BYRON

POEZIA [DON JUAN]

3

EDITURA UNIVERS

„Byron mi-a citit primul Cînt din Don Juan — un poem în stilul lui Beppo, dar mult mai reuşit şi cu o dedicaţie către Southey — vreo zece-douăsprezece strofe — mai degrabă un amestec de zeamă de pelin şi cocleală, decît o satiră."

PERCY BYSSHE SHELLEY, 1818

„Lord Byron a mai scris trei Cînturi din Don Juan. Pînă acum am ascultat numai Cîntul al cincilea şi, după părerea mea, fiece cuvînt de acolo e încărcat cu nemurire."

PERCY BYSSHE SHELLEY, 1821

„Byron, fără discuţie, trebuie socotit drept cel mai mare geniu al veacului."

JOHANN WOLFGANG GOETHE

„Puterea personalităţii lui Byron constă în acea splendidă şi nepieritoare desăvîrşire care îi maschează toate greşelile şi îi compensează toate defectele."

CHARLES ALGERNON SWINBURNE

„Cînd va veni anul 1900 şi cînd naţiunea noastră va ajunge să-şi numere gloriile poetice din secolul care tocmai se va fi încheiat, primele nume vor fi Wordsworth şi Byron."

MATTHEW ARNOLD

„Nu considerăm că o poezie merită osteneala de a fi citită dacă nu e, în genul ei, la fel de bună ca Regina zînelor, sau Paradisul pierdut, sau Don Juan, sau Hyperion, sau alte poeme de mare întindere de mîna întîi."

T. S. ELIOT

„Goethe a trăit din plin, cu o intensitate, cu o participare la evenimente, pe care nu o egalează, în epoca respectivă, decît Byron, către care s-a îndreptat totdeauna admiraţia lui."

TUDOR VIANU

BYRON

BYRON

OPERE

POEZIA IDON JUANI

3

Traducere de AUREL COVACI
Postfață de DAN GRIGORESCU

Note de LIA-MARIA POP
Ediție îngrijită de DAN GRIGOREȘCU și LIA-MARIA POP

București, 1987
EDITURA UNIVERS

Dedic această traducere soției mele, Steliana.

AUREL COVACI

MOTTO:

*„Difficile est proprie communia dicere." — Hor.**

„Sir Toby: ...Și crezi că dacă tu mănînci de post, s-a isprăvit cu cozonacii și berca?

Bufonul: Așa e, pe legea mea! Și ghimbirul — e plăcut să-l simți pe cerul gurii."

(SHAKESPEARE, *A douăsprezecea noapte sau Ce doriți*, actul II, scena 3, 125 — trad. Mihnea Gheorghiu)

*„Greu e s-arăți în mod propriu o temă comună."

(HORAȚIU, *Epistola către Pisoni, Arta poetică*, 128 — trad. Ioncl Marinescu)

Fragment

scris de autor pe dosul ultimei pagini a manuscrisului Cîntului întîi.

De-aș fi și lut — precum îmi este dorul —
Pe cît sînt sînge, oase, nervi, aleau, –
Trecutu-ar fi trecut, iar viitorul...
(Dar parcă-s cu picioarele-n tavan,
Căci beat e astăzi criță autorul)
Cu viitorul, ah, pe-al vieții plan,
Nu-i de glumit — e treabă serioasă!
O, zei! Mai vreau un șpriț de tămîioasă!

DEDICAȚIE[1]

1

Bob Southey[2], ești poet laureat
Și breasla reprezinți chiar de-n final,
Și tu-ntr-un *tory*[3] mi te-ai preschimbat.
E cazul tău un caz comun, banal,
Și-acum tu, al meu epic renegat[4],
Ce faci cu-ai tăi lachiști[5]? Ah, în ce hal
Ajuns-ați, cu sau fără posturi![6] Eu
Vă văd „ca zece mierle-ntr-un pateu,

2

Ce cîntă cînd pateul se desface."
Se potrivește vechiul cînt, așa-i?[7]
„Pateu ce-i demn de regi" (de-o vreme-ncoace)
Ori de-un regent[8] — de-i place-acest pospai.
Și Coleridge zborul și-a luat, tenace,
De șoim în glugă strîns; prin scris și grai
Învață metafizica o nație.
O, de și-ar explica vreo explicație![9]

3

Ești insolent, Bob! Știu de ce: ți-e greu
S-ajungi zeci de-alte păsări cîntătoare,
S-ajungi o mierlă unică-n pateu!
Te străduiești prea mult, Bob, și prea cu-ardoare,
Ca zburătorul pește ce, mereu,

Pe punte cade dacă prea sus sare.
Te-avînți prea sus; lipsit de umezeală,
Bob, te usuci. Treci la bălăcăreală!

4

Iar Wordsworth în *Excursia*[10] prea lungă,
(In quarto are cinci sute de pagini)
I-ncurcă pe-nțelepți prin vorbă-lungă
Și zice c-ar avea în op imagini,
Că-i poezie; de, cam șchioapă, ciungă
Și bună pe canicule,-n paragini.
Cel ce-l pricepe-n stare-i, mă pun gaj,
Să nalțe turnul Babel c-un etaj!

5

Ei, domnilor! De alte lire de-aur
Fugind, la Keswick[11] v-ați retras, doar voi,
Cică, stăpîni pe-al artelor tezaur!
Citindu-vă-ntre voi, pe-alți barzi de soi
Nu-i socotiți că vrednici sînt de laur.
Aveți vederi înguste, de ciocoi,
Încît să nimeriți aș vrea, nu-n van,
Din lacurile voastre în ocean.

6

N-o să imit al vostru gînd meschin
Și-amorul propriu n-o să-mi înjosesc;
Spre glorie-ați suit plătiți peșin,
Dar — convertiți — și har poeticesc
Aveți, și muzele-n Parnas vă țin.
Post la accize[12] are, dar regesc[I],
Un Wordsworth, însă cînd la cărți asudă,
Pentru salar depune-atîta trudă?

7

Al frunții vid de lauri vi-i ascuns,
Dar, poate, mai roșiți din cînd în cînd.
Eu nu vi-i pizmuiesc... Loc de pătruns
În poezie-i pentru toți, oricînd,

De ard de-un sacru foc îndeajuns,
  Ca Scott, Crabbe, Campbell, Moore fremătînd,
Ori Rogers.[13] Cine merită azi slava
Posteritatea numai judeca-va.

8

Eu care cu-a mea muză merg pedestru
  Nu lupt cu-al vostru-naripat Pegas.
Destinul deie-vă talent măiestru
  Ce, zău, vă cam lipseşte-n acest ceas!
Nu-i drept, punînd alţi barzi ca sub sechestru,
  S-asculţi numai al lirei tale glas;
Şi nu plîngîndu-te azi de prezent,
Va fi în veci slăvit al tău talent.

9

Cel ce-ai posterităţii lauri vrea,
  (Ea rar primind asemenea diiată),
Recoltă slabă-a strîns din arta sa.
  Rar din oceanul Timpului, din gloată,
Ca un titan, un geniu va sălta,
  Şi cei mai mulţi ce gloria-şi vor dată
De viitor — dispar ca-ntr-o genună.
În care? Domnul poate doar s-o spună!

10

Doar Milton[14], de guri rele mult bîrfit,
  Ceru ca Timpul să-l răzbune; ştim
Că răzbunat a fost pe drept, cinstit:
  Ceva *miltonian*, ceva sublim
E azi — dar harul el nu şi-a-njosit,
  N-a zis că fiul e un serafim,
Pe tată ponegrind. Trăind cu rost,
Ori mort — duşman tiranilor le-a fost.

11

Crezi că de-ar renvia ca Samuel[15],
  Lovind prin profeţii în noi tirani,
Orb, pal, aflîndu-şi fiicele la fel[11]

De groaznice, albit de greu și ani,
Crezi, Bob, că și-ar pleca spinarea el
În fața unor regi, unor sultani?
Lui Castlereagh[16] crezi că s-ar pleca smerit,
Acestui intelectual scopit?[III]

12

Placid, cu sînge rece-a sugrumat
Irlanda[17] și, dedat astfel la crimă,
Veni aici, dorind neapărat
Să-i fie și Britania victimă.
O, tirania n-avu-n ăst văleat
Unealtă mai haină ce oprimă
Tot ce e viu! Noi lanțuri și otravă
A pregătit cu mîna lui scîrnavă!

13

Un orator legitimist banal
Ce peroreză-n fraze răsuflate,
De nici ai săi nu-l laudă leal,
Iar ai săi dușmani — națiile toate —
Nici nu rînjesc. Nimic spiritual
Nu iese din rotirea ăstei roate
Ca a lui Ixion[18], ce ne învață
Tortura fără de sfîrșit, de-o viață!

14

Cîrpaci pînă și în scîrnava-i trudă,
În urmă-i lasă nații de-nrobit,
Idei de-năbușit... De cît asudă
Stăpînii lui se sperie-nzecit.
Congrese[19], conspirații vrerea-i crudă,
Să-njuge omenirea, a scornit.
Crunt sclavagist, repară vechi lanț greu
Urît de oameni și de Dumnezeu!

15

Ăsta *obiect* — că nu-i om — știe doar
Sluji și-ncătușa, crezînd că dacă

Un lanț el poartă, alt lanț, mái barbar,
Să poarte oamenii-ar putea ce facă.
Ăst Eutrop[20] cu mulți stăpîni ce-i har[IV],
Bravură, libertate, merit — toacă!
Simțiri sub gheață n-afli — și-i un viciu
Chiar și curaju-i în regal serviciu!

16

Ce țară oare lanțu-i crud nu strînge?
Italia, o clipă renăscută,
Se zbate în cătușele-i nătînge.
Uncaltă-a Statului e, cunoscută,
Că-i plină încă de-al Irlandei sînge,
Și-aud strigarea ăstor țări, durută!
Regi, sclavi și aliați Europa de-are,
Îi cîntă Southey — prost — dar cu ardoare!

17

Dar, Sir Laureat, tot îți dedic
Aceste versuri simple și oneste;
De nu simți că te-ar lăuda un pic,
E că livreaua tot „bleu-galben“[21] mi-este.
Herculean efort e — pot să zic —
Să fii constant în vremile aceste.
Ce zici, o, Tory,-al meu, poet-curtean,
Tu, Southey, al meu ultra-Julian?[V]

Veneția, 16 septembrie, 1818.

Notele lui Byron la Dedicație

1. *Post la accize are, dar regesc,*

(Str. 6, v. 6)

Locul lui Wordsworth este poate la vamă — cred că la accize — în afară de locul de la masa Lordului Lonsdale[1], unde acest parazit politic și poet șarlatan linge cu asiduitate toate fărîmiturile, iacobinul convertit schimbîndu-se, încetul cu încetul, într-un sicofant, clovn al celor mai rele prejudecăți ale aristocrației.

II. *Orb, pal, aflîndu-și fiicele la fel*

(Str. 11, v. 3)

„Pal, dar nu cadaveric:" Se zice că cele două fiice mai vîrstnice ale lui Milton îi furau cărțile, îl chinuiau și-l înșelau în treburile gospodărești etc., etc. Simțămintele lui față de un asemenea ultragiu, atît ca părinte cît și ca mare cărturar, trebuie să fi fost nespus de dureroase. Hayley[2] l-a comparat cu Lear. (Vezi *Viața lui Milton* de W. Hayley, partea a III-a.)

III. *Acestui intelectual scopit?*

(Str. 11, v. 8)

Sau: S-ar fi schimbat el în laureat,
În scrib servil, vîndut, iscariot?

Nu știu dacă „laureat" rimează perfect cu „iscariot", dar se cade să spun și eu ce i-a răspuns Ben Jonson[3] lui Sylvester, cînd acesta l-a provocat să răspundă în versuri la cupletul lui:

„Eu, John Sylvester, acum o oră
M-am culcat cu a ta soră."

La care Jonson i-a răspuns: „— Eu, Ben Jonson, m-am culcat cu nevastă-ta". „— Dar astea nu-s versuri!" — a exclamat Syl-

vester. „— Nu, i-a răspuns Ben Jonson, nu sînt versuri, dar este *adevărat*."

IV. *Ĭst Eutrop cu mulți stăpîni ce-i har,*
(Str. 15, v. 5)

Amănunte despre caracterul lui Eutropius, eunuc și ministru la curtea lui Arcadius, puteți afla în Gibbon *(Declinul și prăbușirea*, 1825, II. 307, 308).

V. *Tu, Southey, al meu ultra-Julian?*
(Str. 17, v. 8)

Nu fac aici aluzie la eroul prietenului nostru Landor, contele trădător Julian[5], ci la eroul lui Gibbon, numit vulgar Apostatul[6].

Cîntul întîi

1

Vreau un erou! Dorința-i cam ciudată,
  Cînd unul tot apare, an de an.
Îl naltă presa-n slăvi, apoi, deodată,
  Aflăm că nu e cel dorit avan;
Nu de-ăștia vreau: eu îl aleg, din gloată,
  Pe-al nostru vechi prieten, Don Juan.[1]
La pantomimă[2] l-am văzut, săracu'.
De tînăr cum a fost trimis la dracu'.

2

Vernon[3], casapul Cumberland[4], Wolfe[5], Hawke[6],
  Granby[7] și prințul Ferdinand[8], Howe[9], Keppel[10]
Își află-n presă, ca azi Wellesley[11], loc.
  Nouă purcei deodată, nú știu-n cé fel,
Fătați de-o scroafă[12], gîndul faimei coc,
  Ca Banquo[13] cînd regescul șir începe-l;
Lui Bonaparte i-a-nsutit speranța,
Prin „Moniteur"[14] și „Courier"[15], chiar Franța.

3

Barnave[16], Brissot[17], Clootz[18], Mirabeau[19], Danton[20],
  Marat[21] și Pétion[22] și La Fayette[23]
Eroi au fost și dat-a presa zvon.
  Știm și de alții încă, berechet:

Joubert[24], Hoche[25], Lannes[26], Desaix[27], Moreau[28] — galon
Purtînd cu toţii, chiar la zaiafet,
Neîntrecuţi la vremea lor de nime —
Dar mie ăştia nu-mi încap în rime.

4

Nici Nelson[29], zeu războinic, temerar,
Nu-ncape-aici, căci moda s-a schimbat:
Pe Nelson şi celebrul Trafalgar
În urna ei uitarea i-a-ngropat.
Armata-i astăzi idol popular,
Fapt ce pe marinari i-a-ngrijorat.
Cum prinţul vrea o de uscat armată,
Uitaţi sînt Nelson, Jervis[30], Howe îndată.

5

Şi pîn-la Agamemnon[31] bravi au fost,
Şi după el, bravi plini de agerime,
Dar nu-şi aflară-n poezie rost,
Şi-au fost uitaţi — şi nu condamn pe nime.
Stau lucrurile-n veacul nostru prost,
Căci n-aflu unul potrivit ca,-n rime,
Să-i cînt isprăvile... Deci, la liman,
Îl chem pe-amicul vechi, pe Don Juan.

6

Poeţii epici cad *in medias res*[32],
(Horaţiu zice c-asta-i largă cale,) —
Şi-atunci eroul, cît doriţi de des,
Ne-nşiruie păţaniile sale,
Şi asta după cină, mai ales,
Alături de iubită, stînd pe moale,
Ca-n rai, grădină, peşteri dîndu-şi dijma
Oriunde doi iubiţi îşi află crîjma.

7

Aceasta e metoda lor banală,
Dar eu vreau cu-nceputul să încep
Căci, după planul meu, ar fi greşeală

Ca hoinărelilor să le dau cep,
Așa că n-o purced la nimereală,
Chiar de mă costă trudă ce concep,
Ci de-ai lui don Juan tătic și mamă
Am să vorbesc întîi, de bună seamă.

8

El în Sevilla s-a născut, cetate
Bogată-n portocale și femei,
Cea mai frumoasă-n Spania din toate.
De n-o vezi, să trăiești, zău, n-ai temei[33].
Cu ea asemeni doar Cadizu-i, poate,
Dar asta vom vedea curînd... Ci ei,
Părinții lui, trăiau, de ani în șir,
Pe malul rîului Guadalquivir[34].

9

José (e clar că *don!*), îi era tată,
Hidalgo cu un sînge nespurcat
De-amestec maur sau evreu vreodată,
Din gentilomii goți descins, curat.
O, n-aflai cavaleri în țara toată
Să stea în șa ca acest brav bărbat
Ce-mi zămisli eroul ca, la rîndu-i,
Acesta să... Dar gîndul să-mi orîndui,

10

Vorbind de mama lui[35], cărturăreasă
Ce-i făcea praf pe învățați, căci ea
Grăia orice creștină limbă-alcasă.
I-a egalat virtutea ei cîndva
Doar mintea-i ageră și curioasă,
Încît chiar cel mai bun o pizmuia,
Simțind că ea-l întrece orișicînd,
Prin cunoștințe, fapte, vorbe, gînd.

11

Ce cap avea! Știa pe din afară
Pe Calderón[36]; din Lope[37], mare parte,

De ajuta actorii, cînd să sară
Cîte-un pasaj din rol, nestînd de-o parte.
N-avea nevoie ea, odinioară.
Ca noi, de ale lui Feinagle[38] arte;
În faţa ei închidă-şi prăvălia,
Căci versuri nu ştia ca ea, cu mia!

12

Ce tobă mai era la matematică!
Şi, ca virtute, cît de magnanimă!
Cu duh vorbind, (arar) părea o attică[39];
Grav cînd vorbea — era cetos-sublimă.
Era,-n capot de tul, în zori, simpatică,
Iar seara, în mătăsuri, mai intimă;
Dar vara,-n rochie de muselină?!
Ce mai! Era superbă şi divină!

13

Ştia latina — Tatăl Nostru, parcă,
Şi greaca — alfabetul, mi se pare.
Citea romanţuri franţuzeşti, măcar că
Vorbea pocit şi n-áveа grijă mare
Cînd da, vorbind, pre limba ei s-o-ntoarcă;
Oricum, vorbea-neîncet, dar cu ardoare,
Şi teoremă-i era orice gînd,
Mister prin asta frazelor ei dînd.

14

Murea după engleză şi ebraică,
Găsind asemănare-ntre cuvinte,
O, nu în cărţi cu-nvăţătură laică,
Ci-n rugăciuni şi în litanii sfinte.
Zicea ea că-n ebraica arhaică,
(Grozav de ageră era la minte!,)
Cuvîntul binecunoscut *Eden*[10]
E-asemeni englezescului *Good damn!*

15

Femeile cam sufăr de limbariță,
Dar ea, tăcînd, era mustrare, lecție,
Căci mirosea a rugi precum o stareță;
Ca Romilly[41] mergea, într-o direcție,
Cînd pe-alții-i judeca nepismătareță;
Dar sieși dînsul nu și-a fost protecție,
Dovadă că „Deșertăciune-i tot"[42].
Verdict de juriu: „Tont și idiot!"

16

Era o ambulantă calculație,
Roman ce-și părăsește brusc coperțile,
(De-o Mistress Trimmer[43], despre educație,
Ori de-o Miss Edgeworth[44]) — cărți ce toți experții le
Socot moralitate prin vocație;
(Moral nu-i Coeleb[45], care-n toate părțile
Nevasta-și caută?) Și, ce supliciu!,
N-avea Inés, o, ceruri, nici un viciu!

17

Era fără cusur, cum nu-s femeile
Moderne, încît îngerul de pază
Nici iadul nu-i mai închidea cu cheile.
Ca al lui Harrison ceasornic[46], trează,
Ea străbătea și străzile și-alcile.
Pot să-i compar, mă jur, fără emfază,
Virtutea cu ulciul legendar
Vîndut de nentrecutul Macassar[47].

18

Era perfectă — dar desăvîrșirea
E,-n lumea noastră, searbădă: știut e
Că pe Adam și Eva izgonirea
Din rai i-a învățat să se sărute.
(Cum oare le-o fi fost convietuirea
În vălul inocenței absolute?)
Dar don José, descins direct din Eva,
Le mai gusta și altor fructe seva.

19

El, muritor de rînd, n-avea nimic
  Comun cu-nvăţătura şi-nvăţaţii
Şi nu credea c-o supără un pic
  De cap de-şi face, cum mai fac bărbaţii,
Dar oamenii, ce bagă cîte-un ic
  Să-ţi spargă căsnicia, ca turbaţii
Bîrfeau că are *una*, alţii *două*...
Dar *una*-i prea de-ajuns — şi-n casă plouă.

20

Doña Inés îşi preţuia, pe drept
  Şi după merit, toate calităţile,
Dar nici dacă eşti sfînt şi înţelept
  Să-ndrri, ah, nu poţi imoralităţile.
Iar ea, amestecînd în cap deştept
  Închipuirea cu realităţile,
Arareori scăpa prilejul care
Făcea să-şi prindă soţul la strîmtoare.

21

Greu nu era, căci pe de lături des
  Călca — şi n-avea grijă de ce face.
Chiar cei mai şmecheri, bineînţeles,
  Sînt prinşi asupra faptului — şi pace!,
Încît cu evantaiul le dau ghies
  Nevestele — şi evantaiul, drace,
Nu ştii nici cînd, nici cum, în mîna lor
Se schimbă-n paloş înspăimîntător.[48]

22

Păcat e ca fecioare cărturare
  Să-şi ia bărbaţi lipsiţi de educaţie
Ori chiar şi gentlemeni de viţă care
  N-au chef deloc de doctă conversaţie!
Ci eu, ca un om simplu, oarecare,
  Mult să vorbesc despre-asta n-am vocaţie,
Dar spuneţi, o, soţi de cărturărese,
Au nu staţi şi voi sub papuc adese?

23

Nu știu de ce cu dînsul s-a certát ea;
Nu știu nici mulți ce s-afle căutară
Pricina ce-a stîrnit calamitatea;
Eu nu mă bag și nu dau sfară-n țară;
Urăsc un viciu: curiozitatea,
Dar strălucesc prin asta, bunăoară,
Că, neavînd griji casnice, cu miez,
Prietenii cu dragoste-mi veghez.

24

Deci, i-am veghcat... Dar bunele intenții
Dădură greș: erau de negăsit!
Parcă-mi înnebuniseră clienții!
Portarul însă mi-a mărturisit,
Mult mai tîrziu, că doar făceau pe-absenții,
Iar despre alta, aș tăcea spășit,
Căci Juan cel mic voise o găleată
De spălături să-mi verse-n cap o dată.

25

Un terchea-berchea, mic și cîrlionțat,
Un maimuțoi din leagăn pus pe rele;
Părinții, asta-i drept și-adevărat,
Cu puștiul se-mpăcau în toate cele.
Mai bine,-n loc de a se fi certat,
Rupeau cu dînsul cîteva nuiele,
Ori l-ar fi dat la școală, cu silință
Să-nvețe-un pic de bunăcuviință.

26[49]

Și-au dus o viață încordată foarte
Doña Inés și don José o vreme,
Dorindu-și nu divorț, ci cruntă moarte;
Trăiau, în văzul lumii, după scheme
De oameni respectabili și cu carte,
De parcă nu stăteau să se blesteme,
Dar, într-o zi, zbucni mocnitul foc,
Nemailăsîndu-i îndoielii loc.

27

Cu doctori și spițeri veni deodată
Inés, zicînd că-i don José *nebun*,
Dar cum vorbea el și cu judecată,
Se mulțumi c-un că *de rele-i bun;*
Ci, cînd dovezi i s-au cerut, ciudată
Li s-a părut, căci zise: „Mă supun
Doar Domnului cerese în conduită!"
N-or fi crezut ei că-i un pic zărghită?

28

Ținea jurnal cu ale lui păcate
Și-n lăzi avea scrisori și,-aici e-aici,
Că, în Sevilla, uite că se poate —
Găsise o grămadă de complici:
Bunica (minte de copil) în toate
O ajuta... Și nu-i lipsiră nici
Anchetatori și juzi și avocați,
Vrînd să se-amuze ori de rîci mînați.

29

Ea blîndă îndura, ca pe-un destin,
Năpastele bărbatului, precum
Spartanele ce,-n ceas de crîncen chin,
Nu-l pomeneau pe-un soț ucis nicicum.
Sta și-asculta cu sufletul senin
Al calomniilor spurcat duium
Și zbuciumul i-l contempla sublimă,
De toți ziceau: „Cît e de magnanimă!"

30

Răbdarea, cînd te osîndește-o lume,
La vechi amici e o filozofie;
Să-ți spună magnanim că ești, oricum, e
O treabă care-ți folosește ție;
Nu-i *malus animus* ce,-n legi, anume,
Juriștii-nscris-au pentru veșnicie.
Virtute răzbunarea nu-i, dar cînd
Fac *alții* rău, *tu* vină n-ai nicicînd.

31

Răni vechi cînd niște certuri scormonesc,
Și-s ajutate de-o minciună, două,
De vină nimeni nu-i și-n chip firesc,
Devin tradiție — nu-i treabă nouă —
Ba chiar și nimbul gloriei ți-l cresc,
Ce-ți și dorești, dar tu te faci că plouă.
Folos Știința trage, prin selecție,
Din vechi scandal, că-i bun pentru disecție.

32

Prietenii-ncercat-au să-i împace,
Și rudele apoi, stricînd chiar tot.
(E greu de spus, cînd nu-i în casă pace,
Ce unii și-alții să mai facă pot.)
Toți avocații, de o vreme-ncoace,
Luptau pentru divorț — însă pe bot
S-au șters de onorarii pentru asta,
Căci moartea-i fu lui don José năpasta.

33

Muri, spre nenorocul lumii-ntregi!
(În asta m-au edificat perfect
Mulți știutori de acest fel de legi,
Chiar de vorbesc obscur și circumspect,)
Căci s-a pierdut prilejul, mă-nțelegi,
Ca obștei să-i arați puțin respect,
Iar acest crunt deznodămînt fatal
O cam lipsea de senzațional.

34

Muri! Cu dînsul bîrfele-ngropară
Și taxele-avocaților în robă;
Vîndură casa, slugi se-mprăștiară...
Ibovnicele un evreu și-un popă
Și le-mpărțiră... Febra terțiară
L-a ras, zic doctorii de carte tobă.
Inés deci a rămas, pe totdeauna,
Să-și macine ea singură ranchiuna.

35

O, don José fusese-un tip simpatic, —
L-am cunoscut — şi, strîmb de mai călcase,
Fiind, din firea lui, cam muieratic,
Nu-l judec că-i plăceau nişte focoase.
De nu era discret, ci nebunatic,
Şi de trăgea din asta şi ponoase,
N-a fost crescut ca Numa (zis Pompiliu[50])
Şi-a fost născut cu zvîc la domiciliu.

36

Bun, rău, cum o fi fost José pe lume,
El şi-a răscumpărat toţi anii cei
Scurşi în păcat cînd prinse să-l sugrume
Al suferinţei laţ — şi toţi, mişei,
În casă singur îl lăsau, anume,
De-i tremurau în jur ai casei zei[51],
Încît simţea că una-i este partea:
Colegiul avocăţesc — sau moartea!

37

Cum testament sărmanul nu lăsase,
Juan cel mic era moştenitor
De datorii, procese, bîrfe, case,
Promiţătoare, cît era minor,
În vrednicele mîini şi drăgăstoase
De mamă, înger bun, ocrotitor,
Căci cînd sînt singuri pruncul şi o mamă,
Mai bine-i el crescut, de bună seamă.

38

Ea, înţeleaptă, pildă-l vru în toate,
Cum stirpea lui credea că-i de *bon-ton*,
(José era castilian — se poate
Altfel? — iar ea era din Aragon!)
Deci puse să-l înveţe a se bate,
Război de-o hotărî augustul tron,
Să ştie să forţeze citadele
(Ori mănăstiri... cu dulcinee-n ele!)

39

Dar mai întîi nutrea dorința, fala
De a-l vedea de dascăli învățat
Strict să respecte-n viața lui morala.
Voia să vadă ea, neapărat,
Ce lecții i se dau, cum stă cu școala.
Științe, arte, totul minunat
I s-a predat, dar ea găsi cu cale
Să n-afle de Științe Naturale[52].

40

Limbi (mai cu seamă moarte) și oculte
Științe, ce de viață sînt departe,
Tot ce creară minți deștepte, culte,
Putea să-nvețe, și-orice fel de arte,
Dar chestii bune pentru minți adulte
Să nu cumva să afle din vreo carte.
Citească despre Roma, despre Grecia,
Dar nu cum se perpetuează specia.

41

A fost mai greu cu clasicii, căci zeii,
Iubindu-se-ntre ei, în vremi auguste,
Cum scris e-n versurile epopeii,
Nu prea purtau nici pantaloni, nici fuste.
La cursul *Iliadei*, *Odiseii*,
Sărmanii dascăli popi, să n-o dezguste,
Ciudate lămuriri dădeau cu miile,
Căci o-nfricau pe ea mitologiile.

42

Ovid e-un desfrînat prin orice vers;
Anacreon — ce mai! — să-l cînți în temple!
Catul — poem după poem pervers,
Iar odele lui Sappho, ce exemple!,
Chiar de Longin[53] a zis că-s de neșters
Și mintea merită să le contemple.
Vergiliu e suav, — dar și-o oroare,
Formosum Pastor Corydon[54] tot are!

43

Lucreţiu prea este ateu[55], ca picii
Să-şi afle hrană sufletească-n el;
Da, Juvenal mai înfierează vicii,
Dar prea le mai descrie-n chip şi fel,
În stare crudă[56], încît sînt suplicii
Pentru un suflet pur de tinerel.
Şi cine poate fi imparţial
Cu epigramele lui Marţial?

44

Juan a învăţat doar din ediţii
De părţi fără perdea crunt epurate,
Cum bine ştiu să facă erudiţii.
Care, crezînd că săvîrşesc păcate
Dacă omit prea multe din iubiţii
Poeţi ai lor, pun aste stihuri toate
La coada cărţii,-ntr-o *addenda*,-n care[1]
Nu-s la vedere,-n text, turburătoare.

45

Acolo-s toate, „să le prinzi din zbor",
În loc să fie-n pagini risipite;
Ca la paradă stau, cîntînd sonor
Naivei tinereţi neprihănite,
Cît nu se află iar vreun editor
Să le repună-n text — şi nu hlizite
Să stea, ca zeii antici pe alei,
Nerușinate, goale ca şi ei.

46

Chiar cartea lor de rugăciuni ce scene
Avea pe ale filelor chenare,
Aşa cum cei vechi doar făceau desene
Spre-a arăta ce-i aia dezmăţare!
Cînd omul se ruga, ah, ce gheene
Îl ispiteau! Însă cu grijă mare
Inés această carte şi-o păstrase
Şi-o alta tînărului fiu îi dase.

47

Citea Juan omilii, rugi și vieți
De Sfinți Jeromi[57] și Chrisostomi[58], cu droaia,
Și nu constrîns cumva, ca alți băieți,
Ci căutîndu-i crezului văpaia.
Dar sfinții pomeniți sînt niște bieți
Pe lîngă Augustin[59], și tocmai de-aia,
Că ăsta, în *Mărturisiri*, te face[11]
Să-i pizmuiești păcatele — și pace!

48

Mămica-i ascundea și-această carte,
Și-i dau dreptate întru educație.
Nici nu-l lăsa de ochii ei departe,
Iar slujnicele dînsei vreo tentație
Nu inspirau, fiind bătrîne foarte.
De-le schimba, o hîrcă de senzație
Ar fi adus în loc, ca-n vremea fastă
Cînd don José trăia... Măi, ce nevastă!

49

Juan creștea-ntru bună-cuviință:
La șase ani — era încîntător:
Ghiceai, la zece, fără străduință,
Că fi-va un bărbat fermecător.
Ce studios era întru credință,
Pe drumul drept spre ceruri suitor,
Căci sta juma de zi cu confesorii
Și-n rest, cu mama și cu profesorii!

50

La șase ani era o încîntare:
La doispe — frumușel și cuminței;
Ca prune, era sălbaticuț, dar tare
S-au străduit a-l îmblînzi pe el,
Și-au izbutit — sau, cel puțin, se pare,
Căci mama se fălea acum, cu zel,
Cît de deștept învață, cu temei,
Cuminte-n toate, filozoful ei.

51

Eu mă-ndoiam — şi încă mă-ndoiesc —
  Dar asta n-are nici o-nsemnătate;
La oameni mă pricep, dar nefiresc
  Ar fi să spun că fiii firea,-n toate,
Doar de la taţii lor şi-o moştenesc;
  Nepotriviţi erau părinţii, poate,
Dar în scandal eu niciodată nu mă
Prea bag; nu-mi place bîrfa nici în glumă.

52

Din parte-mi, eu nu zic nimic, decît
  Atît, şi asta este treaba mea:
Că, de-aş avea un fiu, numaidecît,
  (Noroc că n-am) la şcoală l-aş băga;
Nu l-aş lăsa cu o Inés nici cît
  O rugă să citească, uite-aşa,
Căci cred c-aş face mare sacrilegiu:
Ca mine meargă şi el la Colegiu!

53

Nu mă făl esc, însă acolo-nveţi
  Cam tot ce e pe lume de-nvăţat;
Cu greaca (ce-o şi uiţi), printre băieţi,
  Şi chestii, cum să zic — dar *Verbum sat!*[60] —
Ei, cunoştinţe de-ale ăstei vieţi,
  Nu chiar *orice*, şi e adevărat
Că n-am fost însurat, dar cred că taţii
Aşa-şi educă fiii, ca bărbaţii.

54

Avea acuma şaisprezece ani
  Juan — bine legat, frumos, subţire,
Vioi, dar nu ca pajii băietani,
  Şi mulţi îl socoteau bărbat ca fire,
Dar buza maică-sa-şi muşca avan
  Cînd de-asta auzea — să nu vă mire —
Că-n ochii ei buimaci a fi precoce
Era ceva cumplit, ceva atroce.

55

Printre prietenele ei mai bune
Era și-o doña Julia, de care
Puțin ți se putea părea a spune
Că e frumoasă și fermecătoare;
Nuri ca nectaru-n floare-avea, minune,
Ca sarea-n ocean, de din născare.
Ea, brîu de Venus — are de Ámor el.
(Nu-i bună comparația defel!)

56

Ochi negri,-adînci, ca de orientală,
Avea — și sînge maur chiar în vine.
(Dar asta nu-i în Spania o fală.)
Granada cînd căzu, se știe bine
Că plînse Boabdil[61] și, la iuțeală,
În Africa luă pe mulți cu sine,
Dar străbunica Juliei toți anii a
Vrut să rămînă mai departe-n Spania.

57

S-a măritat (eu uit de pedigri,)
Cu un *hidalgo*, care fii și fiice
Cu sînge nu prea nobil zămisli.
Prost obicei era cîndva pe-aice,
Căci între rude se prăseau ei și
Prindea, cu timpul, stirpea să se strice,
Și asta se întîmplă chiar și-acuși,
Cînd soațe-și iau nepoate sau mătuși.

58

Hidalgo-ul i-aduse nouă vlagă
Străvechii stirpe-a ei, pipernicite,
Din pom cu rădăcina prea beteagă
Iscînd mlădițe bine primenite,
Flăcăi înalți și fete, mamă dragă!,
Cu zvîc și-n toate cele împlinite.
Dar cică străbunica (n-or fi glume!),
Mai adusese și bastarzi pe lume.

59

Și stirpea prinse a-nflori sub soare,
Din generație în generație,
Și-o fiică, una, unică-n splendoare
Lăsă,-n sfîrșit — și, din a mea narație,
Ați priceput că-i Julia, se pare —
Neîntrecută-n frumusețe, grație,
Fermecătoare, minunată, castă,
Și-acum, la două' ș' trei de ani, nevastă.

60

Ce ochi! (Mor după ochi!) Ochi ca de mură,
Mari, galeși și de-un foc mocnit arzînd,
Cît nu scotea un cuvîntel pe gură,
Și-ardeau ei de mîndrie, mai curînd,
Atunci; și-un un știu ce,-n a ei făptură,
Stîrnea, n-aș zice al dorinței gînd,
Ci o visare parcă pentru suflet,
De o priveai cu sugrumat răsuflet.

61

Cădea pe fruntea-i largă părul greu
În mii de bucle moi și mătăsoase;
Era sprînceana ei un curcubeu,
Bujori obrajii, buzele, cărnoase;
Era subțire, naltă... (Chiar și eu,
De mi-s pe plac femeile frumoase,
Vreau una zveltă, sigur, și sireapă,
Căci n-o pot suferi pe una doapă.)

62

Avea soț bun, cu stare și cu bani,
Dar ani avea cincizeci... Nu-i de rușine,
Dar doi de douăzeci și cinci de ani,
În locul *unuia*, zău, prind mai bine
În țări cu soare, că-s mai năzdrăvani,
Și chiar *mi vien in mente*[62] că bambine
Chiar virtuoase, dacă nu-s prea reci,
Preferă soți, așa, mai sub treizeci.

63

Păcat e, dar afurisitul soare
Nu vrea să-ți lase-n pace biata carne,
Căci arde, coace cu înverșunare,
Și-aprinde vii dorințe și pune coarne.
În van post negru, rugi și închinare,
Căci foc pîrdalnic stă în trup să-ți toarne,
Și fac ce oamenii numesc păcat,
Iar zeii, adulter (că nu-i în pat!)

64

O, fericiți locuitori din nord,
Plini de virtuți doar, unde-ai iernii dinți
Răcesc și sîngele lîngă fiord!
(Chiar Sîn Anton[63], prin nea,-și veni în minți!)[III]
Cad juzii cu amanții de acord,
(Ah, ce țări ale bunelcuviințe!?)
Amenzi doar să plătească și, de-aceea,
E-o marfă după prețul lor femeia.

65

Alfonso, soțul Juliei, era,
Chiar de-n etate, totuși în putere,
Nici prea iubit, dar nici urît de ea;
Trăiau, ca și-alții, nu chiar luni de miere;
El mai lăsa, și dînsa mai lăsa,
Dar bănuiala-n el vărsa și fiere
Și gelozia sta să-l mai sugrume,
Chiar dacă nu și-o arăta în lume.

66

Nu prea-nțeleg, dar ce prietenie
Putea pe ea s-o lege de Inés?
Căci Julia nici nu știa să scrie,
Nici să pătrundă-al cărții înțeles.
Spun unii (eu nu cred ce spun o mie,

Căci răutatea minte prea ades),
C-Alfonso și Inés, în tinerețe,
Au prins în chip intim să se răsfețe,

67

Că legătura lor se mai păstrase
Și devenise, deh!, cu timpul, castă,
Nutrind ca simțăminte drăgăstoase
Pentru a lui prea tînără nevastă.
De gusturile lui pentru frumoase,
De toate se-arăta entuziastă.
De bîrfa n-o oprea (dar cine poate?),
Pe Julia o apăra de toate.

68

Nu știu de Julia le privise ceartа
Cu ochii lumii sau cu-ai ei... Oricum,
Ori nu știa, ori stăpînea și arta
De-a nu-i păsa de-al bîrfelor duium
Și inimii își închisese poarta,
Tăia să nu-și poată spre dînsa drum.
Zău, nu pricep a nepăsării haină
Cum o-mbrăca, ținînd chiar totu-n taină.

69

Ea pe Juan, ca țînc, l-a mîngîiat,
Că drăgălaș era, și faptul, deci,
Era firesc, curat, nevinovat
Cînd treispe el avea, ea douăzeci.
Dar șaispe cînd avu Juan, bărbat
Putea să fie, căci nu-n clime reci
S-a fost născut, și cîțiva ani mai mult
Pe-un meridional îl fac adult.

70

Oricum, se mai schimbaseră: sfios
Era Juan, ea — rece și distantă.
Cînd se-ntîlneau, stăteau cu capu-n jos,
Chiar fîstîciți — o stare cam jenantă!

Zic unii, de, că ea cu-acest mucos
Ştia ce e la vîrsta obsedantă,
Dar cum să ştie el ce-i un ocean,
Cînd nu văzuse marea don Juan?

71

Dar chiar răceala-i era duioşie:
Cînd mîna-i mică şi tremurătoare
Se desprindea de-a lui, o-ho, ce vie
Îl răscolea uşoara-i apăsare!
Ce blînd şi-o retrăgea, dar ce beţie
Stîrnea în el, mult mai ameţitoare
Ca o baghetă magică sau toate
Ale Armidei[64] vrăji nenumărate.

72

De nu-i zîmbea, părea nostalgic-tristă,
Fiind mai dulce ca un zîmbet toată;
Parcă spunea că-n sufletu-i există
Prisos de turburări de junǎ fată
Prin felul cum în lungi tăceri persistă,
Vicleană-i Neprihana cîteodată
Şi nu-i cu adevărul mult prea darnică.
O, chiar din faşă Dragostea-i făţarnică!

73

Dar patima, sub mohorîtă mască,
Transpare cum, din negru cer noros,
Ghiceşti furtuna ce-o să izbucnească;
Zadarnic ochii stau plecaţi în jos,
Căci tot se simte para sufletească
Şi-ntregul simţămintelor prisos.
Sub măşti de uri, dispreţ, răceli, făţarnic,
Tu focul patimei ţi-ascunzi zadarnic.

74

Suspine năbuşite şi priviri
Furişe — dulci prin faptul că-s furate,
Bujorii în obraji la întîlniri,

La despărţiri nelinişti cam ciudate,
Fiori, neaşteptate tresăriri,
Preludii i-s dorinţei înfocate
Şi despre forţa dragostei indicii
Îţi dau cînd ai de-a face cu novicii.

75

Bătea a Juliei noastre inimioară
Aiurea, vrînd să-mpace căsnicia
Cu mult prea proaspăta dorinţei pară,
Religia, onoarea şi mîndria.
Chiar şi-un Tarquiniu[65] de odinioară
Şi-ar fi muiat în faţa ei dîrzia.
Şi Precistei i se rugă, umilă,
Că-i plină ea, pentru femei, de milă.

76

Jură să nu-l mai vadă pe Juan,
Dar la Inés se duse-a doua zi.
Spre uşă tot privea cu trist alean,
Dar de Juan Fecioara o feri,
Căci alţii doar intrau iar ea, avan,
Spera, zicînd: „E el!... Vai, nu-i el!..." Şi,
În seara ce urmă, Fecioarei sfinte
Ea nu i se mai închină fierbinte.[66]

77

Şi prinse-a-şi zice că o mare doamnă
Se cade a-nfrunta făţiş ispita,
Că fuga laşitate doar înseamnă,
Că n-o să-i fie tocmai lui iubita,
Că numai calde simţăminte-o-ndeamnă
Cu el să stea de vorbă, din clipita
Cînd i-a plăcut de el, adevărat e,
Dar cum îţi place de un dulce frate.

78

Iar dacă (dracu' e viclean!), cumva,
O să descopere că, iaca, simte

Nu tocmai ceea ce crezuse ea
Şi gînduri păcătoase-i trec prin minte,
Ei, bine, ce? În stare nu era
Să steie virtuoasă şi cuminte?
De el cutează... îl repezi, şi basta!
Să-ncerce tinerele doamne şi-asta!

79

Şi-apoi, sînt şi iubĭri neprihănite,
Platonice, iubiri de care-s apte
Fiinţe îngereşti — şi mulţumite
De ele par femeile mai coapte,
Iubiri „cum e a mea, nepîngărite", —
(Aşa îşi tot zicea la ceas de noapte.)
Chiar gînduri de-astea-n cap i-aş fi pus eu,
La mine de s-ar fi gîndit mereu.

80

Iubirea, dacă e nevinovată,
Între doi tineri, nu-i nici un pericol;
O strîngere de mînă cîteodată,
Un mic sărut... Nu zic, ar fi ridicol
Ca eu să fi făcut aşa, dar, iată,
Ba de la oameni, ba din vreun articol
Mai aflu ce cred unii... Crimă-i doar
Cînd treci, în dragoste, de-un strict hotar.

81

Deci Julia în limitele-admise
Voia iubire-ntru neprihănire
Pentru Juan... Frumoase, sfinte vise,
Folositoare lui cu osebire,
Ca nişte porţi de rai larg, larg deschise;
Putea-nvăţa din dulcea dăruire
De surioară... ce? Ştiu eu? Ceva...
Ei, nici chiar Julia nu prea ştia.

82

De bunele-i intenţii deci păzită,
Cu sufletul împlătoşat astfel,
Onoarea-i părea stîncă neclintită
Şi liber frîu putea să-şi dea niţel,
Ce, că doar nu era îndrăgostită!,
Şi răsfăţa-l putea cu drag pe el,
(Ceea ce nu era primejdios,
Dar despre asta veţi citi mai jos.)

83

Un plan uşor în orişice privinţă,
Căci cu un puşti de şaişpe ani scandal
Nu iese, iar de iese, ea credinţă
Vădise-n traiul matrimonial.
Şi,-apoi, cînd ai curată conştiinţă,
Senină eşti, căci totul e normal.
Ce, nu se-ardeau creştinii, plini de pace,
Crezînd la fel Apostolii c-ar face?

84

Iar soţul de-i murea-ntre timp (ăst gînd
O, nici în vis chiar cerul prea milos
Să nu i-l dea!-şi zicea ea suspinînd,
C-ar fi murit şi ea, neîndoios!) —
Dar moartea cum putea veni oricînd,
Să presupunem asta *inter nos*,
(Ba *entre nous*, căci ea visa-n franceză,
Dar rima nu-mi ieşea — fac paranteză,) —

85

Să presupunem, deci, c-ar fi murit,
Chiar peste şapte ani... Juan, e clar
C-ajuns bărbat în lege, potrivit
I-ar fi fost ei, iar între timp, măcar
Ar fi-nvăţat iubirea, negreşit,
Şi asta n-ar fi fost păcat că doar
Ar fi-nvăţat-o de la ea (ce vis!),
În chip *serafic*, cum mai sus am zis.

86[67]

Iar cînd despre Juan, sărmanul încă
Nici nu înţelegea cu dînsul cé e,
Ce-nfiorare-l răscolea, adîncă,
Precum pe-a lui Ovidius Medee;
Simţea că i se schimbă firea ţîncă
Şi că-i un alt Juan, fără să vreie;
Simţea că,-n timp, acest ciudat fior
Va deveni ceva încîntător.

87

Tăcut şi gînditor, neliniştit,
Trîndav şi ros de-o rană nenţeleasă,
Căta, ca om de-aleanuri chinuit,
Singurătate în pădurea deasă;
Singurătatea-mi place,-n loc tihnit,
Şi mie, da-ntr-o peşteră voioasă,
(O, nu de schivnic, de sultan în lege,
Cu un harem, să am de unde-alege!)

88

„O, dragoste, unde,-n sălbăticie,
Alean tu împleteşti cu dulce *pace*,
Fermecătoarea ta împărăţie
E stup de ceasuri paradiziace."[68]
Poetul ce-l citez, ce ştie, ştie,
Dar e o aiureală — n-am ce-i face —
Şi-i cam obscur în versul doi sărmanul,
Căci ce-mpleteşte? *Pacea* cu *aleanul!*

89

Mă rog, poetul o fi vrut să spună
Că-ţi cer oricînd cei şapte ani de-acasă,
Pe om, la ceas de dragoste nebună,
Să nu îl deranjezi, şi nici la masă,
Dar *pacea* cu *aleanul* împreună
Cum împleti se pot, zău, nenţeleasă
Enigma mi-i, căci plin de-*alean* cînd eşti,
Îţi strică *pacea*-n treburi bărbăteşti.

90

Juan visa pe-al rîurilor mal,
  Gîndindu-se la lucruri nenţelese,
Apoi se repezea, de lîngă mal,
  În ale codrilor hăţişuri dese,
De unde barzii-şi iau material
  Pentru noian de stihuri bine-alese,
Încît să-i tot citim noi ne dăm ghies,
De nu-s, ca Wordsworth, de neînţeles.

91

Juan (nu Wordsworth) îi dădu obol
  Neliniştii ce prinse să-l răscoale,
Încît curînd al inimii pîrjol
  Îl perpelea în flăcări mai domoale,
(Căci, de, îţi scapă des de sub control
  Răzmériţa pornirilor carnale!)
Şi,-n starea-i sufletească, dar şi fizică,
Sfîrşi (cum Coleridge), în metafizică.

92

Şi cugeta la sine, la pămînt,
  La om, la stele şi la lighioane,
De unde naiba vin, prin ce descînt...
  Cutremure, războaie şi baloane
Îl obsedau — de unde-s şi ce sînt,
  Şi pîn-la lună cîte milioane
De metri-s — şi, nu-i fie de deochi,
Se mai gîndea şi la ai Juliei ochi.

93

În gînduri de-astea vede înţeleptul
  Alean sublim şi aspiraţii nalte,
Cu care mulţi se nasc, şi-alţii, de-a dreptul,
  Le-nvaţă-n chin... De ce? de-ar şti, încalte!
Ciudat e cînd un june-şi stoarce pieptul
  Şi capul cu-astea şi cu multe alte!
Zici că-i filozofie, *tu?* Te superi
De-ţi spun că-s neastîmpăruri de puberi?

94

La frunze medita, la flori — şi-un glas
  În vînturi deslușea şi,-n nălucirea-i,
Zeiţe la bărbaţi făceau popas.
  Simţea de nimfe dulci cum plină Firea-i,
Şi-ades se rătăcea, iar cînd la ceas
  O clipă numai se oprea privirea-i,
Vedea că Timpul razna o luase
Şi că el mult la masă-ntîrziase.

95

El mai citea şi cărţi, chiar cu plăcere,
  Pe Garcilaso[69] şi Boscan[70], din pagini
Simţind că suflă stranie-adiere,
  La fel ca-n ale minţii lui imagini.
I se părea o magică putere
  C-aduce vînt şi ploi peste paragini,
Ca în poveşti cu vrăjitori şi zîne,
La gura sobei spuse, de bătrîne.

96

Aşa îşi petrecea-n singurătate,
  Dar îl munceau ciudate simţăminte
Şi nu-i vărsau alint în suflet toate
  Aceste versuri — nu ştia ce simte,
Dar parc-ar fi dorit (o, pubertate!)
  Să-şi culce capul pe un sîn fierbinte
Şi alte chestii despre care încă
Nu vă vorbesc, că-i taină prea adîncă.

97

Aceste lungi plimbări şi reverii
  Cu neputinţă Juliei să-i scape;
Vedea ea, ceas de ceas şi zi de zi,
  Că nu-i Juan în ale sale ape.
Ciudat e că Inés doar nu simţi
  Ce griji prindeau pe fiul ei să-l sape,
Ori se făcea că nu vede, tăcînd,
Cum cei deştepţi mai fac din cînd în cînd.

98

E cam ciudat, dar faptele-s atîtea!
De pildă, gentlemenii ce-au soţie,
De-ncalcă ea porunca nu ştiu-a cîtea
Din cele zece — (nimenea nu ştie
Nici cîte-s, nici care mînjesc virtutea,
Şi aş greşi şi eu de le-aş descrie) —
Cînd gentlemenii-ajung geloşi, o boacănă
Fac toţi şi, ţuşti!, — nevestele ne-o deapănă!

99

Bănuitor e-un soţ adevărat,
Dar bănuie pe cineva aiure
Şi nu pe cel care-ar cădea-n păcat.
Cîte-un prieten vicios să-ndure
Acasă-n stare e acel bărbat,
Dar, cînd nevasta prinde să i-o fure,
Se miră, neînţelegînd pricina,
Iar lui nu-şi află niciodată vina.

100

Au şi părinţii-ades vederea scurtă:
Cu ochi de lynx veghează, nevăzînd
Ce vede lumea, cum că aia zburdă
Cu ăla ori cu ăla, pînă cînd
Se pomenesc că aia face burtă,
Şi-atunci pe mamă o vezi greu plîngînd,
Şi-njură tăticuţul deseori,
Mirîndu-se că au moştenitori.

101

Inés însă vedere ascuţită
Avea — şi era-n stare-n frîu să-l ţină,
Dar bănui că să cadă în ispită
Voia, din cine ştie ce pricină,
Ori educaţia desăvîrşită
Dorea s-o aibă fiul ei (e-o vină?),
Ori cam voia să-şi dea Alfonso seamă
Că are-n casă nu odor, ci-o poamă.

102

Era-ntr-o zi, o zi de vară, vara
Fiind un anotimp primejdios,
Ca la sfîrşit de mai şi primăvara;
Pricina-i, sigur, soarele focos;
Mda, fie-aşa... Oricum, în toată ţara,
În martie, şí-un iepure fricos
Intră-n călduri, ieşind din vizuină —
Iar luna mai, zău, cere-o eroină.

103

Era la şase iunie, zi bună, —
Şi-s eu precis cu orice fel de date:
Nu spun doar secol, an, ci spun şi lună,
Căci data-i poşta unde Soarta poate
Să-şi schimbe caii, şi-apoi, ca nebună,
Făcînd istorie, dă peste State,
Lăsînd doar cronici şi cîte-un *post obits*[71]
De care, sigur, tare mîndri popii-s.

104

La şase iunie, cam după şase,
Ba şapte fără douăzeci, mai bine,
Stătea ea, Julia, sub bolţi frunzoase
Cum n-au nici huriile[72], ce-s divine,
De Mahomed descrise ca nuroase,
(Şi Anacreon Moore[73] îl susţine,
Drept care lauri poartă pe pămînt...
Să-i poarte mulţi ani deie cerul sfînt!)

105

Ea sta-n umbrar deci, dar nu singurică;
Eu zău că nu ştiu cum s-au întîlnit,
Dar limba mi-ar tăcea, la o adică,
Şí dacă-aş şti, iar lumea, negreşit,
Nimica nimănuia n-o să-i zică.
Deci, faţă-n faţă iată-i... Ceas smintit!
Mai bine-ar sta cu ochii-nchişi — dar pot
Să stea ei doi cu ochii-nchişi de tot?!

106

Frumoasă mai era! Neprihănirea
O-mbujora, simţind că vină n-are.
O, Dragoste, ţi-i mistică menirea
Că-l nalţi pe slab, slăbindu-l pe cel tare!
De cînd se tot înşeală omenirea
Mergînd pe calea ta ispititoare!
Pe margini de genune stă, crezînd
Nevinovat că este al ei gînd!

107

Gîndea că-i mic Juan, iar ea — de stîncă,
Fidelă soţului şi virtuoasă,
Că-i proastă de mai are spaime încă.
Doar cincizeci de-ani avea bărbatu-n casă
Şi faptul are noimă mai adîncă;
Etatea asta,-n ţară călduroasă,
Ca şi-n ţări reci, de dragoste nu-i bună,
Chiar de bărbatul buni bănuţi adună.

108

„Ţi-am spus-o de *cincizeci* de ori", ades
Înseamnă ceartă-n lege, femeiască.
„*Cincizeci* de strofe-am scris!", un bard ales
Îţi zice — şi te temi c-o să-ţi citească!
Cincizeci de hoţi în haită-n cale-ţi ies
Şi la *cincizeci* în dragoste eşti iască,
Dar cu *cincizeci* de ludovici, măicuţă,
Poţi să-ţi faci rost, o-ho!, de ce puicuţă!

109

Pe-Alfonso îl iubea cu gînd leal
Şi se jura pe sfinţi că niciodată
Nu va trăda inelul conjugal
Nici chiar prin vreo dorinţă vinovată,
Dar, prinsă de al gîndurilor val,
Uitase mîna ei catifelată
În mîna lui, aşa, ca din greşeală,
Crezînd că-i altă mînă-n a ei poală.

110

Se apleca spre el, nedîndu-şi seama;
El pletele îi mîngîia în joacă;
Părea cu ea că luptă — iată drama!, —
Căci arăta de-un ce plăcut buimacă.
Juan, Juan, cum de vă lasă mama
Alături, cînd ţi-a fost ani lungi dădacă?
Au te-a uitat şi ea de-o vreme-ncoace?
O, mama *mea* aşa ceva n-ar face!

111

Ci-a ei mînuţă mîna lui Juan,
Încet, prindea s-o strîngă tot mai tare,
Spunîndu-i parcă: „Strînge-mi-o avan",
Prin asta-nţelegînd (au mi se pare)
Ceva platonic... De lîngă vlăjgan
Ea altfel s-ar fi smuls cu-nverşunare,
Fugind ca de un şarpe, de nefastă
Credea că-i clipa pentru o nevastă.

112

Eu nu ştiu ce gîndea Juan, făcînd,
În schimb, ce-ar face toţi cu-o fată dragă:
O sărută uşor, cu tandru gînd,
Ca, ruşinat apoi, să se retragă.
Sfioasă este dragostea oricînd
La început, cînd inima-i beteagă.
Ea toată se roşi în acel ceas;
Să spună vru ceva, dar n-avea glas;

113

Apuse soarele; pe bolta vastă
Se-aprinse luna, diavoliţă veche:
Greşesc acei ce spun că ar fi CASTĂ,
Căci luna nu se culcă pe-o ureche
Nici la solstiţiu, că doar n-o fi proastă
Să nu mai toarne-n sînge-un pic de streche;
Trei ceasuri de-arde, gata, trage-o festă
Şi-n van apoi s-arate vrea modestă.

114

E-un ceas plin de primejdii, e o pace
  Ce lasă sufletul cu-nchipuirea,
Deschis, ţîşnind din orice carapace,
  Pierzîndu-şi chiar de-sine-stăpînirea.
Argint toarnă pe arbori, pe conace,
  Şi, blîndă, înfrumuseţează Firea,
Ba chiar şi-n suflet varsă reverie,
Ce tihnă nu-i, ci-i zbuciumare vie.

115

Pe jumătate-mbrăţişaţi fiind,
  Simţea cum mîna-i tremură, fierbinte,
Pe-un sîn tremurător, încins de jind;
  Şi parcă încă s-ar fi vrut cuminte,
Căci nu afla primejdie-n alint,
  Şi-apoi, cît farmec!... Nu mai vreau cuvinte
Să povestesc urmarea... Nu pricep,
Şi-i rău c-am prins povestea s-o încep.

116

Ah, Platon[74], Platon! Drumul l-ai pavat
  Cu fantezii aiurea, şi l-ai pus
Pe bietul om să cadă în păcat,
  Căci minţi ce să vegheze inimi nu-s.
Romancieri, poeţi n-au apucat
  Să facă tot ce faci... Eşti un intrus,
Un şarlatan, un măscărici — şi-ai fost,
În cazul cel mai bun, codoş (nu prost!).

117

Glas Julia doar pentru-adînci suspine
  De mai avea... Pentru vorbire — ioc;
Pleoapele-i erau de lacrimi pline;
  Mai bine nu s-ar fi-ntîlnit deloc!
Iubi cuminte poate oarecine?
  Da, remuşcarea al ispitei foc
Îl mai strunea, şi mai lupta, zicînd:
„O, nu, o, nu" — dar zise „da" curînd.

118

Răsplată oferit-a Xerxe[75] cică
Celui ce-o născoci-o plăcere rară;
Plăcută treabă dar, la o adică,
L-ar fi costat pe rege o comoară.
Ci eu, ca bard modest, plăcere mică —
Un pic de dragoste vreau, bunăoară,
Nu noi plăceri, că-s cele vechi divine,
Cu o condiție: numai de-ar ține!

119

Plăcerea e ceva plăcut chiar dacă
Poți s-o plătești cu iadul... De-azi nainte,
Îmi jur că,-n mai, va cheful meu să treacă
Și c-am să stau în banca mea, cuminte.
Pe dracu! Căci în inima buimacă
Vestala iar aprinde foc fierbinte,
Și mi-e rușine, și-mi jur iar, e drept,
Că spre cealaltă iarnă-o să mă-ndrept.

120

Cast cititor, pentru-aste libertăți
Iertare îi cer muzei, cu decență,
Dar nu e cazul să te sperii, că-ți
Ofer doar o poetică licență;
Aristotel[76] și Reguli de-altedăți
Prea scumpe-mi sînt și, dacă cer clemență
Cînd prinde peana mea să mai greșească,
Purtarea, totuși, cred că mi-i firească.

121

Ce libertate-mi iau, drag cititor?
Atît: că din fatala zi de șase,
De șase iunie, să trec în zbor
(Dar fără ziua asta plicticoase
Mi-ar fi fost versurile, fără spor),
Să trec, hăt, tocma-n zilele brumoase
De prin Novembre... Nu știu în ce ziuă,
Căci noapte-n amintire mi se-aciuă.

122

Dar mai tîrziu despre-astea... Sub un cer
Senin, pe ape line, dulce-i foarte
S-asculţi un cîntec de gondolier
Şi clopocitul vîslei, de departe,
S-auzi cum suflă-n frunze adieri,
Să vezi luceafărul nocturn cum arde;
Şi-i dulce să priveşti, pe-ntins de mare,
Cum arcul curcubeului apare.

123

Şi-i dulce s-auzi cîinele de pază
Lătrînd prietenos cînd vii acasă;
Să ştii că aşteptat eşti de o rază
De zîmbet şi de-o inimă duioasă;
Şi zorii-s dulci, cînd ciocîrlia-i trează,
Vuirile-apei, noaptea cînd se lasă,
Şi zumzete de-albine, rîs de fete
Şi prunci cînd prind cu grai să te desfete.

124

Culesul viei dulce-i cînd, din struguri,
Rubinul curge-n bahică risipă;
De-o zi la ţară dulce-i să te bucuri,
Scăpînd de zarva din oraş o clipă;
Dulci, pentru-avar, sînt banii şi-alte lucruri
Şi, pentru tată,-ntîiul prunc cînd ţipă;
Pentru piraţi — o pradă cît mai mare;
Pentru femei — o sfîntă răzbunare.

125

Şi-o moştenire-i dulce, cînd o doamnă
În vîrstă moare, ori un domn bogat
Ce-şi împlinise-a şaptezecea toamnă
Cît noi, prea tineri, mult am aşteptat
Un sipet, un castel — căci greu se-ndeamnă
Bătrînii către moarte — ce păcat! —
Că pe moştenitori îi persecută
Evreii cămătari cu mult la sută.

126

E dulce lauri să-ţi cîştigi pe lume,
Prin sînge sau cerneală; dulce-o ceartă
S-o-nchei; ori, tot prin ea, să scapi, anume,
De-un prea plictisitor amic la toartă;
Sînt dulci şí vinul vechi, şí berea-n spume;
Drag omul slab ce-l aperi de-o grea soartă;
Dulci amintirii-s anii şcolii cînd
Nu uiţi nimic tu, cel uitat curînd!

127

Dar cea mai dulce e neveştejirea
Iubirii de dintîi, înflăcărate,
Ce-i vie-n suflet precum amintirea
Căderii lui Adam întru păcate.
Prădatul Cunoştinţei Pom simţirea
Cu gust ambrozial ne-o tot străbate,
Ca mitul focului lui Prometeu
De ceruri pedepsit atît de greu.

128

E omul animal bizar, desigur,
Şi foloseşte multele-i talente
În fel şi chip, de-a căutării friguri
Cuprins în veacul de experimente;
Din orice haruri scoate mari cîştiguri,
Dar cate minţile inteligente
Întîi a adevărului măsură,
Că-i loc, de-o pierd, şi pentru impostură!

129

Ah, cîte născociri contrarii cînd
Nici azi n-au geniile bani deloc!
Noi nasuri, ghilotina... Osul frînt
De unul — şi de altul pus la loc;
Vaccinu-i antiteză, de curînd,
Rachetei lui Congreve[77] cu cozi de foc,
Căci de sfrenţie doctoru[78]-a scăpat
Doar prin sfrenţia unui bou bălţat!

130

Făcută-i pîinea din cartofi... Rînjesc
  Cadavrele galvanizate, dar
Ah, aparatul filantropicesc
  Ce dezintoxică pe gratis chiar,
Răspunde aşteptării nefiresc
  De bine! Ce mai de maşini apar!
De-am lecuit vărsatul, altă plagă
Mai cruntă către noi o să se tragă.

131

Da, cruntul sifilis american
  Ce poate că s-o reîntoarce unde
Se înmulţesc atîta, an de an,
  Încît se cer războaie furibunde
Şi molimi să-i rărească — doar nu-n van
  Vor în civilizaţie-a pătrunde!
Pseudosifilisul nostru oare-i
Mai rău, sau al lor *lues?* Spuneţi care-i!

132

E-un ev de noi invenţii ce omoară
  La trupuri, sufletul, în schimb, salvînd!
Lanterna lui Sir Davy[79], bunăoară,
  E bună-n mina de cărbuni oricînd;
Polare cercetări se desfăşoară,
  Pe unii la Tombuctu[80]-i vezi mergînd,
Şi toate-s binefaceri şi speranţe
Ca ploaia de la Waterloo, de gloanţe.

133

E omul fenomen neînţeles
  Şi este minunat, peste măsură,
Dar, vai, plăcerea e-un păcat, ades,
  Păcatul — o plăcere ce te fură!
Dar nici nu ştii ce drumuri ţi se ţes
  Spre glorie, iubire, aventură
Ori către niscai fără preţ comori,
Căci ţelu-abia de ţi-l atingi — şi mori!

134

Şi-*apoi?* Eu nu ştiu, nici voi nu ştiţi, deci,
Deci, noapte bună... Haidem la poveste:
...Era-n novembre, timp cu pîcle reci
Şi cu manta de nea pe-albastre creste;
În ţărm stîncos, precum din veci de veci,
Izbeau spumînde valuri de tempeste
Şi-un soare cuminţel, nejucăuş,
La ora cinci se tolănea-n culcuş.

135

Cum spun străjerii, noapte înnorată
Era — vînt slab, nici lună şi nici stele,
La ceas cînd, lîngă foc, prin case, roată,
Se-adună toţi, cu ochii la surcele.
Îmi place-o casă astfel luminată,
Ca un văratic cer, cum şi acele
Sporovăieli, şampania spumoasă,
Salata de homari, din veac gustoasă...

136

Deci, miez de noapte... Julia, oricum,
Era în pat, mai ştii, dormind chiar, cînd
La uşă se-auzi-un cumplit bum!, bum!,
De-ar fi trezit şi morţii din mormînt,
De n-au mai fost treziţi cîndva, precum
Ştim că treziţi vor fi, cu crezămînt.
Era-ncuiată uşa şi o mînă
Bătea, strigînd: „Stăpînă! Ah, stăpînă!

137

Nenorocire, căci stăpînul vine[81]
Şi-aduce jumătate din oraş!
Stăpînă, nu mă-nvinui pe mine,
Căci am vegheat! Dă buzna, vai, abraş!
Zăvorul, iute, trage-l şi mai bine,
Că urcă treptele!... Pe băieţaş
Să sară fă-l pe geam, că mor, nu altă!
Să sară, că fereastra nu-i *prea*-naltă!"

138

Sosise don Alfonso-n vremea asta
Cu torţe, slugi şi mulţi prieteni care
Căsătoriei i-ndurau năpasta
Şi le păsa puţin că, pe-nnoptare,
Îi scoală altuia din somn nevasta
Ce coarne îi punea, pe cît se pare...
Ah, *una* dacă nu e pedepsită,
Cu poftă cad şi *altele*-n ispită!

139

Nu ştiu de ce şi cum, de vreme cîtă
S-o bănuiască don Alfonso-a prins,
Dar comportarea lui era urîtă,
Nevrednică de-un cavaler distins.
Cum, să o prindă-n cursă se-ntărîtă,
Cînd nici s-o mustre n-a stat crudul ins,
Şi-adună slugi, făclii şi săbii chiar
Spre-a-şi dovedi că-ndură greu calvar?

140

Sărmana doña Julia, trezită
(Vedeţi, că nu dormise nu susţin),
Porni să plîngă, geamă şi sughită,
Şi-Antonia îngrămădi din plin
Cearşafuri, plăpumi, perine, grăbită,
Spre-a dovedi că în culcuşul fin
Nici gînd n-a fost să doarmă numai ea,
Ci mai dormise încă cineva.

141

Stăpîna şi-a ei slujnică părură
Ca două tinere fără de vină
Cînd teama de strigoi în bătătură,
Ori de bărbaţi (chiar fără de pricină),
O-ndeamnă pe nevasta castă, pură,
Pe slujnică în pat cu ea s-o ţină,
Cît n-a venit bărbatul dus hai-hui,
Zicînd că-i primu-ntors la casa lui.

142

Ci Julia ţipă, prinzînd curaj:
„Ce-i, don Alfonso? Eşti nebun, de-mi vii
Acasă cu scandal şi faci tapaj?
Ah, de muream nainte de a şti
Ce monstru mi-am luat la mariaj!
Eşti beat, gelos, de-i caţi unei soţii
Pricină-n van? Hai, caută! Auzi?"
— „Chiar am să caut!" — zise el ursuz.

143

Şi scotociră toţi, chiar cu metodă,
Dulapuri, colţuri, pe după perdele;
De lenjerie dară-ntr-o comodă,
Aiurea — de ciorapi, spelci, fard, inele,
Tot ce-o femeie ce se vrea la modă
Găseşte de folos... Şi săbii grele
Răniră, în sfîrşit, în chip şi feluri,
Zăvoare, duşumele şi paneluri.

144

Cătară şi sub patul ei, aflînd...
Ei, nu spun ce — nu ce voiau, deloc;
Deschiseră ferestrele, pe rînd,
Să vadă urme jos, dar urme — ioc;
Se sfătuiră între ei, cu gînd
Să răscolească totul, iar, cu foc,
Dar nu-i trecu prin gînd unui bărbat
Să caute şi *în pat*, nu doar *sub pat*.

145

Şi Julia striga neîncetat:
— „Hai, căutaţi! Hai, strecuraţi priviri,
Că, uite, de-aia eu m-am măritat,
Ca să îndur jigniri după jigniri,
Şi-am stat lîngă asemenea bărbat
Cum e Alfonso!... Ce, mai te şi miri?
Nu-mi mai eşti soţ! Auzi? Mă înţelegi?
Şi-n Spania sînt avocaţi şi legi!

146

Nu, don Alfonso, nu-mi mai eşti, de-azi, soţ,
De te-ai putut numi aşa vreodată!
La cincizeci, şaizeci de-ani te crezi cu moţ
De cu soţia ta nevinovată
Te porţi cum cel mai crud dintre despoţi
Şi-i chemi pe toţi să scotocească-n ceată?
Barbar nerecunoscător! Dar, basta!
Habar n-ai de ce-n stare ţi-e nevasta!

147

Ce? De-aia, renunţînd la drepturi vechi,
Prin faptul că-s femeie moştenite,
Bătrîn duhovnic, tare de urechi
Mi-am fost ales, de n-afli mai smerite
Ca mine? De-a rîs şi el că perechi
Ca noi n-a mai văzut? Că, pasămite,
Păcatele ce i le-am spus vreodată
Nu par că-s de femeie măritată?

148

Din tinerii sevillieni eu iară
Pe nimeni de *cortejo* n-am ales.[IV]
Au ce ştiu eu din viaţă, înafară
De chefuri şi corride cît mai des?
Cu-adoratorii mei am fost barbară —
Nu i-am lăsat să-şi dea spre mine ghes;
O'Reilly[82], ce-a ştiut Algeru-nfrînge,[V]
C-am fost cu el tirană nu se plînge?

149

Italianul *musicó*, Cazzani,
Nu mi-a cîntat amorul şase luni?
Nu virtuoasa Spaniei Carniani
M-a fost făcut? Cîţi ruşi, englezi nebuni
De mine-ndrăgostiţi au fost, sărmanii,
Cum contele Strongstroganov şi-alţi juni,
Şi lordul Coffeehouse, ce-a şi murit
De dragul meu (desigur, bînd smintit!).

150

Au doi prelaţi nu-mi stară la picioare?
Şi ducele de Ichar? Don Fernán Nuñez[83]
Nu mi-a tras şi el clopotele oare?
Şi-aşa te porţi, de nu ştiu pe ce lume-s?
Un'te trezeşti? Nu mă şi baţi? Mirare!
Ah, zău, simt că din minţi acu, acu-mi ies!
Cu săbii şi pistoale, plin de draci,
Grozav erou! Ah, ce figură faci!

151

Deci în „călătorie de afaceri"
Plecat-ai de-aia, pe neaşteptate!
Şi procurorul face cum matá ceri!
Ah, ticălosul, ţi se-ascunde-n spate,
Căci seama-şi dă că nu aţi fost prea ageri!
El merită mai mult dispreţ, prin toate,
Căci, pentru onorarul lui murdar
Şi nu de dragul tău e-aici pîndar!

152

De constatarea a venit s-o facă,
Să-şi facă meseria cu migală!
Apartamentu-n ordine-i! Să-i placă!
Poftim hîrtie, pene şi cerneală!
Plătit doar nu poate să fie dacă
Nu-şi dă măcar un pic de osteneală!
Dar iasă zbirii, să se-mbrace-n rochii
Antonia!" Iar ea: — „Le-aş scoate ochii!"

153

Iar Julia: — „Mai căutaţi în scrin!
Întoarceţi totul, iar, cu susu-n jos!
După oglindă cercetaţi puţin,
Căci poate se ascunde-un făt-frumos!
Căutaţi şi sub sofa, şi în cămin,
Dar iute! vreau să dorm, bărbat cînos!
Cînd daţi de el, treziţi-mă, că mor
Să-l văd şi eu pe-acest adorator!

154

Şi-acum hidalgo, dacă bănuiala
Ai aruncat asupra mea — şi-aceşti
Gealaţi stau încurcaţi şi scormoneala
N-o mai pornesc, hai, zi — sau te fereşti? —
Au cine-i? E de rang? De toată fala?
E tînăr, zvelt, frumos? Cu mişeleşti
Învinuiri de-mi vii, grăieşte şi
Cu vîrf şi îndesat te-oi răsplăti.

155

Oricum, el, poate, n-are chiar şaizeci
De ani! De-i are, cred, de moarte scapă,
Căci gelozia n-aprinde-n zevzeci
Ca tine, tineri!... (Un pahar cu apă,
Antonia, te rog!) Ruşine-n veci
Mi-o fi de lacrima ce-o vărs sub pleoapă!
Ah, mama nici n-ar fi visat vreodată
Că eu c-un monstru fi-voi măritată!

156

Ori poate eşti gelos cumva pe-Antonia?
Dormea cu mine... Vezi vreun neajuns
În asta? Au de ce-a intrat dihonia
În tine? Eu nu am nimic de-ascuns!
Hai, cercetaţi! Însă, mă ierte Pronia,
Cînd iar de gelozie eşti împuns,
Stai, din decenţă,-un pic la uşă, ca să
Fiu gata de societate-aleasă!

157

Señor, şi cu-asta, basta! De-acum, tac!
Puţinul ce-am vorbit dovadă-ţi fie
Nevinovata-mi inimă,-n iatac,
Că-ndură în tăcere-o mîrşăvie,
Dar conştiinţa-ţi va veni de hac
Şi te-o mustra-ntr-o zi, pentru vecie,
Şi chinuri ai să simţi, cum nu există!
Antonia, ah, adă-mi o batistă!"

158

Şi se trînti, plîngînd, pe pernă, pală,
Cu ochii printre lacrimi fulgerînd,
Cum cerul cînd, prin ploaie, mai răscoală
Şi fulgerări... Peste obraji căzînd,
Văl mişcător e părul ei de smoală
Şi-arată umeri goi din cînd în cînd;
I-i freamăt buza, sînii tari tresaltă
Şi pieptu-i sparge inima, nu altă.

159

Buimac rămase don Alfonso, iar
Antonia, prin casa răscolită,
Umbla pufnind din nas, privind arar
Chioriş la ceata-n păr, dar fîstîcită;
Doar procurorul, ca Achate[84] chiar,
Fidel pînă la groapa cea cernită,
Se amuza, ştiind că,-n chip şi fel,
La Lege, după sfezi, se face-apel.

160

Cu nasul cîrn în jos, cu ochii mici,
O urmărea pe-Antonia mereu,
Bănuitor, căci nu-i păsa lui nici
De reputaţia cuiva la greu;
Ce milă, pentru cine de aici?
Ce farmec, ce negaţii cu tupeu
În faţa legii-s bune cînd n-au tartori
Un avocat şi mincinoşii martori?

161

Dar don Alfonso sta cu nasu-n jos,
Şi arăta, s-o spunem drept, nasol,
Căci, casa întorcînd cu susu-n jos,
În toate nimerise doar în gol;
Fusese crud cu soaţa, de prisos,
Şi ea-l făcuse zob, fără ocol,
Un ceas muştruluindu-l ca o ploaie
Cu răpăit de grindini în şuvoaie.

162

O scuză la-nceput mai încercase...
Răspunsul — numai lacrimi şi suspine
Şi semne de porniri istericoase,
(Urmarea lor o ştim noi toţi prea bine!)
La a lui Iov[85] nevastă gîndu-i mase
Şi-n perspectivă,-adînc gîndind, în fine,
Se hotărî că e nevoie mare
De cîtă-ncape-ntr-un bărbat răbdare.

163

Dădu să spună un cuvînt, dar, na!,
Antonia şí fu ciocan căzînd
Greu, crunt pe nicovala ce era:
— „Señor, nici un cuvînt, de n-ai de gînd
Să o vezi moartă pe stăpîna mea!"
— „Pe mă-sa!"-şi zise el şi,-ameninţînd
Din ochii încruntaţi — de ce? — făcu
Exact ceea ce slujnica-i ceru.

164

Plecă deci cu-al său *posse comitatus*[86],
Doar procurorul rămînînd în prag,
Cît nu-i zise Antonia: *Rahatus!* —
În ochi cu o pornire de harţag;
Dar el simţea un nenţeles *hiatus*
În fapte — ceva nedat în vileag
În schima lui Alfonso deslusise,
Dar, pac!, Antonia uşa-n nas i-o-nchise.

165

Şi-abia trase zăvorul că... ruşine!
Păcat! Chin crunt! Făţarnică Femeie!
Înşelăciunea-şi face cuib în tine,
Şi eşti crezută pură, nimfă, zee!
Toţi sîntem orbi! Dar oare nu-i mai bine
Un bun renume să-ţi păstrezi? Dar cé e?
Ce văd?! Sînt indignat căci, hop, din pat,
Juan răsare, -aproape sufocat!

166

Cum stase-ascuns n-am să descriu defel,
Dar, sigur, pentru el fusese-un fleac
Ca, zvelt şi mlădios şi subţirel,
Să stea-ntre două-n pat, făcut colac.
Să-l plîng că s-o fi sufocat niţel?
Şi între două tinere?-n iatac?
Mai bine-i şi să mori aşa decît
Cum Clarence[87] în butoi muri, urît.

167

Şi cine mi-l pusese ca, zurliu,
Să cadă-ntr-o ispită înfierată
De oameni, legi — şi cam pretimpuriu?
Dar Conştiinţa nu-i prea-ncrîncenată
La şaişpe'ani, cum este mai tîrziu,
Pe la şaizeci, cînd omul tot mai cată
Să scormonească-n vechi greşeli, săracu',
Şi vede c-a-nclinat mai mult spre dracu'.

168

Cum arăta Juan s-a fost descris
În *Cronicile Evreieşti*, ce spun
Cum că lui David vracii i-au prescris
O tînără drept leacul cel mai bun[88],
Şi sîngele i s-a iuţit ca-n vis,
Avînd reţeta un succes nebun,
Dar altfel aplicată, bunăoară,
Căci David — a trăit; el — mai să moară!

169

Ce-i de făcut? Alfonso, nendoielnic,
Îşi va petrece tonţii şi s-o-ntoarce;
Antonia, în ăst moment prielnic,
Să afle o ieşire mintea-şi stoarce,
Cît Julia, cu zvîcnet feciorelnic,
(De-amor focos doar n-o sta să se-nţarce?),
Şi-apropiase gura, ca-n extaz,
De proaspătul lui don Juan obraz.

170

El gura şi-o lipi de-a ei, pe cînd
Cu mîna-i da superbul păr la spate,
Chiar şi atunci iubirea lor uitînd
Că trec, în doi, prin clipe disperate;
Antonia ţipă la ei curînd:
— „De giugiuleli vă arde şi păcate?
Ce,-i timpul să vă faceţi iar de cap?
Hai, domnişor, şi stai colea,-n dulap!

171

Pentru-aiureli, pîndiţi o altă noapte!
Dar *cine* pe stăpîn l-a pus pe foc?
Eh, ţîncu'ăsta-i plin de draci, cît şapte!
Mi-e frică! Seama nu vă daţi deloc
Că poate curge sînge? Cum să rabde
Stăpînul asta? Postu-mi pierd, pe loc,
Tu, viaţa, iar stăpîna tot, că, doară,
I-i drag obrazul tău de domnişoară!

172

Ce nu-şi găsi un vajnic cavaler
De vreo treizeci, treizecişicinci? Hai, ţîcă!
Să moară dup-un ţînc, o, sfinţi din cer!
Hai, că stăpînul vine, plin de rîcă!
Treci în dulap şi stai închis, stingher,
Că,-n zori, om ţine sfat şi-om hotărî că...
Ei, iată-te sub cheie! Nu cumva
S-adormi, că-i vai de măiculiţa ta!"

173

Dar don Alonso, singur revenit,
Îi întrerupse, iată, trăncăneala.
Ar fi rămas ea, însă el, răstit,
Să plece-i spuse... N-avea rost tocmeala,
Şi ea plecă, dar nu cu pas grăbit,
Ci lumînării-i înteţi clipeala,
Rupîndu-i mucul, îl privi chiorîş,
O reverenţă — şi plecă pîş, pîş.

174

Tăcu Alfonso preţ de un minut,
Prinzînd apoi să-ngaime-aiurea scuze,
Că dacă s-a purtat ca prost-crescut
Temeiuri avusese s-o acuze,
Dar ce temei să spună n-ar fi vrut;
Pledoaria îi curgea din buze
Retorică, în limba spaniolă,
De-i spun mai culţii noştri *rigmarolă*[89].

175

Ci Julia tăcea, deşi ea gata
Avea răspunsuri — poate tocmai de-aia,
Căci slăbiciunile-i ştia, bucata
Putînd să-i facă şi să-ntoarcă foaia;
E simplu: de-i zicea că pe stricata
Făcuse, îi oprea ea vorbăraia,
Căci el de-o-nvinuia de *o* trădare,
Ea *trei* să-i pună-n cîrcă era-n stare.

176

Ea arme chiar avea la îndemînă,
Că-amorul dintr-Alfonso şi Inés
Era în gura lumii — dar amînă
Femeia un reproş, binenţeles,
Cînd vina şi-o ascunde-n trup de zînă;
Ci cred că-l amîna ea, *mai ales*,
Să n-audă Juan ce,-viaţa toată,
Crezuse c-are-o mamă fără pată.

177

Sau poate că tăcea pentru că încă
Nu pomenise-Alfonso de Juan;
Spusese gelozia că-l mănîncă,
Nepomenind vreun nume de vlăjgan,
Şi limpede părea că-i taină-adîncă
Şi s-o dezlege se căznea avan;
Juan, despre Inés de ea vorbea,
Să-i sară lui Alfonso-n cap putea.

178

În cazuri gingaşe să taci se cere...
Nici o aluzie! Mai bine, tact!
(Cuvîntul ăsta nu-mi face plăcere,
Dar versu-mi face el rimat exact.)
Femeia-l are şi, prin el, putere
De a-l îndepărta de fapt şi act
Pe un bărbat — nimic nevrînd să spună.
Frumoasă-i, graţioasă-i prin minciună!

179

Roşesc — şi noi le credem; cel puţin,
Aşa fac eu; o replică-i prostie.
De o rosteşti, să vezi atunci ce chin,
Ce elocinţă, ce poliloghie!
Iar cînd suflarea i se taie, lin,
Din ochi îi curge-o lacrimă — şi ţie
Îţi vine să cedezi, şi-apoi... Şi-apoi,
Vă aşezaţi la masă amîndoi!

180

Alfonso se opri, cerînd iertare,
Iar ea-l iertă şi nu pe jumătate;
Condiţii puse-apoi, îngrozitoare,
Interzicîndu-i nişte mici păcate.
El, ca Adam, căit, cerşea-ndurare
La porţile grădinii ferecate,
Spăşit şi stingherit, învins, cînd, of!,
Căzură ochii lui pe un panţof!

181

Pantofi? Ce? Cum? O, n-ar fi fost nimic
Dacă erau nişte pantofi de damă.
(Vai, nu ştiţi cît mă doare tot ce zic!)
Dar bărbăteşti erau! De bună seamă,
Alfonso nici nu şovăi un pic,
Ci, haţ! Simt dinţii-n gură, mamă, mamă,
Că-mi clănţăne! O cercetare-atentă,
Şi-i creşte iarăşi fúria dementă.

182

Jos, după sabie fugi îndată,
Iar Julia, firește, la dulap.
— „Fugi, fugi, Juan! E ușa-n lături dată
Și poți să te strecori... Vreau să te scap!
Știi drumul... Fugi!... Îți dau și cheia, iată,
De la grădină... Fugi! De nu, casap
Îți va fi-Alfonso, dac-o să te vadă!
E noapte încă — nimeni nu-i pe stradă!"

183

Să nu ziceți că nu era sfat bun,
Doar că venise prea tîrziu... E-un preț
Plătit Experienței, pot să spun,
Impozit pus de soartă... Îndrăzneț,
Juan fugi spre ușă... Iute, jun,
Putea-n grădină-ajunge dar, semeț,
Alfonso, în halat, crunt, fioros,
În cale-i sta — și îl trînti, scurt, jos.

184

Lumini se sting și lupta e grozavă!
Antonia strigă: „Hoții!" — Julia: „Foc!"
Dar slugile, nici pîs... E clipa gravă!
Alfonso că s-o răzbuna pe loc
Se jură și, mai sus cu o octavă,
Bătîndu-l măr, înfuriat, cu foc,
Juan blestémă și martir defel
El nu se vrea, avînd un drac în el.

185

Alfonso încă spada — ce efort! —
Nu și-o scosese, și-o scăpase,-ncît
Noroc avu al Juliei consort
Că n-o văzu Juan, căci, zădărît,
L-ar fi străpuns, și-acum era om mort!
O, soațe criminale, cît de cît,
Gîndiți-vă la soți și-amanți! Se știe
Că vă pîndește-o dublă văduvie!

186

Alfonso-l ţinea strîns — ca să nu-i scape;
Juan îl împingea — să fugă vrînd;
Răni prinseră într-înşii să se sape,
Cu sînge mult, însă din nas curgînd!
Juan loveşte — uşa-i iar aproape,
Dar i se rupe unicul veşmînt,
Şi fuge precum Iosif[90]... Dar cu-acela
Nu-mi duc eu mai departe paralela.

187

Ci, cu făclii, dau fuga slugi, lachei;
Ce scenă! Urlă-Antonia; leşină
Stăpîna lor! Alfonso — cu el ce-i?
Mort parcă-i lîngă uşă, o ruină!
Pe jos, doar zdrenţe rupte de pe ei,
Iar duşumeaua e de urme plină,
De paşi şi sînge... Blestemîndu-şi soarta,
Juan fugi şi-nchise-n urmă-i poarta.

188

Aici sfîrşesc ăst cînt... N-aş spune-n van
Cum, mai gol-puşcă, Juan ajunse-acasă,
Căci milă are de un pehlivan
Întotdeauna noaptea-ntunecoasă
Despre scandal şi-al bîrfelor noian,
Cum chestia fu cu divorţ să iasă,
De ce să mai scriu eu, cînd adevărul
L-au scris ziarele, de-a fir-a-părul?

189

De sînteţi curioşi să ştiţi mai mult,
De martori, probe, teste, avocaţi,
De consultaţii la jurisconsulţi,
Ziarele-s destule: căutaţi!
Picante-s, dar eu zic c-ar fi consult

Ce-a scris despre-asta Gurney[91] să aflaţi,
Căci asul stenogramelor engleze
Era-n Madrid, să stenografieze.

190

Dar de la ăst de pomină scandal,
Cum n-a mai fost în Spania de cînd
S-a fost retras barbarul neam vandal[92],
Eu gîndu-mi mut, iár la Inés trecînd.
Întîi ea Precistei jertfi (-n ce hal!),
Un chil de lumînări, iar pe bolînd,
De-amice mai bătrîne sfătuită,
Departe, la Cadiz fu să-l trimită,

191

Să treacă prin europene ţări,
Că se va îndrepta avînd speranţa.
(Mulţi cată-ale virtuţilor chemări,
Ştiut e, prin Italia şi Franţa)...
Iar peste Julia şi-ale ei visări
Închise poarta mănăstirii clanţa.
Cît suferea veghind acolo, trează,
Se vede din scrisoarea ce urmează:

192

„Aud c-au hotărît să pleci departe;
E bine, dar mă doare — şi stăpînă
Pe inima ta nu-s, dar pîn-la moarte
A mea victima ta va să rămînă.
De vină-s c-am putut prea tare arde
De dragul tău — şi ard! Sărmana-mi mînă
În grabă scrie şi, de vezi vreo pată,
Ah, ochii-mi ard, dar nu-mi plîng jalea toată!

193

De dragul tău, pierdut-am rang, soţ, tot,
Şi stima oamenilor, şi-a mea stimă,
Dar să regret în suflet tot nu pot
Această a iubirii dulce crimă.

Mă mustru orunt, căinţele mă rod;
Păcatul nu-mi slăvesc, dar i-s victimă,
Şi-ţi scriu că tihnă n-am, nu, nici un pic...
Nu-ţi reproşez nimic... Nu-ţi cer nimic...

194

Pentru bărbat iubirea nu e totul —
Pentru femeie,-i toată viaţa ei.
El se mai ia cu parlamentul, votul,
Îşi află-n lupte,-n glorie temei;
E amiralul, preotul, despotul;
Dar al femeii chin salvat prin ce-i?
Doar să iubească-i este dat din plin
Şi chin să-ndure veşnic după chin.

195

Succes, plăceri te-or aştepta oriunde;
Iubi-vei şi iubit vei fi tu mult;
Eu pe pămînt rămîn doar spre-a-mi ascunde
Ruşinea şi al inimii tumult,
Căci focul pasiunii furibunde
Mă arde şi acum, cum nu de mult.
Adio... Iartă-mă... Şi mă iubeşte!
E-o vorbă-n van, dar nu o şterg... Firește,

196

Că slabă fost-am şi mai sînt şi-acum,
Dar gîndurile pot să mi le-adun
Şi visurile mele,-n trist duium,
Gonesc ca valurile sub taifun
Spre tine — căci cu tine doar, oricum,
Îmi zboară femeiescul dor nebun,
Ţintind, ca al busolei ac, pe bord,
Tremurător, spre punctu-i fix, spre nord.

197

Ah, nu mai am nimic de spus... Tînjesc...
Mi-e greu să-mi pun pecetea pe-astă foaie;
Pot eu nefericirea să-mi mai cresc?

Ce alte chinuri pot să mă-ncovoaie?
Ah, fuge Moartea, fuge, nefiresc,
De cel ce-aşteaptă coasa ei să-l taie,
Şi voi trăi, cu sufletul olog,
Ca pentru tine numai să mă rog!"

198

Era hîrtia cu-aurit chenar
Şi peană proaspătă de corb avu,
Şi ca un ac magnetic, nu arar,
Îi tremurase mîna, însă nu
Vărsase-o lacrimă... Pecetea-i jar
Purta-n răvaş: *Je vous suis partout*[93],
Ca floarea-soarelui în cornalină
Gravată... Şi-avea ceară superfină.

199

Pe don Juan cu-ntîia-ncurcătură
L-aveţi în faţă... Vreau doar un indiciu
Că publicului faptele-i plăcură,
Căci seamă ţin de-al lui ciudat capriciu;
Favorul lui e-o pană, o parură
La pălăria de poet — nu-i viciu.
Cu binecuvîntarea ăstui public,
La anul cîntul doi va fi să-l public.

200

Poemul meu e epic... L-oi împarte
În douăşpe capitole, răspline
De dragoste, război, furtuni şi moarte,
Corăbii, căpitani şi regi... În fine,
Trei episoade mari voi strînge-n carte:
Întîi descris infernul se cuvine,
Şi-o să vedeţi că am şi har şi stil
Cu carul, ca Homer şi ca Vergil.[94]

201

Cu-Aristotel mă ştiu amic intim
Şi strict mă ţin de regulile lui
Ce-s *Vade Mecum*[95] pentru ce-i sublim

Şi fac poeţi dar şi nebuni destui.
Vers alb poeţii epici vor — o ştim —
Eu haru-n rime vreau să mi-l încui,
Dar am la dispoziţie, cît patru,
Noi intrigi, mituri, lovituri de teatru.[96]

202

Un pic sînt altfel eu decît confraţii
Ce-au scris o dată epice poeme,
Şi-i spre-avantajul meu (nu cer ovaţii,
Dar am şi merite în plus de-o vreme,
Ce s-or vedea-n diverse situaţii).
Ei prea-nfrumuseţează-astfel de teme
Şi-n labirintul lor te rătăceşti,
Iar eu spun adevărul în poveşti.

203

De nu mă credeţi, fac oricînd apel
La Datină, Istorie şi fapte,
La Presă (care nu minte defel),
La piese-n cinci şi opere-n trei acte,
Dovezi că-s adevărului fidel —
Dar probă că-ntîmplările-s exacte,
E că-n Sevilla am văzut, cu martori,
Cum fu răpit Juan de dracii tartori.[97]

204

Voi scrie, de-am să mă cobor la proză,
Poetice porunci ce, pentru rime,
Să-nsemne o superbă-apoteoză,
Încît să nu fiu întrecut de nime.
Provizii am, de fapte, n bună doză,
Şi îmi vor fi preceptele sublime
Iar opera: *Longinus peste-o glajă.*
Sau *Tu să-ţi fii Aristotel.* Ce vrajă!

205

Să crezi în Dryden, Milton, Pope[98]... Alungă
Pe Wordsworth, Southey sau pe Coleridge,

Că-ntîiu-i soni,-al doilea vorbă-lungă,
Al treilea beat — şi n-ai ce să cîştigi,
Iar Campbell[99] îţi e clopot într-o dungă
Cînd *Hyppocrene*-le-i citeşti... Te frigi!
De furi din Rogers[100], nimeni nu se-amuză,
Şi nu flirta cu a lui Moore muză.

206

Nu pizmui nici ai lui Sotheby[101] aştri
Şi n-adu false mărturii precum
Aduc acelea în *ciorapi albaştri*[102].
(Pe una bine eu o ştiu, oricum.)
Vei scrie ce-ţi spun eu, nu criticaştrii,
Şi, dacă-ţi place ori de nu, acum
Nuiaua să-mi săruţi poţi că, altfel,
Poţi pe spinarea ta s-o simţi niţel.

207

Iar de cutează vreun nesăbuit
Să spună că povestea-i imorală,
Îi zic să nu ţipe cît nu-i rănit,
Ci mai citească-o iar, din coală-n coală;
Ce? Nu-i morală pentru că, vădit,
E veselă şi-adesea rîs răscoală?
Şi-apoi, în cîntul doişpe-arat suplicii
Crunt îndurate de cei roşi de vicii.

208

Şi orbi de-or mai rămîne să n-asculte
De-acest avertisment, spre-al lor folos
(Căci prea-ncîlcită mintea lor de mult e),
Şi n-o să creadă-n versul meu, vîrtos
Strigînd că „nu-i moral", eu n-am prea multe
De spus: de-i preot, zic că-i mincinos;
De-s căpitani ori critici (nu-i disting),
Le spun şi lor atît: că mint de sting.

209

Aştept ca publicul să mă aplaude,
Crezînd că-n carte pun un sens moral,
Dar spus hazos... (Au nu prind mulţi să caute
Pentru sugar o boabă de coral,
S-o mestece, cînd dinţii-i ies?) Deci laude
Aştept! De nu, stîrni pot şi scandal,
Că doar am cumpărat deja, rob fricii,
Străvechea „British Review" a bunicii[103].

210

Băgat-am banii-n plic — şi-al şef-redactor
Mi-a şi răspuns, şi-aştept un bun articol,
Dar dacă n-o să-mi fie benefactor
Şi-al muzei mele laur e-n pericol,
Şi neagă că i-a fost adus de factor
Un plic, vrînd să mă umple de ridicol,
Nu miere-n cronică vărsînd, ci fiere,
El banii i-a primit — eu n-am ce-i cere.

211

Preptit de *noua* Sfîntă-Alianţă,
V-asigur că desfid orice jurnal,
De artă şi ştiinţă, de prestanţă,
Cotidian, lunar, trimestrial.
Nu le-am adus clienţi (cu eleganţă,
Mi-au spus c-ar fi-n zadar); şi-apoi, brutal
Se poartă cu-autorii — toţi ştim, nu? —
Şi „Edinburgh", „Quarterly Review"![104]

212

Non ego hoc ferrem calida juventa,
Consule Planco[105], zic eu, ca Horaţiu.
Pricepeţi, cred, din versul ăsta, tenta
De luptă — şi că-n al juniei spaţiu,
Cînd nu visăm că-mi voi semna pe Brenta[106]
Scrisorile — loveam cu crunt nesaţiu,
Dacă eram lovit, pe vremea cînd
Al Treilea George[107] domnea pe-al meu pămînt.

213

Dar azi, cînd părul mi-i cărunt, pe ducă
(Doar la treizeci! Ce-o fi la patruzeci?!
Mai ieri, chiar m-am gîndit la o perucă!),
Nici inimă mai junǎ n-am şi, deci,
Mi-am risipit puterea zăbăucă
În mai, luptînd cu cronicari zevzeci,
Şi nu mă mai consider azi teribil:
Cînd ripostez, n-am suflet invincibil!

214

O, prospeţimea inimii nicicînd
N-o să mai cadă-asupră-mi ca o rouă,
Din lucrurile lumii distilînd
Emoţie nemaigrăită, nouă,
Ca-n stup de-albine strînsă-n piept bolînd!
Dar credeţi mierea că ni-i dată nouă
Din lucruri? Nu! Putere-avem noi doar
De-a înzeci al florilor nectar!

215

O, inimă, n-o să-mi mai fii vreodată
Unica lume, univers suprem!
Ai fost un tot în tot — azi nu-mi eşti, iată,
Nici binecuvîntare, nici blestem!
Iluzii nu mai ai! Simţirea toată
Cînd ţi-ai pierdut, nu eşti mai rea... Mă tem
Că-n tine-am strîns, în locul pasiunii,
Ah, nu ştiu cum, răceala Raţiunii!

216

Mi s-au sfîrşit ale iubirii zile,[VI]
Şi capul nu-mi sucesc, precum pe vremuri,
Soţii, vădane coapte ori copile;
Ca-n tinereţe, suflete, nu-mi tremuri
Şi nu mai crezi în duioşii fertile!
În faţa unui vin azi mă cutremur,
Şi-am să-mi aleg un viciu de moşneag,
S-ajung avar, să prind un pic de cheag!

217

Ambiția-mi fu idolul căzut
Pe-altarele Plăcerii și Tristeții,
Zeițe ce-mi lăsară,-n chip durut,
Destule pricini de adînci reflecții.
Da, *Timpul fost-a, este, și-a trecut,*
Ca al lui Bacon cap zic azi...[108]. Juneții
I-am risipit prinosul precum nime:
În patimi — inima; gîndirea,-n rime.

218

Ce-i gloria? Înseamnă mîzgălirea
De pagini peste pagini, timp de-o viață,
Fapt ce-l compară unii cu suirea
Spre-un pisc înalt care se pierde-n ceață.
Pentru-asta predici, scrii la pîlpîirea
Luminii-n miez de noapte? Ce-ai în față
Cînd fi-va colb originalul tău?
Un nume,-un prost tablou! Bust[109] — și mai rău!

219

Ce speră omul? Keops, în vechime,
Și-a ridicat întîia piramidă,
Și cea mai mare chiar ca, de mulțime,
Mumia lui sub lespezi să și-o-nchidă;
Dar haita de tîlhari, cu agerime,
I-a spart coșciugul, de comori avidă.
O, nume nu-ți căta sub lespezi vraf,
Căci iată, chiar și Keops e azi doar praf!

220

Eu, cum filozofia-mi este dragă,
Ades îmi spun: „Vai, vrerea vremii-i oarbă!
Tot ce se naște, moare, fără vlagă;
Cînd Moartea carnea-ți taie — carnea-i iarbă;
Plăcut trăit-ai tinerețea-ntreagă,
Și-ar trece tinerețea iar, nestearpă;
Deci zi mersi că ești cum ești... Ți-ajungă:
Citește-ți biblia — c-un ochi la pungă!“

221

Dar, deocamdată, cititor amabil,
Şi mái amabil, drag cumpărător,
Doresc ca mîna să v-o strîng, afabil,
Zicînd „la revedere“ tuturor.
Ne-om întîlni noi dacă admirabil
Ne-om înţelege iar în viitor.
Aveţi o mostră... Mă retrag... Contemplu
Să văd poeţi urmînd acest exemplu.

222

O, cărticica mea, pe valuri zboară,
De din umila mea singurătate,
Căci, după ani, te află lumea iară,
De vlagă strîngi în paginile toate[110].
Cînd Southey e citit — şi se omoară
Cu Wordsworth mulţi, vreau şi cu lauri, poate!
Dar, cititor drag, pentru Dumnezeu,
Citatul e din Southey, nu-i al meu!

1 noiembrie, 1818

Notele lui Byron la Cîntul întîi

I. *La coada cărții,-ntr-o addenda,-n care*

(Str. 44, v. 7)

Fapt autentic! A existat o asemenea ediție conținînd toate epigramele licențioase ale lui Martial, adăugate de editori la sfîrșitul volumului.

II. *Că ăsta în* **Mărturisiri** *te face*

(Str. 47, v. 7)

Vezi *Confesiunile* Sf. Augustin, Cartea I, cap. IX; Cartea a II-a, cap. II, *et passim*. Din felul cum Sf. Augustin se zugrăvește pe sine însuși în tinerețe, se vede limpede că era ceea ce noi am numi un desfrînat. Fugea de școală ca de ciumă; nu-i plăceau decît jocurile de cărti și spectacolele publice; fura de la tatăl lui toate lucrurile pe care putea să pună mîna; născocea mii de minciuni ca să scape de nuiaua la care erau nevoiți să recurgă pentru a-i pedepsi trăsnăile.

III. *(Chiar Sîn Anton prin nea-și veni în minți!)*

(Str. 64, v. 4)

În ce privește rețeta Sf. Anton referitoare la sîngele fierbinte în apă rece, vezi *Viețile Sfinților* de M. Alban Butler.[1]

IV. *Pe nimeni de* **cortéjo** *n-am ales.*

(Str. 148, v. 2)

Spaniolul „cortéjo" este oarecum echivalentul italianului „cavalier servente".

V. *O'Reilly, ce-a știut Algeru-nfrînge,*

(Str. 148, v. 7)

Doña Julia face aici o greșeală: Contele O'Reilly[2] n-a înfrînt Algerul, ci Algerul era cît pe ce să pună mîna pe el; el, cu armata și flota, sufe-

rind mari pierderi în fața orașului, s-a retras pierzîndu-și mult din credit, în 1775.

VI. *Mi s-au sfîrșit ale iubirii zile,*

(Str. 216, v. 1)

„Me nec femina, nec puer
Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
Nec vincere novis tempora floribus."[3]

(HORAȚIU, *Oda 4*, 1, 29–32)

Cîntul al doilea

1

Voi, dascăli olandezi, francezi, germani,
  Englezi sau spanioli ce daţi învăţ
Atîtor puri copii şi băietani,
  Morala învăţaţi-i şi prin băţ,
Mai des, chiar dacă-i doare! Ah, cîţi ani
  O mamă cultă l-a ţinut în hăţ
Pe-acest Juan — şi truda-i fu deşartă,
Căci el pudoarea izbuti să-şi piardă!

2

Mai bine îl dădeau la şcoală deci
  Să-şi facă temele, să facă sport,
Să-i ţină fanteziile mai reci
  Cum se întîmplă-n ţările din nord.
Excepţie de-i Spania, din veci,
  Confirmă regula — să fim de-acord.
Auzi, la şaişpe ani, prin vino-ncoace,
S-ajungă un divorţ el să provoace!

3

Eu, drept să spun, nu mă prea mir, căci mama
  Era matematiciană doar
Şi... nu spun tot. Şi era dat în seama

Unui preceptor prost ca un măgar;
Vecina era dulce, (altfel, drama
Nici nu putea să aibă loc măcar,)
Iar soţul ei bătrîn, nepotrivit;
În plus, prilejul bun s-a fost ivit.

4

Ce poţi să-i faci? În jurul unei axe
Pămîntul tot se-nvîrte... Noi, cu el,
Trăim, iubim, murim, plătim chiar taxe,
Plutim mînaţi de vînturi, fără ţel;
Ne fură doctorii,-nvăţăm sintaxe,
Regi ne conduc, ne-nvaţă popi, cu zel.
Ambiţii, vin, femei ni-s rost pe lume
Şi — colb ajunşi, vrem să trăim prin nume.

5

Juan deci la Cadiz[1] era acu,
Bun centru de comerţ colonial
(Sau fost, cît nu s-a răsculat Peru[2],)
Oraş prin toate senzaţional.
Ce fete dulci! (Adică doamne, nu?),
De fac să-ţi bată inima-ntr-un hal,
Doar de le vezi mergînd ca... În zadar
Mă strădui — n-am cu ce să le compar.

6

C-un cal arab, un cerb sau o gazelă?
Un cameleopard? O spun pe faţă
C-asemuiri ca astea nu revelă
Nici vălul lor, nici jupa lor fîşneaţă,
Nici coapsa, gleznele de damicelă.
Mi-ar trebui un cînt şi-un sfert din viaţă
Să le descriu! (Mai bine nici să nu le,
Căci n-aş avea metafore destule).

7

Eh, muză castă, de se cere, bine!
Cu mîna-ochi cînd vălu-şi dau deoparte,

Ce ochi pîrdalnici fulgeră spre tine,
Încît păleşti, căci inima-ţi pot arde!
O, ţară a iubirilor divine,
De-am să te uit... să uit şi rugi deşarte!
Ce strai bun de ocheade (nefrivole!),
Cum e-un *fazzolo*[3] doar, printre gondole![1]

8

Dar înapoi, la basmul nostru, muză!
Inés doar să se-mbarce pe un vas
Îl trimisese... (Pricina-i confuză:
De ce să nu şi stea măcar un ceas?)
Ce, vasu-i arcă unde nu se-amuză
Un om deloc şi stă în rugi retras,
Şi iese-apoi, la capătul vacanţei,
Ca porumbelul cél alb al Speranţei?

9

Juan îl puse pe valet să-i facă
Bagajul; De la mama, o mustrare
Primi, şi bani. Ce tristă şi posacă
Era, căci fiul, pe uscat şi mare,
Urma chiar patru ani să şi-i petreacă!
Sperînd că s-o-ndrepta,-i dădu scrisoare
Cu sfaturi (el nici n-o citi), cum şi
Scrisori de credit îi mai dărui.

10

Plecînd el, ca să aibă ea ce face,
Deschise o duminicală şcoală,
Ca ţîncii de trei ani să nu se joace,
Făcînd drăcii aşa, la nimereală.
De nu-nvăţau, vreo cîteva gîrbace
Îi vindecau de chiul şi de tînjală.
Succes avînd cu fiu-n educaţie,
Voia să crească şi-altă generaţie!

11

...Pluteşte vasul sub vînt bun — şi-i hulă;
Nu ştie marea-n acest golf de glume,
Am cunoştinţă de-asta prea destulă,
Căci am trecut pe-aici cîndva, anume.
De stai pe punte, ţi-i sforţarea nulă,
Că împroşcat eşti tot de albe spume,
De ieşi ca tăbăcit... Juan aşa
Se despărţi de dulce ţara sa.

12

E greu să te desparţi de-un ţărm natal,
Să-l vezi cum ca un punct se pierde-n zări;
Neom te face-nvolburatul val
Cînd eşti novice călător pe mări.
E coasta Angliei de-un alb cam pal;
Par alte coaste-albastre, de visări,
Cînd de distanţe eşti mistificat
În lumea cea nautică intrat.

13

Juan pe punte stă, ca un zevzec,
Şi vîntul bate, şi matrozii-njură;
Scrîşneşte vasul, şi Cadizu-ntreg
Curînd e-un punct... Pentru stomac şi gură,
În caz de rău de mare, un biftec
E, vă asigur, cea mai bună cură.
Ce? Rîdeţi? Încercaţi ca mine, tot,
Căci ce-am păţit păţi şi alţii pot.[4]

14

Pe punte sta... E-o lecţie amară
Să vezi cum ţărmul drag se pierde-n ceaţă.
Cînd la război pornesc, pe dinafară
Şi naţiile lecţia-asta-nvaţă.
Nelinişti fără noimă te doboară,
Căci şocu-i crunt şi inima-ţi îngheaţă.
De te desparţi chiar şi de oameni răi,
Fixaţi stau pe clopotniţi ochii tăi.

15

Juan se despărţea însă de-o mamă
Şi de-o amantă — şi n-avea nevastă!
Trăia deci, decît toţi, mai crudă dramă,
Căci nu trăise şi-o nuntire castă,
Cînd, şi certaţi cu unii, tot dăm vamă
De lacrimi, despărţirea de ne-adastă,
Firesc îi plîngem pe cei scumpi şi-n viaţă,
Cît lacrima chin mái crunt nu ne-o-ngheaţă.

16

Plîngea el ca evreii duşi de-acasă
După Sion[5], la Babilon, încît
Aş plînge şi eu, însă plîngăcioasă
Nu-i muza mea, şi nu mori dintr-atît.
Măcar s-aveţi o viaţă mai voioasă,
Călătoriţi, dragi tineri! Hotărît
Că-n spatele trăsurii,-n cufăr greu,
Vă va-nsoţi de-acum şi-ăst cînt al meu!

17

Şi stropi săraţi în apa cea sărată
Vărsa Juan, plîngînd şi suspinînd.
(Dulci flori adus-am pentru-o dulce fată.)[6]
Din Shakespeare gata-s să citez oricînd,
Şi-aşa grăi regina cînd, o dată,
Flori puse pe-al Ofeliei mormînt.
Şi suspinînd, în larg de ocean,
Că se va îndrepta jură Juan.

18

Strigă: Adio! Sufletul de plumb
L-am, Spania! Te-oi revedea cîndva?
Sau, în exil, de viaţă-o să mă rump
Tînjind de dorul tău, o, ţara mea?
Adio, Guadalquivir, rîu scump!
Adio, mamă! O, tu, Julia,
Adio! (Şi îi scoase-aici scrisoarea
Şi-o reciti cu toată disperarea.)

19

De-am să te uit, mă jur — dar nu se poate,
  Iubita mea! Schimba-s-ar valu-n aer
Iară pămîntu-n valuri spumegate
  Decît, cît mi s-o toarce-al vieţii caier,
Să uit acele clipe fermecate!
  (Aici, sub cruntul valurilor vaier,
Săltat fu vasul şi sucit, încît
Juan tăcu, cu rău de mare-n gît.)

20

Şi cerul s-o surpa peste pămînt!
  (Îi creşte greaţa.) Julia, ce chin
Că eu departe-acum de tine sînt!
  (Battista, Pedro, ah, abia mă ţin!
Vreau apă şi vreau jos!) O, înger sfînt!
  (Ah, Pedro, cîine! Ah, tu, vas hain!)
Iubito, inima îmi e în comă!
(Şi glasu-aici îi fu-necat de vomă.)

21

Simţea în inimă, ba, mai curînd,
  Chiar în stomac, un fel de-ngheţ de nici
Un farmacist n-ar lecui, cum cînd
  Iubita-ţi pierzi, te-nşală nişte-amici,
Sau unii, ţie dragi, duc în mormînt
  Speranţe nemplinite... Ah, aici
Juan ar fi fost îndoit patetic,
Dar răul cel de mare-i crunt emetic.

22

Amorul e capricios, căci nu se
  Prea strîmbă fierbinţeli cînd iscă el,
Dar vai de-ai gîlci sau guturai cu tuse!
  Li-i nobilelor maladii fidel,
Dar bolile de rînd i-apar intruse:
  Nu-ndură, nu, ca un străinut tembel
Suspinurile să i le-ntrerupă,
Nici obrinteli ce ochii orbi i-astupă.

23

Dar mult mai rele-s greaţa sau o crampă
  În regiunea maţelor de jos;
Îndură sînge curs din piept sau gambă,
  Dar prişniţa pe burtă-i fapt hidos,
Şi nu-i cu purgativele în trampă,
  Iar răul cel de mare i-i greţos!
De nu era amorul tău perfect,
Juan, te-ar fi trădat un maţ infect!

24[7]

Către Livorno îndreptînd busola,
  Plutea deci „Trinidad" (Sfînta Treime),
Unde trăia de mulţi ani spaniola
  Familie Moncada, rude prime
Cu mama lui Juan — şi-avea parola
  Prin care să cunoască o mulţime
De lucruri, spaniolii lui amici
Scriind scrisoare celora de-aici.

25

Trei slujitori avea şi-un preceptor,
  Pedrillo, poliglot cărui de hac
Venindu-i răul mării-ngrozitor,
  Sta mut, durîndu-l capul, în hamac,
După uscat tînjind cu mare dor.
  Creştea migrena-i cu-orice val buimac,
Şi apa, ce-l stropea printr-un hublou,
Îl înfrica. (Doar nu era erou!)

26

Avea chiar şi motiv, căci vîntul, seara,
  Se înteţise în rafale tari
Şi mulţi aveau obrajii precum ceara,
  Afară de-ndrăzneţii marinari,
Ce înfruntau furtuna iarna, vara,
  Şi-acum, să strîngă pînzele, sprinţari,
Suiau pe scări, căci se putea ca,-n larg,
Vîntoasa să şi rupă un catarg.

27

La unu noaptea, vîntul azvîrli
Corabia-ntre valuri cît un munte;
Din pupa-n proră valu-o zgudui,
De etamboul îi căzu pe punte;
Nici nu se dumiriră bine şi
Se rupse cîrma! Ah, ce clipe crunte!
Printr-o spărtură apa da năvală,
Şi hai la pompe! Nu staţi pe tînjală![8]

28

La pompe dădu buzna o grămadă
De marinari, cît alţii-ncărcătura
Se străduiau s-o mute, ca să vadă
În care parte se afla spărtura.
Primejdia tot nu stătu să scadă,
Căci apa tot ţîşnea ca viitura,
Măcar că-n gaură îngrămădeau
Cămăşi, batiste, veste, tot ce-aveau.[9]

29

Dar orice-mprovizaţii, saci şi zdrenţe
Nu i-ar fi-mpiedecat să se scufunde.
Doar pompele, în ritmice cadenţe,
(Le recomand), scot apa de oriunde
Şi-nfruntă-ale furtunilor demenţe.
Scot tone de-apă-n cîteva secunde
Şi slavă, zic eu, (cine ar fi contra?).
Lui Mr. Mann, demn fabricant din Londra![10]

30

Spre zori, păru că vremea se răzbună
Şi vasul iar plutirea va să-nceapă,
Măcar că n-arătau că prea-i a bună,
În cală, încă trei picioare de-apă.
Zbucnind iar o rafală de furtună,
Trei tunuri şi căzură ca-ntr-o groapă,
Apoi, o răbufnire de nespus
Întoarse bietul vas cu pupa-n sus.[11]

31

Rămas aşa, din cală apa toată
  Pe punte năvăli, făcînd ravagii
Ce omul nu le uită niciodată,
  Căci cînd piciorul, gîtul şi nădragii
Primejduite-i sînt, (ştiţi, cei ce-noată
  Vorbesc de înecaţi şi naufragii,
Şi cu plăcere chiar), regrete-l scurmă
Şi-şi pierde, vai, nădejdea cea din urmă.[12]

32

Tăiară arborele-artimon
  Şi-apoi, îndată, arborele mare,
Dar vasul tot stătea ca un pilon,
  Pieziş, cu prora către fund de mare.
Bompresul mării îi fu dat plocon
  Şi arborele-trinchet, (dar greu tare
Ne despărţeam de toate.) În sfîrşit,
Văzurăm vasul gata de plutit.[13]

33

E de-nţeles că,-n ceasul ăsta silnic,
  Neliniştiţi erau şi-aveau emoţii,
Nici viaţa lor şi nici menu-ul zilnic
  Nevrînd să-şi piardă... Chiar şi mateloţii
Să bea un grog se-nghesuiau febrilnic,
  La ceas fatal să fie beţi cu toţii,
Dar mai ales se îmbulzeau, în roi,
Ca rum să bea direct de la butoi.

34

Religia şi romul — lucru-i cert —
  Calmează cel mai bine: Deci vîrtos
Băură marinarii şi-n deşert
  Psalmi unii pasageri cîntau pios;
Falsete făcea vîntu-n ăst concert,
  Iar valul ritm bătea, cu crîncen glas.
Ce rău de mare?! Corul de blesteme
Cu rugi se-ncurcă peste val ce geme.

35

Şi-ar fi lăsat butoaie, sticle goale.
De nu sărea Juan, cu mult curaj,
Să-i ameninţe cu nişte pistoale.
Părînd mai dulce moartea în siaj
Decît prin focul ce le sta în cale;
Ţipau şi înjurau, făceau tapaj,
Ţinuţi departe, însă crunţii sorţi
Dorind să şi-i înfrunte tot beţi morţi.

36

— „Vrem grog!“ — strigau. „Oricum, peste un ceas,
Se-alege praf din tot!“ Juan: — „Nici gînd!
E drept, se şi aude-al morţii glas,
Dar bărbăteşte să murim, nu bînd
Ca nişte brute!“ Chef de parastas,
Cum n-avea unul, nu mişcau în rînd.
Chiar şi Pedrillo, preceptoru,-acum
În van îi tot cerşea un strop de rum.[14]

37

Era pierdut acest bătrîn blajin:
Striga, se jeluia şi, cu căinţă ,
Mărturisea că-i de păcate plin
Însă jura că îşi va da silinţă,
(De scapă,) pe elevul peregrin
Oriunde să-l urmeze cu credinţă,
Uitînd de Salamanca, de-avea şansa
Să poată-ajunge un alt Sancho Pança.

38

Speranţele mijiră iar în zori,
Cînd vîntul mai slăbi.., N-aveau catarge,
Spărtura tot creştea; în jur vîltori
Şi nici un ţărm la care să debarce.
La pompe mulţi săriră, silitori,
Cît mai plutea ruina bietei arce.
Cei slabi rămaseră pe punte însă,
Muncindu-se să înfăşoare-o pînză.

39

O puseră sub chilă şi văzură
  C-avu efect... Dar valuri cînd se sparg,
Ce-ar fi putut ei fără velatură,
  Şi cîrmă, şi bompres, făr-un catarg?
Dar tot mai bună este lupta dură,
  Căci poţi naufragia oricînd în larg
Şi, de se moare-o dată doar pe lume,
De ce-n Golful Lion să moară-anume?

40

Purtaţi de valurile furibunde,
  Să aibă-o zi de tihnă n-au putut;
S-ar fi-ndreptat spre-un port, însă spre unde,
  Cînd cîrma se rupsese la-nceput?
Luptînd într-una să nu se scufunde,
  Un nou catarg, o pînză n-au făcut.
Sperau că vasul va mai face faţă
Un ceas — şi chiar plutea... (Nu ca o raţă!)

41

E drept, nu mai sufla un vînt chiar tare,
  Dar nava, într-un hal fără de hal,
Îi aducea la cruntă disperare,
  Căci mult nu mai putea pluti pe val.
Rezervele de apă şi mîncare
  Se cam sfîrşeau. Priveau ei prin cristal
De lung ochean, dar nu zăreau un vas
Şi se apropia al nopţii ceas.

42

Ci iar bătură vînturi mai turbate,
  Şi prinse apa iar să dea năvală
Prin crăpături, din faţă şi din spate.
  Matrozii mai trăgeau la pompe-n cală,
Cu mult curaj, cît n-au fost rupte toate
  Curelele de-atîta opinteală.
Şi valurile milă au de noi
Cît oamenii într-un civil război.

43

Şi, lăcrămînd, veni dulgheru-atunci,
Spunînd că totul e pierdut. Cărunt,
Trăise el furtuni şi grele munci,
Dar de plîngea în ceasul ăsta crunt,
Plîngea c-avea soţie şi doi prunci,
Şi pruncii pricină de lacrimi sunt
Întotdeauna cînd, pe-ntinsul mării,
Ajunge omu-n clipa disperării.

44

Spre-adînc de mare se-nclinase prova
Şi mulţi, buluc, uitînd de rang, din minţi
Ieşindu-şi, în noi rugi îşi varsă slova
Şi lumînări promit pe-altar de sfinţi.
Iar alţii, vrînd să fugă încotrova,
Salupele coboară... Printre dinţi,
Pedrillo-l înjură pe unul care-i
Ceru pentru păcate dezlegare.

45

Destui se leagănă-n hamac, năuci,
Şi mulţi în straie ca de tîrg se-mbracă,
Blestemă ziua naşterii,-şi fac cruci,
Scrîşnesc din dinţi şi păru-şi smulg dar, iacă,
Stau alţii,-n grele ceasuri de răscruci,
Parîma bărcilor să o desfacă,
Ştiind că barca-i scîndura speranţii,
De n-o strivesc, chiar lîngă ţărm, brizanţii.

46

Dar rău de tot era că întrepizii
Prea mult s-au fost luptat cu greul sorţii
Şi nu prea mai aveau acum provizii;
Se ştie doar că, şi în pragul morţii,
Nu vor să-ndure foame indivizii.
O ladă doar de biscuiţi şi porţii
De unt, puţine, izbutiră, după
Eforturi lungi, s-arunce în şalupă.

47[15]

Vin, şase sticle; apă, un butoi
Şi pîine cam udată de talaz,
Ceva pastramă şi-un jambon apoi,
Nici pe-o măsea s-ajungă, ce necaz!
Dar ochii deveniră mai vioi
Cînd îşi dădură seama că,-n barcaz,
De unde nu se ştie, şi nici cum,
Se-arată şi un butoiaş de rum.

48

Cît despre iolă şi-altă barcă mare,
De la-nceput s-au scufundat pe loc;
Chiar şi barcazul era-n proastă stare,
Drept pînză-avînd o pătură şi-n loc
De un catarg, o vîslă doar, pe care
Un mus o aruncase, la noroc.
Chiar fără hrană, nu-ncăpeau, e cert,
În bărci, din pasageri, decît un sfert.

49

Era-n amurg de zi înnourată
Şi cobora o noapte ca de zgură,
Un văl ce, dat de-o parte, îţi arată
Un chip de dúşman încruntat a ură.
Aşa vedeau ei noaptea nenstelată
Cu chipuri pămîntii în clipa dură,
Cînd locul Spaimei, pentru toţi consorţii,
În suflete-l luase spectrul Morţii.

50

Cercaseră a încropi şi-o plută,
Dar ce nădejdi să dea pe-atîta hulă?
Căci ar fi rîs şi ei chiar, în derută,
De-asemeni nemaipomenită sculă.
Scoteau însă doar rîsete de brută,
Ca plini de băutură prea destulă,
Isterici, epileptici... Ciunt spectacol!
Îi mai putea salva doar un miracol.

51

La opt şi-un sfert, cuşti de găini, blăni, funii
Erau în mare, ba întregi, ba rupte,
Căci nu-ncetau, în iureşul furtunii,
Chiar de-n zadar, cu valul să se lupte.
Eraú în bărci, cum am mai spus-o, unii,
Cînd, sub loviri de valuri, iuţi, abrupte,
Se poticni, căci îi sunase ceasul,
Şi fu, cu prora-n jos, în hău supt vasul.

52

Şi-atunci sui, din val spre cer, sălbatic,
Un urlet de adio. Cel fricos
Urla, dar mut sta bravul singuratic.
Săriră mulţi din ei cu capu-n jos
Şi fură înghiţiţi de-un hău zănatic
Ce-n el sugea talazul mînios;
Erau ca doi duşmani ce, printre spume,
Încearcă reciproc să se sugrume.

53

Zbucni un urlet de obştesc sfîrşit
Decît al mării vuiet chiar mai groaznic,
Ca trăsnetul cu crîncen bubuit.
Şi,-apoi, fu linişte... Doar vînt năpraznic
Se auzea şi valul neoprit.
Arare, din cumplitul morţii praznic.
Mai răbufnea un strigăt din gîtlej, -
De om ce se mai zbate în vîrtej;[16]

54

În cuter, nouă, şi-n barcaz, treizeci,
Puţini sperau să scape de năpastă
Căci vîntul, cu rafale iuţi şi reci,
I-mpiedeca s-ajungă la vreo coastă.
Puţini, pe-nvolburatele poteci,
Ba-n hău cădeau, ba iar suiau pe-o creastă,
Dar se părea că sînt prea mulţi, grămădă,
Şi unii altora-şi erau corvoadă.

55

Pieriseră în val vreo două sute
De suflete, cu tot cu trupul lor.
Dar, vai, catolicii arsuri durute
Îndură zile lungi în purgator,
Căci nu plătesc nici rudele avute
Un ban măcar, să-i scape de cuptor,
Cît nu știu ce-i cu ei — și nu-i de glumă,
Căci, deI, trei franci de-o slujbă sînt o sumă!

56

Juan era-n barcaz, unde-i făcuse
Și lui Pedrillo loc, la ceas sinistru,
Căci trăsăturile cam descompuse
Le-avea și ochii plînși cel biet magistru,
Și-acum Juan, cu-avînturi nerăpuse,
Plin de curaj, era al său vagmistru.
Batista (spaniolii-i zic, scurt, Tita),
Murise de prea multă *aqua-vita*.[17]

57

Și Pedro, celălalt valet fidel,
Sorbind prea mult trăscău (și nu din cupă)
Căzuse-n mare și pieri la fel
Pe cînd cerca să sară în șalupă.
Deci se-ngropă-n trăscău și apă el
Și-n van vru să-l salveze trista trupă
Ce, și așa, pe mare răscolită,
Era cam prea detot înghesuită.

58

De la José (știți, prea iubitul tată,)
Avea Juan un cîine moștenire,
Și-acum urla pe bord (doar cîinii, iată,
Au nas de intelectual subțire!),
Simțind că nava fi-va scufundată;
Și-atunci sări Juan, milos din fire,
Și-l aruncă-n barcaz, abia apoi
Sărind și el în urma lui, vioi.

59

Ai lui Pedrillo bani şi-ai lui în sîn
Îi ascunsese şi în buzunare,
Căci îl lăsase dascălul bătrîn
Să facă ce voia, cu resemnare,
Tot înfricat de orice val hapsîn.
Juan însă, sperînd chiar în salvare,
Îşi îmbarcă preceptorul fidel
Şi cîinele şi-l strînse lîngă el.

60

Ce noapte şi ce vînturi, tot funeste!
Sta pînza nemişcată pe parîngă,
Cît între valuri sta, iar cînd pe creste
Suia, ei nu aveau curaj s-o strîngă.
Scoteau din cală apa însă peste
Dunetă hula năvălea, nătîngă,
Şi cuterul se scufundă-n bulboane
Cu ei şi cu-ale lor speranţe vane.

61

Cu cuterul, pieiră nouă-n larg;
Barcazul mai plutea, c-o cuvertură
Drept pînză şi c-o vîslă drept catarg.
Ameninţaţi de orice lovitură
De valuri ce, cum ştim, frîng tot şi sparg,
Timp să jelească, totuşi, mai avură
Pe cei ce fură supţi de hăul crunt
Cum biscuiţii şi pierdutul unt.

62

Un roşu soare, ce mijea în zări,
Vestea tot vînt — şi tot ce puteau face
Era, în prada grelei disperări,
S-aştepte baremi un moment de pace.
Gustară, slabi ca nişte arătări,
Pesmeţii mucezi, rum din boloboace,
Un pic de hrană fără suculenţe
Pentru sărmanii îmbrăcaţi în zdrenţe.[18]

63

Erau treizeci, îngrămădiţi, încît
Nici să se mişte nu puteau măcar;
Să stea pe laiţi unii-au hotărît,
De veghe, în picioare, asta chiar
De apa rece-i îngheţa-ntr-atît
Încît li se vădea cumplit calvar
Şi, necurmat, din unghie-n vertebră,
Tot tremurau ca zguduiţi de febră.

64

Dorinţa de-a trăi lungeşte viaţa,
Zic doctorii care-au văzut bolnavi
Ce nu şi-au urgisit prieteni, soaţa
Şi-au supravieţuit luptînd, grozavi,
Căci nu le taie-Atropos[19] vieţii aţa
Acelor ce tot speră-ntruna, bravi.
O, n-ajungi longeviv dacă te sperii,
Ci îţi scurtezi o viaţă de mizerii.

65

Se zice rentierii că trăiesc
Mai mult. De ce? Păi, numai dracu' ştie!
Spre-a-i obidi pe cei ce-i moştenesc,
Nu mor *în veci!* Trăiesc o veşnicie,
Şi-atunci la cămătari evrei, firesc,
Se duc cei tineri, iau pe veresie,
Cum am luat şi eu, dar, *mamma mia*,
Ce greu se-napoiază datoria!

66

Tot dorul de-a trăi în viaţă-i ţine
Pe cei pierduţi pe mări, încît înfruntă
Ca stînca vitregiile marine.
Navigatorul are-o soartă cruntă,
Ca Noe, care-a stat printre jivine,
Înghesuit în arca lui măruntă.
Sau cei dintîi piraţi ahei pe *Argo*[20]
Care simţiră cé greu hula sparg-o.

67

Dar omul, care-i carnivor, o masă
Pe zi se cere s-aibă, cel puţin;
Nu suge, ca sitarul, frunza deasă;
Vrea pradă, ca un tigru sau rechin,
Chiar dacă, anatomic, se mai lasă
Hrănit şi cu verdeţuri, dar susţin
Toţi lucrătorii că un bou, o oaie
Mai bine se digeră-n măruntaie.

68

La asta cugetau cei din barcaz
Cînd vîntul amuţi a treia zi.
Învigoraţi, uitîndu-şi de necaz,
Dormiră sub tăriile-azurii
Ca broaştele ţestoase pe talaz,
Însă, treziţi, o foame-i mistui
Şi-şi devorară, lacomi cît se poate,
În nici un ceas, proviziile toate.

69

Urmarea nu-i greu de ghicit; mîncară
Merindea şi băură vinul tot,
Chiar dacă unii, cu mustrare-amară,
Spuneau că, mîine, şterge-s-or pe bot.
Smintiţii mai credeau că, bunăoară,
Mînaţi de-un vînt blajin, să scape pot
Şi că învinge-vor c-o vîslă marea!
O, mult mai bine-şi drămuiau mîncarea!

70[21]

A patra zi — şi nici o adiere!
Dormea oceanul ca un prunc plăpînd.
A cincea zi fu cerul mîngîiere,
Imens azur — şi oceanul blînd.
C-o vîslă, ce să facă? Ah, şi cere
Stomacul hrană! Roşi de-al foamei gînd,
Chiar de strigă Juan că voie nu dă,
Mîncară-i cîinele în stare crudă.

71

A şasea zi, -i mîncară pielea toată
Şi chiar Juan, ce nu se înfruptase
Din cîinele sărmanului lui tată,
Simţind al foamei vultur pînă-n oase,
Primi (cu greu) o labă-nsîngerată
Şi împreună cu Pedrillo-o roase,
Acesta regretînd c-a fost prea slabă
Şi n-are parte şi de-o altă labă.

72

A şaptea zi — şi încă nici o boare!
Arşi crunt de-un soare neîndurător,
Păreau nişte cadavre plutitoare.
Cum doar în vînt stătea nădejdea lor,
Şi n-aveau apă, vin, şi nici mîncare,
Priviri de lupi în ochii tuturor
Se desluşeau... Tăceau, cu chipuri pale,
Dar răvăşiţi de pofte canibale.

73

Şopti unu,-n sfîrşit, cel gînd absurd
Şi şoapta lui trecu din gură-n gură.
Un murmur disperat, sălbatic, surd
Vădea că toţi gîndeau pe o măsură.
Şi lung vorbiră (eu voi fi mai scurt),
De sînge şi de carne (nu friptură),
Gîndindu-se că, primul cînd muri-va,
Îl vor mînca (pe el, nu, lui, coliva!)

74

Ci, deocamdată, toţi, de foame morţi,
Mîncară şepci de piele şi-nălţări.
Dar, vai, niciunul chiar, dintre consorţi,
Nu se voia jertfit pentru gustări.
Deci hotărîră tragerea la sorţi
Şi, neavînd hîrtie, (muză, sări
Şi te revolţi?), bucăţi făcură ei
Scrisoarea minunată-a Juliei.

75

...Biletele sînt scrise... Toți așteaptă...
O clipă de oroare mută-i face
Să-și uite foamea ce spre crunta faptă
De vultur al lui Prometeu, vorace,
Îi îndemna... Dar, vai, Natura rabdă
Cu-atrocități din astea să se joace!
Cînd unul bileţelelor fu lector,
Îl și numi pe-al lui Juan preceptor.

76

Pedrillo-atîta doar ceru: să moară
Lăsîndu-i-se sînge... Un chirurg
Îi și deschise vena jugulară,
Încît nici nu simți al vieții-amurg.
Muri catolic cum în scumpa-i țară
Se moare și în al Sevillei burg,
Privind întîi spre cer cu ochiul fix
Și sărutînd apoi un crucifix.

77

Ceru chirurgul dreptul, pentru sine,
S-aleagă ce-i mai bun, dar ars de sete
Îi supse sîngele țîșnit din vine.
Ceilalți mîncară, (dar cu vii regrete),
Nu tot, căci n-aveau inimi chiar haine,
Ce fu mai bun... Din rest, pe îndelete,
(Din mărunțaie, creieri, bunăoară),
Cîțiva rechini feroci se ospătară.

78

Mîncară toți, afară de vreo trei
Ce după carne nu mureau defel.
Juán era alăturea de ei,
Căci nu mîncase nici din cîine el,
Și chiar de în stomac avea cîrcei,
Cum să se-nfrupte el, ca-nvățăcel,
În ciuda ceasului cumplit, sinistru,
Din confesorul lui și-al lui magistru?

79

Şi bine-i prinse, căci ceilalţi, pe rînd
  Şi pe măsura lăcomiei lor,
Înnebuniră parcă în curînd.
  Cum crampe-i sfîşiau îngrozitor,
Se zvîrcoleau urlînd şi spumegînd,
  Bînd apa mării ca de la izvor,
Rînjind, plîngînd, (zguduitoare scene!),
Murind apoi cu hohot de hiene.

80

Din cei puţini rămaşi, doar os şi piele,
  Memoria-şi pierdeau cîţiva, ferice
Că nu-şi mai aminteau de-atîtea rele
  Şi nu aveau de ce să se înfrice.
Dar tot erau şi suflete mişcle,
  Cerînd pe încă unul să-l despice,
Neînvăţînd din crunta suferinţă
A celor morţi dintr-o nesăbuinţă.

81

Pe grasul ajutor de căpitan
  Căzură ochii, însă, cum erou
Nu se dorea nici el şi cum, nu-n van,
  Mai suferise (cazul nu e nou),
De-o boală de bărbat mai năzdrăvan
  Ce i-o făcură damele cadou
Pe la Cadiz, ca unanim omagiu,
Scăpă, prin asta, de la crud carnagiu.

82

Mîncară mai pe sponci din dascăl iar,
  Dar cum atîţia o plătiră scump,
Mai mozoleau un pic din el, şi rar.
  Juan doar mozoli un bob de plumb
Şi-un bambus, pînă le picară-n dar
  Trei cormorani din cei ce parcă ciump
Stau ca să fie prinşi — şi l-au lăsat
În pace, de atunci, pe răposat.

83

De vă revoltă-a lui Pedrillo soartă,
Gîndiţi-vă că Ugolino[22]-a ros
O tidvă de vechi dúşman[23], tidvă moartă,
Dar după ce, întîi, politicos,
Şi-a spus povestea... Dacă-n iad se iartă
Duşmanii să-ţi mănînci la ceas cînos,
Pe mări să-ţi mînci prietenii-i posibil
Şi decît Dante nu eşti mai oribil.

84

Căzu şi o aversă noaptea aia
Şi-o hăpăiră buzele-nsetate
Cum un pămînt crăpat înghite ploaia.
Să-nveţi al apei preţ la greu se poate,
De-nduri ca turcii zile-ntregi văpaia,
Ori rătăcit pe mările sărate,
Ori cu cămila-n Siria rămas,
Şi-atunci exclami: *In aqua... veritas!*[24]

85

Cădea-n torente ploaia, dar degeaba
Cît un cearşaf n-au fost descoperit,
Ce-l îmbibară toţi, cu toată graba,
Şi-l supseră apoi, ferfeniţit;
Chiar şi un biet gropar, sfîrşindu-şi treaba,
Un pic de *porter*, zău, ar fi poftit,
Dar ei ziceau că simt, pe cerul gurii,
Abia acum plăcerea băuturii.

86

Nectar pe sîngerîndă buza lor
Părea această apă — nu gîtlej
Simţind că au, ci un încins cuptor;—
Limbi negre-aveau ca arsul pe grătej
Bogat din iad ce şi cerşea de zor
Săracului un strop! O, ce prilej
De a-ţi da seama — şi cu prisosinţă,
Ce mîngîiere afli în credinţă!

87

Erau doi taţi cu fiii în barcaz,
Tot doi — şi unul s-arăta voinic,
În stare a-ndura orice necaz,
Dar el muri întîiul — şi un pic
Nu plînse tatăl lui cînd în talaz
Îl azvîrliră; nu grăi nimic,
Decît atît, simţind că nu mai poate:
„Se facă voia cerului în toate!“

88

Cellalt avea un fiu mai delicat,
Mai firav, cu obrajii moi, dar care
Se tot ţinu de viaţă agăţat,
Cu blîndă, fără seamăn chiar răbdare.
Văzîndu-şi tatăl trist şi disperat,
Vorbea puţin şi mai zîmbea arare,
Spre a-l mai uşura, măcar în parte,
De gîndul că se-ndreaptă toţi spre moarte.

89

Sta tatăl peste el plecat, ştergînd
Mereu de spumă buzele-i livide;
Cînd ploaia răpăi şi tatăl, blînd,
Îi stoarse-n gură picături fluide,
Sticloşii ochi, pieirea adăstînd,
O clipă prinseră-a i se deschide,
Dar în zadar pe-acele buze arse
Nemîngîiatul tată apă stoarse,

90

Căci fiul îi muri — şi-n braţe încă
Îl mai ţinu, tot necrezîndu-l mort,
Şi împietrit în jalea lui adîncă,
Văzîndu-şi dus spre-al vieţii ultim port
Copilul drag, ca statuia de stîncă
Îl mai veghe lungi clipe de pe bord,
Şi-apoi căzu, dînd semn de viaţă numa
Prin faptul că mai tremura şi-acuma.

91

Prin norii rari, un curcubeu măiastru
Se-nfiripă apoi, cu temelia
Înfiptă-n tremurări de val albastru.
Mai luminoasă se-arăta Tăria
Sub filfiirea-i de drapel măiastru.
Arc încordat îi fu minunăţia
O clipă, ca, apoi, să piară-n zare
Din ochii celor stinşi de disperare.

92

O, eşti cameleon ceresc descins
Din soare şi vapori, crescut în purpuri
Şi legănat în roşuul aprins!
Eşti botezat în aur şi-n azúr pur
Ca semiluna-n vîrf de tui nenvins[25].
Într-o culoare cînd te strîngi, ne turburi
Şi-arăţi ca ochiul vînăt-albăstriu
(Cînd fără mască mai boxăm, pe viu.)

93

Toţi îl crezură semn de bun augur;
Nu-i de mirare, căci romani şi greci
La fel îi socotiră arcul pur
Şi-i sfînt pentru descurajaţi din veci.
Nevoie-aveau, scăpaţi de ceasul dur,
Cei din barcaz de curcubeu şi, deci,
Speranţa o trezea în ei, firesc,
Superbul caleidoscop ceresc.

94

Deasupra lor plutea şí-o zburătoare
Ce aducea c-un porumbel, cercînd
Popas să-şi afle pe barcaz (se pare
Că drumu-şi rătăcise) însă cînd
Îi auzi vorbind în luntrea mare,
Cît noaptea nu căzu din cerul blînd,
Se tot roti deasupra, împrejur,
Ca semn de încă şi mai bun augur.

95

Aici aş face şi eu o remarcă:
E binc că n-a coborît din zbor,
Căci nu-i turn de biserică o barcă
Şi, de era hulubul călător
Ce revenea la a lui Noe arcă,
Flămînzii l-ar fi devorat de zor,
Cu tot cu pene şi cu puful fin
Şi chiar cu rămurica de măslin.

96

Ci barca prinse-a-nainta pe val
Cînd, seara, mai domol bătu un vînt.
Cu toţii, într-un hal fără de hal,
Nu mai ştiau ce fac nici unde sînt.
Strigară unii: „Malul!"; „Nici un mal!",
Li s-a răspuns... Brizanţi în viu frămînt
Unii-auziră, cică, alţii,-n tun
Dezlănţuit în bubuit nebun.

97

Stătu, în zori, şi slabul vînticel,
Iar cel de cart să jure prinse-ndată
Că ar vedea pămîntul... „De mă-nşel —
Zicca — să nu-l mai văd, zău, niciodată!"
Văzură golful ce-l văzuse el
Şi ochii şi-i frecară cei din ceată,
Căci tot mai limpede,-ademenitor,
Suia înaltul ţărm în faţa lor.

98

Zbucniră unii-n lacrimi... Alţii doar
Priveau năuci, căci încă multă frică
Se-amesteca-n speranţă... Unii chiar
Nălţară rugi (o dată-n an nu strică!)
Pe fundul bărcii, trei, n-aveau habar
De ţărm... Trăgeau la aghioase cică,
Însă, mişcaţi de bravii lor consorţi,
Se dovedi că sînt, de-o vreme, morţi.

99

Prinseseră-n ajun și o țestoasă
Din neamul cioc-de-șoim... Dormea pe apă
Și carnea ei le-a fost merinde grasă,
Mai despărțindu-i înc-o zi de groapă
Și dîndu-le curaj... 'Credeau miloasă
Cu ei că fost-a soarta filantroapă,
Încît, după atîtea mari primejdii,
S-aprindă-n inimi candela nădejdii.

100

Pămîntul se-arăta a fi stîncos,
Și munții tot creșteau cît de curent
Erau împinși spre țărm; fără folos,
Se întrebau spre care continent
Au fost zvîrliți, căci vîntul furios
Le tot sucise vasu-n danț dement.
Ziceau spre Etna, Candia sau Cipru
Că i-ar fi dus cumplitul lor periplu.

101

Doar patru bieți supraviețuitori
Mînau curentul și-un vînt slab spre mal,
Ca-n luntrea lui Caron[26], stîrnind fiori,
Căci spectre toți erau, cu chipul pal.
Pe cei trei ce muriseră în zori
Puteri n-avură să-i arunce-n val.
Rechinii încă-i urmăreau, anume,
Și-i împroșcau, în joaca lor, cu spume.

102

Ah, setea, foamea, frigul, crunta teamă
Îi măcinaseră pe îndelete,
De nu l-ar fi recunoscut vreo mamă
Pe fiu în aste triste, vii schelete.
Nopți reci, amiezi c-un soare numai flamă
I-mpuținaseră, însă, în cete,
Muriseră cînd, cu sărata apă,
Să mînce din Pedrillo-au fost să-nceapă.

103

Era uscatul, în apropiere,
O-nvălmăşire de păduri şi stei;
Frunzarele, sub lină adiere,
Cerneau un aer proaspăt înspre ei,
Şi ochii lor sticloşi cu ce plăcere
Priviră frunza codrilor merei,
După restrişti cumplite, peste fire,
Pe vasta mărilor nemărginire!

104

Părea un ţărm nelocuit, sălbatic,
Bătut necontenit de valuri crunte,
Dar cum pământ voiau cu dor fanatic,
Se hotărîră valul să-l înfrunte.
Ci, vai, de-un colţ de stîncă singuratic,
Învăluit de spumele cărunte,
Se poticni fragilul lor barcaz,
Îndată scufundîndu-se-n talaz!

105

Juan însă, în Guadalquivir,
De mic să-noate bine învăţase.
În rîul cu-apă dulce, ani în şir,
Îşi dezmorţise tinerele oase.
Cred că putea să treacă, (e-un delir!).
Şi Hellespontul, cum se întîmplase
Cu Mister Ekenhead[27], cu mine chiar,
Şi cu Leandru, care-i legendar.

106

Sleit, scheletic, către ţărm să-noate
Nu pregetă el cîtuşi de puţin,
Voind, naintea nopţii-ntunecate,
S-ajungă musai pe-acel ţărm străin.
Primejdia stătea, întîi de toate,
În colţul unui înrăit rechin
Ce-l înhăţă pe unul... Doi, cu totul,
Pieiră-n valuri, neştiind înotul.

107

La ţărm ajunse singur, dar noroc
Avu cu vîsla... Cu slăbite braţe,
Vîltorile l-ar fi ţinut pe loc,
Dar o zări şi prinse s-o înhaţe
Şi nu o mai lăsă din mîini deloc.
De ce putea cercînd să se agaţe,
Tîrîndu-se, luptînd cu orice val,
Se prăbuşi, ca leşinat, pe mal.

108

Cu unghiile-nfipte în nisip,
Rămase-ntins, abia mai răsuflînd,
Căci valul vuitor, în fel şi chip,
Putea să-l smulgă în vîrtej oricînd.
În faţa lui era un gol în chip
De peşteră — şi îi trecu prin gînd,
Chiar şi sleit, c-ajuns-a la liman,
Că s-a salvat, dar s-a salvat în van.

109

Cercînd să se ridice, iar căzu
În coate şi-n genunchii rău juliţi.
Privi o clipă-n jurul lui, dar nu
Zări vreunul din năpăstuiţi.
Un leş pe plajă doar zăcea acu,
Al unuia din céi trei ce, lihniţi,
Muriseră de foame şi mormînt
Şi-aflase-aici, pe un străin pămînt.

110

Privind, simţi pe ochi un val de ceaţă
Şi-n creier un vîrtej; nisipul tot
I se rotea, rotea mereu în faţă
Şi îşi pierdu simţirile de tot.
Căzu în mîini cu vîsla ce în viaţă
L-a fost ţinut cît se zbătea înot.
Zăcea, crin veşted, pal însă plăcut,
Frumos cum rar trup plămădit din lut.

111

Cît a zăcut nu-şi aminti defel,
Căci dispăruseră pămînt şi cer
Şi Timpul n-avea zile pentru el,
Nici nopţi cît sîngele-i era de ger.
Că-n fire îşi venea simţi niţel
Cînd sîngele-i zvîcni... Era stingher
Şi toate îl dureau şi-a morţii coasă
Sta încă să-l pîndească nemiloasă.

112

Mereu deschise ochii şi-i închise,
Nedumerit; credea că-i tot în barcă
Şi că a fost doar adîncit în vise,
Că iar e-n gheara disperării parcă.
Mort s-ar fi vrut, în umede abise,
Dar tot îşi reveni în fire, leoarcă,
Văzînd ca-n ceaţă ochii lui sărmani
O fată dulce de vreo şaişpe ani.

113

Părea că răsuflarea-i, pe-a lui gură,
Sta s-o pîndească gura-i de fecioară.
Curînd, a mîinii gingaşe căldură
Simţi la viaţă că îl cheamă iară.
Cum tîmpla rece-i umezea ea, pură,
Prinse-a-i zvîcni la tîmple-o vinişoară
Şi o vesti-un suspin de băietan
Că nu i-au fost strădaniile-n van.

114

Pe trupu-aproape gol îi azvîrli
O mantie; îi dete o licoare
Apoi obrajii arzători şi vii
Ea şi-i lipi de-ai lui, de o paloare
De moarte — şi din pletele smolii
Îi stoarse apa doldora de sare,
Orice suspin pîndindu-i, cu chip blînd,
Cu el o dată şi ea suspinînd.

115

Ea, c-o mai mare-n ani ca dînsa fată,
Mai zdravănă, la chip mai din topor,
Cu grijă-n peşteră l-au dus îndată
Şi-aprinseră acolo un focşor.
Cînd grota fu de flăcări luminată
Ea se-arătă, sub scăpărarea lor,
Înaltă, trasă ca printr-un inel
Şi neasemuită pentru el.

116

Purta pe frunte salbă de bani grei
De aur, peste părul castaniu;
Chiar naltă de era între femei,
Pîn-la călcîie,-n groase cozi, mlădiu
Se revărsa bogatul păr al ei,
Şi prin ţinuta ei, prin pasu-i viu
Şi prin privirea ei poruncitoare
Se arăta că este de neam mare.

117

Sub părul-i castaniu, precum am zis,
Doi ucigaşi ochi negri, cu lungi gene,
Tot negre, ce şi ele-ar fi ucis,
Putînd s-aprindă focuri de gheene
În inimi, căci săgeata mai precis,
Mai iute n-ar lovi... Din lunga-i lene
Cînd şarpele colacu-şi desfăşoară
E viguros şi-al lui venin omoară.

118

O frunte albă-avea, obrajii moi
Cu-nvăpăieri de soare-n blînd apus;
Buza de sus, mai hoaţă (că doar noi
Le socotim plăcute de nespus),
Model pentru un sculptor mai de soi,
(Dar impostori sînt toţi, căci mai presus
De arta lor văzut-am vii femei,
Nu ideal în marmură ca ei!)

119

Să ştiţi că am motiv, şi cred că-i just:
Am cunoscut o *lady* din Irlanda[28],
Ce-a stat şí drept model, însă un bust
Nu i-au putut ciopli, de-a dat comanda.
Cînd Timpul va rida un chip august
Şi îşi va cere de la ea ofranda,
Distruge-va o faţă cum nu-i alta,
Ce n-a putut-o copia nici dalta.

120

Aşa era şi-a peşterei crăiasă,
Nŭ-n straie sobre ca spanioloaica,
Ci strai mai simplu, dar din pînză-aleasă,
În vesele culori purta puştoaica.
Cînd pleacă spaniolele de-acasă,
Le strîng unei mantíle-nchise gaica,
Dar tot par, sub sevillianul cer,
Şí vesele, şí pline de mister.

121

Dar zîna se-mbrăca-n culori bogate
Şi-avea văl fin, iar buclele-i rebele
Sclipeau de fără seamăn nestemate;
Cu copci de diamant, albastre stele,
Vedeai că brîul ei frumos legat e,
Şi-i scăpărau în degete inele.
Dar de avea conduri de preţ, ce şoc
Să vezi că nu purta ciorapi deloc!

122

Cealaltă-n pînze-un pic mai grosolane,
Tot colorate viu, se îmbrăca,
Vedeai argint pe fruntea-i, în colane,
Şi giuvaeruri n-avea chiar prea, prea.
N-avea privirea mîndrei fetişcane,
Ci mai supusă; păr mai scurt avea,
Însă mai des; tot negri ochi, dar mici,
Nu languroşi, ci mai iuţiţi, mai brici.

123

Ci amîndouă, pline de atenţii,
Pe tînăr îl hrăniră şi-mbrăcară;
Femeia, ah, de gingaşe invenţii
În stare-i şi, prin asta, i-o comoară.
Poeţii, plini de nu ştiu ce pretenţii,
N-ar proslăvi o supă, bunăoară,
Dar i-o făcură dulcile copile
Cum n-a mîncat mai bună nici Ahile[29].

124

Vă spun că aste fete fascinante,
Zău, nu erau prinţese deghizate.
Nu umblu, ca modernii, după poante
Ca să obţin efectele scontate.
Le-arăt pe faţă, tot interesante:
Stăpîna şi o slujnică la toate
Erau, întîia fiica unui tată
Care pe mări trăise viaţa toată.

125

Pescar fusese el în tinereţe
Şi, într-un fel, era pescar şi-acum,
Dar altfel deprinsese să înveţe
Să-şi prindă prada, pe-un mai dosnic drum.
Făcea şi contrabandă (cu fineţe),
Piraterie iar şi, cum, necum,
Din alte pungi şi-a adunat plocon
Destui piaştri, cam un milion.

126

Pescar era, pescar de oameni însă
Ca sfîntul Petru[30] şi, în larg de mare,
Corăbii el cu ceata lui restrînsă
Vîna, şi aduna, cu-nverşunare,
Doar pentru sine, toată marfa strînsă;
Apoi, cum sclavii mare căutare
Aveau pe piaţa turcă,-ai săi experţi
Erau şi în acest bănos comerţ.

127

El, grec, din meseria lui murdară
Îşi construise-o casă prin Cyclade[31].
Doar Dumnezeu mai ştie ce comoară
Strînsese-acolo din ce-a fost să prade;
Bătrîn, posac dacă putea să pară,
Avea, dintr-ale muncii sale roade,
Tablouri şi sculpturi de aur rar,
Dar pe măsura unui gust barbar.

128

Haydee era cea mai bogată deci
Din insulele lor orientale,
Dar zestrea ei n-ar fi făcut în veci
Cît dulcele surîs al gurii sale.
Gonise pretendenţi (mai multe zeci),
Şi-acum, în floarea vîrstei virginale,
Putea să-nveţe de la unul doar
Ce-nseamnă-al dragostei focoase har.

129

Cum se plimba, spre asfinţit, pe plajă,
Dădu de don Juan, rău vlăguit,
De foame mort şi gol. (Nici gînd de vrajă,
Căci o scîrbi vederea, negreşit,
Dar se cădea să-i steie-un pic de strajă,
Că-i omeneşte[32], unui om sfîrşit
Şi tînăr care, printre alte cele,
Avea şi o atît de albă piele!)

130

Să-l ia la tata-n casă însă, zău,
Nu era bine, căci ar cam fi dus
Un şoarece la mîţă, sau, mai rău,
Pe-un bólnav viu în groapă l-ar fi pus.
Îl lecuia el spre folosul său,
C-avea destul, pentru aceasta, *nous*,
Nu ca arabii (ei au alt năravi)
Şi scump l-ar fi vîndut, apoi, ca sclav.

131

De sfatul slujnicii-ascultînd, (se ştie
  Că-n slujnice cred fetele virgine),
În peşteră l-au dus c-o duioşie
  Care crescu de cum deschise bine
Juan doi negri ochi... Ce bucurie!
  Părea că barierele divine
Lor le deschide cerul — şi le cheamă.
(Aici, după Sîn Pavel, dai şi-o vamă!)[33]

132

Făcură focul, căci încinsul rug
  Aveau şi cu ce lemne să-l hrănească;
Doar scînduri rupte, vîsle din belşug
  Se-aflau pe plajă şi aproape iască.
Secat de-al soarelui fierbinte crug,
  Catargu-i băţ... O, pronia cerească
Aice adunase lemne seci
Nu doar pentru un foc — pentru treizeci!

133

Din blănuri şi-o mantie moale pat
  Ele-i făcură tînărului *don*,
Ca să se simtă, cînd s-ar fi sculat,
  La largul lui; s-au mai gîndit plocon
Să-i lase (este clar, cu gînd curat)
  Şí una, şí-alta cîte un jupon,
Urmînd să vină,-n zori de ziuă nouă,
C-un mic dejun de peşte, pîine, cuă.

134

Rămase singur el, dormind buştean,
  Ca mort chiar. (Domnul ştie morţii cum
Aşteaptă învierea cu alean
  Şi duşi dorm pîn-atunci!) Dormea acum
Uitînd de orice vitregii Juan,
  De rele ce se năpustesc duium
În ale noastre vise,-ncît, ades,
Cînd ne trezîm, din ochi mari lacrimi ies.

135

Dormea fără de vise el, dar fata,
Ce netezise perna lui ieşind,
Se mai uită, să se întoarcă gata,
Crezînd c-o strigă-n somn pe ea, cu jind,
Nedîndu-şi încă seama sprîncenata
Că limba nu-i ştie, dar cînd se-aprind
Fiori în inimă, greşeli cu mia,
Ca peana ori ca limba face şi ea.

136

Acasă-ntoarsă, tare gînditoare,
Lui Zoe-i porunci să tacă mîlc.
Iar Zoe, cu doi ani fiind mai mare,
Prea bine pricepu-al poruncii tîlc,
Căci avusese timp să afle care
Dorinţi şi patimi ne asaltă-n pîlc
Cînd să-i cunoaştem tainele ne cheamă
La şcoala ei însăşi Natura-Mamă.

137

Dormea Juan cînd zorii se-arătară,
Că-n grotă nici nu pătrundea vreo rază
Şi n-auzea nici rîul cu-apă clară
De-alăturea... Zdrobit, cu trupul loază,
Era firesc să doarmă iar şi iară
El cel trecut prin întîmplări de groază
Cum a descris doar (şi-a făcut senzaţie),
Bunicul meu în tragica-i „Naraţie"[34].

138

Haydée însă se tot suci în pat,
Ba aţipind, ba tresărind, visînd
Zeci de flăcăi ce-au naufragiat,
Frumoşi şi morţi, pe plajă-ntinşi, la rînd.
Chiar slujnica-şi sculă la ceas ciudat,
Încît o bombăni aceasta-n gînd,
Ca şi alţi slujitori de neamuri multe
Treziţi din somn de toana ei s-asculte.

139

Dar ea vru să se scoale, cum am spus,
Şi îi sculă pe toţi s-admire-un astru
Ce-i minunat la răsărit şi-apus.
O, Febus e într-adevăr măiastru
Cînd păsări se trezesc şi,-n munţi, sus, sus
Se-arată el pe-un umed pisc sihastru
Şi-alungă noaptea ca pe-o haină slută,
Ce-i semn că-i mort vreun soţ sau altă brută.

140

E soarele-o privelişte mărcaţă!
Eu, de curînd, am stat o noapte-ntreagă[35]
Tot aşteptîndu-l, ca să-l văd la faţă.
De-aici pot rele chiar să ţi se tragă.
Să nu staţi treji, deci, pînă dimineaţă
Dacă vă este sănătatea dragă
Şi punga[36]... Scrieţi pe sicrie chiar
Că v-aţi trezit mereu la patru doar.

141

Cu zorii faţă-n faţă sta, dar faţa
Ea o avea mai proaspătă ca zorii,
Chiar dacă sîngele-n obraji roşeaţa
I-o înteţea, simţind în piept fiorii
Iubirii... Un torent alpin, ca gheaţa,
De-un munte dînd, la fel (văd călătorii)
Se schimbă-n lac tremurător de foc.
Şi Roşa Mare (roşie deloc!)[37]

142

Spre peşteră fecioara se grăbi,
Zorită de împătimirea-i nouă
Şi îi zîmbiră calde raze vii
Şi-o sărută-Aurora cu-a ei rouă.
Le-ar socoti, oricine le-ar privi,
Surori, văzîndu-le pe amîndouă,
Dar numai aer e o auroră
Şi trup era fermecătoarea-i soră.

143

Intrînd în peșteră grăbit-sfioasă,
Văzu că nu-i nici pe departe treaz.
Dormea ca un copil în pat, acasă,
Și ea stătu privindu-l ca-n extaz
(Respect impune somnul!) și, duioasă,
Mai bine-l înveli ca,-n nici un caz,
Să nu răcească. Sta ca Moartea, mută,
Pîndindu-i răsuflarea nevăzută.

144

Ca îngerul veghind un mort în drum
Spre lumea celor drepți stătea codana,
Iar el, în aer bun, dormea și-acum
Gustîndu-i nentrerupt odihnei mana
Cît Zoe frigea ouă, căci, oricum,
Știa că ei curînd și-or cere hrana,
Așa că ea din coș îndată scoase
Bucatele, cam simple, dar gustoase.

145

Știa că simțămintele mîncare
Cer și ele — că el de foame-i ros;
Nencinsă ea de-a dragostei ardoare,
Simțea că-i aerul prea răcoros;
Ceai n-ávea, dar cafea, cu-ndestulare
Și ouă, miere, pește, vin spumos
De Scio[38], totul nu pentru arginți
Ci întru slava dragostei fierbinți.

146

Venind cu ouă și cafea pe-o tavă,
Să-l scoale pe Juan vru, dar Haydée
Își duse degetul la buze, gravă,
Și bine înțelese ea de ce.
Un mic dejun pierdut! Fără zăbavă,
Se puse iarăși pe gătit, că, de,
Haydée nu va-ntrerupe-un somn tihnit,
Somn ce i se părea fără sfîrșit.

147

Juan dormea... Obrajii trași culoare
Prindeau un pic ca neaua-n ceas de-apus
Pe piscul munților pierduți în zare.
Se mai vedea c-a suferit nespus,
Căci apăreau pe fruntea-i vinișoare
Și sare se vedea cum s-a depus
Pe negru-i păr învăluit de-o bură
De aburi de prin peștera obscură.

148

Ea-l tot privea, deasupra lui plecată;
Dormea el ca un prunc la sîn de mamă,
Ca salcia cînd vînt nu stă să bată,
Ca marea cînd îi dă odihnei vamă,
Ca roza ce-a-ntregit ghirlanda toată,
Ca puiul lebedei în cuib și, iată,
Chiar gălbejit de suferinți nebune,
Era frumos cît nu se poate spune.

149

Trezindu-se,-n sfîrșit, și-ar fi închis
Iar ochii să mai doarmă somn adînc,
Însă văzu un chip frumos, de vis,
Și cum femeile, încă de țînc,
Îl ispiteau c-un tainic paradis,
(Și eu, din ochi, pe toate le mănînc!)
Încît și-n ceas de rugă, bunăoară,
Privea doar spre Maria, spre Fecioară,

150

El o privi, stînd sprijinit în cot,
Pe fata-mbujorată și-un pic pală
Care-i vorbea acum, dar greu de tot,
C-un nod în gît (e clar, deci, cu sfială,
Dar ochii mult mai mult să spună pot).
În greacă, astă limbă ideală,
Îi tot spunea, c-un dulce-accent ionic,
Că-i bine să mănînce (gest platonic!)

151

Juan, e drept, nu pricepea o iotă,
Însă avea ureche, negreşit,
Şi glasul fetei răsuna în grotă
Precum al păsărilor ciripit,
În orice son c-o muzicală notă
Ce stoarce-adesea lacrimi cînd, vrăjit,
Simţi cum prin dulce, fără scamăn son,
Coboară melodii ca de pe-un tron.

152

Juan deschise ochii ca un ins
Trezit de dulci de orgă auiri,
Uimit ce melodii plăcute-a prins,
Crezînd că-s vis, cît vraja din simţiri
Nu o-ntrerupe *watchmanul*[39] deprins
Să strige ceasul... Groaznice treziri
Cînd noaptea-şi cerne farmecele ei
Şí peste stele, şí peste femei!

153

Juan, trezit din visuri minunate,
Simţi însă o foame ca de lup,
Căci se-mpînzeau mirosuri de bucate,
Cum Zoe încinsese lemne sub
Tigaie, unde sfîrîiau de toate
Şi-i răscoleau cumplit slăbitul trup.
Ea sta-n genunchi iar el poftea, schilav,
Întîi de toate-un bíftec, că-i grozav.

154

Dar vite pe aici nu multe-apar,
În schimb, ai carne de berbec, de ţap,
De capre, oi... De-o sărbătoare chiar,
Se pune-o pulpă în barbar proţap.
Fiind de stînci plin crugul insular,
Vezi rar cocioabe, că pămîntu-i slab.
Puţine insule erau bogate
Ca asta de aici, ce-avea de toate.

155

Zic, vita-i rară... Nu-nțeleg de ce,
Gîndind la mitul despre Minotaur.
Condamnă gustul tău, o, Pasiphaé[40]
Mulți moraliști, că masca cea de taur
A fost purtat, însă de-o parte de
Lăsăm alegoria, pe-ăst coclaur
Cred că-i hrănea pe-ai săi creteni cu vite,
Spre-a fi mai crunți în luptele cumplite.

156

Englezii-s mîncători de vite; berea,
Mă rog, nu-și are rost în subiect.
Își află în război apoi plăcerea,
Plăcere care costă mult, e drept.
Cretanii (e a mea aprecierea)
Erau la fel, și gîndul înțelept
Cel al lui Pasiphaé i-a învățat
Cu vite și război încrîncenat.

157

Dar să revin... Juan al meu în cot
Lihnit se ridică — și cu ce trudă!,
Văzînd vreo patru feluri, și un nod
Simți-n gîtlejul ce doar carnè crudă
Să-nghită-a fost; și mai simțea, socot,
C-al foamei vultur înapoi tot nú dă.
Și ca un popă, un rechin, o știucă
La gură totu-ndată fu să ducă.

158

El înghițea... Ea, bucuroasă foarte,
Îi tot dădea mîncare ca o mamă.
Se bucura că el, ce-a fost pe moarte,
Cu poftă-nghite, însă Zoe seamă,
(Măcar că nu citise nici o carte)
Își da că pe-un înfometat cu teamă
Se cere să-l hrănești și cu răbdare,
Cu linguriță, altfel omul moare.

159

Şi îşi îngădui, deci, şi prin fapte,
Mai mult decît prin vorbe, să-i arate
Stăpînei ce venise de cu noapte
Şi-l îndopa acuma cu bucate,
Că un stomac flămînd e greu să rabde
Atît de mult, că să-l omoare poate,
Aşa că-i smulse farfuria cum
Mîncase cît un cal pînă acum.

160

Apoi se apucară să-l îmbrace,
C-avea nişte nădragi toţi zdrenţe numa,
De-i azvîrliră-n foc; cu mîini dibace,
Îl îmbrăcară ca pe-un turc acuma,
Sau ca pe-un grec — deci fără (fiţi pe pace!)
Pistol, jungher, turban, însă ca spuma
Era cămaşa; cît despre şalvari,
Erau, pe trupu-i slab, prea largi şi mari.

161

Haydée se puse-apoi pe trăncăneală;
El sigur că nu pricepea nimic,
Dar ascultarea lui era totală,
Încît ea nu se mai oprea un pic.
Tot ciripea privind, fără-ndoială,
Spre al ei tînăr protejat şi-amic
Şi-abia cînd răsuflă văzu că el
Nu pricepea romaica[41] defel.

162

Recurse-atunci la zîmbete şi semne
Şi la priviri, citind în ochii lui
(Vreo carte nu putea citi, pesemne),
Răspuns mai elocvent cum altul nu-i,
Cum sufletul putea doar să-l îndemne
Să dea — şi ea vedea că el acu-i
O lume de cuvinte şi, ghicite,
De alte lucruri neasemuite.

163

Ci degetele, ochii-ntr-ajutor
  Chemîndu-şi, repetînd cîte-un cuvînt
Rostit de ea, el şí prinse, cu spor,
  Să-i desluşească limba, plin de-avînt,
Cum cel ce-i stelelor cercetător
  Rar cată-n cărţi, mai mult spre cerul sfînt,
Şí el, privind-o-n ochi şi nu din scris,
Un *alpha beta* învăţă ca-n vis.

164

Plăcut e să înveţi o altă limbă,
  Ah, din ochi dulci şi buze de femeie.
Cînd tinereţea pe-amîndoi vă-nnimbă,
  Ce bine ştie lecţii ea să-ţi deie!
Tu cum asculţi! Ce zîmbete se schimbă,
  Chiar de greşeşti ori de pricepi crîmpeie!
Ce mîini ce-abia se-ating la început!
Iar mai tîrziu, ah, cîte-un cast sărut!

165

Deprins-am spaniolă, greacă, turcă
  Astfel, dar dascăl de italiană
N-avui — iară engleza mi-o încurcă
  Blain[42], Barrow[43], Tillotstone[44] şi South[45] ce-n pană
Mă lasă, dîndu-mi proza lor de furcă
  Şi-a lor evlavie şi neprihană.
Iar la poeţii noştri-al meu gînd nú stă,
Şi nu-i citesc deloc, căci mă dezgustă.

166

Despre-ale noastre doamne, ce să spun!
  Am dezertat din lumea lor comodă.
„Ca alţi cîini, prins-am şi-un prilej mai bun",
  Şi-am fost (e-un fapt trecut) şi eu la modă.
Ca orice dúşman sau amic nebun
  Să rup nişte nuiele cu metodă
Puteam — dar toţi sînt vis a tot ce-a fost
Şi-n veci nu va mai fi cu-acelaşi rost.

167

Ei, să revin la don Juan... Cuvinte
Tot repeta, dar cum să-nchidă-n piept
Din veac universale simţăminte?
Călugăriţa chiar (ce-i drept, e drept)
Nu poate-ascunde mult timp tot ce simte.
Tu, cititor cuminte şi-nţelept,
Nu te-ai fi-ndrăgostit ca dînsul care
De-o preafrumoasă binefăcătoare?

168

Şi zi de zi, în zori, chiar prea devreme
Pentru Juan, ce-ar fi dormit cu jind,
Haydée venea cu hrană să-l întreme,
Să-şi vadă pasărea în cuib dormind.
Sta mîngîindu-i buclele de-o vreme,
Uşor şi netrezindu-l, cu alint,
Şi lîngă gura lui lin răsuflînd
Cum peste flori respiră sudul, blînd.

169

Şi el obraji mai proaspeţi, zi de zi,
Avea — acuma în convalescenţă,
Iar sănătatea-i o nevoie şi
Din ea-şi trage şi dragostea esenţă,
Da, ea şi lenea, pentru patimi vii
Sînt praf de puşcă, dar de-n permanenţă
Alături Ceres şi cu Bacus nu-s,
S-atace Venus nu-i de presupus.

170

În inimă stă Venus (fără inimă
Iubire nu-i) dar Ceres o hrăneşte
Cu tăieţei, altfel plăcerea-i minimă,
Iar Bacus toarnă vin spumos, firește;
Piftia din menu nu se elimină
Şi-apoi, eu nu ştiu cine, dă şi peşte,
Omletă, stridii, carne la nevoie.
Poate Neptun sau Pan, poate chiar Joe.

171

Mereu de-un mic dejun şi-o bună baie
Juan avea în zori de ziuă parte,
Şi dulci ochi, c-o pîrdalnică văpaie,
Ce îl ardeau (pe cine nu l-ar arde?).
Iar ochii mici punîndu-şi la bătaie,
Putea şi Zoe inima s-o-ntarte.
Dar mă repet... Pe scurt, el se-ntorcea
Din mare la Haydée şi la cafea.

172

Pe tînăra Haydée, neprihănită,
N-o speria o baie-a lui Juan.
Era imaginea în vis zărită
Ce-o aştepta cu jind cam de vreun an,
Cel ce urma s-o facă fericită,
Ea fericindu-l iar, cu dor şi-alean.
Plăcerile se-mpărtăşesc (nu toate)
Şi-amorul s-a născut c-un geamăn frate.

173

Ce dulci simţiri trăia privindu-l beată!
I se părea o viaţă-n doi extaz!
De-o atingea, era un tremur toată;
Să-l vadă îi plăcea, dormind sau treaz;
Cum, s-ar putea ei despărţi vreodată?
Era comoara ei, căci un talaz
L-a fost zvîrlit pe ţărm ca pe-o epavă.
Şi ea-i era pe veci iubirii sclavă.

174

O lună-ntreagă tot veni ea unde
Stătea Juan, însă cu grijă mare
Ştiuse fata cuibul a-i ascunde.
Cînd, după o cam lungă aşteptare,
Bătrînu-i tată valuri furibunde
Se hotărî să-nfrunte şi, se pare,
N-avea de gînd a o răpi pe Io[46]
Ci a prăda trei vase-n drum spre Scio, —

175

Ea, liberă acum, cum n-avea mamă,
Putea să facă ce voia ca una
Din cele măritate (mai cu seamă!);
Nici frate neavînd ca,-ntotdeauna,
Să o încurce, sieşi dată-n seamă,
Ca ea pe lume rar a fost vreuna.
(Vorbesc de ţările creştine unde
Femeia între ziduri nu se-ascunde).

176

Ea vizitele-şi prelungi (să schimbe
O vorbă). El greceşte pricepea,
Dar n-ajunsese, bietul, să se plimbe
De cînd, ca floarea smulsă, soarta rea
Îl azvîrlise-aproape mort, cum ştim, pe
Stîncosul ţărm unde-l găsise ea.
Şi se plimbau acum în fapt de seară
Cînd sta pe boltă luna să răsară.

177

Era un ţărm stîncos, c-o plajă largă
De stei păzită veşnic ca de-o oaste,
Şi-n ei prindeau brizanţii să se spargă.
Prin crăpături de stîncă, de năpaste
Putea să se mai apere o barcă.
Şi valul tot mugea, lovind din coaste,
Iar vara, cînd se liniştea, în soare,
Părea un lac imens întreaga mare.

178

O spumă cît şampania-n pahar,
(Ce-i, pentru suflete, plăcută ploaie,
Iar pentru spirit rouă şi nectar),
Lăsa în urmă-i valul în şiroaie.
Ah, vinul vechi e-o desfătare, chiar
Predicatori de sînt, ce pofta-ţi taie.
Ah, azi Femei! Şi Chef! Şi Vin în cupă!
Iar predici şi sifon — pe mîine, după!

179

Se-mbată omul, că-i raţional;
Beţia-i lucrul cel mai bun din vin.
Bani, glorie, amorul, vinu-n val
Sînt pentru oameni, naţii, vis divin.
Ajunge pomul vieţii sec şi pal
De astea-n viaţă crengile nu-i ţin.
Deci îmbătaţi-vă mai decuseară,
Şi-a doua zi, de capu-o să vă doară,

180

Sunaţi valetul, dis-de-dimineaţă,
Să vină cu un şpriţ — că-i o plăcere
De-un Xerxes[47] demnă; ce şerbet cu gheaţă!
Ce pocnet de spumos! Spumosu-i fiere!
Nici vinul de Bourgogne nu face faţă,
Căci după bătălii, plictis, durere
Ori dragoste, (ăst joc fără chibiţ),
Nimic nu-i mai grozav decît un şpriţ!

181

Deci coasta — cred că descriam chiar *coasta*,
Era ca balta — toată calm şi pace.
Sta neclintit nisipu-n vremea asta
Şi valul lin se prelungea încoace.
Doar păsări mai ţipau... Pe marea, vasta,
Nu conteneau delfinii să se joace
Şi pleoscăia uşor vreo lină undă
Căznindu-se spre plajă să pătrundă.

182

Juan şi fata rătăceau pe plajă
Căci tatăl, cum am spus, era departe
Şi n-avea mamă, fraţi să-i stea de strajă.
Cît despre Zoe, credincioasă foarte,
Doar o-mbrăca în zori în strai de vrajă
Şi păru-i pieptăna, şi sta de-o parte,
Din cînd în cînd cerînd doar de la fată,
În dar, cîte o rochie purtată.

183

Era la ceasul cînd rotundul astru,
Răcorii drum lăsînd, după un deal
Ce pare-al Firii-ntregi hotar albastru,
Adoarme lin, din ce în ce mai pal,
În semicerc de munţi cu pisc albastru
Şi, de-altă parte, mărginit de val,
Cînd ceru-i tot văpăi mai stinse, cînd
O stea unică doar clipeşte blînd.

184

Şi hoinăreau călcînd pe scoici cum şi pe
Prundiş de sclipitoare pietricele.
În grote ce au prins să se-nfiripe,
Săpate-n stîncă de furtuni rebele,
Cu încăperi şi ganguri, ce dulci clipe
Mai petreceau, uitînd de toate cele,
Stînd tolăniţi şi mînă-n mînă ei
Sub blîndele amurgului scîntei!

185

Priveau spre cerul de deasupra lor
Ca spre o altă mare purpurie,
Apoi spre marea-n care, uimitor,
Prindea imensul lunii crug să-nvie.
Şi valul clipocea sub vînt uşor,
Şi se sorbeau în ochi cu lăcomie,
Şi buzele li se uneau tăcut,
Topite într-un îndelung sărut,

186

Sărut al Tinereţii şi-al Iubirii,
Şi-al Frumuseţii, în care simţirea
Se concentra de la-nceputul Firii,
Cînd sîngele-i o lavă iar zvîcnirea
Din puls, un foc; sărutul contopirii,
Al inimii cutremur — iar lungirea
Sărutului, în dulce îmbătare,
Arată că puterea lui e mare.

187

Eu, prin lungire, înțeleg durată,
Și nu știu cît de lung era al lor.
Puteau ei să măsoare-n timp vreodată
O clipă doar din focu-i arzător?
Tăcuți stăteau, dar gura însetată
Și inima vibrau de-același dor,
Și ca albinele sugeau nectar
Din floarea inimilor, viu pojar.

188

Da, erau singuri, însă nu cum cei
Ce-și află în odăi singurătate.
Amurgul, cu mai dulcile-i scîntei,
Nisipul mut și golfuri înstelate
Și-albastrul mării-i îndemnau pe ei
Să stea înlănțuiți simțind că, poate,
Pe lume nu-s alte ființe vii
Și că ei sînt nemuritori copii.

189

Nu se temeau de ochi, urechi, de noapte;
Fiind unul al altuia detot,
Vorbeau doar în monosilabe,-n șoapte,
Că-ndrăgostiții *să gîndească* pot
O limbă-a patimii (cînd trec la fapte!),
Și-ntr-un suspin ce din adînc îl scot
Își varsă-a dragostei dintîie seva,
Unica moștenire de la Eva.

190

Ea nu făcea și nu cerea o mie
De jurăminte; n-auzise nici
C-ar trebui s-o ceară de soție,
Nici de primejdia ce zace-aici.
Neștiutoare, ca-i zbura zglobie
În brațe ca un pui de pitulici.
Cum n-auzise de trădări și feste,
Statornicia nu știa ce este.

191

Iubea, era iubită dup-a Firii
Eternă lege; sufletele lor
S-ar fi topit în flacăra iubirii,
Dacă vreodată sufletele mor,
Dar renviau în pragul mistuirii,
Ca iar să ardă-n foc mistuitor,
Cu inimile-alăturea bătînd,
Crezînd că nu vor bate-altfél nicicînd.

192

Vai lor! el — flăcăiandru, ea — o pruncă,
Frumoşi şi singuri şi la vîrsta-n care
Nestăpîniri de-o clipă dau poruncă
Şi fapte săvîrşeşti ce-ţi sînt pierzare,
Căci într-un iad de chinuri te aruncă
Şi lasă urme-n trup de fată mare.
Şi cei ce se desfată reciproc
Sînt chinuiţi apoi de ploi de foc.

193

Vai de Haydée! Vai de Juan! Pereche
Ca ei, de la Adam şi Eva, zău,
N-a fost în lumea nouă sau cea veche,
Riscînd osînda veşnică!... Ce-i rău
Ştia Haydée, de Stix[48] (care rîu grec e),
De iad, de purgator, dar ca-ntr-un hău
Sorbind-o patima,-n a vîrstei criză,
Uitase c-o pîndeşte şi-o surpriză.

194

Se contemplau sub razele de lună.
Ea capu-i cuprindea în albu-i braţ.
Sta el la fel, în ardere nebună,
Cu capul îngropat în păru-i laţ.
Sta pe genunchii lui mai goală, june
Şi suspinau în doi cu-adînc nesaţ.
Păreau grup statuar antic, firesti
Şi-ndrăgostiţi ca în sculpturi greceşti.

195

Trecută clipa de nesaţ păgîn,
El i-adormea în braţe şi, duioasă,
Ea capul i-l strîngea la caldul sîn.
Privea un timp spre luna luminoasă
Şi iar, cu drag, spre-al inimii stăpîn,
Şi fremăta, gîndind cît poate ea să
Îi dăruiască lui, uitînd de sine,
Şi cît i-o dărui, cu foc în vine.

196

Copilul — cînd îi joacă-n ochi o rază;
Sugarul — ţîţa cînd o simte-n gură;
Habotnicul — stînd ostia s-o vază;
Arabul — de-are-un oaspe-n bătătură;
Piratul plin de prăzi; avarul pază
Stînd banilor, de-s fericiţi, mai pură
E fericirea celor ce, veghind,
Privesc făptura dragă lin dormind.

197

Căci doarme-adînc şi-atîta de cuminte,
Şi-n noi trăieşte tot ce-n ea e viaţă.
E calmă, nemişcată şi nu simte
Cu cîtă fericire ne răsfaţă,
Iar noi, veghind, nu ştim ce are-n minte.
Ne doarme lin făptura dragă-n faţă,
Cu farmece, cusururi uneori,
Ca Moartea despuiată de terori.

198

Haydée-şi veghea iubitul în tăcere,
Oceanul, noaptea, dragostea, fiinţa
Umplîndu-i cu unita lor putere.
Printre nisipuri, stei aveau putinţa
De a se-ascunde-n tainice unghere
Spre-a-şi împlini neîngrădit dorinţa.
Doar stelele vedeau cum, peste fire,
Obrazu-i strălucea de fericire.

199

Ah, dragostea femeilor! Ştim doar
  Că-i lucru minunat dar şi de groază,
Căci ele joacă totul pe un zar
  Şi, dacă pierd, îşi pierd şi-a vieţii rază
Şi tot trecutul li-i un crunt calvar.
  Dar răzbunarea-n suflete li-i trează
Şi, iuţi, tigroaice, ucigaşe sunt:
Ne chinuie, dar suferă mai crunt.

200

Şi au dreptate, căci bărbatul care
  Nedrept e cu-bărbaţii, şi cam des,
Pentru femei e veşnică trădare;
  Fătarnice ajung de triste ce-s;
Soţii ajung, vîndute-n casă mare,
  Şi doar c-un soţ ingrat s-au fost ales,
Copii, alt hoţ amant, rugi, toalete —
Şi gata-i viaţa — plină de regrete,

201

Îşi iau amanţi, ajung beţive ori
  Bigote; altele îşi văd de casă.
Fug unele cu-amanţii, deseori,
  Pierzînd o aparenţă virtuoasă.
Fac altele risipă de splendori,
  Dar starea nefirească le apasă
Şi în palat, şi în bordei sărman.
Rar, cîte una scrie şi-un roman[49].

202

Dar de-astea nu ştia mireasa Firii,
  Haydée, copila patimei, născută
Sub soare ce-arde-n buzele iubirii
  Şi în privirea de gazelă mută.
Iubind, se lăsa pradă rătăcirii,
  Fiind doar pentru dragoste făcută
Şi altceva nu exista pe lume,
Decît o inimă, a *lui*, şi-un nume.

203

Ah, cît ne costă iuţile bătăi
A inimii — da,-n cauze şi efecte,
Ce dulci sînt, încît chiar cu ochii răi
Pîndite de-s de minţi preaînţelepte,
Să-i fure fericirii taine, să-i
Mai spună adevăruri şi precepte,
O fac în van! Ce maxime, e-hei!
Mă mir că taxe nu le-a pus Castlereagh![50]

204

Dar faptu-i fapt: ei erau tineri miri,
Pe ţărm pustiu, cu stele lumînări,
Sporind a lor frumuseţe prin sclipiri;
Aveau drept naşă marea, pînă-n zări,
Şi-o grotă patul dulcii lor nuntiri;
Şi al singurătăţii zeu strigări
De nuntă le-a făcut, sub vii răsfrîngeri,
Legînd pe veci, în raiul lor, doi îngeri.

205

O, Dragoste! Ţi-a fost adorator
Un Cezar![51] Titus[52] — dascăl! Iar Horaţiu,
Catul — şcolari; Antoniu — sclav; Cu dor,
Ovid — magistru; Sappho (cu nesaţiu
Neutrii piară-n valul mugitor,
Căci suie-al Leucadei[53] stei spre spaţiu
Şi azi!), „savantă" fost-a în amor.
Eşti diavol? Zee-a Răului? Ah, mor!

206

De tine caste căsnicii se sperie;
Pui coarne unor regi şi capi de oşti.
Pompei[54], *Profetul*[55], Cezar[56], Belizarie[57]
Pe Clio[58] o-ncurcară (recunoşti?).
Dar soarta fiecărui de-a fost varie,
Se-aseamănă-n trei chestii: toţi sînt foşti
Eroi, cuceritori (din munşchi şi carne)
Şi, totodată, purtători de coarne.

207

Din filozofi faci materialişti,
  Precum din Aristipp[59] şi Epicur[60].
Ce teorii! (Chiar să le practici rişti!
  De diavolul n-ar mişuna prin jur!)
Ce maxime plăcute! Nu fiţi trişti,
  Căci una-i bună de urmat, v-o jur:
„Mîncaţi, iubiţi şi beţi — căci ce ne-aşteaptă?“[61]
Sardanapal[62], ce maximă-nţeleaptă!

208

Cum? Şi Juan de Julia uitase?
  Atît de iute? Zău, mă mir, dar una
Cred eu: de faptele-i necredincioase
  Că vinovată era numai luna,
Căci de palpită inima, doar ea se
  Strecoară-ntr-însa, dedintotdeauna.
Cum dracu', áltfel, am tot fi atraşi
De alţi obraji dulci, fragezi, drăgălaşi?

209

Stîrnindu-mi nestatornicia ură,
  Detest, abhor, condamn pe-un muritor
Cînd numai argint viu în sînge-i cură
  Şi-un rost temeinic n-are... Eu ador
Iubirea cea statornică şi pură.
  Dar ieri, la bal mascat (îngrozitor!),
O jună din Milano (laş ce mi-s!),
M-a turburat grozav! (Era un vis!)

210

Filozofia, însă, hop pe fir:
  „Gîndeşte-te la sfîntul nunţii lanţ!“
Eu: „Bine, dar mă lasă s-o admir!
  Ce ochi! Ah, şi ce dinţi! Ce pas de danţ !
S-o-ntreb de măritişului dă bir
  Ori fată-i. „Dar ea: „Stop, am chef de zbanţ!“
(C-un aer grec, sever, cu buza strînsă,
Mascată în veneţiană însă.)

211

Şi m-am oprit... Dar nestatornicia
Ce alta-nseamnă decît ca Naturii
În toate să-i admiri minunăţia,
Ispititori de-ţi fac cu ochii nurii?
Nu mai că adorăm şi armonia
Statuii-n nişă, opera sculpturii?
Şi-atunci, n-adori ce e concret, real?
Pui preţ mai mult pe-acel *beau ideal*[63].

212

Percepi astfel Frumosul, vezi departe
Cu mintea,-n sens universal, platonic,
Din stele stors, filtrat prin cer, căci foarte
Te-ai plictisi altfel (plictis cam cronic!)
Pe scurt, să-ţi ia la asta ochii parte,
Şi alte simţuri e un fapt mai tonic
Ce ne-aminteşte, dintru început,
Că-i carnea lut, dar arde acest lut.

213

O, simţămîntu-i cam involuntar,
Penibil, căci de am iubi o femeie
Pe viaţă, ca în rai, cînd Eva doar
Ne-ar fi vrăjit cu chipul ei de zee,
Am fi scutiţi de *bani* şi chin barbar,
Căci suferim cînd vrem o dulcinee.
Doar *una* cînd iubeşti, ştie oricine,
Pentru ficat şi inimă-i mai bine.

214

Rai inima-i, din cerul sfînt e-o parte,
Dar, precum cerul, şí cam schimbătoare.
De beznă şi distrugeri are parte,
De nori şi tunete bubuitoare.
Rănită, răvăşită, mái pe moarte,
Îşi află-n ploi de lacrimi alinare,
Căci ele-s ale inimii scump sînge.
(Fapt ce-n englezii de-astăzi se răsfrînge).

215

Ficatul, lazaretul bilei, însă
Funcţionează rar, căci ţine-n el
Întîia pasiune pururi plînsă
Şi-apoi adună altele la fel,
De-i cuib de vipere cu fierea strînsă
Din uri şi gelozii, frici, crunt flagel!,
Încît, din centru, în cumplită zbatere,
Ţîşnesc ca lavele din sparte cratere.

216

Anatomia, asta nu-s speranţe
Să o continui... Ca în cîntul prim,
Şi-n ăsta-s peste două sute stanţe.
În ce-o urma, o, muză, ne oprim
Şi noi la mai modeste performanţe.
Pun peana jos, mă-nchin şi,-n ceas sublim,
Las pe cei doi să-şi apere, de vor,
Pe lîngă cititor, şi cauza lor.

Nota lui Byron la Cîntul al doilea

I. *Cum e-un fazzolo doar, printre gondole.*

(Str. 7, v. 8)

Fazziolli — adică băsmăluțe, aici văluri, foarte răspîndite în Piața San Marco.

Cîntul al treilea

1

O, muză, tu, *etcaetera*... Juan
  Dormea la fericitul fetei sîn,
Vegheat de ochi ce n-au plîns nici de-alean,
  El singur peste-o inimă stăpîn
Ce nu simţea c-al inimii duşman
  Vărsa în ea venin, dorind, hapsîn,
Să schimbe-n lacrimi sîngele-i curat,
Căci se-ntinase prin străvechi păcat.

2

O, Dragoste, de ce-i un fapt fatal
  Îndrăgostirea? Chiparoşii[1] oare
De ce-ţi stau peste patul nupţial?
  De ce ţi-i un suspin tîlmaci? O floare
Te-atrage prin miros — şi-o rupi brutal,
  Ţi-o pui la piept — şi ea acolo moare.
La fel la piept îţi strîngi fiinţa dragă,
Spre a pieri, de dragoste beteagă.

3

Femeia-ntîi iubitul şi-l iubeşte;
  În alţii — dragostea mai jucăuşă
În sine; e un obicei, firește,

Ce-i vine, în curînd, ca o mînuşă.
Întîiul inima i-o cucereşte;
Ceilalţi (ia încercaţi-o!) stau pe tuşă
Cît ea n-ajunge-a prefera ca patul
Să-i onoreze la plural bărbatul.

4

Greşeala-i a bărbatului? A lor?
Ştiu doar că unei fete de-i tragi clapa,
După un timp, (decenţa, de!) cu dor,
Bogată de n-ajunge (nu sireapa!),
Îşi cere iarăşi dreptul la amor
Cînd dragostei dintîi i-a-nchis supapa.
Zic unele că n-au avut *nici unul*,
Dar de-au avut — nu prea rămîn cu *unul*[2]

5

E trist că dragostea şi căsnicia,
(Deh, omu-i slab!) nu prea fac bună casă.
Ah, naşte din iubiri căsătoria
Ca un oţet din vin de viţă-aleasă.
Oţetu-i cumpătării chezăşia,
Da-i aspru, prea puţin plăcut la masă.
Buchetul lui celest cu timpul piere.
Se-acreşte-i, insipid — (mai va plăcere!)

6

E-un fel de-antipatie-ntre prezent
Şi viitor — o laşă linguşeală,
Cît adevărul, trist dar elocvent,
Dar prea tîrziu, nu iese la iveală,
Ce-ţi mai rămîne? Disperarea! Lent,
Îşi schimbă sensul patima carnală,
Căci un erou e un amant focos,
Iar soţul, de-i focos, e-un caraghios.

7

Se rușinează a fi tandri soții,
  Și obosesc puțin (e drept, cam rar)
Și nu pot adora, tot cu emoții,
  Ce zi de zi li se oferă-n dar.
Dar „prin contract"[3] legați sînt ei cu toții
  Să stea alături de soție, iar
Cînd moare ea (cumplit gînd!) cu orgoliu,
Să-i pună pe lachei să poarte doliu.

8

Există-n conjugalele relații
  Ceva cu dragostea în antiteză.
Poeții ne descriu înamorații,
  Dar peste soți mereu trec, în viteză,
Căci ce păcat să afle ei, ce grații
  În giugiuleli de soți pe o dormeză?
Cu Laura-nsurat, Petrarca chiar
Sonete nu ne-ar fi lăsat în dar.

9

Cînd moartea crudă pe eroi i-asaltă,
  Distingi deznodămîntu-n tragedii;
În comedii — e nunta. Restul baltă
  Îl lasă dramaturgii grijulii,
Ca-n lumea asta, ori în aialaltă,
  La rost să nu-i ia unii, morți sau vii,
Pe toți spre rugi și popă îi îndeamnă,
Și nu vorbesc de Moarte sau de Doamnă.[4]

10

Infernul, Cerul, Căsnicia doi
  Doar le cîntară, după cît țin minte:,
Un Dante și un Milton — și-amîndoi[1]
  Cam dară chix (cusururi, doamne, sfinte,
Mai sînt și, cînd e dragostea în toi,
  Se rupe vraja de mai înainte).
Iar Eva, Beatrice nu-s defel,
În cărți, dup-al nevestelor model.

11

Ci Dante, cică,-n Beatrice,-a vrut
Teologia să o personifice,
Dar cred că vreun comentator ciufut
A vrut metresa astfel să-i justifice,
Şi nu-mi schimb crezul meu dintru-nceput
Cît n-aduc argumente mai specifice.
Eu zic că Dante,-n viziuni de-asceze,
Vru matematica s-o-ntruchipeze[5].

12

Haydée şi-al meu Juan soţ şi soţie,
Prin acte, nu erau, dar n-am vreo vină.
Cast cititor, de-mi caţi vreo vină mie,
Înseamnă c-ai fi vrut soţi să devină,
Şi-atunci închide-mi cartea pe vecie,
Urmările cît nu ies la lumină,
Şi e-un pericol s-afli despre fapte
De dragoste-nfocată, fără acte!

13

Trăiau o fericire ilicită
Şi-şi împlineau dorinţi nevinovate,
Dar ea uita că,-n insula tihnită,
Stăpîn tot tatăl ei e peste toate.
Cînd arzi de patimă nepotolită,
Stai cu iubitul cît de mult se poate.
Şi ea venea des, des, cît al ei tată,
Brav înfrunta o mare zbuciumată.

14

Bani cum strîngea, ciudat să nu vă pară,
Vînînd drapelele mai multor ţări.
Numiţi-l prim-ministru, într-o doară,
Şi-atunci veţi zice că percepe dări.
Dar el, modest, pe-a lui corăbioară,
Vocaţia-şi urma pe-ntins de mări,
În gîndu-i socotind că-i fapt legitim
Să fie-un fel de perceptor maritim.

15

L-întîrziaseră furtuni grozave
Şi prăzi — şi mai stătea de ţărm departe
Pîndind să captureze şi-alte nave.
Se scufundase una-n valuri sparte,
Iar el numerotase sclavi şi sclave,
Pe loturi, cum capitolele-n carte,
Toţi cu brăţări şi grumăzări de fiare,
Cu preţu-n dolari pentru fiecare.

16

Vîndu mai mulţi la Capul Matapan[6],
Cîţiva-n Tunis, la un agent al său.
Pe un bătrîn bolnav, la greu aman,
În mare-l azvîrli (părîndu-i rău!).
Ieşiră mai bogaţii la liman
Plătind răscumpărări pe cinste, zău.
Pe cei săraci, în lanţuri, (buni sînt şi polii!)
În cală-i grămădi, să-i vîndă-n Tripoli.

17

Spre pieţe levantine altă marfă
Trimise-apoi, păstrînd, descurcăreţ,
Ce-i bun pentru-o femeie: o eşarfă,
Postavuri franţuzeşti, boieli de preţ
Şi cîteva ghitare şi o harfă,
Şi castanete, scobitori... Ce vreţi,
Avea o fiică unică, iubită,
Ce merita a fi cadorisită!

18

Dintre-animale,-alese-o maimuţică,
Un dog şi un basset (al lui stăpîn
Murise prin Ithaca, şi-apoi, cică,
Il îngrijise un ţăran bătrîn),
Doi papagali şi-o sprintenă pisică
Persană şi cu pui. Piratul, pîn'
S-ajungă-acasă, într-o cuşcă mare
Le-ngrămădi pe toate, la-ntîmplare.

19

În regulă maritimele-afaceri
Şi nava lui nevoie-avînd acum
De nişte reparaţii şi prefaceri,
Spre casă o porni grăbit, dar cum
De-o parte-a insulei vedeau ochi ageri
Recifuri stînd corăbiei în drum,
El ancoră de ceealaltă parte.
Haydeé-şi vedea de oaspe mai departe.

20

El ancoră uşor, om nengrădit
De carantină, vămi sau vreun tapaj,
Ori întrebări pe unde-a rătăcit.
Porunci dădu ca pentru carenaj
Să fie vasu-ndată pregătit
Şi să descarce-ntregul echipaj
Balast şi tunuri şi-alte marafeturi,
Ca bani şi giuvaere în sipeturi.

21

El se opri puţin pe o colină,
Frumoasa casă albă să şi-o vadă.
O, inima-i de vii emoţii plină
Cînd vii acasă (chiar şi plin de pradă!),
Căci temeri cu speranţe se îmbină.
Te-ntrebi ai tăi, în astă perioadă,
Ce-or fi păţit? Întors din largul mării,
Mai retrăieşti un ceas — cel al plecării.

22

Bărbat, întors din lungi călătorii,
Eşti măcinat de bănuieli firesti,
Căci nu-i de glumă-n frîu să nu mai ţii
Pornirile din inimi femeieşti.
(Eu pe femei le-admir — nu le-aş slăvi,
Căci nu le place să le linguşeşti);
Nevasta, singură, e mai fîşneaţă
Iar fata cu vreo slugă se răsfaţă.

23

Nu oricare bărbat, întors acasă,
  Trăieşte-a lui Ulise bucurie.
Nu toate stau bocind şi nu le pasă
  De peţitori... Adesea, o soţie
O urnă-n amintirea ta mai lasă,
  Într-un ungher — şi-o regăseşti, zglobie,
Cu alţi copii (deh, vreun amic!). Din cuşcă,
Sare-*al tău* Argus şi de tur te muşcă.[7]

24

De tînăr eşti şi te întorci, în lipsă
  Ea c-un bogat zgîrcit s-a măritat;
Dar asta nu-i chiar o apocalipsă,
  Căci să-l înşele poate pe bărbat
Iar tu, *cavalier servant*, e chip să
  Guşti iar plăcerile ce le-ai gustat,
Ori, să nu suferi, mut, poţi ode scrie
Despre-a femeii nestatornicie.

25

Voi, ce-aţi avut vreo castă *liaison*
  Ca asta, c-o femeie măritată,
(Acesta-i hymen-eul de bonton,
  Cel mai durabil pentru viaţa toată,
Că-ntîiu-i paravan ca, galanton,
  La altele să treacă omu-ndată),
Mult nu lipsiţi de-acasă, căci bărbaţi
Ştiu şi de patru ori pe-zi-nşelaţi!

26

Ci Lambro, perceptorul ce, cu rizic,
  Mai mult pe mări sta, bucuros fu mult
Să-şi vadă casa, însă eu ací zic
  Că nu ştia din ce motiv ocult,
(Deh, ignorant pe planul metafizic!).
  El pentru fiica lui avînd un cult,
L-ar fi durut s-o piardă, însă, of,
Ştia de cauză cît un filozof.

27

Văzu sclipind în soare albul mur
  Al casei — şi grădina foşnitoare,
Şi auzi al rîului murmur
  Şi cîinele lătrînd în depărtare.
Văzu că,-n crîng, sînt prinse-n danţ figuri,
  Şi arme scăpărînd, şi straie rare,
Multicolore cum în danţ se scutur
Şi filfîie ca áripa de flutur.

28

Apropiindu-se uimit de-aceşti
  Cheflii petrecăreţi, vai, auzi
Nu muzică din sferele cereşti,
  Ci pămînteşti, profane melodii.
O scripcă, în acorduri nebuneşti,
  Suna întîi, apoi o tobă şi
Un fluier; şi-auzi, de pe-acel deal,
Un rîs în hohot neoriental.

29

Dînd la o parte ramuri-paravan,
  Mai iute coborînd spre acel loc,
Văzu, printre-alte semne de chiolhan,
  Cîţiva din slujitori dansînd cu foc,
Precum dervişii ce se-nvîrt avan,
  Ca pe-un pivot, în marţialul joc,
Joc pyrrhic[8] (afle asta şi străinii),
Ce-l îndrăgesc de veacuri levantinii.

30

Grecoaice tinere văzu dansînd,
  Ca un colan de perle, cea mai naltă
Văl alb deasupra lor tot fluturînd.
  Stau mînă-n mînă, toate laolaltă,
Cu plete negre filfîind în vînt.
  (Poeţi, o vrajă dulce nu v-asaltă?)
Cînta cea naltă; celelalte,-n cor,
Îi răspundeau dansînd fermecător.

31

Stînd cu picioarele încrucişate,
Cu farfuria-n faţă, lacomi tare,
Mulţi se-ndopau cu feluri de bucate,
Pilaf şi cărnuri, vin de Chios care
Cu cel de Samos se-ntrecea în toate.
Şerbetu-n vas poros păstra răcoare
Iar rodii şi zemoase portocale
Din pomi mai, mai că le cădeau în poale.

32

În coarne de-alb berbec nişte copii
Puneau cununi de flori. Ca mielul blînd,
Neînţărcat, sub mîinile zglobii
Stătea al turmei patriarh, mîncînd
Din palma lor şi, ca spre a lovi,
El fruntea şi-o pleca din cînd în cînd.
Ţinut însă de mîini plăpînde, paşnic,
Îşi potolea avîntul nu prea straşnic.

33

Profilul clasic, straiul sclipitor,
Mari ochii negrii, — ai lor obraji cereşti
Ca miezul rodiei, lung părul lor
Şi graţia mişcărilor firești
Alcătuiau tablou încîntător
Din micii inocenţii greci aceşti,
Încît un filozof ar fi oftat
Gîndind c-or creşte mari şi-ar fi păcat.

34

Poveşti în cerc de fumători cărunţi
Sta un bufon să spună cu plăcere,
Despre comori aflate-n văi şi munţi
Şi hîtri-arabi dînd replici pişichere,
De vrăji ce aur fac, de stînci ce,-n frunţi,
Mari porţi deschid cînd un cuvînt le cere
Şi de femei ce-şi schimbă-n dobitoace
Bărbaţii. (Asta-i fapt, şi n-ai ce-i face!)

35

Nimic deci nu lipsea din cîte,-n lume,
Cer simţurile şi închipuirea:
Dans, vin, femei, poveşti şi jocuri, glume,
Însă lui Lambro-i răzvrătiră firea,
Zicînd că în absenţa lui, anume,
Îi seacă punga rău benchetuirea,
Că-i umflă bine lista dumisale
De grele cheltuieli săptămînale.

36

Ce-i omul? Ce primejdii, fel de fel,
Şi dup-o cină bună îl pîndesc?
O zi de aur veacul de oţel
De-ţi dăruie, îţi pare că-i firesc.
Plăcerea, ca sirena-n cînticel,
Pe un novice-l cheamă-n hău drăcesc.
Piratul fu pentru cheflii, pe loc,
Ca pătura peste un rug de foc.

37

El, scump de tot la vorbă, o surpriză
Plăcută voia fetei lui să-i facă.
(De obicei, pe alţii, dus de briză,
Cu sabia îi surprindea) aşa că,
Fiind poate de timp în mare criză,
Nu-i trimisese vorbă... Cu posacă
Privire-i cerceta pe toţi uimit
De cîţi s-au strîns la cheful îndrăcit.

38

El nu ştia, (mint oamenii de zor),
Că moartea lui, (de, grecii mai cu seamă)
Vestiseră, (dar cei ca el nu mor).
Lungi luni dădură doliului vamă,
Dar lacrima secase. Viu bujor
Purta-n obraji Haydée şi, fără teamă,
Simţindu-se ea peste tot stăpînă,
Luase ale casei frîne-n mînă.

39

De-aici atît orez, cînt, danţ şi vin
  Ce insula-n loc de huzur schimbară.
Toţi slujitorii, trîndăvind, din plin
  Se bucurau de-această stare rară,
Căci un chiolhan de-al lui părea meschin,
  Iar ea se folosea de-a lui comoară
Şi viaţa se-mbunătăţea, pe cînd
Ea dragostei se dăruia vibrînd.

40

Ei, credeţi poate că, picînd la chef,
  Mînia-l îndemna prin mari năprazne
Să le arate cine-i domn şi şef,
  Prin bici ori carceră, ori alte cazne
Să îi înveţe că,-n al său fief,
  Nu-i loc de huzureală ca în basme
Şi că în el mai zac, neapărat,
Regale înclinaţii de pirat?

41

Greşiţi! Era manierat şi blînd,
  Chiar gîturi de tăia pe-un galion;
L-ai fi luat drept gentleman oricînd,
  Căci gîndul nu-i ghiceai. Nici un craidon
Nu-şi ascundea ca el vicleanul gînd,
  Nici chiar femeia, sub combinezon!
Păcat că aventuri voia, nu altă,
Şi l-a pierdut societatea naltă.

42

Apropiindu-se de-ntîia tavă
  Cu bunătăţi, pe umăr îl bătu
Pe unul — şi zîmbirea lui suavă
  Nu prezicea nimica bun acu.
Îl întrebă petrecerea grozavă
  De ce-avea loc, iar grecul nu stătu
Să îi răspundă ci, umplînd o cupă,
I-o-ntinse şi grăi,-ameţit, doar după

43

Şi capul nentorcînd: „Eu de taclale
N-am timp! De duşcă dă-l!“ Şi alt chefliu,
Printre sughiţuri, zise: „Hîc, matale
Întreab-o pe stăpînă... Una ştiu,
Stăpînu-i mort iar chefu-i pus la cale
De dînsa.“ Altul: „Bă, eşti ageamiu!
Stăpîna? Phui! Stăpînul vrei să zici;
Stăpînul ăl nou porunceşte-aici“.

44

Cum nou veniţi erau şi ca prin ceaţă
Vedeau, nici nu ştiau cui îi vorbesc;
Ci Lambro se întunecă la faţă,
Ameninţări strîngînd în ochi drăcesc,
Dar iar fu numai zîmbet şi dulceaţă
Cînd i-ntrebă, cum şi era firesc,
Cine-i stăpînul cél nou (ce, se pare,
Că nu-i lăsase fata fată mare).

45

„Nu ştiu nici cine-i, nici de unde vine,
Şi nici nu-mi pasă. — unul i-a răspuns —
Berbecul însă-i gras şi mă simt bine,
Şi vinu-i bun, şi asta mi-e de-ajuns.
Răspunsul ăsta dacă nu-ţi convine,
Întreabă-l pe-ăsta, că-i la suflet uns
Cînd îi vorbeşti — şi e o gură spartă,
Că, de-l asculţi, vorbeşte, nu te iartă.“

46

Era, zic, Lambro culme a răbdării,
Politicos cum n-afli nici în Franţa
Ce,-n maniere,-i cea mai acătării.
Îi îndură celui ce-i da cu cloanţa
Batjocura, derîderea ocării
Ce casei sale îi ştirbeau prestanţa.
Şi îndură să-i vadă pe-aceşti greci
Cum, lacomi, se hrăneau cu-ai săi berbeci.

47

Ciudat poate părea că el, c-o fire
Obişnuită-a da porunci de care
S-asculte toţi, pe loc, fără crîcnire,
De osîndea la moarte sau la fiare,
S-arate blînd, manierat, subţire, —
Dar cel ce şi pe sine, la-ncercare,
Se stăpîneşte — asta pot s-o spun —
Chiar ca un *guelf*[10] să guverneze-i bun.

48

Îşi mai ieşea din fire-acest pirat,
Dar nu cînd clocotea de furii rele;
Atunci sta calm, în sine concentrat,
Ca boa-n junglă strîns în vii inele.
Ameninţa şi nu lovea turbat
Îndată, dar tăcerile lui grele
Aveau un ce fatal... Lovea el doară
O dată — n-avea rost şi-a *doua oară.*

49

Ci merse, întrebări nemaipunînd,
Spre a nu fi recunoscut, spre casă,
Pe lăturalnice cărări... Nici gînd
Ei să-l aştepte pe nepusă masă.
O, părintească-i inimă, vibrînd,
Pleda pentru copila preafrumoasă,
Dar lui, care trecea drept mort, sărmanul,
Ciudat, trist doliu i-apărea chiolhanul.

50

De morţii s-ar întoarce, (Doamne, feri!)
Sau unii doar — un soţ sau o soţie,
(Exemplu-i bun), o, sfada lor de ieri
Li s-ar părea o, dulce reverie
Pe lîngă ce-ar urma după-nvieri,
Căci s-ar stîrni cumplită vijelie
Şi-ar fi potop de plîns durut, amar,
Mai mare ca în clipa morţii chiar.

51

Întră în casa lui, acum străină —
O grea trăire, dureroasă foarte,
Ce inima ţi-o sfîşie, haină,
Mai crunt decît de-ai fi în prag de moarte.
Căminul drag, ah, criptă să-ţi devină
E un calvar, te simţi bătut de soarte,
Speranţele ţi-s scrum şi-i grea năpastă
Ăst fapt pentr-un *bărbat fără nevastă.*

52

Întră în casa ne a lui acum,
Căci n-ai cămin de-ai tăi în el nu sînt.
„Bine-ai venit!" nu-i spuse-un glas de cum
Trecu de uşă spre sălaşul sfînt
În care zile paşnice, duium,
Trăise şi unde, de trudă frînt,
Veghease-ades, el cel fără de milă,
Topit, cum creşte gingaşa-i copilă.

53

Era ciudat el ca temperament!
Sălbatic dar blajin în comportare,
În obiceiuri moderat, decent
Şi cumpătat la pofte şi mîncare,
Prindea orice, îndată, cu talent.
Om demn de-un ţel mai bun, de nu mai mare,
Cum ţara sclavă nu-şi putea salva,
Pe alţii sclavi să-i facă ostenea.

54

Puterea şi al banului miraj,
Asprimea dobîndită-n lupte crunte
Şi îndurarea lui ce în ultraj
Se preschimbase-ades, ca să-l înfrunte,
Primejdii îndurate cu curaj,
Privelişti crude, valuri cît un munte,
Făcuseră din el, cu prisosinţă,
Un bun amic şi-o proastă cunoştinţă.

55

Ceva însă, din vechiul spirit grec
Tot mai răzbise în natura sa,
Ca-n cei ce căutaseră-un berbec
De aur pe-al Colchidei[11] plai cîndva.
Simţind c-al slavei drum în ţară-i sec,
Urînd întreaga lume, haimana
Pe mări pornise, pe-alţii să-i răpună,
Crezînd c-aşa ruşinea i-o răzbună.

56

În felul lui de-a fi mai desluşeai
Un pic de graţie ioniană,[12]
Căci casa-şi ridicase-n loc de rai
Şi muzica-i plăcea, aeriană,
Cum şi priveliştile-acelui plai
Şi rîul cu cristale în bulboană
Şi, în grădină,-a florilor risipă
Ce-i îndulceau plăcut a tihnei clipă.

57

Dar tot ce-n el era iubire pură
Se revărsa spre fiica-i minunată
Ce mai păstra o undă de căldură
În inima-i de crunt pirat, dar tată.
N-o-mpărtăşise cu-altul, dar ce ură
L-ar fi-ncercat de o pierdea vreodată,
Ca pe ciclopul ce-a turbat, hirsut,
Atunci cînd ochiul unic şi-a pierdut[13].

58

Tigroaica, puii de i se răpesc,
Pentru ciobani şi turme e urgie.
Oceanul pentru vase-i hău drăcesc
De stînci aproape de ajung să fie, —
Dar tigrul şi oceanu-n chip firesc
De-şi potolesc cumplita lor mînie,
Un tată ţine-n inimă, mocnită,
Mînia cruntă, -n veci nepotolită.

59

E greu, dar mulţi copii spre răzvrătire
Tind, ei prin care viaţa retrăită
Ne-o vrem, ca bruma ei de fericire,
Crezînd că li-i făptura plămădită
Din lut mai bun — şi cînd spre amurgire
Ne-nclină viaţa, fug dup-o ispită
Lăsîndu-ne în compania gutei
Şi-a pietrei la rinichi, neîntrecutei!

60

Minune-i o familie firește
Cînd, după cină, toţi în cap nu-ţi sar.)
Frumoasă-i mama (dacă n-o sfrijește
Prea multul alăptat.) Heruvi pe-altar
Par pruncii-n poala ei, de se sfieşte
Şi-un păcătos a o privi măcar.
O mamă printre fiice, nepoţele
E ca un galben scump printre lovele.

61

Întră piratu,-n dulce fapt de seară,
Pe-o uşă doar de el ştiută,-n casă.
Ah, ce strălucitori puteau s-apară
Haydée şi don Juan la-ntinsa masă
De fildeş cu încrustătură rară,
În jur cu-aurării, argint, mătasă,
Corali, şi pietre scumpe, şi sidef,
Slujiţi de sclavi la-mpărătescul chef![14]

62

Gustau din zeci de feluri de bucate:
Miel cu fistic şi supe de şofran,
Momiţe, peşti cum plasa rar mai scoate.
N-a cunoscut asemenea chiolhan.
Nici sibaritul pus pe îndopate!
Şerbeturi dulci îi îmbiau avan,
De struguri, rodii, portocale, vrajă
A gustului, cu sucul stors prin coajă,

63

Turnate-n vase de cristaluri fine.
Desertul — fructe, tarte cu curmale,
Şi-apoi cafeaua Mokkăi, ea, în fine,
În chinezeşti ceşcuţe-originale
Cu filigran de aur — dar nu-i bine
(Cred eu) să faci cum află ei cu cale,
Căci în cafea mai fierb, cu rîvnă mare,
Şofranuri, scorţişoară, cuişoare.[15]

64

Pereţii erau toţi tapiserii
De catifea-n nuanţe felurite,
Cu flori brodate de mătase, vii,
Şi toate cu chenar de fir tivite.
Bordura, sus, pe-albastre broderii,
În litere liliachii vopsite,
Purta persane maxime frumoase
Din mari poeţi şi moralişti extrase.

65

Poveţele-astea scrise-s pe perete
În orient — şi-aminte-ţi aduc iar,
Ca hîrcile la memphice banchete,
Ce vorbe auzit-a Baltazar,[16]
Încît ca o statuie-a groazei stete
Şi şi-a pierdut regatul legendar.
Dar înţelepţii-n van vorbesc, se pare:
Plăcerea-i moralistul cel mai mare.

66

Frumoasa ftizică, un geniu sceptic
Mort din beţie, un craidon spăşit
Ce-ajunge metodist şi chiar eclectic,[17]
(Sub acest nume spune rugi, răstit),
Un alderman deodată apoplectic
Îţi taie răsuflarea, negreşit,
Şi dovedesc că vinul, desfrînarea
Nu strică mai puţin ca îmbuibarea.

67

Cei doi aveau sub tălpi un scump covor
De purpuriu satin cu tiv de-azur.
Trei sferturi ocupa sofaua lor,
Din încăpere. Perne de velur
Ca pentr-un tron aveau, vrăjit decor,
În mijloc cu un soare de-aur pur,
Brodat din fir, ce raze-adevărate
Părea să tot reverse peste toate.

68

Cristale, porţelan, arginturi grele
Creşteau splendoarea, scoarţe indiene,
Covoarele persane ce, pe ele,
Te îndemnau să calci uşor, alene;
Pitici, pisici, şi negri, şi gazele,
Tot ce trăieşte din huzur şi lenę,
(Ca favoriţii ori miniştrii), -n ciurde
Foiau pe-aici prècum la bîlci sau Curte.

69

Oglinzi enorme, mese de-abanos
Cu fildeş încrustate şi sidef,
Făcute şi din al ţestoasei os
Sau lemn din alt ţinut şi relief
Ca pentru un chiolhan simandicos,
Cu margini de-aur şi argint. La chef,
Oricînd veneai, te îmbiau, pe mese,
Şerbeturi, cărnuri, vinuri pe alese.[18]

70

Purta Haydée -un ilic de-un galben pal[19]
Şi altul numai purpur şi-auriu,
Cu bumbi de perle. Sînu-i sculptural,
Sub bluza de-alb-azur,-trandafiriu,
Lin tresălta precum un molcom val;
Purta şi un văl alb, fin, străveziu
Ce-o-nvăluia ca albii norişori
Ce-i vezi în jurul lunii uneori.

71[II]

Brăţări de aur mlădioase, late
Strîngeau marmoreenele ei braţe,
Venindu-i amîndouă ca turnate
Şi fără vreun cîrlig să le agaţe.
Păreau a-i sta pe braţ extaziate,
Că-n mlădierea lor curat nesaţ e;
Ce aur pur pe pielea cea mai albă
Ce-mpodobiră-n veci brăţări sau salbă!

72

S-arate că-i de mare rang de fel,
Mai sus de glezne iar purta brăţări[III]
Şi-n fiecare deget un inel;
Şi nestemate-i scăpărau în păr
Iar vălu-i era strîns de-un ciucurel
De perle peste sîni — şi de visări
Erau şalvarii ei portocalii
Ce-i înveleau picioarele zglobii.

73

În bucle castanii, pînă-n călcîie
Bogatu-i păr se revărsa precum
Torentu-alpin cînd razele dintîie
Îl dauresc în zori; putea, oricum,
S-o înfăşoare toată, dacă-n frîie[IV]
Fileul nu-l ţinea, dar şi acum
Cîte-un zefir poznaş făcea să-i sară
Afară din fileu o buclişoară.

74

Chema în juru-i viaţă şi lumină,
Şi ochii ei neprihăniţi şi puri
Ca ai Psyche[20]-ei (cît era virgină!)
Iluminau tot aerul din jur,
Prea puri chiar ca s-o poţi dori cu vină;
Şi te-ndemnau ispititorii nuri
Să-ngenunchezi în faţa ei cu jind,
Prin asta idolatru nefiind.

75

După al ţării obicei, (în van;)
Cu negru peste negre gene-şi dase,
Căci îşi rîdeau de negrul suliman
Aceste gene lungi şi-ntunecoase,
Firescul răzbătînd din ele-avan.
Cu henna unghiile ei frumoase
Erau vopsite, dar mai roză, iară,
Prin henna unghia sta să-i transpară.

76

Al hennei bob s-ar fi cerut mai tare
Spre-a-ntrece-ale carnaţiei culori;
Dar ziua,-n veci, mai albă nu apare
Pe piscurile-nzăpezite, -n zori.
Părea nepămîntească întrupare,
De necrezut, stîrnindu-ţi dulci fiori.
Shakespeare- a zis: „Nu poţi albi un crin,
Nici auri un ban de aur fin.“[21]

77

Un negru şal cu fir purta Juan,
Iar prin subţire buracanul lui
Sclipea al diamantelor noian
Ca stelele prin Calea Laptelui.
Egretă de smarald peste turban
Purta, cu părul lui Haydée, cum nu-i
Pe lume păr, peste o semilună
Ce strălucea mereu, nici gînd s-apună.

78

Dănţuitoare, eunuci, pitici
Stau să-i distreze — şi-un poet vestit
Ce se-arăta că-i mare şi aici,
Căci n-avea vreun vers şchiop, nereuşit,
Şi,-n teme, proslăvea ori era bici,
Că pentru asta doar era plătit;
Şi el cînta, cum zice psalmul, blînd,
„Făcînd şi bune-afaceri“ orişicînd.[22]

79

Sătul de obiceiul ancestral,
  Hulea trecutul şi slăvea prezentul.
Biet antiiacobin oriental,
  Făcuse-o dată pe independentul
Şi-ajunse într-un hal fără de hal,
  Iar astăzi îşi vindea pe-un blid talentul,
Slăvindu-l pe sultan cum şi pe paşă,
Ca Southey, sincer — şi perfect, cum Crashaw.[23]

80

Trăind schimbări, se tot schimba şi el
  Ca al busolei ac — a cîtea oară!
Cum schimbător era prin crez şi ţel,
  Nu era fixă steaua lui polară;
Viclean, el de urgii scăpa-ntr-un fel,
  Şi, har avînd, cînta cu foc, afară
De cazul cînd nu-l prea plăteau cu aur,
Căci nu-şi vindea *pe gratis* mîndrul laur.

81

Era un renegat cu har, şi nu-i
  Vreun *Vates irritabilis*[24] pe lume
Să nu vrea să-l arate orişicui.
  Chiar barzii mai cinstiţi rîvnesc renume!
Dar ce fac? Ah, în cîntul trei mă-ncui...
  Cei doi... Ospăţul... Cîntec, danţ şi glume...
Iubirea lor, şi stîncile, şi iar
Cum o mai duc în raiul insular...

82

Poetul lor parşiv (însă plăcut
  În companie) favorit fusese
Al multora, distrîndu-i priceput
  Pe cei care se matoleau la mese;
Mulţi îl aplaudau ca nentrecut,
  Nepricepînd ce spune-n rime, -adese;
De ce să caute, -n vreo scurtă pauză,
Şi tainica aplauzelor cauză?

83

Cum azi se-afla într-o societate
De soi, şi cum, călătorind, ciupise
Şi niscai gînduri despre libertate,
Aflîndu-se pe-o insulă ca-n vise,
Gîndi că să-şi refacă faima poate
Cu stihuri ca în tinereţe scrise,
Cu Adevărul încheind, în pripă,
Un soi de armistiţiu de o clipă.

84

Fusese pe la turci, şi frînci, şi-arabi;
Ştia ce-i doare ori le dă avînt;
Trăise şi-n popor, şi-ntre nababi
Şi-avea pentru orice prilej un cînt.
Doar lăudat de cei săraci şi slabi,
Primea şi daruri pe grecesc pămînt.
Isteţ, ştia c-o să-şi cîştige banii
„Trăind la Roma-ntocmai ca romanii.[25]

85

Rugat să cînte, pentru fiecare
Găsea ceva cu iz naţional;
God save the King[26] ori *Ça ira*[27]*;* oricare
De le-nstruna, lui îi era egal,
Căci muza-i inspira, cu înfocare,
Un liric vers sau vers raţional.
Cîntase şi-alergări de cai un Pindar![28]
Să nu cînte orice şi el, senin dar?

86

În Franţa, ar fi scris o şansonetă;
În Anglia — romanţ, cam măricel,
Th' quarto[29]- iar în Spania (prin chetă)
Despre război; la portughezi, la fel.
La nemţi, scria ca Goethe (la anchetă
Să vă răspundă Doamna de Staël!)
La Roma. -i imita pe „Trecentişti;[30]
Pe greci c-un imn ca ăsta poţi să-i mişti:

I

O, insule greceşti în care
  Cîntat-a Sappho-arzînd de dor,
Şi Delos se nălţa din mare
  Şi Febus cel strălucitor!
În beznă-s vremile ferice, —
Doar Febus mai e domn pe-aice.

II

Muze din Teos[31] şi din Scio[32],
  Cîntînd eroi şi-ndrăgostiţi,
Al vostru plai v-a spus adio
  Şi prin străini tot rătăciţi.
În „insulele fericite“[33],
Vi-s glasurile amuţite!

III

Privesc nalţi munţi spre Marathon[34],
  Iar el spre-albastrul val amar,
Şi-am zis, visînd pe al lor tron,
  Că liberi am putea fi iar,
Căci, stînd pe-al perşilor mormînt,
Nu pot să cred că rob eu sînt.

IV

Un rege sta pe nalta stîncă
  Privind spre Salamina[35], -n care
Corăbii multe se-aflau încă,
  Şi neamuri roabe... Unde-s oare?
În zori, mii vase numărase
Şi, seara, unul nu-i rămase.

V

O, unde-s? Unde-i scumpa-mi ţară?
  Eroic imn pe ţărmu-i mut
Nu mai aud, c-au fost să-i piară

Eroii falnici din trecut!
Au lira ei va să rămînă
Doar în netrebnica mea mînă?

VI

O, sfîntă glorie-ancestrală,
Chiar de-ntre robi trăiesc, în mine
Stîrneşte-a ta umbrită fală
O patriotică ruşine.
Ruşinea doar poeţii-şi cîntă
Şi lacrimi pentru tine zvîntă.

VII

Să *plîngem* noi trecutul doar?
Doar *să roşim?* În sînge bunii
S-au prăpădit... O, glie, iar
Spartani eroi arată-i lumii!
Tu, din trei sute, trei renaşte,
Nou Termopile[36] spre-a cunoaşte!

VIII

Tot taci, o, glie? Morţii tac?
Ba, precum un torent, departe,
Toţi morţii strigă: „La atac
Pornim dacă-ntr-un viu mai arde
Neînfricarea vitejiei!
Doar viii-s morţi pe faţa gliei!

IX

În van! Hai, pişcă alte coarde!
În cupe vin de Samos strînge !
Războiu-i pentru turce hoarde!
Din vin de Scio stoarce sînge!"
Vai, la chemarea asta seacă
Răspunde bacanala greacă!

X

Dansaţi dans pyrrhic — unde însă
Falanga pyrrhică s-a dus?
De ce la danţ stă lumea strînsă?

De ce-n falangă bravii nu-s?
Au Cadmus[37] v-a lăsat înscrise
Ca robi să fiţi, lipsiţi de vise?

XI

„Sînt amintiri care s-au şters;
Vrem vinul ce-l făcu divin
Pe-Anacreon[38] în dulce vers!"
Sluji-un tiran, dar nu străin,
Căci, de tiran fu Policrate[39],
El grec era întîi de toate.

XII

Al Chersonezului tiran,
Brav, libertatea apărat-a,
El Miltiade[40]... Cu alean,
Tiran ca el rîvneşte gloata,
Căci lanţurile lui, se ştie,
Legau pentru o veşnicie.

XIII

Pe-al Pargăi[41] mal, prin munţii Suli[42];
E încă-o rasă de viteji
Ce nu se lasă pradă hulii,
Căci dorici bravi în ei sînt treji
Şi prinde, poate, -n ei fiinţă
O heraclidică sămînţă.

XIV

În frînci să nú credeţi! Ei vînd
Şi cumpără, vînînd doar prada!
În braţele greceşti, oricînd,
Nădejdea-şi pune azi Ellada.
Latinul furt şi turca oaste,
Vai, scutu-i sparg, i-aduc năpaste!

XV

Turnaţi vin bun de Samos iar!
  Fecioarele dansează-n umbră;
Ce negri ochi de negru jar!,
  Dar mă cuprinde jale sumbră
C-or alăpta frumoşii sîni
Alţi sclavi pentru cumpliţi stăpîni!

XVI

Pe marmuri, sus, la Sunium[43]
  Mă duceţi, ca să plîng cu valul,
Ca lebăda să cînt acum,
  Murind şi părăsindu-şi malul,
Căci nu mă-ndur în ţară sclavă!
Vărsaţi-mi cupa, că-i otravă![44]

87

Aşa cînta, nu tocmai ca Orfeu,
  Modernul grec în versuri bunicele,
Însă, în aste vremuri, v-o spun eu,
  Putea să facă versuri mult mai rele;
Punea simţiri în vers, şi-astea, mereu,
  În suflete stîrnesc ecouri grele.
Poeţii mint, culoarea-şi schimbă, ştiu,
Ca mîinile vreunui boiangiu.

88

Cuvintele sînt însă lucruri şi
  Stropul cernelii-i rouă peste-un gînd.
Stîrnesc noi cugetări în mii şi mii.
  Chiar şi-o scrisoare scurtă e, oricînd,
O legătură între veşnicii.
  La ce-i redus de Timp, vai, omul cînd
Hîrtia, chiar şi-un peticel, fireşte,
Lui, faptei lui îi supravieţuieşte!

89

Cînd oasele i-s colb, mormîntul, şes,
  Cînd generaţia, poporul tot

În cronici într-un simplu rînd se ţes,
Un manuscris uitat în niscai pod
Sau o inscripţie cu înţeles
(Fundaţia unei privăţi!) mai pot
Din negura uitării reci să-l scoată,
Înnobilîndu-i numele deodată.

90

„Ce-i gloria?"-nţelepţii rîd subtil:
Cuvinte, vînt, deşertăciune goală.
Depinde de-al istoricului stil
Mai mult decît de-un nume plin de fală.
Homer e Troia, Hoyle[45] e whistul şi-l
Uitam pe Marlborough[46], fără-ndoială,
Oricît era de nentrecut la box,
Fără acel arhidiacon Coxe[47].

91

E Milton prinţ printre poeţi... Greoi,
Însă divin — un mare liberal
Al vremii lui şi-un cărturar de soi,
Pios şi cumpătat, adînc moral,
Şi doar prin Johnson[48] mai aflăm şi noi
Că-l biciuiau la şcoală infernal,
Că-şi maltrata neîndurător nevasta,
Drept care ea l-a părăsit pentru-asta.

92

Sînt anecdote: Caesar, Tit, imberbi,
Ce n-au făcut! Că Bacon lua mită,
C-a fost Shakespeare braconier la cerbi;
Burns — (Currie[49], doctorul destul prin sită
Îi cerne viaţa). Cromwell, nu din ierbi
Fura dulci fructe, ci din pomi...[50] Menită
E peana a amănunţi istoria,
Dar n-aureşte-ntotdeauna gloria.

93

Nu-s toţi, ca Southey, moralişti, să-nşire
Palavre despre „Pantisocraţie“[51],
Ori Wordsworth (încă neslujbaş) subţire
Filigranînd în vers democraţie,
Ori Coleridge — cît aristocrata-i fire
La „Morning Post“[52] nu prea primea simbrie,
Cît el şi Southey cu nişte modiste
Din Bath nu se-nsurară, să subziste.[53]

94

Azi aste nume-s un Botany Bay[54]
Din a moralei noastre geografie.
Loiala lor trădare e-un temei
Pentru sterila lor biografie.
Iar Wordsworth scoase ieri un tom, e-hei,
Mai gros, zău, n-a scos vreo tipografie,
Un lung şi plicticos poem *Excursia*,[55]
În stil ce îmi stîrneşte chiar repulsia.

95

Aici, între-al său propriu intelect
Şi-al altora ridică dig el, dar
Nici Wordsworth, precum nici cîte-un adept,
Ca Shilok al Joannei-Southcote[56] chiar,
N-au trecere la public, şi pe drept,
Căci sînt puţini aleşii unşi cu har.
Născuţii din virginităţi stătute
Erau nu zei, ci doar gutoşi! Dar du-te

96

Napoi, la subiect! Păcătuiesc
Adesea prin digresiuni, lăsînd
Eroii-n voia soartei. Nu-i firesc
Sí-n solilocvii să mă pierd, dar cînd
Mi-e pildă parlamentul englezesc,
Amîn pentru-alte sesiuni un gînd.
E pentru lume-o pierdere... Cu rost, o
Consider că nu-i chiar cît Ariosto.

97

Pentru vecini, *longueurs* eu ştiu ce-nseamnă.
N-avem *cuvîntul* noi, *lungimi*, avem
Căci Southey naşte-n fiecare toamnă
Un alt interminabil vast poem.
Spre de-astea cititorul nu se-ndeamnă,
Dar pot să-i dovedesc (moment suprem!),
Cum că *plictisul* (dar grandilocvent),
E-al epopeilor ingredient.

98

„Mai doarme şi Homer" — zicea Horaţiu;[57]
Eu zic că Wordsworth uneori e treaz,
Cu „Căruţaşii"[58] lui cu mult nesaţiu
Tot rătăcind pe lacuri de topaz.
Şi-o *luntre* cere el! Să zboare-n spaţiu?[59]
Nu: spre-a răzbi-al oceanului talaz!
Cere-o „bărcuţă"-apoi, şi scoate bale
Cît să plutească luntrea dumisale.

99

De vrea spre cerul eterat să zboare
Şi Pegasu-şi înhamă la „Căruţă",
De ce nu împrumută Ursa Mare,
Ori nu-i cere Medeei, olecuţă,
Un zburător dragon?[60] Sau frică de-are
De-un clasic stil vulgara-i tărtăcuţă
Şi vrea să zboare-n lună, biet poltron,
De ce nu cere, tîmpul, un balon?

100

„Bărci", „colportori"[61], „căruţe" — umbre ale
Lui Pope şi Dryden! Astea date ni-s?
Plutesc ca mîzga care-şi taie cale
Din al lui Bathos[62] vast şi sumbru-abis.
Peste mauzoleu vă suflă-agale
Aceşti Jack Cade[63] al bunului simţ scris.
Luntraşul cel micuţ şi *Peter Bell*
Rîd de-autorul lui *Achitopel*.[64]

101

La subiect!... S-a isprăvit banchetul...
Plecaseră pitici şi dansatoare,
Plecaseră arabul şi poetul.
Haydée şi cu Juan, cu încîntare,
Stau să admire-un soare ce, cu-ncetul,
Către culcuş se cobora în zare.
Ave Maria! Pe pămînt, pe mări
E ceasul tău de binecuvîntări.

102

Ave Maria! O, ferice ceas!
Ferice plai încîntător nespus
Unde ades vrăjit eu am rămas
De clipa fermecatului apus!
Suna, departe, lin, de clopot glas!
Ecou de rugi zbura spre ceruri, sus,
Şi-o boare nu sufla, însă frunzarul
Se-nfiora simţindu-i rugii harul.

103

Ave Maria! Ceas al închinării!
Ave Maria! Clipă a iubirii!
Ave Maria! Binecuvîntării
Îi cerem harul; ceasul mîntuirii
L-aducă fiul tău, prinos rugării.
Ca duhul-porumbel te-arăţi privirii,
Şi eu nu unui idol mă prostern
Ci unui chip gingaş, frumos, etern.

104

În presă, cazuişti blajini tot zic,
Sub semnături apururi anonime,
Că sînt un om ce nu crede-n nimic,
Dar scurt e drumul meu spre cer şi,-n rime,
Vă spun că mi-i altar orice colnic,
Oceanul, muuţii, slăvile sudlime,
Tot ce-a născut din acel mare Tot
Cu care a mă contopi eu pot.

105

Sfînt ceas de-amurg trăit-am la Ravenna,[65]
Prin mari păduri de pini unde-şi purtară
Ale-Adriaticei talazuri trena
Pîn-la cetatea de odinioară
De unde-un Caesar contemplase scena!
Boccaccio, -n poveşti, şi Dryden iar'
În vers te nemuriră pe pămînt
Şi locul tău e pentru mine sfînt!

106

Printre-aceşti pini doar ţîrîit de greier
Se auzea — şi-al iepei mele ropot
Cînd mă porneam pădurea s-o cutreier —
Şi cîte-un dangăt depărtat de clopot.
Fantoma lui Onesti[66] (ah, în creier
Îmi galopa, încît uita eu n-o pot),
Iubita-şi urmărea, s-o-nveţe cum
De dragoste nu poţi fugi nicicum.

107

O, Hesperus![67] De binè faci risipă![68]
Dai boului muncit un grajd oricînd;
Drumeţului — cămin; de mamă-arípă
Dai puilor; hrăneşti pe cel flămînd.
Tu-n casă îi aduni pe toţi o clipă,
Şi ne sînt dragi toţi zeii casei cînd
Clipirea ta spre tihnă iar ne cheamă
Şi pruncu-l readuci la sîn de mamă!

108

Ceas blînd! Înduioşezi, stîrneşti căinţi[v]
În cei plecaţi pe mări: le-aduci aminte
De céi dragi, de copii, nepoţi, părinţi;
Pe pelerin l-îndemni spre cele sfinte
Cu clopot de vecernii cînd l-alinţi!
Iluzie-i— ce o renegi în minte?
O, nu! Nimic nu moare — dar se frînge
Vreun suflet şi de-nduioşare plînge.[69]

109

Pe Nero-un drept destin cînd l-a răpus
  Şi nimicit a fost Nimicitorul,
Şi,-n Roma liberă, cu fruntea sus
  Se veselea urlînd, strigînd poporul,
O mînă flori pe-al său mormînt a pus.[VI]
  Făcuse, poate,-un bine dictatorul,
Şi-o clipă de blîndeţe, chiar infimă,
Îi depărtase gîndul de la crimă.[70]

110

Iar fac digresiuni! Căci ce-are Nero
  Ori alt bufon încoronat a face
Cu-al meu erou? (Ei, ce zici, hahalero?)
  Chiar şi-un lunatic să mi-l lase-n pace!
Aşa invenţia-mi reduc la zero
  Şi-ajung o „lingură de lemn" dibace
A poeziei! *(Lingurici de lemn*
La Cambridge pe-unii-i porecleam solemn.)

111

Să fii prea *epic* e plictisitor;
  Deci, (pe curat) tai cîntul ăsta-n două.
Nu-şi va da seama nimeni din popor;
  Doar avizaţii (de mă fac că plouă,)
Şi-or zice că-s un bun povestitor
  Şi mă bazez pe o metodă nouă.
Opinia, zău, are critic iz;
Passim Aristotel. (ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ.)[71]

Notele lui Byron la Cîntul al treilea

I. *Un Dante şi un Milton — şi-amîndoi*
(Str. 10, v. 3)

Milton a fost părăsit de prima lui soţie[1] la o lună după căsătorie. Dacă ea n-ar fi plecat, ce-ar fi făcut Milton?

II. Strofa 71.

Este costumaţia mauritană, iar brăţările şi alte podoabe se poartă aşa cum au fost descrise. Cititorul îşi va da seama mai tîrziu că mama lui Haydée fiind din Fez[2], fiica ei purta straiele caracteristice acelui ţinut.

III. *Mai sus de glezne iar purta brăţări.*
(Str. 72, v. 2)

Cercul de aur purtat mai sus de gleznă este semnul unui rang înalt printre femeile din familiile deilor[3], şi este purtat ca distincţie de către rubedeniile lor feminine.

IV. *S-o înfăşoare toată, dacă-n frîie*
(Str. 73, v. 5)

Nu este nici o exagerare: îmi amintesc de patru femei văzute de mine şi care aveau părul atît de lung şi bogat; dintre acestea, trei erau englezoaice şi una, levantină. Părul lor era atît de lung şi de des, încît, de-l lăsau să cadă desfăşurat, le acoperea aproape în întregime trupul, făcînd ca îmbrăcămintea să apară superfluă. Dintre ele, numai una avea părul negru; orientala avea, poate, părul cel mai deschis la culoare.

V. *Ceas blînd! Înduioşezi, stîrneşti căinţi*
(Str. 108)

„Era gia l'ora che volge il disio
Ai naviganti, e intenerisce il cuore;
Lo di ch'han detto ai dolci amici addio;

E che lo nuovo peregrin d'amore
Punge, se ode squilla di lontano,
Che paia il giorno pianger che şi muore."[4]
(DANTE. *Purgrul*, Cîntul VIII, vv. 1—6)

VI. *O mînă flori pe-al său mormînt a pus.*
(Str. 109, v. 5)

Pentru acest fapt, vezi Suetonius.[5]

Cîntul al patrulea

1

Ca începutul nu-i, în poezie,
Nimic mai greu... Sfîrşitul, poate, este,
Căci Pegas, lîngă ţel, poate să fie
Lipsit de-o aripă fără de veste
Şi cade precum Lucifer... Trufie
Precum a lui e-a noastră-ntr-o poveste,
Căci ne avîntă spre înalt şi,-apoi,
Ne-arată — prăvăliţi — ce sîntem noi.

2

Dar Timpul face otova din toate;
Urgia şí pe diavol, şí pe om
I-nvaţă mintea lor că-n veci nu poate
Cuprinde tot şi că rămîn în pom.
Cînd sîngele în tînăr trup se zbate,
Nu ne dăm seama — curge — dar cînd ne-om
Topi-n al vieţii vast ocean cu toţii
Vom cumpăni trecutele emoţii.

3

Copil fiind, eu m-am crezut deştept
Şi-am vrut deştept şi alţii să mă creadă;
Cînd, matur, am ajuns mai înţelept,
Grozav mă socotiră o grămadă,

Dar azi cînd harul, focul meu din piept
A prins ca frunza galbenă să cadă,[1]
Vai, Adevărul schimbă în burlesc
Tot ce a fost romantic să trăiesc.

4

De rîd de-un lucru muritor, eu rîd
Pentru că nu pot nicidecum să plîng;
De plîng — e că socot că-i trist şi hîd
La apatie totul să restrîng.
În Lethe[2] să ne botezăm noi cît
Nu dorm în noi simţiri de-un somn nătîng!
Thetis în Stix şi-a botezat un fiu;[3]
O muritoare-ar face-o-n Lethe, ştiu!

5

Sînt unii ce de-un straniu gînd m-acuză,
C-atac credinţa ţării şi morala,
Şi-mi cată-n orice vers dovada, muză.
Nu ştiu precis ce vreau de toată fala
Cînd mă doresc, dar viaţa cam ursuză
Am vrut s-o-nveselească zvăpăiala.
(Vedeţi ce bine ştiu să le şi réplic,
Căci bag cuvinte noi în genu-mi epic!)[4]

6

O, sobrului englez de tot exotic
I-apare stilul meu eroicómic;
Maestru-i Pulci[5]-n genul donquijotic,
Căci a cîntat regi, doamne (şi ironic!),
Bravi cavaleri, cîte-un monarh despotic
Şi uriaşi cu rînjetul sardonic.
Cum doar despoţi eu astăzi mai discern,
Prefer s-aleg un subiect modern.

7

Cum l-am tratat nu ştiu, dar nu mai bine
Decît pe mine *dînşii* m-au tratat,
Văzînd în tot ce scris a fost de mine

Ce vor şi nu ce e cu-adevărat.
Ci de le place-aşa eu zic, în fine,
Că veacul ăsta-i liberal şi cat,
Cum de ureche mă tot trage-Apolo,[6]
Să scriu ce s-o-ntîmpla de-acum încolo.

8

În dulcea inimilor companie
Haydée şi dragul ei au fost rămas;
Chiar crudul Timp cu coasa lui să vie
N-ar vrea în al iubirii dulce ceas
Să le răpească marea bucurie
De-a fi un trup, un suflet şi un glas.
Ei nu puteau îmbătrîni... Să moară
Puteau doar în a vieţii primăvară.

9

N-aveau obraze — riduri să le-atingă,
Ori inimi pentru lînced sînge, ori
Păr lung pe care cărunteţi să-l ningă.
Erau ca nişte ţări fără ninsori
Şi gata doar o vară să se-ncingă,
Doar tunetu-i putea lovi din nori,
Făcîndu-i scrum, dar aveau lut puţin...
N-ar fi trăit tîrîş, pe-un drum de chin.

10

Erau iar singuri — iar în al lor rai,
Neplictisindu-se decît o clipă,
Cînd se mai despărţeau... Un pom, de-l tai;
Un rîu fără izvor, un prunc ce ţipă
Cînd de la sîn îl iei pe veci — de trai
S-ar despărţi mai greu, nu chiar în pripă,
Ca dînşii, despărţiţi, căci nu-i instinct
Precum al inimii, v-o spun distinct.

11

O, inimă! Poţi să te spargi! Ferice
Sîntem de-o sparge-ntîia lovitură;
O, inimă! Ea poate să se strice,

Că-i porţelan cu fină lucrătură.
Nu li-i plictisul zilelor propice
Şi-al vieţii chin tăcuţi ei nu-l îndură,
Dar viaţa greu se leagă — asta-i soartea —
De cei ce şi-ar dori mai bine moartea!

12

S-a zis: „Mor tineri cei iubiţi de zei"?.
Şi-i bine — căci aşa nu văd cum mor
Părinţi, prietenii, iubiri, idei
Fără de care-i suflu viaţa lor.
Tot pe-al tăcerii ţărm ajung şi cei
Care-au fugit de-al coasei morţii zbor,
Şi un mormînt pretimpuriu e, poate,
O izbăvire de-alte griji netoate.

13

Ei nu gîndeau la moarte... Cer, pămînt
Şi apa pentru ei păreau făcute;
Nu-şi dădeau seama păcătoşi că sînt,
Şi timpu-o hibă-avea: trecea prea iute.
Oglindă îşi erau, cu crezămînt,
Şi-n ochi le scăpărau scîntei plăcute,
Simţind că le reflectă strălucirea
Din ochi şí lui, şí dînsei doar Iubirea.

14

Înfiorarea tandrei mîngîieri,
Înlănţuite braţe, ochi vorbind
Mai multe decît limbii poţi să-i ceri
Dar nu destul pentru atîta jind,
Limbaj de ei doar înţeles — plăceri
Iubire mai adîncă promiţînd;
Cuvinte ce fac inima să zburde
Şi unora li s-ar părea absurde, —

15

Cu de-astea timpu-şi petreceau — nu-s glume —
Căci doar copii încă erau şi rost
Să umple nu aveau reala lume

Cu-al ei plictis şí searbăd, şí anost.
Născuţi ca dintr-un rîu cu line spume,
Ea — nimfă, el — iubitu-i, adăpost
Şi-ar fi căutat prin rîuri, printre flori,
Străini de ale vieţii reci vîltori.

16

Din lună nouă-n altă nouă lună,
Ar fi trăit ani lungi, fără schimbare
În fericirea lor de-a fi-mpreună,
Nelîncezind iubirea lor sub soare,
Căci nu prin simţuri dragostea nebună
Îi fereca: prin spirit, mult mai tare.
Posesia — ce dragostea ucide,
Pe ei părea că-n dragoste-i închide.

17

O, ce frumos fapt rar, căci sufleteşte
Ei se topeau în dragoste total,
Cum face sufletul cînd se scîrbeşte
De-al lumii clocot pururea banal:
Căsătorii, răpiri şi deznădejde,
Mici pasiuni, mici aventuri, scandal
Şi-un Hymeneu[8] a cărui torţă arde
Cînd nici nu ştie-un soţ de ce-are parte.

18

Da, vorbe grele, adevăr ştiut
De mult. Însă perechea minunată
Ce-avea în suflete şi-n trup de lut
De nu se plictiseau în doi vreodată?
E simţul împlinirii înnăscut
La tineri — însă toţi se pierd în gloată.
Erau prin firea lor romantici, juni,
De-i pizmuim şi zicem că-s nebuni.

19

La alţii starea asta-i de-o clipită,
De opium stîrnită[9] şi lecturi;
La ei era firească, hărăzită,
Căci nu citiseră nici aventuri;
Haydée era-ntru totul necitită,
Juan — crescut cu pilde din scripturi;
Pricini de-amor aveau deci tinereii
Cît filomelele sau porumbeii.

20

Priveau apusul, ceas iubit de toţi
Dar ochilor lor mult mai scump, căci el
Din ei făcuse doi iubiţi netoţi
Şi dintr-un cer cu acest cer la fel
Îi năpădiseră fiorii hoţi
Unindu-i, în amurg, cu nod fidel,
Încît priveau trecutul fermecaţi,
Simţindu-se,-n prezent, de el legaţi.

21

Nu ştiu de ce, privind amurgul azi,
Se-nfiorară ca a harpei coardă
Cînd vînt iuţit dintr-însa iscă glas
Ori ca o flăcăruie stînd să ardă.
Un soi de presimţire de impas
Să freamăte-i făcu şi-i puse-n gardă.
Trist, din adînc oftă Juan, iar ea
Se pomeni c-o lacrimă vărsa.

22

Profetic, cu privirea dilatată,
Părea că urmăreşte roşul glob
De parcă-o dată cu imensa-i roată
S-ar fi făcut şi dragostea lor zob.
Juan, îngîndurat, părea pe fată
C-o-ntreabă de ce-i el tristeţii rob,
În ochii ei căutînd o lămurire
Pentru tristeţea asta peste fire.

23

Haydée într-un surîs l-învălui,
Dar nu stîrni surîs şi pe-a lui buză;
Se-ntoarse... Ah, de presimţea urgii,
Nu trebuia s-o vadă el ursuză.
Cînd el, ca-n glumă, o-ntrebă ce-o fi
Cu dînşii, fata nici nu vru s-auză;
Şi zise doar: „O fi ce-i dat să fie;
Nu voi trăi să văd de-i vreo urgie!"

24

El vru s-o mai întrebe, gura însă
I-n-nchise fata c-un sărut — şi asta
O ajută să-nchidă-n sine strînsă
Şi spaima că îi va lovi năpasta.
Metoda-i cea mai bună, dar restrînsă,
Căci unii vin preferă — şi zic basta;
Le-aleg eu pe-amîndouă, dar nu scap
De mari dureri de inimă sau cap.

25

Alegeţi deci între femei şi vin,
Căci toate-s dări pe bucuria vieţii.
Eu ce s-aleg ştiu încă prea puţin;
Din parte-mi, eu aş îndemna băieţii
Să le aleagă pe-amîndouă, şi-n
Plăceri să-şi piardă vlaga tinereţii,
Spunînd o dată pentru totdeauna:
Mai bine două boli decît nici una.

26

Se tot priveau cu ochi plutind ca-n ceaţă
C-o duioşie cuprinzînd simţiri
De frate, soră,-amant, copil şi soaţă,
Tot ce-ar putea să simtă două firi
Ce ştiu că una sînt în astă viaţă,
Robite unei veşnice iubiri.
Şi gata, sub a dragostei arípă,
Să binecuvînteze-a vieţii clipă.

27

Înlănțuiți, de ce sîn lîngă sîn
Nu au murit? Trăiseră prea mult,
Căci, vai, al despărțirii ceas hapsîn
Bătea vestind un viitor ocult.
O, patima-i ardea cu foc păgîn
Ca al lui Sappho vers de dedemult.
Născuse dragostea cu ei odată,
Nu simț fiind — ci inima lor toată.

28

Prin codri se cădea o viață pură
Ca al privighetorii cînt să ducă,
Nu printre oameni unde vicii, ură
Și griji te hăituiesc și te usucă.
Stă singur vulturul pe stînca sură;
Pereche-și caută o guguștiucă;
Și peste stîrvuri ciorile, grămadă,
Se-adună precum oamenii la pradă.[10]

29

Obraz lîngă obraz, somn drăgăstos
Dormeau — un soi de tandră moțăială;
Juan tot tresărea... Ea, ca-n extaz,
Sta murmurînd o muzică domoală
Și chipul ei, în clipa de răgaz,
Ca-nfiorata rozelor petală
Sub adieri ușoare, de un vis
Se-nviora, frumos de nedescris.

30

Ori ca oglinda unui rîu alpin
Într-un găvan, cînd adieri mai blînde
Să-i mîngîie cristalul apei vin.
Așa-i stăpîn pe suflet visul cînd e
Și-n mreaja-i de mister ne prinde lin,
Dînd frîu imaginației bolînde.
Vedem cu ochii-nchiși și — ce clipite! —
Simțim cu simțurile adormite.

31

Ci se făcea că-i singură pe-un mal,
Legată de o stîncă, neputînd
Un pas să facă spre-a fugi de-un val
Ce-o tot ameninţa din cînd în cînd;
Vuind suia spre buza-i de coral
Şi, iată, mai c-o înghiţea, flămînd;
Simţea cumplita, umeda-i povară
Şi, totuşi, încă nu putea să moară.

32

Apoi de val scăpă şi printre stei
Umbla cu tălpile însîngerate,
Tot poticnindu-se în drumul ei.
Vedea o umbră albă cum se zbate
Şi trebuia s-o prindă... Paşii grei
Ea şi-i grăbea — şi mîini înfrigurate
Tot întindea, dar cînd era aproape
S-o prindă, umbra-n alb răzbea să-i scape.

33

Apoi se pomeni-ntr-o grotă plină
De stalactite, scurgeri din vecii,
Pietrificată apă cristalină
Cu muri bătuţi acum de valuri vii,
Cu lacuri unde foci puteau să vină.
Ea avea părul umed, ochi negrii,
De lacrimi plini, care, pe stei curgînd,
În stalagmite se schimbau curînd.

34

Şi-acolo el, dar ţeapăn, straniu pal
Ca spumele pe fruntea-i înflorite!
Voia să-l şteargă... (Ah, ce dulce ea-l
Trezea cîndva prin mîngîieri dorite!)
Şi-acum, degeaba! Chipu-i sepulcral
Nu tresărea şi valuri repezite-i
Erau cînt de sirenă — vis de-o viaţă,
De viaţă mult prea lungă, ce îngheaţă.

35

Privind spre mort, i se păru, cumva,
Că-şi schimbă trăsăturile, că, iată,
Pe tatăl ei în faţă îl vedea
Cu chipul precum grecii de-altădată
Şi ochi sfredelitori... Chiar el era,
Şi tresări deodată, turburată,
O, ceruri! Ce ochi vede? Lambro,-i, crunt,
Privind spre ei ce-n pat alături sunt!

36

Se ridică ţipînd, ţipînd căzu
De bucurie, spaimă şi durere
Văzîndu-şi tatăl cel pe care nu,
Să-l mai revadă nu putea să spere,
Căci îl credea mîncat de peşti de-acu.
Şi, vai, iubitu-i tată, plin de fiere,
Putea iubitu-l să-i ucidă! Greu
Moment! — şi-am mai văzut din astea eu!

37

Cum ea ţipa, Juan sări din pat
Şi-o prinse cînd căzu; din cui, apoi,
Îşi smulse spada vrînd, ca un bărbat,
Să o răzbune, gata de război.
Dar Lambro, ce stătea neturburat,
Îi zise dispreţuitor, greoi:
„Jos spada, piciule! Un semn, şi mii
De iatagane te străpung, să ştii!“

38

Haydée de braţ îl prinse. — „O, Juan,
E Lambro, tata... În genunchi, iertare
Să-i cerem: ne-o-nţelege, nu-i tiran!
Cînd îţi sărut pulpana, tată, oare,
În bucuria mea, mi-i ruga-n van
Şi laşi o spaimă grea să mă-nfioare?
O, fă cu mine, tată, cum îţi place,
Dar lasă-l pe băiatul ăsta-n pace!“

39

Ci calm sta Lambro — nu-i citeai nimic
Pe chip şi-n glas — şi nu era semn bun,
Căci prea se stăpînea şi, cum să zic,
Privea spre ea tăcînd... Spre-acel pici jun,
Ba-mbujorat, ba palid, dar voinic
Şi hotărît să lupte ca nebun,
Cu-ntîiul ce piratul o să-l cheme,
Se-ntoarse-apoi, zicîndu-i: „N-avem vreme!

40

Dă spada!“ Dar Juan: — „Cît încă am
Un slobod braţ, nici gînd!“ Păli puţin
Piratul, (nu că-l prinse spaima-n ham!)
Şi scoase un pistol: — „Eu te previn
Că singur te ucizi“. Şi-apoi se cam
Uită la arma folosită prin
Primejdii, nu de mult... Era curată,
Şi calm o încărcă piratul-tată.

41

Urechea e lovită cam ciudat
De-armarea, cric-crac, a unui pistol,
Cînd, de la doişpe paşi, mai rar bărbat
Să tragă şi să nimerească-n gol.
De lupţi c-un vechi prieten, minunat
E, între gentlemeni, dar cînd, părol,
Ai stat de cîteva ori ţintă, crez
Că-ţi faci urechi mai tari (de irlandez!)

42

Şi Lambro chiar ochi şi, peste-o clipă,
Sfîrşeam ăst cînt, cu un Juan ucis;
Sări însă Haydée-ntre ei, în pripă,
Strigînd — „În mine trage, căci aci-s!
N-a căutat el pe-acest ţărm arípă
Ocrotitoare nici măcar în vis!
Eu l-am salvat — mi-e drag şi mor cu el!
Ah, firea-ţi ştim, dar şi a mea-i la fel!“

43

Fusese-o clipă tandră şi umilă,
Şi-acum brava orice umană frică.
Statuie pală, gravă, necopilă,
Printre surate naltă, mîndra fiică
Se mai nălţă un pic, căci ea, febrilă,
Putea-ndrăzneaţă fi, la o adică,
Şi îl privi în ochi, pe ea stăpînă,
Dar neprinzîndu-i mîna cu-a ei mînă.

44

Se tot scrutau şi, doamne, cît de mult
Se-asemănau! Sub chip senin-sălbatic
Îşi ascundeau al inimii tumult,
În ochi purtînd doar altfel de jăratic.
Era leoaică-n sufletu-i ocult
Şi gata a se răzbuna dramatic
Şi, cu-al lui Lambro sînge în obraji,
Vădea că are cît şi el curaj.

45

Ziceam că-şi semănau la chip, statură,
Prin sex şi ani fiind doar diferiţi;
Chiar mîna delicată de-o măsură
Îi arăta, de-un sînge zămisliţi.
Cînd revederea le cerea căldură,
Stăteau ei faţă-n faţă, învrăjbiţi,
Fapt ce ne-arată pîn-la ce răscruce
Al patimilor foc ne poate duce.

46

O clipă Lambro şovăi, lăsînd
Pistolu-n jos — şi-l puse chiar la loc,
Tot calm, privindu-şi fiica, parcă-n gînd
Vrînd să-i pătrundă, şi grăi: — „Deloc
De vină nu-s că-i el aici — şi cînd
Puţini ar îndura asemeni şoc,
Eu datoria-mi fac... Tu pe a *ta*
Cum ţi-ai făcut-o, spune-mi, fiica mea?

47

De nu-şi azvîrle acest june spada,
Pe capul tatălui meu jur că-al său
Jos se va prăvăli! Doreşti dovada?"
Sună din fluier, şi-ntr-o clipă, zău,
Piraţii năvăliră cu grămada,
Toţi pînă-n dinţi armaţi, ba chiar mai rău.
Şi Lambro porunci: — „Pe acest ţînc
Să-l prindeţi şi să-l omorîţi, că-i frînc[11]!"

48

Şi, brusc, de lîngă june-şi smulse fata
Şi, tot brusc, între dînsa şi Juan
Se interpuse, fioroasă, gloata.
Ea se zbătea în braţ de tată-n van,
Căci inelări de şarpe era tata.
Piraţii — vipere — să muşte-avan,
Dar unul şi scăzu din al lor număr,
Că-l despică Juan, dîrz, de din umăr.

49

Obrazul altuia i-l şi crestase.
Însă, cu sînge rece,-un vechi soldat,
Parîndu-i loviturile vîrtoase,
Îl răsturnă — şi dragul meu băiat
Zăcea acum inert, cu frînte oase,
Iar sîngele-i curgea învolburat
Din două răni adînci, lovit la cap,
Cum şi la braţ de-acel pirat casap.

50

Pe loc îl şi legară fedeleş,
Şi Lambro cînd făcu un semn fu dus
Spre ţărm, spre nişte nave, ca un leş.
La navă se striga: „Pînzele sus!"
Pe-un galiot pleca-va, fără greş,
Şi-aici îl părăsesc cu chin nespus,
Într-un tambuchi închis ca într-o criptă,
Sub pază fioroasă, pază strictă.

51

Ah, lumea-i plină de vicisitudini,
Şi chiar că nu era plăcută asta!
Un domn distins şi plin de certitudini,
Frumos şi tînăr, cunoaştea năpasta,
Căci, smuls din ceasul de beatitudini,
Se pomenise cu rănită ţeasta,
Legat în lanţuri şi-mbarcat cu sila,
Doar că s-a-ndrăgostit de el copila!

52

Da,-l părăsesc, căci face-mă patetic
Chineza nimfă-a ceaiului cel verde,
Casandra n-avu glasul mai profetic,
Căci patru ceşti de-aş bea din el, m-aş pierde
Şi mi-ar ajunge-atîta de simpatic
C-aş bea ceai negru, de-i zic Bohea[12], cert e.
Păcat că vinu-i cam nociv, căci ceaiul,
Cum şi cafeaua-mi fac prea sobru traiul,

53

De n-am alături nimfa din Cognac,
Naiadă de pe Phlegeton[13], suavă...
Dar cu ficatul ce-ai, de-i vii de hac
Şi-amanţii ţi-i distrugi prin boală gravă?
La punş aş trece, dar şi-aici am trac,
Căci, seara dacă-l beau, îmi e otravă,
Şi-n zori, cînd mă trezesc, pot să vă jur
Că eu şi după punş sînt tot mahmur.

54

Deci pe Juan îl las în siguranţă,
Nu sănătos, ci-n lanţuri, grav rănit;
Haydée doar rămînea fără speranţă,
Cu sufletul, nu trupul răvăşit;
Ea nu plîngea, cu mare cutezanţă
Ştiind să-ndure-al chinului cuţit,
Căci mama ei era din Fez, loc unde
Deşertul vast mai că-n Eden pătrunde.

55[14]

Acolo palmierii în havuzuri
Mireasma-şi cern; cresc pomi şi flori de soi,
Dar şi otrăvitori; se sparg auzuri
De răgete de lei; cu pas greoi,
Cămile-i duc pe-arabii cu burnuzuri;
Ades nisipu-ngroapă un convoi
Şi aspru ca pământu,-n chip firesc,
Se-arată orice suflet omenesc.

56

E Africa a soarelui — şi-ncins
Ca ea e lutul omenesc, arzînd,
În Rău şi-n Bine cu un foc nestins,
Înrîurit de astru-n veci neblînd.
Frumoasă, pătimaşă-n ăst cuprins
Fu mama lui Haydée, în ochi oricînd
Purtînd un foc mocnit, mistuitor,
De leu ce moţăie lîngă izvor.

57

Haydée născu sub mai domoală rază;
Era ca argintiii neri de puh
Cît nu-i încarcă tunete şi groază
Ajung pentru pământ, pentru văzduh.
Ci patima şi deznădejdea trează
În sîngele-i numid, de-atît năduh,
Stîrnită-n ea,-n sfîrşit, un foc nebun,
Atotdevorator ca un simun.

58

Văzuse cum Juan, răzbit, se frînge
Şi cum coverul cel de el călcat
E înroşit de propriul lui sînge.
Da, îl văzu în sînge înecat,
Şi-atunci gemu; durerile nătînge
O frînseră şi-n braţul nendurat
Al tatălui căzu — cum cedrul nalt
Sub al furtunilor cumplit asalt.

59

O vînă îi plesnise, de la tîmplă[1],
Şi sîngele ţîşnit din ea din plin
Prinsese buza rumenă să-i împlă,
Iar capul îi căzuse ca un crin
Cînd ploile să-l umple se întîmplă;
O duseră plîngînd pe patu-i fin
Şi-n darn îi dară leacuri multe foarte,
Căci se zbătea-ntre viaţă ea şi moarte.

60

Rămase zile-ntregi aşa, de gheaţă,
Dar nu lividă; inima-i tăcea,
Dar nu da semn c-a încetat din viaţă
Căci gura încă rumenă-i era.
Nu putrezea, încît toţi cei de faţă
Tot mai sperau c-o vor salva pe ea.
Avînd mult suflet, pe de-a-ntregul nu-l
Putea chema pămîntul nesătul.

61

O patimă în marmur cizelată
Era acum, cu chip neschimbător
Ca Venus cea de-a pururi minunată
Ori chinurile ce parcă-l mai dor
Crunt pe Laokoon[15], ca altă dată;
Ori precum vajnicul gladiator
Răpus; în toţi e-a vieţii energie,
Dar viaţă, nu — sînt piatră-ntru vecie.

62

Îşi reveni, dar nu ca din somn greu,
Ci ca din morţi, de viaţă tot străină,
Căci orice lucru o mira mereu;
Nu-şi amintea nimic, deşi-o haină
Durere o rodea... Aş zice eu
Că Furiile ce au prins să vină
Făcuseră o foarte scurtă pauză
Şi ea simţea durerea fără cauză.

63

Privea spre toţi cu ochii goi, călîi;
Nu se-ntreba de ce-o vegheau pe rînd
Şi nici cine-i stătea la căpătîi;
Putea vorbi — dar de vorbit, nici gînd.
Tăcînd, vorbind cercaseră întîi
S-o facă a vorbi, dar ea, tăcînd,
Prin răsuflare doar de da un semn
Că în mormînt nu-i, în sicriu de lemn.

64

Nu le vedea pe slujnice la treabă,
Nu-i da privirii tatălui răspuns;
N-avea o amintire cît de slabă
A unui lucru-n faţa ei ajuns.
Fu dusă-n alte încăperi, dar roabă
Era uitării ei de nepătruns,
Căci ochii i se-nsufleţeau arar
De-un înţeles crunt, groaznic şi amar.

65

O sclavă îi aduse un harpişt,
Şi-ntîile acorduri, cam falsete,
Treziră-n ochii ei un licăr trist
Şi-ndată se întoarse spre perete,
Să-nchidă parcă-n suflet, ea-ntr-un chist,
O grea durere şi adînci regrete.
Cînta un cîntec vechi de ani şi ani,
Din vremi cînd nu erau pe-aici tirani.

66

Ci ea bătea, cu degete subţiri,
Măsura în perete. Cînt de dor
Cînd înstrună harpistul, amintiri
Dădură buzna brusc, sfîşietor...
Ca într-un vis de-o clipă, vechi trăiri
Îi sfîşiară al uitării nor
Şi lacrimile-i curseră şiroaie
Cum ceaţa,-n munţi, cînd se preschimbă-n ploaie.

67

Speranţe-n van! Prea brusc se deşteptase
  Şi razna o luase biata-i minte;
Sări la toţi din jur cu furioase
  Zbucniri — parc-avea dúşmani înainte,
Însă, în gheara crizei nemiloase,
  Ea nu ţipa şi nu rostea cuvinte.
De-o pălmuiau, cu-al lecuirii gînd,
Nu o văzură în delir nicicînd.

68

Scăpa sclipiri de om cu mintea-ntreagă,
  Dar tatăl nu-şi privea; pe-alţi inşi codana
Fix de-i privea, părea să nu-nţeleagă
  Ce sînt şi cine-s; refuza şi hrana,
Şi-mbrăcămintea; se uita ca bleagă,
  Odaia de-i schimbau — şi nici dojana,
Nici grijile, nici cîntul cel mai dulce
N-o îndemnau să meargă să se culce.

69

Douăsprezece zile lungi de chin
  Astfel trecură — şi-al ei suflet pur,
Fără-o privire, fără un suspin
  Zbură,-n sfîrşit, spre-al slăvilor azur.
Livid doar cînd îi fu al feţii crin,
  Că-i moartă-şi dară seama cei din jur.
Ah, ochii ei cei plini de-un negru foc,
Atît de viu, nu mai sclipeau deloc!

70

Muri, dar nu doar ea, căci întrupat
  Avea în pîntec nou izvor de viaţă,
Fruct din păcat, detot nevinovat
  Ce, nenflorit, la locul cu verdeaţă
Fu dus, şi el de moarte secerat,
  Cu ramul ce-l hrăni pierind în ceaţă;
Şi cerul varsă rouă în zadar
Peste un fruct şi-o floare frînte-amar.

71

Murise... Nici ruşinea, nici durerea
N-o mai puteau atinge, căci ursit
Ei nu-i fusese trai amar ca fierea
La bătrîneţe doar de chin ferit;
I-au fost ei scurte viaţa şi plăcerea,
Dar minunate — şi-acum somn tihnit
Ea doarme pe-un ţărm drag şi cunoscut
Pe care să trăiască i-a plăcut.

72

Azi insula e stearpă şi pustie;
Nu-i casă, oameni nu-s pe-al ei pămînt;
Pe lespezi nu-i vreun nume, să se ştie
În ce loc ea şi Lambro au mormînt;
Şi n-o jeleşte nici o limbă vie,
Ci numai cruntul valului frămînt
O plînge cînd din ţărm cu muget roade
Pe mîndra frumuseţe din Cyclade.

73

Dar tinere grecoaice,-n cînt suav
O amintesc; bărbaţii, pe-al ei tată,
În lungi poveşti. Ea zînă fu, el — brav.
Dacă-a iubit cu patimă-nfocată,
Cu viaţa şi-a plătit păcatul grav,
De mari primejdii nefugind vreodată,
Căci dragostea, în viaţa tuturor,
Îşi este sieşi crud răzbunător.

74

Dar las povestea fetei, că-i prea tristă,
Şi nici nu-mi place să descriu nebunii,
De teamă că (şi de-ăştia mai există)
Vor zice că-s atins eu însumi unii;
Iar muza mea-i cu toane — o artistă
Ce-mi cere să-mi dau curs vocaţiunii,
Vorbind din nou despre Juan ce,-n lanţuri,
Plutea pe valurile prinse-n danţuri.

75

„Înţărcuit, închis, înlănţuit“[16],
Rănit, abia peşte vreo două zile
Putu să-şi amintească ce-a păţit,
Şi-atunci se-afla, de ţărm, la zeci de mile.
O, Ilionul mult l-ar fi vrăjit
De nu trăia clipite dificile,
Dar azi nici nu-i păsa că-n faţă-i é un
Ilustru prin mari fapte Cap Sigeum[17].

76

Pe o colină naltă zace-aice[18],
(De-o parte,-i Hellespontul, de-alta, marea),
Ahile, cel mai brav erou, se zice,
(Deh, Bryant[19] nu-i de-acord) — şi au onoarea,
Mai jos, să zacă-n tumuli (buni de-arşice)
Patrocle[20]? Aiax[21]? Nu ştiu, dar urmarea,
De-ar învia, sînt sigur c-ar fi asta:
Pe noi ne-ar măcui pe toţi — şi basta!

77

Gorgane fără lespezi, fără nume, —
Cîmpie vastă strînsă-n crug de munte,
Cu Ida[22]-n zare (dacă-i el, anume,)
Şi a bătrînului Scamandru[23] frunte —
Un loc parcă făcut pentru renume
Şi unde oşti pot şi-astăzi să se-nfrunte;
Dar oi pasc unde sta al Troiei zid
Şi dorm ţestoase pe un sol arid.

78

Pe-alocuri, slobozi caii şi-armăsarii-s;
Cătune cu barbare nume vezi;
Cîţiva păstori (n-aduc deloc cu Paris[24]),
Miraţi că vin europeni, grămezi,
Să vadă ce-nvăţară-n şcoli; nu rari-s
Turcii cu pipe şi rozar, obezi,
Fanatici în păgîna lor religie,
Dar nu vezi semn de brav din mîndra Frigie[25].

79

Aici Juan chiar din cabina-i sumbră
Lăsat să iasă fu — dar era sclav.
Privea cum a talazurilor umbră
Mai tremură peste-un mormînt de brav.
Îl întrebară cine-i, cu ce umblă,
Însă răspunsul lui deloc grozav
Nu le păru, primindu-l cu răceală.
(Ce-i drept, Juan era ca după boală).

80

Văzu cîţiva ca el, deci tot captivi,
Părînd italieni şi de la ei
Află de soarta *lor*, căci, guralivi,
Îi spuseră că-s cîntăreţi din cei
Chemaţi a fi-n Sicilia activi.
Nu-i atacaseră piraţi mişei
În drum dinspre Livorno: cu dobîndă,
Il impressario a fost să-i vîndă![II]

81

Il buffo-al trupei despre-al lui necaz
Îi povesti-ndelung, mereu în formă,
Vorbind neîntrerupt cu duh şi haz,
După a comicilor veche normă,
Ţinîndu-se tot tare şi viteaz.
Tenorul (ah, năpasta te transformă!),
Şi primadona nicidecum cu soarta
Nu se-mpăcau: nu-i ajuta nici arta.

82

Pe scurt, îi spuse-un fapt ce-i azi notoriu:
— „Acest machiavelic *impressario*
Semnal a dat de pe un promontoriu,
Chemînd un bric — *Corpo di Caio Mario!*
Şi ne-a-mbarcat, cu tot cu repertoriu,
Nedîndu-ne un *scudo* din *salario;*
Dar mort sultanul dacă-i după opere,
Păi, cheltuielile să ni le-acopere!

83

Deh, primadona-i cam trecută după
O viaţă de... răsfăţ; bun glas mai are,
Dar guturaiul nările-i destupă
În săli mai goale; arătoasă tare
E a tenorului nevastă-n trupă.
Prost cîntă, dar la carnaval — caz rar e —
Răpi unei prinţese din Bologna
(O hoaşcă), chiar pe contele Cigogna!

84

Avem şi dansatoare: una-i Nini,
Ce din profesii multe scoate bani;
La carnaval, zvîcoasa Pelegrini
S-a învîrtit pe lîngă tipi babani,
Dar cheltuie prea iute *i zecchini*,
De n-are-acum nici zece gologani!
Grotesca are grijă-apoi de grupuri
De copţi bărbaţi — de suflete şi trupuri!

85

Cît despre *figuranti*,-s cum îs cele
De teapa lor: ici, colo, dar arar,
Zici că-i mişto vreuna dintre ele,
Căci multe pentru circ de bîlci de-au har,
E şi-o prăjină, toată os şi piele,
Sentimentală însă, cu-al ei dar
Putînd departe-ajunge, doar că n-are,
Pe cît s-ar cere,-n dansul ei, vigoare.

86

Bărbaţii trupei nici doi bani nu fac:
Il musico e-o veche oală spartă,
Dar printre ai seraiului servanţi
S-ar ridica în rang prin altă artă.
Printre iluştrii Papei debutanţi[III],
De-al treilea sex[26], favorizaţi de soartă,
E greu să afli trei, în trei prilejuri,
Cu harul cînteculului în gîtlejuri.

87

Tenorul pierde mult prin afectaţie,
Iar basu-i bun să ragă; idiot e
Şi n-are muzicală educaţie,
Nu ştie de arpegii, tact şi note,
Da-i văr cu primadona, şi vocaţie
Ea zice că avea (pentru cocote!).
L-au angajat, dar de-l auzi, piei, drace!,
Zici un măgar că vocalize face.

88

De mine, ce să spun? Mereu *avanti!*
De sînteţi tînăr, domnul meu, oricum,
Cred c-auzit-aţi de Raucocanti[27].
Eu mi-s acela pe al artei drum!
V-asigur c-am stîrnit adesea anti-
Patii printre colegi, căci am volum.
N-aţi fost la bîlci, la Lugo? Cînd mai joc,
Veniţi să m-auziţi în acel loc.

89

Ah, dar era să uit de bariton:
E un băiat drăguţ, dar plin de sine,
E graţios, dar cîntă monoton
Şi n-are amplitudini cristaline;
Pe stradă, după-al său diapazon,
Să cînte cred c-ar fi cu mult mai bine;
Cum inimă nu pune-n cînt de-amor,
Doar dinţii şi-i arată tuturor."

90

Al lui Raucocanti recital
Îl întrerupseră aici piraţii,
Cerîndu-le, cu zîmbet amical,
Să intre toţi în strîmtele lor spaţii;
Priviră iar spre dublu-albastrul val
(Căci şi azur celest sorbea-n vibraţii),
Că-i liber pizmuindu-l şi, în rînduri,
Intrară în celulele de scînduri,

91

Aflară,-n Dardanele,-a doua zi,
Sublima Poartă c-a trimis firman
(Toţi se supun, de nu-l pot ocoli),
Să lege strîns vlăjganul de vlăjgan,
Precum femeia de femeie, şi
Legaţi, vegheaţi de cruntul iatagan,
Să-i ducă şi să-i vîndă-acelui popol
Ce vieţuieşte la Constantinopol.

92

Un *el* şi-o *ea*, pe toţi cînd îi legară,
Rămaseră fără perechi de-un sex,
Juan şi o bacantă, foc şi pară,
Ce-nfiora grozav solarul plex.
Sopranul socotit fu domnişoară
Şi dus cu damele-ntr-un loc, perplex;
Juan, stîngaci la vîrsta lui, rămase
Cu-acea bacantă cu priviri focoase.

93

Raucocanti de tenor legat
Se pomeni — şi se urau c-o ură
Cum afli doar în teatru-adevărat.
Treceau de la blestem la-njurătură,
Trăgînd ba hăis, ba cea, neîncetat
Şi netăcînd nici un moment din gură,
Ci întrecîndu-se pe două voci, —
Arcades ambo[28] — *id est*[29] — doi escroci.

94

Cu una din Romagna sta Juan,
Crescută-ntîi pe trepte, la Ancona.
Ce ochi! În suflet pătrundeau cu-alean;
Şi, ah, ce nuri, demni de o *bella donna!*
Ochi negri, doi cărbuni arzînd avan,
Şi-n ei dorinţa ce-o imprimă zona,
De a plăcea — atracţie-nmiită
De farmece de e-ntovărăşită.

95

Dar ea căta în van să-l prindă-n mreajă,
Căci încă frînt era de nenoroc;
Ocheade îi trăgea şi, toată vrajă,
Îl atingea cu trup şi mîini de foc,
Dar inima-i parcă prinsese coajă
Şi simţurile nu-i stîrnea deloc.
Ei, poate rana proaspătă, adîncă
Îl ajută să steie ca o stîncă!

96

Era fidel iubirii, faptu-i fapt;
Ce doamnă şi-ar dori mai nobil caz?
Nu pot „un jar în mînă mea să rabd.
Gîndind la îngheţatul Caucaz[30]."
Era Juan deci de constanţă apt,
Şi n-aduc alte probe căci, viteaz,
Calvaru-şi îndura eroul meu
Cum alţii nu ar fi făcut la greu.

97

Ce-i casta rezistenţă pot descrie,
C-am rezistat ispitei şi eu, puber,
Dar unii spun că-n două cărţi o mie
De adevăruri vărs... Şi să te superi
Nevrînd, drag editor, cu vrednicie
Îmi şi feresc eroul de coruperi.
Mi-ai zis: „Prin ac treci o cămilă, dar
Un cînt de-al tău prin mari familii — rar".

98

Totuna mi-e! Cedez, şi pe-ai mei critici
Eu îi trimit spre pagini mai cu rost,
Căci pentr-un sobru ev nu-s sfinţi şi criptici
Un Smollet[31], Prior[32], Fielding[33], Ariost[34].
Cîndva-i trăsneam cu chef pe sifilitici
Şi peana nu îmi scăpăra prea prost,
Şi-aş fi stîrnit grozave comentarii,
Dar astăzi chef eu nu mai am să-i sparii.[35]

99

Ca prunc, hîrjoana mi-a plăcut; acum
  Vreau doar de toţi să mă despart în pace.
Discute-al criticaştrilor duium
  De versul meu drum glorios şi-o face
Cri nu-mi va supravieţui postum,
  Căci vîntul tot va prinde să se joace
În iarbă, pe mormîntu-mi, un suspin
Iscînd din ea — din mine nu — amin!

100

Pentru copiii Faimei, barzi cu har,
  Venind spre noi de veacuri douăzeci,
E-o clipă-a existenţei viaţa doar.
  E-un bulgăr de zăpadă ce, din veci,
Rostogolit, adună iar şi iar,
  Din fulgi, noi straturi de zăpadă reci.
Se poate face aisberg — dar şi-aşa
Nu-i altceva decît tot rece nea.

101

Ah, chiar şi gloria e nominală;
  Setea de glorie — dorinţă vagă;
Ci, cînd ajunge patimă fatală
  Pe unii prinde-n hăul ei să-i tragă,
Dar colb ajunge tot ce fost-a fală.
  De Troia a uitat o lume-ntreagă;
Eu pe mormîntul lui Ahile-am stat;
Curînd, de Roma mulţi vor fi uitat.

102

Pier generaţii chiar de *morţi;* morminte
  Mormînt îşi află — pînă cînd un veac
Se şterge din aducerea aminte
  Şi toate ce-a durat ruini se fac.
Ce epitafuri se citeau nainte?
  Cîte-au rămas? Înghite, după plac,
Şi morţi al Morţii hău universal
Ce-i viilor şi morţilor fatal.[36]

103

Ades, după amiaza, merg hoinar
Spre unde-i îngropat un prunc erou.
Viteazul de Foix[37], prunc legendar,
Dar frîntă i-i columna... Trist tablou!
Ravenna, cizelat în piatră, clar
Fusese al măcelului ecou,
Şi-acum e totul şters de vînt şi ploaie
Şi-n jurul soclului coclesc gunoaie![IV]

104

Sub o cupolă mică Dante zace[38] —
Mai simplu monument decît solemn;
Vin pelerini din toată ţara-ncoace
Şi nu-i atrage şi eroul demn.
Dar din trofeu, volum un timp vorace
Nu va lăsa, prin veacuri, nici un semn,
Că-n Lethe zac-şi fapte mari, şi file,
Şi vor zăcea Homer, cum şi Ahile!

105

Columna cimentată e cu sînge
Şi-apoi, în jur, dejecţii omul lasă;
Prin astfel de dispreţ parcă-l înfrînge
Pe cel ce i-a adus războiu-n casă.
Omagiu de-acest fel trofeul strînge,
Să ţină minte haita fioroasă
Ce-aduce lumii suferinţi precum
Noi în infern dantesc doar mai văzum.

106

O, Faima-i fum — dar barzi vor fi pe lume,
Căci fumul ei tămîie i-i gîndirii;
Pe-alţi barzi nelinişti vii o să-i sugrume
Şi-n scris şi ei îşi vor da glas simţirii.
Cum valurile-n ţărm se sparg, în spume,
Aşa se sparge patosul trăirii
În versuri — care-s pasiune pură,
Cît n-ajung modă şi doar ochii fură.

107

O, voi, savante în ciorapi albaştri
  Care-l distrugeţi pe poetul matur,
De vreţi, ori artei îi nălţaţi noi aştri,
  Nu-mi acordaţi şi mie-un *imprimatur*.
N-am dreptul de băcanii poetaştri
  Să fug? N-am dreptul şí eu să mă satur,
(Cînd lor Parnasul nu le dă medalia),
De-al vostru ceai cu apă din Castalia?[39]

108

Dacă,-ntr-o viaţă şí contemplativă,
  Şí-aventuroasă unii sînt în stare
Ca, din a inimilor lor arhivă,
  Să scoată pasiunile pe care
Le-au fost trăit, şi fac o tentativă
  De a le oglindi în vers cu-ardoare, —
Opriţi-i să le-arate — dar mă tem
C-aşa se poate pierde-un bun poem.

109

Să dovedesc că-s „leu", cum, nu mai pot?
  Bard de salon să fiu, fals euforic?
„Nu pot să ies!" să strig ca un netot,
  Ca,-n colivie, graurul lui Yorick?[40]
Să jur ca Wordy[41] (supărat de tot,
  Că nu-i gustat talentul lui retoric)?
Pierit-a gustul? Faima-i loterie-n
A fetelor bătrîne coteric?

110

„Adînc, intens, frumos-albastră sferă"
  Se cîntă despre cer! Femei savante,
Şí la ciorapii voştri se referă?
  Nu i-am văzut... Albastrul lor marcant e?
Serenitate e, de jartieră
  Ce-mpodobeşte gambele berbante[42],
Patriciene, seara, la culcare,
Cum şi în zori, cînd soarele răsare?

111

Celeste sînteţi unele — dar timp
Trecu de cînd îmi mai citeaţi o stanţă,
Iar eu al frumuseţii voastre nimb
Şi... ei, dar nu mai are importanţă!
Îmi place cu savantele să schimb
O vorbă... Multe-s pline de prestanţă.
Ştiu una castă, scumpă, minunată,[43]
De carte tobă, însă, zău... sonată.

112

Humboldt[44], întîiul călător măiastru,
Dar nu şi ultimul, a inventat,
Se zice, nu ştiu cum, lucrînd sihastru,
Un aparat grozav de măsurat
Auzi, *intensitatea de albastru*[45]
A atmosferei — lucru minunat,
Din care tragi foloase la nevoie.
Lady Daphné, să te măsor dă-mi voie!

113

La subiect, poete, însă, hai!
Corabia cu sclavi îşi aruncase
Al ancorei cîrlig lîngă serai,
Cum datina le cere-acestor vase.
Cum molimi n-aduceau, în lung alai
La tîrg fură duşi sclavii,-n lanţuri groase,
Gruzini, circazieni, femei diverse,
De lucru buni sau vicii mai perverse.

114

Cum una mie cinci sute dolari
Costa o brună de circaziană,
Virgină garantată, sînii tari,
Iar pielea netedă şi diafană,
Dezamăgiţi au fost cîţiva-n şalvari,
Ce-o mie-o sută dau pentru-o codană.
Dar la o mie cinci sute, mă tem
Sultanul chiar că şi-o dorea-n harem.

115

Şi zece nubiene mai vîndură
La preţ de speriat americanii
Chiar de, prin abolire, în măsură
Fu Wilberforce[46] să îşi dubleze banii.
A risipi nici regii nu se-ndură
Atît cît, pentru vicii, barosanii.
Virtutea-i econoamă... Viciul poate
Plăti oricît pentru o raritate.

116

Italiana trupă ce să spere?
Ovrei o cumpărară şi paşale;
Vătaf ajunse unul pe galere,
Trădînd — iar mulţi trudeau cu rupte şale.
Femeile plăcerilor carnale
Erau sortite — şi-aşteptau, stinghere,
Sperînd să scape de-un destin hapsîn:
Să nu le cumpere-un vizir bătrîn!

117

Ci, într-un alt capitol despre rest
Şi despre-a lui Juan cumplită soartă,
Căci cîntul ăsta-i prea lung, nu contest.
Drag cititor, pentru lungimi mă iartă,
Dar muza mea se complăcu-n context.
Ce-a mai urmat voi povesti cu artă,
Însă, aşa cum zice Ossian[47],
Cînd scrie-voi „al cincilea duan"[48].

Notele lui Byron la Cîntul al patrulea

I. *O vînă îi plesnise, de la tîmplă,*

(Str. 59, v. 1)

Acesta nu este un efect neobişnuit al violenţei feluritelor pasiuni şi conflicte sufleteşti. Dogele Francesco Foscari[1], auzind clopotele catedralei San Marco anunţînd alegerea succesorului său, în 1457, „a murit subit din pricina unei hemoragii cauzate de o vînă care i s-a spart în piept", la vîrsta de optzeci de ani, cînd s-ar fi putut spune despre el, ca despre Duncan: Cine ar fi crezut că bătrînul ăsta mai avea atîta sînge în vine?[2] Nu împlinisem nici şaisprezece ani, cînd am fost martorul unei dureroase scene similare, acelaşi efect al pasiunilor dezlănţuite asupra unei tinere persoane, care însă n-a murit chiar atunci, dar a fost, cîţiva ani mai tîrziu, victima unui acces de aceeaşi natură, din cauza unei puternice emoţii.

II. Il impressario *a fost să-i vîndă!*

(Str. 80, v. 8)

Fapt autentic. Acum cîţiva ani, un impresar a angajat o trupă de actori pentru un teatru din străinătate. I-a îmbarcat într-un port italian, şi i-a dus la Alger, unde i-a vîndut pe toţi. Printr-o stranie coincidenţă, în 1817, am auzit-o pe o femeie scăpată din această captivitate cîntînd în opera lui Rossini, *O italiană în Algeria.*

III. *Printre iluştrii Papei debutanţi,*

(Str. 86, v. 5)

Este ciudat că tocmai Papa şi sultanul sînt cei care încurajează această îndeletnicire — femeilor interzicîndu-li-se să cînte la catedrala Sf. Petru, şi nefiind considerate ca paznice de încredere în harem.

IV. *Şi-n jurul soclului coclesc gunoaie!*

(Str. 103, v. 8)

Columna ridicată în amintirea bătăliei de la Ravenna se află la aproximativ două mile depărtare de oraş, de cealaltă parte a rîului, pe drumul spre Forli. Gaston de Foix, cel care a cîştigat bătălia, a fost ucis în cursul ostilităţilor; căzuseră în luptă, din ambele tabere, douăzeci de mii de oameni. Starea actuală a columnei este descrisă în text.

Cîntul al cincilea

1

Cînd barzii cîntă-amoru-n viers de miere,
Împerechindu-şi rimele precum
O Venus porumbeii, ce durere
Pot naşte-n suflete nu ştiu nicicum.
Ovid e pildă-ntru nemîngîiere;
Petrarca, judecat sever, postum,
Pentru posteritate nu-i prea tonic,
Ci se arată un codoş platonic.

2

De-aceea orice amoros romanţ
Eu îl denunţ sever, de captivează.
Vreau scrieri scurte, simple, fără glanţ
Şi c-o morală în greşeală trează.
Reiasă-nvăţătura din bilanţ,
Cînd patima o biciui într-o frază.
Pagasul meu, de-mi eşti mereu fidel,
Va fi acest poem moral model.

3

European şi asiat coclaur,
Cu mari palate; marea-i rîu aici[1];[I]
Cupola Sfinţei Sofia, de aur;
Corăbii fără număr, mari şi mici;
Olimpul, chiparoşii, un tezaur

De frumuseți cum n-ar descrie nici
O peană; de-astea fermecată fu
Fermecătoarea Mary Montagu[2].

4

Am slăbiciune pentru-ăst nume, Mary[3],
Că-mi sună magic și-mi recheamă-n minte
O lume-a basmelor din faptul serii
Și-atîtea nemplinite vise sfinte!
Uitat-am multe-n lumea de mizerii,
Dar vraja lor mai prinde să m-alinte.
Ah, mă-ntristez! Iar acest basm poetic
Se cere scris la rece, nu patetic.

5

...E vînt pe Euxin și mînă valuri
Spumate peste-albastre Symplegade[4],
De pe-al „titanului mormînt"[5], pe dealuri,[II]
Grozav e să privești cum valul roade
Europene și-asiate maluri,
Căci prin Bosfor de-s ochii tăi iscoade,
Pricepi că nu-s cumpliți brizanți pe lume
Ca-n Euxin, în volbură de spume.

6

Era-nceput de toamnă tristă, pală,
Ce nopți mai lungi și zile-scurte-o-ncarcă,
Timp cînd furtuni grozave se răscoală
Și firul vieții-l taie crunta Parcă[6]
Matrozilor — și cînd, la repezeală,
Toți s-ar căi de-a lor păcate parcă,
Dar, de se-neacă — nu li-i cu putință;
Vii de rămîn — n-au chef de pocăință.

7

Sclavi, sclave tremurînd, de multe nații,
Stăteau vegheați de cîte-un negustor.
O, ce tristețe-n ochii,-ncercănații!

Doar negrii se-mpăcau cu soarta lor.
Ceilalţi erau încă în gînd cu fraţii,
Prietenii şi scumpul lor popor,
Dar negrii-ndătinaţi erau cu sila
Să fie jupuiţi, precum anghila.

8

Juan, mai tînăr, nu-şi pierduse toată
Speranţa — însă vă mărturisesc
Că mai scăpa o lacrimă sărată
Şi mohorît era — c-un fapt firesc.
Pierduta lui iubită minunată
Şi-al rănilor primite chin drăcesc
Şi gîndul că va fi vîndut ca sclav
Printre tătari, nu-l fericeau grozav.

9

Şi l-ar fi zdruncinat pe-un stoic chiar.
Oricum, printre ceilalţi, al său destin
Părea că şi-l îndură temerar,
De tinerească frumuseţe plin;
În strai chiar ferfeniţă — princiar.
Toţi ochii-i atrăgea... Peste puţin,
Stăpînii hotărîră cît de mare
Să-i fie preţul de răscumpărare.

10

Ci piaţa parcă era joc de table,
Cu spaţii albe, spaţii negre, însă,
Din întîmplare, nu atît de oable.
Albi, negri alegeau din marfa strînsă,
Mai mult fiinţe zdravene, nu rable.
Lîngă Juan, în grupa lui restrînsă,
Era un ins robust, pe la triezeci,
Cu hotărîre-n cenuşii ochi reci.

11

Părea englez, deci de statură naltă,
Cu umeri laţi, un păr uşor buclat
Şi castaniu, dinţi buni, dar ca de daltă
Brăzdată fruntea lui de dîrz bărbat,
De grijuri poate, ce pe om l-asaltă;
Un braţ avea-n eşarfă, bandajat,
Dar dovedea un *sang-froid*[7] cum numa
Un spectator putea s-arate-acuma.

12

Văzînd alăturea un tinerel
Nedărîmat de-o soartă ce-ar fi frînt
Şi un bărbat cu firea de oţel,
Cuprins fu de un tandru simţămînt,
Vrînd să-l compătimească într-un fel,
În timp ce-al său destin pe-acest pămînt
Şi-l socotea un accident zănatic
Şi-l îndura nepăsător, flegmatic.

13

„My boy — îi zise — printre-atîţi gruzini,
Ruşi, nubieni, arabi şi cîte cele,
Toţi haimanale şi nu oameni fini,
Deosebindu-se-ntre ei prin piele,
Doar noi sîntem doi gentlémeni senini;
Să facem cunoştinţă-n ceasuri grele,
Căci mi-ar plăcea să-ţi fiu de ajutor.
De ce neam eşti?“ Juan grăi: — „Señor,

14

Sînt spaniol“. — „Mi-am zis eu că nu poţi
Fi grec, că-n ochi îţi scapără mîndria
Şi nu arăţi slugarnic ca ei toţi.
Ei, soarta te-a lovit cu silnicia,
Însă la capăt tot ajungi s-o scoţi,
Căci cam săptămînal se schimbă şi ea.
Şi mie mi-a făcut-o, însă eu
Nimic nou n-aflu-n asta, dragul meu.“

15

— „Dar, Sir, ce v-a adus aici?“ — „Păi, șase
Tătari și-un lanț.“ — „Sir, de pot fi mai clar,
Nu mă gîndeam la aste mari ponoase,
Ci la motiv.“ — „Aici a fost s-apar
Din cauza lui Suvorov[8]: să mă lase ·
A vrut pe lîng-al Dunării hotar,
Să iau Vidinul[9], dar am fost luat,
Chiar eu, cum vezi, în prizonierat.“

16

— „Aveți prieteni?“ — „Am avut, dar bine
Că nu m-au deranjat deloc de-un timp.
Ei, sincer ți-am răspuns, cum se cuvine,
Și cer răspunsuri tot la fel în schimb.“
— „Povestea mea e lungă, vai de mine,
Și tare tristă, și mi-e-n suflet ghimp.“
— „De-i lungă și-i și tristă, îndoit
Te întristează, de o spui mîhnit.

17

Nu-i cazul să disperi la vîrsta asta —
Fortuna-i o femeie cu capricii,
N-o să te lase, că nu ți-e nevasta,
Prea mult să-nduri asemenea suplicii.
E omu-al întîmplării joc — și basta —
Chiar și sub fericite auspicii.
Revolta lui e-asemeni cu revolta
Stîrnită-n spic cînd treci prin coasă holda.“

18

— „Nu soarta de acum eu mi-o deplîng —
Grăi Juan — dar am iubit o fată.“
Și-n ochii lui sclipi un chin nătîng,
Și chiar vărsă o lacrimă curată.
„Nu, nu sub nenorocul meu mă frîng,
C-am îndurat restriște nendurată,
Ce l-ar fi dărîmat pe cel mai tare,
Cînd naufragiat am fost pe mare.“

19

Iar se opri şi-ntoarse capul iar...
Englezul zise: „Bănuisem eu
Că o femeie-i pricina, şi-i clar
C-o lacrimă se cade, dragul meu,
Să verşi oricînd pe-al dragostei altar.
Şi eu făcui la fel în ceasul greu
Cînd mi-a murit nevasta cea dintîi,
Ori cînd fugi a doua, din călcîi

20

Bătînd... A treia..." Iar Juan: — „A treia?
Cum? Aveţi trei? La doar treizeci de ani?"
— „În viaţă, două doar... Dar ce, de-aceea
Te miri? Doar sînt destui bărbaţi văduni.
A treia oară, că-i ştiut, femeia..."
— „Fugi şi-a treia?" — întrebă Juan.
— „Nu, jur că nu!" — „Atunci, Sir?" — „De-astă dată
Eu am fugit de ea — şi-aici mă iată.

21

— „Cît sînge rece, Sir!" — „Auzi, amice,
O s-ai în viaţă multe curcubee.
Şi-al meu a prins culorile să-şi strice;
E viaţa, la-nceput, pojar, scînteie,
Dar timpul nu-i iluziei propice,
Căci din culori îi lasă doar crîmpeie,
Ori mari greşeli strălucitoarea-i piele
O schimbă ca a şerpilor inele.

22

E drept că-mbracă piele nouă,-ades,
Dar şi-asta năpîrleşte într-un an.
Iubirea,-ntîi, spre mreajă ne dă ghes,
Dar şi-alte patime ne rod avan:
Ambiţia, zgîrcenia ne ţes
Capcane — şi ne prind, cu gînd tiran,
Şi setea gloriei şi-a răzbunării —
Căci bani vînăm şi laude-acătării."

23

—„Grăiți cu tîlc — zise Juan — dar eu
Nu văd prin ce ne-ajută, de urgență,
Toate-astea!“ — „Nu? Ei, află, dragul meu,
C-am cîștigat ceva experiență:
Știm bine-acum ce-i al sclaviei greu,
Și ce dezastru-i pentru existență,
Deci, de-om ajunge noi stăpîni de sclavi,
Vom fi nendurători, cumpliți, grozavi.“

24.

— „Da, bine-ar fi, c-o lecție grozavă
Le-am da păgînilor, i-am pune-n fiare, —
Oftă adînc Juan — înalta slavă
Ajute-l pe-un învățăcel ce are
Asemeni dascăl!“ — „Liota mîrșavă,
Ah, de-o vom stăpîni! S-avem răbdare,
Căci ne ochește-un negru eunuc...
Ori nu-i de bine, ori dăm de bucluc.“

25

Stăm rău... Putem sta bine,-aici aici-i!
Toți sîntem sclavi... Pe cei mari îi fac sclavi
Cohortele de patimi și capricii.
Societatea nu buni, nu suavi
Ne face ci, din contră, plini de vicii,
Nesimțitori și nemiloși, hulpavi;
A stoicilor lumii artă-i asta:
Să n-aibă inimi de deplîns năpasta.“

26

Ci negrul de al treilea sex spre ei
Veni, să vadă de-ar fi potriviți
Pentr-un anume scop... Mai cu temei
Nici caii de geambaș nu-s cîntăriți,
Nici de un gardian borfași mișei,
Nici de-avocați clienții înstăriți,
Nici stofele de-un croitor și nici
De-un desfrînat femeia cu lipici,

27

Cum cîntărit e-un sclav! E-o voluptate
Să cumperi semeni, dacă eşti isteţ
Şi le cunoşti şi pofte, şi păcate.
Pentru război se vinde-un îndrăzneţ,
Frumoasa — pentru cel ce prea bogat e;
Mulţi, pentru bani peşin, căci au un preţ
Toţi oamenii[10], pornind de la un pfund
Şi pînă la nişte picicare-n fund.

28

Ci negru-i cercetă din tălpi în fez,
Apoi purcese,-ntîi pentru Juan
A se tocmi, apoi pentru englez.
Ca-n tîrg creştin, pentru un alb cîrlan,
Viţel, măgar sau porc, jurînd cu miez
Şi înjurînd, se tîrguiră-avan,
De tîrgul părea bătălie dusă
Pentru umana vită preasupusă.

29

Sfîrşiră prin a bombăni-ntre dinţi,
Fu scoasă punga cu păreri de rău,
Se numărară, se sunară-arginţi,
Se cîntăriră mult în mîini şi zău,
Mai şi amestecară, scoşi din minţi,
Ţechinii cu parale[11]... Banul său
Luîndu-şi negustorul, în sfîrşit,
Se duse să prînzească liniştit.

30

Mă-ntreb de-avu un apetit normal,
Ori, baremi, o digestie normală:
Cînd vinde omul ca pe-un animal,
Au conştiinţa nu i se răscoală?
Cînd la stomac îţi cade greu, brutal
Tot ce-ai mîncat dintru chiverniseală,
Al mesei ceas pentru un om, cred eu,
Că este ceasul zilei cel mai greu.

31

Voltaire nu-i de acord: al lui Candide[12]
  S-ar fi simţit mai bine după masă.
O ţin pe-a mea, căci omul, porc de nu-i,
  Şi nu-i beat, ce-a-nghiţit prea mult l-apasă.
Eu cu-al lui Filip fiu[13] sau, pot s-o spui,[III]
  Cu-al lui Ammon[14] (fiinţă curioasă)
Sînt mai degrabă de acord, şi-anume
Că-s prea puţin un tată şi o lume.

32

Cred, cu-Alexandru, c-al mîncării act
  Şi altele te fac a te simţi
Mai muritor;[15] că-n digestivul tract
  De bagi fripturi, şi sosuri, şi felii
De pîine, peşte, supă, ştiu exact
  Că toate-aduc plăceri şi chinuri vii
Şi pişcă intelectul dependent
De sucul gastric (chiar şi-n Orient!)

33

Îmi îmbrăcasem ieri mantaua sură,
  (O zi de vineri, nu e o poveste)
Cam pe la opt, cînd o împuşcătură
  Urechea mi-o răni fără de veste.
Şi-am alergat cu sufletul la gură
  Să văd despre ce-anume vorba este[16],
Şi-am dat de comandantul militar[17],
Întins pe jos, greu respirînd şi rar.

34

Din ce motiv nu ştiu, zăcea acum
  Jos, pe pavaj şi ciuruit de plumbi.
L-am dus acasă, numai eu ştiu cum,
  L-am pus în pat, l-am desfăcut de bumbi,
Să văd ce pot să fac, însă, oricum,
  Era bun mort, şi nu de plumbi prea scumpi,
Ci plumbi teşiţi, cinci plumbi ce cinci răni cască,
Din răzbunare italienească.

35

Îl cunoşteam. Văzusem morţi destui,
Dar nu ca el, cu sine împăcat
După asemeni accident tehui,
Rănit în inimă, stomac, ficat.
Cum sîngera-nlăuntru trupul lui,
Nu arăta, prin sînge închegat
Ori sînge curs că-i mort — şi m-am gîndit,
Privindu-i chipul calm şi liniştit;

36

„Cum, asta-i Moartea? Zi-mi, ce-s Viaţa, Moartea?"
Dar el sta mut... „Trezeşte-te!" Nici gînd.
Şi ieri doar de putere avea partea,
În juru-i mii de luptători strîngînd.
Porunca-i pentru ei era chiar Soartea.
Tăceau trompetele şi goarna cînd
El mai vorbea... Şi mîine o să fie,
În zvon de trîmbiţi, dus pe năsălie!

37

Iar cei ce ca pe-un şef îl venerară
La căpătîi stăteau privind un trup
Rănit azi pentru cea din urmă oară.
Şi-i alungase, cu viteazu-i grup
Pe ai lui Napoleon vrăjmaşi din ţară,
El, cel dintîi, de cutezanţă stup,
Şarjînd — şi uite-l mort pe-un sur pavaj
Pe omul plin de nenfricat curaj.

38

Pe lîngă răni avea vechi cicatrici
Ce gloria-i aduseră în luptă,
Contrast cumplit vederii!... Dar aici
Îl las pe-acest ostaş cu carnea ruptă.
Privitu-l-am ca şi pe-alţi morţi amici
Dorind ca să citesc pe faţa-i suptă
Ceva ce ar putea, din nefiinţă,
Să nască ori să năruie-o credinţă.

39

Dar totu-i un mister. *Aici* stăm, iată,
Şi-un plumb, doi, trei ne curmă tot avîntul,
Şi *unde* ne trimit nu ştim vreodată.
Au Apa, Focul, Aerul, Pămîntul
Să dăinuie iar noi, pe rînd, o dată,
Noi să murim? Noi cei care, cu gîndul,
Pricepem tot ce-a fost va fi şi este?
Dar înapoi, poete, la poveste!

40

Ci eunucul pe cei doi spre mal
Îi duse — şi-ntr-o barcă aurită
Plutiră repede, eurînd, pe val.
Părea că spre osînda lor cumplită
Sînt duşi, mirîndu-se, cu chipul pal,
Ce-o să se-ntîmple... Barca fu oprită,
(Îi zic caic) sub nişte ziduri roşii[IV]
Ce le străjeau, deasupra, chiparoşii.

41

Bătu eunucu-ntr-o portiţă; dată
Portiţa-n lături fu — şi-ntîi întrară
Pe o cărare-ngustă privegheată
De nalţi copaci; cum se făcuse seară,
Mai să se rătăcească... Ci îndată
Spre cei ce în caic îi îmbarcară
Făcu eunucul semn — şi se pierdură
Vîslaşii, muţi, în înserarea sură.

42

Pe pipăite, drumul lor încét era,
Printre lămîi şi portocali şi alţi
Arbuşti, căci un întreg bungét era
Acolo de arbuşti şi pomi înalţi,
Cum şi *etcaetera*, *etcaetera*, *etcaetera*,
Dar prea te fac poeţii să tresalţi
De flori exotice ce-n versuri ard
De cînd a fost prin Orient un bard.

43

Mergînd, Juan se şi văzu casap,
(Gînd ce mi-ar fi trecut prin cap şi mie)
Şi-şi zise: „Bun prilej ar fi să scap!“
Apoi englezului: — „Fire-ar să fie,
Hai să-i dăm una negrului în cap
Şi să o ştergem de aici, bădie,
Că n-o fi cu păcat, Doamne fereşte,
Şi am fi liberi cît ai zice peşte“.

44

— „Dar chestia, după aceea,-i *cum*
Ieşim de-aici“ — zise englezul. „Greu!
Ce, ştim cum am intrat? Dacă, pe drum,
Scăpăm întîi de-un Sfînt Bartolomeu[18],
În altă cursă vom cădea, oricum;
Şi-apoi, eu crap de foame, dragul meu,
Şi dreptul meu de prim născut zevzec
L-aş da, precum Esau[19], pe un biftec.

45

De-o locuinţă, cred, sîntem aproape,
Că, altfel, negrul n-ar fi-nrezător;
E clar că prada nu poate să-i scape,
Căci i-ar sări ai săi într-ajutor;
Nu zice hop, deci, cît peste hîrtoape
N-ai apucat să sari! Ah, ce decor!
Pe Jupiter, e-un fermecat palat
În faţa noastră, bine luminat!“

46

Li se-arăta în faţă o clădire
Cu aurit fronton pictată în
Culori de un prost gust, nu gust subţire,
Căci turcul, devenit aici stăpîn,
Luat-a din elena moştenire
Tot ce-a putut, dar meşterul păgîn
Făcu orice fronton de la Bosfor
S-arate paravan, cortină, stor.

47

Apropiindu-se, simţeau miresme
De tocăniţă bună cu pilaf
La care gura-ţi lasă apă lesne,
Şi don Juan parcă făcea cleaf, cleaf.
„Mă jur pe aghiasme şi pricesne —
Englezul zise — că făcut mi-s paf!
Hai să halim întîi, chiar cît de cît,
Şi-apoi abia, de-ai chef, să facem gît!“

48

Se apelează ba la pasiuni,
Ba la simţiri, ba şi la raţiune,
Dar raţiunea nu crede-n minuni,
Căci raţionamentul, ea îşi spune,
E fără rost. Chiar oratorii buni
Ba-s plîngăreţi, ba simt porniri nebune
Spre al cenzurii cnut şi,-n mod absurd,
Nu afli unul să vorbească scurt.

49

Dar fac digresiuni... Dintre apeluri,
Chiar dacă crezi în patos, cuvîntări
Şi aur, flaterii de multe feluri,
Şi frumuseţe, şi ameninţări,
Nimic din ce-ar chema spre orice ţeluri
Nu-i pentru om ca dulcile chemări
De clopoţel ce ora mesei sună,
Căci toţi i se supun cu voie bună.

50

În Turcia nu-s clopoţele, dar
Tot se mănîncă. Iar eroii mei,
De n-auziră clopoţelul clar
Şi nu-i întîmpinară mulţi lachei,
Văzură-n gînd fripturile pe jar
Şi bucătari cu braţe goale (trei),
Încît priviră-n jur (atraşi magnetic)
Cu-al hămeselii ochi căscat, profetic.

51

Uitînd de orice gînd de rezistenţă,
Cei doi urmau pe eunucul care
Habar n-avea că dulcea-i existenţă
S-ar fi putut curma din întîmplare.
Deschise-o uşă... Ce magnificenţă
Izbi-ai lor ochi! Ce sală-ncăpătoare
Cu pompă asiatică perşană
Ce oglindea trufia musulmană!

52

Nu le descriu, prea bun sînt la descrieri,
Dar nu-i neghiob în ăst veac luminat
Să nu stoarcă un *quarto* gros din erieri,
De-a nimerit într-un străin palat.
Natura torturată-n mii de scrieri[20]
(Chiar de librarul iese ruinat)
Se zbate în sonete, schiţe, ghiduri
(Cu ilustraţii)[21]; uneori, în lieduri.

53

Turceşte stînd, jucau şah unii-n sală.
Şi în monosilabe vorbeau unii,
Iar alţii,-nzorzonaţi, cu poleială,
Se tot umflau în pene ca păunii;
Din narghilele de-ambră, pînă-n poală,
Tutun beau alţi supuşi ai semilunii.
Dormeau, se preumblau ori, cu-ncîntare,
Beau rum, să-şi facă poftă de mîncare[v].

54

Cînd eunucul cu ghiaurii sclavi
Trecu, cei ce umblau aridicară
Privirea o clipită; mai trîndavi,
Cei ce şedeau din loc nu se mişcară;
Precum pe cai, cîţiva, cu ochi hulpavi
Îi cîntăriră, ori mai într-o doară.
Din cap spre eunuc dădură unii,
Cu el în vorbă neintrînd nici unii.

55

Trecură de salon, apoi de-un rînd
De încăperi cu fast pîn-la refuz,
Dar fără oameni. Dulce ,susurînd,
Într-una doar zăriră un havuz;[VI]
Femei în alta stau, să vadă vrînd,
Printr-un grilaj, după turcescul uz,
Murind să afle-ai cui sînt paşii care
I-aude-n întuneric fiecare.

56

Sub bolţi, lămpi slabe luminau puţin,
Doar cît să vadă unde calcă, dar
Nu şi splendoarea luxului deplin
Ce se-aduna-n palatul princiar.
Nu ştiu nimic mai de tristeţe plin
Ca vastele-ncăperi unde n-apar
Şi oameni spre-a le-nsufleţi nitel
Splendoarea care moartă li-i altfél.

57

Unu-i nimic... Puţini par doi sau trei.
În codri, în deşerturi, în mulţime,
Pe mări — singurătatea-n largul ei
E, cum noi toţi simţim din străvechime.
Dar ea-n clădiri enorme oare ce-i
Cînd nu se află oameni să le-anime?
Simţim un soi de moarte-n locuri unde
Mulţimi s-ar cere pururi a pătrunde.

58

În seri de iarnă, un birou comod,
O carte, un prieten, o femeie,
(Dar singură!) un vin, un sandviş pot
Englezului vii mulţumiri să-i deie,
Deşi, *certes*,[22] nu-i feeric episod
Precum la teatru, ce de gaz scînteie.
Eu, seara, cum prin galerii tot umblu,
De melancolice trăiri mă umplu.

59

Ce-l face mic — clădeşte mare omul,
Dar bine-i, cînd de cer şi-aduce-aminte,
Imens să fie şi durabil domul.
N-au însă rost enormele morminte,
Enormele clădiri de cînd din pomul
Oprit gustă Adam. Cred, pentru minte,
Că turnul Babel, turn semeţ, nu templu,
Stă întru veşnicie viu exemplu.

60

Nemrod[23] de vînătoare foişor VII
Făcu din el; grădini şi avuţii
Avu aici Nabuchodonosor[24]
Cît cheful de a paşte nu-i veni;
Iar Daniel[25], în groapa leilor,
Pe oameni i-a uimit grozav aci.
Faimos e prin Pyram şi prin Thisbeea[26],
Cum şi prin Semiramis[27], ea, femeia

61

Nedreptăţită-n cronici, acuzată,
De conjuraţi cred, c-armăsarul prea
Mult şi-l iubea. (Iubirea-i, cîteodată,
Eretică precum religia.)
E o chichiţă, poate,-aici băgată
Şi văd exagerări şi-n ţara mea:
Scrii „cursier" în loc de „curier"[28].
Şi-atunci procese groaznice se cer.

62

Pe scurt, de mai sînt sceptici, (sînt şi clici
În lumea de-azi) ce nu cred c-ar fi fost
Vreun Babylon (chiar de Claudiu Rich[29]
Aduse cărămizi, scriind, nu prost,
Şi două tomuri) ei, aici e-aici,
Să-i creadă pe evrei ar avea rost
Toţi scepticii, uitînd c-aceşti evrei
Nu cred în noi, precum nici noi în ei.

63

Apoi aminte-aducă-şi că Horaţiu
Ne-a arătat în vers nepieritor
Ce-i cu masonicul neghiob nesaţiu
De-a înălţa clădiri pînă la nor.
(Morala-i tristă) Moartea în alt spaţiu
Ne-aşteaptă, sub pămîntul primitor
Şi,-*et sepulcri immemor struis domos*[30]
Ne-arată care fapte mai *pro domo*-s.

64

...Ajunseră cei trei în loc retras
Unde ecoul picotea şi el;
Odăi de aur, purpur şi atlas,
Că te-ntrebai ce cată fel de fel
De lucruri ce te lasă fără glas
Aicea, strînse cu atîta zel
Încît Natura se-ntreba, din parte-i,
Au care-i rostul elevat al artei.

65

Era numai o trecere spre-un şir
De încăperi cu mult lux mobilate;
Pe moi sofale-ar zice-un musafir
C-ar fi păcat să stea, că-s minunate;
Covoare rare, din măiastrŭ fir,
În sute de nuanţe colorate,
Te îmbiau să fii un peştişor,
Spre-a luneca pe faţa lor uşor.

66

Arapul n-arunca nici o privire
Spre tot ce-i uluia pe sclavi, călcînd
Greoi pe ce călcau ei cu ferire,
Pe vîrfuri, parc-ar fi călcat lin, blînd
Pe alba Căii Laptelui boltire
De roiul ei de stele scăpărînd.
Deschise, într-o nişă,-acel arap,
(Cred că-l vedeţi) un ditamai dulap.

67

De nu-l vedeți, nu-i vina mea, e clar?
Și scoase, scoase-afară un morman
De straie scumpe, să-l îmbrace chiar
Pe cel mai fin și nobil musulman.
Scotea veșmintele cu carul, dar
Tot el se puse, cu destul elan,
S-aleagă pentru sclavii lui, firește,
Tot ce credea că li se potrivește.

68

Caftan pîn-la genunchi și largi șalvari,
Nu pantaloni ce, strînți fiind, pocnesc,
Și galbene-nčălțări, cu tălpi nu tari,
Șal de caşmir cu fir indienesc,
Jungher țintat cum poartă-acești barbari
Pentru englez alese, strai turcesc,
Încît în ochii tuturor s-arate
Un dandy turc gătit cum rar se poate.

69

Cît se-mbrăca englezul, să-nțeleagă
Eunucul îi făcu (pe al său nume
Babá zis) cum că ar putea să tragă
Foloase din ponosul lor, și-anume,
De-ar merge pe drum drept, (zău, nu-i de șagă)
Căci soarta lor prielnică acum e.
Și-adăugă: „Luați chiar o decizie:
Supuneți-vă la o circumcizie".

70

Din parte-i, i-ar fi vrut să se închine
Profetului, dar nu-i silea defel,
Lăsînd ca ei să se gîndească bine.
Englezul îi și mulțumi cu zel
Pentru bunăvoință, căci oricine
„Destul" să vadă poate, precum el,
Că-n sfinte obiceiuri nu se-ncurcă
Civilizata națiune turcă.

71

S-ar fi supus el cu plăcere şi
La datina tăierii împrejur,
Dar să mănînce-ntîi, spre-a se gîndi
Sătul la asta, nu flămînd ghiaur;
—„Un ceas sau două de gîndire mi-i
Destul.“ Însă Juan grăi: „Mă jur
Că mai degrabă mi-aş dori casapul,
Să-mi circumcidă nu aia, ci capul!

72

Şi mii de alte capete să taie!“
Englezul: — „Tare mult vă rog să nu mă
Mai întrerupeţi, Sir! Cum zic, aşa e:
Cînd eu vorbesc de cină nu-i de glumă,
Căci după masă îmi vin gînduri droaie
Şi o să văd cum mintea mă îndrumă
Dacă a noastră liberă voinţă
Să ne-o exercităm e cu putinţă“.

73

Babá se-ntoarse spre Juan: — „Cel strai
Îmbracă-l, c-o să-ţi vină binişor“.
Ce strai! Ca de prinţesă din serai!
Dar nu-mut Juan rămase, n-avea dor
De mascarade şi, mă jur c-aşa-i,
Izbi în strai c-un creştinesc picior.
Babá: — „Hai, iute!“ Dar Juan, de sus:
— „Bătrîne domn, să ştii, femeie nu-s!“

74

—„Ce eşti — zise Babá — deloc nu-mi pasă,
Însă grăbeşte-te, căci timp nu am
De vorbă lungă.“ — „Dar de ce-n crăiasă
Să mă îmbrac aşa, nitam-nisam?“
—„Primejdioasă-i firea curioasă;
Îmbracă-te, de minte ai un dram.
O dată o să afli ce şi cum
Iar eu mai mult nu pot să-ţi spun acum.“

75

— „De-ţi fac pe voie, ştii, aş vrea...“ — „Curaj
Aici zadarnic ai... Stai liniştit,
Ascultă-mă şi nu mai fă tapaj,
Că noi nu ştim de glumă!“ — „Ce-am păţit
O s-afle toţi? Am eu vreun avantaj
De-mbrac ce-mbracă alt sex?“ — „Strig răstit,
Şi vin ai mei, ce nu-s nişte molîi
Şi repede de nici un sex rămîi!

76

Un minunant veşmînt eu îţi ofer;
E de femeie,-i drept, dar sînt pricini.“
— „Ah, mă dezgustă şi mă simt mizer,
Un fătălău, aici, printre străini!
Ce naiba, văl să port? Nu, nici să pier!“
Aşa striga profanul, ca pe spini,
Privind spre-mbrăcămintea cea aleasă
Ce ar fi fericit-o pe-o mireasă.

77

Şi înjură, oftă simţind cum lunică-n
Salvari trandafirii; în lat cordon,
Ca de fecioară, strînse-o albă tunică.
Dar cînd să-şi tragă fusta, ghinion,
Se-mpiedică, simţi că i se-ntunică,
Fiindcă (nu găsesc o rimă-n *on*
Şi rima, cum se ştie peste tot,
Mult mai despotică-i ca un despot),

78

Fiindcă don Juan cu stîngăcie
Intra în straie femeieşti. „Ei, drace!“
Tot bombănea mereu, cu osîrdie,
Dar izbuti,-n sfîrşit, să le îmbrace,
Babá în ajutor tot stînd să-i vie.
Îl puse să se miște-ncolo,-ncoace
Îndată ce mai îmbrăcă şi-o robă,
Şi chiar păru că-i mulţumit de probă.

79

Se mai uită dacă-i frumoasă coz,
Dar cum avea păr scurt, aduse-ndată
Mai multe lungi şi groase false cozi
Cu care-i lumea turcă-ndătinată.
Le-adăugă nişte fundiţe roz
Şi diamante care să se poată
Cu-*ansamblul* potrivi. Fu pieptănat
Şi uns chiar cu ulei înmiresmat.

80

Aşa-mbrăcat, cu neagra lui sprînceană,
Pe-obraji cu sulimanuri şi cu fard,
Curînd Juan păru că-i o codană
Cu negri ochi ca doi tăciuni ce ard.
Grăi harapul: — „E ca o bomboană.
Să mergem, domnilor, după hazard!"
Bătu din palme şi, cît ai clipi,
Se arătară patru tuciurii.

81

Englezului îi spuse: —„Fii drăguţ
Şi mergi cu ei la cină". Lui Juan:
— „Mata, călugăriţă cu preputţ,
Cu mine vii... Faci nazuri? Te simţi ca-n
Bîrlog de lei? Să ştii că nu te cruţ
De faci fasoane! Nu eşti la aman.
Aici poţi pe pămînt să guşti, hai, hai,
Ce ne-a făgăduit profetu-n rai.

82

Nebuno, hai... Aici rău nu-ţi vrea nime".
— „Cu-atît mai bine pentru ei — i-a zis
Juan — că sînt în stare de cruzime
Şi-am braţul încă bun pentru ucis.
Mă duc, dar dacă ei, cu tîmpe schime,
Crezînd că pentru altceva aci-s,
Se dau la mine şi mă cred ce nu-s,
Îi rad — aşa m-ajute Cel-de-Sus!"

83

— „Prostuțo, ai să vezi," — grăi Babá.
Juan se-ntoarse spre englezul care
Zîmbea văzîndu-l dezbrăcat așa,
Dar se simțea că despărțirea-l doare.
—„Adio! — îi strigă — ah, s-ar părea
Că aventuri trăi-vom fiecare,
Căci eu sînt musulman pe jumătate,
Și fată dumneata!" — „Adio, frate,

84

Strigă din nou Juan. Și poftă bună!"
— „Adio, rău îmi pare, dar poveşti
Ne-om spune de-om mai fi iar împreună.
Păstrează-ți miezul cinstei femeiești,
Chiar de-a greşit și Eva, de nebună.
Ah, mergem spre destine nefireşti!"
— „Doar de mă ia sultánul de soție
Mi-o pierd — strigă Juan — amin zic ție!"

85

Și fiecare merse pe-al său drum:
Juan prin noi odăi şi galerii,
Călca pe plăci de marmură, molcum;
Curînd, în față, vast portal zări;
Simți cum valuri de bogat parfum
Năvală dau... Putea vreun templu fi?,
Căci locul era larg și liniștit,
Divin şi de miresme împînzit.

86

Portalul — bronz cu aur scump suflat —
Nalt, lat, avea turnate-n bronz figuri
De oameni ce-n cumplit război se bat.
Învinşi, învingători, cai negri, suri,
Captivi cu ochiu-n jos, de chin secat,
Şi călăreți fugind — puteai să juri
C-au fost sculptate de-un artist de din
Nainte de romani şi Constantin[31].

87

Portalul da-ntr-o uriaşă sală.
Păzit fiind de doi chinciţi pitici
În viu contrast cu-arcada magistrală
Ce dintr-o dată apărea aici
Copleşitoare şi piramidală.
Nici nu-i vedea pe cei doi monştri mici,
Atît era portalul de măreţ
Prin *trăsături* artistice de preţ.[VIII]

88

Ci doar împiedicîndu-te de ei
Şi dînd napoi cu scîrbă şi cu groază,
Puteai să-i vezi pe aceşti sluţi pigmei,
Nici albi, nici negri stînd aici de pază.
I-ar zugrăvi penelul cu temei,
Căci peana a o face nu cutează.
Muţi, surzi şi monstruoşi, doriţi anume,
Erau plătiţi cu monstruoase sume.

89

Pe poarta asta ei erau stăpîni
Căci, chiar pitici, aveau un braţ de cremeni
E drept că poarta luneca-n ţîţîni,
Aş zice, cu-al lui Rogers[32] vers asemeni.
Din corzi de arc, pentru supuşi păgîni,
Cravate mai făceau ei, de asemeni,
De mai cîrteau că,-n Orient, se ştie,
Muţi sînt aleşi pentru-astă meserie.

90

Vorbeau prin semne, deci deloc. Ca doi
Moroi îşi ţinteau ochii spre Babá
Cînd semn făcu ca, pentru amîndoi,
Îndată să deschidă poarta grea.
Juan se-nfioră cînd cei copoi
Cu ochi de şarpe prinseră-a-l scruta,
Ochi cu otravă în priviri, putînd
Să-şi fascineze victima oricînd.

91

Babá stătu o clipă ca imbolduri
Să-i deie lui Juan: — „Spre-a-ţi merge bine,
Mergi, dacă poţi, mai legănat din şolduri
Şi capul nu atît de mîndru-ţi ţine,
Căci ochii lor sînt otrăvite bolduri
Şi îţi pătrund prin straiele-astea fine.
Ai pas prea bărbătesc şi plin de fală;
Păşeşte lin, priveşte cu sfială.

92

De ăştia doi ghicesc ce-ascunzi sub fustă,
Bosforul, ştii, nu este prea departe
Şi pe-amîndoi — ei chestii de-astea gustă —
Ne-ar bucura prin fericită moarte,
Căci Marea Marmara, cît e de-ngustă,
Cum noi de-o barcă nu am avea parte,
Ne-ar înghiţi legaţi în saci — ce zici? —
E-un mod de navigaţie pe-aici".[IX]

93

Astfel încurajîndu-l, uşi deschise,
Dînd spre-o-ncăpere care fără grai
Lăsa pe-oricine prin comori ca-n vise,
Căci totul deodată nu vedeai;
Reflexe din reflexe, nedescrise,
În larg, fără de seamăn evantai
De nestemate, diamante, aur, —
De necrezut amestecat tezaur.

94

Minuni, o, nu de gust — de bogăţie,
Cum şi în Occident, şi-n Orient
Să văd mi-a fost adeseă dat şi mie.
La noi e gustul mai puţin absent
În diamante şi aurărie,
Dar pot să critic totuşi, de-s atent,
Sculpturi şi mese de prost gust cum şi
Tablouri, scaune, ce-s şi mai şi.

95

Şi sub un baldachin, ca o regină,
Sta tolănită leneş o femeie;
Babá, cu o supunere deplină,
Căzu-n genunchi. Juan aşa să steie
Nu prea ştia (să nu-i facem vreo vină),
Dar pilda i-o urmă cît mîndra zeie
Aşa-i ţinu şi cît acel harap
Se temenea şi tot dădea din cap.

96

Cu paphici[33] ochi, ca Venus cînd să iasă
Din val, ochi de gazelă, sclipind clar
Ca şi bijuteriile din casă,
Uşor aridicînd un braţ lunar,
Făcu semn lui Babá acea crăiasă,
Şi-arapul, sărutîndu-i iar şi iar
Pulpana ei de purpur diafan,
I-l arăta, prin semne, pe Juan.

97

Frumuseţea ei, pe-a rangului măsură,
De nedescris i se-arăta privirii;
S-o zugrăvesc, o, peana nu se-ndură,
Şi-atunci vi-o las pe seama-nchipuirii,
Să n-arunc umbră peste vraja-i pură;
Toţi aţi orbi dacă minunea Firii
Vi-aş zugrăvi-o-n vers cum se cuvine,
Dar n-am cuvinte — şi aşa-i mai bine.

98

Adaug doar că era-n pîrg, intrînd
Cam în a douăzeci şi şasea vară;
Cu unii nuri e însă timpul blînd,
Cum cu-ai Mariei Stuart[34], bunăoară.
E drept că veştejeşte trupul cînd
Iubiri şi lacrimile îl doboară,
Dar unele-s frumoase şí bătrîne,
Drept pildă o Ninon Lenclos[35] rămîne.

99

Ea celor zece fete îmbrăcate
  În strai cum lui Juan Babá îi dase
Le spuse două vorbe... Minunate
  Erau şi ele, nimfe graţioase
Cum doar Diana avusese poate.
  Prin chipuri şi veşminte preafrumoase,
Fecioare arătau ca-nfăţişare.
(Să garantez că şi sub straie oare?)

100

Cu plecăciune, şí ieşiră-ndată;
  Juan al meu nu prididea s-admire,
Cu răsuflarea deseori tăiată,
  Atîtea avuţii şi strălucire
Din încăperea asta minunată.
  Tot admiraţie şi uluire
Era. (De-un vechi dicton latin mă sparii,
Că-mi pare fără sens: *Nil admirari.*[36])

101

„Nimic să nu te mire"-i marea artă
  De-ai ferici pe oameni. Murray[37], nici
Un adevăr figuri de stil nu poartă.
  (Eu îl citez aici exact pe Creech)[38].
Horaţiu scrise-aşa, dintre antici.
  Pope l-a citat şi el, tradus. Mă iartă,
Dar nimeni de n-ar fi-*admirat* ceva,
Din peana lor vreun vers frumos ieşea?

102

Îndată ce cadînele plecară,
  Babá-i ceru lui don Juan ca, iute,
Să-ngenuncheze iar, a doua oară,
  Ca glezna preafrumoasei s-o sărute.
Juan se încruntă, tot foc şi pară,
  Zicînd că nu o să se execute,
C-ar săruta — nu ăsta ce aproape-i,
Ci doar papucul preasfinţit al Papei.

103

—„Prostesc orgoliu — ştiu eu să te-nţarc!“ —
Strigă şoptit Babá. Apoi: —„Te-adastă,
De nu-mi faci voia, coarda cea de arc!“
— „De-ar fi chiar a profetului nevastă,
N-o fac!“ — grăi Juan. (Ţin să remarc
Că e o *etiquette* de naltă castă
La curţi, la curse, baluri — şi-i delict
Să n-o respecte omu-ntocmai, strict.)

104

Ca Atlas[39], sub potopul de cuvinte
Sta dîrz — nu se-nvoia cu o ruşine
Şi sîngele castilian, fierbinte,
De viţă nobilă,-i ardea în vine.
Să-şi strice pedigree-ul? Doamne, sfinte!
Tăiat de săbii s-ar lăsa mai bine!
Văzînd că nu-i sărută cu-anasîna
Piciorul, Babá zise: — „Atunci mîna!“

105

Era un onorabil compromis,
Conflictul rezolvîndu-l diplomatic.
Juan îndată se-arătă decis
Să facă acest gest aristocratic,
Că,-n sud, de generaţii s-a transmis
Curtenitorul obicei simpatic
Ca mîna să-i sărute un bărbat
Unei femei, de-i este prezentat.

106

Se-apropie Juan de-acea cadînă,
Dar fără chef, deşi vreo buză rar
A sărutat o mai rasată mînă.[x]
Ar săruta oricine, iar şi iar,
Atît de fine degete de zînă
De i s-ar oferi ca tandru dar,
Iar o străină mînă-i ideală,
Căci macină constanţa conjugală.

107.

Ea-l măsură din cap pînă-n picioare,
Să plece lui Babá făcîndu-i semn;
Se şi retrase el, ca unul care
E-ndătinat cu-asemenea consemn,
Şoptind: — „Să nu-ţi faci griji, că nu se moare
Din asta!“ Şi ieşi atît de demn
De parcă ar fi săvîrşit, pe vrute,
O faptă inspirată de virtute.

108

Abia ieşi harapul, şi schimbată
Se arătă frumoasa; ce-avea-n gînd
Nu ştiu, însă părea cam turburată
Şi se roşi ca înserarea cînd
La orizont apare-nvăpăiată
De-un soare-n nori ca scama apunînd.
În ochii ei se distingeau de toate:
Poruncă, dor năprasnic, voluptate.

109

Ce forme şi ce chip seducător,
Ca diavolul schimbat în serafim
Spre-a ispiti pe Eva, tuturor
Spre rău să ne deschidă drum, cum ştim!
Să-i afli ai putea cusur uşor
Mult mai degrabă soarelui sublim,
Dar, totuşi, parcă îi lipsea ceva:
Că nu se *dăruia*, ci *poruncea*.

110

Ceva imperial, imperios
În vocea ei te-nlănţuia de tot,
Şi-ţi înlemnea al dragostei prisos
Cînd, princiar proptită într-un cot,
Părea a te privi de sus în jos
Cu ochi poruncitor, cu ochi despot.
Căci sufletul nu-i cărnii rob oricum
Şi-o ia, pînă la urmă, pe-al său drum.

111

Păstra trufie-n zîmbet dulce foarte;
Chiar dînd din cap, părea că nu-l înclină,
Iar picioruşul ei ştia că-i parte
Din trup de-mpărătească sau regină.
Părea să calce capete — şi moarte,
Printr-un jungher prea scump, cu lama fină,
Putea s-aducă, semn că-i e soţie
Sultanului (mersi zic că nu mie!)

112

„S-asculţi, să te supui!" — era o lege
Impusă tuturor din jurul ei,
Şi orice toane-avea, se înţelege,
Toţi le-mplineau, şi mari, şi mititei.
Frumoasă, nobilă, ştiind alege,
Cea mai cu toane, deci, dintre femei,
Creştină de era,-n a vieţii zile
Putea a fi-un „perpetuum mobile".

113

Tot ce dorea — i se-aducea îndată
Şi tot ce auzea c-ar fi pe lume
Se căuta pe loc în lumea toată,
Plătindu-se cu uriaşe sume.
Nu mai sfîrşea cu toanele vreodată
Şi-i răvăşea pe toţi, parcă anume.
Femeile-i iertau tirana fire,
Dar nu şi chipul făr-asemuire.

114

Juan fusese ultimu-i capriciu
Şi-o cucerise-n drum spre-a fi vîndut.
Babá i-l cumpără; cîte-un serviciu,
Cînd ea-i cerea, i se părea plăcut.
Cum ea prudentă nu era în viciu,
Prudent era harapul priceput
Ce-l îmbrăcase pe Juan în strai
Cum poartă doar cadînele-n serai.

115

Prin trăsături, părea a fi codană.
De vreţi să ştiţi cum de risca ea nişte
Aiurea fantezii, fiind sultană,
Pe ea-ntrebaţi-o cum putea să rişte.
Sînt soţi doar şi monarhii cu coroană
Şi pot cunoaşte-n dragoste restrişte,
Iar adulterul e, şí la palat,
Cum ştim, de veacuri lungi îndătinat.

116

Cu tot ce a fost greu, de-acuma, basta,
Sultana îşi zicea; bunăvoinţa
Şi-o arătase şi, cum tot aşá sta,
Sub baldachin, porunca şi dorinţa
Şi le topi în întrebarea asta:
— „Creştine, poţi... iubi?“ avînd credinţa
Că printr-atît doar, la-nceput de noapte,
L-ar şí-ndemna pe-al meu Juan la fapte.

117

Era destul în alt timp şi-n alt loc,
Dar de Haydée era el încă plin,
De chipul ei ionic, de-acel foc
Al dragostei ce-l mistuia deplin,
Aşa că suferi un crîncen şoc,
Păli, ca-mpuns de lănci, şi nu puţin,
La astă întrebare (ce, vă miră?) —
Şi lacrimi calde ochii-i podidiră.

118

Şi ea, dar nu de lacrimi fu şocată;
Femeia plînge-ades, de bună voie,
Dar neplăcută-i lacrima vărsată
Din ochii de bărbat, cu anevoie.
Înduioşează ea (cîteodată)
Prin plîns; supliciu plînsul pentru noi e,
Căci lacrimile, ochii cînd îne-ncarcă,
Din inimă c-un vîrf ni-s smulse parcă.

119

Ea l-ar fi consolat, dar cum? Nicicînd
Egali cum n-avusese, simpatie
Cum nu nutrise pentru nime-n gînd,
De fruntea-i se-ncreţea la cine ştie
Ce griji mărunte — vreun om trist plîngînd
Nu mai văzuse; cu uimire vie,
Se întreba sultana cum de, lîngă
Frumoşii-i ochi, alţi ochi de om să plîngă.

120

Dar omul nu-i stăpîn pe-a lui instincte;
Emoţii *tari* femeile cînd simt,
Ogor fertil de tandre simţăminte
Ajung — *ulei şi vin* vărsînd cu-alint,
Ca un samaritean din scrieri sfinte[40]
Pe răni adînci... Şi Gülbeyaz (nu mînt)
Cum neştiind, noi simţăminte calde
Simţea că ochii-n lacrimi prind să-i scalde.

121

Dar lacrimile au sfîrşit şi ele;
Juan care fusese turburat
De întrebarea „poţi... iubi?“ — cînd grele
Tristeţi trăia în sufletu-i bărbat,
Vru de ruşine stoic să se spele
Şi viu sclipi iar ochiul lui secat.
O, frumuseţea îi plăcea şi lui,
Dar indignat era că liber nu-i.

122

Întîia dată-n viaţă Gülbeyaz
Era-ncurcată, căci linguşitori
Supuşi doar cunoscuse — în extaz.
Cum viaţa şi-o risca, dragi cititori,
Vrînd lecţii de amor să dea-n ăst caz,
În tandru *tête-à-tête* (nu pînă-n zori)
Nu vrea să piardă ora — şi, e cert,
Din ora dulce şi pierduse-un sfert.

123

Urmați-mi sfatul: profitați de timp,
Concetățeni, în țările din sud;
În nord. fiți mai puțin grăbiți, în schimb.
În sud, de-ntîrzii un minut, ești crud,
Chiar criminal — și-al bărbăției nimb
Ți-l pierzi — și nu simți farmecul zălud
Al dragostei focoase, de senzație,
Și-ți pierzi îndată buna reputație.

124

Juan al meu o avea bună dar,
Cum și-o băgase-n cap pe-a sa Haydée
Și n-o uita nici un minut măcar,
Părea acum un prost crescut că e.
Dator sultana-l socotea că, doar,
Îl adusese la palat, drept ce
Pînă în albul ochilor roși,
Apoi păli, se-mbujoră iar și,

125

Și, în sfîrșit, cu gest imperial,
Îi prinse mîna într-a ei, privindu-l
În ochi, cerînd iubire (gen carnal),
Dar nu citea și-n triștii lui ochi jindul.
Se-ntunecă, dar, fapt esențial,
Ea nu-l amenință ci, îndrăgindu-l,
(C-o castă ezitare, ce e drept),
Se aruncă la tinerescu-i piept.

126

Un gest stingheritor — dar oțelit
Era el de mîndrie și tristețe,
Și ea căzu pe pat cînd, nesmerit,
O-mpinse, chiar de cu delicatețe,
Și capul înălțîndu-și, sumețit,
Îi spuse: „Doamnă, vulturul semeț e
Și nu se-mperechează cînd captiv e!
Rob, nu-i răspund unei femei lascive!

127

Mă-ntrebi de pot iubi? Ţi-o dovedesc
Prin faptul că *nu te iubesc*, sultană.
C-o furcă şi un fus mult mai firesc
Eu m-aş simţi. E drept că porţi coroană
Dar numai ochii, mîinile slujesc
Şi capete se pleacă sub o toană,
Iar inima-i al nostru liber bun
Şi inimile nu se prea supun!"

128

În Europa pe-astea le-nţelegi,
Dar ea credea că-i cazul să exulţi
Cînd da porunci — căci doar regine, regi
Erau pe lume, şi supuşii mulţi;
Nici nu ştia, ca oamenii întregi,
În ce parte poţi inima s-asculţi.
Aici ajung monarhii legitimi
Cînd cred că stăpînesc de tot mulţimi.

129

Frumoasă cum era, şi din umilă
Regină-ar fi ajuns, ori turbura
Regate cu-al ei zîmbet de sibilă.
Încredinţată sigur era ea,
C-a dobîndit, prin vraja-i juvenilă,
Un dublu *drept divin* şi s-ar cădea
Să spun aici că eu îi dau dreptate,
Nu chiar de tot, ci doar pe jumătate.

130

O, amintiţi-vă, voi, care caşti
În tinereţe-aţi fost, cînd cîte-o coaptă
Femeie (ce te face să cam caşti)
Împătimată vă chema la faptă
Şi, nevăzîndu-vă entuziaşti,
Cum mai turba, simţind că nu mai rabdă!
Citiţi, istorii despre-asemeni caz,
Şi-o s-o-nţelegeţi şi pe Gülbeyaz!

131

Luați-o pe-a lui Putifar[41] nevastă,
Pe Fedra[42], lady Booby[43], tot ce snobii
Profesori vă ascund ca pe-o năpastă,
Elevi, ei, supercaștii, superprobii!
Li-i furia nimic pe lîngă astă,
A ei, ce nici n-o pot descrie tropii.
Tigroaica dacă i se fură puii
Asemeni ei nici pe departe nu i-i.

132

Nici chiar leoaica, în același caz,
Ori orice bestie asemeni nu-i
Mîniei crunte a lui Gülbeyaz.
Am comparații cîte-am vrut și vrui,
Dar să descriu nu pot al ei necaz,
Căci ce rău face cel ce fură pui
Celei ce-i are, față de cel care
Speranța de-a-i avea o fură oare?

133

O, dragostea de pui e-o lege-a Firii,
Aceeași la tigroaice și la rațe,
Căci cine-ascute gheara nemblînzirii
Cînd alte fiare prinde să-i înhațe?
În creșă, nu-i în culmea fericirii
O mamă, pruncul cînd îi rîde-n brațe?
Efectu-i crunt și cauza nu-i măruntă,
Ci se arată încă și mai cruntă.

134

De-aș zice că-i țîșnea din ochi foc viu,
Nimic n-aș spune, că-i ardeau oricum.
Îmbujorat obrazul nu-i descriu,
Că-i era totul foc și pară-acum.
Să o refuze un flăcău zurliu
Pe ea? Întîia dată-n viață? Cum?!
Știți furia femeii refuzate, —
Dar Gülbeyaz le întrecea pe toate.

135

Un licăr scurt de iad în scurt tumult —
Dacă ţinea o omora pe loc.
Eu, din descrierea-i, mi-aş face-un cult;
Privirii groaznic e-al turbării foc,
Dar să descriu îmi place-al ei tumult
Că-i precum cruntul valurilor joc —
Izbind în stînci; ea se făcuse toată
Furtuna însăşi, personificată.

136

Furtună oarecare? Nu! Taifun,
Dar, totuşi, nu rîvnea să zboare-n lună,
Ca moderatul Hotspur[44] cel nebun,
Din piaţa ce minuni în ea adună.
Era pe-un ton mai jos, pot eu să spun:
Deh, sexul slab cu glas mai slab consună.
„Ucide,-ucide!“ — ar fi strigat ca Lear[45]...
Dar izbucni în plîns... Nici nu mă mir,

137

Căci ce-i furtună trece ca furtuna;
Nici nu vorbise, nefiind în stare.
Ruşinea însă, ce întotdeauna
Cuprinde pe-o femeie, simţul care
Ea slab l-avea, simţi acuma juna
Că-i creşte, că e ca o revărsare
De apă-n jgheab — şi se simţi umilă,
Fapt bun şi pentru cei care împilă.

138

Căci îi învaţă că-s şi ei ca noi,
Din carne şi din sînge — că din lut
De-s cei umili, nu sînt chiar din noroi,
Că urna, oala sînt, dintru-nceput,
Surori, că proaste de-s sau mai de soi,
Chiar de din alţi părinţi s-au fost născut,
Ies din aceeaşi olărie toate.
I-nvaţă... Să-i înveţe ce nu poate?

139

Vru,-ntîi, să-i taie capul; doi, afară
Să-l dea; trei, să-l întrebe unde, cum
Crescuse; patru, să-l ia-n rîs; cinci, seară
Fiind, să se şi culce chiar acum;
Şi şase, să se-njunghie, să moară;
Iar şapte, lui Babá să-i dea duium
De bice; dar resursa ei nătîngă
Fu să stea jos şi, fapt firesc, să plîngă.

140

Da, să se-njunghie! — şi-avea jungherul
La îndemînă, dar turcescul strai
Izbit doar tare îl pătrunde fierul.
Pe don Juan l-ar fi ucis dar, vai,
De-o merita, o, Allah, ierte-l cerul,
De cap dacă-l scurta ea în serai,
Nu era asta o metodă bună
De-a cuceri şi inima lui jună.

141

Juan era mişcat dar hotărît
Să-ndure trasu-n ţeapă, otrăvirea,
Ori ruptu-n patru, ori un laţ de gît,
Ori groapa leilor, ori schingiuirea;
Eroic totu-ar fi-ndurat decît
Să cadă-ntr-un păcat (spre care firea
Acum nu-l îndemna) dar îşi pierdu
Al morţii gînd plîngînd cînd o văzu.

142

Simţi prin palme cum curajul tot
Ca lui Bob Acres[46] i se scurge şi
Se întrebă de ce-a fost idiot.
Putea s-o ia de la-nceput, mai ştii?
Virtutea-şi blestema (şi-un sacerdot
Un legămînt şi-l blestemă-n pustii,
Femeia jurămîntul ei, înaltul,
Dar şi le-ncalcă şí una, şí altul).

143

Da-n chestii de-astea vorbe n-ai destule
Nici inspirat dacă ai fi de muze;
Nici cel mai dandy dandy însuşi nu le
Găseşte pe flecarele lui buze,
Nici Castlereagh[47], el ce pururi nesătul e
De-nfloriturí (cel mai ades confuze).
Ea paşnic să zîmbească începea
Cînd, cam precipitat, intră Babá:

144

— „Soţie-a Soarelui şi-a Lunii soră, —
Grăi — împărăteasa lumii care,
Cînd te încrunţi, faci sferele în horă
Să-şi strice armonia, zîmbitoare
Făcîndu-le să salte,-n astă oră
Eu rază sînt, trimisă chiar de Soare
Să te vestesc că el, peste o clipă,
Aici, strălucitor se înfiripă".

145

— „Ah — zise Gülbeyaz — dar să răsară
Putea în zori! Acum Lacteea Calé
Fecioarele-i alcătuiască iară.
Vesteşte-le, cometo... Dumneatale,
Creştine, intră-n cîrd, ca domnişoară,
De vrei să-ţi iert greşelile!" Uralé
Sunară, însă, şi strigări: — „Ah, iată,
Sultanul cel mărit aici se-arată!"

146

Intrară-ntîi frumoasele-i copile
Şi eunucii marelui sultan;
Suita-i se-ntindea pe două mile.
Politicos, înaltul suveran
Îşi anunţa sosirile gentile,
Şi mai cu seamă seara, cînd intra-n
Harem — iar Gülbeyaz mai preţuită
Era printre soţii, deci favorită.

147

Era Nălţimea Sa monarh solemn[48],
Cu barba de din ochi, turbanul pînă
La nas; din închisoare scos, (bun semn!)
Urcă pe tron, cu mîna lui stăpînă
Un frate sugrumîndu-şi... Însă demn
Era pentru-o istorie păgînă
Ca toţi cei pomeniţi de Cantemir[49]
Ori Knolles[50], deci nendurător şi zbir.

148

Rugi înălţa c-o scrupulozitate
Mai mult decît orientală el;
A ţării grijă i-o lăsa în spate
Mereu doar Marelui Vizir fidel;
Părea să fie mulţumit de toate —
De viaţa conjugală tot la fel,
Stăpîn peste-odalisce şi neveste
Cum riga peste *una* numai este.

149

De se călca greşit, de criminală
Ori crimă nu se auzea nimic,
Căci într-un sac legată, cu migală,
Ea nimerea-n Bosfor, tăcînd chitic.
Scandal în presă, bîrfe, vînzoleală?
Nici gînd! Morala se-ntărea un pic
Iar peştii, după acest fapt august,
E clar că nu-şi pierdeau nimic din gust.

150

Vedea cu ochii luna că-i rotundă,
Pămîntul plat, căci mile, vreo cincizeci,
Călătorise; mintea lui fecundă
N-afla dovezi rotund că ar fi deci.
Iar ţara-i n-avea graniţi... Să pătrundă
Mai încercau ghiaurii, însă-n veci,
Oricît ar fire lupta lor de lungă,
La Cele Şapte Turnuri[51] n-or s-ajungă.

151

Decît ca solì... Şi-n turnuri stau, ce-i drept,
Cînd izbucnea război: consens deplin
Cu-al Ginţilor, cel vechi de veacuri Drept.
Cînd nici o sabie vreun sol străin
N-a fost ţinut în mînă, e-nţelept
Să-l laşi să-şi verse-n certuri al său spleen,
Scriind *depeşe* fără teama oarbă
Că i se va clinti vreun fir din barbă

152

Avea fii patruzeci, cincizeci de fiice
Care stăteau închise-ntr-un palat,
Ca la călugărie, cît să pice
Nu se-ntîmpla vreun padişah bogat,
S-o facă-ntr-o provincie ferice.
La şase, nouă ani s-a întîmplat
Să fie dată fata! Drept e că
Un scump dar paşa socrului îi dă.

153

Stăteau într-o-nchisoare fiii pînă
Demni de un tron erau ori de un laţ,
Dar ce din două va să le rămînă
O hotăra numai al Soartei braţ;
Crescuţi să aibă-mpărăţii pe mînă
Erau, cum s-a vădit, pînă ce, haţ,
Venea să le-mpopoţoneze rangul
Coroana împăratului sau şreangul.

154

Nevasta cea de-a patra să-şi salute
Porni sultanul, ceremonios;
Ea, să-şi ascundă vina, iute, iute
Din plîns îşi reveni, zîmbind duios.
Spre a-şi salva ideea de virtute,
Ea datoriei i-aducea prinos,
Că doar primit frumos e un bărbat
De cine de curînd l-a-ncoronat.

155

Sultanul negri ochi roti în jur,
Şi, pe Juan zărindu-l printre fete,
Mirat nici nu păru deloc, v-o jur;
Doar zise, grav, cît ea, cu vii regrete,
Înăbuşea suspine: — „Un cusur
Nu-i aflu tinerei cu negre plete
Pe care-ai cumpărat-o, văd, sultană.
Păcat că-i o creştină fetişcană!"

156

Priviră toţi spre ea şi o văzură
Roşind şi tresărind, iar celelalte
Pierdute se crezură... O ghiaură
Să-l facă pe sultan să şi tresalte,
Cînd el atît de rar, vai, vai, se-ndură
Spre ele a privi din sfere nalte!
Ce schime acre, şuşoteli ingrate!,
Dar eticheta le-amuţi pe toate.

157

Fac bine turcii că, din străvechime,
Femeile-şi închid. Adevărat e
C-a lor virtute,-n miezul caldei clime,
Nu are astringenta calitate
Din nord ce-mpiedică precoce crime,
Dar e mai albă-a lor moralitate
Ca neaua... Soarele topeşte gheaţa,
Dar nu şi viciului rău dulceaţa.

158

Orientalii-s stricţi: căsătorie
Şi lanţ cuvinte-s cu identic sens;
Dar prima de o rupi (că-i carne vie)
N-o pui la loc ca vinul roşu, dens,
Cînd dopu-i scoţi. Ei, prin poligamie,
De vină-s că nu strîng în sfînt consens
Bărbatul şi femeia — ăst centaur
Moral de pe european coclaur.

Îmi iau acum o clipă de răgaz,
  Cum vechi legi epice ne cer şi ştim.
Jos ancora! Cînd fi-va ca-n extaz
  Ăst cînt aplaudat, un cînt sublim
Va fi al şaselea... În orice caz,
  Cum lui Homer îmi place să-i fiu mim,
Şi cum şi el din cînd în cînd dormea,
Să moţăie un pic şi muza mea.[52]

Notele lui Byron la Cîntul al cincilea

I. *Cu mari palate; marea-i rîu aici;*
(Str. 3, v. 2)

Această expresie a lui Homer a fost mult criticată. Corespunde greu cu ideile noastre despre ocean, dar este suficient de potrivită pentru Hellespont şi Bosfor, cu o Mare Egee presărată de insule.

II. *De pe-al „titanului mormînt", pe dealuri,*
(Str. 5, v. 3)

„Mormîntul titanului" este o înălţime pe ţărmul asiatic al Bosforului, loc foarte frecventat în zilele de sărbătoare, cum ar fi la noi Harrow[1] şi Highgate[2].

III. *Eu cu-al lui Filip fiu sau, pot s-o spui,*
(Str. 31, v. 5)

Vezi Plutarch, *Viaţa lui Alexandru* şi Q. Curtius[3] *Istoria lui Alexandru;* de asemenea, Sir Richard Clayton[4], *O analiză critică a vieţii lui Alexandru cel Mare,* 1763.

IV. *(Îi zic caic) sub nişte ziduri roşii*
(Str. 40, v. 7)

Aşa se numesc elegantele şi uşoarele ambarcaţiuni ce forfotesc plutind în apropierea cheiurilor Constantinopolului.

V. *Beau rum, să-şi facă poftă de mîncare.*
(Str. 53, v. 8)

În Turcia, nimic nu este mai obişnuit pentru musulmani decît să bea cîteva pahare de rachiu tare, ca să-şi facă poftă de mîncare. I-am văzut bînd pînă la şase pahare de rachiu înainte de masă, şi jur că mîncau cu mare poftă după aceea. Am încercat să fac şi eu

experiența asta, dar am pățit ca scoțianul care, auzind că un soi de pescărușî erau grozavi ca aperitiv, a mîncat șase, ca pe urmă să se plîngă că „nu-i este mai foame decît cînd începuse".

VI. *Într-una doar zăriră un havuz.*
(Str. 55, v. 1)

Un decor obișnuit la turci. Îmi amintesc că am fost primit de Ali-Pașa într-o mare sală pavată cu marmură, cu un bazin de marmură în mijlocul căruia își juca apele o fîntînă țîșnitoare.

VII. *Nemrod de vînătoare foișor*
(Str. 60, v. 1)

Babilonul a fost extins de Nemrod, întărit și înfrumusețat de Nabuchodonosor și reclădit de Semiramis.

VIII. *Prin trăsături artistice de preț.*
(Str. 87, v. 8)

Trăsăturile unei porți — o metaforă ministerială: *„trăsătura* în jurul căreia această problemă *se învîrtește*". Vezi *Familia Fudge*[5], sau ascultă-l pe Castlereagh.

IX. *E-un mod de navigație pe-aici.*
(Str. 92, v. 8)

Acum cîțiva ani, soția lui Muchtar Pașa i s-a plîns tatălui ei de presupusa infidelitate a fiului ei; acesta l-a întrebat cu cine anume, și ea a fost destul de crudă ca să-i dea o listă cuprinzînd douăsprezece din cele mai frumoase femei din Ianina. Au fost prinse, cusute în saci și înecate în lac în aceeași noapte. Unul dintre paznici, care fusese martor ocular, mi-a spus că nici una dintre victime n-a scos un țipăt sau n-a dat vreun semn de spaimă în fața unei atît de brusce „ruperi de tot ceea ce cunoaștem, de tot ceea ce iubim".

X. *A sărutat o mai rasată mînă.*
(Str. 106, v. 3)

Poate că nu există nici un semn mai marcant al unei nașteri alese ca mîna; este aproape singurul pe care aristocrația îl poate transmite.

PREFAŢA LUI BYRON
la Cînturile VI, VII şi VIII

Amănuntele privind asediul Ismailului în două din Cînturile ce urmează (respectiv VII şi VIII), sînt luate dintr-o lucrare a unui francez intitulată *Histoire de la Nouvelle Russie*[1]. Unele dintre faptele atribuite lui Don Juan au un caracter real, mai ales episodul salvării fetiţei, acţiune a ultimului Duce de Richelieu[2], pe atunci tînăr voluntar în serviciul Rusiei, iar mai tîrziu, întemeietorul şi binefăcătorul Odessei, unde numele şi amintirea lui n-au încetat să fie profund respectate.

În cuprinsul acestor Cînturi, o strofă sau două fac aluzie la ultimul marchiz de Londonderry[3], dar sînt scrise cu puţin înainte dé moartea acestuia. Dacă oligarhia lui ar fi murit odată cu el, aş fi renunţat la aceste strofe, dar ţinînd seama de cum stau lucrurile, nu văd ce anume din împrejurările morţii sau ale vieţii lui ar putea împiedeca exprimarea liberă a opiniilor tuturor celor pe care s-a străduit să-i aservească în decursul existenţei lui. Că era amabil în viaţa lui *particulară*, poate fi adevărat sau nu, dar pe public nu-l interesează asta; cît despre a-i deplînge moartea, va fi timp destul după ce Irlanda va înceta să-i bocească naşterea. Ca ministru, în ochii mei şi ai altor milioane de oameni, a fost cel mai despotic în intenţii şi cel mai redus ca intelect bărbat ce a tiranizat vreodată o naţie. Într-adevăr, pentru prima oară de la cucerirea ei de către normanzi, Anglia s-a văzut insultată de un *ministru* (cel puţin) care nu ştia englezeşte şi căruia parlamentul i-a îngăduit să-i dicteze legi în limbajul lui Mrs. Malaprop[4].

Despre felul cum a murit nu sînt prea multe de spus decît că, dacă un biet radical, să zicem un Waddington[5] sau un Watson[6], şi-ar fi tăiat gîtul, oricare dintre ei ar fi fost îngropat la o răspîntie, cu toate atributele uzuale, stîlpul şi ciocanul de lemn; dar minis-

trul era un lunatic elegant, un sinucigaș sentimental și și-a tăiat doar „artera carotidă“ (binecuvîntată le fie știința!) — și gata, fu îngropat cu pompă la Westminster și „accente dureroase își făcură loc“[7] în paginile ziarelor, deplîns în cuvîntarea bombastică a Coronerului preschimbată în panegiric peste cadavrul însîngerat al răposatului (un Antoniu demn de un asemenea Cezar)[8] — și dezgustătoarea și atrocea fățărnicie a unei șleahte degradate de conspiratori împotriva a tot ce este sincer și cinstit.

După lege[I], moartea lui a dovedit două lucruri, că era ori criminal, ori nebun — și în nici un caz îndreptățit la un panegiric. Cum a fost în viață știe toată lumea, și jumătate din lume a mai simțit-o încă mulți ani, dacă această moarte nu se va dovedi o „lecție morală“ pentru toți Sejanii[II][11] Europei care-i mai supraviețuiesc. Faptul ar putea fi un soi de consolare pentru popoare, arătîndu-le că asupritorii lor nu sînt fericiți și că uneori își judecă atît de bine propriile acțiuni, încît anticipează sentința oamenilor. Să nu mai vorbim despre acest om — și să lăsăm Irlanda să-și ia cenușa lui Grattan[12] al ei din sanctuarul de la Westminster. Doar n-o să stea un patriot al umanității lîngă un Werther[13] al politicii!!!

În ce privește obiecțiile aduse cîmpurilor deja publicate ale acestui poem, din alte motive, mă mulțumesc să le răspund prin două citate din Voltaire: „La pudeur s'est enfuite des coeurs et s'est réfugiée sur les lèvres...“. „Plus les moeurs sont dépravés, plus les expressions deviennent mesurées; on croit regagner en langage ce qu'on a perdu en vertu“[III].

Acesta este adevărul în ce privește clica de degradați și fățarnici care corup generația engleză actuală, și acesta este singurul răspuns pe care-l merită. Denumirea tocită și răsuflată de blasfemator, ca și cea de radical, liberal, iacobin, reformator cu care sclavii

I Mă refer la legea statului englez; legile umanității sînt mult mai blînde în judecata lor, dar cum legitimii sînt toată ziua cu *legea* în gură, facă și-n acest caz ce pot cu ea.

II Din numărul acestora trebuie exceptat Canning[9]. Canning este un geniu, aproape un geniu universal, orator, om de spirit, poet, om politic — și un om de talent n-ar trebui să pășească multă vreme pe urmele predecesorului său, lordul Castlereagh[10]. Dacă există vreun bărbat care poate să-și salveze țara, acela e Canning, dar va dori el *s-o facă?* Din parte-mi, sper că da.

III „Pudoarea a fugit din inimi și s-a refugiat pe buze...“ „Cu cît moravurile sînt mai depravate, cu atît expresiile devin mai măsurate, crezîndu-se că s-ar putea cîștiga prin limbaj ceea ce s-a pierdut prin virtute“.

puterii împuie zilnic urechile celor ce vor să-i asculte, — ar trebui să fie bine primită de toţi cei ce-şi amintesc *cui* i-a fost dată la început. Socrate şi Isus Christos au fost condamnaţi publie la moarte ca *blasfematori*, şi la fel s-a întîmplat sau se va întîmpla cu majoritatea celor ce au cutezat sau vor cuteza să se opună celor mai evidente abuzuri ce se săvîrşesc în numele lui Dumnezeu şi al sufletului omenesc. Dar persecuţia nu înseamnă o respingere şi nici o izbîndă: „jalnicul ateu", cum i se spune, este poate mai fericit în închisoarea lui decît cel mai orgolios dintre denunţătorii săi. Nu mă interesează opiniile lui — poate să aibă sau să n-aibă dreptate — dar a suferit pentru ele, şi însăşi această suferinţă în numele conştiinţei poate face mai mulţi prozeliţi pentru deism decît exemplul prelaţilor heterodocşi[14] pentru creştinism, sau al oamenilor de stat sinucigaşi şi pentru tiranie, sau cel al homicizilor supraîncărcaţi de pensii pentru murdara alianţă ce insultă lumea autodenumindu-se „Sfîntă!" N-am de gînd să-i calc în picioare pe cei dezonoraţi sau pe morţi, dar ar fi bine ca oameni apropiaţi de clasele din care provin aceştia să mai renunţe la *făţărnicia* lor, care este păcatul strigător la cer al acestei clici de spoliatori egoişti cu două feţe, două limbaje şi... dar destul pentru moment.

Cîntul al şaselea

1

„E-un flux în treburile omeneşti:
De-l prinzi suind..."[1] — ştiţi restul, negreşit.
Mulţi au trecut prin asta. Din aceşti,
Care-au trecut, puţini au şi ghicit
Propicele moment... Dar de greşeşti
Şi nu surprinzi momentul potrivit,
Cînd lucrurile stau mai rău, adese
Te pomeneşti că pasienţa-ţi iese.

2

Şi-n treburi femeieşti e-un flux: de-i prins
Suind, ajung... doar Domnul ştie unde.
Grozav e marinarul cel deprins
Cu-nvîrtejiri de valuri furibunde.
Nici Jacob Behmen[2], visătorul ins,
Nu e întortocheat ca aste unde.
Cu capul judecă bărbatul, iar
Femeia cu... O ştie Domnul doar.

3

Şi, totuşi, o-ncăpăţînată Ea,
Frumoasă, ce-ar risca un trai, o lume
Spre-a fi iubită cum ea însăşi vrea, —
Şi mai degrabă stelele (nu-s glume!)
Le-ar smulge decît să nu poată ca

Să zburde ca un liber val în spume,
Chiar de-i un diavol, chiar de-i zici: Piei, drace!,
Din mulţi bărbaţi manicheişti[3] ar face.

4

Lumi, tronuri şi ambiţia banală
Doboară prea des, încît pasiunii,
Cînd face tot la fel, fără-ndoială
Că i-o iertăm. Antoniu, după unii,
Nu din izbînzi îşi trage marea fală,
Ci că pentru — o minune a minunii
Pierdu la Actium[4], fără speranţă,
Drept care Caesar scade-n importanţă.

5

El cincizeci, Cleopatra patruzeci
Aveau cînd pentru ca muri, dar dacă
Erau nişte adolescenţi zevzeci,
O lume li s-ar fi părut o joacă.
Jun, lumi ne-avînd, iubirii pentru veci
Eu inima mi-am dăruit — dar toacă
O lume de simţiri această viaţă
Şi pure nu mai ies la suprafaţă.

6

„Obol" de-adolescent o fi, ce-i geamăn
Cu-al văduvei „obol" greu răsplătit,
Da-n viaţă nu-i lucru mai fără seamăn.
Ca ăsta — o ştiu toţi cei ce-au iubit;
„Iubirea-i Dumnezeu" — şi-un zeu de seamă-n
Această viaţă-i al iubirii mit,
Ori zeu era cît fruntea gliei-mume
Păcate n-o brăzdară... Dar acum e

7

Iar timpul să revin la subiect.
Juan şi cucerirea lui de-a treia
Stau stingheriţi (nu-i faptul rar, e drept.)
Bărbatul riscă-amorul cu femeia

Oprită — dar nu-i turcul înțelept
Ca un roman să-i dea și altui cheia
Comorii casei cum făcu, supus,
Un Cato[5] pentru un Hortensius.

8

Da, Gülbeyaz păcătuise greu;
O recunosc și vină-i fac, și-o plîng.
Dispreţuiesc minciuna însă eu
Și-n vers spun adevărul, chiar nătîng.
Sultanul nu venea la ea mereu
Și vii dorinți simțea că trupu-i frîng,
Iar el avea șaizeci de ani (blestem!)
Și-o mie de cadîne în harem.

9

„Aritmetician" eu nu-s precum
Un Casio[6], dar *Cartea Teoriei*
Dac-o aplic ca o femeie-acum,
Reiese că (dreptate să-i dăm și ei)
Din inaniție greșea, oricum,
Căci el, de sătura și foamea miei,
Din inima (ce-aiurea-i monopol)
A mia parte ea primea obol.

10

Femeile-apără tot ce în mod
Legal posedă... De-s bigote,-adese,
O, viața și mai albitir ne-o rod
Prin tribunale, martori și procese,
Cînd din plăcutul conjugal năvod
Mai evadăm spre-a ferici metrese;
Își apără în chip chiar agresiv
Un bun ce cred c-al lor e, exclusiv.

11

Așa de-i la creștini, și-n țări păgîne-i
La fel, cu mai scăzută amplitudine;
Lezate-n dreptul lor, niște cadîne

Iau o „impunătoare atitudine“
(Cum regii zic), cînd soţii fără „pîne“
Le lasă, dovedind ingratitudine.
Cînd patru-s, gelozia e-mpătrită.
Tamisa-i, deci, cu Tigrul potrivită.

12

Da, era favorita Gülbeyaz,
Dar între patru. E poligamia
Mai mult decît o crimă,-n orice caz:
E un *plictis!* Abia-şi duc căsnicia
Cu *una* mulţi; n-ajunge (greu necaz!),
Nici pentru *una* chiar filozofia,
Şi-ai noştrii (ca islamicii) nu fac
Un „pat din Ware“[7] din al lor iatac.

13

Stăpînul lumii, rege peste regi,
(Aşa-s orientalele formule,
Cît viermii — iacobini lihniţi — întregi
Îi lasă, ei care au ros destule
Regeşti cadavre, tineri şi moşnegi)[8],
Se revărsă în zîmbete fudule,
„Primire ca în Highländ“ aşteptînd[1]
Din partea favoritei orişicînd.

14

Dar să fiu clar: un zîmbet, dulci cuvinte
Să-nşele pot, părînd că sincer ard,
Căci le-arborează, ţinem asta minte,
Femeile uşor ca pe un fard,
Iar fardul nu poate să reprezinte
Ce-ascunde inima, nici prin hazard;
E un decor ca falsa mîngîiere
Ce inimii, de fapt, nimic nu-i cere.

15

O-mbujorare, tremurata geană,
Extazul ce-l distingi mai mult în pleoape

Decît în ochi ţi-s inimii capcană,
Prin ce ascund chemîndu-te aproape
De al iubirii tron şi-a ei coroană,
Ce-s sînul de femeie; căci să-ngroape
Pot vraja (faptul e ştiut din veci)
De-s prea *focoase*, ori de sînt prea *reci*.

16

Prea multul foc, de-i fals, este mai rău
Ca adevărul. De-i adevărat,
Nu crezi că va dura; cînd eşti flăcău,
Eşti rob dorinţei numai, turburat.
Adult însă, îţi spui că zvîcul, zău,
Se poate vinde oricărui bărbat.
Iar ale noastre-s mult prea *reci* în toate
Şi de-aia le consider cam netoate.

17

Nu le iertăm, adică, prostul gust,
Căci cer amanţii, iuţi de-s sau domoli,
Să fie dogoreală de august,
Chiar de-au alături (greu s-o mai răscoli!)
Statuia unui Sfînt Francisc robust
Cum el din nea şi-a fost făcut[9]... Frivoli
Ai lumii, maxima-i (eu nu cu scribii-s!)
Horaţiu: *Medio tu tutissimus ibis*.[10]

18

Ast *tu* e-n plus, însă măsura-l cere;
Nu cea a hexametrilor, grozavă,
Ci versul englezesc. Nu din plăcere
Pe *tu* îl bag, dar peana mi-i firavă
Şi n-are versul ritm, nici mlădiere.
Citatu-l zvîrli la coadă de octavă,
Nu după prozodii, dar de-i tradus,
Se pare Adevărul că l-am spus.

19

Au Gülbeyaz intrat-a-n rolul ei?
Nu ştiu, dar izbuti — şi un succes
E ca podoabele pentru femei.
Bărbatul, prin orgoliu mai ales,
Le-ntrece însă-n toate, domnii mei.
Mint ele, noi minţim la fel de des, —
Dar toţi iubim! Doar foamea, prin supliciu,
Opreşte răspîndirea ăstui viciu.

20

Ci las să doarmă cuplu-mpărătesc;
Nu-i patul tron — şi pot visa ce vor,
Necazuri, bucurii, cum e firesc;
Dezamăgirea-i însă negru nor
Şi uneori un fleac ni-i chin drăcesc.
E binefăcător un plîns uşor,
Dar plînsul zilnic e ca stropul care
Răzbeştea piatra cît ar fi de tare.

21

Nevasta acră, fiul mohorît,
O notă neplătită, creditori
Ce, prin dobînzi, îţi strîng un laţ de gît,
Un cîine bolnav, calul uneori
Mai şchiopătînd, o *ea* ce-a hotărît
Să nu fii tu printre moştenitori[11],
Sînt rele mici — dar n-am văzut bărbat
Să nu fie de ele iritat.

22

Ci eu sînt filozof! La naiba toate!
Bărbaţi, cîini, note şi... dar *nu* femeia!
O-njurătură straşnică mă scoate
Din starea proastă şi, după aceea,
Uit de plăceri, necazuri idioate
Şi spiritul îşi scapără scînteia.
Dar spiritul şi sufletul ce-or fi?
Nu ştiu — le ieie dracu' în pustii!

23

Cînd totul dracului ai dat te simţi
  Uşor — ca după ce l-ai fi citit
Pe Atanasie[12], sfînt printre sfinţi,
  Ce-atît de straşnic şi-a afurisit
Duşmanul cel mai rău[13] (şi printre dinţi).
  În cărţi de rugăciuni e de găsit
Şi-i ca un curcubeu pe ceruri cînd
În urma unei ploi se-arată, blînd.

24

Cei doi dormeau — sau unul, cel puţin;
  O, pentru o femeie adulteră
Ce doarme-alături de-un bătrîn cretin,
  Cînd în iubirea unui tînăr speră,
Ce greu mai trece noaptea — şi-i un chin.
  Aşteaptă zorii tristă şi stingheră;
Stă ţeapănă, nu doarme, precum ştim,
Să nu-şi trezească soţul legitim.

25

Aşa-i sub cer cum şi sub otomane
  Boltiri de baldachin imperial
Cu cele patru ale lui coloane
  Şi cu mătăsării fără egal,
Cu aşternuturi albe, diafane
  Ca neaua unui bard fenomenal.
Nici pe-o sultană chinul nu o cruţă,
Nici pe-o năbădăioasă ţărăncuţă.

26

Cu cîrdul de codane şi Juan
  Stătu cu cap plecat (moment solemn!)
În faţa preamăritului sultan,
  Şi spre serai porniră la un semn,
Lungi galerii în care dorm cu-alean
  O mie de frumoase ce îndemn
Simt şi ele spre o iubire vie,
Tînjind ca pasărea în colivie.

27

Îmi plac femeile, dar blîndă firea
Îmi e — nu-s ca tiranul[14] ce dorea
„Un singur cap să aibă omenirea,
C-o lovitură doar să-l pot tăia.)
Eu neamul femeiesc, (ah, ce-i iubirea!)
Mi-aş fi dorit, în tinereţea mea,
O gură s-aibă doar, din nord în sud,
Pe toate simultan să le sărut.

28

Ah, Briareu[15], te pizmuiesc c-ai mii
De braţe, capete şi mii de... Lasă,
Că muza mea se teme, precum ştii,
Unui Titan s-ajungă-a-i fi mireasă.
Nici la patagonezi nu s-ar gîndi;
Ci haidem la pigmeii cei de-acasă,
Prin labirintul dragostei în care
Juan a nimerit din întîmplare.

29

Plecînd cu odaliscele în rînd,
Chiar de risca primejdii printre hurii,
Nu se putea opri, din cînd în cînd,
Să nu le soarbă din privire nurii.
La turci păcatu-i mai cumplit oricînd.
(În Anglia, nevasta dacă furi-i
Unui bărbat — o, bieţi bărbaţi martiri! —
Plăteşti, prin tribunal, despăgubiri!)

30

Dar nu uita el nicidecum că-i „fată“;
Şir virginal, trecea pe coridoare
De eunuci vegheată a lor ceată,
În frunte c-o matroană dîrză care
Păstra o disciplină-ndătinată,
Căci fără voia ei vreuna oare
Putea vorbi, ieşi din rînd? Şi cică
Era ea a „fecioarelor mămică“.

31

De era „mamă“ nu ştiu — şi nici dacă
„Fecioarele“ erau fecioare chiar.
Acesta-i era titlul de dădacă
Peste serai[16]. În Cantemir şi, iar,
Şi în De Tott[17] apare, nu-i o joacă.
Le pedepseşte de greşesc (arar)
Şi ţine-n frîu pornirile ce-nvie
În sufletele celor peste mie.

32

Plăcută sinecură şi uşoară,
Prin faptul că bărbaţi pe-aproape nu-s,
Afară de sultan ce le-mpresoară
Cu graţii, străji şi,-aşa precum am spus,
Cu cîte-o pildă uneori amară.
Sînt ca-ntr-o mănăstire din apus,
Italiană — şi a lor iubire
Se dăruieşte unui singur mire.

33

Devoţiune-o fi? Neîndoielnic!
Cum de vă puneţi astfel de-ntrebări?
Dar să continuăm: păşeau sfielnic
Fecioarele-astea din mai multe ţări
Supuse doar unui sultan mişelnic,
Ca nuferii pe-un lac cu irizări,
Pe-un lac zic, căci un *rîu* nu *curge* lin, —
În cîrd de grea melancolie plin.[18]

34

Dar în odăi, ca păsări sau copii,
Ori ca nebuni scăpaţi din Bedlam[19], ori
Ca apele-n vîltori de mai, iuţi, vii;
Ca irlandezii-n tîrg, de sărbători,
Ca una ce-a scăpat de soţ (ei, şi?
La ce slujesc iluştrii soţiori?),
Făcînd un armistiţiu cu sclavia,
Le apucă pe toate veselia.

35

Rîdeau, zburdau — şi-ntîi o discutară
Pe nou venită: cum e părul ei,
Că nu-i prea vine straiul de fecioară,
Că de ce n-are în urechi cercei;
C-ar fi aproape de a vieţii vară,
Ba,-n primăvara vieţii... Cam holtei,
Zicea una, după statură, că-i.
Iar alta: — "Ah, de-ar fi!", cu năbădăi.

36

Dar îl credeau că-i ceea ce — arăta,
Cadînă „fără seamăn de frumoasă"
Cum pot să crească doar în Gruzia.
De ce atuncea Gülbeyaz în casă
O adusese? Înălţimea Sa
Putea să şi-o dorească de mireasă,
Şi între cinci să-mpartă atunci ele
Puterea, tronul... cum şi alte cele?

37

Dar ce-i ciudat, rar obicei, mă jur,
La sexul slab, este că nu, nici gînd
Să-i afle nou venitei vreun cusur,
Nici de le supăra puţin văzînd
Că-i minunată şi cu tenul pur.
Creştinele, păgînele oricînd
Zic despre-o nou venită că e hîdă,
Ba şi că e „ca dracu de urîtă".

38

Mă rog, de existau mici gelozii
Şi între ele, că doar au vocaţie,
De sînt sau nu pe lume simpatii,
Eu nu ştiu cum, dar faptu-i de senzaţie,
Că, nezărind prin straiu-i bărbăţii,
Simţiră-o dulce, zău, concatenaţie,
Un magnetism, poate un demonism —
N-o să mă cert cu voi pentru un „ism"!

39

Oricum, un simțămînt necunoscut
Le copleșea, ca o prietenie
Sentimentală, pură. Ar fi vrut
Să fie surioara lor zglobie;
Ori frate altora le-ar fi plăcut
Să aibă care-asemeni lui să fie.
L-ar fi iubit, nu ca pe-un padișah
Pe plai circazian, ci mái mult, ah!

40

Prietenia lui sentimentală
Trei o doreau: Katinka și Dudú,
Și Lola — toate, fără îndoială,
Frumoase cît se poate, chiar de nu
La fel la trup și-obrajii de petală,
(Dar nu am chef să le deseriu acu),
Din alte țări, de alte vîrste, ele
Pe nou venită-o admirau tustrele.

41

Era mai smeadă Lola și-arzătoare
Ca India; Katinca, fruct gruzin,
Rozalb, cu ochii mari, ca de cicoare;
Plutea și nu călca picioru-i fin.
Dudú părea mai ademenitoare
La pat, mai durdulie și puțin
Mai leneșă, mai languroasă, gata
Din minți să scoată pe oricine fata.

42

Dudú era o Venus adormită:
Nas fidian, chip attic — deci în stare
„A ne trezi din somn"[20] — o fericită
Rotundă formă ce, cu resemnare,
Putea fi mai minionă - (nu sfrijită!) —
Dar ce puteai să tai din trupu-i oare,
Încît din dăltuirile Naturii
Să nu-i pierzi tocmai farmecul făpturii?

43

Căci n-avea prea mult zvîc: o zi de mai,
Ochi doar mijiți însă avînd în ei
O nu știu ce chemare un „vii? hai!"
Părea tăiată, cititori ai mei
În marmur! (Comparația, ce mai,
E nouă!) — Galatee[21]-ntre femei
În clipa cînd, din somn parcă trezită,
Simțea că viață-n marmură palpită.

44

Ci Lola întrebă: — „Zi-i, cum te cheamă?"
— „Juana." — „Ce nume drăguț!" Apoi
Katinca: — „Și de unde vii?" — „Am mamă
În Spania." — „Departe-o fi de noi?"
Iar Lola: „Ignorantă ești, bag seamă
C-așa o fi în Gruzia la voi.
E-o insulă aproape de Maroc,
Între Eghipet și Tanger." Deloc

45

Dudú nu se băgă în vorbă, dar
Se tot juca, lîngă Juana stînd,
Cu părul ei, cu vălu-i princiar,
Privind-o drept în ochi și suspinînd
De parc-o deplîngea la ceas amar,
Căci o străină suferă oricînd
Printre cadînele îndătinate
Cusururi să-i descopere în toate.

46

Dar, iată, a fecioarelor mămică
Grăi: — „Ei, gata, la culcare! Eu
Cu tine nu știu ce să fac, fetică, —
Îi zise-apoi Juanei — e cam greu,
Că n-am știut ce musafir ne pică,
Și nu ai pat... Să dormi în patul meu,
Cu mine... Mîine-n zori, neapărat,
Ți-om face rost și ție de un pat".

47

Dar Lola şi sări: — „Mămică dragă,
Ai somn neliniştit şi nu îndur
Ca turburată să fii noaptea-ntreagă.
Mi-o lasă pe Juana, te conjur,
Că şi ea e ca mine, slăbănoagă,
Şi încăpem în pat.“ — „Dar ce cusur
Am eu? — zise Katinca. Şí cu mine
Ea ar putea dormi la fel de bine

48

Şi,-apoi, să dorm tot singură nu-mi place.“
— „De ce?“ — ntrebă mămica. — „Ah, de groază:
Tot văd umblînd strigoi dincolo-ncoace.
Din fiece coloană iese-o piază,
Ghiauri, djini[22], negri, guli[23] — şi nu-mi dau pace.“
— „Păi, draga mea, dacă tu tot stai trează
Şi-n pat te zvîrcoleşti, Juana cum
Să doarmă lîngă tine? Şí de-acum

49

Nainte singură să dormi e bine;
Şí tu la fel, Katinca, în afară
De vreun prilej cînd altfel se cuvine.
Zic cu Dudú această domnişoară
Să doarmă, căci al ei somn dulce, lin e,
De nu prinde, în vise, să tresară.
Ce zici, Dudú?“ Dar cum era tăcută,
Dudú rămase şí acuma mută.

50

Sări însă s-o pupe pe matroană
Chiar între ochi; pe Lola — pe obraz;
Şí pe Katinca. Mîna-i diafană
O luă pe a Juanei. (Ce necaz
Pe toate că aleasă pe sprînceană
A fost!) Plecă şi capul (nu fac caz
De reverenţe turcii, grecii nu),
Şi-o duse spre odaia ei Dudú.

51

O spaţioasă încăpere *(oda,*
Cum turcii-i zic) cu paturi şi măsuţe
De toaletă. Nu lipsea comoda;
Eu le-am văzut — nespus sînt de drăguţe,
Desigur, toate cele după moda
Orientală; erau şi sticluţe,
Şi tot ce-o fată vrea, afară doar
De două chestii (la-ndemînă chiar!)

52

Dudú, spuneam, era o durdulie
Cu vino-ncoace, nu strălucitoare,
Decît atît cît se cerea să fie.
Greu s-o surprindă pictorul cel care
Contraste caută, încît mai vie
Expresia s-apară prin culoare,
Vrînd hîde sau frumoase trăsături
Să i iasă dintr-un foc, în vii figuri.

53

Era Dudú precum un peisaj
Blînd, dulce, liniştit, armonios
Şi vesel, fără zurbă şi tapaj.
De nu-i chiar fericirea — e frumos,
Plăcut, că-i un fermecător miraj,
Nu val de mare crîncen, furios
Cum unele femei sînt, dragi berbanţi,
De-i plîng, mai mult ca pe matrozi, pe-amanţi.

54

Era blajină — însă tristă, nu;
Nu gînditoare — mai mult serioasă.
Gînd de păcat ea pînă azi n-avu
Şi, fapt ciudat, deşi era frumoasă,
Cu asta capul nu-şi bătea Dudú.
Că-i scundă, zveltă, rece ori focoasă
Nici nu-i păsa, măcar că, orişicum,
Avea şaisprezece ani acum.

55

Bună era ca evul cel de aur —
(Ev cînd de aur nu se prea ştia).
Din „*non* lucendo" „lucus" pe coclaur
A răsărit — deci prin ce *nu era*.
E-un stil comun şi un comun tezaur
În acest veac cînd Diavolul, de vrea,
Metalu-l descompune, că-i sagace,
Dar nu-l mai poate şi la loc reface.

56

Eu cred cum că „metalul de Corint"[24]
E-amestec de metale — dar mai mult
Bronz decît, poate, aur şi argint.)
Ei, trebuia să-nchid eu mai demult
Această paranteză — şi mă simt
Cam prost faţă de cititorul cult.
Mă ierte, iar de nu, ei, lasă, lasă;
Tot liber sînt — de nimenea nu-mi pasă.

57

La povestirea mea din nou revin,
Şi-aşa încep: Dudú, firească-n toate,
Amabilă, cu aerul blajin,
O duse pe Juana să-i arate
Tot labirintu-acela feminin,
Vorbind puţin — şi faptul cam ciudat e.
Pot s-o compar, o spun de la-nceput.
Doar cu un lucru: cu un tunet *mut*.

58

Apoi îi spuse ei (zic *ei*, căci el,
Juan, era de genul epicen[25]
După veşminte) cum şi în ce fel
Trăiesc cadînele-n turcesc eden:
Cu cît haremul creşte, mái mult zel
Vestalic i se cere, cele-i ce-n
Serai ajunge mai tîrziu decît
Ajuns-au altele... Apoi de gît

59

Luînd-o, îi dădu un cast sărut.
Şi lui Dudú-i plăcea să tot sărute.
Ce-i rău în asta, dacă e plăcut,
Nevinovat? Femeia pe-ntrecute
Sărută pe-alta dacă (fapt ştiut)
Nu-i un bărbat cu care să discute.
Sărut cu *rut* rimează — şi sper, zău,
Că nimănuia nu-i fac astea rău.

60

Apoi se dezbrăcă, firesc şi lent,
Fapt nu prea greu căci, fiică a Naturii,
Se îmbrăca sumar şi neglijent;
Cînd îşi vedea în vreo oglindă nurii
Părea un pui de cerb ce, inocent,
În rîul de prin mijlocul pădurii
Privindu-se, se-ntreabă cum, de unde
A apărut fiinţa aia-n unde?

61

Îşi scoase fusta, bluza — nu-nainte
De-a vrea să o ajute pe Juana
Să-şi lepede bogatele veşminte.
Ea refuză, văzîndu-şi neprihana,
Dar cîtă suferinţă , Doamne, sfinte!,
Căci se-nţepă în ace fetişcana,
Iar acele s-au născocit, cred eu,
Spre a ne pedepsi păcatul greu

62

În porc spinos greu de atins schimbînd
Femeia. Voi care, cîndva, veţi face
Ca mine, pe subreta, cu bun gînd
De-a ajuta pe una să se-mbrace,
Păzea! I-am prins cu acele, pe rînd,
Şi, recunosc, erau destule ace
Dar, ceas cumplit, iubite cititor,
Nu toate nimereau la locul lor!

63

Prostii sînt astea pentr-un înţelept!
Îmi place-nţelepciunea, însă eu
Ei nu-i plac... Eu filozofez, e drept,
Despre-un tiran, un pom, un minereu.
Cunoaşterea nu ia problema-n piept:
Ce sîntem? Şi de unde? Deh, e greu
Să afli ce-o să fie, în esenţă,
A noastră *cea din urmă* existenţă.

64

Domnea o linişte ca de mormînt
În dormitor, vegheată de lămpi rare;
Frumoasele dormeau şi, pe cuvînt,
Erau atîta de fermecătoare,
Încît stafii de sînt pe-acest pămînt,
Mai bine-ar bîntui prin dormitoare,
Să dovedească gust ca eu, decît
Să bîntuie ruini de-atît urît.

65

Dormeau ca flori exotice, alese,
În sere, soiuri scumpe, felurite.
Dormea una cu pletele ei dese,
De abanos pe pernă răvăşite,
C-un cap ieşind din pat uşor, cum iese
Un fruct de dintre ramuri înfrunzite,
Lin respirînd, cu buze-ntredeschise,
Să vezi şirag de perle ca în vise.

66

Obrazu-mbujorat pe-un braţ de lapte
Şi-l rezemase alta şi lucios,
Buclat îi era părul ei de noapte.
Zîmbea prin somn, semn că visa frumos;
Ispite tainice (vorbiţi în şoapte),
Mijeau ca luna dintr-un nor scămos
De sub subţirea ei învelitoare,
Cătînd lumină, chiar tremurătoare.

67

Nu-i glumă — doar v-am spus că erau lampe
Ce luminau în noaptea din harem;
Durere adormită, ca în stampe,
Părea o alta, şi visa, mă tem,
Un ţărm de plîns, căci îi vărsa balsam pe
Durerea ei o lacrimă. (Vedem
Ceva asemeni doar în roua strînsă
Pe chiparoşi prin neagra nopţii pînză).

68

A patra dormea somn ca de statuie,
Nerespirînd şi mută, rece sloi,
Rîu îngheţat... sau minaret ce suie
Din neauă Alpii; ori cum Loth[26] (nu noi!)
Din sare şi-a făcut nevasta... Nu e
Deci drept c-asemuirile în roi
Îmi vin? Era sculptură de femeie
Sortită pe-un mormînt bogat să steie.

69

A cincea „de o vîrstă" — va să zică
Chiar vîrstnică... Ce vîrstă s-aibă deci?
Nu ştiu să spun o vîrstă — mi-e şi frică,
De trece dincolo de douăzeci —
Dormea şi ea, nu tocmai frumuşică,
Precum „cîndva" — căci vin şi ani zevzeci
Cînd toţi, bărbaţi, femei stăm cugetînd,
Cu vini şi cu noi înşine în gînd.

70

Dar ce-a visat Dudú? Cum a dormit?
Cum n-am aflat nimic, nimic nu spun,
Căci eu spun adevărul, negreşit, —
Dar pe la miez de noapte, cînd somn bun
Se doarme pe sub lămpi ce-au mai pălit,
Cînd stafii se ivesc în danţ nebun
Pentru acei cărora mult le plac,
Un urlet groaznic se-auzi-n iatac.

71

Încît se bulucirâ toate,-n păr,
Matroane, fete cum şi cele care
Nu-s nici una, nici alta,-ntr-adevăr,
Mirate, tremurînd fără-ncetare
Ca valurile mării în răspăr,
Punîndu-şi, ca şi mine, o -ntrebare:
Ce naiba în harem se petrecu.
De-o sperie pe paşnica Dudú?

72

Ea se trezise — şi o şi luară
La întrebări. Cu părul cam vîlvoi,
Veniseră s-o vadă pe fecioară,
Desculţe, cu sîni goi şi umeri goi
Sclipind ca meteorii cei de pară
La orice pol vegheat de recii sloi.
Dudú cu ochii mari sta, speriată,
Cu-obrajii foc, nespus de agitată.

73

Ciudat însă, Juana dormea dusă,
Dovadă ce e somnul sănătos.
Ca soţul lîngă soaţa preasupusă
Cînd brusc adoarme, sforăind vîrtos.
Nici lărmuiala lor (după-a lor spusă)
Nu o trezi (şi faptu-i fabulos!)
Şi numai scuturînd-o, nu prea blînd,
Mirată, se trezi din somn, căscînd.

74

Porniră stricte cercetări, dar cum
Îşi arătau prin vorbe ba mirarea,
Ba îi cereau să spună ce şi cum,
Deodată toate, nu-l lăsa rumoarea
Nici pe-un tîmpit, nici pe-un deştept. nicicum
Să mai răspundă... O, Dudú, cea care-a
Visat, nu era tîmpă... „Orator
Ca Brutus", iar nu. Nu ştia ce vor.

75

Le spuse, în sfîrşit, că-n somn visase
„Un codru-ntunecos" ca Dante[27] cînd
La vîrsta cea de mijloc se aflase
Şi toate-s bune pentru trup şi gînd,
Cînd doamnelor nu prea le vin în case
Amanţi focoşi, nici chiar din cînd în cînd,
Că era codrul plin de flori şi frupte
Ce-o ispiteau din ele să se-nfrupte.

76

Creştea un măr de aur la mijloc,
Gros şi înalt şi nelaîndemînă,
De nu puteai culege-un fruct deloc.
Zvîrli cu pietre ea, căci poftei frînă
Nu-i mai punea, dar să-l doboare — ioc.
Îi fermeca privirea de cadînă
Şi-l jinduia, dar fructul rumeior
Sta şi-atîrna de ram ispititor.

77

Cînd, disperată, roabă neputinţii,
Să plece vru, căzu cel măr, şi ea
Se repezi să-nfigă-n miezu-i dinţii
Pînă la sîmburi; gura-şi deschidea
Să muşte cînd, pe dracii toţi şi sfinţii,
Din măr iată-o albină că zbura
Şi-o înţepa în inimă, încît
Urlase ea ca după vis urît.

78

Vorbi cam încîlcit şi abătută
Cum se întîmplă după un coşmar
Cînd n-ai tălmăcitoare pricepută
Alături şi, trezit, stai ca pe jar.
Profetice ştiu vise, sută-n sută,
Ori de-alea care-n vremi mai noi apar,
Numite în instanţă, cu decenţă,
Un fel de „stranie coincidenţă"[28].

79

Cadînele ce speriate-au fost
Că se-ntîmplase vreo nenorocire,
Văzînd c-au fost trezite fără rost
Porneau să bombăne-a nemulțumire.
Matroana chiar, ce nu dormise prost
În patu-i cald, își cam ieși din fire,
Mustrînd-o pe Dudú ce, suspinînd,
Zicea că-i pare rău. — „Din cînd în cînd

80

Am auzit și eu de vise c-un
Cocoș și-un taur, dar c-un măr și-o-albină
Nicicînd! Să ne trezești din somnul bun
Doar pentru-atît Dar ce, e lună plină?
Copila mea, se cade să ți-o spun,
Cu tine nu-i de bine... Mîine vină
La doftorul sultanului, să-ți spună
De ce un vis te face ca nebună.

81

Ce nenoroc și pe Juana, biata,
Chiar din întîia noapte în harem
Un urlet crunt să-i deie nervii gata!
Credeam că este bine ca-n tandem
Să doarmă cu Dudú a noastră, fata
Ce doarme liniștit... Însă mă tem
Că am s-o pun cu Lola-n pat, chiar dacă
Nu-i patul ei prea lat, ca loc să-i facă."

82

Sclipiră ochii fetei, dar Dudú,
Cu lacrimi mari în ochi, c-a fost certată,
Ori din pricina visului ce-avu,
Cald se rugă s-o ierte de-astădată
Zicînd că niciodată, nu și nu,
Nu se cădea să-i fie ei luată
Juana și că, de acum nainte,
N-o să mai țipe-n vis și-o sta cuminte.

83

Promise chiar să nu mai aibă vise,
Sau cel puțin un vis ca ăsta, rău;
Se și mira cum de se pomenise
Țipînd așa. Era nervoasă, zău,
Că-i fapt de rîs cum ei nicicînd nu i se
Mai întîmplase... Parc-a fost un hău
Ce o sorbise-n el... Nenorocire,
Dar peste-un ceas o să-și revină-n fire.

84

Juana se băgă cu glasul blînd
În vorbă: cică se simțise bine
Chiar și cînd toate-n jur vorbeau țipînd,
Dovadă că dormise-adînc... În fine,
Că de Dudú ea nici n-are de gînd
Să se despartă, că doar nu-i rușine
Ce a pățit, că n-avea încotro,
Și fost-a doar un vis *mal- à-propos*.

85

Juana cît vorbea, Dudú pe loc
Sări la sînu-i capul să-și îngroape;
Doar ceafa-i se zărea, boboc de foc,
De trandafir — dar nu știu, sau aproape
Nu știu de ce roși, nu știu deloc
De ce mister din vis a vrut să scape.
Ce spun e-adevărat, de-a fir-a părul,
Cum știm că este astăzi adevărul.

86

Deci odaliscelor zic noapte bună,
Ori bună dimineața — căci cîntase
Cocoșul; munții zorii-i încununa
Și drumul caravanei lenevoase
I-arată a moscheii semilună
Cît caravana bate căi muntoase,
Brîu lung de piatră unde naltul Kaff[29]
Veghează vajnici kurzi dedați la jaf.

87

Cum se crăpă de ziuă, Gülbeyaz
Din al ei lung nesomn se și trezi
Ca patima de pală la obraz;
Luă mantilă, văl, bijuterii
Și le-mbrăcă, topită de necaz.
De-un spin privighetoarea-mpunsă-i și
Mai veselă-i ca o femeie care
Rănită-i de a patimii-nflocare.

88

Aici mi-i a poemului morală,
Dar cititorii n-o văd, că-și închid
Lumina ochii cînd citesc o coală
Și-s pururi bănuit și pus la zid,
Iar barzii-n contra altui bard răscoală
Stîrnesc — și fiecare-i întrepid
În asta — lucru ce-i firesc, de-altmintre,
Căci prea mulți vor pe-al artei drum să intre.

89

Sultana părăsi un pat mai moale
Decît al gingașului sibarit
Pe care îl răneau chiar și petale
De trandafir în patu-i dichisit.
Nu pot descrie vraja feței pale
Luptînd între orgoliu și iubit,
Încît, de-atîta zbucium, în oglindă
Nici nu-ncercă făptura să-și surprindă.

90

Cam tot atunci din somn și din visări
Se deșteptă Luminăția Sa.
Stăpînul peste vreo treizeci de țări
Și peste o soție ce-l ura.
Dar faptul n-avea-n Orient urmări
Cînd ești bogat... Nu te iubește ea?
Ai alte zeci — poți să te faci că plouă;
Pe cînd la noi oprite ți-s și două!

91

Deci capul nu-şi bătea cu asta, nici
Cu alte trebi, dar îi făcea plăcere
Cadîne s-aibă mai de vîrste mici.
Circazienele, cu precădere,
După *Divan*[30], păreau mai cu lipici
Dar, de o vreme, totuşi, cu putere
Simţea că mult atras e de această
Frumoasă Gülbeyaz, de o nevastă.

92

Sculat, el se spălă după-al său rit
Şi se rugă pios, cu temenele,
Mereu cu faţa către răsărit,
Bău vreo şase, şapte, opt cafele,
Apoi vorbi de ruşii ce-au pornit,
Victorioşi mereu, războaie grele.
Domnea Ecaterina[31], după bîrfe,
Peste-un imperiu vast şi peste t...fe.

93

O, Alexandru[32],-al fiului ei fiu,
Urechea nu-ţi jignească astă frază;
Ajunge-va-n Sankt-Petersburg, eu ştiu;
Pătrunde versul azi, chiar de-i pui pază,
Şi pe tărîmul baltic, dacă-i viu
Şi-n el ideea libertăţii-i trează.
Iar mie îmi ajunge, hotărît,
Că eşti al tatălui tău fiu — şi-atît.

94

Să-ţi spun că eşti din flori şi că lui Timon[33]
Ţi-i mama antipodul, e-o ruşine.
Că bunii-s ai Istoriei simţim-o-n
Orice moment, prin rău cum şi prin bine,
Dar de le-ndeamnă pe femei un dimon
Să cadă în greşeli — şi se menţine
Prin generaţii un păcat ignobil,
Au mai există astăzi sînge nobil?

95

De-ar fi-nțeles sultanul și țarina
Ce interese au (dar împărații
Învață lecții numai din ruina
Imperiilor) — se aveau ca frații;
Nu mai strigau într-ajutor rutina,
Plenipotențiarii, diplomații,
El — de harem, de gărzi ea să se lase
Și-n doi să aibă convorbiri mănoase.

96

Așa însă, ținea mereu divan
Cu sfetnicii și-alegii pe sprînceană,
De tot s-o-nfunde vrînd în acest an
Pe-mpărăteasa-tîrfă-amazoană.
Toți dregătorii marelui sultan
Cam încurcați erau de truda vană,
Căci statu-atîrnă greu cînd, ani în șir,
Ei nu pot născoci un nou greu bir.

97

Plecînd el, se retrase Gülbeyaz
În budoar, loc bun de mic dejun
Ori pentru-al dragostelor dulci răgaz;
Era tavanul de un lux nebun,
Stropit cu perle, diamant, topaz
Și vaze scumpe-n care flori se pun,
Captive flori, oricum, însă festive,
S-aline leneșe femei captive.

98

Sidef, agate, marmur și porfir
Se întreceau feeric între ele;
În peștera aceasta de delir
Cîntau parcă, în ramuri, păsărele;
Vitraliile nici nu le înșir,
Schimbînd lumina, căci nici penei mele
Nu-i este dat să poată tot descrie —
Dar cititorul are fantezie.

99

Aici ea pe Babá-l chemă, cerînd
Să-i spună tot ce s-a-ntîmplat şi cum
Din clipa-n care roabele, în rînd,
Conduse fost-au în harem, duium,
Şi mai ales Juan ce-a făcut cînd...
Nu s-a trădat? Căci dezbrăcat, oricum...
Şi-apoi, dintre cadîne, au cu care
Îşi petrecuse noaptea? Ştie oare?

100

Cam stingherit de catechismul ei,
De întrebări cărora greu răspuns
Putea să dea, darmite cu temei,
Îi spuse că făcuse-ndeajuns
Tot ce putea — dar se-ntreba ea ce-i
Ascunde, că-l ştia cu toate uns
Şi, de se scărpina după ureche,
E clar, minţea — e-o chestie străveche.

101

Ea nu era o pildă a răbdării
S-aştepte prea mult un răspuns, o faptă;
Urmă deci întrebare întrebării,
De îl făcu să-şi zică „Na-ţi-o coaptă!"
Cînd — dezlînat el şi mai acătării —
Răspunse, bănuiala-n ea deşteaptă
Făcu să-i scapere în ochi scîntei
Şi-nvineţi, intrată la idei.

102

Babá, văzînd simptomele acestea
Ce nu vesteau nimic de bun augur,
Porni s-o roage a-l lăsa povestea
S-o depene pîn-la sfîrşit: — „Mă jur
Chiar pe cămila sfîntă cum că vestea
Abia a fost s-o aflu de prin jur,
Că lui Dudú i-a fost încredinţată,
Cu ea în pat să doarmă deocamdată."

103

Luase hotărîrea chiar matroana
Ce răspundea de ordine în „oda".
La uşe a rămas el; pe Juana,
Oricum, el, zău, în pat cu alta n-ó da.
El n-avea drept, zadarnică-i dojana,
Să intre: nu l-ar fi lăsat custoda,
Iar dac-ar fi intrat cu sila, zău,
Putea să iasă totul şi mai rău.

104

Spera, era chiar sigur că Juan
Nu se trădase şi neprihănită
I-a fost purtarea, căci la greu aman
Putea să-l ducă-o faptă negîndită.
Nu-i prost să rişte bietul băietan
Ca-n sac, în marea-n veci neliniştită,
Zvîrlit să fie..." Dar nimic n-a zis
Babá despre al lui Dudú crunt vis.

105

Vorbi, ca ea să uite de-acest caz,
Aiurea, dar o-ndurera mai mult.
Urechea-i ţiuia lui Gülbeyaz
Şi capu-i se-nvîrtea... Un catapult
Parc-o lovise... Focul din obraz
Era cenuşe; -al inimii tumult
Se revărsa-n reci lacrimi, ca pe crini,
În zori de ziuă, stropi de rouă fini.

106

Nu prea era deprinsă să leşine,
Dar se temu Babá de un leşin.
Ei, aşi! Doar o convulsie de mine
De nedescris, urmarea unui chin.
Cînd „totu-i mort", n-ai sînge parcă-n vine,
Dureri ce-n ceas de cumpănă ne vin.
Ea chinul nu putea să şi-l exprime —
Deci cum să pot eu să-l exprim în rime?

107

Păru o clipă Pitie[34] iscînd
Din zbucium fără seamăn profeţiri,
Cînd arcurile inimii, vibrînd,
Sînt rupte de puterniće zvîcniri,
Ca trase de roibi iuţi... Cu trup şi gînd
Zdrobite ca de rele presimţiri,
Se prăbuşi sleită pe sofa,
Cu capul pe genunchi... Nu se vedea

108

Nimic din faţa-i; părul-i de-abanos
Ca frunzele de salcă plîngătoare
Cădea pe marmur, des şi mătăsos.
O neagră şi cumplită disperare
Sălta bogatu-i piept în sus şi-n jos
Asemeni unui val de mare care
Se sparge-n ţărm — dar rămăşiţe lasă
Cînd spart se-ntoarce-n marea lui, acasă.

109

Şi părul chipu-i ascundea mai bine
Decît un văl; îi atîrna o mînă
Peste sofa, cu degetele fine,
De alabastru, pale. Ce cadîne!
De ce nu-s pictor eu, cum se cuvine
Să strîng pe pînză toate astea pînă
Tabloul ar ieşi întreg? Ce mult
Aş vrea de al culorii glas s-ascult!

110

Babá, ce să vorbească învăţase,
Dar şi să tacă, aştepta tăcut
Să-i treacă aste crize furioase.
Ea se sculă-,n sfîrşit, cu glas tot mut,
Păşind pe faţa marmurei lucioase
Cu chipul parcă mai puţin durut,
Dar ochii încă turburi... Stase vîntul —
Furtuna însă nu-şi pierduse-avîntul.

111

Să spună vru ceva, nălță chiar capul,
Și se opri... Dar iar să meargă prinse,
Cum facem cînd crunt zbucium ni-i casapul;
În orice pas vezi simțăminte-ncinse;
Salustiu[35] (asta n-o știa harapul),
Zicea c-ambiția cînd îl cuprinse
Pe Catilina[36], după cum pășea
Puteai ghici ce demon îl muncea.[37]

112

Făcu semn lui Babá,-n sfîrșit, zicînd:
— „Mergi, sclavule, și adu-mi două sclave!"
Să n-o asculte nu-i trecea prin gînd,
Simțea însă amenințări grozave
În glasul ei... Ceru deci, tremurînd,
Porunci mai limpezi, ca greșeli mai grave
Decît care s-au săvîrșit aseară
Să nu cumva să se mai facă iară.

113

— „Gruzina și amantul ei — e clar?" —
Strigă sultana. „Barca să aștepte
La tainica intrare!" (Nod amar
Simți-n gîtlej, dar i-l învinse, drept e,
Orgoliul rănit) — „Știi restul doar!"
Babá, cu temeri crunte-n piept deștepte,
Tot se ruga lui Mahomet în gînd,
Să-și schimbe Gülbeyaz porunca vrînd.

114

— „Ascult și mă supun, dar — zise el —
Gîndește-te, sultană, la urmări;
Nu mă opun poruncii-n nici un fel
Și niciodată n-am pus întrebări,
Dar strică-adesea treaba prea mult zel.
De se-află faptul, legea ăstei țări —
Și cunoscută-ți este legiuirea —
Înseamnă pentru tine prăbușirea!

115

Dar mă gîndesc şi cît o să te doară
  Cînd el va zace înghiţit de-un val
Ce-ascunde alte inimi, bunăoară,
  Ce-au palpitat de un amor fatal.
Sultană, îţi e drag din cale-afară,
  Şi să recurgi la un mijloc brutal —
Mă iartă, eu ascult şi mă supun —
Nu cred că ţi-ar fi leacul cel mai bun."

116

„Ce ştii tu, cîine, despre-amor, simţire?
  Să-mi împlineşti porunca iute treci!"
Babá plecă ştiind că, prin codire,
  S-ajungă-şi poate însuşi lui John Ketch[38].
Rău nimănui nevrînd cu osebire,
  Căci nu se număra printre zevzeci,
La capul lui ţinea mai mult decît
La ale altora. Deci, hotărît,

117

Se duse bombănind să-şi facă treaba,
  Turceşte blestemînd orice femei,
Şi, mai ales, sultanele şi graba,
  Mîndria lor, sucitele idei
Şi îndărătnicia lor, neghioaba,
  Şi faptul că nu ştiu cu ele ce-i,
Şi-a lor destrăbălare — ce ruşine!
Ah, că era *neutru*-i părea bine!

118

Şi îşi chemă confraţii-n ajutor,
  Cerîndu-le să meargă să le spună
Frumos să se îmbrace, cu mult zor,
  Căci să le dea sultana veste bună
Doreşte, în împărătesc decor.
  Dudú parcă simţi că nu-i a bună;
Juan privi ca tîmp dar, vrînd-nevrînd,
Porunca o-mplinirá în curînd.

119

Le las să se boiască pe obraz,
Să se gătească. Treaba lor; nu știu
De-avu de ele milă Gülbeyaz
Sau dacă le-a și dovedit pe viu
Ce fac sultanele la greu necaz.
De-un fir de păr atîrnă ce-o să scriu,
Dar nu pot eu anticipa o toană
De mîndră și puternică sultană.

120

Le las, dorindu-le noroc, deși
Cam prea mă îndoiesc c-or fi iertate.
Oricum, la un banchet se mai cer și
Schimbări; sper că Juan încă mai poate
Scăpa de cruzii pești, căci muza mi-i
Flămîndă-acum de fapte întîmplate
(Digresiunile plăcîndu-i mult)
În al războaielor cumplit tumult.

Nota lui Byron la Cîntul al şaselea

I. „*Primire ca în Highland*“ *aşteptînd.*
(Str. 13, v. 7)
Vezi Waverley[1], cap. XX.

Cîntul al şaptelea

1

Iubire, Glorie — ce sînteţi voi?
Zburînd deasupra noastră, de neprins,
Nu-i meteor la polul cel de sloi,
Mai sclipitor, cu iute zbor deprins.
Legaţi de lut şi reci privind şí noi
Vă jinduim lumina de nestins.
Mii de culori aveţi — dar ne lăsaţi
Pe-al nostru boţ de tină îngheţaţi!

2

Aşa-s ele — şi-al meu poem aşa-i —
Schimbîndă aurora boreală
Peste un vast, pustiu şi rece plai.
Cînd ştim ce sîntem, plînsul se răscoală,
Dar de-om mai rîde-un pic prin vers, în grai,
De *toate*, nu-i o faptă criminală,
Căci ce sînt *toate* ale lumii dacă
Nu un spectacol?[1] Capul însă-mi toacă

3

Ei *Mie*, autorului ce scrie
Acest poem — de nu ştiu ce m-acuză!
Că joc mi-aş bate, cică, pe hîrtie
De tot ce-i omenesc! (Auzi, tu, muză?)
Că prin limbaj, (deh, sînt de meserie!)

Aş fi cam libertin — dar am şi-o scuză,
Că lucruri şi mai deocheate-n Dante-s.
Precum în Solomon[2] şi în Cervantes,

4

În Swift[3], în Rochefoucauld[4], în Fénelon[5],
Machiavel[6] şi-un Platon filozof,
Luther[7], Wesley[8], Rousseau[9] şi Tillotson[10],
Toţi ce-au ştiut că nici cît un cartof
Nu face lumea. Vină n-au... Pardon,
Nici eu! N-am al lui Diogene[11] of,
Nici al lui Cato[12]... Vieţuim, murim...
Cum e mai bine? Nu ştim, vai, nu ştim!

5

„Tot ceea ce ştim noi — zicea Socrate[13] —
E că nu ştim nimic." Ştiinţă, clar,
Plăcută, căci să-l schimbe iute poate
Pe orice înţelept într-un măgar;
Proverbialului Newton[14] tot blazat e,
Chiar de-a descoperit un lucru rar;
„Culeg doar scoici eu, ca un băietan —
Zicea — din al Cunoaşterii ocean."

6

Ecleziastu-a zis: „Deşertăciune
Sînt toate"[15]. Teza-n predici reînvie,
Căci toţi o ştim — şi-o află moş sau june,
Sfînt, predicator, bardu-n poezie.
Doar eu, la ceas de meditaţiune,
Să nu atest că e nimicnicie
Această viaţă — doar că mi-ar fi frică
De vreo dispută? Păi, la o adică,

7

Voi, cîini sau oameni (şi vă laud dacă
Eu cîini vă spun, căci cîinii-s mai presus!),
Citiţi ori nu, vă placă, nu vă placă
De dovedesc ce-aţi fi! Spre lună,-n sus,

De urlă lupi, ea trece şi-o să treacă
Pe cer ca Muza mea de nesupus.
Urlaţi în van deci! Ea vă argintează
Cărarea-ntunecată cu o rază!

8

Eu „cînt iubiri prea crude şi războaie
Necruţătoare]"[16] Am citat fidel?
Nu-mi pasă! Cînt iubirea de văpaie
Şi un război năprasnic, tot cu zel.
Văd sub asediu lung cum se-ncovoaie
Cetatea Ismail[17]... În crunt măcel
Îl văd, flămînd de lupte noi, nătînge,
Ca un molos de un biftec în sînge,

9

Pe Suvorov... Cetatea Ismail[18]
Pe Dunăre-aşezată-i şi-are case
Zidite în orientalul stil,
Dar întărită-i şi cu ziduri groase —
Ori mai era — că-nvingătorul vil
Mai lasă zidurile bine roase.
La vreo optzeci de verste e de mare;
Jurîmprejur trei mii de stînjeni are.

10

Un tîrg se află-n stînga, pe-o nălţime
Ce domină întreaga fortăreaţă;
Aici un grec — de ce nu ştie nime —
Aridicat-a palisade-n faţă,
De-mpiedicau localnica oştime
Să tragă în duşman cu vreo sîneaţă,
În schimb lăsîndu-i dúşmanului loc
Să-i nimerească bine orice foc,

11

Dovadă cît talent avea ăst alt
Vauban[19] — dar şanţu-n jur era cît marea
De-adînc, şi meterezul tare-nalt,
Cît nu ţi-ar fi plăcut spînzurătoarea,

Dar chestii de oprit un crunt asalt,
(Jargon inginerese, îţi simt chemarea!)
Încît să-ţi spună „pe-aici nu se trece".
Nu prea zăreai în jur... Deh, minţi zevzece!

12

Un bastion cu-ngust ciubuc; zid tare,
Ca multe ţeste; baterii armate
Ca Sfîntul George[20]-al nostru, fiecare
Ascunse în barbete, cazemate,
Stăteau păzind a Dunării vîltoare;
Şi douăzeci de tunuri ridicate
Pe o nălţime,-n dreptа.— straşnic loc! —
Tot aşteptau din guri să scuipe foc.

13

Spre rîu în sus. însă, neapărată
Era cetatea, turcii necrezînd
Că poate fi pe apă atacată.
Că au greşit îşi dară seama cînd
Se arătă flotila rusă toată.
Dar greu se trece Dunărea oricînd,
Şi toţi stăteau privind, strigînd „Allah!"
Şi, după aia, chiar şi „Bis Millah!"[21]

14

Ci ruşii erau gata de atac,
Dar, zee ale gloriei, eu cum
Pot să-l numesc pe fiece cazac
Nemuritor prin fier şi foc şi scrum?
Ahile, chiar însîngerat, buimac,
N-a fost ca aste mii care, acum,
(Neam proaspăt şlefuit) dădeau asaltul!
Ah, numele să le pronunţe-un altul!

15

Spun totuşi cîteva, să-mbogăţesc
A versului eufonie: Of!
Arsenieff şi Ciokenoff (Ameţesc!)

Ce de coñsoane!) Roghenoff şi Lvoff;
De Stroknoff şi de Meknop amintesc;
(Le-am scos de prin ziare — ce istov!)
Dar Faima (tîrfă de din vremi străvechi),
Cu greu îi trîmbiţă, avînd urechi,

16

Şi greu poate băga în rime-un nume
Ce în Moskovia, mă rog, normal e.
Mulţi merite mai multe au pe lume
Decît virgina-n clipe nupţiale.
Eu pentru Londonderry zic, anume,
Că-s bune — cînd se-ntinde la taclale;
Sfîrşească-n „işkin", „uşkin", „iffski", „usski",
Din care eu reţin pe Rusamusski,

17

Kurakin, Muskin, Puşkin, Koklobskoi,
Koklotski, Şerematoff şi-alţii care
Rostindu-i numai simţi că-s mari eroi
Ce-n două taie-un om, cu nepăsare,
Iar pe muftii şi pe Allah, un-doi,
Îi schimbă-n piei de tobe sunătoare,
De-i pergamentul scump şi alte piei
La timp nu au la îndemînă ei.

18

Ci, printre ei, iluştri voluntari
Străini se-aflau, nu pentru ţara lor
Luptînd, însă dorind s-ajungă mari
„Brigadieri", să prade-ngrozitor
Vreun tîrg — deh, pentru nişte temerari
Juni lucru prea plăcut, rîvnit cu dor.
Se-aflau englezi aici, cu-acelaşi viş —
Vreo cinşpe Thomsoni, douăzeci de Smith

19

Jack şi Bill Thomson — ceilalţi *Jemmy*[22] doar,
Precum celebrul bard; coif şi armură
Nu ştiu de-aveau — dar naşul plin de har
Fiind, erau şi ei pe-a lui măsură;
Trei Smith, toţi *Peters* — dar mai temerar
Era,-ntre ei, grozav în lupta dură,
El, cel ce-„n Halifax vestit a fost",[23]
Acum afîndu-şi la tătari un rost.

20

Will, Bill, Jack, Giles erau ceilalţi, toţi crunţi;
Dar despre vîrstnicul Jack Smith de spun
Că se născuse-n Cumberland, în munţi,
Că tatăl lui era fierar, chiar bun, —
Aflaţi tot ce-s în stare să enunţ
Despre-acest nume (ziceţi că-i comun?).
La Smacksmith, în Moldova a murit
Şi-n ordinul de zi fu pomenit.

21

Au merită (eu îl respect pe Marte!)[24]
Doar ca s-ajungi în ordinul de zi,
Să-nfrunţi un glonţ aducător de moarte?
Nu cred păcat că-i de mă-ntreb, căci şi
Shakespeare, în nuş' ce piesă, mai aparte,
Pe un erou îl pune a gîndi
La fel[25] — încît mulţi îl citează, uh!,
Să-i creadă alţii oameni mai de duh.

22

Apoi franţujii, veseli, juni, galanţi!
Dar prea sînt patriot, vreun galic nume
Să pomenesc — şi-s toţi exasperanţi!
Mai bine spun vreo cinci minuni sau glume,
Căci adevărul despre-aceşti berbanţi
Ar fi trădare! În engleza lume
Îi pomeneşti s-arăţi cum pacea-l face
Duşman al Franţei pe John Bull[26] — şi pace!

23

Cu două baterii armata rusă
Amenința de pe-un ostrov, cu gînd
De-a bombarda cetatea nesupusă.
Făcînd zob case, cetățeni de rînd,
Și-n amfiteatru cum era dispusă
Cetatea, jubilau că, în curînd,
Cum totul era numai bun de țintă,
Vor dărîma întreaga ei incintă.

24

Voia, apoi, a turcilor flotilă,
Ce încă sta la locu-i ancorată,
Să o distrugă iute, fără milă,
Cetatea cît va fi împănicată;
Doreau să se supună lor, umilă,
Căci asta vor soldații cîteodată,
Buldogi, foxterrieri de nu-s — dresați
Vulpi să vîneze, încăpățînați.

25

Prost obicei e să-i disprețuiești
Pe cei ce, în războaie, dușmani ți-s!
De aia au murit aici acești
Doi mari eroi — Un Cicitzkoff și-un Smith.
Din douăzeci de Smith puri, englezești,
Ne va lipsi un Smith! Rima cu „pith"
(Vigoare) dar îl poartă lorzi de neam
Și *primul* cred că l-a purtat Adam.[27]

26

Aceste baterii, în grabă mare
Alcătuite, erau incomplete.
(Și versul incomplet e șchiop — și tare
Sînt triști Longman și Murray[28] cînd, în cete,
Cumpărătorii fug!) — și, mi se pare,
Aceeași lipsă pune grea pecete,
Întîrziind ce mulți numesc, cu zel,
Ba „glorie", ba „infernal măcel".

27

Greşiseră constructorii sau, poate,
Un lacom fabricant vru banii iute,
Sau nu cumva să intre în păcate
Ca ucigaş de oameni, pe nevrute, —
Nu ştiu, dar nu aveau stabilitate
Aceste baterii. Obuze, sute
Trăgînd, nu nimereau, dar nimeriţi
Erau soldaţii lor, ucişi, răniţi.

28

Mai calculînd distanţa necorect,
Trei vase de incendiu şi pierdură
Cît nu ajunseră unde efect
Să aibă-a flăcărilor zvîrlitură.
Aprinseră fitilul, asta-i drept,
Dar prea devreme; cu bubuitură,
Explozie făcură-n rîu, pe cînd
Stau turcii-n fapt de ziuă dormitînd.

29

La şapte, treji, văzură flota rusă
Pe apă naintînd; iar pe la nouă,
Şi flota lor fu-n Ismail adusă.
Şi prinseră obuzele să plouă,
Fiind cumplită bătălia dusă
De taberele-n luptă amîndouă.
Foc de mitralii şi muschete, apoi,
Mai însoţeau obuzele în roi. —

30

Turcescul foc vreme de ceasuri şase
Îl înfruntă flotila, răspunzînd
Cu zel şi ea, prin slave furioase.
La unu,-apoi, să se retragă vrînd,
Căci Ismailul nu capitulase,
O navă ţăndări se făcu, pe cînd
O alta se împotmoli-n nisip
Şi turcii-o capturară-n acest chip.

31

Pierdură turcii vase şi soldaţi,
Însă văzînd că ruşii se retrag
În grabă, în mai multe bărci urcaţi,
Porniră deliii cumplit harţag,
Cercînd şi-un abordaj, dar aruncaţi
În valuri fură,-n groaznic vălmăşag,
De contele Damas[29] — carnagiu mare,
Putînd să umple cîteva ziare.

32

„De-aş sta să scriu ce ruşii-au făptuit
În acea zi — ne spune un istoric —
Vreo cîteva volume, negreşit,
S-ar cere." Tonul lui e categoric,
Dar se opreşte-aici, pe linguşit
Punîndu-se... Doar pe străini, retoric,
Îi aminteşte: Langeron[30], Damas,
De Ligne[31] — vestiţi şi ei de-al Faimei glas.

33

Vedeţi cum Gloria strigată-i deci!
Doar cei trei *preux chevaliers*[32] vor şti
C-au fost grozavi — iar cititorii,-n veci,
(Se pare că-s şi azi printre cei vii.)
Ah, glorie, norocului te pleci
Şi tu! E drept că, stînd pe la moşii,
De Ligne s-a smuls uitării (doar pe sine!)
Scriind nişte memorii anodine.

34

Soldaţii însă cum s-au fost bătut
Eroic — despre asta cine scrie?
Pierduţi rămîn pe veci sub rece lut
Şi numele uitat li-i pe vecie;
Se stinge faima lor în chip durut,
Deşi s-ar cere proslăviţi să fie.
Pariu pun, cititori iubiţi şi breji,
Că nu ştiţi zece nume de viteji!

35

Pe scurt, atacul, ca oricare altul,
A arătat că *undeva*, *-ntr-un fel*,
S-au săvîrşit greşeli.[33] Cerea asaltul
Ribas[34] bun amiral (notat fidel
În rusele istorii). Eu exaltu-l,
Dar i se-mpotriviră-n chip şi fel.
Las dracului discursurile lor,
Să nu-l mai plictisesc pe cititor.

36

Se-afla acolo un bărbat (ncom).
Nu bărbăţia-i pun la îndoială,
Căci Hercule de nu era, ci gnom,
Sfîrşea favoarea lui imperială
De mult! Aşa, murit-a sub un pom,
Răpus de-o indigestie banală,
Pe-un cîmp ce-l pustiise el precum
Lăcustele cînd năpădesc duium.

37

Era Potemkin[35], mare-n vremi cînd mare
Puteai s-ajungi prin desfrînări şi crime;
Prin titluri glorie un om de are,
El o avea — şi-avea averi cît nime.
Ecaterina, ce pe fiecare
Amant şi-l măsura după nălţime,
Plăcîndu-i cît clopotniţa să fie,
Îl îndrăgea cu pasiune vie.

38

Cît pro şi contra mai vorbeau destui,
Un curier la el Ribas trimise,
Şi toate fură după voia lui,
Despre mesajul dus n-am veşti precise,
Dar era clar nemulţumit că nu-i.
Iar focul, între timp, nu lîncezise,
Căci turcii tot trăgeau din loc ascuns
Şi ruşii le dădeau pe loc răspuns.

39

Pe treisprezece, însă, cînd o parte
Din trupe se-mbarca, să se retragă,
Veni un călăreț curaj dînd foarte
Acelor căror lupta le e dragă,
Chiar diletanților. De dedeparte
Vești aducea, să afle lumea-ntreagă
Că turcilor le-o fi de-acum blestem
Suvorov, noul comandant suprem.

40

Ci prințul mareșalului îi scrise,
În termeni demni de un spartan (de-ar fi
Să apere-ale libertății vise,
Dar el visa doar jaf și avuții
Și oameni în a morții negre-abise,
Așa că tot ce merită și vii
Elogii, din a lui scrisoare,-i stilul) —
„Cu orice preț, lua-veți Ismailul!"

41

„Lumină fie!" — zis-a Domnul Sfînt —
„Și-a fost lumină"[36]. Omul: „Sînge-n val
Să curgă!" — și tot curge pe pămînt.
Rostit-a fiul nopții, bestial,
Un *fiat* ce-ntr-un ceas a ras și frînt
Cît treizeci de-ani n-o crește căci, fatal,
Distruge și un rai războiul — fiară
Ce smulge rădăcini și trunchi doboară.

42

Văzînd că rușii se retrag. „Allah!"
Strigară turcii bucuroși, greșind.
Cum mulți — grăbiți — greșesc gîndind că, ah,
Dușmanu-i frînt *(înfrînt*, dar nu colind
Eu prin gramatici, nu-s al lor monah
Cînd ars sînt de-al creației viu jind);
Greșeau, zic, turcii, care fug de pore,
Dar să-și salveze pielea mintea-și store,

43

Că-n șaișpe ale lunii se-arătară
Doi călăreți cu prea puțin bagaj,
Pe cai ucrainieni, din cale-afară
De iuți; păreau cazaci în peisaj,
Dar cînd mai tare se apropiară,
Recunoscură într-un personaj
Pe Suvorov — și celălalt și-au zis
Că este călăuzul lui, precis.

44

„Petrece Londra azi!" — cîte-un nebun
Mai strigă, de apar iluminații:
Pentru John Bull, bețivul, semnu-i bun
Și-i printre-ntîile-i halucinații;
Lămpi colorate de-ard de din ajun,
Acest cuminte John face rotații
De fluture de noapte-n jurul lor,
Bani, suflet dînd cu patimă și dor.

45

Ciudat că „Sară-mi ochii!" zice-apoi.
I-au și sărit! Ăst vechi blestem nimic
Nu-i spune dracului în vremi mai noi.
John nu mai vede: zice că e șic
În zdrențe; de-i datornic — că-i ciocoi;
Că dările-s un rai; iar cînd, calic,
Îl roade Foamea, descărnat titan,
Zice că Ceres[37] l-a născut în lan.

46

Petrecere în tabără! Căci ruși.
Tătari, cazaci, francezi, englezi tehui
De Suvorov sînt ca de-o torță duși
Ori cum, prin mlaștini, niște flăcărui
Îi amăgesc, în noapte, pe intruși
Să-i ducă de unde scăpare nu-i —
Un foc hoinar urmat de toți, duium,
Dar neștiind de ce și pe ce drum.

47

Dar totul se schimbă căci, din apaluze,
Născu entuziasmul — şi noroc
Toţi îi urară creştineştii cauze.
La o bătaie doar de tun, pe loc,
Se-apropiară, şi-apoi, fără pauze,
Făcură scări, muncind cu sîrg şi foc,
Aduseră fascine, reparară
Tot ce trecutele-ncleştări stricară.

48

Astfel un om comandă o mulţime,
Ca vîntul valuri mii cînd marea scurmă;
Cum cîinele pe orb, din străvechime;
Cum taurul fălos supusa turmă;
Ori cum berbecu-a oilor desime
O face să se ţină pe-a lui urmă,
De poartă clopoţel. Cei mari astfel
Pe céi mici îi conduc spre orice ţel.

49

Ce chiu! Ce hai! Parcă porneau la nuntă!
(Metafora e bună: iese ceartă
La nunţi —iar după bătălie cruntă,
Răni, lovituri ce-adesea nu mai iartă.)
Chiar ordonanţele prind de se-ncruntă
Şi-nvaţă cruda războirii artă.
De ce? Că un bătrîn, cam mic de stat,
Lua comanda, simplu îmbrăcat,

50

Doar în cămaşe! Chiar aşa a fost!
Un prim detaşament, din trei coloane,
Curînd şi aştepta semnalu-n post.
Al doilea, tot la fel, în oşti duşmane
Să deie iama vrea cu orice cost,
Spre-a merita, prin crunt măcel, galoane.
Al treilea, din două coloane doar,
Va ataca dinspre-apă pe barbar.

51

Se amplasară alte baterii
Şi, în consiliu, Unanimitatea,
Cum se întîmplă-n vremuri de urgii,
Uni pe toţi spre-a asalta cetatea.
Şi steaua gloriei le şi luci
În timp ce, spre-a zdrobi păgînătatea,
Chiar Suvorov recruţii-şi învăţa
Ce-nseamnă baioneta-n lupta grea[38]

52

El, comandant suprem, fapt dovedit,
Făcea instrucţie cu toţi, pe rînd, —
O treabă de fruntaş mai instruit.
E ca şi cum ai sta tot învăţînd
Un pui de salamandră cum se-nghit
Iuţi flăcări, nears totuşi rămînînd.
Îi învăţa pe scări să urce şi
Peste un şanţ adînc cum pot sări.

53

Alcătui şi manechine din
Fascine, cu turbane şi şalvari,
Şi iatagane, învăţîndu-i prin
Aceasta să-i atace pe barbari.
Cînd mulţi ziceau că e scrîntit puţin,
(Deştepţii printre ofiţerii mari),
El nu zicea nimic... Dădu răspuns
Prin faptul că-n cetate a pătruns.

54

Deci lucrurile, în ajun de-asalt,
Aşa stăteau; domnea tăcere grea;
Se înfăşoară-n al tăcerii fald
Uşor soldaţii dacă ştiu că, da,
E totul pregătit... Spre cerul nalt
Privind, oricare casa şi-o vedea
Şi pe ai săi. Tăcînd, dar cu emoţii,
La a lor soartă cugetau cu toţii.

55

Suvorov era însă peste tot,
Dînd ordine, mustrînd, poveţe dînd.
Eu un ciudat miracol îl socot,
Erou, bufon şi demon — rînd pe rînd,
Nimicitor, prădalnic, drept, despot,
Azi — Marte, mîine — Momos[39], însă cînd
El o cetate asalta, în formă,
Era chiar Arlequin în uniformă.

56

C-o zi nainte de atac, spre seară,
Cînd el mai instruia soldaţi, să vadă
De nu s-or face-n luptă de ocară,
Cîţiva cazaci ce, ca vulţani de pradă,
În jurul unui deal mai galopară,
Prinseseră cinci inşi în ambuscadă.
Ci unul, ce-o rupea şi pe rusește,
Zisese c-a slujit sub el... Firește,

57

În cartierul general i-au dus;
Purtau turcești veşminte dar, sub ele,
Doi sigur dovedeau că turci ei nu-s;
Era un *travesti* de ceasuri grele,
Căci creştinismul, sub şalvari chiar pus,
Interioarei graţii tot fidel e.
Şi-ar fi greşit ca, sub o aparenţă,
Să nu distingem pura cvintesenţă.

58

Era-n cămaşe Suvorov în faţa
Unei companii de calmuci, cu gluma,
Mustrarea,-njurătura şi povaţa
Cu sîrg tot învăţîndu-i şi acuma
Ce minunat e să omori şi viaţa
Să-ţi pierzi chiar şi să te-nfrăţeşti cu huma,
Căci moartea dobîndită-n luptă este
O pensie venită fără veste.

59

Văzîndu-i, îi privi pătrunzător
Şi întrebă: — „De unde-mi mai veniţi?“
— „Păi, din Constantinopol, cu mult zor;
Scăpat-am din serai chiar, să trăiţi!“
— „Ce sînteţi?“ — „Ce se vede.“ Vorbitor
Laconic era cel dintre fugiţi
Care dădea răspunsuri, ştiind bine
Cui răspundea. — „Cum vă numiţi?“ — „Pe mine

60

Mă cheamă Johnson... El este Juan;
Mai sînt două femei şi unul care
Nu-i nici femeie, nici bărbat. „ — Ast an,
Eu numele ţi-am auzit îmi pare.
Pe celălalt, nu-l ştiu... E-aiurea ca-n
O tabără s-aduci femei... Ci oare
Nu-n regimentul Nikolaev, spune,
Luptat-ai? „ —“ Da. „ —Vidinul a-l supune

61

N-ai fost însărcinat?“ — „Ba da.“ — „Şi-apoi?“
— „Nu mai prea ştiu.“ — „În breşă nu cumva
Întîiul ai pătruns?“ — „N-am dat napoi,
Dar cîţiva mai erau în faţa mea“
— „După aceea?“ — „M-a lovit greoi —
Un plumb, şi am căzut.“ — „Te-om răzbuna,
Căci Ismailul, ce-i o fortăreaţă
Mai tare ca Vidinul, ne stă-n faţă.

62

În ce corp vrei să lupţi?“ — „Unde-s trimis.“
— „Să fii a disperaţilor speranţă
Primeşti? Cred că nutreşti acum un vis
De a lupta şi mai cu cutezanţă,
Cînd la Vidin mai că n-ai fost ucis.
Dar acest ţînc imberb, cu haina zdreanţă...“
— „O, generale, înapoi el nú dă
În dragoste şi nici în luptă crudă.“

63

— „Să meargă-n frunte deci!“ O plecăciune
Făcu Juan. Iar Suvorov: — „Noroc
Ai, zău, căci regimentul tău, ce bun e,
Chiar azi sau mîine va intra în foc.
Cetatea am jurat c-o voi supune
Şi plugul va să are acest loc!
Nu-i va opri brăzdarul ascuţit
Nici o moschee, nici un fel de zid!

64

Spre glorie, nainte!“ Şi aici
Se-ntoarse poruncind o defilare
În stil rusesc spre a trezi-n voinici
Al slavei dor şi dor de pradă mare,
Ca pastorul ce nu ia firfirici
Pe-acest pămînt (doar dijma!), cu-nfocare
Îi îndemna la luptă grea, divină
Pentru Ecaterina prea creştină.

65

Ci Johnson, care pricepu că este
În graţiile marelui strateg,
Chiar dacă el, în clipele aceste,
Trecu la şmotru, zise: — „Înţeleg
Că moartea am s-o-nfrunt şi-oi sparge ţeste,
Dar unde-anume? Şi al meu coleg?
Ci spuneţi-ne, generale, unde
Vom înfrunta obuze furibunde?

66

— „Aşa-i, uitasem... Vechiul regiment
Te-aşteaptă, că-i deja sub arme... Ah,
Katkov, du-l iute şi echipament
Să-i daţi — îi porunci el unui leah.
„Cît despre tînărul aici prezent,
Îl ţin cu mine... Doamnele de-Allah
Să uite... Le trimit la manutanţă,
Sau la răniţi, să le mai dea speranţă.“

67

Dar doamnele aici făcură, iată,
Un fel de scenă, chiar dacă-n harem
Doctrina unică adevărată,
Supunerea, o-nvață. (Ce blestem!)
Cu ochi scăpărători, ochi plînși deodată,
Cum cloștii aripile-i mai vedem,
Întinseră mîini albe, de grumaz
Sărindu-le, nevrînd în nici un caz

68

De-ai lor eroi să se despartă-acum
Că promovați erau de-un mare șef
Ce iadu-l populă cu morți duium
Și-a-ndoliat regate, după chef.
Bieți oameni, instruiți în van, oricum,
Căci toți sînteți ai crudei morți fief.
Rîvniți un laur și, pentru a-l strînge,
Potop de lacrimi curg și mări de sînge!

69

Suvorov, surd la lacrimi și la moarte,
Nepăsător, o clipă fu mișcat
Văzînd cum ale celor doi consoarte
Plîng și chiar suferă cu-adevărat;
Căci dacă omul împietrit e foarte
Cînd milioane mor — e turburat
Și-un măcelar de o durere surdă
De e a unui singur ins din ciurdă.

70

Pe cel mai dulce ton calmuc îi spuse
Lui Johnson: — „De ce naiba le-ai adus?
Femeile-ntr-o tabără-s intruse;
Mă rog, la ambulanțe frontul rus
De-ar mai primi asemeni catrafuse.
Nu-mi plac recruții cu muieri, am spus,
Afară dacă nu cumva de două,
Trei ori pe an, vin c-o mireasă nouă".

71

— „Îngăduiţi-mi, excelenţă: ele
Nu nouă — altora le sînt soţii;
Doar ştiţi că prea-s trecut prin lupte grele
Ca să-mi aduc neveste-n bătălii.
Ştiu, cînd îţi aperi propria ta piele,
Curajul mult îţi scade dacă ştii
Că pe aproape-ţi este pripăşită
Familia cu soaţa multiubită.

72

Dar astea sînt două turcoaice care
Ne-au ajutat, cu slujitorul lor,
Cu bine să scăpăm, la grea strîmtoare.
Cu noi alături drumu-ngrozitor
L-au îndurat cu stoicism, şi-mi pare,
Cu moartea cum va fi să mă măsor,
Că aş lupta mai liniştit, tratate
De-aş şti că-s cu respect, pe cît se poate."

73

În vremea asta plînsele cadîne
Priveau de parcă se-ndoiau că ei
Iubiţi şi protectori le vor rămîne.
Şi-apoi, cu bătrînelul ăsta ce-i?
Sălbatic, plin de praf, parcă ceapcîn e
Şi tremură în faţă-i toţi acei
Soldaţi vînjoşi — şi încă mai avan
Decît în faţa oricărui sultan!

74

Citeau în ochii tuturor că toţi,
Cu teamă, vrerii lui doar se supun.
Au cu sultanul să-l asemeni poţi,
C-un semizeu gătit ca un păun,
Cu pompa-i de despot între despoţi?
Puterea le părea ciudat că-ntr-un
Bătrîn simplu-mbrăcat şi mic de stat
Îşi poate loc afla cu-adevărat.

75

Văzîndu-le John Johnson disperate,
Cum dînsul nu prea cunoştea deloc
Orientala sensibilitate,
Le consolă flegmatic... Dar cu foc
Jură Juan că s-or vedea, că poate
Să le-afle ruşilor ac de cojoc.
Şi vorba lui le-aduse alinarea,
Iubind femeile exagerarea.

76

Săruturi, lacrimi... Ei pe-a lor potecă
Vor merge. Ele, cu perseverenţă,
Vor aştepta ce,-n lupta cea zevzecă,
Se cheamă Şansă, Soartă, Providenţă.
(O, pentru omenire-o ipotecă
Nesiguranţa este, în esenţă!)
Da, ei vor arde o cetate ce
Nu le-a făcut nicicînd vreun rău... De ce?

77

Vedea Suvorov lucrurile-n mare;
La amănunte rece, un gunoi
I se părea că-i viaţa trecătoare
Ori jalea văduvelor de război.
Putea să-şi piardă oastea-n încleştare,
Doar ţelul să-şi atingă... Iov[40], ştim noi,
Aşa era privit de soaţă, prunci.
Suspinele ce pot să-nsemne-atunci?

78

Nimic! Nainte, pe al slavei drum!
Homer ar fi descris şi canonade,
Şi-ar fi fost plină Troia de bum, bum!,
Dar n-aveau tunuri vechile noroade.
Nu-i al lui Priam fiu[41] ucis acum.
Vorbim de tobe, plumbi şi baricade,
De baionete, baterii, obuze
Ce pică greu în fin gîtlej de muze.

79

Divin Homer! Ai încîntat urechi
(Chiar lungi!) — şi epoci (unele, mai scurte!),
Doar cu poetice-arme şi străvechi
Cum n-afli-n vremile de azi, absurde.
În praf de tun le cată azi perechi
Imperiala sau regala curte;
Să sfarme Libertatea le e voia,
Dar Libertatea nu va fi o Troia!

80

Divin Homer! Îmi hărăzirăsorţii
Asediu mai cumplit eu să descriu,
Cu groaznice unelte ale morţii
Cum n-ai tu în poemul veşnic viu.
Cu tine nu mă-ntrec, cum nici consorţii
Mai vechi n-au cutezat, căci bine ştiu
Că rîul nu-i ocean... Pe cei vechi noi
I-ntrecem doar prin sînge şi război!

81

De *nu* — în poezie, *da* — prin fapte —
Şi fapta-i Adevăr, deziderat
Suprem; şi faptul, dacă neexact e,
Îi frînge muzei zborul avîntat.
Cum voi descrie-ale-ncleştării acte?
Ci ardă Febus, azi, însîngerat,
Bravi generali, cu razele mînjite
De sînge din depeşe năclăite!

82

O, buletine-ale lui Bonaparte!
O, liste de răniţi şi morţi, voi umbi
A unui Leonida[42]-n care arde
Al Libertăţii crez în vremuri sumbre
Voi *Comentarii*[43], a lui Caesar carte,
Săriţi! În ajutor vă strig acum pre
Voi toate, cu pălinda limpezime
Ce muza mea vrea s-o reverse-n rime!

83

Pălindă-i nemurirea marţială —
Zic eu — căci veac de veac şi an de an,
Chiar zi de zi eroi mai noi se scoală,
Şi dacă al bravurilor noian,
Ce-l fericesc pe om, pe-o albă coală
Le adunăm, vedem că-ntregul clan
Nu este decît unul, el, Casapul
Ce tinerilor le sugeşte capul.

84

Medalii, titluri, panglici, roş veston
Nemuritoare-s pentru muritori
Cum pentru tîrfa cea din Babilon[44]
O purpură... Băieţii-s doritori
De roşii uniforme (stil cazon!),
Crezînd că Gloria vor prinde-o... Or
Ce-i Gloria? Să întrebaţi purcelul
Ce zice-se că vede vînticelul.[45]

85

Dar, cel puţin, îl *simte*... Alţii zic
Că-l *vede* — şi-n întîmpinare-i fuge
Ca un purcel... Să zicem, ca un bric
Sau shooner spre furtuna care muge,
Dar muza mea a obosit un pic
Şi n-o mai las o vorbă să îndruge.
În cîntul următor, să vă ajungă,
Va fi vacarm şi clopot într-o dungă.

86

Ci ascultaţi în noaptea rece cum
Se strîng soldaţii-n şir de bătălie;
Încet, pe lîngă ziduri îşi fac drum
Şi-aşteaptă glasul tunului să-nvie,
Cît astrele străpung ciudatul fum
Ce-nchipuie năluci peste cîmpie.
Curînd al iadului fum negru, gros
Va strînge totu-n vălu-i neguros.

Cer un răgaz — cît cel care desparte
De Moarte, Viaţa — un răgaz cumplit
Ce-i respectat de cei ce merg spre moarte.
O clipă! Şi iar totul, negreşit,
Va renvia! Ghiulele, ziduri sparte,
Şi strigăte pe ziduri şi sub zid;
Urrá! Allah! Curînd al morţii geamăt
Va fi-nghiţit de-al bătăliei freamăt.

Cîntul al optulea

1

O, trăsnete şi sînge! Răni şi sînge!
Vulgare-njurături, fin cititor,
Dar gloria din ele se răsfrînge
Şi muza mea cum zice că-s dator
Să le explic, căci ea din ele-şi strînge
Al inspiraţiei năvalnic zbor,
Spuneţi-le Bellona[1] voi, sau Marte,
Oricum înseamnă doar război şi moarte.

2

Pentru asalt e totul pregătit;
Ca leul din bîrlog ieşit, armata,
De sînge mult setoasă, s-a urnit,
Umană hidră[2] să distrugă gata
În şerpuitul ei tîrîş suit
Din smîrcuri umede... Un monstru-i gloata
Şi capetele i-s eroii care,
Căzînd, ştiu alţi eroi că vor apare.

3

Istoria în mare vede tot,
Dar dacă judecăm în amănunt
Dobînzi şi pierderi, un război netot
E-o pagubă, un hău fără de fund.
Plătit e-un pumn de tină de-un despot

Cu aur scump. Mai glorioşi, cred, sunt
Cei care şterg o lacrimă decît
Cei care-noată-n sînge pîn-la gît.

4

De ce? Că-ntîii fac doar fapte bune;
Ceilalţi — după-arcuri de triumf, ovaţii,
Mari pensii (le plăteşte-o naţiune
Ce nu mai are banii) şi decoraţii,
Prin strălucirea lor corup minţi june.
Da, Libertatea-şi merită soldaţii,
Dar alt război, oricare i-ar fi sorţii,
E o plesnitoare-a unui plod al morţii.

5

Sînt ucigaşi războinicii, afară
De-un Washington şi-un Leonida care
Sfinţiră locul unde se luptară
Şi Libertăţii i-au deschis cărare;
Li-i numele un sunet de vioară,
Iar altele-asurzesc, zornăitoare.
Ei far vor fi cît omenirea toată
De despoţi nu va fi eliberată.

6

...Era o noapte cu o ceaţă deasă;
Vedeai doar focul tunurilor cum
În zare şi în fluviu fioroasă
Imagine de iad învie-acum.
Te asurzea oricare salvă trasă
Mai mult ca trăsnetul, prin crunt bum, bum,
Căci cerul rar trăsneşte oameni, dar
Distruge omul milioane chiar.

7

Abia trecu de rusa artilerie
Coloana-ntîi că, iată, otomanii,
Treziţi, răspunseră printr-o puzderie
De iuţi obuze, precum şi duşmanii.

Uscat şi rîu ardeau, de să te sperie;
Părea că globu-l zguduie titanii,
Şi flăcări scăpărară pe redută
Ca sus pe Etna, cînd Tifeu[3] strănută.

8

Allah! strigară mii de guri o dată
Cu-al tunurilor bubuit grozav;
Astfel armata rusă fu-sfidată,
Încît pămînt, şi cer, şi rîu moldav
De Allah se umpleau, căci, să se bată,
Ăst strigăt de război, prelung şi grav,
Îl scoteau turcii-n cor, aşa că nu
Mai auzeai decît un Allah, hu[4]![I]

9

Coloanele înaintau spre ţel;
Cădeau ca frunzele dinspre-apă, chiar
De-un fiu iubit al cruntului măcel,
Arseniev, le conducea. Ce har
Pe Wordsworth, căci măcelul, zis-a el,
E fiu al Domnului![5] E frate, dar,[II]
Al lui Iisus?! Căci luptele se dară,
În astă noapte, ca în Sfînta Ţară!

10

De Ligne rănit fu la genunchi. Cel conte
De Chapeau-Bras[6] între chipiu şi cap
Simţi că-i trece ţiuind un glonte.
Aristocratic cap, deci, căci casap
Nu-i fu ăst glonţ! (credeţi că glonţul tont e?)
Nici nu-i lovi chipiul de nabab!
Un cap legitim şi atît de scump,
Ca aurul, cum să-l pătrundă-un plumb?

11

Iar generalul Markov[7] tot cerea
Mutat *le Prince* să fie dintre cei
Care gemeau, urlau, ca nu cumva

Să stea să vadă cum cer apă ei.
A unor oameni simpli soartă grea
S-o-ndure-un prinţ, zău, nu avea temei.
Aşa gîndise Markov pînă cînd
Rănit fu-n gleznă, ca un om de rînd.

12

Trei sute guri de tun, treizeci de mii
Muschete tot scuipau parcă pilule
Să scoată sîngerări din trupuri vii.
Mortalitate — victime-ai destule,
Prin foame, molime, dizenterii,
Dar farmacistul tău tot nesătul e:
Cric-crac, precum un „ceas al morţii" roade;
Aşa-i tabloul luptelor neroade!

13

Noi suferinţe, noi dureri — de piatră
Îl fac pe om cînd vede cum, mereu,
Mulţi, doborîţi de mii de puşti ce latră,
Ţărîna muşcă-n dinţi gemînd din greu,
Cu ochi *sticloşi* căzînd pe-a gliei vatră;
Ah, moartea e al celor mulţi trofeu!
Mă rog, mai scapă unii, ce e drept,
Şi se aleg c-o tinichea pe piept.

14

Şi totuşi, Gloria mi-e dragă: doar
Poţi şi s-ajungi pensionat de rege!
Mulţi înţelepţi tentaţi sînt de-acest dar,
Iar pe eroi poeţii i-or alege.
Ah, să trăieşti ca un pensionar,
Cîntat de barzii ţării, se-nţelege
Că merită astă cerească mană
Să nimiceşti chiar specia umană!

15

Cum debarcară unele din trupe,
O baterie turcă atacară
Pe rîu în jos — apoi şi alte grupe

Nu se lăsară mult pe dinafară.
Ca prunci la sînul mamei, din şalupe,
Toţi alergau să lupte şi să piară,
Peste tranşei şi peste palisadă,
Şi chiar în ordine, ca la paradă.

16

Grozav mai fu asaltul dinspre fluviu!
Nici de obuze, infernale bombe
Cu lava de-ar ţîşnire din Vezuviu
Nu ar avea mai mult efect în trombe!
Din ofiţeri, ca după un deluviu,
Ajunse o treime să sucombe,
Fapt grav pentru Victorie, căci cîinii
Nu mai vînează de la mor stăpînii!

17

Lăsînd aceste chestii generale,
Căci un erou am, n-am eroi duium;
Spre glorie el singur taie-şi cale
Cînd stau cincizeci de mii luptînd — şi cum!
Căci săvîrşesc mari fapte epocale
Şi merită cîte-un distih postum.
Ce Lexicon al Gloriei s-ar scrie!
Dar povestiri, apoi, de vitejie!

18

Pe cei mai mulţi i-i vom lăsa în seamă
Gazetei[8] — care i-a notat loial
Cum au murit în şanţuri, gropi — ce dramă!,
Căci sufletu,-n cumplit moment fatal,
Zbura pe veci din trup precum o scamă!
Mai fericiţi sînt cei ce, în final,
Au fost corect scrişi, nu puţin pe dos,
Căci unul, ştiu, din *Grove*, ajuns-a Grose[9].III

19

Luptau Juan şi Johnson într-un corp
De-aramată bărbăteşte, crîncen, crunt,
Şi nu ştiau, mînaţi de-al luptei morb,

Nici încotro se duc, nici unde sunt.
Tot înainte,-n luptă corp la corp,
Zdrobind, lovind, strivind, tăind ca-n unt,
Încît să merite, prin greu efort,
Să fie-nscrişi *doar ei* într-un raport.

20

Se avîntară într-un smîrc de sînge.
Printre răniţi şi morţi tăindu-şi vad,
Spre-un bastion. În încleştări nătînge,
Vedeau cum urlă oamenii şi cad,
Dar încă nu-i puteau pe turci înfrînge,
Căci îi întîmpina un foc de iad,
Şi dînd napoi cădeau mulţi, laolaltă,
Peste răniţi, adesea într-o baltă

21

De sînge cheag. Juan al meu, chiar dacă
Lupta întîia oară pe-ntuneric,
Unde curajul nu-i cum cînd să treacă
Sub aerul de triumf sclipind feeric,
De tremura şi mai căsca oleacă,
Ori se uita spre nori, cu ochi iberic,
Căci tenebroşi erau, departe, hăt,
El nici o clipă nu dădu-ndărăt.

22

Nici nu putea... Şi de-o făcea, ce-i cu-asta?
Au *fost* şi *sînt* eroi ce-au început
Cu fuga: Cînd l-ameninţa năpasta,
La Malwitz, Frederick[10] au ce-a făcut?
Căci precum caii, şoimii şi nevasta,
Prin proba focului dac-au trecut.
De treabă mulţi îşi văd — în primul rînd
Pentru politică şi bani luptînd.

23

Era ce Erin[11] zice-n vechea-i ersă,[12]
Sau irlandeză, sau în limba *punică*,
(Da, Hannibal[13], căci mulţi savanţi azi cer să[IV]

Se creadă că-s legaţi prin limbă unică,
Şi poartă — jos opinia adversă! —
Al alfabetului lui Dido[14] tunică.
Mde, noţiunea e raţională,
Dar nu-i, prin asta, şí naţională..)

24

Era „băiat de zahăr" don Juan,
Stup de impulsuri şi de poezie;
Ba era fără seamăn curtezan,
Sau *simţitor* de vreţi — ba o urgie
În stare să distrugă, bun oştean
Alăturea de cei de meserie,
Că-n timpul liber omul ce să facă?
Se mai şi războieşte cîte-oleacă!

25

El o făcea, dar fără răutate:
Iubea, se războia numai „cu bune
Intenţii", un *atu* ce omu-l scoate
La ceas de cumpeni şi pe masă-l pune,
Eroi, oameni de stat, femei stricate
C-au vrut *să facă bine* toţi vor spune,
Cu uşa strînşi —dar drmul către iad
Tot cu „intenţii bune" e pavat.[15]

26

Că iadul cu-astea e pavat, de-o vreme
Eu mă-ndoiesc, că s-or mai fi tocit;
(Nu bunele intenţii eu m-aş teme
Că i-au salvat pe mulţi, într-un sfîrşit!)
Dar de prea multă lume iadul geme
Şi drumul de pucioasă, sclivisit
Îl bat mulţimi peste mulţimi de semeni
Şi cred cu strada Pall-Mall[16] că-i asemeni.

27

Juan, prin jocul întîmplării, care
Desparte luptător de luptător,
Soţii de soţi fideli (mai des, se pare,

După un an de conjugal amor),
Capriciu al Fortunii schimbătoare,
Se pomeni că-i singur... Ce fior
Cînd, după-o răpăială de muschete,
Se rătăci doar el sub parapete!

28

Cum se-ntîmplase, nu ştiu. Mulţi din ei
Zăceau, poate, răniţi sau morţi în jur,
Iar alţii, spăimîntaţi de plumbii grei,
Făcuseră, pe loc, stînga-mprejur.
Chiar Caesar însuşi, cititorii mei,
Pe-aí săi romani, într-un război mai dur,
Cînd o luaseră la fugă rău,
Nu i-a oprit chiar el, cu scutul său?[17]

29

Juan nu era Caesar, n-avea scut,
Era un tinerel brav, chipeş doar,
Luptînd — de ce? Nicicînd nu a ştiut.
Stătu nedumerit o clipă, dar
Iar o porni pe drumul început
Mai încăpăţînat ca un măgar.
(Homer — spun asta ca să fiu iertat,
Pe Aiax c-un măgar l-a comparat.)[18]

30

Ca un măgar, deci, o porni la drum,
Ciudat, în urmă-i neprivind deloc.
Văzînd însă, în depărtare, cum
Se-nvîrtejau mari pălălăi de foc,
Spre a-i orbi pe cei care, oricum,
Departe fug de-al bătăliei loc,
Grăbi s-ajute, curajos şi prob,
Nişte batalioane gata zob.

31

Pe comandantul lui de corp cum nu-l
Văzu — cum corpul însuşi dispăruse,
Ştiu zeii cum (nu-s ştiutor destul
Spre-a lămuri tot ce-i absurd, Iisuse,
În al istoriei mers!) dar nesătul
De glorie, Juan că se supuse
Pornirii lui, înaintînd ca orb,
Uitînd de tot de propriul lui corp, —

32

E minunat! Lăsat de capul lui,[19]
Mergea ca junele moştenitor —
Spre unde? Nu ştia... Cum flăcărui
Îl cheamă, prin păduri, pe călător,
Sau pe naufragiaţi mici cărărui
Ce spre-o colibă duc — aşa de zor
Juan unde vedea mai gros că-i fumul,
Vrînd să dăboare dúşmani cu duiumul.

33

Să-i pese unde-i? Nu! Căci fulger viu
Îi circula în vine. Clipa el
Să şi-o trăiască vrea superb, zurliu
Şi, cap înfierbîntat, gonea cu zel
Spre unde focu-ardea mai stacojiu
Şi tunul bubuia mai a măcel,
(Spre slava ta, fray Bacon[20], nu te mire,
Căci pulberea-i a ta descoperire!)

34

Aşa înaintînd, dădu de-un rest
Din ce a foşt coloana lui Lascy[21],
Ce arăta ca un volum modest,
Cînd conţinuse pagini mii şi mii.
(Eu de eroi vorbesc — să fiu onest!)
Juan se strecură printre cei vii,
Să lupte şi el, în cumplit suiş
Spre-un fort, pe lunecosu-i povîrniş.

35

Aici ajunse şi-John Johnson; cică
„Bătuse în retragere“ — o frază
Strategică atunci cînd, plini de frică,
Eroii de infern fug ca de-o piază.
Dar Johnson, prea isteţ la o adică,
Fugea şi revenea, mînat de-o fază
A luptei — fuga nefiind decît
Tertip al vitejiei, hotărît.

36

De-aceea, cînd muriseră aproape
Toţi camarazii lui, dar nu Juan,
Naivul care nu voia să scape,
Căci nu ştia de ce lupta avan,
Se retrăsese prin niscai hîrtoape,
Să-şi rîdă de-alţii care, la aman,
Îşi înfruntau altfél decît el sorţii,
„Răcind în umbrele din valea morţii.“

37

Aici, la adăpost de-acele grindeni
De plumbi, ghiulele, trase şi din case,
Căci pe-aseditori de pretutindeni
I-mtîmpinau rafale furioase,
Dădu de mulţi mînaţi de-ai fricii pinteni,
Creştini ce apucară să se lase,
(Deh, osteniţi de-atîta grea corvoadă!),
Goniţi de ce şi-ar fi dorit drept pradă.

38

El îi strigă, şi ei, ciudat, veniră,
Nu spirite de din adîncuri ca
Ale lui Hotspur, ce nu se treziră
Oricît cu vocea lui el le striga.[22]
Nesiguri, ruşinaţi de spaima zbiră
Ce îi gonise — se-adunau aşa
Ca gloata, de profeţi cînd e-animată,
Sau turma — de păstor cînd e vegheată.

39

Pe Joe! Johnson, zău, era grozav!
Chiar dacă n-avea nume-armonios
Ca Ajax sau Ahile, om mai brav
Greu de-ntîlnit, căci ucidea frumos,
Calm (cum musonul suflă, cald, jilav,
Luni rămînînd acelaşi vînt ploios).
Nici schima nu-şi schimba; preocupat
Părea, dar dezinvolt acest soldat.

40

Fugise după matură gîndire,
Ştiind că-n urmă va afla soldaţi,
Eroi dorind nespusa fericire
De-a fi, de spimă, prin comenzi salvaţi.
Ei ochii dacă-nchid, să nu vă mire,
Că nu-s toţi orbi: de moarte-ameninţaţi,
Se mai retrag o clipă din vîltoarea
Războiului, să-şi tragă răsuflarea.

41

Dar al meu Johnson, inimă vitează,
Se retrăsese doar ca să se-ntoarcă,
S-atace cu-alţii-acel tărîm de groază —
Cum zice Hamlet.[23] Dar lui John nu dóar că
Nici nu-i păsa de astă ipostază,
Ci duhul lui (curent galvanic parcă,
Ce mişcă şi cadavrele) pe loc,
Pe toţi îi hotărî să intre-n foc.

42

Aşa dădură ei a doua oară
De ceea ce pe fugă îi pusese,
În ciuda celor spuse, bunăoară,
De mulţi, că, ce, de moarte să le pese
Cînd Gloria (dar şi paraua chioară,
Ce-i solda lor) i-aşteaptă pe alese?
Dînd de foc crunt, *gîndiră* unii numa
Şi-alţii *simţiră* că-s în iad acuma.

43

Căci turca artilerie, flămîndă,
Trecu prin ei precum prin grîu o coasă,
Probînd că-i viaţa omului plăpîndă,
Cum spune-o maximă din vechi cărţi scoasă.
Le fu prăpăd şi molimă, osîndă,
Ca un boxer în lupta-i curajoasă.
La ochi măcar o armă n-au fost dus,
Că grupul lor se pomeni răpus.

44

Trăgeau cumplit de după metereze,
Din flancuri, retezînd cîte-un pluton
Cum suflă spuma vînturile treze.
Dar Soarta, care suie regi pe tron
Şi umileşte naţii, chiar viteze,
Făcu din Johnson iar un campion,
Ducîndu-l, cu cîţiva, ca într-un zbor,
Pe-al fortului taluz interior.

45

Doi, cinci la început, şi zece-apoi
Urcară — sus sau jos fiind totuna,
Căci plumbii tot cădeau oriunde-n roi,
Încît nici sus nu-i ocrotea Fortuna,
Nici jos (căci mai erau jos alţi eroi
Mai aşteptînd să tacă semiluna.)
Dar sus pe parapet, jos, pretutindeni
Era acelaşi iad de plumbi în grindeni.

46

Norocu-i ajută pe cei de sus
Printr-o greşeală sau un accident:
Un Cohorn[24] grec ori turc o fi dispus
Ca palisada (fără precedent
Acest caz orişiunde în Apus.
Chiar de şi-n astea nu s-a pus talent
Ca-n Gibraltar) s-o construiască în
Mijlocul parapetului păgîn,

47

Aşa încît de fiecare parte
Erau vreo cîţiva paşi de neted sol,
Şi-ai noştri, cîţi scăpaseră de moarte,
Putură să se-adune pe-ăst loc gol,
Ba chiar s-o şi dărîme ca la carte,
Să n-o mai ţină turcii sub control;
Aşa că, palisada gata ruptă,
Porniră iar, cu nou avînt la luptă.

48

Şi printre primii — nu zic *primul* eu,
Că-n chestii de-astea ni se ceartă fraţii,
Prietenii — s-au întîmplat mereu
Asemeni cazuri şi cu aliaţii.
Englezul s-ar încumeta cu greu
Să-i spună lui John, Bull, (ce aberaţii!)
Că Wellington la Waterloo fu-nvins,
Chiar de prusacii spun[25], şi dinadins,

49

Că dacă Blücher[26], Bulow[27], Gneisenau[28]
Şi alţii-n „er" şi „ow" şi „au" n-ar fi
Băgat grea spaimă-n cei care luptau
Ca tigrii hămesiţi şi-n agonii,
El, Wellington (destui o spun pe şleau)
Nu s-ar mîndri acum, printre cei vii,
Cu pensii, decoraţii multicele
Ce-s, din istorie, cele mai grele.

50

Dar n-are importanţă! „*Dumnezeu*
Să-l apere pe rege! (sau pe regi!),[29]
Căci *omul* nu-i va apăra mereu.
O pasăre tot cîntă, de-ani întregi,
Popoarele că-i vor goni. Cu greu
Şi o mîrţoagă-ar sta în frîu pe veci
Şi e sătul poporul cu istov,
Să-ndure veşnic soarta unui Iov.

51

Murmúră-ntîi, înjeră-apoi, apoi,
Ca David[30], zvîrlo pietre-n uriaș;
Apoi ia arme, chiar de nu-s de soi,
Cînd disperarea-l face nărăvaș.
Apoi vine-al poporului război,
Și-aș zice-acest război că-i rău de n-aș
Fi-ncredințat că unica soluție
Pentru popoare stă în revoluție.

52

Din nou la subiect! Deci *printre primii*
Juan sui pe zid — parcă trăise
Asemeni scene-n mijlocul cruzimii
Cum nu le-aș vrea, pentru-alții, nici în vise.
Dar setea Gloriei, ce și prostimii
Îi intră-n sînge-ades, îl biruise
Pe-acest copil cu suflet cald, blajin
Și chipul — ce să spun — cam feminin.

53

El — ce stătuse de copil la piept
De dulci femei (chiar de și-n alte fapte
Bărbat se arătase, ce e drept),
Din Elizeu[31] de miere și de lapte.
În care ar fi rezistat, deștept,
Și nimfelor ce de Rousseau sînt apte,
S-asculte: „Vă priviți amantul cînd
Din ale voastre brațe zboară blînd".

54

El nu zbura decît silit de Soartă,
De vînturi, valuri, rude-apropiate
Și iată-l unde focul sta să ardă
Umane legături îndătinate.
El, cel tot suflet, *el* — în astă poartă
A iadului cu nume de cetate,
Se avîntă sub gloanțele în grindeni
Ca roib de cursă îmboldit de pinteni.

55

Şi se-ncingea cînd da de un obstacol
Ca roibu-n faţa porţii ferecate,
Cînd greu se mai dau tinerii-n spectacol,
La curse, cînd depind de greutate.
Nu-l atrăgea cruzimea — ce miracol
Părea doar celor plini de răutate.
Se încingea şi el de-al luptei freamăt,
Dar se muia de auzea un geamăt.

56

Lascy, împresurat, simţind că-i pică
Un ajutor atît de oportun
De tineri iuţi şi vajnici, fără frică,
Veniţi parcă din lună-n zbor nebun,
Lui don Juan — cel mai aproape-adică —
Îi zise că e ceasul cel mai bun,
Luîndu-l drept livon[32] pe-al meu Juan,
Nu un „nenorocit bezonian“[33]

57

(Cum Pistol[34] zice) — îi vorbi nemţeşte.
El înclinînd din cap dădu răspuns,
Ştiind nemţeşte cît şi chinezeşte.
După medalii, chip de nepătruns
Şi panglici negre-albastre şi, firească,
Al spadei sale vîrf de sînge uns,
În cel ce-i mulţumea politicos
Descoperi un general faimos.

58

Cînd doi vorbesc în limbi deosebite,
Vorbesc pe scurt — şi mai cu seamă cînd
E ceas de crime nemaipomenite
Şi îi auzi pe toţi răcnind, gemînd,
Şi tunurile bubuie-ndrăcite
Ca clopotu-ntr-o dungă greu bătînd;
O conversaţie cam greu legi printre
Suspine, urlete şi sparte vintre.

59

Tot ce în două lungi octave-am spus
S-a petrecut doar într-un scurt minut,
Destul timp pentru crime de nespus.
De-atît vacarm părea că tunu-i mut;
Cît ţipătul de cînepar, pe sus,
Puteai s-auzi un trăsnet de temut
Cînd, după ce-au luptat ca furibunzii,
Urlau în gheara morţii muribunzii.

60

Intraseră-n cetate! Domnul, ştim,
„Făcut-a cîmpul, oamenii — oraşe",
Cum zice Cowper[35]. Sîntem unanim
De-acord cu el cînd urbe ieri trufaşe,
Ninive[36], Roma-s astăzi ţintirim;
Cartagina[37] şi alte uriaşe;
Trecutul şi prezentul cîntărind,
Ne-o fi, cred, codrul cel din urmă jind.

61

Din toţi bărbaţii lumii, în afară
De Sylla[38], ucigaşul, mulţumit
În viaţă şi în moarte, bunăoară,
De generalul Boon[39] mi-am amintit,
Un om ce în pădure-a vrut să moară
Şi-n viaţa lui de om profund cinstit
N-a omorît decît doar cerbi şi urşi,
Şi fericiţi i-au fost toţi anii scurşi.

62

De dînsul crima nu se-apropiase,
Căci fiică ea singurătăţii nu-i;
Rămase-i sănătatea-n trup şi-n oase,
Plăcîndu-i ei pustiile sîhlui.
Oraşul îi oferă boalei case,
Nu codrul în împărăţia lui.
Boon a trăit şi a vînat, o, Doamne,
Pîn-a trecut de nouăzeci de toamne!

63

Lăsat-a şi un nume. Pentru nume,
Mulţi se ucid — şi l-a lăsat pe bune
Căci, altfel, Gloria-i pe astă lume
Un cînt de cîrciumă — nimic nu-ţi spune.
N-a stat nici gheara urii să-l sugrume,
N-avea de ce ruşinii-a se supune.
Copil al firii, şi bătrîn vînjos,
Era sălbăticit om bun din Ross[40].

64

E drept, fugise şi de a lui naţie
Cînd ridicase-n loc drag lui clădiri
La trei sute de mile de-agitaţie,
Trăind pe voia propriei lui firi.
Ce-i neplăcut într-o civilizaţie
E că puţini te plac şi greu respiri.
Cînd Boon dădea de-un om însingurat,
Cu el se purta cald, îndatorat.

65

Creştea în jurul lui un trib silvan,
Copii ai vînătorii, lume pură
În care urme nu crestase-avan
Nici chinul, nici a săbiei custură.
Nu se-ncrunta nici omul, la liman,
Precum nici veşnic tînăra Natură.
Pădurea liber îl ţinea pe om
Şi proaspăt ca torentul ori un pom.

66

Erau înalţi, vînjoşi, agili şi sprinteni
Cum nu sînt avortonii citadini,
Căci setea de cîştig nu le da pinteni
Şi codru-l moşteneau, mereu senini.
Nu se maimuţăreau ca pretutindeni
Într-un oraş şi, simpli, nehaini,
Cu toate c-aveau puşti, nicicînd cu ele
Nu se ţineau deloc de bagatele.

67

Munceau voioşi şi, după-a zile trudă,
Dormeau nentorşi şi dulce noaptea toată.
Nici prea puţini, nici mulţi, cu gheara-i crudă
Corupţia nu-i înhăţa vreodată
Şi de huzur nici nu voiau s-audă,
Ci, liberi ei, în solidară ceată,
Nu îi întunecau incertitudini
În fericirea dulcii solitudini.

68

Dar gata cu Natura! Înapoi
La marile-ţi plăceri, civilizaţie!
Crunţi despoţi, sînge, molime, război,
Flagelul regilor pentru o naţie!
Şi setea de onoruri, şi un roi
De-ostaşi care ucid pentru o raţie!
Şi al Ecaterinei budoar,
Şi-un Ismail atîtor inşi gropar!

69

Intraseră-n oraş pe-un drum de sînge
Coloana-ntîi şi-a doua-n urma ei.
Din săbiile în ciocniri nătînge
Cu iatagane scăpărau scîntei;
Şi ceru-l blestemau, pornind a plînge,
Prunci, mame,-n nouri de pucioasă, grei,
Ce-nnăbuşeau şi oamenii, şi zorii
Cît turcii-şi înfruntau cotropitorii.

70

Kutuzov[41], cel ce (ajutat de ger)
I-a fost năpastă chiar lui Bonaparte,
Respins fu-n Ismail prin foc şi fier;
El ce, de faţă şi cu cruda moarte
Ori cu victoria, zîmbea lejer,
Cu dînsul toţi avînd de glume parte,
Se pare că n-a izbutit aici
Să-i sperie, glumind, pe inamici.

71

Căci se-aruncase într-un şanţ, urmat
De mulţi grenadieri ce şanţul, iute,
Cu roşul sînge-al lor l-au îngrăşat.
Sui spre parapetele temute,
Dar înapoi de-aici pe loc fu dat
Şi, printre vieţile de preţ pierdute,
Mult regretat, în acel şanţ, la post,
Cel general Ribaupierre[42] a fost.

72

Şi dacă nişte trupe rătăcite,
De colo, colo de curent purtate,
Nu ar fi nimerit, cam aiurite
Şi ca în vis taman lîngă cetate,
Crezînd că văd o piatră, pasămite,
Ar fi rămas în şanţ, cu tot cu-armate,
Şi Kutuzov glumeţul... Şi-astăzi sînt,
Din ei, trei sferturi în ăst şanţ-mormînt.

73

Căzuse „Cavalerul"[43]. „Disperaţii"
Lui Kutuzov prindeau culoarea fricii,
Cînd le deschiseră întîrziaţii
O poartă ce Chilia zisă-aici-i.
Stau în mocirlă pînă-n gît soldaţii,
Nemaiputînd să-nfrunte inamicii.
Mocirla, ce fusese îngheţată,
Băltea acum în sînge curs bogată.

74

Cazacii, sau cozacii, dacă vreţi,
(Căci nu-mi prea pasă de ortografie,
Ci de statistici, fapte, epoleţi,
Politică şi chiar geografie) —
Cazacii nu ştiu, straşnici călăreţi,
A unei mari cetăţi topografie.
Luptau unde erau trimişi — şi mii
Dintr-înşii turca oaste căsăpi.

75

Prin ploaie de ghiulele, vitejește,
Răzbiseră pînă la metereze,
Și-acum credeau că pot prăda, firește,
(Cum cred atîtea inime viteze!)
Orașul tot — dar turcii ca în clește
Îi prinseră, căci unii, minți mai treze,
Se retraseseră spre-a da asalt
De după colț de bastion înalt.

76

Din spate prinși — un fapt ce e fatal
Pentru episcopi și soldați — cazacii,
În zori, fură măcelăriți brutal.
Pieiră fără-a tremura, săracii,
Acoperind cu seceratul val
Tot șanțul ce-l trecură haidamacii
Lui Esuțkoi[44], dintr-un batalion
Numit Polusski... Morții el plocon

77

I-aduse pe toți turcii-n cale-i stînd,
Dar să-i mănînce nu putu, că-n praf
Căzu tăiat și dînsul, în curînd,
De-alți mîncători destoinici de pilaf.
Ci, cum se-ntîmplă cu cei bravi oricînd,
Luptau (cum scrie-un istoriograf)
Nevrînd nici turcii-a da-ndărăt, cum nici
Ceilalți să-și piardă prada de aici.

78

Și-altă coloană suferi destul
Și dovedi,-n cumplite circumstanțe,
Că-n ceas de-atac e rezultatul nul
Soldatului de-i dai prea multe gloanțe,
Căci corp la corp să lupte atunci nu-l
Mai vezi că se avîntă — și speranțe
Își pune-n pușcă, înfricat de moarte,
Și stă și trage numai de departe.

79

Făcură joncțiunea, în sfîrșit,
Ai lui Meknop[45] ostași (căci el pierise
În luptă, de ai săi prost ocrotit)
Cu un alt grup ce zidul îl suise,
După un alt atac greu și-ndrăcit,
Ce mulți mai supse-n ale-morții-abise;
Seraschieru[46],-n grindina de plumb,
Făcu izbînda să-și plătească scump.

80

Johnson, Juan și cîțiva voluntari
Promiseră, de se preda, cruțare,
Dar ăst seraschier dintre tătari
Știa-n credința-i să se țină tare.
Mai bine moartea de la adversari
Decît a lor mișelnică iertare!
Un ofițer naval englez voind
Să-l prindă viu, fu prăvălit pe grind,

81

Căci își primi răspunsul prin pistol
Și țeapăn pentru veci rămase jos.
Și-atunci în jurul lui făcură gol
Oțelul, plumbul, căci e prețios
Metalul lor prin scrum și prin pîrjol.
Trei mii de turci mușcară colbul gros
Și, deodată, șaișpe baionete
Loviră în seraschier cu sete.

82

Cetatea-i cucerită, însă pas
Cu pas — și Moartea beată e de sînge;
Prin orice colț, cîte un turc retras
Mai luptă înainte de-a se frînge.
Natura însăși hîdă a rămas
În urma încleștărilor nătînge,
Rodind noi crunte, monstruoase crime,
Cum Nilul doar, din mîl, sub alte clime.

83

Un rus, un ofiţer dîrz, marţial,
  Călcînd pe leşuri, îşi simţi muşcat
Călcîiul ca de-un şarpe infernal,
  Cum cel al Evei cînd căzu-n păcat.
În van urlă ca lupul, bestial,
  Zmucind, lovind şi înjurînd turbat,
Căci dinţii încleştaţi în carne-i stară
Precum aî şerpilor de-odinioară.

84

Un musulman ce ale vieţii zile
  Şi le sfîrşea, simţind călcîi străin,
În fălci strîngea tendonul lui Ahile
  (Cîntat de muza antică). Hain
Şi crunt strîngeau acele fălci ostile,
  Încît toţi dinţii se-ntîlniră prin
Tendon trecînd — şi capul turc rămase
Prins de călcîiul pe care-l muşcase.

85

Poate-i minciună, dar gradatul rus,
  Oricum, rămase şchiop pînă la moarte.
Printre răniţi şi operaţi l-au dus,
  Şi poate vina vreun chirurg s-o poarte,
Că prost l-a operat. Cel turc răpus,
  De viaţă cînd simţea că se desparte,
Ce vină s-aibă c-a ţinut cu dinţii
De prada lui în gheara suferinţii?

86

Dar faptu-i fapt... Poetul e dator
  De ficţiuni să fugă cînd se poate,
Căci Adevărul şi pe prozator,
  Şi pe poet îl strînge în lăcate,
De nu e vorba de-un dicteu sonor
  În care-ncap minciuni nenumărate
Din care muşte-ades Satan îşi face,
Să pescuiască suflete buimace.

87

Oraşu-i cucerit — dar nesupus,
Căci nu-şi dau arma cei din oastea turcă.
Sub ziduri curgă sînge turc şi rus!
O Dunăre de sînge roşu curgă!
Nu, turcii temători de moarte nu-s!
„Izbîndă!" strigă ruşii — dar de furcă
Le dau vrăjmaşii încă; dúşman geamăt
Cu-al lor se-amestecă-n lugubru freamăt.

88

Retează săbii, baionete-mpung,
Şi morţi, şi muribunzi, şi încă vii
Toţi risipiţi ca frunzele ajung,
De toamnă scuturate, ruginii.
Oraşul tot e-un geamăt lung, prelung,
Golit de cei mai buni şi vajniei fii;
Se năruie-n ruină vastă, dar
Ca — retezat — stejarul secular.

89

E-o temă-ngrozitoare, însă eu
Nu pot doar groazei versul să-mi sacrific,
Căci Omu-i bun, rău, zeu şi derbedeu.
Trist, vesel, impozant, umil, magnific,
Şi de-aş descrie un aspect mereu,
V-ar fi romanţul ăsta soporific.
Vrăjmaşi şi-amici de supăr prin poveste,
Eu lumea le-o descriu aşa cum este.

90

Şi-o faptă bună printre-atîta crime
„Răcoritoare"-i, cum ăst fariseic
Veac ştie de demult să se exprime,
Că-l ştim că-i în dulcegării proteic.
Aduce poate prospeţime-n rime,
După războiul ăsta epopeic,
Şi ale lui urmări, ce genul epic
Le-mbogăţesc (vedeţi deci eu în cé pic!)

91

Pe-un bastion, şi printre céi morţi, mii,
Măcelăriseră nişte femei;
Mai palpitau, fiori de groază, vii,
Stîrnind în inimă. Cazaci mişei
Le căsăpiseră pe toate şi
Acum, cu ochii scăpărînd scîntei,
Setoşi încă de sînge, fără milă,
Mai urmăreau o gingaşă copilă.

92

Cerca printre cadavre-acea codană
Să scape de-a lor fúrie turbată.
Nici fiara lacomă, siberiană,
Atît de cruntă nu e niciodată.
Un urs, un lup mai fără de prihană
Ca ei sînt... Dar ei poartă vina toată,
Sau suveranii lor, care-i învaţă
În luptă să distrugă orice viaţă?

93

Sclipeau deasupră-i săbii ucigaşe;
Măciucă păru-i se făcea de frică.
Juan, văzînd cum fata drăgălaşe
Şi-ngroapă faţa-n leşuri, mititică,
Nu spun ce-a *zis*, căci sînt „urechi gingaşe",
Spun *ce-a făcut:* se repezi, adică,
Dînd în cazaci cu spada — pe toţi dracii! —
Căci limba asta o-nţeleg cazacii.

94

Un umăr despică, împunse-o coastă
Şi îi trimise pe-amîndoi urlînd
Să-şi afle un chirurg, de-aşa năpastă
Să-i scape, de-o putea, cît mai curînd.
Urlau că au făcut o treabă proastă
Şi de dureri de răni în primul rînd.
Juan o scoase pe copilă dintre
Acele leşuri unde-a fost să intre.

95

Era de sloi, ca leșurile, și ea,
Și-i scrijelase-un pic obrazul lama
Care se abătuse ca urgia
Și-i omorîse,-acum o clipă, mama.
Un firicel de sînge de-agonia
Acesteia o mai lega, dar seama
Juan își dete că vreo altă rană
Mai gravă n-avea gingașa codană,

96

Ce îl privea cu ochi măriți de groază;
Dar spaima, zbuciumul peste măsură
Nu-mpiedicau lăuntrica ei rază
Să se reverse peste chipu-i, pură,
Ca într-un vas de alabastru trează.
El se temea că alt rău îi făcură
Cazacii — și-o privea și-ndurerat,
Și bucuros că viața i-a salvat.

97

Și-atunci pică John Johnson, (Jack nu-i spun,
C-ar fi vulgar, prea rece în ăst caz,
Cînd el sărise la asalt nebun
Și se luptase neînfricat, viteaz).
Pică strigînd: — „Juan, pariu eu pun:
Dau Moskova pe-un dolar — fii mai breaz! —
Că crucea Sfîntul Gheorghe, în curînd, VI
O s-o vedem pe pieptul nostru stînd.

98

Seraschieru-i mort... Ăl bastion
De piatră mai rezistă. Printre morți,
Fumează pașa calm, într-un cotlon;
De-n jurul tunurilor ochii-ți porți,
Vezi morți de-ai noștri, un batalion,
Dar tot mai trag (obuze, nu la sorți!).
Obuze cad ciorchini, să te tot sperii,
Ca strugurii după sfîrșitul verii.

99

Hai, mișcă!“ Dar Juan: — „Cum, ca pe-o zdreanță
Să las la voia întîmplării fata?
Nu, nu plec cît n-o știu în siguranță,
Dar după aia, dacă vrei, sînt gata“
Dădu din umeri cam fără speranță
John Johnson, își mai potrivi cravata
Și mîneca și-o netezi, și zise:
— „Mda, treaba-i încurcată, pare-mi-se!

100

— „Cît viața ei nu e la adăpost,
Precum a noastră, singură n-o las.“
Iar Johnson: — „De-i așa, la fel de prost
Cu viața stăm și noi în acest ceas,
Dar poți muri glorificat, cu rost“.
Juan: — „Îndur orice, căci a rămas
Orfană de părinți și, de-azi nainte,
Eu i-s pe lume unicul părinte“.

101

— „Juan, nu-i vreme de pierdut... Copila
Drăguță-i... Ce ochi are! Însă vrei
Ca gloria să ți-o răpească mila?
Mîndria vrei să-ți pierzi de dragul ei?
Auzi cum crește durătul? Idila
Nu-i scuză-n ceas de jaf printre moschei.
N-aș merge fără tine... Deci rămîi?
Eu vreau să m-aflu printre cei dintîi.“

102

Juan rămase neclintit cît John,
Care-l iubea în felul lui, cîțiva
Soldați ce n-aveau chef spre bastion
Să meargă nu află, spre a le da
'N primire fata, dar jurînd pe-un ton
Sever că în bucăți îi va tăia
De-i fac vreun rău, dar că le-o da, altfél,
Cincizeci de ruble de căciulă el,

103

Şi asta başca prada ce frăţeşte
Se va-mpărţi... Nu mai stătu pe gînduri
Juan; porni la luptă, vitejeşte,
Prin tunete ce le răreau din rînduri;
La fel făceau cu toţii, căci, firește,
Stîrnește pofta de-a prăda avînturi
În orice om, şi iama cu-alţii-n stol dă,
Căci nu-i soldatul mulţumit c-o soldă.

104

Aşa-i Victoria, şi-i Omenirea,
(Cam nouă părţi) De Dumnezeu cu-alt nume
N-a botezat cumva nelegiuirea —
Sau căile sucite i-s pe lume.
Un han tătar (sau cum istorisirea
În proză ce stă muza să-mi îndrume
Îi zice, un *sultan)* un han viteaz
Nu se putea preda în nici un caz.

105

Cinci fii avînd în jur (poligamia
Da ţării zeci de fii destoinici unde
Nu-i socotită crimă bigamia)
El nu credea că,-n lupte furibunde,
Cetatea va cădea. Au Poezia
În aste rînduri un Peleu[47] mi-ascunde?
Un fiu de al lui Joe? Nu, ci numa
Un brav avînd cinci fii cu el acuma.

106

Voiau să-l *prindă*, dar cînd alţi bravi sînt
De dúşman copleşiţi, un brav mai greu
Se luptă spre-a-i salva. E-un simţămînt
Ce-l schimbă-n fiară şi în semizeu;
Ba e cuprins de milă, ba de-avînt
Ca valu-n fúrii şi, aş zice eu,
E ca un arbor ce sub vînt se pleacă
Un pic, nevrîndu-şi ruptă nici o cracă.

107

Dar hanul *nu voia* să fie prins;
Să se predea de auzea că-i strigă,
Dușmanii-și secera temutul ins
Precum, la Bender[48], Carol, șvedul rigă;
Și fiii lui, cu-al urii foc încins,
Nu conteneau creștini să tot ucigă,
Drept care rușii-și ziseră că-i fiară
Și víu să-l prindă că au vrut uitară.

108

Juan și Johnson, în turceasca lor,
Zadarnic îl rugau mai cu măsură
Să dea în ei, căci să-i salveze vor
O viață-nnobilată prin bravură.
Sultanul împungea, tăia de zor
Așa cum taie-ntr-o adunătură
De sceptici doctorii-n teologie,
Lovind și-n ei chiar, cu sălbăticie.

109

Ușor îi și răni pe amîndoi
Și-atunci, unu-njurînd iar celălalt
Trist suspinînd, cu suflet de eroi,
Dădură, crînceni, ultimul asalt,
Urmați de-al camarazilor lor roi.
Sub ploi de lovituri, sultanul nalt
Lupta cu fiii-alături, în tot chipul,
Sugînd la lovituri precum nisipul

110

Ce bea și-i tot uscat... Al doilea fiu
Muri de glonț; al treilea, de tăiș
De sabie; al patrulea,-n sicriu
De-o baionetă fu trimis, ponciș,
El, cel mai răsfățat și cilibiu;
Al cincilea, urît de el fățiș,
Căci îl făcuse c-o creștină fată,
Muri-apărîndu-și brav ingratul tată.

111

Mai vîrstnicul era un get-beget
  Tătar, urîndu-l pe nazarinean
Ca un martir ce-i demn de Mahomet.
  Vedea doar hurii acest tînăr han,
Cu negri ochi, verzi văluri[49], chip cochet,
  Ce,-n paradis, pat dulce, diafan
Îi pregătesc oricărui luptător.
(Desigur, fac apoi cu el ce vor!)

112

Cu hanul tînăr ce puteau să facă?
  Nu ştiu şi nu ghicesc, da-n paradis
Au nu-i firesc ca şi lor să le placă
  Nu moşi eroi ci tineri cu dichis?
De-aceea cred că,-n lupta cea buimacă,
  Vezi moartea că mulţi tineri a ucis,
Iar veteranii, cu ani grei pe umăr,
Sînt totdeauna mai puţini la număr.

113

O, huriile astea cu plăcere
  Mai şterg din cartea vieţii proaspeţi soţi,
De cum sfîrşeşte luna cea de miere
  Şi-ncepe-a doua lună, cînd mai toţi
Simt că se-adună-n suflet nori şi fiere
  Şi-şi zic că fost-au nişte idioţi
C-au renunţat la celibat — şi ele
Îi iau în rai în aste clipe grele.

114

Deci junul han, văzînd în faţă-i hurii,
  Nu se gîndea la cele patru care
Jos, pe pămînt l-au fermecat cu nurii,
  Şi-atunci zbură spre-a raiului fecioare.
Noi rîdem, dar a se lupta în furii
  Îi fac pe musulmani, ce cred cu-ardoare,
C-ar fi un singur cer... Noi, minţi mai coapte,
Susţinem că ar fi vreo şase, şapte[50].

115

Pieri ca-n ceruri de mirific vis.
C-o lance-n piept, strigînd „Allah!“, zburînd
Spre-acel văzut în față-i paradis
Ce-n lături vălurile-și da, pe rînd,
Și i se arăta măreț, deschis,
O Veșnicie toată soare blînd,
Profeți, sfinți, îngeri, hurii — și, viteaz,
Muri strigînd „Allah!“ în pur extaz.

116

Pe chipu-i oglindit. Bătrînul han
Nu mai vedea nici hurii și nici rai,
Ci doar cum cresc copiii, an de an,
Ca niște cedri tineri sus pe plai.
Văzînd și pe cel mare, la aman,
Cum cade retezat și fără grai
Ca un copac sub muche de secure,
Stătu un pic privelștea s-o-ndure.

117

Văzînd că iataganul și-a plecat,
Soldații stară și ei, să-i propună
Să se predea... El însă, clătinat
Ca trestia de jalea lui nebună,
El — pîn-atunci de neclintit bărbat,
Văzînd copiii-n juru-i că se-adună
Toți morți, simți că singur el pe lume-i
Și viața-i n-are rost pe fața humei.

118

O clipă frînt păru — dar, ca din zbor,
Cu pieptu-ajunse-n ruse baionete,
Ca fluturii de noapte care mor
Atrași de razele luminii,-n cete.
În vîrfuri ce-au ucis cinci fii, de zor,
El sieși parcă lovituri își dete
Și, mai privindu-i cu ochi triști o clipă,
Prin largi răni sufletu-i zbură în pripă.

119

Ciudat, sălbaticii soldați ce,-n luptă,
Să cruțe nu voiau femei, copii,
Cînd îl văzură mort, cu carnea ruptă,
Zăcînd acum printre răpușii fii,
O clipă, cu suflarea întreruptă,
Simțiră-n pieptul lor emoții vii,
Cinstind, cu ochii injectați, un stoic
Ce moartea o-nfruntă luptînd eroic.

120

Dar bastionul mai scuipa ghiulele,
Și pașa, calm, de douăzeci de ori
Respinse dîrz asalturile grele.
Să-ntrebe de mai sînt apărători
Binevoi,-n sfîrșit, fumînd lulele,
Și-aflînd că rușii sînt izbînditori,
Trimise la Ribas un sol, să-i spună
Că lui se pleacă mîndra semilună.

121

Turcește stînd și plin de *sang-froid*,
Neturburat stătea pe-un covoraș,
Trăgînd din narghilea. Chiar Troia, da,
Nu a văzut tot ce acest ostaș
Cu chipul fatalist în jur vedea,
Doar barba mîngîindu-și-o, gingaș.
Părea trei vieți că are el în piept,
Dar și trei cozi purta, avînd ăst drept.[51]

122

Căzuse urbea... N-avea importanță
De el mai rezista pe bastion,
Căci nu-i mai era scut și nici speranță,
Iar semiluna se pleca plocon,
Cît crucea roșie, cu cutezanță.
Suia. (A mîntuirii? Nu! Cordon
De roșii flăcări care-n lac de sînge
Ca luna-n val de mare se răsfrînge.)

123

Excesele ce sufletele noastre
Ni le revoltă; tot ce am aflat,
Tot ce visăm, citim despre dezastre;
Tot ce ar face diavolul, turbat;
Ce n-ar descrie penele măiastre;
Tot ce-n infern din veac s-a adunat
În Ismail zăreai, ca-n orice urbe
Pe care prind asedii lungi s-o surpe.

124

De mila se vădea din loc în loc
Şi mai salvau un prunc, nişte moşnegi,
Ce-i asta cînd, prin sabie şi foc,
Se săvîrşea noian de fărdelegi?
Cînd desfăcea iubiri al soartei joc
Şi-ndatoriri durînd de ani întregi?
Voi, muscadini, voi cockney de tot soiul,
Gîndiţi deci ce distracţie-i războiul!

125

Gîndiţi cît costă ştirea din ziare,
Ce chinuri groaznice şi cît măcel!
De asta nu vă mişcă, nu vă doare,
Gîndiţi că aţi putea păţi la fel.
Dări, Castlereagh, datorii copleşitoare
Oricum sînt vestitoare de flagel.
Priviţi Irlanda: spuneţi, foamea ei
Prin gloria-i o satură Wellesley?

126

Dar pentru-o naţiune care ţara
Şi regele-şi iubeşte el pricină
De exaltare-i încă! O, povara
Purtaţi-i, muze, pe-aripă divină;
Irlandei sărăcia, i-i ocara,
Lăcusta în recolte şi neghină,
Dar George-al Patrulea[52]-i cît un balon,
Căci foamea nu se-apropie de tron.

127

Cu Ismailul s-a sfîrşit... Sfîrşesc
  Şi eu cu tema asta suferindă.
Ard turnurile ca-n coşmar drăcesc
  În mişcătoarea Dunării oglindă.
Ghiulelele de tun nu mai plesnesc,
  Urechea însă poate să surprindă
Şi răcnete, şi gemete durute!
Din patruzeci de mii — rămas-au sute!

128

Dar cred că laude şi nu ocară
  Prin multe merită armata rusă,
Pentru-o virtute care-i astăzi rară
  Şi,-n scris, mai delicat se cere spusă:
Deh, iarna, lipsurile ce-i urmară,
  Făcu să nu fie pe rele pusă,
În sensul că, prin crime şi pîrjoluri,
Cam prea puţine s-au comis violuri.

129

Soldaţii-au omorît şi-au jefuit,
  Şi au păcătuit şi altfel, cruzi,
Dar nu ca-ntr-un oraş ce bîntuit
  S-a întîmplat să fie de franţuzi,
Aşti desfrînaţi ce-ar viola şi-un schit.
Eu cred că iarna i-a făcut ursuzi
Pe ruşi — căci au rămas virgine toate,
Afară de vreo două sute, poate.

130

Deh, s-au mai săvîrşit greşeli prin bezne,
  C-aşa e unde nu sînt felinare:
Pe-amic de dúşman nu-l distingi prea lesne,
  Şi graba-n trebi de astea vină are.
O licărire slabă chiar ades ne
  Alungă de lîngă o oarecare!
Prin beznă, şase grenadiri zevzeci
Au deflorat cadîne de şaizeci!

131

Oricum, s-au stăpînit destul, încît
Dezamăgiri trăiră niște dame
Pe care-acuma le strîngea de gît
„Singurătatea“ (N-au vrut s-o aclame?)
Nu ele, — Soarta s-a purtat urît
Cu ele, și-ar putea s-o și reclame,
Căci s-ar fi vrut sabine[53], fără pat,
Numai să aibă un roman bărbat.

132

Se și-auziră niște păsărici,
Spre patruzeci de ani, simțind un gol
În suflet: — „Cum? Nici un viol pe-aici?
Însă prin ploi de plumbi și prin pîrjol
Soldații timp n-aveau de crime mici.
Scăpat-au? N-au scăpat? Eu nu-s frivol,
E un mister — și apărat se cere.
Eu cred că nu, însă păstrez tăcere.

133

Suvorov a învins! Ce măreție!
Cu Timur[54] și cu Gingis[55] îl compar!
Clădiri ca paiele-ard, el însă scrie,
Cu-nsîngerată mînă fermă, clar:
„Țarină, slavă Domnului și Ție, VII
Prin mine Ismailul l-ai în dar!“
(Țarina, Dumnezeu, o, Doamne, sfinte,
Cumplite-asociații de cuvinte!)

134

Ah, de la „Mene, Tekel, Fares“[56] eu
Nu știu de scris-a vreun învingător
Cuvinte mai de groază... Nu-s ateu,
Și nici bigot, dar Daniil, din zbor,
A prins ce scris-a însuși Dumnezeu
Și n-a parodiat atît omor,
Dar rusul, precum Nero cel pervers,
Ruina unei urbe-a pus-o-n vers!

135

Polară melodie (neuitată,
De gemete şi urlete ce nu-s
Cîntate-n vers!) Eu însă las diiată:
Nu te lăsa tiranilor supus!
Chiar piatra am s-o-nvăţ ca zbuciumată
Să fie de ce astăzi eu am spus,
C-am arătat în vers cum *fost-au* toate
Cît lumea nu trăia în libertate.

136

Nu-i Libertatea fericirea noastră!
A voastră-i! Un mileniu vă aşteaptă,
De fericire! —' N zodia măiastră,
Prin vers veţi şti că lumea fu nedreaptă,
De veţi deschide spre trecut fereastră.
Urîţi a oamenilor de-astăzi faptă
Mai mult ca pe sălbaticii ce, *goi*,
Nu se pictau *cu sînge*, precum noi!

137

Istoricii de vor vorbi de regi
Şi tronuri, voi să le priviţi pe toate
Ca pe schelete de mamuţi întregi,
Miraţi c-au putut fi adevărate,
Ori ca pe piramidele ce,-n veci,
Enigme-ascund; ghicească cine poate
Ce sens hieroglifa stă să-nchidă
Săpată-n lespede de piramidă!

138

Vezi, cititorule, că mi-am ţinut
Cuvîntul: ţi-am descris furtuni, războaie,
Amor, cum Cîntu-ntîi, dintru-nceput,
Făgăduia; veridic şi vioi,
Şi epic, şi exact am fost... Ştiut
E că predecesorii mai de soi
Ar fi, dar mint mai mult... Cînt neglijent,
Dar Febus, uneori, îmi dă talent

139

Şi-o coardă de pişcat şi zdrăngănit.
Desigur c-aş putea să vă mai spun
Ce s-a-ntîmplat cu-al meu erou iubit;
Sătul însă de durătul nebun
Ce Ismailul tot l-a nimicit,
La mijloc mă opresc şi îi adun
Trofeele-aşteptate în alt burg,
În al Ecaterinei Petersburg.

140

Onoarea asta i se acordase
Pentru curaj şi mare omenie!
Mai fac, de-au timp, şi fapte omenoase
Chiar cei obişnuiţi crunţi, cruzi să fie;
Primi felicitări că o salvase
Pe-a lui captivă-n ceas de ananghie,
Şi îi plăcea ăst fapt, nici nu mă mir,
Mai mult ca ordinul Sîn Vladimir.

141

Cum toţi ai ei pieriseră-n măcel,
Precum, cîndva, familia lui Hector,
Plecă orfana cu acest fidel
Şi salvator al ei, şi drag protéctor,
Că-n Ismail nu mai cînta defel
Vreun muezin, oraşul tot, drag lector,
Fiind un spectru... Şi-o luă cu dînsul
Juan al meu, greu stăpînindu-şi plînsul.

Notele lui Byron la Cîntul al optulea

I. *Mai auzeai decît un Allah, hu!*
(Str. 8, v. 8)

Allah, hu! este strigătul de război al musulmănilor, şi ei lungesc ultima silabă, ceea ce dă impresia a ceva aparte şi sălbatic.

II. *...căci măcelul, zis-a el, E fiu al Domnului!*
(Str. 9, vv. 5–7)

„Urcalta *Ta** de groază însă
E-a oamenilor oaste, strînsă
Spre-a-i împlini credinţei ţelul,
Căci fiu al Tău este măcelul!"

(WORDSWORTH, *Odă de mulţumire*, 16 ian. 1816).

* Adică a Divinităţii! Poate că niciodată un Cavaler al Jaretierei n-a descoperit o asemenea formidabilă sorginte a omorului. Ce s-ar fi întîmplat dacă vreun liber-cugetător ar fi descoperit o asemenea genealogie?

III. *Căci unul, ştiu, din Grove, ajuns-a Grose.*
(Str. 18, v. 6)

Fapt autentic: citiţi ce s-a scris în ziare despre Waterloo. Îmi amintesc ce i-am spus pe vremea aceea unui prieten: „Iată ce-i *Faima*! Un om este omorît, numele lui este Grose, şi ei îl scriu Grove". Cel ucis îmi fusese coleg la colegiu, un om foarte prietenos şi inteligent, a cărui societate era căutată datorită veseliei, vorbelor de duh pe care le spunea şi multor *Chansons à boire*[2].

IV. *Da, Hannibal, căci mulţi savanţi azi cer să*
(Str. 23 v. 3)

De pildă Generalul Valancey[3] şi Sir Lawrence Parsons[4].

V. *(Spre slava ta, fray Bacon, nu te mire,*
(Str. 33, v. 7)

Se zice că praful de pușcă ar fi fost descoperit de acest călugăr.

VI. *Căci crucea Sfîntul Gheorghe, în curînd,*
(Str. 97 v. 7)

Ordin militar rusesc.

VII. *„Țarină, slavă Domnului și Ție,*
(Str. 133, v. 7)

În limba rusă:

„Slava Bogu, slaba Vam,
Krepost vziata i ia tam!"

un fel de cuplet, că era și poet!

Cîntul al nouălea

1

O, Wellington[1] (sau Villainton, căci sună
  În Franța și-astfel marele-ți renume,
Și rîde Franța ca de-o glumă bună
  Că nu ți-a cucerit ilustrul nume) —
Onoruri, pensii mari ți se adună
  Și preamărit ești de-o întreagă lume.
De gloria ți-ar huli niște mișei,
Toți ar striga, tunînd: „Nu! Nu! Nu! Nay!"[2]

2

Nu cred pe Kinnaird că l-ai folosit
  Cinstit în cazul Marinet[3]... Destule
Nu sînt de scris pe-al tău mormînt slăvit,
  În Westminster, iar alte cele nu le
Dezbat, mai toți, decît la ceai tihnit.
  Cum, ca bărbat, al tău renume-azi nul e,
Luminăția-Ta, ca un ecou,
Mereu numit ești *tînărul crou.*

3

Britania datoare ți-i (plătind!)
  Iar Europa mái mult, căci, prin luptă,
Ai dres, să-nfrunte alte mari tempeste,
  A Legitimității cîrjă ruptă!
Francezii, spaniolii-au prins de veste

Cît ţi-i *restaurația* de-abruptă,
Iar Waterloo ţi-a-ndatorat o lume;
Păcat că-i slab cîntat al tău renume!

4

Eşti cel mai bun „de-gîturi-tăietor"[4] —
Nu tresări, citez din Shakespeare doar;
Războiu-i treabă de sugrumător
(Cînd cauză sfîntă nu-i) e fapt barbar.
De-ai fost sau nu un binefăcător,
Popoarele, nu regii-or spune clar;
Şi-aş vrea să ştiu, la Waterloo, au cine
A cîştigat, pe lîngă-ai tăi şi tine?

5

Nu tămîiez cu — tămîiat destul
Ai fost — şi-ţi place lauda,-i firesc,
De bubuit de tun cînd eşti sătul;
Cînd áripi linguşelile îţi cresc,
Nu poţi să-mi fii tu satirei emul,
Căci „salvator de naţii" te numesc
Şi- „al Europei eliberator",[1]
Cît încă liber nu-i nici un popor!

6

Am spus destul... Mănîncă din vesela
Ce al Braziliei nalt prinţ ţi-o dete;
Cu resturi doar hrăneşte-ţi sentinela,
Om ce-a luptat, dar stă flămînd, cum cete
De alţi flămînzi lui i-ar rîvni gamela![5]
Îţi meriţi raţia, şi pe-ndelete
S-o-nfuleci poţi, dar eu zic, şi zic unii
Să-i laşi cîte ceva şi naţiunii!

7

Dar ca un Cincinnatus[6] eşti, mylord,
Şi chipul de roman (ţi s-o fi spus?)
Nu-i cu istoria de-acum de-acord.
Ca irlandez, cartofii-ţi plac, nespus.

Dar nu îi sameni tu, la tine,-n nord.
Sabina-ţi fermă bani de ţi-a adus,
Ea cinci sute de mii de guinee
Nici pe departe nu putea să-ţi deie.

8

Eroii mari dispreţuiau răsplata:
Epaminondas? Teba şi-a salvat,
Dar pentru groapa-i n-avu banii gata.
Cu mulţumiri se-alese de la Stat
George Washington — atîta i-a fost plata
Pentru că ţara şi-a eliberat!
Şi Pitt[8], mărinimos, pe gratis, iară,
Şi-a ruinat cu drag iubita ţară!

9

Napoleon doar n-a mai tras profit,
Ca tine, din prilejul de a face
Om liber din tot omul înrobit,
Ca Europa să-l slăvească-n pace.
Ce-i gloria ta *azi?* Cînt măiestrit
Te-o mai slăvi cînd, de o vreme-ncoace,
Flămînzi sînt mulţi şi tac linguşitorii?
Blestemă-ţi epocalele victorii!

10

Cum şi-n ăst cînt eu scriu despre război,
Ţi-o spune nelinguşitoarea-mi muză
Ce n-afli din ziare, lucruri noi,
Ca mercenarul clan să le audă,
Clan îngrăşat din sînge curs puhoi,
Rostite de-o necumpărată buză:
Cu *suflet mic*, făcut-ai *lucruri mari*,
Dar *oamenii* trăiesc tot ani amari.

11

Ah, Moartea rîde... Cugetă tu cum
Văd oamenii trecutu-ntr-un schelet,
Un soare-apus ce nu ştim noi, nicicum,

Unde va naște primăveri... Repet,
Ea rîde peste lacrime, duium,
Și *coasa*-i te pîndește-n loc secret,
Schimbîndu-ți viața-n temeri, să se-amuze;
Privește-o cum rînjește fără buze!

12

Îți rîde-n față — și *a fost* ce *ești*;
Cu *gura pînă la urechi* nu rîde,
Căci nu are urechi... Niște grotești
Ciolane n-aud, dar zîmbesc lung, hîde.
Cînd Moartea-ți smulge pielea (ce-o-ndrăgești
Mai mult ca pe-un costum) ea-ți este gîde,
Și pielea, carnea nepurtînd-o-n cîrcă,
Rînji-va și a ta hidoasă hîrcă!

13

Da, Moartea rîde... Rîsul trist rînjit e!
De ce n-ar rîde Viața orișicui,
Călcînd peste nimicuri risipite
Precum bulbuci într-un ocean ce nu-i
Diluviul etern care înghite
Sori ca pe niște raze-n hula lui,
Și lumi ca pe infimi atomi devoră,
Și Veșnicia toată — ca pe-o oră?

14

„A fi sau a nu fi — zicea Shakespeare —
Aceasta-i întrebarea."[9] — și-i la modă.
Pe Machedon, Hephestion[10] de-admir,
Eu gloriei *abstracte* nu nalț odă.
La cancerul bonapartist n-aspir;
Mai bună-i o digestie comodă.
Ce-mi pasă de izbînzi, de faimă cînd
N-am un stomac, să simt că-s și flămînd?

15

O, dura ilia messorum![11] — sau
„Ferice de-al plugarului stomac"
Zic eu, căci unii indigestii au,
O fúrie mînînd un Stix buimac
Printr-un ficat... Moşia, spun pe şleau,
E scumpă cît sudoarea de sărac.
Vrea unul pîine, rente-altul să-i pice,
Dar cel ce doarme bine-i mai ferice.

16

„A fi sau a nu fi?" Cît n-am decis,
Aş vrea să ştiu *firea* ce-i. E drept
Că facem speculaţii şi în vis.
Văzînd — ne-am zis că ochiu-i înţelept
Şi-*atoatevăzător*. Eu spun deschis
Că un acord între-astea stau şi-aştept,
Gîndind că Viaţa uneori e Moarte,
Nu doar suflarea de care-avem parte.

17

Que scais-je? — se-ntreba Montaigne[12], sfielnic,
Şi-academicienii cu renume,
Zicînd că totu-n lume e-ndoielnic.
E clar, nu-s certitudini pe-astă lume
Şi însumi mă pronunţ cam şovăielnic,
Căci nu ştiu starea lucrurilor cum e,
Şi mă-ndoiesc — e poate o greşeală —
Că însăşi îndoiala-i o-ndoială.

18

Plăcut e pe-un ocean de speculaţii
Ca Pyrrhon[13] să pluteşti, de nu te-neci,
Că-s lemn la navigaţie-nvăţaţii
Şi,-n ale Cugetării hăuri reci,
Mai ostenesc să-noate. Cată fraţii
Mai bine un ţărm calm — şi-aproape deci,
Căci slabii-notători, ah, ştim şi noi că
Pe ţărm culeg cîte-o frumoasă scoică.

19

Dar „Cerul — Cassio zicea — mai sus
De toate-i[14]". Să ne mai rugăm deci cînd
Mii suflete de mîntuit şi-acu-s,
Căci omenirea o tîrî-n mormînt
Adam... Chiar vrabia, precum s-a spus,
Căzu atunci[15]... De ce-o fi fost căzînd?
Stătea oare pe-un măr din care Eva
Rupsese fructul — să-i cunoască seva?

20

Ce-i, zei nemuritori, Teogonia[16]?
Filantropia ce-i, om muritor?
Ce-i, lume de din veci, Cosmogonia[17]?
Mi-au zis că-s mizantrop, cînd îmi măsor
Doar masa de mahon, şi ştiu cît şi ea,
Şi-atît. *Lycantropia*[18] o ador,
Căci, fără transformare, omul iute
Se face lup — şi faptul cunoscut e.

21

Dar eu, cel mai blajin, mai paşnic ins,
Ca Melanchton[19] sau Moise[20], ce nicicînd
Rău n-am făcut cuiva (chiar dacă prins
De patimi mi-a fost trupul cînd şi cînd,
Şi spiritul de gînduri mari cuprins),
Eu, cel plecat spre milă orişicînd,
Sînt mizantrop numit, şi din ce cauză?
Ei mă urăsc, nu eu pe ei[21]. Dar, pauză!

22

E timpul la romanul meu grozav
Să mă întorc, că-i bun şi magnanim,
Chiar de nepriceput e sensu-i grav,
Dar Adevărul va ţîşni sublim
Din ţesătura lui, căci (prost năravl)
Cu Adevărul sînt amic intim
Şi-mpart cu Adevărul, eu, umilul,
Superba-i frumuseţe şi exilul.

23

Eroul meu (şi-al celor ce citesc)
Spre a lui Petru urbe-avea prilej
Să meargă, la hirsuţi de neam rusesc,
Nu prea spirituali, însă viteji.
E lăudat — şi-mi pare nefiresc —
Imperiul chiar de Voltaire şi-alţi breji,
Dar eu în orice autocrat văd, zău,
Nu un barbar — ceva cu mult mai rău.

24

Prin scris lupta-voi şi prin fapte eu
Oricînd cu ai gîndirii dúşmani crunţi!
Tiranii-au fost şi-i sînt vrăjmaşi mereu,
Şi sicofanţii[22] lor cu tîmpe frunţi!
Au cine-o izbîndi-n războiul greu?
Nu pot prezice — însă nu renunţ
La ura mea ce nu se poate-ascunde.
În contra despoţilor de oriunde.

25

Nu linguşesc poporul... Fără *mine*
Sînt demagogi necredincioşi destui,
Clopotniţi să dărîme, mîini haine
Ce pun în loc orori — şi bine nu-i;
De scepticism ei seamănă ca,-n fine,
Să recolteze iad, nu ştiu... Tehui,
Vreau oameni liberi de tirani, de voi,
De mine şi de prinţi de orice soi.

26

Urmarea-i că, ţinînd eu cu nici unii,
Îi ofensez pe toţi — dar nu-i nimic,
Nici un cuvînt nu-mi hărăzesc minciunii!
Cum suflă vîntul nu plutesc un pic.
Cîştig nu caut — deci pe coarda strunii
E treaba mea ce pot şi vreau să zic.
Îi vreau pe oameni liberi şi egali!
Nu-ncap între-ai tiranilor şacali.

27

Perfect e cu *șacalii* să-i compar! [11]
Urlau peste ruini ei, la Efes[23],
În noapte, ca puhoiul mercenar
Ce cu fărîmituri se-alege-ades,
Pe prinți cu prada lor hrănindu-i doar.
Dar leul mi se pare prinț ales
Pe lîngă scîrnavii ce prăzi adună
În pînză de păianjen să le pună.

28

Un braț săltați — paingul se destramă, —
Păianjenul otrava-și pierde-n van!
Popor! Ba nu, popoare, e o scamă!
Loviți fără de preget în tiran!
Tiranii-s tarantule — și-a lor tramă,
Se-ntinde cît nu îi loviți avan!
Doar musca Spaniei[24] și-attica albină[25]
Înțeapă-azi — libere vrînd să devină.

29

Juan, distins în lupte, tot văpaie,
Ducea răvaș vorbind de sînge cum
Noi despre apă... Coperiș de paie
Peste ruini, țarinei, orișicum,
I se părea a leșurilor claie
Și-o amuza al morților duium!
Voia ai ei să fie temerari,
Cocoși luptînd, ca stîncile de tari.

30

Juan era-n *chibitcă*... (Ce trăsură,
De nu îți lasă-ntreg măcar un os,
Că-i fără arcuri!) Și visa (ce dură
Caleașcă!) regi și drumu-i glorios,
Și cavaleri, medalii pe măsură,
Vrînd numai pernă cu un strat pufos,
Ori caii s-aibă aripi, nu picioare
Pe pururi desfundatul drum de care.

31

Cînd (des) se hurducau, privea spre fată
Mereu, parcă voind să-i spună: nu,
Nu tu ești în caleașcă, hurducată!
Doar eu sînt! Tu priveliștea acu,
Admir-o! O, n-avem șosea pavată
Și nici canal ca-n țări ce domnul vru
A le blagoslovi din slăvi eterne,
Cu zestrea lor de rîuri, mări și ferme.

32

O, și aici el nu plătește rente,
Și este primul *farmer-gentleman*[26],
O clasă ruinată-n vremi recente
La noi — că-n criză e pe-al ei teren,
Căci Ceres, cu recolte abundente,
Căzu cu Bonaparte! În ce gen
De gînduri mai cădem, cînd însumi văz
Că-s și-mpărații secerat ovăz!

33

Juan privea doar spre copilă... Ah,
Ce scump trofeu! Voi care-ați ridicat,
Cum a făcut sofiul Nadir-Șah[27],
Cîte un monument însîngerat,
(Cînd Marele Mogul[28], trăind un crah,
Rămase c-o cafea, iar el, bărbat
Cu pofte, după nu știu ce libație,
Fu pedepsit, murind de constipație). III

34

Voi, noi, el, ea să ne gîndim c-o *viață*
Salvată, de-i și tînără, frumoasă,
Mai mult ca verzii lauri te răsfață,
Ce din gunoi uman scot frunză deasă,
Chiar de-i cu laude la suprafață
Și-i nemărită în cîntare-aleasă,
Căci, dacă sufletul nu vi-l răscoală,
E orice faimă doar o vorbă goală.

35

Voi, scriitori plini de volume groase,
Iluminaţi! Voi, mii de scribi de rînd,
Ce trage ştiţi de la guvern foloase,
Scriind că datoria grea nici gînd
C-o să ne lase numai piei şi oase, —
„Pe bătături de lorzi“[29] mereu călcînd
Cu tălpi de clovni, ştiţi cere să v-aclame,
Căci proslăviţi în scris a ţării foame!

36

Mari autori! Ah, *à propos des bottes*,[30]
Uitam ce-am vrut poeţilor să spun,
Dar şi-nţelepţi vestiţi să uite pot.
Un sfat aveam, fără-ndoială bun,
Spre-a linişti-n palat, aşa socot,
Cum şi-n cazărmi ori în sărac cătun,
Pe orişicine, dar un lapsus am,
Că altfel sfat nepreţuit le dam.

37

Renunţ... Printre relicve-or da de sfat,
Cînd „Lume veche“ fi-va astă lume,
Un talmeş-balmeş de nedescureat,
O lume arsă de război şi ciume,
Cu susu-n jos, aşa cum s-a-ntîmplat
Cu alte lumi, din haos scoase-anume,
Ca iar să fie azvîrlite-n haos —
Ăst superstrat peste-un etern repaos,

38

Cum zice Cuvier[31] — şi se va naşte
O nouă lume peste care-a fost;
Rămînc-vom legende, basme, moaşte,
Ceva misterios, cu tainic rost,
Precum titanii ce-i putem cunoaşte
Din mituri (şi-nvăţate pe de rost)
De-o sută de picioare (nalţi firtaţi!)
Mamuţi şi crocodili înaripaţi.

39

Pe George-al Patrulea de-o să-l dezgroape,
N-o să se-ntrebe noii oameni mici
Cu ce-a putut el hoitul să-şi îndoape?
Căci lumile fac avortoni, pitici
Cînd nasc prea des — şi scad cu multe şchioape
Cei nou creaţi... Noi, cei de azi, de-aici,
Sîntem doar viermii dintr-un ţintirim
Al unei lumi apuse... Cînd? Nu ştim.

40

În ochii ăstui tînăr neam, gonit
Din paradisul lui, silit să are,
Să semene, s-asude greu, trudit,
Să macine, să toarcă şi fuioare,
Cît artele pe culmi nu s-au suit,
(Întîi cea a lui Martel) spuneţi, oare
Văzînd enormul lui schelet, gras, greu,
N-or zice că-i un monstru-n nou muzeu?

41

Ci iată că devin prea metaficl
„Scrîntită-i lumea."[32] — şi eu sînt la fel;
Uit că-i glumeţ poemul meu, şi-i rizic
Să bag prea multe chestii seci în el.
Au scriitorii-un plan, dar eu şi-ací zic
Că-s mai poetic eu, că n-am defel,
Cum n-am habar ce notă sau ce text
Scăpa-va peana mea-ntr-un nou context.

42

Merg razna — povestesc sau meditez...
Acum voi povesti: deci rămăsese
Juan în al călătoriei miez,
Tot prin hîrtoape... Se descriu prea dese
Călătorii, aşa că eu cedez,
Şi-n mijlocul societăţii-alese
Priviţi-l pe Juan, la Petersburg,
Plăcutul, în zăpezi bogatul burg.

43

E-n uniformă — stacojiu veston
Plin de fireturi negre și galoane;
Panașul — un catarg de galion;
Largi pantaloni cu lampasuri babane,
Din fin cașmir, cred galben, în fason;.
Ciorapii — din mătăsuri diafane,
De-un alb de lapte, trași pe un picior
Crescînd valoarea țesăturii lor.

44

O sabie la șold, chipiu-n mînă,
Tot tinerețe, faimă — și-un costum...!
Oh, croitorul militar pe-o rînă
Nu se culcase — vrăjitor și-acum,
De-l pizmuia Natura (căci și frînă
Ni-s straiele ades — și încă cum!)
Juan e, ca, pe-un soclu, Ámor dar
Locotenent artilerist sub țar.

45

I-i fașa de pe ochi la gît — cravată;
Schimbate-s áripile-n epoleți;
I-i tolba teacă pentru sabia lată
Ce ține loc pîrdalnicei săgeți.
I-i arcul un tricorn... Juan, deci, iată,
Cu Ámor semăna că, vreți nu vreți,
Psiché chiar ar vedea-n ăst ferchez *don*
Doar pe fermecătorul Cupidon.

46

Curtenii-l admirau, zîmbi țarina
Iar doamnele-și vorbiră la ureche;
Amantul azi pe rol (căci cu duzina
De-amanți nu i-o cunosc[33]) ca prins de streche,
Se încruntă. Cum știm, Ecaterina,
De cînd se-ncoronase[34], drept pereche
Își alegea mereu cîte-un zdrahon
Ce-ar fi făcut gelos pe-un patagon.

47

Juan era doar zvelt, cum bine ştim,
Imberb şi delicat ca o fecioară,
Dar în mişcări avea ceva sublim
Şi graţios — şi-n ochi un fel de pară,
Ceva trădînd că blîndul serafim
E bărbătos, nu ce-i pe dinafară.
Ţarina tocmai l-îngropase,-apoi,
Pe tînărul amant copil Lanskoi[35]. IV

48

Nu-i de mirare că Mamonov ori
Scerbakov, Stroganov şi alţii-n *ov*
Puteau pe drept a fi bănuitori
Că loc avea ţarina în alcov
Şi pentru alţi ochi vii şi arzători[36].
Se-nnegura, gîndind la tandru-i of,
Cel ce avea la curtea ei de fală
Înalta funcţie oficială.

49

Voi, Doamnelor, de căutaţi sens clar
În miezul diplomaticei formule,
Lui Castlereagh cereţi-i discurs bizar,
Căci bagă-n fraze încîlceli destule.
L-ascultă mulţi, ce spune n-au habar,
Dar, poate, voi, în vorbele-i fudule
Afla-veţi vreun *non-sens* ce vă revoltă
Din scarbăda palavrelor recoltă.

50

Dar o să mă explic şi fără astă
De nenţeles şi prădătoare fiară,
Ăst Sfinx sucit care ni-i azi năpastă,
Cu vorba goală însă fapta clară,
Hieroglific monstru ce adastă,
Cu cap de plumb, să curgă sînge iară[37];
M-oi explica — să nu pierdeţi o iotă —
Îndată, printr-o scurtă anecdotă.

51

O englezoaică o-ntrebă odată
  Pe o italiancă — fiţi atente —
De ce lîngă femeia măritată
  Se-nvîrte un *cavalier servente*,
(Pygmalion, statuie-adevărată
  Cred, încălzită de porniri ardente).
Italianca zise: „Scumpă doamnă,
Dar *presupuneţi* ce-i şi ce înseamnă".

52

Deci ce-ar fi al ţarinei favorit
  Vă rog să presupuneţi... Post de seamă,
Cel mai înalt, de fapt, şi mai rîvnit,
  Prin fapt, şi nu prin rang, de bună seamă,
Şi-i limpede că un rival iubit
  Putea să işte bănuieli şi teamă,
Cînd cel mai lat în umeri şi vînjos,
Putea din asta trage mult folos.

53

Juan era frumos, cu fin obraz,
  Neîncadrat de favoriţi sau barbă;
Era încă un Paris zvelt, viteaz.
  (Războiu-n Troia de-asta fu să fiarbă,
Şi legi pentru divorţ, în orice caz,
  Se dară după dragostea lui oarbă,
Iar Ilionul este, avem ştire,
Întîia de război despăgubire).

54

Ecaterinei îi plăceau bărbaţii,
  (Cum nu-i plăcuse răposatul ţar)
Şi mai ales zdrahonii rusei naţii,
  Nevruţi de doamne mai gingaşe — dar
Avea şi pentru sentimente spaţii
  În inimă, căci pe Lanskoi amar
Îl tot plînsese — şi doar grenadir
Era, cu oameni nu prea nalţi în şir.

55

O, tu, *teterrima causa belli*[38],
O, tu, a Vieţii şi a Morţii poartă;
O, în izvorul tău, rob ameţelii,
Au cine n-a căzut, împins de soartă?
Nu ştiu cum omul a căzut, greşelii
Supus, căci mărul fructe nu mai poartă,
Dar tu ai hotărît, fără-ndoială,
Cum cade omul şi cum iar se scoală.

56

Te-au socotit pricină de război,
Şi *cea mai rea* — dar eu zic *cea mai bună*,
Căci doar din tine toţi descindem noi;
Pământul, dintr-o dragoste nebună
De-i pustiit, cu-al oamenilor soi
Tot tu-l repopulezi, nu-l laşi s-apună.
Iubire veşnică, eşti mare vie
Pentru a Vieţii scarbădă pustie!

57

Ţarina era mare Epitom
În grave chestii de război şi pace, —
Sau în ce vreţi (ba, pe cuvînt de om,
Universală cauză, de vă place!)
Şi îl plăcu pe solul gentilom
Ce-ngenunchease, plin de vino-ncoace,
Purtînd izbînda pe panaş, încît
Pecetea n-o rupse numaidecît.

58

Ţarina însă-o-nvinse pe femeia
(Ce ocupa trei sferturi din ăst trup
Plinuţ). Pecetea rupse, de aceea,
Privită de-al curtenilor viu stup
Cu răsuflări tăiate, cît scînteia
De zîmbet nu-i văzură ca, în grup,
Să-şi spună că se-anunţă zi senină.
Şi-avea ea nobil chip — deşi cam plină.

59

Ah, cîte bucurii să-i dea elan!
  Oraşu-al ei! Şi morţii — treizeci de mii!
Ca soarele pe-Oceanul Indian
  Triumfătoru-i zîmbet străluci.
Căzuse-o ploaie-n plin deşert, da-n van,
  Că-i vast deşertul, suge totul şi
Tot cursul sînge-Ambiţiei nătînge
Să-şi spele mîinile doar îi ajunge.

60

O amuză apoi cupletul lui
  Suvorov ce-,n banală stihuire,
Băga triumfuri mari cu morţi destui.
  Îşi stăpîni-un fior de mulţumire,
Deh, feminină — căci îi trec oricui
  Fiori prin vine, suverana fire
Cînd porunceşte moartea — subiect
De haz pentru un general deştept.

61

La bucuriile dintîi, şi gura
  Şi ochii îi zîmbiră, Curtea toată
Se-nsenină, ca floarea stropitura
  Cînd simte, după secetă, dar, iată,
Cînd toată miere preţui făptura
  Acelui sol îngenuncheat, îndată
Cu ochii-n patru fură toţi, căci ea
Ca pe un nou răvaş sta şi-l privea.

62

Deşi grăsuţă, crudă *la mînie*,
  Bine dispusă se-arăta plăcută,
Cum unora le place să mai fie
  Femeia coaptă, încă netrecută;
Plătea, citind în ochi dorinţa vie,
  Amanţilor cu rîvnă nentrecută,
Cu aur şi cu-a nurilor ei vrajă,
Plăcîndu-se în a lui Ámor mreajă.

63

De aur însă-avea nevoie rar,
Căci trupeşa era frumoasă foc
Şi-avea un zîmbet galeş, sîn de jar,
Şi rău pe-amanţi ea nu-i trata deloc.
Amantu-ajuns la ea în budoar,
(Cum zice Giles) se şi *umfla* pe loc[39].
De văduve lăsa atîtea naţii,
Mult îi plăceau, ca indivizi, bărbaţii.

64

Ciudat de e bărbatul ca fiinţă,
Femeia-i şi mai şi: în cap — vîrtej,
În rest — prăpăstii de nesăbuinţă
Şi vînt schimbat cu orişice prilej.
Codană, văduvă, cu soţ — dorinţă
E toată-n veci şi-n veci de toane vrej,
Aşa încît făptura cea mai veche,
E pururi nouă, fără de pereche,

65

Ecaterina, *of* şi *ah!* Sînt bune
Aceste interjecţii pentru tine
În războiri şi dragoste nebune.
Ciudat e gîndul după gînd cum vine
Şi trei stau ţie-n cap să ţi-se-adune:
Căzutul Ismail, bărbaţii bine,
Dintr-o prăsilă nouă, agresivă,
Şi, trei, aducătorul de misivă.

66

Mercur, haraldul stînd pe-un munte care
Sărută cerul -- zice Shakespeare[40]... Ei
I se părea că-n faţa ei îl are,
Ea fiind muntele. E greu; e-hei,
Să-l suie un locotenent, se pare,
Dar şi Simplonului[41] îi urci pe stei
Cînd tînăr eşti şi ai un chip plăcut;
Şi-apoi, ceresc e orişice sărut.

67

Ea ochii și-i plecă, iar el în sus,
Spre ea privi — și al iubirii foc
Se-aprinse-n ea, plăcîndu-i el nespus.
Se știe, al lui Ámor vin pe loc
Te-mbată dacă e la buze dus.
E-un laudanum și un dulce șoc.
Și seacă ochiu-ndrăgostit, cu-ardoare,
Nu lacrimi, ci-ale vieții vii izvoare.

68

El de-o-ndrăgi nu știu, dar mai există
Și-amorul propriu, patimă cumplită
Ce-atunci cînd o regină, o artistă,
Prințesă, dansatoare renumită
Binevoiește (am din Pope o listă)
A fi de-un om de rînd îndrăgostită,
Ajunge-acel bărbat, oricum, să creadă
Că a ajuns și el un om de vază.

69

Și-apoi Juan era la vîrsta cînd
De a femeii vîrstă nu-ți prea pasă
Și-n groapa leilor te-azvîrli arzînd,
Ca Daniel, cu cutezanță, ca să
Îți stingi firescul soare, palpitînd,
În marea ce-l primește drăgăstoasă
Pentru *amurg* — cum Tetis pe Apolo
Primește-l a se odihni (dar solo!).

70

Ecaterina (să fim drepți) cruzime
Dacă vădea, pe un iubit bărbat
Îl ridica la mare înălțime,
Făcîndu-l să se simtă împărat,
Fără *inel* doar — care, bine știm, e
Drăcesc în mariaj. Cu-adevărat
Putem grăi c-albina n-avea ac
Și miere puteai linge după plac.

71

La asta adăugați feminitatea
Ei matură — și ochii azurii,
Sau cenușii care, uitînd etatea,
Sînt mai vrăjiți, de-au suflet și sînt vii;
Napoleon le știe-ntîietatea,
Și-apoi Maria Stuart, și chiar și
O Pallas, să nu-i fie de deochi
Vrusese cenușii să aibă ochi.

72

Surîsu-i dulce, ampla-i majestate
Și faptul c-alegea un puști țarina,
Uitînd de alții nalți și lați în spate,
(Inși ce i-ar fi rîvnit și Messalina)[42],
Trupeștile ei forme mult bogate
Și alte *vrăji* ce-avea Ecaterina,
Puteau suci, nu vă-ndoiți defel,
Un cap de flușturatic tinerel.

73

Și e de-ajuns — că-i egoism iubirea
Și vanitate de la cap la coadă,
Cînd nu-i demență-ori spirit ce simțirea
Topită-n Frumusețe vrea să-și vadă,
Căci însăși patima tălăzuirea
Și-o-ntemeiază pe Frumos, dovadă
Că-s filozofi ce din Iubire fac
Resortul universului[43]... Ne plac

74

Iubirile platonice și cele
Sentimentale, soții iubitori,
(Aici se cere rima *turturele*,
Căci rima navă e ce, deseori,
Aiurea duce versurile mele.
Nu-s rima și cu sensul frățiori,
Dar eu doresc, în rime elocvente,
Să scriu despre simțiri și sentimente.)

75

Pornirile ce necurmat ne cer:
„Ieşiţi din groapa voastră de nisip!
Cunoaşteţi al zeiţelor mister!“
Zeiţe toate-s la-nceput la chip,
Şi-i minunat momentul efemer,
Şi dulci fiori te prind, încît chiar ţip
Că este straniu că, dintru-nceput,
Ne este sufletu-nvelit în lut.

76

Iubirea nobilă e cea platonică;
A doua, cum o ţine cleru-n mînă,
Putem, cred, să o botezăm canonică;
A treia, de din veac la îndemînă,
Ce locu-şi merită în orice cronică,
Şi-o ştie tot născutul din ţărînă,
Se-ntîmplă cînd matroane caste cată
Cîte-o *căsătorie deghizată.*

77

Dar nu analizăm... S-arate tot
Pe viu al povestirii noastre flux.
Ţarina era prinsă, el netot
De-ndrăgostit de ea, poate de lux.
Ce-am scris pînă acum nega nu pot,
Căci fără lux iubirea e-n reflux;
Da-n chestii de-astea marea-mpărătească
Se comporta ca o croitoreasă.

78

Şi curtea toată fu doar şuşoteli,
Şi guri şoptind vedeai, urechi ciulite;
Se încruntau bătrîne, cu ferelì;
Zîmbiră cu-nţelesuri tăinuite
Mai tinerele, cu ochi răi, rebeli,
Dar plini de lacrimi nemaistăpînite;
Erau mulţi ochi rivali, ţarinei trenă,
Care participau la astă scenă.

79

Ambasadorii se-ntrebară cine-i
Ăst tînăr care promitea atît
Să intre iute-n grația țarinei.
Chiar dacă viața-i scurtă, hotărît
Că și vedeau că pentru dînsul bine-i,
Că ruble-i curg, că ordine la gît
Și poartă — și că suflete, cu mia,
Din greu asudă sprē-ai lucra moșia.

80

Tarina se-arăta mărinimoasă,
Și Ámor, ce-o știa-n iubire extra,
El, zeu ce-și face-n inimi caldă casă,
Chiar de era războaielor maestra
Și nu a fost cu soțul prea duioasă
Prin asta semănînd cu Clitemnestra[44],
Zicea mai bun că-i un soț mort decît
Să poarte doi același jug de gît.

81

Deci Ámor o-ndemna bogați să-i facă
Pe-amanți — nu ca pe-a noastră semi-castă
Elisabeta, cea la pungă seacă,
De nu minte istoria-n această
Poveste... Și de-a regretat, buimacă,
Un favorit că și-a ucis,[45] zic, iacă,
Rușine că-i pentru-al ei sex și stare
Nehotărîrea și zgîrcenia mare.

82

După *lever*, cînd părăscau palatul,
Se îmbulziră-ambasadorii toți
Să felicite cu mult sîrg băiatul.
Foșniră rochii lungi, căci crede poți
Că doamnelor le place mult bărbatul
Cînd chipeș e și poți să te cocoți,
Cu ajutorul lui și multe alte,
Pe locurile cele mai înalte.

83

Juan, fără să vrea azi obiect
Al straniei atenţii generale,
Se arătă un gentilom perfect,
Bun pentru treburi ministeriale.
Modest şi dezinvolt, răspuns corect
Dădea oricui, cu gesturi ideale,
Încît părea că, la un simplu semn,
Spre dînsul graţiile-şi dau îndemn.

84

De Sacra Majestate-n grije dat
Locotenentul fu acelor care
Deţin înalte slujbe la palat,
Mieroşi zîmbindu-i, care mai de care.
(Nu crede-n primul zîmbet, brav băiat!)
Protasova-l luă cu ea, se pare,
O *éprouveuse*[46] — o slujbă mai de taină,
De muza greu i-ar da a rimei haină.

85

Cu *dînsa*, după etichetă, el
Plecă — şi-al meu Pegas cît stă să-nfrunte
Pămîntul, am să fac şi eu la fel.
Sărută cerul, ştim, al nostru munte,
De înălţime-s ameţit... Cu zel,
Morişti de gînduri mi se zbat sub frunte,
Semn că mi-s nervii zob şi că m-aş pierde,
Popas de n-aş căta la iarbă verde.

Notele lui Byron la Cîntul al nouălea

I. *Şi-al „Europei eliberator"*,
(Str. 5, v. 7)

În discursurile lui Vide la Parlament, după bătălia de la Waterloo.

II. *Perfect e cu* şacalii *să-i compar!*
(Str. 27, v. 1)

În Grecia, niciodată n-am auzit vorbindu-se sau n-am văzut aceste jivine, dar printre ruinele Efesului i-am auzit cu sutele.

III. *Eu pedepsit, murind de constipaţie*).
(Str. 33, v. 8)

A fost ucis în urma unei conspiraţii, după ce fusese exasperat pînă la nebunie de o îndelungă constipaţie.

IV. *Pe tînărul amant copil Lanskoi.*
(Str. 47, v. 8)

Lanskoi a fost marea pasiune a marei împărătese. Vedeţi capitolul despre Lanskoi în biografii ale ţarinei.

V. *... şi că suflete, cu mia,*
Din greu asudă spre-ai lucra moşia.
(Str. 79, v. 8)

În Rusia, valoarea unei moşii este evaluată ţinînd seama de numărul de iobagi care o lucrează.

Cîntul al zecelea

1

Cînd Newton a văzut căzînd un măr,
Descoperi, *se zice* (nu răspund
Eu, pe pămînt, de nici un adevăr
Ori calcul înțelept) gîndind fecund,
Ce-i „gravitația", — că nu-n răspăr
Se învîrtește-al nostru glob rotund.
De la Adam, doar el luptat-a cu
Căderea sau un măr — altcine, nu.

2

Căzu prin mere omul — și prin mere
Se-nalță... Isaac Newton ne deschise
Spre cer drum nepavat, cu bariere,
Ce compensează chinuri nedescrise
Ce oamenii le-ndură-n vieți de fiere,
Căci mecanisme-azi născocim, ca-n vise,
Încît mașini cu abur, nalt zburînd,
Pe lună ne vor duce în curînd.

3

De ce acest exordiu? Cînd îmi pun
În față coala albă, mie scumpă,
Iluminat sînt de un foc nebun
Și face duhul meu intim o tumbă;

Sînt mai prejos de ei, cinstit o spun,
Căci doar prin poezie îmi incumbă,
Şi nu prin aburi sau lunete eu
Noi astre să descopăr — lucru greu.

4

E drept, în contra vîntului tot zbor,
Dar pentru stele-am telescop obscur.
Fug de un ţărm banal, fiindu-mi dor
De-al veşniciei vast ocean[1], v-o jur.
Pe coaja mea de nucă-s călător
Şi-a valurilor răzvrătire-ndur,
Căci barca mea *pluteşte* şi-azi pe marea
Ce-a fost unor corăbii mari pierzarea.

5

L-am fost lăsat pe don Juan în *floarea*
Favoritismului, dar nu *roşind*,
Şi muza mea, (cu multe am onoarea)
Afară din salon nu simte jind
Să-l urmărească... L-a văzut la marea
Recepţie, prin toate strălucind:
Vigoare, frumuseţe — tot ce-arîpa
Plăcerii taie cînd e fastă clipa.

6

Dar cresc arîpile plăcerii iar,
Şi zboară-ntr-alt loc. „Ah — zice-un psalmist —
Vreau aripi de hulub, tihnit hotar
Să-mi aflu."[2] Care om, cărunt şi trist,
Visînd ai tinereţii ani de jar,
Cînd strînsă-i inima de-al vîrstei chist,
N-ar prefera oftatul unui fiu
În locul tusei de bunic diliu?

7

Dar trece oful, lacrima se-arată
Cît Arno[3]-n vară (chiar de-i de vădană),
Fir, nu ca iarna cînd, învolburată,

Inundă cîmpul galbena-i bulboană.
Durerea-i, credeți, cîmp ce niciodată
Necultivat nu stă? Ba, după toană,
Plugarii-și schimbă, brazde noi să pună
Alți bobi, ce-n miezuri bucurii adună.

8

Dar tusea vine cînd suspinul trece,
Chiar mai curînd. Suspinul tusea cheamă
Cît fruntea-i ca oglinda, dar nu rece
Și-al vieții ceas arată — ia-l în seamă! —
Pe-al lui rotund cadran doar ora zece.
Pe-obraz ce nu crezi că-i din glia-mamă
Își lasă-amurg tomnatic tristul nimb.
Se nasc, iubesc și mor mulți alții-n schimb.

9

Dar morții nu-i sortit Juan acum...
Trăia din plin momentul unei glorii
Cum luna doar ți-oferă, oarecum,
Ori toanele femeii (tranzitorii!)
Renunți la al lui iulie parfum
Cînd lui decembrie-i presimți fiorii.
Mai bine strîngi încinsele-i călduri,
Ca, încălzit, al iernii frig să-nduri.

10

Așa gîndea Juan... Apoi, drăguțe,
Îl adorau femeile mai coapte,
Știau ele de ce. Niște puicuțe
Știu dragostea din cărți și nu din fapte,
Ori doar din fantezia de prostuțe
C-un făt-frumos celest la ceas de noapte.
Femeia-și spune vîrsta, după unii,
Prin ani — eu zic că e asemeni lunii.

11

De ce? Că-i nestatornică și castă;
Eu nu știu alt motiv. Gîndind îngust,
Îmi cată vină unii și adastă

Să-mi dea la cap; nu e cinstit, nici just.
Mă ia de sus un Jeffrey[4]... Treaba-i proastă
Pentru al lor „şi caracter, şi gust".
Îl iert, că mi-e prieten, să se ierte
Şi el; de nu, eu tot îl iert, fapt cert e.

12

Doi duşmani care-au devenit amici,
Amici rămînă, că aşa-i cinstit;
Nu aflu scuză pentru-al urii bricî;
De ea sînt ca de usturoi gonit.
Nici miile ei de picioare, nici
De mîini nu mă mai prind... Un convertit
Duşman, cu vechi iubiri şi noi neveste,
Nu intre-n cîrd — căci ne cam joacă feste.

13

Pe-un drum mai vechi nu merg nici renegaţii;
Chiar Southey[5], ce-i minciuna încarnată,
Greu s-ar mai cîrdăşi cu „reformaţii".[1]
Laureat, stă-n cocina-i spurcată;
Cinstiţii oameni, din oricare spaţii,
Nu se succsc cum vîntul stă să bată
Ca să te chinuie cînd nu mai placi,
De parcă-ar fi-ai duşmanilor ciraci.

14

Juristul, criticul văd doar ce-i rău
Şi-n viaţă precum şi în orice artă.
Văd tot, însă nici unul nu-i flencău,
Nu spune tot ce curăţă... Mai iartă.
Pe altul viaţa-l face nătărău.
Şi cu-ai săi semeni scîrnav, prost se poartă.
Chirurgi sînt: taie, urmărind ades
Tot al digestiei scîrbos proces.

15

Juristul este un coşar moral,
Plin de funingini veşnice. În van

Cămaşa-şi schimbă, că-i murdar fatal
De dîre negre, parcă de catran.
Din zece,-aşa sînt nouă... Nu egal
Te fac cu ei, o, Jeffrey, fost duşman,
Prieten azi... Tu roba-ţi porţi cu fală
Cum Cezar toga lui imperială.

16

Iubite Jeffrey, vechea duşmănie
S-a stins... Ne-am duşmănit din fleacuri noi,
(Prin critică şi vers — ce nebunie! —
Marionete fost-am amîndoi!)
Beau pentru „*Auld lang syne*"[6] şi poezie.
Nu te cunosc la chip... Ca om de soi
Tu însă te-ai purtat, cu nobil gînd,
Şi recunosc aceasta orişicînd.

17

Cînd eu zic „*Auld lang syne*" nu-i pentru tine,
Şi-mi pare rău. În nordicul oraş
Doar Walter Scott la un pahar m-ar ţine,
Şi tu. Regrete de şcolar poznaş,
Veţi zice unii — dar tu ştii prea bine
Că-s jumătate scoţian abraş
Prin mamă — iar prin creştere, de tot.
Mi-e dor de-acest tărîm de nu mai pot.

18

Mi-aduce-amînte „*Auld lang syne*" de funde
În păr de fete, kilturi, pelerine,
De munţi, de Dee[7], de Don[8], de limpezi unde,
Balgunia cu negru-i pod; în fine,[II]
Tot ce-*am visat atunci*, tot ce se-ascunde
Ca ai lui Banquo[9] fii în mantii fine,
Regeşti mi se perindă... De ce oare?
Ah, „*Auld lang syne*" din pîcla vremii-apare!

19

Chiar dacă, la mînie, şi în rime,
Cînd tînăr mai eram şi cîrlionţat,
Mi-am rîs de scoţieni, vădeam asprime
Vrînd să mă ştie dîrz şi supărat,
Dar asta nu distruge-o prospeţime
De simţămînt de prunc şi-adevărat.
Din scoţi fu unt să scot, sau pe aproape,
Dar scump mi-i ăst „pămînt de munţi şi ape"[10].

20

Că-i don Juan real sau ideal,
Totuna-i; ce-i gîndit, cînd gînditorul
S-a săvîrşit, ca el e mai real.
Nu vrea să-şi secc sufletul izvorul:
Cu trupul luptă — dar pe-un ţărm fatal,
Numit Eternitate, călătorul
Surprins e că mai mult nu ştie nici
Dincolo de cît a ştiut aici.

21

Juan ajunse-un rus curtean de vază;
Cum? Nu răspund. *De ce?* E de-nţeles.
Rar să reziste-un tinerel cutează
Ispitelor, în cale cînd îi ies,
Iar el trăia, în noua-i ipostază,
Pe-o pernă cum pentru monarhi se ţes.
Banchete, baluri, bani şi domnişoare
Cînd ai din plin, şi iarna vară-ţi pare.

22

Ţarina era bună şi iubeaţă,
Şi de-l mai supăra că-i e dator,
În stare-un tînăr e să-i facă faţă
Unui adult, năbădăios, viu dor.
Creştea frumos, pom falnic, plin de viaţă,
Bun de război, ambiţii şi amor —
Răsplăţi, cît favoriţii (rar remedii!)
Prin vîrstă, nu-s reduşi la oameni medii.

23

Acum, strălucitor acest băiat,
Mai ispitit şi de exemple proaste,
Ajunse,-aş zice, cam înprăştiat,
Cusur ce duce spre porniri nefaste,
Căci murdăresc un suflet bun, curat,
Ce, azvîrlit în mări de vicii, vaste,
Devine egoist, închis în sine
Ca scoica-n ghioc. Dar cred că se cuvine

24

Să trec peste-asta... Nu mi-s la-ndemînă
Nici intrigi c-un locotenent imberb
Şi o ţarină *nu tocmai bătrînă.*
Dar nu cu trup de şaişpe ani, superb.
Monarhii multe lucruri ţin în mînă,
Dar nu-s stăpîni pe-al tinereţii herb
Şi ridurile, aste d... democrate,
Nu vor nicicum pe chip să nu se-arate.

25

Iar Moartea — ce-i regină peste regi,
E-un Gracchus[II] pentru muritorii toţi,
Că-s toţi supuşi *agrarelor* lui legi.[III]
Se bat stăpînii de pămînt, netoţi,
Fac chefuri, săvîrşesc fărădelegi,
Dar — morţi — să-i fericeşti c-un petic poţi.
Viermi rod şi din cel mic, şi din cel mare;
Deci Moartea nu-i reformatoare oare?

26

Juan trăi-n huzur şi strălucire,
Fast, pompă, lux, uitînd de timpul scurs
Aici unde mătasea cea subţire
Prin trama ei mai scoate piei de urs.
Cu purpura nu-şi află potrivire
Rusescul plai, căci faldul ei a curs
Mai potrivit — nu-i asta o dojană
Doar peste tîrfa babiloniană.

27

Despre-astea n-am să scriu eu niciodată
Din auzite dar, cum, precum Dante,
M-apropii de „pădurea-ntunecată",[IV]
Ăst echinox al Vieții,-n jos, pe pante,
Bordei din miezul vieții cînd tu, iată,
Mîi roibii spre tărîmuri dezolante
Privind în urmă spre-ai tăi dulci ani tineri
Și-o lacrimă vărsînd fără reținere, —

28

Nu, n-am să scriu... Mereu se ține, simt,
Ca un cățel de țîță acest gînd
De mine prin lugubrul labirint;
Ori ca o algă pe-a ei stîncă stînd;
Ori ca sărutul cel dintîi, cu-alint
Pe gura sărutată adăstînd.
Dar nu vreau să filozofez —am zis!
Să scriu vreau — și voi să citiți ce-am scris.

29

Juan era curtat în loc de-a face
El curte, lucru rar și datorit
Șî tînărului chip cu vino-ncoace,
Șî faimei de războinic neîmblînzit
Și de-armăsar „pur sînge". Să se-mbrace
Știa apoi cu gust nedezmințit,
S-arate ca un soare-n norișori
De pîcle purpurii ivite-n zori.

30

Cînd el trimise-n Spania scrisoare,
Și-aflară rudele cum s-a ajuns,
Că-i loc și pentru veri și verișoare
Își ziseră și, dînd pe loc răspuns,
Se pregătiră mulți de emigrare;
Lingîndu-și înghețata, „Ah, de-ajuns —
Ziceau — e o blăniță, și, îndată,
Precum Madridul Moscova se-arată".

31

Inés, aflînd de scumpu-i băietan că
Se scaldă-n bani la ruși și nu mai scoate
De-un timp nimic din bruma de la bancă,
Răspunse, fericită că-i, că, poate,
Din fluşturatic și din trancă-fleancă,
Om s-a făcut și bine și bogat e,
Că-n mintea ei bărbat era acel
Ce cheltuia puțin sau chiar defel.

32

L-încredință apoi lui Dumnezeu,
Fecioarei, Fiului — de cultul grec
Zicînd să fugă, căci îi pică greu
Unui catolic și înghite-n sec,
Dar nu *pe față*. Și-i mai scrise: „Eu
M-am măritat din nou, căci anii trec,
Și ai un frățior. Tu ține seamă
De a țarinei *dragoste de mamă*".

33

Mult îi plăcea țarina protectoare
De tineri — căci prin vîrstă, neam și climă,
Să iște nu putea scandal: nu-i soare
Acolo ca în Spania-i sublimă,
Și nu se pierde a virtuții floare
Cînd însuși termometrul te deprimă,
Sub zero coborînd și,-ntreaga viață,
Stai că un rîu înveșmîntat în gheață!

34

Puterea-aș vrea *de patruzeci de popi*[V]
Spre a te proslăvi, fățărnicie!
Vreau imn răsunător, bogat în tropi,
Să-ți cînt virtuțile! Trompete, -o miel
Le lauzi, nu le practici, ci le-ngropi!
Cornetul (al mătușii) goarnă-mi fie,
C-o mîngîia cînd nu-și putea citi
Prin ochelari rugarea, zi de zi.

35

Fățarnică ea nu era — și dorul
De rai o duse pe același drum
Cu alți *aleși*, că doar Judecătorul
Suprem în carte-a scris al lor duium,
Precum și-a scris Wilhelm Cuceritorul,
În *doomsday-scroll*[12] vitejii toți, căci cum
Sta cavaleri să-i facă — demnă soartă! —
Voia moșii străine să le-mpartă.

36

Ce să mă plîng? Descind din mari familii[13]
Erneis, Radulphus[14] care patruzeci
Și opt moșii au dobîndit sub Billy[15].
Nu zic frumos că-i c-au smuls pici[16], zevzeci,
De pe saxoni — dar cum au fost edilii
Unor biserici ce-or dura în veci,
Eu cred că toți veți zice, mai degrabă,
Că au făcut cu prada bună treabă.

37

Juan era o plantă senzitivă,
Fugind de-atingere cum fug de vers
Monarhii, dacă n-au în perspectivă
Un Southey... De la Neva[17] ar fi mers
(Ce-i pînă-n mai în sloiuri reci captivă),
Spre țări mai calde-n vastul Univers.
Cînd sta Puterea-n brațe să-l răsfețe,
Tînjea el, poate, după Frumusețe?

38

Da, poate... Ce să-i căutăm pricini?
Rod viermii chipul tînăr precum rod
Un stîrv, pînă-l devoră... Rod haini,
Iar Grija, gospodar cam incomod,
Chiria-ți cere... Da, trăim senini
Vreo șase zile, da-nghițim cu nod
A șaptea, căci ne pomenim, din zbor,
Ba cu lingoare, ba c-un creditor.

39

Juan căzu, eu nu știu cum, bolnav;
Țarinei să nu-i intre spaima-n oase?
Chemat îndată fu un doctor grav,
(Ins care și pe Petru îl tratase)
Ce spuse c-are pulsul slab, firav,
Și are febră, și la chip prea tras e,
Că poate chiar muri de-o moarte-*nceată*.
Și dă-i cu leacuri... Curtea, zbuciumată,

40

Umbla cu bîrfe: ba că vreo otravă
I-a dat Potemkin, ba c-are tumori;
Vorbeau apoi și de-o sfîrșeală gravă;
Ziceau alții c-ar fi de la umori;
C-o fi a unor boli lumești ispravă;
Mde, toți savanți atoateștiutori!
Mulți socotiră că-i istovul după
Război — unde luptase-n dîrză trupă.

41

Iat-o rețetă: *S.s. Optim mannae.*
Aq. fervent, f. 3 ifs. 3 ij. tinct. Sennae
Haustus (Dar chirurgul din șabloane
Mai taie — sînt și între doctori scene!)
R Pulv. Com. gr. iij. Ipecacuanhae,
Și cîte altele, ca-n cantilene:
Bolus potassae Sulphuret; sumendus,
Et haustus ter in die capiendus[18].

42

Așa ne lecuiesc sau ne ucid,
Secundum artem[19]. Sănătos, rînjești;
Bolnav însă îi chemi la pat, livid,
Nu mai rînjești — și-ți pare că-s firești,
Hiatus maxime deflendus[20], hîd
Îți pare cînd de el aproape ești;
Spre Lethe nu plutești ușor, ci chemi
Suavi, gravi doctori — pe care-i blestemi.

43

Juan să plece pe-alt tărîm — nici gînd;
De tinereţe plin şi dor de viaţă,
Pe doctori el îi alungă curînd,
Dar palid încă mai era la faţă;
Şi-atunci cu toţi-i dară sfatul blînd
Să plece din acest ţinut de gheaţă,
Căci numai alte ţări, cu alte clime,
Să-l scape mai puteau de ţintirime.

44

Un meridional — ziceau — făcut
Nu-i pentru gheţuri... Ci ţarina, casta,
Nu-mpărtăşi deloc, la început,
Cu doctorii opinia aceasta,
Dar cînd văpaia-n ochi i-a fost văzut
Că-i stinsă şi că îl păştea năpasta,
Se hotărî să-i dea o misiune,
De rangu-i demnă, înspre Soare-Apune.

45

Duceau tocmai intense tratative
Britanicii şi ruşii: şicanări
Ca între mari puteri definitive
Des apăreau între aceste ţări.
Untura de balenă (ce motive!)
Şi dreptul de a naviga pe mări
Ca Baltica (domeniul lui Tetis),
Pentru englezi un *uti possidetis*[21].

46

Ţarina, ce-şi iubea mult favoriţii
Însă era şi bună diplomată,
Vru să-l trimită a trata cu briţii,
Din interes şi spre a-i da răsplată;
Juan află ruseştile condiţii,
Şi mîna-i sărută şi, totodată,
Primi şi darurile-i în grămezi,
Ca pe ale iubirii ei dovezi.

47

Avea noroc ea — şi norocu-i tot;
Regine-avem şi noi, de fală pline.
Dar, ca femei, adesea cad în bot.
Mulţi erau anii trupeşei ţarine,
Dar zvîcul-ei ca-n tineri ani, netot.
Nu-l plînse pe Juan — nu se cuvine,
Dar îi purtă atîta tandru dor,
Încît cu greu i-află un succesor.

48

Dar domn ni-i Timpul, care tot alină;
Îl plînse douăzeci şi patru ceasuri
Şi patru' şi opt de candidaţi de vină
Sînt că-l primi pe unul în atlasuri,
Nu că-l iubea, însă era ţarină
Şi îi plăcea să aibă-n mînă asuri;
Nu-l alegea, din candidaţi, pe primul,
Fiindu-le prin asta sigur stimul.

49

Drag cititor, cît postul de amant
Vacant e pentru-o zi sau două, eu
Te chem să-l vezi într-un cupeu pedant
Pe don Juan — istoricul cupeu
Cu herbul ei — căci, nu-s chiar ignorant;
O Ifigenie[22] a fost mereu
Prin Taurida şi (tot prin porunci)
I-l dăruise-amantului de-atunci. VI

50

Un buldog, o hermină şi-un botgros
Căra Juan... De ce? Doar înţelepţii
Pot spune la ce-s astea de folos.
Eu zic că le-ndrăgea, şi-atît! Reflecţii
Pe tema asta? Nu — sînt de prisos.
O, nici o Miss bătrînă predilecţii
De asteă n-a avut nicicînd ca el,
Iubind jivinele de orice fel.

51

O butcă-aveau şi ele, tot din mila
Ţarinei; secretari şi mulţi valeţi
Mergeau în altele, însă Leila
Sta cu Juan, căci el, precum vedeţi,
O clipă nu uitase de copila
Salvată de barbari de sînge beţi.
Chiar rătăcita-mi muză, cu căldură,
Revine şi la perla asta pură.

52

Era, sărmana, blîndă şi docilă,
Şi serioasă, rar lucru-ntre vii,
O, Cuvier, precum un om-fosilă
Printre mamuţii tăi; naivă şi
Neştiutoare, lumea fără milă
Greu o putea-nfrunta, spre a trăi.
Dar liniştită era ea, oricum;
La zece ani nu ştii de ce şi cum.

53

Ea îl iubea; mult o iubea şi el,
Nu cum iubeşti fii, fiice, fraţi, surori.
Cum, nu ştiu, căci fiind prea tinerel,
Zău, nu putea simţi paterni fiori.
Frăţeşte n-o putea iubi defel,
Căci n-avusese soră. Uneori,
Simţea că soră de-ar fi fost avut,
Ah, lipsa ei i-ar fi fost chin durut.

54

O, nici libidinos ca indivizii
Bătrîni, ca sîngele să-şi vrea trezit
(Precum trezesc alcaliul acizii)
Să fie nu putea... Da, de greşit,
Greşise şi el, cum greşesc avizii
De viaţă — un păcat oricui sortit.
Dar în adîncul lui (zău, nu-s ironic)
Trăia un simţămînt curat, platonic.

55

Să-l ispitească fata? Nu, nici gînd.
El o-ndrăgea cum ţara patriotul
Şi-o îndrăgeşte-adînc (din cînd în cînd!).
Că liberă ea se simţea-ntru totul,
Îl măgulea... Chemase, fata vrînd
S-o creştineze, chiar pe sacerdotul
Ţarinei, însă ea,-ncăpăţînată,
De crezu-i nu se despărţi vreodată.

56

Ciudat este că ea, ce-a fost de faţă
La un măcel cumplit ca o fantasmă,
Cînd trei prelaţi, toţi miere şi dulceaţă,
Vorbeau pioşi, fugea de aghiasmă
Şi să se spovedească-i era greaţă,
Căci nu-i plăcea sfinţita ei mireasmă.
Ce-o fi, ce nu, ea susţinea, ce vreţi,
Că-i unic Mahomet printre profeţi.

57

Doar spre Juan privea cu ochi fierbinţi,
Dintre creştini... Părea că l-a ales
În loc de ţară, fraţi, amici, părinţi.
El protejata bineînţeles
Că şi-o iubea; cruzi amîndoi, cuminţi,
Neispitiţi defel de vreun eres,
Neînrudiţi, al nostru băieţándru
Şi ea alcătuiau un cuplu tandru.

58

Trecură prin Varşovia,-n Polonia,
Prin jug de fier vestită şi saline;
Şi prin Curlanda[23], unde ţine pronia
Nişte Bironi[24], duci înrudiţi cu mine; VII
Pe-aici ,modernul Marte cu zdrahonii a
Trecut spre Moskova, să-şi piardă,-n fine,
Şí cuceriri, cum şí grenadierii
Din gardă ce-au murit în ger, puzderii.

59

„O, garda mea, o, a mea veche gardă!“[25]
Strigase-ăst zeu de lut... Veneau ani grei,
Şi ne mirăm cum a putut să piardă
Frînt de-acel crud sinucigaş, Castlereagh!
Dar dacă vrem pe acest drum să ardă
Un foc, să ne-ncălzim, cu drept temei,
Căutaţi-l în Kosciusko[26] ce, prin gheaţă,
Ca Hecla[27] zvîrle foc de nouă viaţă!

60

Trecură,-n Prusia, prin Königsberg,
Cu mincle-i de cupru, fier, plumb greu,
Vestit prin pagini care nu se şterg,
Ce Kant[28] le-a scris, dar pe Juan al meu
Îl doare-n cot de filozofi... Ci merg
Ei prin Germania acum, mereu
De prinţii ei cumplit de strînsă-n pinteni[29],
Mai rău ca roibii cei de poştă, sprinteni.

61

Ajung, trecînd prin Dresda şi Berlin,
La Rinul cu şiraguri de castele;
Pe cîţi i-ai inspirat, albastru Rin,
Dînd viu impuls chiar fanteziei mele![30]
Un zid străvechi, de bălării azi plin,
O fortăreaţă, goluri de crenele,
Mă duc spre lumi ce-au fost, acriene, —
Hotare-n zbor, cu fără seamăn scene.

62

Trecu De Mannheim şi de Bonn-ul cel
De Drachenfells vegheat ca de-o stafie
Din feudale vremi... N-am timp defel
Superba panoramă-a le descrie!
Trecu prin Köln, unde sfinţitul zel
A strîns într-o cumplită sihăstrie
Fecioare-oase, unsprezece mii, VIII
Cît carnea n-a ştiut dintru vecii.

63

Văzu Olanda, țara de canale
Și ape, unde din ienupăr fac
Rachiu săracii... Senatoriale
Mărimi condamnă însă-un basamac
Ce ține loc de casă, lemne, țoale
În tristă viața unui om sărac.
Crud e-un guvern cînd ia celui sărman
Asemeni alinare la aman.

64

Îi duse-apoi o navă-n sprinten zbor
Înspre a liberilor oameni țară,
Spre insula engleză... Dans sonor
De valuri i-nsoțea... Întîia oară
Dînd ochi cu marea, mulți simțeau că mor;
Juan însă, cum viața-i fu hoinară,
Se lecuise de-acel rău de mare
Și sta pîndind s-apară țărmu-n zare.

65

Văzu cum stînci răsar ca un alb zid,
Și se mirau străinii pe dunetă
Văzînd hotarul țării cum l-închid
Aceste albe ziduri ca de cretă.
O, să cunoască el era avid
Ăst neam de negustori ce li-s ștafetă,
Din pol în pol și pe Ecuator,
Și legilor, și mărfurilor lor.

66

Am pricini să iubesc o națiune
Cînd *cea mai nobilă putea să fie?*
Adînc respect și venerațiune
Inspiră-mi ca, ce-mi dete viață mie
Căci gloria și-a ei virtute-apune.
Sînt după șapte ani de pribegie,
Soroc să uit obida — dar simt cum
Se duce țara dracului acum!

67

De-ar şti cît de urîtă-i — şi pe drept!,
Cum toţi aşteaptă sabia să vină
Crunt să-i străpungă dezgolitul piept!,
Cum toţi o cred duşmană şi haină!,
Cum cei ce-o adorau cu-adînc respect
Ca pe-o a Libertăţii eroină
Azi zic că-ncătuşează omenirea
Şi-n crunt lanţ strînge *sufletul, gîndirea,* —

68

S-ar mai mîndri că-i liberă ea, sclava?
Nu-i rob şi temnicerul de popoare?
Cătuşa lui nu-i întinează slava,
De ţine el în mînă cheia oare?
Aceasta-i Libertatea? Nu-ndura-va
Şi el de aer lipsă şi de soare?
Stăpînul lanţului şi cei ce-l poartă
Sînt deopotrivă vitregiţi de soartă.

69

Minunile-ţi dintîi văzu Juan,
Drag Dover: unu, delicata vamă;
Doi, zeci de chelneri alergînd avan,
De cum aud că clopoţelu-i cheamă;
Trei, pasageri — ce-s pradă pe ocean
Şi pradă pe-al tău ţărm sînt mai cu seamă;
Şi patru, note lungi de plată ce-s
Şí fără capăt, şi de nenţeles.

70

Juan, nepăsător şi *magnifique,*
Bogat în ruble, perle, credit — el
Cărui de note nu-i păsa un pic,
Chiar de mirat, plăti. (Un subţirel
Grec majordom citea, după tipic,
Neturburat, un sul cu fel de fel
De cheltuieli.) Deh, pe-aerul de-aici,
Chiar nensorit, dai nişte firfirici!

71

Dați bici la cai! Spre Canterbury hai!
Trop, trop, ba pe prundiș, ba prin noroaie!
Ah, urra! Minunați sînt iuții cai,
Nu ca la nemți, cai cu mișcări greoaie
De parcă-s într-un funerar alai,
Plus halte dese, surugiii, droaie,
Bînd *schnapps* — și-atunci nici un *Verflucht!*[31] nu-i mișcă
Să pună mîna iar pe codirișcă.

72

Nimic mai mult nu-ncîntă și nu-mbată,
Decît viteza — tonic pentru sînge,
Cum ciușca dacă-n *curry* e băgată.
Să fie doar galopuri — și nătînge!
Oriîncotro, viteza-n sine cată,
Căci ea plăcerea-n suflet ți-o răsfrînge!
Mai bine e cînd nu ai nici un scop,
Căci scopul însuși stă-n drăcesc galop!

73

Văzură-n Canterbury[32],-n catedrală,
Și al lui Edward[33] coif și funerara
Lui Beckett[34] piatră... Ghidul cu răceală
Vorbea de cei ce stăpînără țara.
Coif ruginit ajunge marea fală,
Căci sînt topite sceptrul și tiara
În sode și magnezii prea amare,
Ce-s specia umană! Însă tare

74

Uimit Juan se dovedi, în schimb;
Părea că-n el cresc mii de Cressys [35] cînd
Vedea ăst coif supus numai de timp.
Mișcat fu de-al prelatului mormînt,
Prelat ce regilor scăzu din nimb,
Încît vorbesc de *lege* regii vrînd
Să taie-un cap. Leilei, ce-ntrebase,
Să afle rostul uriașei case,

75

— „E casa Domnului“ i s-a răspuns.
— „Frumoasă casă are, zise fata —
Dar cum de-ndură Cel-de-Nepătruns
Ghiaurii-n casa lui să-şi strîngă gloata,
Cînd ei moschei distrus-au prea de-ajuns?“
„Vai — se gîndea — cum poate-aşa, de-a gata,
Să dea ghiaurilor — ce mai moschee!?
Cum poate-o perlă porcilor să deie?“

76

La drum! Prin pajişti ca nişte grădini,
Rai de hamei în nesecat belşug.
O, după calde ţări, printre străini,
Ţări nu prea roditoare după plug,
Poetul ochii de verdeaţă plini
Şi-i vrea — şi nu tot în haotic crug
Ce-ngrămădeşte-n el măslini, vii, gheţuri,
Vulcani, prăpăstii, portocali, dulceţuri.

77

Cînd mă gîndesc la un urcior cu bere...
Nu, n-am să plîng! Hai, surugiu, dă bice!
Juan vedea largi drumuri, cum se cere
Să aibă omul liber de aice.
Iubită ţara peste tot sub cer e;
Puţini sub pinteni doar nu vor să-i pice,
Şi-atunci, din nou, în ceafă sau în şold
Din greu îi simt al pintenului bold.

78

Larg drum (cu bariere!) Minunat e
Să razi pămîntul pe-un drum neted, lin!
Doar vulturul văzduhul îl străbate
Aşa! Chiar Faeton[36], el, cel divin,
Putea să-i spună fiului că poate
Zbura cu poşta către York senin.
Dar, stop!... *Surgit amari aliquid!*[37] Ce eră,
Cînd taxe ţi se cer la barieră!

79

Vai, cît de neplăcută-i orice plată!
Ia-i omului nevasta, viaţa, dar
Nu punga! — cum Machiavel, odată,
Le-a zis celor în purpur princiar;
De-o iei, îţi va fi fapta blestemată!
Urît nu-i ucigaşul — ci-un tîlhar.
Orice fă-i omului, doar să nu-i bagi
O mînă-n buzunarul de nădragi!

80

Monarhi, urmaţi învăţătura-i fină,
Căci el vi-i dascăl cinic şi-are stil!
Juan fu, în amurg, pe-acea colină
Ce domină oraşul, Shooter's Hill.
Un pic de sînge *cockney* dacă-n vînă
Vă curge, hai, zîmbiţi, rînjiţi subtil,
Precum vi-i starea, căci, cu toată fala,
Se-arătă-n faţa voastră capitala!

81

Ce nori de fum — ca din vulcan mocnit!
„A diavolului sală de primire",
De cineva oraşu-a fost numit,
Dar strălucea Juan de fericire,
Căci, neenglez, nu-n „casa lui" venit,
Cum oare se putea să nu-i admire
Pe cei ce-au masacrat juma' din glob,
Băgînd în alta groaza? Ce neam prob!

82

O-ngrămădire de clădiri, fum, nave —
Murdară, sumbră; cîte-o pînză, rar,
Pierdută-ntre catargele grozave
Ce o pădure ochiului i-apar;
Ca prin catran, roi de clopotniţi grave;
Cupolă neagră ce-o asemui doar
Tichiei de nebun[38]. (E unul contra?)
Priviţi-o! Admiraţi-o! Asta-i Londra!

83

Juan însă în trîmbele de fum
Vedea vapori de magică-alchimie
Din care bogății țîșnesc, duium,
(Impozite și banii de hîrtie!)
În smogul, jug pe-al ei obraz oricum,
C-ascunde-a soarelui lumină vie,
Vedea doar atmosfera-i fermecată,
Firească, doar un pic întunecată.

84

...Ci se opri Juan. Eu fac la fel,
Ca vasul cît odgonul nu-și aruncă;
Dar voi veni, concetățean fidel,
Din nou la voi, din propria-mi poruncă.
Voi spune Adevărul și, cu zel,
O Mrs. Fry[39] masculă, prin speluncă
Voi da cu mătura ușor, căci singuri
Nu vă vedeți întinsele painguri.

85

De ce să mergi la Newgate[40], Mrs. Fry,
Să predici unor bieți borfași? Halal!
O mătură la Carlton[41] mergi să dai,
Să-l curățì de-un păcat imperial!
Nu-ndrepți poporul, nu-l îndrumi spre rai,
De nu-i îndrepți stăpînii-ajunși, moral,
Ah, în ce hal! De ești miloasă,-i scapă
Pe ei! Eu te credeam mai filantroapă!

86

Decența la șaizeci de ani i-nvață,
Ca,-n vizite cu fast, să facă pauze;
Că a săracilor din țară viață
N-o-ndreaptă ei prin cumpărate-aplauze;
Că William Curtis[42] tîmp e — și doar greață
Stîrnește, prin excese... (Din ce cauze?);
Că-i Falstaff pentr-un Hal[43] cărunt; nebun e,
Dar clopoțeii-au încetat să-i sune.

Învață-i (cam tîrziu!) că e deșartă
Grandoarea, c-asta nu-i *mărinimie;*
Că regii buni n-au fost și mînă-spartă;
N-ai să le spui nimic... De ce *să știe?*
Cît despre mine, chiar de-s pus pe ceartă,
Pun punct pe coala asta de hîrtie;
Curînd însă voi fi un corn, o-ho!,
Precum al lui Roland la Ronceveaux![44]

Notele lui Byron la Cîntul al zecelea

I. *Greu s-ar mai cîrdăşi cu „reformaţii".*

(Str. 13, v. 3)

„Reformatori", sau, mai degrabă, „Reformaţi":
Baronul de Bradwardine din *Waverley* este o autoritate în ce priveşte acest cuvînt.[1]

II. *Balgunia cu negru-i pod...*

(Str, 18, v. 4)

Podul de peste Don, în apropiere de „auld toun" (vechiul oraş, n. tr.) Aberdeen, cu unicul lui arc peste rîul plin de somni, îmi este prezent în memorie de parcă l-aş fi văzut ieri. Îmi mai aduc încă aminte, chiar dacă n-aş putea să-l citez exact, înspăimîntătorul proverb care mă făcea să ezit să trec peste pod, şi totuşi mă atrăgea să privesc de pe el cu o copilărească desfătare, fiind copil singur la părinţi, cel puţin din partea mamei. Zicala, aşa cum mi-o amintesc, de bine, de rău, de la vîrsta de nouă ani, sună cam aşa:

„Brig of Balgounie, *black*' s-your *wa*',
Wi' a wife' s *ae son*, and a mear's *ae foal*,
Doun ye shall fa'!"

(„Pod al Balguniei, negru eşti, da,/ Însă şi tu vei cădea/
Cu fiul unic al unei mame!")

III. *Că-s toţi supuşi agrarelor lui legi.*

(Str. 25. v. 3)

Tiberius Grachus, fiind tribun al poporului, a cerut, în numele acestuia, executarea legii agrare, conform căreia toate persoanele aflate în posesia unor terenuri de mai mulţi acri trebuiau să-şi predea surplusul în favoarea cetăţenilor săraci.

IV. *M-apropii de „pădurea-nlunecată“,*

(Str. 27, v. 3)

„Mi ritrovai per una selva oscura“.[2]

(DANTE, *Infernul*, Cintul I, v. 2)

V. *Putere-aş vrea de* patruzeci de popi

(Str. 34, v. 1)

Metafora este luată din cei „patruzeci de cai putere“ ai unei maşini cu aburi. Reverendul Sydney Smith[3], acest nebun hîtru, stînd la masă alături de-un frate cleric, a remarcat după aceea că mohorîtul lui vecin avea o putere de conversaţie de *doisprezece popi*.

VI. *I-l dăruise amantului de-atunci*

(Str. 49, v. 8)

Împărăteasa s-a dus în Crimeea însoţită de împăratul Iosif — am uitat în ce an.

VII. *Niste Bironi, duci înrudiţi cu mine;*

(Str. 58, v. 7)

Pe vremea împărătesei Ana[4], Biren, favoritul ei, şi-a luat numele şi armele Biron-ilor din Franţa; mai au descendenţi, aşa cum au şi cei din Anglia. Există, în Curlanda, femei care poartă acest nume; îmi amintesc s-o fi văzut pe una în Anglia, în binecuvîntatul an al Aliaţilor, 1814 — ducesa de S. căreia ducesa engleză de Somerset m-a prezentat ca pe un tiz.

VIII. *Fecioare-oase, unsprezece mii*

(Str. 62, v. 7)

St. Ursula[5] şi cele unsprezece mii de fecioare ale ei mai existau încă în 1816 — şi e posibil să mai existe şi azi precum şi în vecii vecilor.

Cîntul al unsprezecelea

1

Cînd Berkeley[1] susţinea că „*nu există*
Materie“ — şi-o dovedea — ce zice
Puţin contează, însă mulţi insistă
Că-i de nezdruncinat (şi-aici-e-aice!)
Sistemul lui. Dar pe această pistă
Nu mergi... Nu crezi... Aş sparge pietre-antice,
Plumb, fier să aflu *spirit* că-i o lume,
Că nu mi-i capul cap. Minune-oricum e

2

Să faci din Univers un egotism
Universal! Sublimul solipsism mă
Încîntă! Pariez, cu optimism,
Punînd gaj Lumea, c-asta nu-i o schismă,
O îndoială! Tu eşti acel istm
Rîvnit de mulţi? Eu mă-ndoiesc, o, prismă
A adevărului! Vreau spirit *spirt*,
Chiar dacă el cu capul greu fac flirt.

3

Căci mai apar ades şi indigestii,
Nu *dragul de-Ariel*[2] — şi rău perplex
Rămîi — şi-avîntu-ţi taie alte chestii,
Şi-i spiritul supus de-un act reflex,
Oriîncotro privesc (nu-mi daţi sugestii?).

Nu mai disting nici forme, specii, sex,
Fiinţe, astre — şi de ce întoarsă
Pe dos e Lumea, ce-i vrăjită farsă.

4

De-i rodul întîmplării ori creată
După scripturi, problema dă de furcă
Mai multora, şi-o lasă baltă-ndată.
Dreptate au, şi tac, căci viaţa urcă
Spre culmi timp scurt, şi n-avem timp noi, iată,
S-o descîlcim cînd alţii iar o-ncurcă.
Dar *toţi* vor şti odată *totul*, clar,
Sau vor tăcea-n linţoliu funerar.

5

Renunţ deci la dispute metafizice,
La ce nu-i nici acolo, nici aici.
Ce este, este, cred, ba aş mai şi zice.
Că-s franc şi clar, dragi cititori şi-amici.
Pe urmă, simt că am simptome ftizice.
E aerul de vină? Îmi zic: „ghici!“,
Dar cînd cad greu la pat, (nu-i paradox)
Devin pe loc, zău, mult mai ortodox.

6

Ah, boala-mi dovedi Divinitatea;
(Nu mă-ndoiam de El, nici de satana!)
Doi, că e mistică virginitatea
Fecioarei; trei, ce-i răul şi prigoana;
Şi patru,-mi puse toată Trinitatea
Pe-un soclu mai solid decît sutana,
Dorind să fie patru la un loc,
Încît să cred mai mult şi mai cu foc.

7

La subiect! Acel ce-a stat pe-Acropole,
Privea spre Attica, ori a văzut
Ce pitoresc şi vast Constantinopol e,
Ori cum Tombuctu[3] e, ori a băut,

Ceai bun prin chinezeştile metropole
Ori unde-a fost Ninive în trecut,
Uimit de Londra nu-i îndată, dar
Ia să-l vedem după un an măcar!

8

Juan, pe Shooter's Hill, vedea o vale
A Binelui şi-a Răului — şi mare
Oraşul se-arată privirii sale,
Plin de-ndeletniciri clocotitoare.
Doar scîrţîit de butci şi harabale
Răzbeau în liniştita înserare,
Şi-un zumzăit de stup uman ce-nfaşe,
Cu mîzga-odată, marile oraşe.

9

Mergea Juan pe jos, privind cetatea
Ca în extaz, uimit de-acest popor.
— „Aici — strigă — e doamnă Libertatea!
Englezii în cătuşe nu se vor
Şi inchiziţii nu strivesc dreptatea!
La orice miting ei, cu glas sonor,
Cuvîntu-şi spun şi, după scurţi ani maşteri,
Se-arată zorii unei noi renaşteri!

10

Femeile-aici caste-s, viaţa-i pură;
Plătesc ce vor şi, dacă-s scumpe toate,
E că sînt pungă-spartă şi-n măsură
Ce bine-aici cîştigă toţi s-arate!
Nu-s nici tîlhari: pe jos sau în trăsură,
Călători în tihnă omul poate!"
Şi-aici, simţi-un cuţit! — „Punga sau viaţa!" —
Strigară voci. (Ah, Anglia, măreaţa!)

11

Stătuseră la pîndă patru inşi
Care-l văzuseră mergînd pe jos,
Mari amatori de călători distinşi

Cu capu-n nori; de dau de vreun fricos,
Îi umflă tot, căci cu-asta sînt deprinşi
Ca,-n ţara cu-avuţie de prisos,
Pe om să-l lase, dragii mamei dragi,
Şi fără pungă, şi fără nădragi.

12

Juan, ce pricepea din limba asta
Doar *Shibboleth*[4]-ul ei, *God damn*![5], crezînd
C-ar fi salamalecul[6] lor, şi basta,
Ori un „bine-ai venit" (e şi-al meu gînd,
Că-s pe juma' — şi asta mi-i năpasta, —
Englez, şi auzitu-i-am oricînd
Urîndu-ţi „bun venit", să-ţi bage şaiba,
Doar prin acest *God damn!* — „Te du la naiba!")

13

Mişcarea pricepu al meu erou
Şi-nfuriat, pistolul iute scoase
Şi-un glonte-n burtă îi dădu cadou,
De se rostogoli cum prinde a se
Rostogoli pe-al lui imaş un bou;
Urla el din natale gloduri groase:
„Vai mie, Jack, că, ia, mă lasă lat
Pe veci franţuzul ăsta blestemat!"

14

Jack şi ceilalţi pe loc la sănătoasa
O şi luară sprinteni, care cum.
Ajunseră (vechi obicei) căleasa
Tîrziu de tot tovarăşii de drum,
Miraţi că moartea-şi folosise coasa.
Juan, văzînd că sîngeră şi-acum[7]
Sărmanul ins, dintre ai lumii-aleşi,
Ceru îndată scame moi şi feşi,

15

Şi-şi zise: — „O fi-al ţării obicei
Primirea asta! Ce, or fi mai buni

Hangiii ce-ţi storc banii, vrei nu vrei,
Nu cu cuţitul, ci prin plecăciuni?
Dar ce să fac? Căci nu pot ochii mei
Să-ndure chinu-i plin de-amărăciuni?
Strigă: — „Hai să-l suim într-o caleaşcă!
Nu pot să-l las aicea, morţii pleaşcă!“

16

Dar muribundul: — „Am mierlit-o, gata!
Un gît de *max*[8]... Ah, rău am dat-o-n bară!
Aici să crap vreau — asta mi-i răsplata!“
Din burta-i sînge gros ţîşnea afară
Şi negru... Horcăind mai zise: — „Biata
De Sal!“ Apoi, greu răsuflînd pe nară:
— „Să-i duceţi asta!“ Desfăcu-o năframă
Ce-i sta la gît — şi-i dete morţii vamă.

17

Cravata la picioare îi căzu
Lui Don Juan, rămas fără de glas,
Căci nici de ce i-o da nu pricepu
Şi nici ce însemna ăst bun rămas.
Fusese Tom un şuţ cum alţii nu,
Ins gigea, bun caíd şi la spiţ tras,
Dar irosindu-şi ultimii bănuţi,
Dădu ort popii şeful peste şuţi.

18

Ci lămurind el cazul la poliţie,
Din nou porni spre Londra, gînditor,
Părîndu-i rău că scurta expediţie,
De nici o zi, sfîrşise c-un omor,
Că pe-un om liber (asta prin tradiţie)
Îl împuşcase el, un călător,
E drept că doar silit, din întîmplare,
Şi numai în legitimă-apărare.

19

Ce om zvîrlise pe cealaltă lume!
La caft au cine era mai erou?
Cine era mai hîtru, bun de glume
Şi fără de pereche la tripou?
Copoii,-n Bow-Street[9] spune pot, anume,
Pe mulţi cum îi lăsa, şutind, panou.
Pe Sal cea cu ochi negri cine o
Făcea să simtă viaţa mai mişto?

20

Adio, Tom! Eroii mor, se ştie,
Şi, slavă Domnului, nu trece mult
Pînă îi vezi întinşi pe năsălie.
Salut, Tamisa! Pentru tine-un cult
Am eu. Fu huruind Juan să vie
Pe lîngă-al apei tale viu tumult,
Prin Kennington[10] şi alte „ton"-uri care
Te fac oraşul să-l doreşti cu-ardoare.

21

Trecu prin Groves — crîng de copaci lipsit,
(Ca *lucus* ce-i din *non lucendo* scos!)
Văzu Mount Pleasant — cu plăceri deloc,
Nici piscuri de suit de-un om vînjos;
Cutii de cărămizi din loc în loc
Cu „de închiriat" pe uşi... Praf gros
Şi-un şir de străzi numite „Paradis",
De Eva nu şi le-ar fi vrut precis.

22

Caleşti, căruţe, stop la bariere,
Vacarm de roţi, şi voci, şi îmbulzeală;
Mici cîrciumi care te poftesc la bere
Cu-absint; trăsura poştei, ireală;
Peruci pe capete de lemn, severe,
La frizerii; apoi, lumina pală
De felinare; lampagii turnînd
Ulei — căci gaz avem doar de curînd.

23

Pe lîngă de-astea treci, de astea dai
În drum spre Babilonul uriaş,
În diligenţă, ori pe jos, pe cai,
Pe orice drum te-apropii de oraş.
Dar Ghidul vă descrie acest rai
Mult mai în amănunt, mă pun chezaş.
...Cu noaptea, ce li-i umbrelor izvod,
Juan şi-ai săi trecură peste pod.

24

Tamisa-i minunată — poţi să juri,
Şi-ţi fură ochii,-auzul, înecată
De n-ar fi vocea ei de-njurături.
Iluminata Westminster se-arată
Cu Faima ca un spectru între muri,
A cărei rază palidă o pată
Lunară peste edificiu cerne,
Sfînt nimb al dăinuirii ei eterne.

25

Druizii codri... Stone Henge[11]... Cît de cît
Ştim ce drăcie-i Stone Henge? Bedlam[12] este,
Cu lanţurile lui solide,-ncît
Nebunii să nu muşte fără veste.
Şi Primăria e (de ea mulţi rîd)
Regalu-i tribunal, ce-i de poveste,
Mai judecînd datornici... Însă fala
Acestui loc mi-apare catedrala.

26

Roi de lumini spre Pall Mall, Charing Cross![13]
Cu continentul dacă le compar,
Ca auru-s pe lîngă glodul gros,
Căci felinaru-acolo-i lucru rar.
Lumini franţujii mai tîrziu au scos,
Iar cînd mai pus-au cîte-un felinar,
În loc să-i vezi feştile cum înşiră,
Cu felinarele o feşteliră.

27

Un şir de-aristocraţi[14] în ştreang pot bine
  Ilumina o stradă — cum conace
În flăcări loc de felinar pot ţine,
  Dar vechiul felinar mai bine face.
Pentru vederea proastă prea puţin e
  Un foc de artificii care ace
Îţi bagă-n ochi şi sperie-o clipită.
Lumina lămpii-i bună şi dorită.

28

În Londra însă Diogen[15] să-şi cate
  Putea *un om cinstit*... Ce lumînare
Cînd străzile-s atît de luminate!
  Însă mai va să-l afle-n urbea mare!
În cursul vieţii mele zbuciumate
  L-am căutat şi eu cu-nverşunare,
Dar am aflat că Lumea — şi mi-e silă —
E doar un procuror lipsit de milă.

29

Spre Pall Mall dădu e-n tropot de copite
  Juan... Trăsuri mai rare, lume rară;
Băteau ciocane-n uşi; intrau grăbite
  Persoane-n casă, să cineze iară;
Văzu,-n lung şir, hoteluri renumite
  Al nostru diplomat[16] în acea seară,
Cum şi St. James[17], palatu,-n jur c-o groază
De „laduri", ne-aibă Domnu,-n sfînta-i pază!

30

Şi-ajunse la hotel... Lachei stilaţi
  L-întîmpinară şi buluc de lume,
Pedestre pafiene (să iertaţi,
  Da-n ăst oraş decent şi de renume,
Cum cade noaptea, mulţi sînt asaltaţi.
  De-s imorale,-s necesare cum e
Un Malthus[18], ca s-ajute, diafane,
Perpetuarea speciei umane!)

31

Juan descinse-n cel mai scump hotel,
Cel mai select, grozav pentru străini
Şi pentru cei ce nu citesc defel
Acele note lungi, că-s oameni fini.
Cu diplomaţii mincinoşi şi el
Urma să stea, cu cei de morgă plini,
Cît nu-şi află-n vreo piaţă reşedinţă,
Blazon să-şi pună, după cuviinţă.

32

Juan, ce-o importantă misiune
Avea, secretă dar şi delicată,
N-avea vreun titlu ce-n urechi să sune,
Nu se ştia însărcinarea-i dată.
Se-aflase că ne onorează-un june
Cu-a lui prezenţă, că grozav arată
Şi, (dar şoptit) că tare năzdrăvan e
De îi sucise capul suveranei.

33

Se-aflase de ciudate aventuri,
Război, amoruri, încleştări gigantice
Şi-atunci, cum englezoaicele cu nuri
Sînt imaginative şi romantice,
Intrară, nenţelepte, în călduri
Ca eroinele din scrieri antice.
Juan era la modă, cum se spune,
Căci moda ţine loc de pasiune

34

La ăst popor cugetător... Nu zic
Că pasiuni n-au, dar din cap le ies,
Şi nu din inimă, dar nu-i nimic,
Urmările-s la fel, e de-nţeles.
De toanele femeii nici un pic
Să nu vă pese: dacă aţi purces
Spre-un ţel, ce-i dacă îl atingeţi prin
O inimă sau printr-un cap divin?

35

Avînd la el scrisori de-acreditare,
Juan al meu primit fu cu grimase
Ce pentru guvernanți sînt de rigoare.
Văzîndu-l ei cu trăsături frumoase,
Gingaș, imberb, își zise fiecare
Că ar putea să tragă mari foloase,
Că să-l *lucreze* poate, că pe el
Îl prinzi cum prinde șoimu-un cocoșel.

36

Greșeau, cum mulți bătrîni ades greșesc,
Și vom vorbi de asta mai tîrziu;
Cînd diplomații mint, mint nefiresc,
Și nu pe față — dar femeia știu
Că-i o minciună toată — și-o-ndrăgesc,
Căci minte cu un farmec franc și viu,
Încît minciuna-ți pare, nu o dată,
Ca adevărul mai adevărată.

37

La urma urmei, ce-i minciuna? Doar
Un adevăr mascat. Desfid prelați,
Eroi istorici, avocați de-apar
În lume cu minciuna nededați!
Chiar umbra de-adevăr e fapt barbar,
Căci ne-ar lipsi de cronici, literați
Și profeții — de nu-s antedatate
Și ca-ntîmplări trecute lumii date.

38

Trăiască mincinoșii și minciuna!
Mai ziceți muza mea că-i mizantroapă?
Ea cîntă-al lumii *Te Deum* întruna,
Roșind cînd voi nu-i dați la moară apă.
Nu, nu oftați: să facem totdeauna
Ce fac și alții, căci puțini mai scapă,
Ca Erin[19], ce pe-al statului nalt șef l-a
Cam lins în... mde, rău veștejindu-și trefla.

39

Juan fu prezentat, stîrni-admiraţie
Prin chip, veşminte şi un diamant
Enorm, care făcu pe loc senzaţie
Ţarina,-n clipe de *ivresse*[20], pe-amant
(E-a dragostei? A vodcii fermentaţie?)
Îl răsplătise scump şi elegant.
Dar dacă ea din sipete l-a scos,
Înseamnă că Juan muncea vîrtos.

40

Politicoşi c-un sol împărătesc
Miniştrii-s şi-ai lor secretari, cît ei
Enigma unui tron n-o deslușesc.
Însă funcţionarii mititei,
Ce-n rîuri cam murdare tot foiesc,
Corupţiei fiindu-i corifei,
Nu îl tratară cu grosolănie,
Spre-a-şi merita scîrbavnica simbrie.

41

Doar insolenţa-i meseria lor
Şi slujba zilnică-ntr-un minister
De pace sau război costisitor.
Toţi ştim, cînd paşaportul unii-şi cer,
Dau de-al lor aer tîmp, superior,
Căci mii de taxe ţin în mîini de fier.
Pui de căţea şi buni de strîns de gît,
Prăsila taxelor ei sînt — şi-atît.

42

Dar fu Juan cu-*empressement* [21] primit.
Merg după termeni rafinaţi ades să
Îl iau de la vecini. S-a dovedit
C-au, ca la şah, mutări forţate-n presă,
Ca şi-n limbaj... În insule trăit,
Mergi mai de-a dreptul la orice adresă,
De parcă marfa (Billingsgate[22] mi-i gajul)
Îţi lasă mult mai liber şi limbajul!

43

Englezul „fire-ar!“ mai degrabă-i attic[23]:
Injuriile-s mai incontinente
Pe continent — şi-auzu-aristocratic
N-ascultă-aluzii ce-s la voi frecvente.
Ei, dar vă las, c-aş deveni schismatic,
Şi-n *politesse* nu-ncap şi dure-accente,
Dar e eteric *Damn!*[24] între injurii;
Platonic sufletul înjurăturii-i!

44

Direct dacă te vrei, rămîi acasă,
Dar pentru politeţe-adevărată,
Sau falsă, treci de spuma albicioasă
A mării, ce-i emblemă (cîteodată)
A ceea ce în urmă omul lasă,
Şi-azurul mării — a ceea ce şi cată.
Dar astea-s generalităţi, mă tem,
Şi unitate cere-un vast poem

45

Cum *este*-al meu... Există-un cartier
De vest[25], vestit (prin rele!); patru mii
De inşi lipsiţi de spirit, de mister,
Nestrălucind prin alta, printre vii,
Decît că ziua pot dormi lejer,
Trezindu-se cînd alţii-adorm... Ei, şi?
Cu drag în lumea lor primit Juan
A fost, ca un vlăstar patrician.

46

Era neînsurat, fapt important
Pentru fecioare, şi pentru neveste;
Vor unele bun măritiş c-un fant,
Şi bun de-amant pentru neveste este.
Nevasta-i, pentr-un iubăreţ berbant,
Un spin în coaste — şi-i mai joacă feste;
Vrea aparenţe — şi nişte-aventuri
Cu de-ăştia pot isca încurcături.

47

Juan era şí ne-nsurat, şí june,
Şarmant, uşor pedant şi alarmant;
Ca muzica lui Mozart pe dulci strune;
Era cu toane, trist sau fulminant;
Văzuse-o lume cu scrînteli nebune,
Cum rar analizează vreun savant,
Iar bietul scriitor n-are cuvinte
Să spună cum această lume-o simte.

48

Roşeau, privindu-l, nişte domnişoare;
Mai doamnele schimbau uşor palori,
Căci sînt şi pe Tamisa exemplare
Picturi; pictate feţe, deseori.
Ceruza, însăşi ea cerea cu-ardoare
Ce-un gentleman refuză greu... Să mori!
Pioase mame întrebau de-avere,
Şi de-are fraţi, exact precum se cere.

49

Modistele ce, în sezon, oferă
Vii manechine [11] — după mîngîieri
Ele-aşteptînd răsplata-n care speră,
Cînd luna, semilună pînă ieri,
Se schimbă în crai nou, deci corn, nu sferă,
Dădură buzna, încît soţi (străjeri
Ai castităţii-n viitor) mai bine
Plătiră-acum, spre-a nu-ndura ruşine.

50

Pedantele, sensibila lor rasă,
Ce, la bonete, şí acum insistă
Să-şi pună versuri proprii chiar acasă,
Şi,-n cap, o filă din a lor *Revistă*,
Albastră se-arătară iarăşi, ca să
(Vorbind prost orice limbă ce există!)
Să afle dulci sînt spaniola, rusa?
În Ilion piciorul oare pus-a?

51

Juan, un pic cam superficial,
Nu un Drawcansir[26] în literatură,
Supus acelui juriu special,
Şi de matroane, mde... tăcu din gură.
Războinic şi amant oficial,
Bun dansator şi gata de-o figură,
Jur, unda Hyppocrenei[27], cea măiastră,
Crezînd-o verde, o găsea albastră.

52

Răspunse totuşi sigur, calm, modest,
Deci cîştigînd şi credibilitate;
Miss Araminta Smith[28] (orice se poate!)
Ce tradusese (însumi eu atest)
Hercules Furens în înfuriate
Engleze versuri (faptu-i sigur test!)
Cu graţie înscrise şi acum
Răspunsul lui Juan chiar în album.

53

Juan, ce-atîtea limbi vorbea, cu artă,
Se folosi de ele reputaţia
Să şi-o salveze, căci păreau că-l ceartă
Că-n versuri nu şi-a exprimat vocaţia.
Atîta-i mai lipsea ca să împartă
Cu ele tot Sublimul şi senzaţia!
Miss Maevia, lady Fitz-Frisky[29]-n grai
Hispanic se doreau cîntate! Ay!

54

Oricum, se descurcă şi fu admis
În toate coteriile la modă,
Ca-n ale lui Banquo oglinzi de vis;
I se-nălţa, la mari recepţii, odă;
În cerc intim, crea un paradis;
Văzu întreaga Anglie rapsodă —
Plus cei optzeci ce-s genii şi *există*
Precum atestă orişice revistă.

55

La zece ani o dată, ca la box,
„Poetul cel mai mare“ e pe ring
Chemat spre-a dovedi că-i ortodox
Şi-i primul dintre cei care învinge.
Chiar eu (nu vi se pară paradox!)
Nevrînd regale piscuri să ating,
Am fost strigat pe ring ca pe un tron,
Ca un al rimelor Napoleon.

56

Dar Moskovă *Juan* mi-i; *Faliero*[30]
Un Leipzig[31] mi-e un Mont Saint Jean[32] *Cain;*
Acum cînd Leul[33] e redus la zero,
La Belle Alliance[34] rînji poate, hain.
Ori *nu domnesc*, ori *rege-s* — asta sper-o!
Cădea-voi ca eroul meu, senin,
Ori mă voi izola ca-ntr-un cavou
Cu Southey, el să-mi fie-un Hudson Lowe[35].

57

Sir Walter a domnit naintea mea,
Moore, Campbell[36] înainte — şi după-aia,
Dar azi sînt sfinte muzele (păzea!)
Ecleziastici barzi au strîns, cu droaia,
Sus, pe Sion[37]! Pegas, (aşa mai da!)
Îşi varsă în psalmodieri văpaia,
Ca popa Powley[38], vechi-modern Pistol[39], —
De-i nimeresc copitele în gol!

58

Icnind în via poeziei, scoate
Oţet ăst Dorus[40], vrînd al muzei har;
Ăst negru Sporus[41], nu om, bou în toate,
Ce iscă vers scremînd ca-n jug! Măcar
Romanii[42], de-au răgit cît nu se poate,
Cruzi cum Cambyse[43], i-au şi bătut amar,
Crunt, pe evreii urlători, adepţii
Cybellei[44]. Mai am parte, printre drepţii[45]

59

Confraţi de-un soi de Euphues[46] care, cică,
Îmi este alter-ego-ul *moral;*
Vam fi el eu, el eu la o adică,
Sau amîndoi? Se va-neca la mal!
Zic unii Coleridge că se aridică;
De Wordsworth trei zic c-ar fi ideal;
Beotianul Savage Landor[47] cé vă dă?
Din al lui Southey gîscă face lebădă!

60

John Keats[48], care a fost ucis de-un critic
Cînd promitea ceva greu de-nţeles
Dar grandios şi, în substanţă, mitic[49],
Chiar neştiind elenul grai ales,
Pe zei îi puse a vorbi veridic.
Sărmanul! Au trăit-a un eres,
Ca al iluminării lui fascicol[50]
Să fie-asasinat de un articol?

61

E lungă lista celor vii şi morţi
Ce au rîvnit o culme greu de-atins.
Pe-nvingător îl ştiu doar cruzii sorţi —
Şi-atunci sub lespezi el va zace-ntins.
Puteau să-i bată Artei ei la porţi,
Dar prea mulţi sceptrul ei l-au fost pretins
Cum cei treizeci tirani romani[51] cînd goale
De glorii erau noile anale.

62

Ne iată într-un *decăzut* imperiu
Al literelor! Pretori prind să soarbă
Tot ce e viu! Vai, inşi de prezbiteriu,
Staţi culegînd a lui Sîrî Petru iarbă[52]
Să-nduplecaţi vampiri fără criteriu!
Ah, satira de-ar prinde să mai fiarbă
În mine,-n Anglia, iubita-mi ţară,
Aţi şti ce-nseamnă lupta literară!

63

Eu ştiu nişte figuri ce i-ar pe dos
Întoarce — dar pot timpul a mi-l pierde
Cu fleacuri cînd, de fapt, sînt un milos
Şi nu mă fac, lovit, la faţă verde?
Ah, muza mea surîs cuviincios
Pe buze poartă şi, după-aia, cert e
Că face-o reverenţă, chiar anume,
Ştiind că n a făcut vreun rău pe lume.

64

Juan, primejduit de vii poeţi
Şi de pedante-albastre,-n chip subtil,
Neînvăţînd nimic să nu credeţi
Că a trecut prin acest cîmp steril.
Îl părăsi cum obosiţi băieţi,
Ştim, părăsesc un cîmp cît nu-i ostil,
Crezut însă inteligent, de vază,
Nu abur pieritor — de soare rază.

65

Din zori, *la treburi* el, ca mutră gravă
Mergea, trebi fără rost ce duc la lene,
Schimbîndu-ne-ntr-un Nessus ce otravă
În haine are[53] — şi ne lasă-alene
Să tot vorbim, în veşnică zăbavă,
De greul muncilor cotidiene.
(Doar ţara cînd ne cheamă sub drapel,
Ne mai trezim, altfel nicicînd, defel).

66

După-amiaza, box, vizite, ceaiuri;
Plimbările călare — către seară,
Prin „Parcuri", sigur în plăcute-alaiuri,
Da-n parcuri nu cresc, ca odinioară,
Flori, fructe; doar albinele-au seraiuri
Aici (iar, după Moore, este rară
Distracţia, căci doar aici eşti oaspăt,
Cu dulcinee,-n oază de-aer proaspăt).

67

Te-mbraci, cinezi — şi lumea bună-i trează;
Ah, ce de felinare, ce de roţi!
Caleştile sînt meteori pe-o rază
Pe care nici distinge nu o poţi!
E totul majolică şi emfază;
Bronz de ciocane-n porţi aud mai toţi,
Căci ele-aleşilor deschid acu
Un veşnic paradis ca-n *or molu*[54].

68

Cu cam a treia mia reverenţă
Te-ntîmpină amfitrioane; vals
Iubit de domnişoare (cu decenţă,
Încît ne este drag chiar în pas fals!)
Pe trepte-s mulţi ce, cu perseverenţă,
Să recunoască nu vor că s-au ars;
Cîştigă pas cu pas teren dar printre
Duci, conţi, marchize de mai pot să intre.

69

Ferice-i cel care, printr-o ocheadă,
Ajunge-n tainic colţ, pe-un fel de tron,
Sau într-un budoar, ca să se creadă
Un mic Jack Horner[55] în ăst Babilon;
Şi-acolo prinde mulţumit să şadă
Căscînd, privindu-i din al său cotlon
Cam batjocoritor pe ceilalţi inşi
Ce în cumplita-nghesuială-s prinşi.

70

Dar astea-s bagatele... Ce-l ce-un rol
Acceptă, ca Juan, cu grijă mare,
Printre peneturi, perle, viu vînzol,
Mătăsuri, zeci de doamne, domnişoare,
Lin se strecoară, că-i doar mare sol;
Se-avîntă într-un vals cu încîntare
Şi unde Terpsihora[56] un cadril
Alcătuieşte,-ajunge-n chip subtil.

71

Ori dacă nu dansează, ci mai sus
Ţinteşte, spre-a unui vecin nevastă,
Ori spre-o moştenitoare, ca intrus
Nu se grăbească: graba-i o năpastă
Ce multor insuccese le-a adus,
Căci un popor cugetător adastă
Aici — şi chiar ai patimei adepţi,
De-i simt chemarea,-s pururi circumspecţi.

72

La masă, stă-i alături ori în faţă;
Fă-i pe furiş ocheade... O, dulci clipe
Care revarsă-n suflete dulceaţă!
Pe-a amintirii crupă prind arípe
Şi, vii, ne urmăresc mult timp în viaţă ·
Plăceri ce-au fost cîndva să se-nfiripe.
Speranţe, temeri cîte oare,-n val,
Nu ne asaltă inima la bal?

73

Ci fanţi de rînd asemeni precauţii
Să-şi ia, siliţi să stăruie, atenţi,
Să nu scape o vorbă, în discuţii,
În plus sau minus. Noii concurenţi
Nu-i cazul, nu, să facă pe tăcuţii.
Prin reputaţie de-s elocvenţi,
Prin spirit, nebunii, curaj, război;
Fac tot ce vor, sau *au făcut* la noi.

74

Eroul meu, ca un erou frumos,
Bogat, curtat, şi nobil, şi străin,
Dacă voia să scape sănătos
Din cercul de primejdii, cel puţin
Tribut i se cerea... Ceva cînos
Mulţi află-n foame, poezie, chin,
Dar mult mai crud e, după al meu crez,
Să fii un nobil tînăr şi englez.

75

Sînt tineri — nu ştiu tinereţea ce-i;
Frumoşi, sleiţi, bogaţi fără un ban,
Dau totul cămătarilor evrei;
În mii de braţe-şi pierd orice elan;
În Camere, votează noaptea ei
Pentr-un tribun sau pentru un tiran.
Beau, mîncă, îşi pierd banii la tripou —
Şi iar un lord coboară în cavou!

76

„O, unde-i lumea-n care ne-am născut?"
Strigase Young[57] la *optzeci* de-ani... O, vai,
Cea de acum *opt ani* ce s-a făcut?
Era — o caut, dar s-a spart... Aşa-i!
O sticlă-n ţăndări e-un recent trecut
Cît n-o topesc schimbări într-un pospai.
Tribuni, regi, generali ori dandy, toţi
S-au dus ca vîntul, să-i mai vezi nu poţi!

77

Napoleon au unde-i? — Domnul ştie.
Dar Castlereagh? De-ăsta ştie dracul doar.
Dar Grattan[58], Curran[59], Sheridan[60] — mîndrie
A barei sau senatului prin har?
Regina unde-i,[61] cu durerea-i vie?
Iubita-i fiică unde-i? Unde-s, iar,
Martirii, ipoteca 5 la sută?
Dar rentele?[62] S-au dus de mult pe plută!

78

Un Brummell[63]? Colb! Pole Wellesley[64]? Răposat!
Dar Romilly[65]? Absent! Whitebread?[66] Absent!
Lui George al treilea[67] unde i-au păstrat
Nedescifrătul încă testament?
Fum IV[68]? — N Scoţia s-a sechestrat,
La a lui Sawney diblă azi atent.[69]
„Te scarpin, de mă scarpini." Fapt leal,
Că-s şase luni de scărpinat regal!

79

Dar lady X, lord Y? Unde-s şi
  Copilele şi doamnele-adorabile,
Vechi pălării de operă-n cutii,
  Cu soţi, remăritate, maritabile?
Aplauzele din Dublin unde-or fi,
  Schimbate,-n Londra,-n huiduieli durabile?
Grenvill[70]-ii unde-s? Tot de-o parte... Whigii[71],
Amicii mei? La locul lor, de strigi-i.

80

Au lady Frances, Caroline vreun rost?
  Ori divorţate-s sigur, ori în curs.
Tu, cronicar al modei, „Morning Post“[72],
  Ce baluri, ce petreceri s-au mai scurs?
Ce tîmpi mai intră-n acest cerc anost?
  Mor şi ele, ies multe din concurs,
Tînjesc pe-un continent neprimitor
Avînd *un singur* întreţinător.

81

De duci prudenţi de s-au luat o dată,
  Acum sînt fraţii-acestora la rînd —
Şi muşcă nada...Una-i măritată,
  Iar alta-i mamă numai, de curînd.
Ah, prospeţimea lor catifelată
  S-a dus! — şi nu mă sperie-acest gînd
Ci faptul că schimbările firești
Atît de mult prea iute le trăieştil

82

Ce şaptezeci de ani! În numai şapte,
  Schimbări cîte-ntr-un secol am văzut,
De la umili, la regi. Că orice fapte
  Nu-s veşnice — ştiam dintru-nceput,
Dar azi se schimbă toate peste noapte,
  Neînnoindu-se! De necrezut!
Nimic nu-i veşnic... Veşnic e doar faptul
Că Whig-ii locuri *n-au* — şi-ăst fapt greu rabdu-l.

83

Un Jupiter părea Napoleon
Şi l-am văzut schimbat într-un Saturn;
Pe-un duce, nu spun care[73], lîngă tron
Mai tîmp ca un buştean... Dar pe-alt coturn
E timpul să vorbesc: hai iar la don
Juan...! Şi-am mai văzut, în fapt diurn,
Un rege şi-a aclamat, şi huiduit.
Cum e mai bine nu m-am lămurit.

84

Ţărani ajunşi la sapele de lemn
Văzut-am — şi pe Southcote[74], cînd şi cînd;
Şi parlamentul dări votînd, solemn;
Şi al reginei trist caz; regi purtînd
Coroane, nu al nebuniei semn;
Congres meschin[75] văzut-am — şi un rînd
De naţii ce cumplita lor povară,
De regi şi nobili dîrze-o scuturară.

85

Văzut-am mici poeţi, mari prozatori
Şi oratori *nu veşnici* — vorbă-lungă;
Pe nobilii de ţară rău datori;
Pe cei sărmani cum călăreţi i-alungă[76],
(Crunţi sclavi călări!) Pe John Bull, deseori,
Făcîndu-şi berea chioară — să-i ajungă,
Şi pe John însuşi cum — cutez s-o spun —
Cerca să se descopere nebun.

86

Dar *carpe diem!*[77], tu, Juan... Cheflii
S-or naşte iar, căci lumii-i ştiu adresa,
Şi-aceleaşi harpii i-or mînca de vii.
„E omul biet actor, sfîrşiţi deci piesa,
Neghiobilor!"[78] — atenţi la fapte şi
Un pic la vorbe — şi cu grijă tresa
Purtaţi-vi-o şi,-n lumea minunată,
Nu ce-*arătaţi* fiţi, fiţi ce vi se-arată.

87

Cum voi vorbi în alt cînt despre-al meu
Juan, ajuns în ţara ideală,
Pe care tot nişte minciuni, mereu,
O fac cea mai perfectă şi morală?
O nouă Atalanta[79] nu vreau eu —
Şi peana mea se-mpiedică pe coală.
Concetăţeni, poetul să vă spună
C-aicea cu morala nu-i a bună?

88

Despre Juan noi fapte vă voi spune,
Dar cu engleză flegmă, cum se cere
Cam restrictiv acum şi-n ficţiune.
Nu-s eu aici, nici ale mele sfere
De interes — dar scribii-n funcţiune
Vor şi pîndi aluzii efemere
Ce-n cap *nu le-am avut*, căci, lucru cert e,
Tot ce-am de spus eu spun pe faţă, verde.

89

S-o fi-nsurat c-o fiică de contesă
Visînd al doilea sau al treilea ginere?
Cu vreo fecioară unică (cu cé să
Mai spun? Cu zestre, (bun de întreţinere
Şi de perpetuat?) E-o altă piesă...
Sau fu surprins în escapade tinere
Şi a plătit amenzi, plăcute-adagii
La prea intempestivele-i omagii?

90

Nu ştiu... O ştie Timpul — altul nime;
Dar tu, poemul meu, mergi înainte,
Simţind că orice opere sublime
Le-atacă mulţi fără simţiri şi minte,
Zicînd că zînele sînt nişte ştime,
Că albu-i negru... Eu, ca mai nainte,
Rămîn tot singur, dar nici pentr-un tron
Nu-mi dau gîndirea liberă plocon!

Notele lui Byron la Cîntul al unsprezecelea

I. *De „Iaduri", ne-aibă Domnu-n sfînta-i pază!*

(Str. 29, v. 8)

„Hells" (Iaduri, n.t.) — adică tripouri. Cîte or fi, n-am habar. În tinereţe, le-am cunoscut binişor pe toate, atît pe cele „de aur", cît şi pe cele „de argint". Odată era cît pe ce să mă iau la bătaie cu o veche cunoştinţă, întrucît, întrebîndu-mă el unde cred eu că i se va duce sufletul, i-am răspuns: „În Iadul de Argint!"

II. *Vii manechine...*

(Str. 49, v. 2)

„Drapery Misses". Acest termen nu cred că mai este un *mister*, dar a fost un mister pentru mine cînd m-am întors întîia dată din Orient, în 1811, 1812. Termenul denumeşte o tînără de naştere aleasă, drăguţă, mondenă, bine instruită de prietenii ei şi înzestrată de modista ei cu o garderobă pe credit, care urmează a fi plătită, după măritiş, de *soţul* celei în cauză. Enigma mi-a fost lămurită de o tînără şi frumoasă moştenitoare care m-a auzit lăudînd „drapajul" unor *„fără zestre"* dar „atrăgătoare virginităţi" (ca Mrs Anne Page)[1] din *acea* vreme, adică doar cu cîţiva ani în urmă; m-a asigurat că faptul era ceva comun la Londra; şi cum zestrea ei de cîteva mii de lire, aspectul ei înfloritor şi bogata simplitate a toaletei ei îmi îndepărtau orice bănuială, mărturisesc că i-am dat întrucîtva crezare. La caz de nevoie, pot prezenta atît „drapajul", cît şi numele domnişoarelor în cauză. Să sperăm însă că toate acestea sînt acum de domeniul trecutului.

Cîntul al doisprezecelea

1

Din orice mediu ev barbar — urgie
  E-al omului ev mediu, rătăcire
Între înţelepciuni şi nebunie;
  Nu ştim ce vrem, ce sîntem — nu vă mire —
Ca literele negre pe hîrtie,
  În timp ce părul prinde-a-ncărunţire
Şi nu ne mai aflăm al vieţii rost,
Căci nu mai sîntem ceea ce am fost.

2

La treize'ş' cinci nu zburzi în rînd cu tineri,
  Şi nu strîngi bani cu cei ce au şaizeci;
Mă-ntreb de ce nu-i sîntem morţii gineri
  Cînd sastisiţi sîntem, nici calzi, nici reci,
Şi mai curtăm femeia (cu reţineri!)
  Dar nu ne mai dorim soţii în veci,
Iar banul — cea mai pură fantezie —
Prin propria-i sclipire dor învie?

3

O, scump metal! Avaru-i mízer cînd
  Neostoită patima-i tot creşte
Şi-n mîini are-un odgon — prin el ţinînd
  La ţărm plăcerile ce-şi mai doreşte?

Voi, de sub unghii de-l vedeți mîncînd,
Și tare-l mai disprețuiți, firește,
Nu știți euforia dulce strînsă
În economisitul boț de brînză!

4

Te-mbolnăvești de lux, amor și vin;
Ambițiile sufletul ți-l seacă;
La joc — cîștigi și pierzi... Dar bani pești
De-aduni, sfanț lîngă sfanț, uiți de cinzeacă,
De-amor, de joc de cărți și-acel pelin
Ce-l guști în politiciana cloacă.
Bani! Vă prefer mai bine de hîrtie,
Ca banca *bancă cu-aburi* să deviei![1]

5

Stăpînul lumii cine-i? Cine-i mare
La liberal sau regalist congres?
Cine stîrni *descamisados*[2] oare,
De urlă presa despre ei ades?
Cine plăceri și cruntă disperare
În lume varsă? Cine, mai ales,
Lui Bonaparte-i rezistă din greu?
Creștinul Baring[3], Rotschild[4], un evreu!

6

Stăpînii Europei ăștia sînt
Și-adevăratul liberal Lafitte;[5],
Un credit naltă nații pe pămînt,
Și surpă tronuri, cum s-a dovedit.
Chiar și-n republici are greu cuvînt.
Columbia-i stat prin acțiuni vestit
Și-al tău pămînt plin de argint, Peru,
Procente-i dă unui evreu acu.

7

Nu-i mizer un avar! Are-alte-ambiții,
Frugal mîncînd cum cinicii și sfinții;
Cînd fac așa,-s canonizați ermiții.

De ce să-i blestemi pe bogaţi c-arginţii
Şi-i strîng? Mi se va spune că zgîrciţii
Nu sînt siliţi să-şi pună frîu dorinţii;
Jertfirea lor de sine atunci are
Un merit (nu e logic?) şi mai mare!

8

Poet e-avarul! Pasiunea-i pură
Comori ţi-arată, strînse an de an,
Încît pe mulţi i-ndeamnă spre-aventură,
De trec, cu lacomi ochi, peste ocean.
El soare află-n mina cea obscură.
Lingouri şi smaraldul diafan
Şi diamante-n jocuri vii de ape
În mări de voluptăţi prind să-l îngroape.

9

Pămînturile-s ale lui... I-aduc
Corăbii mirodenii din Kitai,
Ceylon şi Indii — fructe, cauciuc.
În care, Ceres, tu recolta-i dai,
Iar toamna-i strînge-al strugurilor suc,
Ca buzele-Aurorei.... Regi, ca-n rai
Aţi sta-n ale lui beciuri! Dar carnale
Plăceri nu vrea — doar intelectuale!

10

De, poate vrea să aridice-o şcoală,
Ori o biserică, ori un spital,
C-un bust ursuz, în faţă, spre-a lui fală.
Visează, poate, cu-aurul fatal,
Să-şi nalţe ţara, faptă ideală,
Pe sfîntul Libertăţii piedestal!
Se vrea cel mai bogat din ţara-i, poate,
Ori află-n calcule o voluptate.

11

Dar orice ar mîna o minte-avară
Nebunii zic că boală i-i mania.
Dar *a lor* ce-i? Războaie de-adunară,

Amoruri, chefuri — li-i filotimia
Mai bună decît „Fracţia vulgară"?
Risipa vreun folos aduce şí ea?
O, uscăţiv avar! Moştenitorii
Spun de-s mai buni părinţi risipitorii!

12

Fişicuri dragi! În lăzi, lingouri scumpe!
Saci de dolari — monezi, dar nu pe care
E-un cap de vechi cuceritori! (Acum pe
Aceştia nu dai trei parale chioare!)
Ci noi monezi ce pot lovi, corumpe,
Pe ele cu noi chipuri princiare,
Dar bani peşin, căci ăştia,-n orice trampă,
Sînt a lui Aladin vrăjită lampă.[6]

13

„Iubirea-i doamnă-n tabere, în crîng,
La curte, căci ea-i cer — Iubirea-i cerul."[7], —
Un bard cînta, dar nu-l cred, nu-s nătîng,
Că n-am dovezi. Deh, poate-n crîng năierul
O fi găsit ceva, deşi (nu-l plîng!)
În crîng nu-şi află renta moşierul.
Cît despre „tabere" şi „Curţi regale",
Eu nu le cred aşa sentimentale.

14

Stăpîn e *banu*-n crîng — că-l şi doboară!
La Curţi se pierde, fără bani, elanul.
„Soţia fără zestre-i o povară",
Proclamă Malthus. Banul suveranul
Iubirii-i! El e-o Cinthya[8] fecioară,
Înstăpînind mareea şi oceanul.
Iubire-i cerul? Ce, e ceara miere?
Căsătorie-i cerul — c-asta cere!

15

Oprită nu-i iubirea în afara
Căsătoriei — ce-i *iubire* cică,

În felul ei, numai că nu-i simt para
Toţi oamenii la fel! Deloc nu strică
Să te însori *iubindu-ţi* soţioara.
Şi ce-i de *n-o iubeşti*, la o adică?
Dar dragostea *sans* bani, păcat, ruşine-i;
Să i se dea alt nume mult mai bine-i.

16

Or Curtea, Crîngul, Tabăra recruţi
De n-ar avea soţi buni, ce-n veci n-au mers
Pe la vecin, pizmaşi sau prea-ncrezuţi,
Ar fi un *lapsus plumae*[9] acest vers.
Buon camerado, Scott, aminte-aduţi
Că, după Jeffrey, eu sînt rău, pervers.
Iar tu moral! Cum mi te-a dat exemplu,
Eu stau de-atunci morala să-ţi contemplu.[10]

17

Mă rog, eu n-am succes, *dar am avut*
Mi-ajunge c-am avut în tinereţe,[11]
Cînd ai nevoie chiar de la-nceput.
Atunci l-am vrut un pic să mă răsfeţe,
Şi nu-i nimic că l-am plătit durut.
Că pedepsit am fost, fac feţe, feţe,
Dar încă nu mă face preţu-i scump
De dorul lui eu astăzi să mă rump.

18

Din nenăscuţi, numiţi Posteritate,
Sau lut ce va să vină, unii fac
Un juriu de onoare... De-au dreptate,
Propteaua asta nu-mi este pe plac,
Că-i trestie — şi-a mă propti nu poate.
Posteritatea, despre ei, în vrac,
Va şti cît ei ştiu astăzi despre astă
Posteritate ce, cred ei, i-adastă.

19

Posteritate-s eu, şi-s ei. De cine
Ne amintim? Cîteva zeci de nume?
Prin amintiri de-am scormoni, ei, bine,
Din zece,-am zice-un ins că-i de renume.
Chiar Plutarh cu puţini iluştri vine,
De-ai noştri cronicari sar să-l sugrume,
Iar Mitford[12], în ăst veac, l-atacă sec,
În stil grecesc pe minunatul grec.

20

Dragi cititori, crunţi critici, în ăst cînt
La seriozitate m-am întors,
De parcă mentori mi-s şi-mi dau avînt
Un Malthus[13] numai şi un Wilberforce[14],
Ce liberat-a negrii — faptu-i sfînt —
Cît Wellington din albi tot untu-a stors,
Făcîndu-i sclavi — iar Malthus una face
Şi alta zice de o vreme-ncoace.

21

Sînt serios precum oricine-n scris.
De ce să nu fac şi eu speculaţii
Şi să-mi ridic în soare torţa-vis?
Ah, lumea-i cufundată-n meditaţii:
Vrea nave cu-abur, constituţii, şi-s
Îngrijoraţi cîţiva de procreaţii,
De zic că-i greu să te perpetuezi
Cît bani n-ai, să te scape de corvezi.

22

Romantic, minunat cuvînt eu zic
Că-i *Filogenitivitatea!* (Nou,
Pe placul inimii... Nu bag vreun ic,
Din politeţe, dar aud ecou
Că e-n loc un cuvînt mai scurt. Nimic
Eu altceva nu spun!) O, e-un cadou
Această Filogenitivitate,
Încît primi iertarea noastră poate.

23

Dar unde e acum Juan al meu?
La Londra — unde totu-i pus la cale
Spre-a-l amăgi pe-un tînăr teleleu.
E drept, novice nu prea-mi eşti matale
În chestii de-astea, şi cam ţii la greu,
Şi nu-ţi rupi gîtul în căderi fatale,
Dar într-o ţară nouă eşti ce,-ades,
Pentru străini e de neînţeles.

24

Ca un Primat — şi fără vreo strădanie —
Aş spune ce-i cu Europa toată,
Ţinînd doar cont de-i clima rece, stranie,
Mai călduroasă ori mai temperată.
Ci numai tu, o, tu, Mare Britanie,
În rima mea e greu să-ncapi vreodată.
Sînt pline multe ţări de „lei", se ştie,
Dar tu superbă eşti menajerie.

25

Să-ncep, dar *paulo majora*[15]. Greaţă
Mi-e de politică... Juan trecu
Ca un abil patinator pe gheaţă
Printre primejdii ce-l pîndeau acu;
Vorbi, fără păcat şi cu dulceaţă,
Cu nişte dulcinee care nu
Iubeau vreun viciu — ci „tantalizaţia"
Naivă — iar din viciu, reputaţia.

26

Dar astea, de-s puţine, tot sfîrşesc
Prin niscai diavolească escapadă;
Ale Virtuţii primule nu cresc
Chiar albe sub dulama de zăpadă,
Şi zvonuri ies, şi-un nou măgar ceresc
Lui Balaam[16] grăieşte, dînd din coadă.
E bîrfa argint viu, sfîrşind prin: — „Dragă,
Dar cine-ar fi crezut?! Zău, nu-i de şagă!"

27

Leila, cu-ai ei ochi de-orientală
Şi taciturnă prin predispoziţie,
Puţin uimită de-astă rînduială,
Uimea pe aceşti „oameni de condiţie"
Ce după noutăţi dădeau năvală,
(Crezînd că-s fluturi buni la inaniţie),
Cu chip frumos, fermecător, romantic,
Mister la modă-ajunse lîng-Atlantic.

28

Erau, pe cîte doamne, şi păreri,
Ca totdeauna,-n chestii mari sau mici;
Nu vă jignesc, şi n-o spun în doi peri,
Căci vă-ndrăgesc cît nu pot scrie-aici
De cînd moralei mă dedic (de ieri!),
Dar cam aveţi la limbă mîncărici.
Şi-acum, ce subiect — şi de senzaţie!
Vorbeaţi despre-a Leilei educaţie!

29

C-un lucru vă-nvoiaţi: vă daţi îndemn
Mlădiţa graţioasă, transplantată
Pe alt pămînt, s-o-ncredinţaţi solemn
Unei înalte doamne de-altădată,
Cu simţuri amorţite, căci de lemn
Juan să-i stea alături n-o să poată
Mai mult de cinci ani, patru, poate trei,
Sau numai doi, atras de nurii ei.

30

Şi, de la generoasă emulaţie,
Trecură la cumplită competiţie
În ce priveşte-a fetei educaţie,
Seamă ţinînd de-a lui Juan condiţie,
Căci lui i-ar fi scăzut din reputaţie
Recursul la subscripţii ori petiţie,
Cînd văduve şi zece domnişoare
De şaptezeci, descinse, mi se pare,

31

Din *Evul Mediu* al lui Hallam[17], şi
Trei divorţate veştede, rămase,
Cum se întîmplă des, fără copii,
Cerură a o educa, mămoase,
S-o scoată-n lume, cazul cînd va fi,
La vreo serată, cînd roşesc sfioase
Copilele — şi-s nencepută miere.
(O, mai cu seamă dacă au avere!)

32

Cîţi onorabili Mister-i în nevoi,
Dandy lefteri, pairi cu coate rupte,
Surori şi mame, cu-ochii-n patru, roi,
Pornesc pentru o zestre să se lupte!
(Mai meştere-s femeile ca noi
În treburi de-astea.) Valsuri ne-ntrerupte,
Flatarisiri — sînt muşte pe dulceaţă
Oriunde „zestrea" stă şi o răsfaţă.

33

Mătuşi, veri, unchi se luptă pentru zestre,
Ba, pentru-amanţii lor, spre zestre ghes
Îşi dau şi măritate mai buiestre.
Tantaene,[18] etc., e-un neam ales
În insulă, cu datine măiestre,
(Şi-i „Dover" poarta ei) încît, ades,
Ar vrea sărmana fată „înzestrată"
Să fi făcut băieţi iubitu-i tată.

34

În laţ uşor sînt unele de prins,
Iar cîte una ştie să refuze,
În ciuda unui văr (codoş) distins
Ce-ncepe-nfuriat să o acuze:
— „Miss Blank pe Fred de nu-l vrea, de ce-a prins
Biletul să-i citească? N-are scuze!
De ce-a valsat cu el? Părea a zice
Da ieri, şi-azi zice *nu!* Vrea să-l oftice?

35

Iar Fred e sincer *atașat*, nevrînd
Averea ei, că are bani destui.
Vă spun eu că va regreta curînd
Că a scăpat prilej cum altul nu-i.
Marchiza, sigur, are-un plan în gînd:
Lui Aureea mîine-o să i-l spui,
La dans. Ce, Frederick partide n-are?
Știți ce răspuns i-a dat ea la scrisoare?"

36

Superbe uniforme și blazoane
Sînt refuzate, dar și ei, oricum,
Îi vine rîndul, după multe toane,
Și inimi fierte-n jurul ei, duium.
De-alege-un ins ce are faetoane,
Un militar, un scriitor, ah, cum
O mai deplîng cei refuzați, că prost
Știú să-și aranjeze-al vieții rost.

37

Căci, uneori, cîte-un sîcîitor,
Curtînd-o îndelung, are noroc,
Sau (fapt mai rar) e prinsă ca din zbor
De-un ins ce n-a curtat-o mai deloc.
Un văduv, eu aș zice bătrîior,
De patruzeci o ia. [11] A fost un șoc
Cînd faptul s-a-ntîmplat — dar loterie,
Ce să mă mir? e o căsătorie.

38

Și eu (alt caz modern) am fost ales,
„Păcat, păcat, dar e adevărat",[19]
Dintre mai mulți, prea jun pentr-un succes
Ca ăsta; din doi. *unul* s-a-nchegat,
Ca să vedem curînd că iar *doi* ies
Printr-un divorț. Declar și-am declarat
Cu lumea că-s de-acord c-a fost nefastă
A ei alegere — și tare proastă.

39

Iertaţi-mi desele digresiuni,
Sau le citiţi, căci au un scop moral
Precum, la mese, nişte rugăciuni
Şi ca un tutor sau amic leal,
O tanti ori un preot (din cei buni)
Al muzei mele unic ideal
E să îndrepte tot oricînd, oriunde;
De-aceea gravitatea nu-şi ascunde.

40

Dar viciile-ntîi le voi descrie,
S-arat cum este, nu cum ar fi bine
Să fie tot ce este viaţă vie,
Căci al Virtuţii plug degeaba vine
Şi ară suprafaţa aurie
Lăsînd sub ea gunoaie de jivine
Umane — ca scîrbavnicelor vicii
Să le stea preţul ferm la toţi indicii.

41

Dar haidem la Leila, prunca pură
Ca aurora, sau ca neaua (care
Mai pură ca plăcută-i, cum văzură
Şi mulţi simţiră, puşi la încercare).
Juan dorea ca gingaşa făptură
(Stup de principii el era, se pare,)
Să-şi afle o tutoră, căci se poate
Şi pierde mult trăind prea-n libertate.

42

Îşi dase seama că nu-i bun tutór,
(De şi-ar fi dat şi alţii!) că se cere
Neutru să rămînă, căci uşor
Pîndit ajungi de cruda bîrfei fiere
Cînd unei fete-i eşti ocrotitor;
Şi-alese pentru-a ei supraveghere,
Dar consultînd „Societatea pentru
Stîrpirea Viciilor“[20], chiar din centru,

43

Pe lady Pinchbeck, cam trecută dar
Şi fostă tînără şi virtuoasă,
Cred eu, dar gura lumii-i... Eu, măcar,
Mi-astup urechea; bîrfa e scîrboasă,
Şi n-ascult un crîmpei, căci gust amar
Asemenea pălăvrăgeală-mi lasă,
Că-i hrană rumegată (şi nu-mi place)
De bietele umane dobitoace.

44

Mai mult, am remarcat (că-n tinereţe,
Am fost şi eu observator modest,
Şi toţi, de nu-s proşti, asta prind să-nveţe),
Că una ce-a păcătuit (pe şest!)
Mai mult cunoaşte lumea şi poveţe
Mai bune dă, căci libertinul gest
Avînd urmări, a tras învăţăminte
Cum nu poate o tînără cuminte.

45

Salvarea, nu, mironosiţa n-ó dă,
Că-şi bate joc de patimi pizmuite
Şi, aspră, mi te scoate şi din modă.
Cealaltă, veterană, pe cinstite,
În treburi amoroase, cu metodă,
Te-nvaţă-n dulci cuvinte, cumpănite,
Ce-i la-nceput, la mijloc, la sfîrşit
Amorul epic, ce-i un pas greşit.

46

De-i asta, ori de-s mult mai stricte ele,
Că ştiu ce-nseamnă s-o iei razna-n viaţă,
O mamă ce-a mai fost şi pui de lele
Mult mai puţin copila şi-o răsfaţă
Şi pregătite sînt, de tinerele,
Vestale demne să ajungă-n piaţă
La Smithfield[21] — nu ca fetele crescute
De mame-n trebi lumeşti nepricepute.

47

Stîrnise vorbe lady Pinchbeck... Cine,
De-i tînără, cu zvîc, de bîrfe scapă?
Dar astăzi lumea o vorbea de bine,
Ca pe-o spirituală filantroapă.
Bons mots ea răspîndea — încît oricine
Uita scandalul vechi la vreo agapă,
Şi,-n toamna vieţii, izbutea s-apară
Stimabilă soţie exemplară.

48

Era ea mîndră-n cercurile nalte,
Blajină, blîndă-n cercul ei intim.
Da sfaturi fetelor prin vorbe calde,
Cînd să se-ncurce cu vreun june-prim.
Cu fapte bune şi cu multe alte
Cum nu pot să-mi lungesc ăst cînt sublim,
Spun doar că îi stîrnise interes
Leila, fruct oriental ales.

49

Juan îi era drag, un suflet bun
Crezîndu-l, cam zărghit, nu fără leac,
Un lucru rar cînd viaţa-i fu taifun
De vitregii, sucindu-l după plac.
Mai toţi s-ar fi pierdut — el însă-i un
Băiat deosebit, un pui de drac
Trecut prin cruda lumii amăgire,
Încît nimic nu poate să-l mai mire.

50

Ca tînăr, bine e să dai de greu,
Căci, mai bătrîn, dai vina pe destin
Ori Providenţa zici c-a fost mereu
Potrivnică... Întîiul drum e-un chin
Spre adevăr... De-ai îndurat, ştiu eu,
Război, furtuni, infernul feminin
De fúrii — de-ai ani şaişpe sau optzeci,
Plin de Experienţă eşti pe veci.

51

La ce-i bună Experienţa,-i altă
Poveste... I-o dădu cu drag, că, doar
Îşi măritase fata-n lumea-naltă
Şi *lady*-acum de pedagogic har
Simţea pentru Leila că tresaltă —
Har de trecut, ca de la lord primar
La lord primar şalanda.[22]) Spunem noi că —
Poetic — ca a Cytereei scoică.)[23]

52

Zic „de trecut", căci trec genealogic
Virtuţile cam de la Miss la Miss.
După-nclinaţii, faptul e şi logic,
Dansează una, alta-i vers şi vis;
Ba metafizic har, ba astrologic
Vădesc; se-apucă unele de scris,
Iar altele prind harul să-şi desferice
În minunate izbucniri isterice

53

Ce-s nade pentru domni sus-puşi şi lorzi.
Teologie, toane, belle-arte,
Corsete strînse ori de harpă corzi
Transmise an de an sînt mai departe.
Spre noi vestale ochii ţi-i încorzi,
Că-s „elegante", şic, de-un şarm aparte
Şi *fără seamăn* cînd, ca nişte gemene,
Se zbat doar una alteia *să-şi semene.*

54

Ei, şi poemul să-mi încep acum!
Ciudat, desigur, o să vi se pară
Că de atîtea cînturi pe un drum
Ce-abia-l încep vă chem, că, bunăoară,
Preludios au fost — şi-atît... Oricum,
O coardă-a lirei, două de-ncercară
A mele degete — şi-acum se-ndură
Să vă prezinte marea uvertură, —

55

Pe ale mele muze-n cot le doare
De am sau nu succes, căci le răscoală
Dorința de a revărsa-n cîntare
O fără seamăn „lecție morală".
Credeam că scriu douăspe cînturi care
Să-nsemne-o operă, chiar ideală,
Dar cu Apolo nu prea se discută:
Cum el mi-o cere, am să scriu o sută.[24]

56

Un microcosmos sus pe catalige,
Zis *lumea bună*, deci, văzu Juan, —
Puțină — însă spada ce se-nfige
Mîner cere spre a lovi avan.
De lumea cea de jos vrea s-o cîștige,
Nevoie are de sus-pusul clan,
Ce i-i mîner de spadă, lună, soare,
Lămpaș și lampă, gaz și lumînare.

57

Avu prieteni mulți, mulți cu neveste;
Toți, toate-l răsfățau — nici gînd să vadă
Că vreo primejdie în asta este,
Cînd de prietenie dai dovadă.
Doar nu poți trece,-n lumea bună, peste
O invitație, chiar de fațadă,
Căci carul ăstei lumi e-mpins de baluri,
Serbări, parade, ceaiuri, carnavaluri,

58

Ce pot chiar să te-amuze un sezon.
Societatea bună e un joc —
„Regalul joc al gîștei".[25] De *bon-ton*
De ești, bogat și tînăr la un loc,
Un țel îți afli-n viața de salon,
Căci dame singure-ard de dulce foc,
Iar cele măritate vor, vezi bine,
De chin să le salveze pe virgine.

59

Nu-i cazul general, dar nici prea rar:
Stau unele, să prindă rădăcini,
Ca plopii parcă, perpendicular,
Cu ochii numai de principii plini.
Atacă unele *reticular* —
Sirene cu-alăute-s, şi puţini,
De şase ori dacă vorbesc cu una,
Nu-i dau şi mariajului cununa.

60

Îţi va trimite-o mamă scrisorică,
Zicînd că-n situaţie jenantă
I-ai fost adus mult prea iubita fiică;
Ori fratele, figură arogantă.
Cu favoriţi, mustăţi, ce va să-ţi zică?
Păi, — „Ce intenţii ai?“ Pe dulcea pantă
A celor lecuiţi prin mariaj
Aluneca-vei şi tu... Ce miraj!

61

Ştiu nunţi la care s-a ajuns şi-astfél,
Şi-s nume mari în joc... Ştiu tineri care
De mame nu s-au speriat defel,
Nici de vreun frate cu mustaţa mare
Venit să-l cam provoace la duel;
Şi-a fost lăsat în pace fiecare,
Şi au trăit în pace el şi zîna,
Mai bine decît de-i era stăpîna.

62

Pentru novici e noaptea şi-o capcană
Ce nu-i iubire, nici căsătorie,
Dar, zău că nu-mi bat gura de pomană.
E... a virtuţii mască! N-o scot, fie
Chiar pentru vicioşi, că-i diafană
Pe din afară, dar mai sînt, se ştie,
Şi tîrfe-amfibii, tot frumoase coz,
Nici crin şi nici bujor, „couleur de rose“

63

Aşa-i cocheta rece ce nu poate
Să spună „nu", nevrînd să spună „da";
Te duce unde vînt cumplit tot bate
Şi cînd te vede prins în mreje ea,
Îţi dă cu tifla — şi cu răutate!
Mulţimi de Wertheri mor mereu aşa,
Dar cică ăsta-i flirt nevinovat,
Nu viciu, nu cruzime, nu păcat.

64

„Zei, dar devin palavragiu!"[26] E-un caz
Mai grav, cînd chiar iubeşte-un alt bărbat
Femeia, într-un nebunesc extaz,
Şi uită de Biserică şi Stat.
În alte ţări n-o strîng chiar de grumaz,
(Şi-o ştie călătorul încercat),
La noi însă-i păcatul Evei fleac
Pe lîngă cel dintr-un englez iatac.

65

Căci ţara asta-i toată clevetiri;
În presă, în saloane... Nu pot doi
Prinos să dea aprinsei lor iubiri,
Că lumea urlă — şi-s procese-apoi,
Şi-acele scîrnave d...despăgubiri.
Verdictul zvîrle dragostea-n noroi
Şi avocaţi şi martori produc probe,
Cu hăi toţi cei prezenţi să le aprobe.

66

Cei ce greşesc aşa-s începători,
Căci a salvat o mască ipocrită
Ce păcătoase, nobile splendori!
Ginocraţia noastră sclivisită
La baluri şi serate o adori,
Că-i castă, caritabilă, cinstită,
Fermecătoare, mîndră — pur extract
De mult bun gust şi, mai cu seamă, *tact*.

67

Novice nu era Juan şi,-n plus,
Era bolnav — deci greu de prins în mreajă!
Nu c-avea *boli*... Nu se lăsa sedus,
Căci prea ştiuse-a dragostelor vrajă.
O, ţara asta n-o privesc de sus,
Nu-mi rîd de albi obraji, stînci, albă plajă,
Albaştri ochi, ciorapii tot la fel,
Dări, uşi deschise la un ciocănel, —

68

Însă din ţări romantice în care
Plăteşti cu viaţa pentru-o pasiune,
Nu c-un proces — ţări unde-nflăcărare
Nebună-i dragostea şi-i o minune,
Venit în ţara unde modă pare.
Şi chiar comerţ, cum să se piardă-un june
Pe-acest moral pămînt cînd, (chin durut!)
Nu i-a plăcut femeia *la-nceput?*

69

Zic *la-nceput*, căci *mai apoi*, treptat,
Găsi că sînt femei mult mai frumoase
Decît în Orient, că-i, zău, păcat
Să judeci prea în grabă... Seama-şi dase
Tîrziu, el, în amoruri încercat,
Că *noutăţile* orgolioase
La început nu-ţi sînt prea mult pe plac,
Însă, impresie grozavă fac.

70

Sînt om umblat, dar n-am suit pe Nil,
Ori pe Niger, spre-acel de nepătruns
Tombuctu, loc ce hărţile nu ni-l
Arată... Europa a ajuns
În Africa abia c-un bou docil —
Bos piger[27], leneş, dar ne-ar da răspuns,
Sînt sigur, negrii toţi că negrul este
Culoarea frumuseţii din poveste.

71

Şi-aşa-i... Că negru-i alb eu n-am să jur,
Dar presupun că albu-i negru dacă
Prin ochi distingem noi culori, contur.
Pe-un orb să-l întrebaţi căci, nu-i aşa că
Pentru un orb e-al lumii chip obscur?
Simt unii cum părerea mi-o atacă,
Dar orbul n-are noapte, zori — iar tu
Ce vezi, de-fapt? O scînteiere, nu?

72

Cad iar în labirintul metafizic,
Dus de un fir alcătuit din ce-i
Şi-al vostru leac grozav pentru un ftizic,
Din molii lîngă moartele scîntei,
Şi-ăst gînd m-alungă iar spre ce e fizic,
Spre fizicul străinelor femei,
Nu perlele polare de la noi
Ce-s *toate* soare şi un pic de sloi, —

73

Ori sînt sirene virtuoase care
Au chip frumos şi se termină-n peşte,
Nu că nu-i cîte una toată-ardoare,
Dorinţa respectîndu-şi-o, fireşte.
Ca rusul ce din baie-n neauă sare[III],
E virtuoasă-n fond, chiar cînd greşeşte
Se încălzeşte pîn-la compromis,
Dar mari rezervele căinţei i-s.

74

Ci-asta nu are nimic comun
Cu aparenţa lor... Juan frumoase
Nu le aflase, căci şi-ascund (eu spun!)
Un sfert din vraja lor, fiind miloase.
Nu cuceresc printr-un asalt nebun,
Ci îţi pătrund în inimă sfioase,
Dar de au cucerit ele-o cetate,
O şi păstrează pînă peste poate.

75

O, nu au mers de cal arab şi nici
De andaluze după liturghie;
Rar afli graţii galice pe-aici,
Ori ochi italici, ce sînt flamă vie.
Au dulce grai, da-s, în *bravuras*, mici.
(De, nişte ciripiri ce dragi mi-s mie
Şi să le prind de şapte ani încerc,
De cînd cunosc italianul cerc).

76

Pentru-asta englezoaica n-are har —
Să-i dea şi dracului ce se cuvine,
Căci nu e numai flacără şi jar.
Pînă şi zîmbetul ea şi-l reţine;
Nu-ţi dă aşa, deodată, totu-n dar,
(Fapt ce-ar scuti de trudă pe oricine!)
Dar e sol bun de cultivat şi-n cuplu,
De prinzi greu să trudeşti, dau rodul dublu

77

Iar de-o apucă vreo *grande passion*,
De şagă nu-i... De nouă ori din zece,
Cochetărie-i, toane şi fason;
Ori vrea în stăpînirea-i a te trece,
Ori mîndră-i ca un prunc de-un nou plocon;
Ori dă rivalei peste nas, dar rece.
A zecea oară-i însă o furtună,
Nu ştii de ce-i în stare, că-i nebună.

78

E clar ce-i: un *éclat* ce o exclude
Din casta ei — şi-o paria-i curînd
Prin comentariile presei crude
Şi legi, societatea falsă cînd
Se-nchide, de-adulter dacă aude.
Ca Marius printre ruinuri stînd[28]
E ea, privindu-şi crima şi paragina —
Că reputaţia-i ca o Cartagina,

79

Prea greu de reclădit... Poate-au dreptate.
Căci zic scripturile: „Nu mai greşi,
Şi îţi vor fi greşalele uitate“[29].
Mă rog, las sfinţii să decidă-aci,
Dar vina asta, în străinătate,
De-i condamnată una,-şi va găsi
Un drum către Virtute, doamnă-aleasă
Ce pentru toţi stă-n veci de veci acasă.

80

Las lucrurile unde le-am aflat,
Dar ştiu că o virtute hărţuită
Te lasă greu cu suflet nepătat.
Iar Castitatea-n legi înlănţuită
N-o veţi vedea nicicînd cu-adevărat;
Şi vina, ce putea fi prevenită,
O agravaţi — şi deznădejdea curmă
Dorinţa de căinţă pîn-la urmă.

81

Juan, nici cazuist, nici gînditor
Asupra (vai!) moralei omeneşti,
N-aflase una încă-n cercul lor
Spre a-i trezi dorinţele fireşti.
Era *blasé*, normal, căci şi-n amor,
De ai prea mult succes, te plictiseşti
Şi-a inimii simţire prinde-o crustă,
Încît mai greu din ispitire gustă.

82

Apoi, mai vizitase instituţii
Şi Parlamentul... Stînd la galerie,
Aflase, din dezbateri şi discuţii,
De aurora boreală, vie,
Lucind pînă la boii mosc, micuţii.[IV]
Chiar tronului în spate-a fost să-i fie,
Dar încă n-apăruse Gray[30], iar Pitt
Dormea somn veşnic în mormînt cernit.

83

Ci, la-ncheierea sesiunii, el
Văzu ce-i un popor *chiar liber* cînd
Puterea stă pe tron cu unic ţel:
De a-i sluji poporului oricînd.
Despoţii asta n-o pricep defel
Cît nu-i învaţă-al Libertăţii gînd,
Că pompa, fastul nu-s auguste cît
Cei mulţi mai stau cu lanţul greu de gît.

84

Văzu pe prinţul prinţilor[31] (pe-atunci,
Căci cum e azi nu ştiu) cuceritor
Prin felu-i de a fi, nu prin porunci —
Făgadă scumpă pentru viitor.
Cu chip majestuos, cum, de-ţi arunci
Privirea-n alte ţări, iscoditor,
Rar afli, căci era, fără spoială,
Un gentleman plin de firească fală.

85

Juan primit fusese, cum am spus,
În cercurile nalte sociale,
Loc unde, cred, căi de scăpare nu-s
În ciuda etichetei lor totale.
Prin farmecu-i, pe toţi el i-a sedus
Şi prin noblețea comportării sale,
Încît chiar dacă se ferea de-a dreptul,
Tot nu putea călca mereu cu dreptul.

86

Dar cum, cu cine, cît timp şi-n ce mod,
Aş încurca-o de aş spune-o-n grabă;
Or, cum moralei eu îi sînt rapsod,
(Orice s-ar zice!) de mă pun pe treabă,
Vreau să-ţi deschid al lacrimei izvod,
Iubite cititor, ca, drept podoabă,
Să le înalţ un monument de patos
Cum al lui Filip fiu şi-a vrut din Athos.[32]

87

O introducere-n douăşpe cînturi
V-am oferit... Cînd voi începe cartea,
O să vedeţi că-n ea bat alte vînturi,
Nu cum susţin acei ce nu-mi ţin partea.
Nu vă oblig ca voi, cu noi avînturi,
Să le citiţi — dar oricare i-i soartea,
Adevăratul geniu nu se teme
De-a lumii nepăsare sau blesteme.

88

Şi tunetul de nu-mi bubuie-ntruna,
Să v-amintiţi că v-am trecut prin lupte
Teribile, că v-am descris furtuna
Şi alte chestii, ca din suflet rupte.
N-ar cere-un cămătar să-mi zică struna
Mai mult... Iar cititorii-or să se-nfrupte,
Curînd, din magistrală-Astronomie
Şi din Politică Economie.

89

Puteţi ajunge populari prin ele
Azi, cînd tradiţia mai are-n gard
O şipcă — patrioţi fi — şi spre stele
Să arătaţi nou drum. Eu însă ard
Şi-am *plan* ce (astea-s taine de-ale mele!)
La public va să prindă, că-s doar bard.
Un timp, citiţi cu cît sîntem datori,
Gîndind de-s mari ai noştri gînditori.[33]

Notele lui Byron la Cîntul al doisprezecelea

I. *Iar Mitford. în ăst veac, l-atacă sec*

(Str. 19, v. 7)

Vezi Grecia lui Mitford *(Graecia Verax)*. Marea lui plăcere consta în a-i lăuda pe tirani, abuzînd de Plutarh, luîndu-l în zeflemea. Ceea ce însă apare ciudat pînă la urmă, este faptul că *Istoria Greciei* a lui este cea mai bună istorie a Greciei scrisă în orice limbă, şi el este, poate, cel mai bun dintre toţi istoricii moderni. Enumerîndu-i defectele, este cinstit să vorbim şi despre realele lui calităţi — cunoştinţele, munca, investigaţia, dezlănţuirea şi parţialitatea. Le trec pe ultimele două în rîndul calităţilor, întrucît acestea îl pot face pe un scriitor să scrie cu seriozitate.

II. *Un văduv, eu aş zice bătrîior,*
De patruzeci o ia...

(Str. 37, vv. 5–6)

Aceste versuri îi pot uimi mai mult pe comentatori decît pe cei din generaţia de astăzi.

III. *Ca rusul ce din baie-n neauă sare,*

(Str. 73, v. 5)

Cum bine se ştie, ruşii obişnuiesc să sară, din băile lor fierbinţi, în Neva; e o plăcută antiteză practică, şi se pare că nu le face nici un rău.

IV. *Lucind pînă la boii mosc, micuţii.*

(Str. 82, v. 5)

O descriere şi un desen al acestui animal polar din regiunile Aurorelor Boreale găsiţi în cartea lui Sir E. Parry, *Călătorie în căutarea unei treceri prin nord-vest.*

Cîntul al treisprezecelea

1

Ajung şi serios — la timp! — căci ştimă
  E rîsul azi... O glumă a Virtuţii
Despre vreun viciu e numită crimă
  Şi o denunţă criticii, limbuţii.
Apoi, tristeţea-i chestie sublimă,
  Chiar de-i plictis şi dor de chinuri nú ţi-i.
Deci voi cînta solemn cum, de exemplu,
Proptitul doar într-o coloană templu.

2

Ci lady Adeline Amundeville,
  (E-un nume vechi normand, chiar cam exotic,
De-l află cei ce caută febril
  Vreun arbore genealogic gotic),
Era de neam, fermecătoare-n stil
  Englez — căci cere simţul patriotic
Să spui că Anglia-i pămînt sfinţit,
Prin suflete şi trupuri, negreşit!

3

Nu-i treaba mea pe toţi să-i contrazic;
  E gustul lor, şi ochii-s ochi, de-or fi
Albaştri, negri — nu face nimic.
  E chiar absurd cont de culori să ţii!
Să fie galeşi — şi atît eu zic!

Frumosul sex frumos să fie şi...
Şi,-apoi bărbaţii, cît sînt tinerei,
Îi află farmec oricărei femei.

4

Dar vine-o vîrstă-a unui calm plictis,
Cînd luna noastră nu mai este plină
Şi cînd putem şi lăuda deschis,
Şi critica făptura feminină;
Sting nepăsări al patimilor vis
Şi-nţelepciunea-n loc stă să le vină,
Iar ridurile-ţi spun, fără reţineri:
„Hai, lasă locul altora mai tineri!"

5

Ştiu, mulţi ar amîna această eră,
Căci de-un post bun greu omul se desparte;
Dorinţa lor e însă o himeră,
Căci li-i a vieţii cumpănă spre moarte;
Rămîn cu vinul şi c-o carieră
Spre-a-i consola — şi cu-ntruniri deşarte,
Cu Parlamentul unde, bunăoară,
Discută-a datoriilor povară,

6

Despre religie, reforme, pace,
Război şi dări sau „Ce-i o Naţiune?"
Nu ei ni-s, prin furtună, mîini cîrmace?
În locul unor dragoste nebune
Nu-i încălzesc mai bine uri buimace
Topite-n reciprocă pasiune?
Căci ura-i o durabilă plăcere:
Ea ţine mult — iubirea iute piere!

7

Zicea Sam Johnson, moralist ursuz:
„Îmi plac cei ce urăsc cinstit"[1]. Poftim,
Asemeni adevăr nu s-a mai spus
De lungi milenii, nici în chip intim!

Glumea poate bătrînul, dar eu nu-s
  Decît un spectator — şi gestul prim
Mi-e să privesc palatul sau cocioaba
Ca un Mefisto: bat cu Goethe laba!

8

Nu-s pătimaş în dragoste sau ură,
  Precum am fost... De fac cîte o schimă
Şi iau ceva-n derîs — îmi vin pe gură
  Cuvinte tari, că-s bune pentru rimă.
Să-ndrept vreau relele, dar cu măsură,
  Şi prevenind, nu pedepsind o crimă.
Dar Don Quijote însuşi îmi arată
Că mi-i deşartă truda asta toată.

9

E cel mai trist roman — căci rîdem toţi
  Şi-al lui erou pentru dreptate luptă,
Să curme răul vrînd, curma de-l poţi;
  Mergînd pe a virtuţii cale-abruptă,
Nebun ajunge dar, citind, socoţi
  Că-i cartea de o jale nentreruptă
Şi-i cruntă-nvăţătura ei morală,
Căci sufletul şi mintea îţi răscoală.

10

Să-nfrunţi ce-i rău şi ce e jignitor,
  S-ajuţi femei, să-l frîngi pe cel mişel,
Să liberezi un înrobit popor,
  Luptînd cu oşti tu singur! Ah, un ţel
Sublim e doar al fanteziei zbor!
  Enigmă? Glumă? Vis? Zadarnic zel?
O fi Socrate însuşi, după unii,
Un Don Quijote al înţelepciunii?

11

Distrus-a spiritul cavaleresc
  Prin rîs Cervantes! Braţul drept al ţării
L-a frînt! Eroii, de atunci, lipsesc!
  Cît nu-i dădea romanţul lung uitării,

Se îndeseau pe plai spaniolesc,
  Dar tu, Cervantes, i-ai sortit pierzării.
Şi scump plătit de Spania, postum,
A fost nemuritorul tău volum!

12

Dar iar uit, ca bătrînii!... Am rămas
  La lady Adeline, cea mai fatală
Femeie, că-l lăsase fără glas
  Pe-al meu Juan (nevrînd) căci ideală
Era, dar Soarta (scuză-n orice ceas
  Cînd se aprinde patima carnală),
L-a prins în mreje! Cine nu s-a prins?
Dar eu Oedip nu-s — viaţa nu-i un Sfinx!

13

Cum „Davus sum"[2], eu scriu doar ce-am aflat
  Şi nu explic nimic — şi n-am vreo vină.
Ea în al lumii zumzet nencetat
  Era ca a albinelor regină;
De vraja ei vorbea orice bărbat,
  Femeile însă păstrau deplină
Tăcere; faptu-i nemaipomenit,
Şi-alt caz la fel, zău, nu s-a pomenit!

14

Spre disperarea Bîrfei, era castă,
  Iubindu-şi soţul (lucru admirabil!),
Nalt dregător şi dintr-o naltă castă,
  Englez flegmatic şi imperturbabil,
Dar gata de-acţiune la năpastă;
  El se mîndrea cu-al lui menaj viabil
Ce enerva a Bîrfei spartă orgă —
Căci ea era prea castă, el prea... morgă!

15

Ci treburi diplomaticeşti, secrete,
  În preajmă i-l aduse pe Juan;
Deşi calm, rezervat, greu să-l îmbete

O aparență, mîndrul băietan,
Prin farmec, har și comportări discrete
Îi inspiră respect — și-acel curtean
Gomos cu sine șí căzu de-acord
Că-i demn de-a-i fi prieten unui lord.

16

Era lord Henry circumspect pe cît
Îi permiteau orgoliul, rezerva;
Prieten sau dușman de-a hotărît
Că-i ești, puteai fi sigur că sever va
Rămîne-n hotărîrea-i zăvorît,
Că nu-l convinge sfatul bun sau verva
În ură sau în dragoste pe-un veac,
Fiindu-i sfetnic numai bunul plac.

17

În simpatii cum și-n aversiuni,
Chiar dacă prea ades întemeiate,
Prejudecățile-i făceau minuni,
Ca-n legile persane[3], neschimbate.
Febrile izbucniri de inși comuni
N-avea, să-l facă să deplîngă, poate,
Ce e de rîs — accese, spun pe șleau,
Ce ba cu rece, ba cu cald te iau.

18

Succesul nu-și comandă muritorii:
Dar *fă mai mult — nu-l merita, Semproniu!*[4],
Și-l vei avea, dacă pîndești victorii
Și prinzi momentul... Eu ți-s testimoniu!
Dar conștiinței să-i strunești fiorii,
Mai dînd napoi în caz de pandemoniu,
Căci ca un luptător într-o arenă
Vei sta neobosit pe-a vieții scenă.

19

Ca lord, îi mai plăcea să și domine,
Cum toți, șí mici, și mari doresc de fapt;

Inferior îşi află orişicine,
  Crezînd că el doar să conducă-i apt.
Orgoliu-i povară şi ştim bine
  Că nu-l duci singur. (Şi, eu greu, îl rabd!).
Toţi, necurmat, l-împart cu alţii — ci
Călări mergînd, pe jos cei mititei.

20

Prin naştere, avere, rang Juan
  Îi cam era egal, dar, bunăoară,
Prin ani îl întrecea pe băietan,
  Cum şi — credea — prin libera lui ţară,
Căci mîndrii briţi, prin scris ori grai spontan,
  Puteau părerea să şi-o spună clar,
Şi,-n Cameră el, cu puţine-abateri,
Vorbea cel mai tîrziu la lungi dezbateri.

21

Alt avantaj pe-al vieţii lui registru
  (Era o slăbiciune-a lui, nu viciu),
E că ştia secrete, căci ministru
  Fusese-o vreme, în regal serviciu
Şi tinerilor a le fi magistru
  Mult îi plăcea, nevinovat capriciu,
Dar patriot şi cetăţean de vază
Era chiar şi-n rigida lui emfază.

22

Şi îi plăcea ăst tînăr spaniol
  Grav, reţinut, ce docta-i elocinţă
O asculta docil, cu protocol,
  Contrazicînd cu mîndră umilinţă.
Ca om umblat, nici gînd ceva frivol
  Să vadă-n ce vădeşte doar putinţă
De a fertiliza un sol — de-ai grijă
Să tai din timp a buruienii tijă.

2

Despre Madrid, Constantinopol des
  Vorbeau, şi despre ţări în care fac
Ce li se spune toţi, dar îşi dau ghes
  Spre ce nu s-ar cădea şi li-i pe plac.
Era lord Henry călăreţ ales
  Ca nobilii englezi din veac de veac.
Juan, iar, călărea, bun andaluz,
Cum rusul despot călăreşte-un rus.

24

Primit fiind Juan, fără excepţii,
  Ca un mason de rang superior,
La baluri, curse,-agape şi recepţii,
  Se întări prietenia lor.
Juan o clipă nu stîrnea decepţii,
  Vădind că-i de neam bun — şi tuturor
Le place să-i primească pe cei care
Egali li-s prin avere, rang, născare.

25

În Blank-Blank Square... Nu vom sparge squaruri,
  Numind şi străzi, căci prea mulţi cenzori sînt,
De-ţi bagă-n grîu neghină şi amaruri,
  Zicînd că joc îţi baţi de tot ce-i sfînt,
Cînd eu nu fac aluzii la calvaruri
  Ori intrigi amoroase-n tot ce cînt...
În Blank-Blank Square, deci, ritos declar,
E reşedinţa lordului. E clar?

26[5]

Am şi-alt motiv cuviincios să las
  Străzi cu duiumul în anonimat,
Că nu e lună, săptămînă, ceas
  Să nu fii de un zvon cutremurat
Că e o casă mare în impas,
  Că-n ea s-a săvîrşit cumplit păcat,
Aşa că fug, să n-aud de năpaste,
Vrînd să cunosc doar pieţe — pieţe caste!

27

De vreau, mă duc la Piccadilly unde
Nu-s *pecadillos*[6], dar motive am
Să las în pace-o stradă ce ascunde
În case puritatea ca-ntr-un hram.
Străzi nu numesc cît n-aflu, orișiunde,
O stradă fără vicii, uite, cam...
Cam cum ar fi... Na! Numele îmi scapă,
Și am pierdut precis a Londrei mapă!

28

În Blank-Blank Square, deci, al nostru don
Juan era un *recherché*[7], ca alți
Lăstari de neam sau cei ce-aveau blazon
Talentul ori averi, prin care salți,
(Oriunde-i pașaport un milion),
Printre ai lumii demnitari înalți.
Prin modă unii răzbăteau, că-i testul
Ce-adesea face să se uite restul.

29

Cum Solomon[8], cel înțelept și grav
A zis: „Ai siguranță-ntre mulți sfetnici",
Noi siguranță-avem într-un conclav,
La Parlament, barou, căci oameni vrednici
Discută nesfîrșit (sublim năravl)
Și-i bine că-s în colectiv clevetnici,
Căci doar prin colectivă-nțelepciune
Britania-i, în lume, o minune.

30

Dar „cu mulți sfetnici" de-s în siguranță
Bărbații, tot așa-i cu slabul sex.
Pe fanți virtutea-i ține la distanță,
De sînt prea mulți, printr-un firesc reflex;
Cînd printre stînci plutești, cu ce constanță
Veghezi! Deci nu-i caz să rămîi perplex
Văzînd că, printre mulți fanți, chiar de-aceea,
Mereu în siguranță e femeia.

31

Dar Adeline nevoie de-acest scut
N-avea: prin însuși meritul virtuții
Și-al educației, dintru-nceput
Îi judeca pe toți necunoscuții;
Cochetă nu era, căci scump tribut
De naltă admirație,-n discuții
Și prin priviri, tot îi plăteau cu toții,
Și de-o flatau, nu prea avea emoții.

32

Era, cu toți, firesc politicoasă,
Cu unii mai drăguță, nelăsînd
Să se-ntrezară că, la ea acasă,
S-ar depărta de-al castității gînd.
Pe cei cu merite-i flata, duioasă,
Dar numai ca să-i consoleze vrînd,
Printr-o afecțiune iluzorie,
De gloria tristă de-a fi plini de glorie.

33

Căci gloria-i ades un apanaj
Plictisitor... Priviți pe îndelete
Spre umbrele unui trecut curaj,
Ce-s ale laudei marionete,
Persecutate de atît tapaj!
Pe-ai Soartei favoriți ce să-i desfete?
Sînt sori spre-apus! Din nimb, din al lor laur
Ce-a mai rămas? Un norișor de aur!

34

Prin politețea ei patriciană
Nu depășea un echinoxial
Liman uman de mîndră castelană.
Au mandarinul cel cu chipul pal
Arată că i-ar place, chiar din toană,
Ceva pe lumea asta-n chip real?
Cred că ai noștri-asemenea finețe
De la chinezi puteau să o învețe.

35

Sau din Horaţiu, că-n *nil admirari*[9]
Stă „arta fericirii". La artişti
Părerile-n privinţa asta-s varii,
Că nu prea au succes cu ea — şi-s trişti.
Prudenţa-i sfîntă unde trag mai-marii;
Prin nepăsare nici un rău nu ristì.
Entuziastul, în societate,
E un beţiv moral — şi pierde poate.

36

Ea însă nu era nepăsătoare
(*Acum* o comparaţie comună!)
Nu arde sub zăpezi vulcanul oare
Şi lavă şi *etcaetera* adună?
Să-i dau nainte? Biet vulcan, mă doare
Şi soarta ta! Prea mulţi te prind pe strună!
Şi eu, şi alţii te stîrnim — şi cum!,
De ne-necăm în al tău negru fum!

37

Am eu figuri de stil destule: iată,
Ce-aţi zice de o sticlă de şampanie
Ce lasă-n mijloc, dacă-i îngheţată,
Licoare sfîntă cît de-mpărtăşanie,
Însă atît de pură, concentrată,
Cu toată-a strugurilor dulce danie,
Cînd sînt copţi bine? Nu e cea mai tare
Şi mai de preţ ca orice vin licoare?

38

E duhul vinului în cvintesenţă
Şi poate concentra, sublim miracol,
Nectar sub îngheţată aparenţă.
Sînt multe cazuri, dar moral spectacol
Dorind să dau şi pildă de decenţă,
Doar Adelinei o să-i fiu oracol.
Sînt fără preţ cei cu firi reci în viaţă,
Dar numai de le spargi cumplita gheaţă.

39

Ei spre-ale sufletului Indii sînt
O rută prin nord-vest, cam vast ocol,
Căci navele, cu Parry[10] plin de-avînt,
N-au hotărît precisul punct la Pol
Şi-n stînci strivite-şi pot afla mormînt
De-i polul gheţuri fără nici un gol;
Şi paguba, cred eu, ar fi grozavă,
Pierzînd o expediţie şi-o navă.

40

Novicii-i cazul calm să navigheze
Pe-acest ocean ce l-am numit Femeie;
Cei maturi afle-şi portul cu minţi treze
Cenuşa-n păr semnal cînd pentru ei e.
Fuimus[11] vine-avîntul să-l reteze,
Moştenitorii-a sipetului cheie
Le-o cer — şi vine-o vreme petrecută
Doar între lăcomia lor şi gută.

41

Dar cerul trebuie să se şi-amuze,
Adesea crud — şi nu-i caz de pătruns
În taine căror nu le aflăm scuze.
Iar lumea-i, totuşi, bună-ndeajuns.
Ni-s perşii spre-o doctrină călăuze,
A două mari principii[12], de-am ajuns
Tot la-ndoieli ce-ncurcă mult Credinţa
Ori să o strîngă-n jug îşi dau silinţa.

42

...Ei, iarna englezească, ce sfîrşeşte
În iulie şi-ncepe-n august iar,
Sfîrşise... Mii de roţi se-nvîrt, firește,
Şi iuţii cai de poştă mîncă jar,
Spre est, spre vest, spre sud, spre nord, drăcește,
Căci milă de un cal ne este rar.
Au, la Colegiu, fiu-nvaţă spornic
Şi nu e cămătarilor datornic?

43

La Londra, iarna,-n iulie, s-a dus;
Mai ţine uneori. Dar muza eu
C-un barometru o compar, sedus
De Parlament, căci el ne e, mereu,
Un barometru cum pe lume nu-s.
Atace-l radicalii de din greu,
Dar el, o voi susţine iar şi iar,
Este al nostru unic calendar.

44

Mercurul lui la zero cînd coboară,
Călești, chibitei, bagaje — ce alai!,
Din Carlton Palace spre suburbii zboară,
Fiind ferice cei ce află cai.
Praf... Rotten-Row[13] rămîne slobod iară
De cavaleri moderni — şi fără grai
Stau negustori cu mutre lungi şi liste
De datorii... La ce bun să insiste?

45

Arcades ambo, negustori şi listă[I]
Lăsaţi sînt la calendele greceşti[14],
De bani peşin lipsit, din ce subzistă?
Doar prin *speranţă*, sau, în mîini hoţeşti
C-o poliţă pe termen lung ce şi stă
S-o schimbe (deh, porniri negustoreşti!)
Pe alta ce-i pe termen scurt, sperînd
Să-şi scoată banii cu dobînzi curînd.

46

Dar astea-s fleacuri... Lordul moţăind
Lîngă lordesă... „Mînă surugiu!"
Se schimbă cai mai iute, mai cu jind
Ca inimi după mariaj... Hangiu,
Plătit eşti; şi grăjdarii bani pretind
Spre-a-şi aminti de ce-au văzut mai viu,
Iar surugiii bice dau, cu sîrg,
Şi nu se plîng de încheiatul tîrg.

47

Valetu-n spate suie, gentleman
Al gentlemenilor, apururi şic,
Cu camerista, rea de gură, ce-n
Anume caz modestă-i chiar un pic,
Dar nu o pot descrie-ntr-un catren.
Cosi viaggiano i ricchi![15] zic
Mulţi — să-mi iertaţi străinele expresii,
Da-s om umblat şi pot să-mi fac concesii.

48

A Londrei iarnă şi campestra vară
Luau sfîrşit... Păcat e, Firea cînd
E-n strai frumos, să nu te duci la ţară,
Ci-n sur oraş să stai, tot aşteptînd
Privighetorile să tacă iară.
S-asculţi dezbateri ce n-au rost? Nici gînd
Cît patrioţii patria şi-o uită
Iar vînătoarei timpul voie nu-i dă.

49

Ei, gata cu tirada! Patru mii,
Cei pentru care-a fost făcut Pămîntul,
Căutau singurătatea, grijulii,
Cu sute de valeţi şi tot frămîntul
De oaspeţi şi mai mulţi ce, zi de zi,
Hrăniţi din greu se cer, cu tot avîntul.
Ah, ţara-i ospitalieră-n toate,
Dar strînge cantitatea-n calitate!

50

Lord Henry, cu frumoasa lui soţie
Şi cei de-un rang, erau la un castel,
Un gotic Babel, vechi de ani o mie,
Cum nimenea nu mai avea la fel.
Păreau strămoşi eroi să reînvie
Din Timp — şi groşi stejari, în jur inel,
Stau martori naşterii şi monument
Cîte unui străbun sau descendent.

51

În fiece ziar un paragraf
Vestea plecarea — faimă-n stil modern,
Ca o reclamă, căci se face praf
A doua zi, cînd alte ştiri se cern.
Întîiul „Morning Post", întins cearşaf,
Vesti, după tipicul lui etern:
„Lord H. Amundeville şi lady A
Azi la castel plecat-au." Şi-adăuga:

52

„Înaltul senior, (din surse demne
De-ncredere aflăm) în ospeţie
O s-aibă personalităţi solemne,
Ca ducele de D., care-o să vie
La vînătoare; tot purtînd însemne
De rang înalt — trimisul nostru scrie —
Veni-va pe domeniile sale
Un sol al Rusiei imperiale.

53

Ce, scapi de „Morning Post" (ce-i ca acele
Articole din veac „Treizeci şi nouă")?
Rus spaniol magnific sol azi el e
Şi plin de-a gazdei strălucire nouă
Şi-a celor ce, cum Pope zicea,-n castele,
„Cutează a cina măreţ"[16]. Zic vouă
Că-n ăst război nu despre morţii-n cete
Citeam — ci de dineuri şi banchete.

54

Precum: „Marţi, copios dineu. Prezenţi
Au fost lord A.B.C." Duci, conţi pe nume
Cu pompă anunţaţi, ca eminenţi,
Mai mult decît eroii de renume!
Apoi, jos: „Falmouth[17]; lupte, mulţi absenţi
Din regiment, căci lupta grea acum e.
Au fost înlocuiţi cei dispăruţi
(Citiţi *Gazeta)* cu alţi noi recruţi".

55

Spre Norman Abbey[18], mănăstirea veche,
De-un rar, amestecat stil gotic (spun
Artiştii că îşi află greu pereche),
De mult castel, zidită în loc bun
Ferit de-un deal de-a vînturilor streche,
(Ce-ar turbura şi rugile-n comun
Alc călugărilor) — se-ndreptară
Cei doi, spre reşedinţa de la ţară.

56

Era-ntr-o vale cu păduri pe coaste
De deal. Sta un străvechi druid stejar[19]
Cum Caractacus[20] cînd strîngea o oaste,
Sfruntînd parcă al fulgerelor jar.
Zăreai, în zori, din ramurile-i vaste,
Jivinele pădurii cum apar;
Cerbi, ciute alergau spre-o undă pură
Cu susur dulce de ciripitură.

57

Castelul un lac cristalin în faţă
Avea, lac larg şi străveziu, hrănit
De-un rîuleţ domol cu unda creaţă.
Prin tufe, printre trestii, cuib tihnit
Îşi aflau păsări, puilor dînd viaţă
Din locuri berechet pentru clocit.
Copaci prindeau coroana să-şi întindă
Peste vrăjita lacului oglindă.

58

Din lac, pîrîul se scurgea-n cascadă
De spume, dar grozavul vuiet şi-l
Stingea apoi uşor cum, sub broboadă,
Alină doica plînsul de copil.
Domol, cu apele prinzînd să-i scadă,
Printre-arbori şerpuia, parcă tiptil,
Cu limpede ori aurie undă,
Cum sta lumina boltei să-l pătrundă.

59

Din dom numai o boltă rămăsese,
Ce peste aripile navei stase —
Pierdută artă ce-o deplîng adese;
Și, totuși, umbrele-i majestuoase
Lungite pe pămînt tot reculese
Simțiri stîrneau și-n inimi mai ciinoase,
De regretau pierdutul falnic nimb
Distrus crunt de intemperii și Timp.

60

Se-aflaseră-ntr-o nișă doisprezece
Catolici sfinți, dar, pe-a lui Cromwell vreme,
Distruși au fost în încleștări zevzece
Cînd Carol[21] prinse tronul a și-l teme,
Cum cel ce prinde ochii să-și aplece
Peste anale află. Ah, supreme
Sforțări de a-l salva pe cel ce nice
Domní nu mai știa — și nici s-abdice!

61

În altă nișă, sus, mai sta Fecioara
Ținîndu-și pruncu-n brațe preacurate,
Scăpați printr-o minune doar de para
Și-nvălmășirile de-atunci, turbate,
Din acest loc loc sfînt făcea comoara
Icoanei veșnic binecuvîntate,
Căci chiar relicvele unor altare
Stîrnesc divine gînduri de-nchinare.

62

Un uriaș vitraliu golu-și cască,
În centru, spart; pe-acolo, în risipă,
Își strecura lumina cea cerească
Multicolora de seraf aripă.
Prin toate-azi vîntul prinde să vuiască
Și uneori lugubru buha țipă
În locul unde-a fost și astăzi nu-i a
Coriștilor cîntare „Alleluia!"

63

Pe lună plină însă, sub ceresc
Vînt viu, parcă se-aude-un fel de sunet,
Pur, muzical, ciudat, nepămîntesc,
Prelungă tînguire cu răsunet
Mereu mai stins — iar unii-aşa gîndesc
Că-i stinsul unei mari cascade tunet,
Ecou purtat de vînt şi-n armonie
Schimbat de-un cor ce, nevăzut, renvie.

64

Zic alţii că produs e acest son
De-ngrămădiri ciudate de ruine.
(Nu tocmai ca statuia lui Memnon[22]
Care, la soare încălzită bine,
Cînta la ore fixe). Tristul ton
Se-aude-n turn, printre-arbori, şi revine,
De ce şi cum nu ştiu, stîrnind fiori.
Şi eu l-am auzit de multe ori.[11]

65

În centrul curţii,-o gotică fîntînă,
Simetrică şi plină de figuri
Ca nişte măşti, ba sfinţi, ba monştri-şi mînă
Şuvoaiele prin reci, de piatră guri,
Într-un bazin în care să rămînă
Bolborosind, făcînd clăbuci, de juri
C-ar semăna cu gloria deşartă
Şi truda omului răpus de Soartă.

66

Păstra castelul urme de asceză,
De trai monahicesc — şi era vast,
Avînd chilii, claustre şi trapeză,
Şi o cupolă, dar în veac nefast
Făcuse praf zavistia engleză
Din multe... S-a mai reparat, cu fast,
Mult s-a schimbat — şi-azi un baron ghiceşti
În toate, nu trăiri monahiceşti.

67

Săli nalte, mari odăi, lungi galerii,
Prin îmbinări neortodoxe de-arte
Pe un cunoscător l-ar cam uimi.
Întregul însă, nu luat în parte,
Stîrnea trăiri înalte-n inimi vii.
Statuia de gigant ne place foarte
Ca-ntreg; nu ne-ntrebăm, supuşi uimirii,
De e o copie fidelă-a Firii.

68

Baroni de fier schimbaţi în conţi purtînd
Mătăsării şi multe lady Mary
Cu plete lungi şi proaspete oricînd,
Ca nişte copilițe-apar vederii,
Din vechi pereţi privind, alături stînd
De mature contese cu puzderii
De perle şi, ca-n Peter Lely[23],-n strai
Subţire foarte, ce vedea să ai.

69

În formidabile hermine, juzi
Nendurători priveau şi încruntaţi
Ca înseşi legile, tăioşi, ursuzi;
Era şi o pleiadă de prelaţi
De-a căror predici nici nu mai auzi,
Şi procurori părînd mai înstelaţi
De Camera-Nstelată[24] (de nu orbu-s
Şi surd) decît de-un vechi *Habeas Corpus*[25].

70

Şi generali armaţi pînă în dinţi
Din veac de fier de plumb încă nenvins,
Ori cu peruci bogate, ca mulţi prinţi
Ce-n Marlborough vedeau un mare ins,
Nemrozi pe cai zburînd ca scoşi din minţi,
Mici seniori ce de-aur chei şi-au prins,
Şi cîte-un patriot sever, ursuz
Că a rămas, rîvnind un rang, mofluz.

71

Să uiţi acest ereditar sobor,
Un Carlo Dolce[26],-un Tizian[27] pe-alocuri
Te desfătau, sau cîte-un Salvator[28]
C-un grup sălbatic — ori, cu-ale lor jocuri,
Copiii lui Albano[29]; şi,-n decor
Marin, Vernet[30] cu-apusuri şi cu docuri,
Iar Spagnoletto[31], cu martiri sfinţi, strînge
Cu-al lui penel tot ce-i sfinţit ca sînge.

72

Lorrain[32] — cu peisaje dulci; cu umbre
Egale cu lumina, Rembrandt[33]; ori
Un Caravaggio[34]-n nuanţe sumbre
Pictînd sfrijiţi, ermiţi şi,-n vii culori,
Un Teniers[35] se zgîrceşte la penumbre,
Chemînd la scene vesele, de mori
Să bei un vin de Rin? Eu, ca englez,
Mă simt, în faţă-i, olandez, danez.[III]

73

O, cititorule, nu-i de ajuns,
Ca cititor să fii, doar să citeşti;
Se cere tu să fii cu haruri uns,
Şi eu la fel: întîi, porniri fireşti
Să ai să-ncepi c-un început, pătruns
De gîndul c-ai să poţi să şi sfîrşeşti,
Şi,-apoi, să nu-ncepi cu-nceputul ca să
Sfîrşeşti cu începutul. Ei, dar lasă

74

Că răbdător ai fost, în timp ce eu
Cu fast castelul l-am descris în rime,
De Febus poate crede că-s, mereu,
Un portărel. (Ci barzii din vechime
Aşa-s: Homer un catalog gros, greu
Făcu pentru corăbii). Prin lungime,
Un bard modern slab însă se revelă,
Aşa că uit de mobile, veselă.

75

Castelu-i plin de oaspeţi — şi e toamnă.
E grîul strîns, vînatul, din belşug;
În veste brune vînători se-adună,
Să-şi umple tolba; Cîinii-n faţă fug...
Despre isprăvi grozave iar înseamnă
Că se va povesti cu meşteşug.
Ah, potîrnichea mea! Şi voi, fazani!
Braconierii-afară — că-s ţărani!

76

O toamnă englezească-i fără vii
Cu struguri în bacantice ghirlande
Ca-n ţări cu soare şi cu cînturi vii,
De-a lung de drum, ori adumbrind verande,
Dar un Madera, un Bordeaux în mii
De sticle cumpărate ţi-s ofrande,
Englezii de se plîng de climă-n veci,
Ades au o podgorie-ntr-un beci.

77

Apoi, de nu ştiu trecerea domoală
Din vară ca-ntr-o nouă primăvară
Ca într-o oază meridională,
Au viaţa de *interior* cu pară
De focuri de cărbuni — şi-i mare fală
Că-ntîii-n lume foc fac; iar *pe-afară*
Engleza fală iarăşi nu se pierde,
În galben cîştigînd ce pierde-n verde.

78

Efeminata *villeggiatura*
(De boi mai plină ca de cîini) aici
Prin vînătoare-şi află doar măsura,
De-ar ispiti şi sfinţi, şi mucenici.
În vestă brună, ar pleca din Dura[IV]
Chiar Nemrod... De nu sînt mistreţi voinici
La noi, sînt dobitoace care-alene-şi
Duc traiul ca asirienii leneşi.

79

Vorbeam de oaspeți... Sexul slab, frumos
Întîi! Ducesa Fitz-Fulke, Miss Pis-Pis,
Contesa Plicty, lady O'Botgross.
Miss Bum, Miss Paff, miss Pock — și alte miss,
Și doamna Rabbi (el bancher cînos)
Și doamna Somnsomn, ca un dulce vis,
Părînd alb mielușel, de să te-nmoaie,
Dar toți știind că e o neagră oaie.

80

Contesele de Hang — dar de nalt rang,
Ca apa ploii îndelung trecută
Prin filtre, s-o ai limpede-ntr-un tanc,
Ori ca bancnota-n aur prefăcută.
E-un paspartu ce-ascunde (zău, nu-i banc!)
Trecutul și femeia mai *trecută*,
Căci lumea bună este și subtilă,
De toleranță plină și de milă.

81

Doar pînă la un punct — dar punctu-acest,
Din punctuație, le stă în gît,
Căci aparențele-s pivot și test,
Cît n-auzi: *Vrăjitoareo, stai!*[36] — sau cît
Orice Medee n-are (chiar pe șest)
Un Iason sau (să nu-i citez decît
Pe marele Horațiu și pe Pulci),
Omne tulit punctum que miscuit utile dulci[37].

82

Nu pot să spun prin ce-au sau n-au dreptate,
Căci viața lor e ca o loterie;
Văzut-am una, virtuoasă-n toate,
Distrusă prin bîrfeli de coterie,
Ori o matroană dînd cumplit din coate
Ca *Siria*[38] să strălucească, vie,
Din nou, la locul ei, scăpînd din focuri
Cu-arsuri puține — cîteva batjocuri.

83

Ştiu şi-altele. Dar *villeggiatura*
S-o observăm... Cu treize'ş'trei de inşi
Porniseră „la ţară" aventura,
Brahmani dînd *tonul*, toţi de rang, distinşi.
Cît rimei i-am putut păstra măsura,
Cîţiva numit-am, dar n-au fost cuprinşi
Şi-*absenteiştii* irlandezi bogaţi
Ca garnitură-n cinul lor băgaţi.

84[39]

Era Sir Palavry[40], un bătăios
La bară şi-n senat — dar la duel
De provocat era, întors pe dos,
Vedeai că luptă doar cu vorba el.
Un tînăr bard, John Slabvers, luminos
Ca steaua de cinci luni şi frumuşel!
Apoi lord Pirrho, libergînditorul,
Şi Sug-Tot — cel atoatebăutorul.

85

Şi ducele de Staif, şi doisprezece
Pairi, cîţi avea Carol, zis Cel Mare,
Pairi, dar get-beget, priviţi la rece,
Ca *intelect* cum şi ca-*nfăţişare*,
Că drept plebei, zău, nici nu puteau trece.
Şi cinci Miss Ballet — ce fermecătoare! —
Cu gîndul mai puţin la mănăstiri
Decît la duci, baroni sau conţi drept miri!

86

Trei onorabili Mister — toţi avînd
Onoarea-n faţa numelui, nu după:
Le preux chevalier de la Ruse[41] la rînd
Venea, manierat şi fin în grupă,
Trimis la noi de Franţa, de curînd,
Ca să ne mai amuze la o cupă.
La club însă rîdeau mulţi inşi cam galbeni
Cînd cu vrăjit zar îi toca de galbeni.

87

Dick Dubyos[42], metafizician
Gurmand venea la rînd, şi Angle-apoi,
Soi-disant matematician;
Sir Supervin, degustător de soi!
Prelatul Rodomont Precisian,
Ce nu ura păcatul — cît pe noi
Cei păcătoşi — şi lordul August Fitz —
Plantagenet, bun de pariuri, ştiţi.

88

Apoi Jack Jargon[43], brav gigant din gardă,
Şi generalul Parafock[44], vestit
Că a mîncat mai mulţi decît să ardă
Yankey, fiind prin asta renumit;
Judecătorul Durom[45], cruntă bardă
Pentru nelegiuiţi, dar la citit
Sentinţa, mai făcea şi mare haz,
S-aline-al osînditului necaz.

89

Societatea-i joc de şah: farsori,
Regine, regi, nebuni, popi, la un loc,
Marionete-s — dar cu proprii sfori,
Căci Lumea asta este doar un joc.
Ci muza-i fluturaş, din flori în flori
Zburînd — şi în zadar la cap o toc
Să stea... De-ar fi o viespe, multe vicii
Ar întrista-o... Ei, aici aici-i,

90

Era să-l uit pe-un tînăr orator,
Al ultimei lungi sesiuni obsesie;
Discursu-i de debut ca vorbitor
Făcuse o puternică impresie;
Ziarele îl lăudau în cor
C-a fost mai bun — şi fără vreo concesie —
„Decît orice discurs rostit vreodată.“ —
O frază-n presă zilnic înserată.

91

În pene se umfla cu-al lui exord,
Cu votul lui, cu multele-i citate;
Era un Cicero, toţi sînt de-acord,
Că avea merit şi tupeu în toate
Şi ce memorie ilustrul lord!
Făcea şi calambururi pipărate;
„Mîndria ţării lui" — şi el la ţară
Venise, în societate rară.

92

Erau şi două spirite alese,
Longbow (din Tweed)[46], Strongbow[47], (brav irlandez)
Jurişti primiţi cu aclamaţii dese.
Strongbow era mai şlefuit, cu miez;
Longbow un imaginativ, om ce se
Avîntă ca un cursier englez,
Dar lunecă pe un cartof în goană[48];
Strongbow era un Cato în persoană,

93

Un clavecin chiar proaspăt acordat.
Longbow — o harpă-a lui Eol[49], sunînd
După al vînturilor zbor ciudat,
Cîntînd melodic dar şi fals, pe rînd.
Din Strongbow un cuvînt n-ai fi schimbat,
Lui Longbow îi aflai cusur curînd.
Cu har, unul prin inimă, prin minte
Cellalt — puteau grozav să se prezinte.

94

De toţi par o eterogenă masă
La un castel, la ţară — bine-i, cred,
Să afli-un specimen din orice clasă
Decît plictisul unui *tête-à-tête.*
A Comediei epocă ne lasă.
Nebunul la Congreve[50] acum, c-o *bête*
Molierescă nu rivalizează.
Moravurile cît un strai contează.

95

Ridicolii-s trecuți pe-al doilea plan;
Mai sînt ridicoli, da-s plictisitori;
Își pierd profesiile din clan
Și nebunia n-are visători.
Nebunii mai sterili sînt, an de an;
Societatea-i hoardă plină ori
De *plictisiți* grozav de șlefuiți,
Ori de *plictisitori*, cum bine știți.

96

Dar, fermieri fiind — hai la culeș!
Culegem Adevărul, nobil spic
Tu, cititor, fii Ruth[51]; eu — Booz ades.
Păcat scriptura s-o deschizi un pic,
Că multe v-aș mai spune, da-i eres;
„Afară din biserică!" vă zic.
(Cum Mrs. Adams[52] mi-e în minte, vie)
„Scriptura s-o citezi e-o blasfemie!"

97

Culegem ce putem în ăst veac vil,
De pleavă, chiar de nu culegem boabe;
De Kit-Cat[53] mi-amintesc, flecar abil
Ce-ale *bon-mots*-urilor lui podoabe
Și le nota-n carnet, în zori, cu stil
Să le prezinte seara-n cercuri snoabe.
„Ascultă! — Ascultă!" — Biată umbră, vai![54]
Cînd pe de rost înveți, necazuri ai.

98

Nu e spontan: se cere-o conversație
S-o-ntorci spre ce vrei tu, să-ți debitezi
Greu învățata poantă de senzație,
Să-i ții pe toți în jurul tău, grămezi,
Să nu dai înapoi cu ostentație
Cînd altul fapte-ți cere și dovezi;
Să faci ca tu s-ai ultimul cuvînt,
Că asta-i totdeauna lucru sfînt.

Lord Henry şi-a lui Lady erau gazde;
Ceilalţi — dragi oaspeţi. Ar fi-atras la masă
Şi umbrele din Stix văzînd că-i caz de
Petrecere şi hrană mult gustoasă;
Eu n-am să ar, ca mulţi, aceleaşi brazde,
N-am să descriu fripturi şi sosuri ca să
Spun că, de cînd s-a fost muşcat din măr[55],
Mîncarea-i fericire,-ntr-adevăr.

100

Dovadă „ţări de lapte şi de miere"[56]
Izraeliţilor flămînzi promise.
Pe lîngă astea, noi azi bani am cere,
Un vis ce costu-şi merită, căci ni se
Petrece tinereţea şi plăcere
Nu ne mai fac metrese, nici ca-n vise.
Dar banul cum să-l piezi cînd azi nici uz
Nu poţi să faci de el — şi nici abuz?

101

Bărbaţii,-n zori, plecau la vînătoare;
Cei tineri că, după copilărie
Şi dulciuri, iubeau puşca foarte tare;
Cei maturi — să-şi scurteze-o zi sălcie,
Căci *l'ennui*[57] de-aici e, prin născare,
Deşi cuvîntul nu-i în limba vie.
Francezi, traduceţi ăst căscat cumplit
Ce nici măcar de somn nu-i potolit!

102

Cei vîrstnici în biblioteci volume
Mai răsfoiau, ori criticau picturi,
Ori prin grădini, să vadă seara cum e,
Se mai plimbau călare (ce figuri!)
Pe cai mai blînzi, la trap, ca vai de lume.
Ziarele citeau cu căscături
Şi, la şaizeci de ani, cu guta-n oase,
Toţi aşteptau să sune ora şase.

103

Dar nimeni nu era *gêné*... De cină
Suna un clopoțel și, pot să spun,
Că se sculau cînd vreau, putînd să vină
Cînd chef aveau la prînz sau mic dejun.
Da, libertatea lor era deplină
Și faptul ăsta-i mai puțin comun.
În grup sau singuri, toată ziua lor
Și-o petreceau astfél mulțumitor.

104

Femeile, fardate sau mai pale,
Călări, pe jos ieșeau pe vreme bună;
Pe vreme rea, stau multe la taclale,
Cîntau, dansau noi dansuri împreună,
Mai discutau de modă și-alte ale,
De pălării, stăteau să mai compună
O scrisorică pe vreo zece foi,
Creîndu-și, astfel, și datornici noi.

105

Căci unele aveau amanți, și toate
Prieteni; pe pămînt și-n cer nimic
Nu-i ca niște răvașe parfumate,
Misterioase ce nicicînd nu zic
Chiar totul, ci sînt ca Ulise poate,
Ce l-a-nșelat pe-un Dolon[58] inamic.
Și-i caz să fiți atenți îndeajuns
Cînd unui răvășel îi dați răspuns.

106

Și biliard, și joc de cărți, *nu* zaruri,
(La club le joacă oameni de onoare!)
Plimbări cu barca, patinaj (cînd daruri
De gheață face Firca) și-o oroare
De pescuit cu undiță! Ce haruri
Au unii! Izaak Walton[59] cum de n-are
O undiță cu o momeală-n gît,
De ea să tragă-un păstrăv oțărît?v

107

În fapt de seară,-apoi, banchet şi vin,
Şi *conversazione*, şi duete
De voci de-un farmec nu mereu divin
(De multe-mi amintesc fără regrete!)
Trei miss Ballet cîntau din gură lin,
Iar alte două tinerele fete
La harpă,-mbujorate la obraze,
Cu albe braţe şi cu lungi grumaze.

108

Rar dans (că-s domnii obosiţi la ţară)
Dar cînd era, unduitoare talii,
Ca de silfide mai prindeau s-apară.
Şuete, cîte-un flirt (plăcut aşa li-i
Femeilor!) — şi vînătorii iară
Tot mai vînau o vulpe, dînd detalii,
Apoi, cam pe la ora zece, ei
Se retrăgeau să doarmă cuminţei.

109

Stau politicienii-n colţ aparte
Punînd la cale lumea şi-alte sfere;
Stau minţile-ascuţite-atente foarte,
Să-şi bage vorba lor de duh. Se cere
Să prinzi prilejul bun, căci ani de-o parte
Poţi sta pîndind clipita de plăcere,
Şi chiar şi-atunci, prin vorbe fără rost,
S-o pierzi te poate face niscai prost.

110

Dar toate-aici erau aristocratice,
Reci, şlefuite forme fidiene[60],
Cioplite parcă-n marmurile attice.
Squire Westerni n-aveau, dar clipeau din gene
Frumoase Sofii, nu aşa emfatice,
Dar mai frumoase şi marmoreene.
Escroci ca-n Tom Jones[61] n-aveau, da,-n corset,
Domni demni şi ca de stană — berechet!

Nainte de al nopții miez, — ce-amiază
La Londra-i, toți erau în dormitoare.
Ci să o aibă somnul dulce-n pază
O noapte pe închisa-n sine floare,
Ca roza iar, în zori de ziuă, trează,
Să-și recîștige via ei culoare,
Căci somnu-i fard,— și cînd de somn te-mpresuri
Se cheltuiesc bani mai puțini pe drésuri.

Notele lui Byron la Cîntul al treisprezecelea

I. *Arcades ambo, negustori şi listă*
(Str. 45, v. 1)

Virgil, *Bucol*, Ecl. VII, 4.

II. *Şi eu l-am auzit de multe ori.*
(Str. 64, v. 8)

Nu este o invenţie a unei minţi prea imaginative: n-are rost să spun în ce loc ori în ce ţară, dar eu am auzit acest sunet, singur sau în compania unora care nu-l vor mai auzi niciodată. Desigur, poate fi atribuit unei cauze naturale sau accidentale. dar era un sunet straniu şi neasemănător cu multe altele pe care le-am auzit (şi am auzit multe, deasupra pămîntului sau sub pămînt, printre ruinuri etc., etc., sau în peşteri).

...sau cîte-un Salvator

III. *Mă simt, în faţă-i, olandez, danez.*
(Str. 72, v. 8)

Dacă nu mă înşel, „danezul vostru" face parte din catalogul lui Iago, care cuprinde o listă a *naţiunilor straşnic băutoare.*

IV. *În vestă brună, ar pleca din Dura*
(Str. 78, v. 5)

În Asiria; vezi Daniel, III, 1.[1]

V. *De ea să tragă-un păstrăv oţărît?*
(Str. 106) v. 8)

Asta, cel puţin, l-ar fi învăţat un pic de omenie. Acest sălbatic sentimental, pe care romancierii îl citează mereu ca să-şi dovedească simpatia faţă de sporturile nevinovate şi vechile cîntece, te învaţă cum să coşi broaştele şi cum să le rupi picioarele, ca simplă experienţă şi supliment

la arta pescuitului cu undiţa, — cel mai crud, mai stupid şi mai cu sînge rece practicat dintre toate aşa-zisele sporturi. Unii pot vorbi despre frumuseţea naturii, dar pescarul nu se gîndeşte decît la cum îşi va mînca peştele; n-are timp să-şi ridice ochii de pe suprafaţa apei, şi o singură *muşcătură* valorează pentru el mai mult decît peisajul din jur. Pe lîngă asta, unii peşti muşcă mai bine cînd plouă. Pescuitul balenelor, rechinilor şi tonului are o oarecare nobleţe şi prezintă un grad de primejdie; chiar pescuitul cu plasa este mai puţin inuman şi mai activ. Dar pescuitul cu undiţa!... Un pescar cu undiţa nu poate fi om bun.

„Unul dintre cei mai buni oameni pe care i-am cunoscut vreodată, omenos, sufletist, delicat şi generos, un om într-adevăr minunat, a fost un pescar cu undiţa: pescuia, desigur, cu muşte vopsite, şi ar fi fost incapabil de extravaganţele lui I. Walton“[2].

Adăugirea asta îi aparţine unui prieten care mi-a citit manuscrisul. Audi alteram partem[3]. O las pentru a-mi contrabalansa observaţia.

Cîntul al paisprezecelea

1

O certitudine de-am fi găsit
În hăul Firii şi-al gîndirii-abis,
Ne-am fi aflat un drum din veac dorit,
Dar ce filozofii am fi ucis!
Sistemele-ntre ele se înghit
Cum fiii-şi înghiţea Saturn,[1] precis,
Măcar că înghiţea şi pietre dacă
Nevasta îi dădea, putînd să-i placă.

2

Sistemele-şi înghit însă părinţii,
Chiar dacă ăştia-s greu de digerat;
Ci spuneţi, prin strădaniile minţii
Voi vreo problemă oare-aţi rezolvat?
Nu vă strigaţi unei doctrine prinţii
Cît veacuri de gîndiri n-aţi cercetat.
Nu credeţi simţurilor! ni s-a spus;
Dar sînt dovezi de simţuri mai presus?

3

Eu nu afirm nimic, nu neg, n-accept;
Ci *voi* ce ştiţi decît că v-aţi născut
Ca să muriţi? Ci poţi să-i fii adept
Credinţei într-un ev nou început
În care n-afli nou, vechi, drept, nedrept?

Cînd moare unul, alţii plîng durut;
Dar ce e moartea cînd adîncul somn
Peste-o treime-a vieţii ne e domn?

4

Rîvnim somn fără vise după trudă,
Dar frică ni-i de-un lut ce doarme-n veci.
Nu-s dezgustaţi de-o viaţă grea şi crudă
Ci-nfricoşaţi de chipul morţii reci
Sinucigaşii; sînt grăbiţi şi-asudă
Să moară iute vrînd. (Din ăştia, zeci,
Aşa-şi plăteau pe vremuri creditorii!)
Metoda regretată-adeseori-i.

5

Li-i moartea-n jur, aproape, peste tot,
Şi frica naşte un curaj nebun; [2]
Vrînd să *cunoască* moartea, totul pot;
Cînd oamenii pe-un pisc piciorul pun
Şi văd sub ei genunea, gînd netot
Nutresc: *Necunoscutul*, căpcăun,
I-atrage-n hău — şi greu se abţin unii
Să nu se-azvîrle-n beznele genunii.

6

E drept, nu sar, ci pali, înfricoşaţi
Dau înapoi; oglinda minţii însă
De şi-o privesc apoi, cutremuraţi,
Şi-şi amintesc teroarea-n suflet strînsă,
Simt spre *necunoscut* c-au fost chemaţi,
C-a lor fiinţă parcă-a fost constrînsă
Să se arunce — unde? Nu ştiu... De-aia,
Ba sar, ba nu. Ba-ntorc, ba nu-ntorc foaia.

7

La ce sînt bune aste divagaţii?
Drag cititor, e felul meu de-a scrie
Şi scriu ce-mi tună pe-ale filei spaţii,
Cu rost sau fără, cum îmi place mie.

Nu-i o narație cum scriu confrații,
Ci-o bază și o fantasmagorie,
Ce îmi ajută mie, de minune,
Să-nșir și lucruri, și-ntîmplări comune.

8

Bacon a zis: „Zvîrliți în sus un pai,
Și-aflați cum bate vîntul"[3]. Dragii mei,
Un pai suflat de om pe-al vieții plai
Și-al morții-i poezia, iată ce-i;
Cerb de hîrtie-n zbor e; iar a mea-i
Bășică de săpun ce mititei
Copii o suflă după placul lor;
Nici ei, ca mine, glorie nu vor.

9

Mi-e lumea-ntreagă-n față — sau în spate —
Căci am văzut din ea o bună parte,
Destul, aminte să-mi aduc de toate.
Trăit-am patimi — cît de blam s-am parte,
Spre-a-mi bucura amicii ce se poate
Să-ți bage-n faimă aliaj aparte;
Am fost celebru-n vremea mea prin vers,
Cît nu m-am poticnit și eu din mers.

10

Stîrnit-am împotrivă-mi lumea asta
Și cea de dincolo — căci popi, cu pică,
Prin anateme, -ades mi-au fost năpasta;
Ci,-odată-n săptămînă tot îmi pică
Ceva idei, și-mi bat cu versuri țeasta,
De-mi plictisesc vechi cititori, că, cică,
N-am alții noi... Scriam, c-aveam idei...
Azi din plictis scriu — și cu asta ce-i?

11

„De ce să publici?" Plictisind o lume,
De glorie n-ai parte și-ți frîngi gîtul.
Vă-ntreb: cărți nu jucați, citiți volume

Ori beţi şi voi, să v-alungaţi urîtul?
M-amuză să revăd trecutul cum e
Prin versuri retrăit acum, încîtu-l
Rescriu — şi-n voia soartei las ce-am scris.
Ferice c-am avut mereu un vis.

12

Cred că, *certain*[4] de-aş fi fost de succes,
Nu mai scriam... De ce? Mi-aflam eu scuze.
Dar m-am bătut prin vers atît de des
Încît nu pot să divorţez de muze.
E-un simţămînt cam greu de înţeles,
Însă firesc... O vorbă-mi stă pe buze:
La joc de cărţi plăcut nu vă-nfioară
Şi pierderi, şi cîştigul, bunăoară?

13

Ci muza mea nu-i ficţiunii servă;
Reale fapte-adună şi le cîntă,
Da, recunosc, cu oarece rezervă.
Dar omeneşti trăiri, că nu-i o sfîntă
Şi-n contră-i mulţi stîrneşte ea, prin vervă,
Căci adevărul gol nu prea încîntă.
De-ar căuta cu osîrdíe gloria
Uşoară — alta i-ar fi şi istoria.

14

Amor, război, furtuni — varietate
În astea-i... D'apoi reverii, ochi critic
Care disecă o societate
Cu tipi de orice rang ori ţel politic!
Oricum, aici e un belşug de toate
Şi-aceste versuri (e un gînd veridic!)
Chiar de ar garnisi doar portmantouri,
Tot ar avea şi în comerţ eçouri.

15

O parte-a lumii peana mea-i decisă
Să vă prezinte, care, nu ştiu cum,
N-a fost sau n-a putut a fi descrisă,
Şi seama-mi dau de ce: că-i oarecum
Plăcută,-n demnitate circumscrisă,
Bijuterii, hermine, dar pe-un drum
Pornită-i — drum bătut de mari familii,
De nu stîrneşte iambii ori dactilii;

16

Aţîţă poate — însă nu exaltă
Căci nu vorbeşte Timpului şi Lumii;
Nici crima crimă nu-i în astă baltă
Coclită; fardu-i searbăd şi acum mi-i;
Minţite patimi, duh în haină-nvoaltă,
Şi-o lipsă de firesc, o fală-a spumii;
Monotonie stearpă chiar şi unde
Un caracter mai pare că se-ascunde!

17

Arare, ca soldaţi după paradă,
Mai mişcă unii-n front, însă chemaţi,
Revin, ca toţi la locul lor să-i vadă,
Căci toba-i face iar ce sînt, soldaţi!
Sînt? Par? Acolo-s! E o mascaradă
Strălucitoare — şi o admiraţi.
O, groaznic al plăcerii paradis
Ce m-a zvîrlit într-un etern plictis!

18

Sătul de-amor, veşminte, strălucire,
Succese, voturi, splendide dineuri,
Frumseţi vîndute-n lubrică neştire,
Bieţi decăzuţi, bieţi soţi după rateuri,
Ori plictisit eşti însuţi peste fire,
Ori plictiseşti de groază alte euri.
Aşti *ci-devant jeunes hommes*[5] vă stau dovadă:
Uitaţi de lume, Lumea şi-o vor pradă.

19

Ah, cică nimeni n-a descris *le monde*[6]
Aşa cum e, că scriitorii doar
Vor vreun scandal să afle, demimond!
Îl află mituind cîte-un portar
Şi de-aia cărţile li-s fără fond
Ca o pălăvrăgeală-n budoar
A unei mylady, însă trecută
Prin gura slujnicii, nicicînd tăcută.

20

Dar azi e altfel: parte scriitorii
Fac din *beau monde;* de-s tineri, să-i înfrunte
Prind chiar pe militarii, luptătorii,
Ca să ocupe locul lor de frunte.
Deci, plini de fastul searbăd al splendorii,
Cum să descrie, şi cu amănunte,
Esenţa claselor de sus cînd vie
Trăire n-au şi nu au ce descrie?

21

Haud ignara loquor[7], *„nugae quarum*
Pars parva fui[8] — dar mai bine pot
Descrie astăzi un harem cu haru-mi,
Naufragii, mari iubiri, războaie, netot,
Decît societatea ce-n tiparu-mi
Nu-şi are rost. De ce? Nu spun chiar tot!
Ştim: *Vetabo qui Cereris sacrum*
Vulgarit.[9] Taine nu divulgi nicicum,

22

Oricui... Ce povestesc e ideal,
Franc precum francmasonele istorii,
Analogie-avînd cu ce-i real
Ca Parry cu un Iason[10]. Muritorii
Nu-s de *Arcanum*[11] demni în chip egal.
Diapazoane am, ştiu cititorii,
Multiple -- însă neiniţiaţii
Nu pot pricepe tot, nici literaţii.

23

Vai, vai! Pier lumi! Femeia, prin păcat,
Făcu să cadă-o Lume, un cusur
De care încă nu s-a dezbărat.
Greşind, îndură-al sclavei destin dur;
Martiră-i — drumul drept de-a apucat
Şi osîndită-a sta cu prunci în jur,
Că-i naşte, chin cumplit, de nendurat,
Cum este bărbieritul la bărbat,

24

Un chin egal c-o naştere! Dar cine
Pătrunde chinul stării de femeie?
Bărbaţii, chiar de află că-s divine,
Prind şí bir egoismului să deie
Şi nu-i stau gaj naturii feminine.
Iubirea, frumuseţea lor de zeie
La ce slujesc — ori buna educaţie?
Tot gospodine-ajung — prăsind o naţie!

25

Sînt toate bune, dar din fragezi ani
Femeia-i şi silită să aleagă
Între prieteni, simpatii, duşmani,
Şi lanţu-i de-aur crusta-şi pierde,-ntreagă.
La treizeci de-ani, bărbaţi contemporani,
Ia întrebaţi-o voi, măcar în şagă,
Ce s-ar fi vrut: băiat, sau fată fină?
Şcolar modest — ori falnică regină?

26

„Te ţii de fustă!" — e-un reproş cumplit;
Chiar cei căror le place, fug de fustă
Ca un crăpcean, de ştiucă de-i gonit.
Dar naşterea sub semnul fustei nú stă?
Nu de sub ea pe lume-am nimerit?
O, mie fusta mi se pare-augustă,
Sublim veşmînt şi mistic, fie ea
De lînă, in, mătase ori saia.

27

Respect, de prunc, şi-am adorat nespus
Ast sfînt veşmînt ce-ascunde un tezaur
Precum un cufăr de avar — sedus
De tot ce-ascunde: fină teacă de-aur
De spadă de Damasc[12]; răvaş adus
Cu tainice peceţi, iubirii faur.
Nu cred eu că rezistă unul lesne
Cînd de sub rochie-apar fine glezne!

28

Iar într-o zi cu vînt şi mohorîtă,
Cînd un Sirocco suflă a pustiu
Şi chiar şi marea e posomorîtă
Iar rîu-i trist şi ceru-i cenuşiu,
Încît te sîcîie şi te-ntărîtă,
Atunci de e ceva plăcut şi viu
Ce de posomoreală te mai cruţă —
Este să vezi măcar o ţărăncuţă.

29

Lăsat-am eroine şi erou
În ţara ce nu-i prin climat frumoasă
Şi Zodiacul n-are vreun ecou.
Ce-i drept, îi poate greu fi muzei casă,
Căci soare, stele, munţi, zăvoi, platou,
Tot ce-ar putea sublim în vers să iasă,
De pîcle-nvăluite-s deseori,
Ursuze ca ursuzii creditori.

30

O viaţă-n casă n-are poezie!
Afară zloată, ploi şi ceţuri grele,
Încît o pastorală cum poţi scrie?
Dar bardul să înfrunte toate cele
Se cere, căci e spirit ce învie
Materia — şi tare-adesea el e
Silit lucrarea lui să şi-o înceapă
Zbătîndu-se ca între foc şi apă.

31

Dar se-mpăca Juan al meu ca sfinții
  Cu climă, oameni, mulțumindu-l foarte
Coliba, cel sărac, palatul, prinții,
  Corabia plutind pe valuri sparte.
Prin sănătatea trupului și-a minții,
  Știa plăcut și vesel să se poarte.
Femeilor mult le plăcea flăcăul,
Căci nu făcea deloc pe fătălăul.

32

Vînarea vulpii-i sport primejdios:
  Cazi de pe cal, în șa de te ții slab,
Și-și rîd de tine toți — dar norocos
  Era Juan căci, ca un brav arab
Pornit să se răzbune fioros,
  El călărea-n galop întins, la trap,
Iar calul era mîndru și semeț
Că poartă-n spate-asemeni călăreț.

Și smulse-aplauze Juan, ca-n zbor
  Trecînd de garduri, șanțuri, bariere
Și *nelungindu-și gîtul*, temător;[1]
  Puțini *faux pas*[13] făcu și, fără vrere,
Se arătă puțin nerăbdător
  Cînd se pierdu vînatul din vedere.
Ei, mai trecu de cîini, și-o dată, hop,
Mai depăși doi nobili în galop.

34

Stîrniră el și calul lui senzație.
  Vechi vînători uimiți erau de cum
Știu călări cei de o altă nație;
  Țăranii — „E dat naibii!“, strînși duium
Ziceau — iar mai bătrîna generație
  Își amintea de-un zvîc apus acum;
Ci tinerii găseau, cu mutre acre,
Ca bun hăitaș că pot doar să-l consacre.

35

Trofeele-i erau nu lănci şi scuturi,
Ci cozi de vulpi şi salt peste vreun şanţ,
Dar cugeta (roşesc dintru-nceputuri!)
Ca lordul Chesterfield cînd, la bilanţ
De salturi peste şanţuri, tufe, ciuturi
Îi întrebă pe strînşii-n juru-i lanţ
Un om la vînătoare, bunăoară,
Dacă mai iese şi *a doua oară.*

36

O altă calitate cum n-au cei
Plecaţi în zori de zi la vînătoare,
Cît n-a cîntat cocoşul cu temei
Tîrziei zile-a iernii,-arar cu soare,
Plăcută mult era pentru femei,
Că după cină n-adormea... Oricare
Femeie ascultată vrea să fie
De-un sfînt, de-un păcătos, nu de-o mumie.

37

Juan, atent la flecăreala lor,
Vioi, treaz, strălucea în dialog,
Prinzînd ce le interesa din zbor
Nicicînd impertinent sau pisălog.
Zîmbea în sine zelfemisitor,
Dar nu făcea, nici gînd vreun pocinog,
Căci era şmecher şi afurisit
Ascultător că el greu de găsit.

38

Dar cînd dansa!... Pe-ai noştri gravi englezi
La dans îi cam întrece un străin
Prin pantomimă — dar el titirez
Era, zglobiu, dar cu bun simţ deplin,
Pasionat, dar reţinut, cu miez,
Nu ca maestrul de balet cînd vin
Aliniate-n urma dumisale,
În cîrd, frumoase nimfe ideale.

Dansa cu eleganță și cu foc
  Precum Camilla[14] cea aeriană
Și pașii nu-i erau frivoli deloc.
  Mai n-atingea pămîntul, ca o pană,
Ținîndu-și partenera de mijloc!
  Ce ritm avea, încît ar fi fost vană
O critică! Părea acest băiat
Chiar *bolero*-ul personificat,

40

Ori Orele ce-n mare goană vezi că
  De Aurora fug, încît ai sta
La Roma să vezi a lui Guido[15] frescă,
  Ruini de preț de nu ar fi cumva.
Un ideal părea, și-i de-nțeles că
  În vers sau proză greu puteai picta
Suplețea, grația lui juvenilă,
Căci n-au culori cuvintele pe filă.

41

Să ne mirăm c-ajunse-un răsfățat?
  Era un Cupidon, știind să pară
Fermecător și reținut bărbat.
  Plăcu și celor caste, bunăoară,
Și celor care strîmb au mai călcat.
  Ducesa de Fitz-Fulke fu exemplară,
Trecînd pe loc de la *tracasseries*,
(Dar cu finețe) la *agaceries*.

42

Era o planturoasă cu păr blond,
  În pîrg, ispititoare, celebrată
Mai multe ierni la rînd în ăst *grand Monde*.
  Ce aventuri avu, nu, niciodată
N-am să descriu, că-s pudicеu, în fond.
  Și-apoi și minte lumea asta toată.
Pe lordu-Augustus Fitz Plantagenet
Îl cucerise... dar să fiu discret!

43

Ci se făcu ilustrul personaj
Cam negru la acest nou flirt al ei,
Dar nu poți, ca amant, să-i faci tapaj
Pentru cochetării unei femei.
E-al ei indiscutabil apanaj
Și, de-o stîrnești, mai iute decît vrei
Ajungi la neplăcuta situație
De-a rupe legătura c-o tentație.

44

Dulci miss și chicoteau — însă sever
Se încruntau matroanele... Nu, zău,
Există-asemenea femei sub cer?
Iar altele: — „Ei, n-o să iasă rău!"
Visau mai multe un plăcut mister,
O prăbușire-n al iubirii hău,
Și unele oftau cu mult regret:
— „Sărmanul lord A. Fitz-Plantagenet!"

45

Nu-l pomenea pe duce însă nime;
Ce-i drept, era absent... Nu-i reproșa
Niciodată ceva consoartei legitime.
El toanele-i îngăduia? Ei, da!
Și-atunci' de niște-avansuri mai intime
Să se formalizeze cineva?
Erau un cuplu ideal — o artă;
Nu se-ntîlneau — deci cum să se despartă?

46

O, cum de-mi scapă ăst vers trist din peană?!
Iubind abstract Virtutea, de ea plină,
Vai, Adeline (o din Efes Diană)
Găsí ducesa că-i cam libertină,
Că-i nelalocul ei această toană,
Și se răci în politețea-i fină,
Și pală, simțitoare prinse-a spune
C-o doare a ducesei slăbiciune.

47

Compătimirea,-n lumea rea,-i o rază
Ce-ţi îndulceşte sufletul şi schima:
Prietenia o-nfrumuseţează;
Suspin melodios atunci noi ştim a
Isca... Oh, Omenirea-ar fi de groază
Fără prieteni demni de toată stima
Ce ne alină cu un dulce grai:
„Ei, vezi, de te gîndeai, de m-ascultai..."

48

Iov[16], doi prieteni ai avut... Destul
La greu e unul, că sînt proşti piloţi
Ca doctorul ce-n vindecări e nul
Şi după onorarii îl ştiu toţi.
De-i pierzi, o, nu, nu-i regreta credul,
Căci cad ca toamna frunzele — şi poţi
Oricum să-ţi afli alţii, de-ai mai vrea,
Nu prea departe,-n colţ, la cafenea.[II]

49

De asta-mi era maxima, eu pace
Mi-aflam, scutit de mari dureri, dar, lasă,
Eu nu stau ca ţestoasa-n carapace
Nepăsător de-i marea furioasă.
Simţind, văzînd ce omenirea face,
Ţi-mbogăţeşti simţirea, chiar cînoasă
De-i lecţia — dar oceanul pur
De simţăminte nu-ţi mai pui pe-un ciur.

50

Nimic mai odios nu-i, mai funest
Ca ţipătul de buhă, decît fraza
„Păi, nu ţi-am spus?" rostită de-un onest
Amic, profet trecutului, ce groaza
Ţi-o bagă-n suflet nefăcînd un gest
Spre-a-i readuce şi speranţei raza.
Ai atentat la *bonos mores*[17]*?*, vai,
Cu-al tău trecut un *memorandum* ai!

51

Senin-severă, Adeline nu doar
  Prietena rîvnea să şi-o salveze
Pentru posteritate dacă iar
  Virtuţii nu-i va sta pe metereze,
Ci şi pe don Juan şi-l vru şcolar,
  Compătimindu-l (între paranteze!).
Spun dreptul să-l educe că-l avea,
Fiind c-o lună mai în vîrstă ea.

52

Ăst avantaj de-o lună, cînd ea-şi mai
  Putea citi prin anuare anii,-i
Dădea, faţă de-al nostru tînăr crai,
  Un drept matern de-a face mari strădanii
Spre-a-l educa sever, prin fapt şi grai,
  Chiar dacă nu era la anii stranii,
Zişi bisextili, cînd brusc femeia sare
În altă vîrstă şi în altă stare.

53

Se-ntîmplă înainte de treizeci,
  Să zicem — pe la douăzeci şi şapte,
Căci n-am văzut femei să treacă-n veci
  De treizeci de-ani, să zici că sînt prea coapte,
Cît pot să pară flori! O, de ce treci
  Crud Timp? Nu poate coasa ta să rabde?
Coseşte mai încet, fii drăgălaş,
S-ai reputaţie de bun cosaş.

54

Dar Adeline de-ăşti ani era departe —
  De frumuseţea matură şi-amară
Dar de experienţă-avuse parte,
  Cum spus-am într-o altă strofă rară,
Şi muza mea nu-i ahtiată foarte
  La fapte să revină-a ena oară.
Scădeţi, din douăzeci şi şapte şase,
Şi-afla-veţi anii ei... Ştiţi, ea intrase

55

La şaişpe ani în lume... Prezentată,
I-nmărmuri pe toţi cei cu blazoane;
La şapte' ş' pe era tot adorată.
O Venus pizmuită de cucoane.
La optu' ş' pe, din hecatomba toată
De-adoratori din plaiuri anglicane,
Pe-un nou Adam ea îl făcu, nu-s glume,
„Bărbatul cel mai fericit din lume".

56

Trei ani de-atunci mai strălucise în
Extaz privită de adoratori,
Mereu cuminte, fără zvîc păgîn,
De n-o puteau bîrfi; Şi-avea splendori
De marmur, dar zadarnic ochi hapsîn
I le rîvnea, trecîndu-l iuţi fiori.
Mai şi-avusese, cu-al ei nalt consort,
Un fiu rămas în viaţă — şi-un avort.

57

În juru-i, fluturaşi de noapte-n roi
Zburau, dar unul n-avea ac în stare
Un pic să o rănească şi, apoi,
Ea-i şi ţinea la o distanţă mare.
Să fi rîvnit pe unul mai de soi?
Virtutea şi-o păstra — şi faptul rar e —
Ori din mîndrie, ori doar din răceală.
Şi ce? Să ţi-o păstrezi e marea fală!

58

Urăsc motivele ca pe-o butelcă
Ţinută de amfitrion cu dop
Cînd toţi sînt însetaţi, dar crede el că
E important politicescul scop;
Ori ca pe-o turmă praf iscînd cu zel, că
S-ar vrea simun arab; ori că pe-un snob
Laureat, ce-nalţă ode; ori
Ca pe-un pair servil prea deseori.

59

La rădăcina lucrurilor trist
  E să pătrunzi: cu țărna-s încurcate.
De-mi dă copacul frunze, nu insist
  Să aflu prin ce gland s-o facă poate.
Nu scormoni un fapt, ca moralist,
  Că-ți strici plăcerile adevărate!
Dar cu-asta nu-mi bat capul: vă trimit
La înțeleptul Oxenstiern, zorit.[111]

60

Ca să-i salveze de la un *éclat*[18]
  Pe ea cum și pe diplomatul rus,
Căci lady Adeline vedea deja
  Că e pe cale de a fi sedus, —
(Străinii n-au habar ce-i un *faux pas*
  În Anglia! Nu-i ca în țări ce nu-s
De jurii înțesate, ce verdicte
De dau, îți dau și niște leacuri stricte!)

61

Luă îndată drastice măsuri
  Să-mpiedice căderea în greșeală.
În chip naiv gîndea, puteai să juri,
  Dar neprihana umblă-n lume goală,
Nevoie neavînd de-ntărituri,
  De palisade ce obrazul spală
Celór a căror unică virtute
E că-și ascund păcatul în redute.

62

Ea nu, nu se temea de vreun scandal,
  Căci ducele Fitz-Fulke, om răbdător,
N-ar fi recurs, nici gînd, la tribunal,
  La *Doctors' Commons*; dar simțea, cu dor,
Că-l farmecă ducesa la ăst bal
  Prin chipul și-al ei bust seducător;
Și mai vedea că turbă,-ncet, încet
Mylord Augustus Fitz-Plantagenet.

63

Trecea cam *intrigante*,-n schimb, ducesa,
Şi cam *méchante*[19] cu-amanţii, scumpă plagă
A toanelor cînd le-ajungea metresa,
Căci nu-i lăsa nici sufletul să-şi tragă,
Stîrnind ea ceartă, el de nu-nţeles-a
Că una ei pe zi măcar i-i dragă.
Cu cald, cu rece îl lua, pe rînd,
Din mînă însă nu-l scăpa, nici gînd!

64

Ştia suci un cap de tînăr ori
Să-l schimbe într-un Werther... Deci pe-o pură
Ca Adeline să n-o treacă fiori
Gîndind ce *liaison*[20] erou-mi fură?
Mai bine te însori, mai bine mori
Decît distrus de-asemeni creatură!
Stai, cugetă, nu i te da plocon!
De *bonne fortune* vrei — păi să fie *bonne!*

65

Ci de preaplinul inimii-ndemnată,
Ce nu părea a şti nici un tertip,
Ea soţul şi-l rugă, şi nu o dată,
Sfat lui Juan să-i dea cu orice chip.
Lord Henry ascultă, simţind că-i toată
Doar al naivităţii prototip,
Şi îi răspunse ca un om de stat
Sau un profet, deci încîlcit, ciudat.

66

Întîi: că nu se-amestecă decît
În trebile regeşti... Doi: o părere
Nu-şi dă, dovezi cît n-are, hotărît.
Trei: că Juan nu-i prost, pentru-o plăcere
Să-şi dea în petic şi nici cît de cît
Nu-i de ţinut el sub supraveghere;
Şi patru: — „Binele, mereu o spun,
Arareori se iscă din sfat bun".[21]

67

Ca să probeze axioma asta,
Să-i lase pe ceilalţi cu ale lor
Domnia-sa-şi povăţui nevasta,
Cît la *bienséance*[22] permite; or
Juan va şti a ocoli năpasta
Şi-apoi, cei tineri nu monahi se vor,
Iar opoziţia mai tare leagă.
Aici, primi-o misivă. Nu-i de şagă,

68

Căci el era „Consilier Privat":
Deci se retrase, demn, spre cabinet.
Va spune alt Tit Liviu[23] prin ce sfat
A redresat al patriei buget.
V-aş spune eu, dar sînt cam încurcat,
Că încă, zău, nu ştiu; dar, ca poet,
L-oi trece-ntr-un apendice simţit,
Între poem şi index, negreşit.

69

Se mai opri o clipă şi mai spuse
Ceva banalităţi, cum e la modă
În conversaţii dintre minţi suspuse —
Şi merg, c-asemeni comportare rod dă.
Deschise plicul c-o uşoară tuse,
Cu ochii îl parcurse (e-o metodă!)
Şi-şi sărută soţia (gravă oră!)
Aşa, ca pe o mai în vîrstă soră.

70

Om rece, cumsecade, drept şi demn,
De stirpea-i mîndru şi de multe alte,
Bun pentru un divan[24] de Stat solemn,
Înalt, binefăcut, putea, încalte,
Să stea în faţa regelui, la semn,
În fruntea altor-capete înalte —
Un şambelan model. Eu, de-aş fi rege,
În postul ăsta sigur l-aş alege.

71

Dar îi lipsea ceva nedefinit,
Un lucru care de femei frumoase
(Ce suflete!) chiar *suflet* e numit.
Nu trup, căci trup avea, din carne, oase
Catarg fiind, plop drept şi neclintit,
Perfect, căci şí-n războaie glorioase,
Cum şi-n amor cu-nvăpăieri de jar,
El se ţinuse perpendicular.

72

Dar îi lipsea, zic, un *je ne sais quoi*[25],
Ce a creat cîndva o Iliadă
Şi-a dus o Evă greacă, vai de ea,
De la spartani, în mitica Troadă.
Mde, Paris pe măsură nu-i era
Lui Menelaos, dar Elena pradă
I-a fost — că-n felul ăsta, şi de-aceea
Din cînd în cînd trădează-ne femeia.

73

Te-ncurcă faptul dacă nu ştii cum e
Şí-un sec, şí altul, ca Tiresias[26];
Cum s-ar dori iubit pe astă lume
Nu-ţi spune nimeni. Senzualul ceas
E scurt, iar sentimentul zice,-anume,
Etern că-i — dar mai bine tu popas
Nu fă pe-acest centaur îndrăcit
Ce e din amîndouă-alcătuit.

74

Femeia caută mereu un plin
Al *inimii* — dar cum să-i umpli golul?
Aici e buba! Slabe-aici se ţin
Căci sînt ca marinarii care Polul,
De n-au busolă, nu-l ghicesc — şi-un chin
E să-i înfrunte valului răscolul
Şi, zdruncinaţi mereu pe-o mare-adîncă,
Ţărm rar aflînd, dau buzna spre o stîncă.

75

Iubirea-n trîndăvie[27] e o floare
Din Shakespeare. Nu-i ştirbesc din măreţie
Divinului englez, din întîmplare
De nu o pot asemeni lui descrie
Şi, de-o petală-ating, îi cer iertare,
Chiar dacă nu-i cea ce strigare vie
Îi smulse lui Rousseau — dar eu, cu zel,
Voilá donc la pérvanche! strig ca el.[IV]

76

Ah! *Eureka*![28] Vrea Shakespeare să ne spună
Că dragostea-i cu trîndăvia soră;
Motive am să spun că nu e bună
Codoaşă munca grea, căci n-o adoră
Femeia; şi nu ştiu să-i cînte-n strună
Afaceriştii,-n a iubirii oră,
De cînd pe Argo, vas comercial,
Luată şi Medeea[29] fu pe val.

77

Beatus ille qui; procul negotiis,[V]
Ne-a zis Horaţiu, micul-mare bard.
Dar nu-i aşa: în *noscitur a sociis*[30]
Cu mult mai multe adevăruri ard.
Ades e crudă maxima, decis,
De-ajungi în lumea bună prin hazard.
O, versul meu sfidarea i-o aruncă
Zicînd că fericit eşti doar prin muncă.

78

Adam trecu, din rai — la plug; să coase
Şi Eva prinse, frunze de smochin;
Al Cunoştinţei Pom atît îi dase,
(Ne-o spune şi Biserica, amin!)
Tot răul, mai ales pentru frumoase,
Se trage, dovedit a fost din plin,
Din faptul că nemunca,-n nici un caz,
Nu-i dă vreun farmec clipei de răgaz.

79

De-aceea-i vid societatea naltă.
Tortură de plăceri, deci nu ne mire
Că-şi vrea mai vie-a plictiselii baltă.
Ce-i *mulţumirea*, barzi? Nu-i sastisire?
Ipohondrii din asta nasc — ce altă?
Şi, şi femei pedante peste fire,
Romane puse-n practică, ades,
În ritm de dansuri, bineînţeles.

80

Declar sub jurămînt că n-am citit
Romane ca romanele văzute;
Să public aş putea necontenit
De-acestea, însă nu ar fi crezute;
Dar nu le scriu, căci nu-i binevenit
Un adevăr pe şleau — şi nu sînt vrute
Nici adevăruri ce minciună par.
Deci generalităţi scriu, iar şi iar.

81

„Nefericită-i stridia-n amor!"[31]
De ce? Că moţăie în cochilie
Scoţînd sub apă un suspin de dor
Precum călugărul dintr-o chilie.
O, chiar pentru monahi e-ngrozitor
Să-şi ducă viaţa-n tristă trîndăvie,
Încît catolicele vegetale
Sînt puse pe rodit şi alte ale!

82

O, Wilberforce! Al tău renume-i negru,
Greu de cîntat... Surpat-ai un Colos,
Tu, Washington al Africii! Alegru
Ţi-o spun în vers şi îţi aduc prinos!
Dar, într-o vară, fii şi mai integru:
Dreptate fă de tot, te rog frumos:
Pe *negri* de i-ai liberat — acum
Închide-i pe-albi, pe cît mai mulţi, duium!

83

Pe chelul Alexandru[32]-nchide-l! Mută
„Treimea Sfîntă"[33] — Senegal! I-nvață
Că lanțu-i lanț, de-l poartă cerb sau ciută,[34]
Și-ntreabă-i cum le-ar place-n lanț o viață.
Eroic salamandrele-n dispută
Înghită gratis foc — căci nu-i răsfață
O soldă! Surpă-acel pavilion
Regal — căci ne mai costă-un milion!

84

Pe toți ăști *soi-disant*[35] cu mintea-ntreagă
Închide-i —și sloboade-i pe nebuni
Din Bedlam! Vei vedea, n-o zic în șagă,
Că merg pe-aceleași căi, la fel de buni!
De omenirea n-ar fi într-o doagă,
Aș dovedi ăst fapt, dar eu minuni
Nu fac cît n-am ca Archimede, și
Acel trebuincios *point d'appui*[36].

85

Lui Adeline ceva-i lipsea, avînd
O inimă vacantă, cald sălaș;
Se comporta corect, că doar nicicînd
Pe plac nu își aflase chiriaș.
Un spirit slab, știm, cade mai curînd
Ca unul sigur, neclintit, trufaș,
Dar cel de-al doilea de-i cuprins de-un tremur
Interior, e frînt ca de-un cutremur.

86

Credea că își iubește soțul, dar
Efort sisific[37] îi era iubirea,
Și-i crunt și neplăcut ca-n sens contrar
Pe pantă-n sus să-ți mîi, icnind, simțirea:
Nu-i aducea lui un reproș măcar;
Păreau că-ntruchipează fericirea
Ei doi — o fericire conjugală
Perfectă, însă roasă de răceală.

87

El nu era cu mult mai în etate,
Dar alt temperament avea, oricum,
Ca astrele-ntre ele strîns legate
Ce nu cad unul spre-altul nicidecum,
Un Ron vărsat în Leman, stînd s-arate,
Topit în lac, că are-aparte drum,
Cît lacul că atrage rîul pare
Să-i cînte nani, nani de culcare.

88

Ea, interesul de-i era stîrnit,
Se dăruia pîn-a uita de sine
Şi sigură că-i gîndul ei cinstit.
Dar multa patimă nu prinde bine.
O impresionase înzecit
Decît crezuse ea Juan. Dulbine
Din picături creşteau, tocmai de-aceea
Că greu se impresiona femeia.

89

Dar cînd se aprindea — o, nu prea des —
Era un dublu demon, zis *tărie*
Cînd regi, eroi, matrozi au mult succes,
Zis *încăpăţînare* (şi-asta şi e)
Cînd pierzi — dar mergi pe-ntîiul drum ales.
Un cazuist moral, de meserie,
Cu greu o liniuţă s-afle poate
Pentru această mare calitate.

90

La Waterloo, ilustrul Bonaparte
De cîştiga, tărie-ar fi-nsemnat.
Au întîmplarea să decidă-o soarte?
Deştepţii voştri ce-i adevărat
Sau fals să spună — omul dacă-mparte
Sentinţa despre ce s-a întîmplat.
Eu pe-Adeline o urmăresc... Şi ce-i?
E şi ea eroină-n genul ei.

91

Cum să-i ştiu inima cînd ea puţin
  Şi-o cunoştea? Nu cred c-*atunci* sedusă
Fusese de Juan; altfei, susţin
  Că patimei nu se lăsa supusă.
Doar îl simpatiza pe-acest străin
  Prieten cu-al ei soţ, vrînd, sigur, nú să
Se-ndrăgostească, ci să afle cale
Spre a-l salva de-ncurcături fatale.

92

Prieten ea şi-l socotea sau frate,
  Dar pe cinstite, nu ca în romanţa
Platonică, ştiţi, ce spre rău te-abate
  De-ai studiat prietenia-n Franţa
Sau în Germania, unde *curat* e
  Sărutul! Ea încă păstra distanţa,
Fiind în stare de-o prietenie
Cum între oameni încă mai învie.

93

Desigur, prin deosebiri de sexe,
  Asemeni legături sînt mult mai tandre,
Atît cît ale patimei reflexe
  Nu-s iad prietenoaselor meandre.
Altfél, în stări de cumpănă, complexe,
  Prietene-n etate, copilandre,
Amanţi de n-aţi fost şi n-aveţi de gînd
Să fiţi, sar mulţi în ajutor oricînd.

94

Iubirea poartă al schimbării germen
  În sine — şi altfél nici nu se poate;
Îşi află tot ce-i violent un termen —
  Dovadă-s ale Firii fapte toate.
Am vrea noi care fulgere eterne-n
  Văzduh? *Iubire* Zici? Da! Însă ea te
Şi lămureşte că ea nu-i *tăria*,
Că soră nu-i tăriei *gingăşia*.

95

Ştim din experienţă ca nu rar
Regretă-amanţii patima ce,-o dată,
Bufon din Solomon[38] făcut-a chiar.
Nu uit nici starea binecuvîntată
Sau blestemată prin sfîrşit barbar
A căsniciei, ce-ar părea curată,
Dar ştiu eu cîteva femei cuminţi
Care au scos doi, trei bărbaţi din minţi.

96

Prietene aşijderi am avut,[39]
Femei care pe plai natal precum
Şi în străinătate mi-au stat scut
Cînd în picioare mă călcau, duium,
Răuvoitorii... Jur, n-am cunoscut
Iubiri ca astea pe al vieţii drum
Ce-au înfruntat, cu toată fermitatea,
Ast şarpe veninos — Societatea.

97

Voi spune-n alt cînt ce fel de amici
Juan şi Adeline să fie-au fost.
Pentru moment, *suspense* eu cat aici,
Pe jar să-l ţin pe cititor, cu rost.
Femeile şi scriitorii nici
N-au alt mijloc mai bun (eu n-oi fi prost!)
De-a agăţa — întîiele — amanţi,
Iar scriitorii — cititori constanţi.

98

Că s-au plimbat călare, ori pe jos,
Că îl citeau pe Don Quijote ca să
O-nveţe graiul spaniol frumos —
Acum de-asemeni chestii nici că-mi pasă,
Încît le exilez, declar ritos,
În cîntul următor — şi-acolo, lasă
C-o să vedeţi voi cît talent, din greu,
Va fi să desfăşor, în genul meu!

99

Pe toţi vă rog doar: nu anticipaţi,
Crezînd că veţi ghici urmarea voi,
Căci aţi greşi, desigur, şi chiar mi-aţi
Nedreptăţi simpaticii eroi.
Pe-un ton mai serios (pentru confraţi!)
În satiră voi spune lucruri noi.
Greşi-vor cei doi? Nu ştiu, o spun verde.
De vor greşi, mă doare, se vor pierde!

100

Ei, dar din lucruri mici ies lucruri mari...
Vă-nchipuiţi care, în tinereţe,
Că din pricini mărunte ani amari
Trăi-veţi şi vă veţi topi-n tristeţe,
Pe marginea genunii, solitari,
Victíme-ale iubirii hrăpăreţe?
Se naşte, fac pariu pe-un miliard,
Iubirea dintr-un joc de biliard!

101

Ciudat — şi-adevărat — căci mai ciudat
E adevărul ca închipuirea,[40]
Romanul rupt din viaţă-ar fi bogat,
Cum mai bogate lumea şi simţirea;
Virtuţi şi vicii, cred, neapărat,
Că s-ar schimba — şi toată omenirea
De un Columb pe mări morale, poate,
Ar fi-antipozii sufleteşti s-arate.

102

„Ce vaste peşteri şi deşerturi sterpe"[41]
În suflete nu s-ar descoperi!
Ce aisberguri în inime superbe —
Şi-amorul propriu polul lor ar fi!
Din zece regi, nouă te-ar frige, fierbe,
Avînd porniri spre antropofagii!
De toate s-ar chema exact pe nume —
Şi-un Caesar ar roşi de-al său renume!

Notele lui Byron la Cîntul al paisprezecelea

I. *Şi nelungindu-şi gîtul, temător;*

(Str. 33, v. 3)

To crane — este sau a fost o expresie denotînd faptul că un gentleman îşi întinde gîtul pe după un gard, „ca să vadă, înainte de a sări peste el călare, un soi de pauză în ambiţia lui de săritor", ceea ce întîrzie într-un fel goana după vînat şi atrage nemulţumirea celor ce se află în apropierea călăreţului neîncrezător. — „Sir, dacă nu vreţi să săriţi, lăsaţi-mă să sar eu!" — era o frază care-l îndemna pe călăreţul şovăitor să sară, şi asta din fericire pentru el, căci dacă amîndoi, „calul şi călăreţul" se dădeau de-a berbeleacul, creau un gol prin care ceilalţi treceau, peste trupurile lor, ca să continue goana.

II. *Nu prea departe,-n colţ, la cafenea.*

(Str. 48, v. 8)

Îmi aduc aminte că în corespondenţa lui Swift sau a lui Horace Walpole, unuia care regreta pierderea unui prieten, un Pilade[1] universal i-a răspuns: — „Eu, cînd îmi pierd un prieten, mă duc la cafeneaua Saint James şi-mi găsesc altul". Am mai auzit o anecdotă de acest gen: Sir W.D.[2] era pasionat după jocurile de noroc. Într-o zi, la clubul al cărui membru era, mai mulţi au observat că avea o mină tristă. — „Dar ce s-a întîmplat, Sir William?" — a exclamat Hare, cunoscut ca amator de glume.

— „Ah, — a exclamat Sir. W., — tocmai am *pierdut-o* pe sărmana lady D!" — „Aţi *pierdut-o?* La ce? La *Cincisprezece* sau la *Hazard?*" a fost consolarea glumeţului.

III. *La înțeleptul Oxenștiern, zorit.*

(Str. 59, v. 8)

Faimosul Cancelar Axel Oxenstiern (1583—1654) i-a spus fiului său cînd acesta s-a arătat surprins de marile efecte ale cauzelor mici în presupusele mistere ale politicii: — „Din asta poți deduce, fiule, cu cît de puțină înțelepciune sînt guvernate regatele lumii"[3].

IV. *Voilá donc la pérvanche!*[4] *strig ca el.*

(Str. 75, v. 8)

Vezi *La Nouvelle Héloïse.*

V. *Beatus ille qui; procul negotiis,*

(Str. 77, v. 1)

Horațiu, *Epode*, II, 1.

Cîntul al cincisprezecelea

1

Ah! Uit ce-am vrut să spun după reflecţie!
E, zic, un *àpropos* tot ce urmează,
Şí de speranţe, şí de retrospecţie,
De parcă-i liberă gîndirea trează!
Ni-i viaţa asta doar o interjecţie,
Oh!, Ah!, mizerii, bucurii, emfază;
Ha! Ha! sau „Bah!", un „Phui!" sau un căscat,
Părînd căscatul mai adevărat.

2

O, sînt sincope şi *singultus*[1] toate,
O antiteză a lui *ennui*,
Embleme-ale emoţiei iscate
Pe-oceanul ce umanei veşnicii
Îi e oglindă umedă — sau poate
Miniatură-a ei care în mii
De chipuri sufletului îi arată
Ce ochiul, sigur, n-ar vedea vreodată.

3

Dar e cumplit suspinul gîtuit
Ce roade inima — şi-o calmă mască
Pe chip îţi pune, ah, ca mulţumit
Să pari, şi-,astfél natura omenească

Se schimbă-n *artă*. Gîndul stă pitit,
Ca prefăcătoria să se nască.
De-aceea ficţiunea-i mai plăcută,
Căci nu mai e de nimenea temută.

4

O, cine oare nu-şi aduce-aminte,
Tăcut, de ale patimei erori?
Tot ce ai vrut să uiţi revine-n minte
Ca nălucire crudă-n fapt de zori.
Pe Lete să plutești pari, înainte,
Dar nu-ţi îneci trecutele terori;
Iar în pocal cu vin, la fund, se lasă
A Timpului ce trece crustă groasă.

5

Cît despre dragoste... ce nume scump
E lady Adeline Amundeville!
Din peana mea cînd versuri vii irump,
De ea ăst nume-atîrnă, dulce tril.
E muzică în foşnet de porumb,
În susurul de rîu curgînd tiptil.
Ureche de avem, simţim că este
Ăst glob ecou al sferelor celeste.

6

Ea, onorabila şi onorata,
Era să-şi piardă din prestigiu, vai,
Căci prea puţine-a fi constante-s gata,
Dintre femei, spun cu tristeţe-n grai.
Nu ce-i pe etichetă scris se-arată-a
Fi vinul, decantat de-n faţă-l ai.
Cred, nú jur, că femeia e, adică,
Aşa ca vinul — că se mai şi strică.

7

Dar Adeline era vin pur, esenţă
De struguri, galben de monetărie
Ieşit strălucitor ca aparenţă;

Pur diamant într-o montură vie
Şi albă pagină, prin excelenţă,
Pe care Timpul vîrsta greu o scrie,
Iar Firea uită că-i o creditoare,
Ea ce datornici doar solvabili are.

8

Tu, Moarte, creditor ne-ndurător,
Ce baţi la uşi întîi sfioasă ca
Modest începătorul negustor,
Vrînd splendizi debitori în plasa ta, —
Şi tu răbdarea-ţi pierzi — şi-ncepi de zor
Să baţi la uşi, strigînd: „Plăteşti, au ba?!“,
Plătită vrînd să fii peşin. Oricum,
Îmi vine Ransom[2], să-i semnez acum!

9

O, Moarte, ia-ne totul însă cruţă
Sărmana Frumuseţe, căci e rară!
Ai prăzi mai mari — şi dacă ea, prostuţă,
Vrea ştiu eu ce, aşteapt-o iar şi iară!
Tu, ce-nghiţi naţii, fii un pic măicuţă
De frumuseţi! Şi ele-or să dispară!
Răreşte femeieştile boli! Ia
Eroi în ceruri tu, oricîţi ai vrea!

10

Mult ingenua Adeline, am spus,
Cînd interesul îi era stîrnit,
Nu se-avînta ca noi, cu dor nespus.
Din bună creştere, da, negreşit,
Nu arăta-ncotro i-i gîndul dus,
Dar trup şi suflet s-ar fi dăruit
Ea unei patime nevinovate,
De-i merita simţirile curate.

11

Gazeta vie, Faima,-i adusese
Despre-ale lui Juan crailîcuri veşti,
Dar nu-s femeile, ca noi, adese,
Rigide de-aud astfel de poveşti;
Şi-apoi Juan vădea purtări alese
În marile saloane englezeşti,
Căci ca Alcibiade[3], bunăoară,
Uşor se adapta la orice ţară.

12

Era şi mai seducător părînd
Că n-ar vrea să seducă; nici un gest,
Nici studiat, nici afectat nicicînd;
Trecea uşor al comportării test
Şi n-arăta un Cupidon[4] ce-n gînd
Ar zice: — „Rezistaţi-mi!" Nu contest
Că asta face-un dandy, însă-i strică
Bărbatului bărbat, la o adică.

13

Metoda-i proastă, orice dandy ştie,
Dar pentru-al meu Juan era perfectă,
Căci unic el era, în armonie
Cu sine într-o lume prea selectă.
Că era sincer, dulcea-i voce vie
O dovedea, purtarea lui corectă.
Nici dracu' nu are săgeţi în cucură
Asemeni vocii dulci, ce inimi bucură.

14

Firesc blajin, să işte bănuială?
O, nu privea timid, da nici în gardă
Nu te punea. Părea,-n învălmăşeală,
Pe el că se-apără, să nu se piardă.
Adesea modestia ideală
E ca virtutea (cît o ţii în zgardă!),
Şi poţi să tragi foloase foarte mari
Om nepretenţios de ştii s-apari.

15

Senin, afabil, vesel fără zavă,
Insinuant fără insinuaţie,
I-aprecia pe toţi ca pe o marfă,
Dar nu trăda ăst fapt în conversaţie.
Părea băţoşilor să spună: —„Iar vă
Umflaţi în pene?“ — nu cu ostentaţie,
Doar cît să-i simtă marea demnitate,
Necăutînd superioritate.

16

Cu doamnele, în schimb, era exact
Cum ele şi-l închipuiau că este;
De-i bun crochiul, *verbum sat*, cu tact,
Ele-ntregesc un bun tablou, oneste.
Cînd puse-s ele pe-un artistic act,
De-i gîndul lor lumină ori funest e,
Schimbări la faţă scot, în chip şi fel,
De l-ar întrece şi pe Rafael[5].

17

Mylady greu ghicea un caracter,
Dar să şi-l zugrăvească era-n stare;
Cei înţelepţi şi cei mai buni sub cer
Aşa greşesc... E filozoafă mare
Experienţa — însă-al ei mister,
Dacă-l pătrunzi de tot, cumplit te doare.
Persecutaţii înţelepţi dau lecţii
Uuitînd că au nebuni discipoli, bieţii!

18

Ce, nu-i aşa Locke[6], Bacon, tu, Socrate,
Şi tu, Cel-Mai-Divin, prost înţeles,[1]
Căci mulţi doctrinei tale-i pun în spate
C-ar drege tot ce-n lume e de dres?
Lumi izbăvit-ai, dar bigoţii-aşa te
Ştiu răsplăti, căzînd în crunt eres!
Cu fapte rele umple poţi volume,
Dar naţiile-or spune răul cum e!

19

Ci stînd pe-un promontoriu mai umil,
  În mijlocul varietății vieții,
Al gloriei vis eu altui lasu-i-l
  Și-mi urmăresc eroii mei, iubeții,
Ciupind idei din viață într-un stil
  Mai liber decît și-au ales poeții:
Vorbesc cu neastîmpărata-mi muză
Precum la o plimbare ce m-amuză.

20

Nu știu dacă se cere prea mult har
  Să-nșiri atîtea versuri alandala,
Dar e plăcut să conversezi sprințar,
  Încît nicicînd să nu simți osteneala:
Știu doar că nu-s servil, chiar de-s flecar,
  Că lumii-i cînt urgiile și fala
Și că,-n zăbavnicile mele ore,
Sînt, cu plăcere,-un *improvvisatore*.[7]

21

„*Omnia vult* belle *Matho dicere — dic aliquando*
  Et bene, *dic* neutrum, *dic aliquando* male."[8]
Ah, *belle*-i pentru genii, în vreun canto;
  Pe *bene*-l facem veseli sau cu jale;
Neutrum este greu, din cînd în *quando*,
  Dar zi de zi ne iese *male*-n cale,
Și-l practicăm! Ei, de la cap la coadă,
Aflați de toate-n lunga mea șaradă.

22

Modest sînt, nu? În modestie-s forte;
  Mîndria-i slăbiciunea mea.., Scriu, deci,
Tot alandala, versuri în cohorte.
  Mi-am vrut poemul scurt, nu un ghiveci,
Dar să-i flatezi pe critici crunt efort e.
  Era concis tiranilor zevzeci
De le cîntam *apusul!* Mare-ambiție!
Dar eu născut sînt pentru opoziție.

23

Eu celor slabi le ţin întruna partea,
Încît, de-ar cădea mai-marii de-azi
Şi „cîinii ar veni la rînd", eu soarta,
Zău, le-aş împărtăşi-o la necaz,
Chiar de mi-aş rîde-un pic că-s şterşi din cartea
Istoriei — şi-aţi face şi voi haz
Că-s regalist, căci eu urăsc, în toate,
Şi democratica regalitate.

24

Eu aş fi fost un soţ model, se pare,
Prin starea asta de n-aş fi trecut.
Puteam fi prins de schivnică ardoare,
Dar pentru cultul meu necunoscut.
Lui Priscián[9] i-aş sparge capul oare?
Cămaşă de nebun purtam, ciufut,
Cum sînt poeţii dacă, prin batjocuri,
Nu-mi înţeţeau poeticele focuri?

25

Însă, *laissez aller*...[10] Cînt cavalerii
Şi doamnele ce Timpu-mi împrumută;
Cu aripi viguroase nu vă sperii,
Longin[11] sau Stagiritul[12] nu m-ajută.
Greu este ca în stihuri mii, puzderii,
Să pui culoarea astfel concepută
Ca, din moravuri artificiale,
Să iasă adevăruri generale.

26

Pe oameni îi fac astăzi obiceiurile;
Ei le făceau pe ele-n străvechime;
În ţarc îşi află vieţii lor temeiurile,
Ca turmele — şi-n proză sau în rime,
Greu poţi descrie viaţa sub poleiurile
Ce straturi stau pe-adevărate schime;
Cum să descrii ce-a fost descris mai bine?
Banalitatea de-azi în artă ţine?

27

Oricum, tu, muza mea, la drum! Hai, zboară,
Sau dă din aripi cel puțin, rebelă!
Sublimă cînd nu ești, fii foc și pară,
Ori țeapănă, cum țeapăn se revelă
Cîte-un edict de stat — a cîtea oară!
Columb descoperi c-o caravelă,
Sau brigantină, -America! Și noi
Descoperi-vom, sigur, lucruri noi!

28

Mylady Adeline simțea atracție
Pentru Juan — simțea că nu îndură
(Deh, la senzații proaspete reacție,
Sau îi părea necopt, plămadă pură!)
Să-l vadă că se pierde... Satisfacție
Cum n-află-n jumătate de măsură
Femeia, hotărî, dintr-un răsuflet,
Să-i mîntuiască ispititul suflet.

29

Ei sfaturile îi plăceau — primite
Sau date gratis pe parcursul vieții,
Căci ele-s doar cu mulțumiri plătite,
Și-acesta-i, pentru sfaturi, prețul pieții,
Ci dînd prinos moralei, pe cinstite,
Își zise că, în floarea tinereții,
Moral e să te-nsori — și-i dădu sfat
Să se însoare neîntîrziat.

30

Juan dădu răspuns cuviincios
Că spre însurătoare se îndeamnă,
Dar mariajul neavantajos
I-ar fi, că are treburi astă toamnă.
Și,-apoi, să și-o cunoască-ar fi frumos
Pe viitoarea inimii lui doamnă.
Sînt cîteva spre care gîndu-l bate,
Dar, din nefericire,-s măritate.

31

Femeia are grijă-ntîi de sine —
Să se mărite: — apoi de fraţi, surori
Să stea ca tomurile-n rafturi, bine.
Apoi, ca rentierii strîngători,
Plăceri mai mari nu are, mai divine
Decît să facă multe-nsurători.
Ce, e păcat? Din contră! De aceea
De de-astea se ocupă mult femeia.

32

N-a fost femeie castă (în afară
De-o miss nemăritată sau pe cale
De-a fi, sau o bătrînă domnişoară)
Să nu observe,-n pat, pe lîngă oale,
Cum Unităţile se desfăşoară,
(Nu-aristotelice, ci conjugale!),
Cu toate că, ades, din străvechime,
Se schimbă-n melodrame, pantomime.

33

Mereu au un fiu unic, un grozav
Moştenitor sau un prieten bun;
Un Sir John vesel, un lord George mai grav
Ce nu ar mai ajunge-n veci străbun
De nu i-ar fi însurătorii sclav.
Tradiţiile gestul i-l impun,
Iar ele la-ndemînă au logodnice
Cu droaia, care, sigur, fi-vor rodnice.

34

Din ele-aleg ba o moştenitoare,
Ba una toată nuri, ba o suavă
Cu glas ca trilul de privighetoare,
Ba una ce-o s-ajungă doamnă gravă,
Ba una ce relaţii nalte are,
Ba una s-o iei fără de zăbavă
Că are calităţi ce-s cît o zestre,
Căci ele în alegere-s maestre!

35

Rapp Armonistul, cînd căsătoria[II]
A abolit-o-n urbea *Armonie*
(Ciudat, înfloritoare, căci, cu mia,
Nu-ndură guri de prunci în plus să vie,
Ce ar împiedica zburdălnicia
Iubirii) — el de ce, să-mi spuneți mie,
Îi zise *Armonie* urbei lui
În care doamnă căsnicia nu-i?

36

Predicatorule, te-ncui! Să-și bată
Vru joc de amîndouă-n chip bizar?
La nemți și-o fi-nvățat doctrina toată?
Nu știu, dar secta lui bogată-i chiar
Și toți pioși, profund cinstiți se-arată,
Pe cînd la noi se-ntîmplă asta rar.
Eu nu de ritual mă iau — de nume!
Și cum oare de-a prins în Noua-Lume?

37

Dar Rapp nu e ca bunele matroane
Ce-ar crește, *malgré*[13] Malthus, generații
Și-au grije de-amănuntele umane,
Modeste,-ale divinei procreații,
Încît se nasc pe lume milioane,
Din care jumătate-s emigrații,
Trist rezultat al patimilor, of!,
Și-al nemaipomenitului cartof!

38

Știa de Malthus Adeline? El este
Porunca unsprecea: „Să nu te-nsori!"[14]
(Decît *cu cheag!* Eu asta din poveste
Am înțeles). Nu-s printre-admiratori.
Și nu vrea peana mea nici să conteste
O „eminentă mînă" — dar fiori[III]
Mă trec, căci viața-i prea ascetică
De schimbi căsătoria-n aritmetică.

39

Oricum ea îşi zicea că are-avere
Juan destulă dacă, din avans
Greşit pornită sfînta-mperechere,
Iubirea-ar trece printr-un trist balans
Şi un divorţ (ce, faptu-i rar?) s-ar cere,
Stricîndu-se al Căsniciei Dans,
Ca-n *Dansul Morţii* al lui Holbein[15] unde
Probabil că acelaşi sens se-ascunde.

40

Şi-acum te pune, mylady, pe-ales!
Miss Carty, miss Pat Patpacat şi miss...
Miss Blitz, miss Fitz, miss Sony, miss Succes
Puteau să-i împlinească-al vieţii vis.
Cu toate ea vorbi, binenţeles,
Tot lăudîndu-l pe Juan... Precis
Că dacă îl bătea la cap statornic,
Ar fi mers totul precum un ceasornic.

41

Miss Lack apoi, cea dulce ca o mare
De vară (comparaţia-i la modă!)
Model de calm cum şi moştenitoare
Unică, albă lapte şi comodă,
Dar şi albastru-avea-n adînc, se pare.
Şi ce? Amorul nu are metodă,
Dar mariajul să se-mbuibe apt e;
(Se recomandă, ca dietă, lapte!)

42

Apoi, strălucitoare ca un astru,
Miss Wampy ce, fîşneaţă şi vioaie,
Visa o stea sau un cordon albastru,
Dar ducii-s rari, sau n-a stîrnit văpaie
În unul care-a mai rămas sihastru
Cu cîntec de sirenă (tot bălaie).
Se mulţumise c-un cadet... Rus? Turc?
Totuna-i — eu cu de-astea nu mă-ncurc.

43

Urma... dar nu cu doamnele de față!
Să iasă-ntîi... Urma minunea castei,
Ea, Aurora Rabby o dulceață,
O stea născîndă, invitata gazdei,
Bogată și din stirpe tot semeață,
Divină pentru-oglinda lumii astei,
Boboc de trandafir în clipa rară
Cînd să se-nvolte-aștepți — o domnișoară

44

Orfană, vai, cu moștenirea toată
De tutori privegheată, buni și drepți.
Creștea ea fără seamăn, minunată,
Dar sîngele-apă, zic cei înțelepți
Că nu se face — și însingurată
Părea — și la ce alta să te-aștepți
Cînd moartea ți-a răpit ce-aveai mai scump
Și-ți dorm părinții în sicriu de plumb?

45

Copilă încă, un ceva sublim
Avea-n priviri, da, o melancolie
Ca-n ochii unui dulce serafim,
Și ruptă nu din Timp părea să fie.
Voioasă, gravă-n gîndul ei intim,
Părea să plîngă-a omului urgie —
Un înger ce-i sta raiului în poartă
Plîngînd a surghiuniților grea soartă.

46

O austeră, sinceră catolică,
Dulceața nepierzîndu-și-o prea mult,
Ținînd, nu ca valoare doar simbolică,
La decăzutu-n Anglia vechi cult.
Renume prin credința apostolică
Părinții ei prin greu, cumplit tumult
Și-au dobîndit, al convertirii gînd
Prin a lor minte netrecînd nicicînd.

47

Spre lumea prea puţin ei cunoscută
Privea ca nedorind să o cunoască!
O solitară floare şi tăcută
Era parcă făptura ei cerească.
Stîrnea respect divina ei ţinută
Şi sufletu-i pe-un tron părea să crească.
Departe sta de ale lumii sfere
Şi sigură era de-a ei putere.

48

Ci în al Adelinei catalog
Ea dintre frumuseţi omisă-a fost,
Măcar că zestrea mare-i sta zălog
Că n-ar fi fost un mariaj anost.
Apoi şi farmece avea, mă rog,
Cît să se simtă celelalte prost,
Şi orice tînăr nalt, plăcut şi suplu
Cu ea ar fi dorit a face cuplu.

49

Omisă precum al lui Brutus bust
Cînd mari procesiuni făcea Tiberiu![16]
Să-i fie asta lui Juan pe gust?
Nu! Şi cînd o-ntrebă pe ce criteriu
Răspunse Adeline cam cu dezgust,
Aflîndu-se în propriu-i imperiu:
— Mă mir ce-aflaţi, mai mulţi bărbaţi de soi,
La fandosita asta rece sloi!"

50

Juan: — „Ştiţi, ea catolică-i, de neam.
Ne-am potrivi... Cu alta de mă-nsor,
Se-mbolnăveşte mama teamă am.
M-ar excomunica nendurător
Şi Papa..." Adeline însă-n program
Avea ca oricărui ascultător
Părerea ei oricum să-i vîre-n minte,
Deci repetă ce-a spus mai înainte.

51

De ce nu? Rezonabilul motiv
De-i bun — nu pierzi nimic dacă-l repeţi!
De e greşit, repetă-l agresiv!
Pierzi prin concizii, nu zvîrlind săgeţi.
Convingi şi-un politician parşiv
Prin insistenţe... Păi, cum altfel vreţi?
Îl sastiseşti pe unul — şi cedează,
Dar scopul ţi-ai atins, şi-asta contează!

52

De ce-avea Adeline prejudecăţi
Faţă de-o sfîntă pură şi copilă
Fermecătoare, toată calităţi,
Mă miră, şi mă mir şi-aici, pe filă,
Căci nobilelor generozităţi
Se dedica, plăcută şi gentilă.
Dar viaţa asta mi-a tot dat indicii
Că şi Natura-i plină de capricii.

53

O, poate nu-i plăcea că-i prea senină
În faţa micilor nimicuri care
Pe tineri îi vrăjesc... Au ce-i dezbină
Pe oameni (pe femei mai mult, îmi pare),
Ca umilitul geniu? Lumea-i plină
De pilde de-astea: Cezar, el, cel mare,
De-Antoniu n-a fost umilit?[17] Să-nduri
E greu privirea unor ochi vii, puri.

54

Nu, pizmă nu era, căci mai presus
Era de pizmă; nici dispreţ; cum poţi
Privi perfecţiunea chiar de sus?
Nici gelozie (cred) dar oameni toţi
Sîntem — un *ignes fatui*[18] — s-a spus.
Mai greu este să spui ce nu socoţi
Că ar fi fost decît să spui ce ştii
Şi crezi că el! Mai bine te abţii.

55

Ci Aurora nu ştia că este
Atît de discutată; ea un fir
Era-n şuvoi, dar cu sclipiri celeste;
Erau o strălucire de delir
Cu toţii — valuri ce purtau pe creste
Vii scăpărări de-o clipă... Mă şi mir
Că ea zîmbea doar, zîmbet juvenil
De prea copil şi prea puţin copil.

56

Nu îi păsa că Adeline aici
Era strălucitoare de nespus,
Ci o privea ca pe un licurici,
Cu ochii căutînd lumini de sus,
Iar pe Juan nu-l intuia, căci nici
Sîbilă[19] nu era, asta-i exclus,
Dar nu o fascina un meteor,
Căci seamă nu ţinea ea de decor.

57

Şi nici de faima lui de crai, cum fac
Femeile cînd însuşiri şi vicii
Amestecate tare li-s pe plac;
Păcate ce atrag ca dulci suplicii
Şi nebunii ce fac din înger drac
Ei nu-i spuneau nimic — şi-aici aici-i:
Era nepăsătoare ea din fire,
Sau prea avea de-sine-stăpînire?

58

Nu pricepea Juan... Nu semăna
Cu-a sa Haydée pierdută dar, prin fire,
Se comporta în alt fel mîndră ea.
Turcoaica era flamă de simţire,
Natura însăşi. cum nici nu putea
Fi Aurora; o deosebire
Era-ntre ele ca-ntre floare şi
Un diamant sclipind de ape vii.

59

Aşa-i că-i comparaţia măiastră?
Hai la poveste! Cum ar zice Scott
„Sun goarna de război"[20] Şi dumneavoastră
Să ştiţi că strigătul din el îl scot.
Slugi, sarazini, creştini — au ce nu-ncastră
El, drag amic, alcătuind un tot?
Şi Shakespeare, şi Voltaire moştenitor
Ni l-au lăsat, se pare, tuturor.

60

Pot şí eu, mai frivol, în genul meu
Să zgîrîi a umanităţii crustă.
Descriu, (ei mă citesc sau nu) mereu
Mă critică — şi ce-i de nu mă gustă?
Duşmani îşi face muza mea, ştiu eu,
Prin ăst poem, dar cînd în groapa-ngustă
Voi zace, se va zice-n astă lume
C-am fost poet drăguţ (nu de renume!)

61

Discuţia, sau ăst intim congres
(Aşa sfîrşesc congresele) un pic
De-acid turnă-n dulceaţă, mai ales
Că ea se şi-ncăpăţîna (cu şic!)
...Dar sună clopoţelul, şi dau ghes
Cucoanele — o, nu de cină zic
Că sună, ci de-acea *juma de oră*
Cînd ele toaletele-şi adoră.

62

Şi ce bravuri la masă! Ce armură!
Platouri, furculiţe, tăvi, cuţite!
De la Homer (la el nu-i umplutură
Descrierea ospeţelor!) cumplit e
Să le descrii pe astea, căci cultură
Cer astea mai moderne, că-s sucite
Reţetele şi mult, mult prea destule,
Cum nici în alchimistele formule.

63

Deci: *Soupe à la bonne femme.* De unde, drace?
Calcan pentru-apetituri mari şi,-apoi
Dinde à la Perigeaux — o, cum aş face
Să mă descurc? Şi-o supă mái de soi,
O *soupe à la Beauveau*, nu de potroace,
Flancată de-o doradă; ea, (şí voi
S-aflaţi v-o spun) flancată pe măsură
De-un porc — spre slava lui, făcut friptură.

64

Se cere s-adun totul la o misă,
Sau masă; dacă intru în detalii,
Excese face muza mea descrisă
Carnală de poeţii, idealii.
De-i *bonne vivante*, nu-i prin stomac decisă
Să cadă în păcat — că-n minte-aşa li-i.
De-o gustărică doar nevoie are
Spre-a nu-i scădea nespusa ei ardoare.

65

Somon fileuri, sosuri genoveze,
Volailles à la Condé, hălci de vînat
Un alt Ammon[21] din viaţă să reteze.
(Va mai apare unu-adevărat?)
Jambon glacé westfalic (s-abuzeze
Apicius[22] de el s-ar fi-ntîmplat).
Ca ale Cleopatrei perle,-n spume
Curgeau şampaniile de renume.

66

Urmau apoi şi alte bunătăţi,
À l'espagnolle, à l'allemande sau *à la*...
Nu le pricep, da-nfulecau bucăţi
Din ele oaspeţií de toată fala.
Dar *entremets*-urile pofta să-ţi
Astîmpere-aşteptîndu-ţi *triumfala*
Robă-a lui Lucullus[23] — şi, zău, nu bluf e,
Fileuri, zeci, de potîrnichi cu trufe![IV]

67

Ce-s laurii pe lîngă slava lor?
Colb, zdrenţe! Unde-i arcul triumfal
Nălţat peste-un cumplit prădat popor?
Dar carele izbînzii? Toate-,n val,
S-au dus unde-al mîncărurilor spor
Se duce şi el — loc universal.
Dar voi, moderni eroi, cu gloanţe-anume,
Cînd nemuri-veţi potîrnichi pe lume?

68

Nu-s rele trufele ca garnitură,
Urmate de *petits puits d'amour*[24]
Din enciclopedii reţete fură
Oricine preparîndu-le, v-o jur
Pe gustul lui, de este în măsură,
Din carne şi din peşte... Ce huzur!!
Dar *les petits puits d'amour* în slăvi[V]
Te nalţă — fără prăjituri pe tăvi.

69

Se pierde intelectul contemplînd
Atîtea feluri ultra de bucate!
O, cîte indigestii, rînd pe rînd,
Cer matematici să le-nşiri pe toate!
Adam mînca frugal — însă de cînd
Căzu, sînt bucătarii puşi pe roate
Şi e gătitul grea ştiinţă care
Reţete cere şi dicţionare.

70

Fălci mestecă şi se ciocnesc pocale!
Gurmanzii se îndoapă... Multe doamne
Să fie cumpătate-află cu cale.
Pe tineri cine poate să-i condamne
Că fac la fel, stînd mai mult la taclale
Cu domnişoarele,-n plăcute toamne
Ca asta dacă, precum se întîmplă.
Cu cîte una stau mai tîmplă-n tîmplă?

71

Mult din ce-i *gibier*[25] eu las de-o parte:
Salmis[26], *purée* şi *consommé*, ce eu
Consum — să-mi iasă bine rima-n carte,
Cum n-ar ieşi de-aş consuma mereu,
În stil John Bull, roast beef-uri; nu-s pentru-arte
Costiţele! Ciolanul pică greu
(Cu varză!) Dar cum am cinat, eu ştiu,
Nici o becaţă nu pot să descriu.

72

Renunţ la îngheţată, torturi, fructe
Ce omul pentru *goût*[27] le-a inventat.
Stomacul tău cît n-a prins să se-nfrupte.,
Poţi *goût* să-i zici; cînd eşti îndestulat,
Zi-i *gust* — că-ncepe tare să se lupte,
Simţind că este supraîncărcat,
Şi de la *goût* la gută-i doar un pas!
Să ne ferim, bolnavi cît n-am rămas!

73

Măslina însoţind un vin s-o trec
Aici? Nu pot! Menu-ul nelipsit
Mi-a fost în Spania, pe plaiul grec,
La Lucca[28], pe Himmetus[29], negreşit,
Pe Sunium[30] — mîncînd, bînd vinul sec
Pe iarbă — încercînd să-l şi imit
Pe Diogene, ce oricum mi-e drag,
Căci din filozofia lui mă trag.

74

În haosul de peşti, vînat, legume,
Sofisticate toate,-al nostru sol
Fu aşezat, printre ilustre nume,
În faţa unei tăvi à *l'espagnole*,
Nu domnişoară, însă după cum e
Gătită tava, spun fără ocol
Că semăna cu doamnele frumoase.
Şi-n ea, ah, ce de bunătăţi gustoase!

75

Îl aşezaseră-ntre Aurora
  Şi lady Adeline, un fapt ciudat,
Greu pentr-un tînăr mîncăcios la ora
  Cînd ar fi şi privit şi şi mîncat,
Dar cunoscut vă este tuturora
  Că Adeline îi dase straşnic sfat,
Nu încurajator — şi-acum părea
Cu ochii că-i pătrunde-n suflet ea.

76

Eu cred că ochii au urechi... E cert
  Că de dincolo de auz le vine
Micuţelor cîte-un ecou alert
  Ca muzicile sferelor divine
Ce-s, pentru noi, misterios concert.
  Frumosul sex aude-ades şi bine
Lungi dialoguri, chiar de un cuvînt
Nu s-a rostit, să fie-adus de vînt.

77

Era pentru un *preux chevalier*
  Greu de-ndurat a fetei nepăsare;
Părea a-i spune un nimic că e,
  Măcar că nu era un oarecare,
Şi-atunci noi să ne mai mirăm de ce
  Sta ca pe ghimpi ori ca o navă care
E prinsă între doi gheţari din laturi,
Şi-n urma unor excelente sfaturi?

78

Vorbi despre nimicuri — dar în van;
  Ea nu-i răspunse, nici politicoasă
Destul nu îi zîmbi lui don Juan.
  Privea aiurea — mîndră sau sfioasă?
Sau gîndu-i hoinărea spre alt liman,
  Absentă de la-ndestulata masă?
Nu ştiu, dar scăpărau victorioşi
Ai Adelinei ochi răutăcioşi,

79

Parcă zicînd: „Ţi-am spus eu!"... Ştiţi că nu mă
Încîntă ăst triumf primejdios
Pentru amanţi şi-amici, căci de la glumă
Se-ajunge-ades la faptul serios.
Pe-un gentleman povaţa nu-l îndrumă.
Rănit e-n *eul* său orgolios.
Prezicem toţi ce *este* sau ce-*a fost*,
Urînd pe cei care ne iau la rost.

80

Juan păru atuncea doritor a
Mai da dovezi de-atenţie în plus,
Încît (din zvonuri ştiu, şi tuturora
Vă spun ce-am auzit, nu ce-am dedus)
Din nepăsarea-i calmă pe-Aurora
Tot o trezi — şi junelui intrus,
Ce o smulsese parcă dintr-un vis,
Îi şi zîmbi de două ori deschis.

81

Trecu şi l-antrebări — un lucru rar
Din parte-i — încît Adeline profetă
Cam proastă se simţi, simţind c-apar
La Aurora fiţe de cochetă.
Se-ating extremele.... Nevoie-i doar
Să se mai mişte, ca-ntr-o piruetă.
Dar Adeline greşit prindea să vadă,
Căci fata era altfel de plămadă.

82

Juan însă, prin mîndră umilinţă,
(Aş zice eu) era cuceritor;
Părea s-asculte ca pe o sentinţă
Ce spune-o doamnă, îndatoritor.
Vioi sau grav, trecea cu uşurinţă
De la un ton la altul. Răbdător,
Ştia pe oameni să-i atragă el,
Pe nesimţite, spre-al lui propriu ţel.

83

De-l confundase Aurora-ntîi
Cu roiul de flecari adoratori,
Crezîndu-l, totuşi, mai cu saţ că îi
(Aşa-ncep lucruri mari adeseori,
Din fleacuri ce par fără căpătîi)
Flatată se simţi, uşori fiori
Trecînd-o — căci ghicea-n a lui căldură
Nu complimente ci dezinvoltură.

84

Şi mai era şi chipeş, fapt *mem. con.*
Printre femei, ce duce-adesea poate
La *crim. con.* cu nevestele... Plocon
Juriştilor las cazul spre-a-l dezbate,
Că-s de digresiuni sătul, rezon!
Şi,-apoi, un chipeş chip mai fermecat e
Adeseori decît o bună carte
Şi-o fascinează pe-o femeie foarte.

85

Cărţi Aurora prefera,-nţeleaptă:
Nu Graţiile, ci Minerva ei
Îi arăta în viaţă calea dreaptă.
Dar nici Virtutea nu e la femei
Chiar în corset, cum e la vîrsta aptă
De a-i da vieţii un rigid temei;
Socrate, al virtuţilor model,
Penchant[31] n-avu pentru frumos şi el?

86

La şaişpe ani şi fetele-s socratice,
Naiv socratice, precum Socrate.
Sublimul înţelept al urbei attice
La şaptezeci de-şi permiteă păcate,
(În dialogurile lui dramatice
Ne-o spune Platon[32]) o fecioară poate
Sau nu privi sfioasă ce-i frumos?
E-un *sine qua*[33] al ei, zic eu, duios.

87

Eu, ştiţi, ca lordul Coke (vezi Littleton)[34],
De cîte ori exprim două păreri,
Ce par contrarii, nu la unison,
A doua-i cea mai bună... Poţi să speri
C-o ţin şi pe a treia-ntr-un cotlon —
Banc trist, dar poţi poetului să-i ceri
Să fie consecvent într-o poveste?
Ar mai descrie lumea el cum este?

88

De oamenii se contrazic, nu pot
Să-i contrazic pe ei, pe mine, — o lume?
Ce poţi nega cînd te-ndoieşti de tot?
Eu nu m-a contrazis nicicînd anume.
De-are-Adevărul limpezi unde, glod
Prind pe parcurs şi au pătate spume,
Trecînd prin contradicţii, încît arta
Deschide adevărurilor poarta.

89

În poezii şi-n fabule se minte,
Dar de le sameni în pămînt arabil,
În ele adevărul pur se simte.
Realitatea-i fapt mai suportabil —
Dar ce-i realitatea? Cine-n minte
Deţine-al ei secret impenetrabil?
Au filozofii? Nu! Resping preá multe.
Religia? În ce secte oculte?

90

E clar că milioane n-au dreptate,
Dar, poate, reieşi-va c-au avut.
Ne-ajute Domnul! Poate-o să se-arate
Un nou profet, far pentru om născut,
Ori cel vechi — fără unul nu se poate,
Căci şi părerile, dac-au trecut
Milenii, nu mai sînt atît de proaspete
Din cer de nu ne vine un sfînt oaspete.

91

Dar iar mă bag în metafizici? Nime
Ca mine nu urăşte controversa,
Dar ori prin nebunii să mă anime,
Ori soarta-mi tot spre colţuri dure mers-a
Prezent, trecut şi viitor în rime
De-amestec eu mereu — sau viceversa
Deşi-mi plac un troian şi-un tirian[35],
Că-s moderat eu, prezbiterian, —

92

De rol de filozof modest mi-asum,
Cum şi de telog — imparţial
Între troian şi tirian precum
Lord Eldon[36] c-un nebun bun de spital —
Subsolul lumii lui John Bull oricum
Se cere să-l arat cum e, real,
Că-mi fierbe sîngele ca Heela[37] cînd
Îi văd pe regi legi pururi uzurpînd!

93

Politica, religia ades
Mi-atrag condeiul, spre varietate,
Dar şi cu scop moral, s-asezonez
Această gîscă de societate,
Încît să capete un gust ales,
Căci versurile mi-s condimentate.
Acum, să fiu pe gustul fiecărui,
Vreau supranaturalul să vi-l dărui

94

Renunţ la argumente — şi tentaţii
N-o să mă mai abată, jur, din drum!
Mă voi schimba total... De ce confraţii[38]
Să spună că mi-e muza nu ştiu cum,
Cînd eu mi-o ştiu neprihănită? Daţi-i
Răgaz, căci, din al muzelor duium,
De ea lucrează mai puţin, în schimb
Observ că place multora de-un timp.

95

Grav cititor, văzut-ai vreo stafie?
Ah, nu! Ai auzit de ele... Taci;
Nu regreta c-ai așteptat, căci mie
Mi-e dat să ți-o ivesc în ochi bùimaci;
Nu, nu-mi rîd de-apariții, sursă vie
De-adînc mister, ce te și bagă-n draci,
Dar au în ele și ceva sublim.
Am pentru asta un motiv intim.

96

Și serios... Rîzi? Rîde! Nu rîd eu
Cît rîsul nu mi-i sincer... Cred, declar
Că e un loc ce-i bîntuit mereu.
Nu, nu spun unde — și motivu-i clar:
„De umbre-i Richard speriat din greu".[39]
Pe scurt, ades mi-s nervii ca pe jar
Cînd la fantome mă gîndesc — și-s rob
Sperieturilor cum fost-a Hobbes[40]. VI

97

E noapte neagră... (Chiar și noaptea-mi pică
Să cînt... Rar buhă-s; des, privighetoare).
Lugubru pasărea Minervei[41] țipă
Și discordantă e a ei chemare.
Portrete din pereți în astă clipă
Mă fac să tremur de înfiorare;
Cărbunii-n sobă mai mocnesc, morțiu,
Și stat-am treaz, cred, pînă prea tîrziu.

98

Deci, nefiind un scriitor diurn,
Căci ziua mă gîndesc la alte cele,
De meditez — zvîrl naltul meu coturn;
Vă las pe mîine, stihuri ale mele,
Căci sînt pătruns de un fior nocturn,
Aducător de umbre — dar pe ele
Nu le numiți deodată superstiție,
Cît nu-mi cunoașteți propria condiție.

E viața între două lumi hoinară,
Ca steaua între înnoptări și zori.
Știm ce sîntem? Ce fi-vom? Totul zboară,
Ducînd cu sine vieți de muritori;
Val după val apare iar și iară
Pe-al secolelor vast ocean... Pier sori;
Imperii, monumente, idealuri
De-o clipă sînt — sînt trecătoare valuri.

Notele lui Byron la Cîntul al cincisprezecelea

I. *Şi tu, Cel-Mai-Divin, prost înţeles,*

(Str. 18, v. 2)

Cum în aceste vremuri e necesar să eviţi orice ambiguitate, recunosc că prin Cel-Mai-Divin mă refer la Christos. Dacă vreodată Dumnezeu a fost om, sau omul Dumnezeu, Christos a fost şi om, şi Dumnezeu. N-am atacat niciodată credinţa în Christos, ci uzul — sau abuzul — care se face de această credinţă. Odată, Mr. Canning a făcut apel la creştinism pentru a justifica sclavia negrilor, şi Mr. Wilberforce n-a prea găsit cum să-l contrazică. Dar oare Christos a fost răstignit pentru ca negrii să poată fi biciuiţi? Dacă aşa stau lucrurile, mai bine s-ar fi născut mulatru, ca să le dea ambelor culori umane o şansă egală de libertate sau cel puţin de mîntuire.

II. *Rapp Armonistul, cînd căsătoria*

(Str. 35, v. 1)

Această ciudată şi înfloritoare colonie germană din America nu exclude cu totul căsătoria, cum fac „tremuricii", dar impune atîtea restricţii asupra numărului de copii admişi a se naşte într-un număr de ani; aceste naşteri, după cum remarcă Mr. Hulme[1], se întîmplă în aceeaşi lună a anului. Armoniştii[2], (numele li se trage de la aşezarea lor) sînt descrişi de mai mulţi care s-au ocupat de ei ca o sectă înfloritoare, pioasă şi paşnică.

III. *O „eminentă mînă", dar fiori*

(Str. 38, v. 6)

După cum spune Mr. Pope, Jacob Tonson[3] obişnuia să-i numească pe scriitori „pene îndemînatice", „oameni de onoare" şi, mai ales, „mîini eminente". *Vide* Correspondence etc., etc.,

IV. *Fileuri, zeci, de potîrnichi cu trufe.*

(Str. 66, v. 8)

Bucate „à la Lucullus". Acest erou, care a cucerit Orientul, îşi datorează faima şi transplantării cireşului în Europa, fiind primul care l-a adus pe continent, precum şi denumirilor cîtorva excelente feluri de mîncare; şi nu-mi dau seama dacă (în afară de indigestii) n-a adus omenirii mai mari servicii prin bucătăria decît prin cuceririle lui. Un cireş poate egala un laur cîştigat prin vărsare de sînge; pe lîngă asta, el a izbutit să-şi dobîndească celebritatea prin amîndouă.

V. *Dar les* **petits puits d'amour** *în slăvi*

(Str. 68, v. 7)

***Petits puits d'amour garnis de confitures* — specialitate clasică pentru** felul doi de mîncare.

VI. *Sperielurilor cum fost-a Hobbes.*

(Str. 96, v. 8)

Hobbes, care se îndoia de propriul său suflet, a fost destul de puţin onest faţă de sufletele altor oameni, încît să le nege apariţiile, de care-i era frică.

Cîntul al şaisprezecelea

1

Sub Cyrus, tinerii-nvăţau să tragă
  Cu arcul, călăria şi să spună
Doar adevărul[1]... Călăria-i dragă
  Şi-azi tinerilor ce-s de stirpe bună;
Trag şi din arc, cu două corzi, în şagă;
  Spun şi-adevărul (numai cînd le tună!)
Dar pentru arc simt mai ales chemarea,
Că-şi *arcuiesc* în plecăciuni spinarea.

2

Ce cauze are-acest efect defect,
  „Căci cauze-are-un efect defectuos"[2],
Nu cercetez, n-am timp de-acest aspect.
  Dar muza mea, mă laud bucuros,
Chiar de-are slăbiciuni (e om perfect?)
  Şi-aduce unor nebunii prinos,
E cea mai sinceră din toate cele
Ce le-am ştiut în timpul vieţii mele.

3

Tratînd orice, nimic nu retractează,
  Deci ăst poem va fi sălbăticie
De lucruri nemaipomenite,-o groază,
  Cum n-afli nicăieri în poezie.

Va fi şi-amărăciune-n dulce oază;
Nu vă miraţi, aşa e dat să fie,
Căci eu vorbesc, atent cum la detalii-s,
De rebus cunctis et quibusdam aliis.[3]

4

Din toate adevărurile ei,
Acum va spune supraadevărul.
Vorbeam de o fantomă... Ei, şi ce-i?
Cum, vi s-a şi făcut măciucă părul?
Cunoaşteţi voi tărîmul unde cei
Ce-s vii vor sta? Le ştiţi cum va răspărul?
Să-nchidem gura scepticilor care
Nici lui Columb măcar nu-i dau crezare;

5

Sînt unii care vor a ni-i impune
Pe Monmouth[4] şi Turpin[5] ce, în poveşti,
Grozavi sînt cînd e vorba de-o minune,
Dar Sfîntul Augustin[6] pe toţi aceşti
Oricum i-ntrece cînd ritos îţi spune
Să crezi în imposibil. De doreşti
S-adauge şi raţiuni credibile,
Răspunsul ferm i-i: *quia impossibile.*

6

Deci credeţi, muritori, în ce-i ocult!
De-i improbabil faptul — credeţi doar!
De-i imposibil — credeţi şi mai mult.
Să credeţi pe cuvînt... Profan apar,
Şi nu vreau să citez (că sînt şi cult!)
Misterele ce sfinţi din calendar
Ca pe-o poruncă le-au primit — şi-n care,
De-s disputate, mulţi cred cu ardoare.

7

Nu zic, ca Johnson[7], că de şase mii
De ani se-arată orişicărei naţii
Cîte-un strigoi de mult dus dintre vii.

Ce-i straniu în aceste revelații
E că, deși-s negate și deși
Nicicînd nu-i intră rațiunii-n grații,
Ceva mult mai puternic le ajută...
S-o nege cineva-n orice dispută!

8

...Sfîrșite-s prînzul, cina, dansul, toate;
Pier roehii precum scamele de nor,
Căci pleacă doamnele, omagiate
Îndeajuns, spre cîte-un dormitor,
Și domnii s-au retras... Se sting, uitate,
Luminile în sfeșnicele lor
Și slabă pîlpîirea lor se-ngînă
Cu pala lună ce-i pe cer stăpînă.

9

Sfîrșitul de petrecere-i precum
Șampania cînd nu mai face spumă,
Ca o filozofie ce prin fum
De îndoială nervii ți-i consumă,
Ca un sifon ce nu mai face bum,
Sau fîss; ca salcia cînd nici o brumă
De vînt nu-i iscă foșnet în frunzare
Și-o vezi că stă pleoștită-plîngătoare,

10

Ca opiul ce-un somn nesomn ți-aduce,
Sau ca... nimic! Pot faptul să-l compar
Cu sine. Comparației pun cruce!
Vreți comparație perfectă? Dar
Cu astea-s toți, din veci, la o răscruce.
Ce-i purpura de Tyr[8]? Din scoici, cu har[1]
E scoasă? Ori din coșenile? Piară
Cu toți *tir*-anii, toți, din orice țară!

11

Să te gătești de-un bal, e-un chin, și-i chin
Să te dezbraci: ca a lui Nesus mantă
Simți hainele — și năluciri îți vin.

„Iar am pierdut o zi!“ E obsedantă
Expresia lui Titus[9]! Eu susţin
Că zile, nopţi pe-a bucuriei pantă
Am petrecut, dar cîte nopţi şi zile
Nu pierdem toţi cu chestii inutile?

12

Juan simţea,-n, odaia lui retras,
Că e neliniştit şi încurcat,
C-avea-Aurora vii ochi, dulce glas,
Pe dos faţă de-al Adelinei sfat.
De seama şi-ar fi dat ce,-n acel ceas,
S-a petrecut — ar fi filozofat,
Căci stingi cîte un chin filozofînd.
El sta doar şi ofta din cînd în cînd.

13

Da, da, ofta... Şi mai era şi-o lună,
Lăcaş din veci al dulcilor suspine,
Cît nordu-ngăduia, nu chiar nebună
De plină, pală chiar cînd cer senin e,
De-l îndemna pe-al meu erou să spună
„O, tu...“ ceea ce, ştim noi foarte bine,
Înseamnă un în faşe egotism;
De-aş sta să-l lămuresc, ar fi-un truism.

14

Dar astronom, poet, îndrăgostit,
Păstor, ţăran stînd să contemple luna,
E de idei abstracte năpădit.
Vin gînduri mari din lună totdeauna,
(Sau guturai, cum însumi am păţit!)
Şi cîte taine n-află ea, nebuna?!
De-n poezie credem şi-n cuvinte,
Stăpînă-i peste inimi, mări şi minte.

15

În gotica-i odaie, gînditor,
Pus nu pe somn, mai mult pe contemplare,
Stătea Juan... Un clipocit uşor

Răzbea de dinspre lac şi-o-nfiorare
De noapte de mister. Sub geam, decor,
Se-afla (firește!)-o salcă plîngătoare.
Sclipea cascada viu privirii sale,
Pornind să-şi taie-apoi prin umbre cale.

16

Pe masă, ori pe noptieră poate,
Nu ştiu *precis* (doar ştiţi că am un cult
Pentru-amănunte — toate-s însemnate
Cînd pregătesc un tainic fapt ocult!)
Ardea o lumînare... Luminate,
Vedea-ntr-o nişă chipuri de demult,
Sculpturi, vitralii, ce-a lăsat neros
În vechi castele Timpul nemilos.

17

Apoi, cum noaptea rece era clară,
Deschise uşa şi-ntr-o galerie
Ieşi, în care evii adunară
Portrete, doamne caste (cum se ştie!)
Şi cavaleri cu viaţă legendară.
Dar par lugubre-n umbră cenuşie
Imaginile morţilor şi-o teamă
Fantasmagorică în suflet cheamă.

18

Monahii şi-asprii cavaleri par vii.
Sub clar de lună,-n liniştea nocturnă,
Auzi ecoul paşilor tăi şi,
Cînd capul tău cu teamă se întoarnă,
Ies spectrele din ramele-aurii
Şi glasuri, crezi, te-ameninţă din urnă
Te-ntreabă paşii cum cutezi să-ţi porţi
Pe-aici — să turburi somnul celor morţi?

19

Frumoasele ce-au fermecat alt veac
Surîd livid sub pîlpîiri de stele.

Pe pînză parcă vii li se desfac
Fluturătoare pletele rebele;
Au ochi de vis, sclipind, dar chip posac
Iveşte Moartea din priviri, din piele.
Portretul e trecuta noastră clipă
Cît încă-n ramă nu se înfiripă.

20

Juan, gîndind că totu-i schimbător,
Şi Timpul, şi Femeia, auzea
Doar paşii şi suspinul lui de dor,
Cînd brusc, auzu-i prinse altceva,
Ceva, zău, supranatural, fior
În piept stîrnind — ori poate că era
Un şoarece — şi faptu-i grav, deoărece
Pe mulţi îi înspăimîntă cîte-un şoarece.

21

Dar nu!... Era, în cenuşie rasă,
Cu glugă, un călugăr, greu păşind,
Însă neauzit, ba-n umbra deasă
Pierind, ba în lumină revenind.
Foşnea doar rasa lui misterioasă
Ca-n „Machbeth" vrăjitoarele plutind,
Însă umbla... Lîngă Juan ajuns,
El se simţi de-un ochi sclipind pătruns.

22

Juan mai că-mpietri... Da, auzise
Că bîntuie-o fantomă prin castel,
Credea însă că-i vorba doar de vise,
De superstiţii spuse cu mult zel.
Exact ca aurul ce, pare-mi-se,
E azi hîrtii, căci nu-l vedem defel.
Dar ce vedea Juan aproape-n comă
Era un abur, sau chiar o fantomă?

23

Trecu de multe ori acea făptură
De aer, de pămînt, de cer... De stană
Stătea Juan, cu părul şerpi, c-o gură
Să spună vrînd ceva — dorinţă vană,
Căci îi era şi gura piatră dură.
Au ce voia călugăru-n sutană?
Vroia să-ntrebe — dar sforţarea-n van
Se arăta mereu pentru Juan.

24

Trecu iar umbra... Lung şi sepulcral
Era ăst coridor, deci cum să crezi
Că faptul este supranatural
Cînd pe-un călugăr ba-l vezi, ba nu-l vezi?
Iar uşi erau o groază,-n licăr pal,
Legi fizice-atestau că pot grămezi
De oameni să dispară şi s-apară —
Dar lui Juan nu-i era treaba clară.

25

Stătu un veac parcă tot aşteptînd,
De neclintit, să-l vadă de apare
În locul unde fost-a de curînd.
Apoi îşi zise că a fost visare,
Dar tot nu se trezea... Cînd, tremurînd,
Îşi reveni,-n sfîrşit, cu grabă mare,
Sleit se-ntoarse în odaia lui,
Vrînd să se lase pradă somnului.

26

Doar lumînarea nu ardea albastră
Acolo... Era totul cum lăsase...
Chiar ochii şi-i frecă lîngă fereastră,
Şi ei firesc văzură, şi nu rase
De schivnici... Şi luă gazeta noastră,
Citi cum regii ne aduc ponoase
Şi despre un brevet mai nou prin care
Se stinge mai curat o lumînare.

27

Din lumea asta era totul clar,
Dar mîna-i tremura... Cred că citise
Despre Horne Tooke[10], lingvistul temerar.
Se dezbrăcă, se pregăti de vise,
Își aminti de-acel călugăr chiar
Și,-apoi, uitînd de rugi și paraclise,
(Jur, nu călugărul îi fu narcotic!)
Tun adormi, cuprins de-un somn despotic.

28

Se mai trezi, tot cu fantoma-n minte,
Gîndind că, de le-ar spune ce-a văzut,
Toți l-ar lua în rîs de-acu-nainte,
Și faptul n-ar fi fost defel plăcut.
Valetul, între timp, i-aduse-aminte
Că-i caz să se dea jos din așternut
Și să se-mbrace. Un valet leal
Avea Juan, extrem de punctual.

29

Ca tînăr, îi plăcea cu mult dichis
Să se îmbrace — însă azi departe
Îi era gîndul, fapt de neadmis;
Oglinda chiar și-o puse deoparte,
Cravatei nodul (gordian[11], precis!)
Prost i-l făcu, un pic cam într-o parte,
Și-și mai lăsă, să spunem adevărul,
Pe frunte-n neorînduială părul!

30

Se așeză,-n salon, la ceai dar tot
Îngîndurat, încît se arse și
La lingură recurse... Să spun pot
Că îl văzură că-i *distrait* ochi vii,
Iscoditori, iar Adeline, de tot
Surprinsă, curioasă îl privi.
Era ceva cu el, dar *ce* anume,
Nu, nu ghicea... Văzu că pal oricum e,

31

Şi-atunci păli şi ea, privind în jos
Şi murmurînd ceva — dar mut eu sunt,
Şi nu spun ce... Lord Henry, tacticos,
Îi z se: — „Pîinea n-are destul unt."
Ducesa Fitz-Fulke vălul mătăsos
Şi-l răsuci tăcînd... Ca amănunt,
Spun c-Aurora îl privi surprinsă,
În felul ei, tot calmă şi distinsă.

32

Ci tot văzîndu-l rece,-nchis în sine,
Mylady-l ntrebă de-i prost dispus.
— „Da, zise el — mi-e rău... ba nu, mi-e bine..."
Al casei doctor grabnic fu adus
Şi pulsul i-l luă cum se cuvine,
Vrînd şi să afle diplomatul rus
De ce boli suferă, însă Juan
Îi spuse: — „Ah, vă străduiţi în van,

33

Că n-am nimic... ba am..." Misterioase
Răspunsuri!. Se simţea şi-aşa, şi-aşa,
Dar se părea că-ntr-un delir intrase
Şi că îl supără uşor ceva
Nu boală şi nu temeri serioase,
Încît nevoie, sigur, nu avea
De doctor. Cum lord Henry acum, gata,
Îşi înghiţise-alene ciocolata,

34

Cu unt destul pe fiece tartină,
Grăi că e surprins că azi Juan
Nu e vioi... Oare din ce pricină?
Pe Fitz-Fulke o-ntrebă apoi ăst an
Cum se mai simte ducele. Ea, fină,
Răspunse că al ducelui duşman
E guta, boală care greu o-ndură
Aristocratica încheietură.

35

Apoi se-ntoarse spre Juan să-i spună
Că-i pare rău că-i prost dispus: ci oare
O fi văzut călugărul pe lună?
— „Călugărul? — sări Juan — ce, care
Călugăr?“ Şi simţi că nu-i a bună.
Se stăpînea, însă păli mai tare.
— „Cum, de acel călugăr cenuşiu[12]
Să nu fi auzit? De cînd mă ştiu

36

Ne bîntuie castelul!“ — „Niciodată!“
— „Ei, nu se poatez Faima însă spune,
Chiar dacă-i mincinoasă cîteodată,
Poveşti despre această viziune.
Da, spectrul, poate, mai sfios se-arată,
Sau ochii şi urechile străbune
Aveau mai mult har şi puteau să-l vadă.
De-un timp, mai rar ne e pe-aici iscoadă.

37

Nu prea demult...“ Dar Adeline, văzînd
Că se tot schimbă tînărul la faţă;
Venindu-i şi ei acel spectru-n gînd,
Grăi: —„Mylord, dac-azi de dimineaţă
De glume-ai chef, fă alta. De curînd
Ai spus povestea — nu ne mai răsfaţă,
Şi nici mai bună nu se face-anume“.
—„Cum, Adeline, crezi că am chef de glume?

38

Eram în luna noastră cea de miere
Cînd...„ —“Ah, a fost de mult, şi importanţă,
Zău, n-are... Dar vă cînt eu, cu plăcere,
Balada lui.“ Luă, cu eleganţă,
O harpă, ca Diana-n nalte sfere
Cînd arcu-şi ia, ochind cu cutezanţă,
Şi înstrună un cînt ce mulţi îl ştiu:
„Şi fost-a un călugăr cenuşiu“.

39

— „Dar cîntă-l cu cuvinte, că le-ai scris."
Spre ceilalţi: — „Adeline e şi poetă!"
Cum să n-asculte toţi un glas de vis
Cîntînd o melodie desuetă
Cînd trei talente ea avea, precis:
Cuvinte, voce, măestrie netă
În stăpînirea harpei, cum nu are
Pe astă lume-o doamnă oarecare?

40

După seducătoare şovăială —
Alt farmec al unor fermecătoare
Şi virtuoase — toată doar sfială,
Privind în jos întîi, cu-nviorare
În glas apoi, o voce ideală
Uni cu struna harpei. Mare har e
Să cînţi cu glas neprefăcut, firesc
Ca ea străvechiul cîntec englezesc

„De noi, ah, să fugă călugăr cu glugă
Ce stă pe o piatră
Şi, morţilor slugă, şoptește o rugă
Pe vechea lui vatră;
De cînd în exil lord Amundeville
Trimise călugării toţi.
Dar unul revine mereu, tiptil,
Să scapi de dînsul nu poţi.

II

Trimis-a un rege, prin fărădelege,
Soldaţii să-i piardă
Pe bieţii călugări şi-n lanţuri să-i lege,
Şi totul în jur să ardă,
Dar el a rămas negonit, nelegat,
Părînd nu din lut plămădit,
C-apare la porţi, în altar, nencetat,
Dar numai noaptea-i zărit.

III

De este de bine că vine tiptil,
Sau este de rău,
De veacuri castelul lui Amundeville
E drag lăcaș al său.
Cînd lorzii se-nsoară, el stă să apară
Cu chip de pămînt,
Iar cînd, bunăoară, în groapă scoboară,
Le stă pe mormînt.

IV

Cînd naște-un copil, el plînsetul și-l
Revarsă-n ecouri,
Dar vesel e cînd un Amundeville
Coboară-n cavouri.
Îl vezi rătăcind, dar chipul nicicînd
Nu-i vezi, că-i sub glugă.
Doar ochii de mort îi vezi scăpărînd
Blestem cît îndrugă.

V

Păzește-ne, Doamne, de negrul călugăr,
Căci pe mănăstire
El noaptea-i stăpîn, în neagra lui glugă,
Venind din nefire,
Doar noaptea venind, cu pasul tiptil,
Iar ziua,-n castel,
Stăpîni sînt urmașii lui Amundeville,
Dar noaptea-i domn el.

VI

De taci tu chitic, nu-ți zice nimic
În noaptea cea oarbă,
Și lunecă lin din hol în portic,
Ca roua pe iarbă.
Să nu-l blestemați, rugați-vă doar,
La ceasul de tihnă,
Ca sufletul lui ce-i spectru hoinar
Să-și afle odihnă".

41

Ci ale harpei corzi vibrară încă,
Ea cînd tăcu, de-un son armonios;
Urmă răgaz de liniște adîncă,
De-ascultători vrăjiți de-un cînt frumos;
Aplauzele a tăcerii stîncă
O sparseră apoi, tumultuos,
Încît ea, cîntăreața și harpista,
Se fîstîci precum pe scenă-artista.

42

Porni însă, ca pentru sine doar,
Pe harpă iar să-nstrune melodii,
S-arate vrînd cu carul c-are har,
Dar cîntă doar în clipele pustii,
Și-n joacă, și arată lumii rar,
Zîmbind trufașă ce ar izbuti
Să facă și-n a muzicii privință,
Un pic mai mult dacă și-ar da silință.

43

Or, (că-s pedant, iertați!) călca-n picioare
Orgoliul lui Platon, cum făcuse
Un cinic c-un orgoliu și mai mare,
Vrînd filozoficești mînii suspuse
Să zgîndărească, însă, drept urmare,
„Albina attică" văzu că nu se
Alege decît c-un tăios răspuns,
Căci ea cu acu-i propriu s-a împuns.[11]

44

Mylady, astfel, lăsa umbrei pradă,
(Ușor executînd ce diletante
Fac cu emfază mare și paradă)
Un semi-har fără zvîcniri vibrante,
Căci de-asta-i vorba, melodia fadă
Cînd și-o înstrună, veșnic ezitante,
Miss X sau lady Y pentru mame
Sau invitați în stare să le-aclame.

45

O, voi, seri lungi cu un duet, c-un trio,
Extazuri, admiraţii şi ovaţii!
Oh, cîte *mamma mia* şi-*amor mio* —
Plăcerea muzicalei noastre naţii,
Tanti palpiti, lasciami şi-*addio*,
Plus *tu mi chamas*[13] de prin alte spaţii —
Din Portingalia n-am auzit
Cînd de italieni ne-am plictisit![III]

46

Cînta mylady şi *bravuras* din
Mai noul babilon — dar şi cîntări
Din Erin, Scoţia cu glas divin;
Vorbea de Lochaber[14] care-i pe mări
Dorit de cei plutind spre ţărm străin,
Stîrnind despre-a lor patrie visări,
De ce vedeau muntenii-n munţii lor.
Şi compunea chiar melodii, cu spor!

47

Avea pînă şi-o tentă de *albastră*,
Căci versuri compunea (mai mult în minte)
Şi-n epigrame ea era măiastră;
Însă era albastru-i mai cuminte,
Nu ca albastru-nchis din vremea noastră.
Credea că-i mare Pope şi, în cuvinte,
Fapt şi mai grav, nu se sfia de nime
Cînd sta părerea asta să-şi exprime.

48

Iar Aurora, de vorbim de gust,
Azi termometru pentru caractere,
Simţea că-i al lui Shakespeare vers robust
Căci trece de-ale lumii noastre sfere.
I se părea magnific şi august,
Pe-a sufletului ei simţiri şi vrere,
C-adînci simţiri nutrea, cu tot nesaţiul,
Fără liman — dar multe precum Spaţiul.

49

Ci graţia cu graţii doar trupeşti,
Prea plina Hebe[15], Fitz-Fulke, ce-avea minte
(De-avea!) cît poţi pe faţă să-i ghiceşti,
Şi faţa-i fascina de n-am cuvinte,
Căci spre-a greşi vădea-nclinări fireşti,
(Răutăcios sînt? Nu! De şi-ar dezminte
Femeile pornirea, prin constrîngeri,
Ne-am crede, printre ele, printre îngeri!)

50

Spre poezie nu simţea-nclinare,
Chiar dacă *Ghidul Băii*[16] îl citise,
Cum şi „*Triumfuri*“ (Hayley[17], mi se pare,
Le-a scris) şi-aflase-n ele, ah, ca-n vise,
Temperament! — trăirile ei rare
De după măritiş fiind descrise.
Sonete-i mai plăceau şi *bouts-rimés*[18]-uri,
Ei dedicate însă, la dineuri.

51

Nu ştiu ce Adeline voia cîntînd
Balada... Să-i abată lui Juan
De la fantomă speriatul gînd -
Prin glumă? Îşi făcuse vreun alt plan,
Prin atmosfera din baladă vrînd
Să-l sperie încă şi mai avan?
Eu v-aş descrie totul, elocvent,
Dar nu ştiu... cel puţin, pentru moment.

52

Şi-avu asupra lui Juan efect,
Căci îl făcu din nou stăpîn pe sine.
O, rar eşti deajuns de circumspect
În lumea bună! Fii atent cu tine.
Că nu ştii dacă mediul select
Te ia în rîs ori milei scutu-i ţine.
Adoptă măştile ipocriziei,
Chiar de o să-i displaci ginocraţiei!

53

Juan își reveni deci, și purcese
Să afle-n text niște ieșiri glumețe,
Fapt mult pe placul lubricei ducese,
Care ceru-amănunte, cu finețe:
Dac-aparițiile erau dese,
Călugărul dacă vădea noblețe
Față de lorzi, de le-aducea onoruri,
Fiind prezent la-nmormîntări și-amoruri.

54

Vorbi la nesfîrșit despre stafii,
Nu poți; drept superstiții idioate
Luară faptul mulți... Mai grijulii
Fură-alții, că-l credeau pe jumătate.
Juan, cînd fu-ntrebat, nu se sfii
Să dea răspuns spontan pe cît se poate,
Dar cît mai, cît mai în doi peri, încît
Să pară că încă-i nehotărît.

55

La prînz se despărțiră, mirați ba
Că-i prea devreme, ba că-i prea tîrziu.
Să joace cărți se duseră cîțiva,
Să lenevească alții, pe cît știu.
Cinci, șase merseră spre-a admira
Niște ogari și-un cal cu pedigree,
Ce-avea să concureze,-n luna mai,
Cu șanse mari, la cursele de cai.

56

Venise și un negustor de artă
C-un Tizian de nevîndut pe care,
Să-l cumpere, mulți prinți și duci se ceartă.
Și regele-l dorise cu ardoare,
Dar nu putea să fie pungă-spartă
În vremi de dări prea mici, deci la strîmtoare,
Chiar de binevoiește, cam în silă,
Să-și mai accepte lista lui civilă.

57

Mylord era cunoscător, iubire
Pentru artişti nutrind, de nu pentru-arte,
Şi-l consultau fără deosebire,
Fiind părerea-i importantă foarte.
Ar fi fost pentru negustor cinstire
Să-i dăruie tabloul — căci departe
De el e gîndul de cîştig, dar, vai,
Cînd om eşti, şi de bani nevoie ai!

58

Era şi-un got, un fel de arhitect
Visînd un gotic Babel — şi venit
Să afle-n aste ziduri vreun defect,
Căci roade Timpul chiar şi grosul zid.
Tot cercetînd, făcuse un proiect
De noi clădiri, zidite mai solid,
Care, după totală dărîmare,
S-ar fi chemat, e clar, *restaurare*.

59

Ar fi de-ajuns cîteva mii de lire,
Colea, un fleac, — cum proiectanţii zic,
Dar va ieşi minune de clădire
Pe care să n-o zdruncine nimic
Şi-i va aduce lordului cinstire
Şi peste veacuri ăst castel antic
În gotic stil restaurat — mărire
Plătită nu în bani nemţeşti, ci-n lire.[IV]

60

Să execute-o ipotecă doi
Jurişti se străduiau, mai cercetînd
Neplăţi de-arenzi şi dijme. Ştim şi noi
Că dijmele discordii nasc de cînd
Biserica mici boiernaşi, şuvoi,
Şi-atrase-n contra ei.[19] Venea la rînd
Şi un argat c-un porc şi-un bou bălţat.
Că-s buni de expoziţii s-a aflat.

61

Ci doi braconieri, prinşi în capcană,
Urmau a fi *trataţi* la închisoare.
În gubă stacojie, o codană
Cu părul strîns, cu frică,-n aşteptare
Stătea. (Urăsc privelişte tirană
De cînd... dar eu la parohie dare,
Zău, n-am plătit!) şi guba descheiată
Vădea că e borţoasă biata fată.

62

Un ou cum intră-n sticlă n-am de gînd
Să aflu... Nici cum iese: n-are-a face.
Dar spun că lordul meu, nu de curînd,
Era,-n ţinut, judecător de pace.
Că Scout, administratorul, avînd
Şi-un martor, şi prin nu ştiu ce mijloace,
A prins-o braconînd fără ruşine
Prin ale Firii mari păduri virgine.

63

Or, un judecător de pace-i grav
Priveghetor al legilor moralei;
El pedepseşte-un păcătos năravl
Vînatul rod al ocrotirii sale-il
Dar fără acte cînd cîte-un mîrşav
Se ia de cîte-o fată, mare jale-i,
Căci cel mai greu e-a ocroti, sub soare,
Ba prepeliţele, ba fata mare.

64

Ce pală era fata vinovată
Părea boită ea care, firesc,
Era întotdeauna-mbujorată.
Femeile de neam cînd se trezesc,
De nu-s mai smeade, palide arată.
Ea însă era, poate, ruşinată
Că e plăpîndă — şi pălise tare.
O lady doar roşeşte, vină de-are.

65

Din ochi plecaţi în jos, strălucitori,
Dar *espiègle*[20],-o lacrimă vărsa.
S-o şteargă ar fi vrut adeseori,
Căci nu plîngea sentimentală ea;
Joc nu-şi bătea de batjocoritori,
Şi nici nu se gîndea c-ar cuteza;
Sta aşteptînd un cutremurător
Lipsit de milă interogator.

66

Desigur, nu stăteau ciopor cu toţii,
Ci doamnele-n salon; în cabinet
Juriştii; iar argatul, porcul, hoţii
În curte; Arhitectu-ntr-un carnet
Nota ceva, sublime-avînd emoţii,
Iar negustorul de tablouri net
Cîştig visa (scriind cu mîini active,
Ca generalii cînd trimit misive.)

67

Sta fata părăsită-n marea sală,
Iar Scout, dîrz al moralei păzitor,
Bea bere dintr-o cană cît o oală,
Nicicînd de-un ţap sau halbă doritor.
Sta şi-aştepta înfricoşată, pală,
Să se adune-al juzilor sobor,
Spre-a hotărî (fapt greu de îndurat)
Ce tată are pruncul aşteptat.

68

Lord Henry-al nostru, printre cîini şi cai,
Avea deci şi-alte grele ocupaţii,
Iar în bucătăria lui, ce mai!,
Gemeau de treabă toţi, căci potentaţii
Şi mese publice dau şi,-n alai,
Vin invitaţii şi neinvitaţii,
Chiar dacă nu ţine „deschisă casă".
Dar boiernaşi şi cavaleri la masă

69

Vin — nepoftiţii deci (că aşa i-aş spune
Eu unei *invitaţii generale.)*
Mici boiernaşi, stăpîni peste cătune,
Sau cavaleri săraci ciocneau pocale,
Golind din butii vinurile bune;
Stăteau cu cei mai nobili la taclale,
Vorbind de-alegeri, drumul cel mai sigur
Spre mai superiorii-n rang, v-asgiur.

70

Lord Henry se-avînta colegial
În luptele electorale, dar
L-avea pe-un conte scoţian rival,
De Giftgabbit, şi fiul lui sforar,
De Zargabbit, ce-avea alt ideal,
Adică, cică tatălui contrar,
Deci alt partid şi „alte interese"
Ce lor comune le erau adese.

71

Curtenitor şi îndatoritor,
Din toţi el îşi făcea prieteni buni;
Vorbea frumos, era-n „serviciul lor"
Şi, mai ales, făcea promisiuni
De n-afla-n catastife un locşor
Pentru-altele. Însă făcea minuni,
Cuvîntul ba ţinîndu-şi, ba uitîndu-l,
Ca şi-alţii — da-i mersese ani de-a rîndul.

72[21]

Şi libertatea, şi proprietatea
Iubindu-le, cum şi ocîrmuirea,
La mijloc îl ţinea onestitatea
Între-astea. Regelui dădea cinstirea,
Şi nu-i putea ştirbi autoritatea
Neacceptînd ce nu ar fi în firea
Lui liberală, sinecuri ce el
Desfiinţate le-ar dori — un ţel

73

Ce Legea însă-ar zdruncina! Oricum,
El era liber „să mărturisească".
Parlamentară frază, căci acum
Ea înnoieşte limba englezească!
Dar nu pe-al opoziţiei strîmb drum
Se vrea ajuns la ţinta lui firească
De-a face bine naţiunii: greu
Trudea, dar fără vreun profit, mereu.

74

Rîvnea doar viaţa paşnică, privată,
Dar cum să lase-un rege singur cînd
De haos patria-i ameninţată?
Cînd cuţitoaie-n mînă agitînd,
Dau demagogii buzna toţi, în gloată,
Să taie nodul gordian tot vrînd
(Sau *georgian)* ce strînge laolaltă
Regi, lorzi, comune spre-o menire naltă?

75

Mai bine aperi totul, neclintit,
La post stînd şi-n vremi crunte, viforoase,[22]
Cît nu eşti sastisit, destituit,
Chiar dacă nu tragi niscaiva foloase.
O, pentru Anglia ar fi cumplit
Dregătoriile de-ar fi retrase!
Stînd dîrz pe-al neschimbării meterez,
Lord Henry era mîndru că-i englez.

76

Se socotea mult mai independent
Decît cei neplătiţi de stat să fie.
Doar tîrfele, soldaţii-n regiment
Sînt mai presus de gloatele ce-nvie
Revoltele şi haosul dement.
Un om de stat vădeşte-astfel mîndrie
Faţă de vulg — cum nişte servitori
Se uită mîndri, demni la cerşetori.

77

Îmi aparţine cea din urmă frază...
Lord Henry-atît zicea: „Destul am spus;
Toţi aţi citit sau auzit cu groază
De-acea estradă unde mulţi, de sus,
Pretind independenţa cu emfază!
Eu nu mă bag!“... Ah, dulce-i de nespus
Cel clopoţel de prînz! Să-i cînt s-ar cere
Şi binecuvîntarea! Cu plăcere,

78

Dar am întîrziat, deci mă distrez;
Era chiolhan ca-n vremuri de demult,
O fală-a Albionului şi-un crez,
De parcă-i glorie mîncatul mult.
Hartane, conversaţii fără miez,
Formalitatea preschimbată-n cult,
Toţi laolaltă nelalocul lor —
Belşug, dar totul fad, plictisitor.

79

Formal familiari stau boiernaşii,
Mylorzii-amabili, de orgoliu plini,
Iar servitorii, măsurîndu-şi paşii,
Se străduiau să nu le afle vini
Aşti inşi priviţi de sus de ei, căci cá şi
Stăpînii lor, greşind cu-aceşti vecini,
Puteau dregătoria să şi-o piardă,
Aşa că necurmat erau în gardă.

80

Erau şi vînători cu iuţi ogari,
Buni trăgători ce nu lasă în iarbă
O potîrniche, nici de zile mari.
Erau, apoi, şi graşi prelaţi cu barbă,
Dîrji perceptori de dijme — şi vicari
Ce dorul de nuntiri făceau să fiarbă
În inimi, psalmi cîntînd mai rar şi,-apoi,
Mai des, un cîntecel de chef, vioi.

81

Erau şi nişte hîtri de la ţară,
  Şi nişte exilaţi de la oraş
Veniţi s-admire iarba-ntîia oară,
  Nu tot al urbei neted, lins pavaj.
Stam lîngă cel ce,-n predici, foc şi pară
  Era — chiar Peter Pith[23], păstor abraş
De suflete, băgînd în mine strechea.
Rar om mi-a asurzit ca el urechea!

82

Din Londra îl ştiam, din zile cînd
  Era un comesean scăpărător
Un rang ecleziastic nalt sperînd.
  (O, Providenţă, ce şerpuitor
Ni se arată drumul tău oricînd!)
  Şi fu numit vicar, ca, tunător,
S-alunge printre mlaştini pe Satana,[24]
În Lincoln el purtîndu-şi azi sutana.

83

Îi erau predici vorbele de duh,
  Vorbe de duh fiind ale lui predici,
Dar printre mlaştini greu rîzi, că-i năduh,
  Şi nici de stenografi nu prea te-mpiedici
Spre-a le nota sub jilavul văzduh.
  Sărmanul! Unor ţărănoi besmetici
Le predica, fiind chiar bucuros
De le stîrneşte-o clipă rîsul gros!

84

„E o deosebire-ntre-o regină
  Şi-un cerşetor" — se spune-n cîntec, ori
A fost — c-ajunse una o ruină
  Cum n-ajung nici sărmanii cerşetori.
Vicarul nu-i episcop; cana fină
  Nu-i vas de lut; biftecul, nici să mori,
Nu e spartana ciorbă — dar eroi
Hrănit-au toate,-n vremuri vechi şi noi.

85

Dar dintre-ale Naturii mari contraste
  Mai mare-i cel dintre oraş şi sat.
Oraşu-i preferabil pentru-o oaste
  De oameni care vor neapărat
A se căpătui, din orice caste,
  Căci, neavînd ei sufletul curat,
Şi nici lăuntrice puteri, adese
Mînaţi de-ambiţii sînt şi interese.

86

Dar *en avant*[25]! Tînjesc iubiri uşoare
  La mari banchete, printre oaspeţi — sute,
Chiar de-i o masă bună, stîrnitoare
  De dor de-amor, că doar un fapt ştiut e
Din şcoală: cum că Bacus, Ceres tare
  Legaţi de Venus sînt. Cei doi, pe vrute,
Să n-o ţină-n post negru, mare danie
De trufe îi făcură şi şampanie.

87

Juan la întîmplare se-aşezase
  Pe-un scaun — şi se plictisea de moarte.
Da, clincheteau cuţite, linguri, vase,
  Însă *distrait* se arăta el foarte
Stînd printre feţele simandicoase;
  Cînd mormăi-un vecin că şi-ar vrea parte
De-o aripă de peşte-a treia oară,
Juan abia de prinse să tresară;

88

Privi în jur, văzu că toţi îl tot
  Priveau cu zîmbete, chiar cam rînjite,
Şi se roşi la chip... (Eu spune pot
  Nimic că nu te scoate din sărite
Precum un zîmbet-rînjet idiot.)
  Luă cuţitul şi, pe negîndite,
Vecinului îi şi tăie Juan
O ditai jumătate de calcan.

89

O gafă nu era, căci un mîncău
  Era vecinul, dar ceilalţi, şi ei
Vrînd din calcan, se supărară rău.
  Ce, lordul află că e cu temei
La masa lui să cheme-un popîndău?
  Cum nu ştia nici preţul la hamei
Şi la ovăz, cîţiva-şi dădură coturi,
Şi ras lord Henry fu de patru voturi.

90

Ei nu ştiau sau nu le-ar fi păsat
  C-al meu Juan văzuse o *stafie;*
Plini de materii după-atît mîncat,
  La niscai duhuri gîndul să le fie?
Mă-ntreb (fapt caraghios dar şi ciudat)
  Cum în asemeni hoituri pot să-nvie
Şi duhuri — sau cum duhurile pot
Să aibă-asemeni trupuri? Dar din tot

91

Ce îl înconjura pe-al meu erou,
  Din toţi cei ce găsiră că-i stîngaci
Şi visător (printre femei ecou
  Stîrnise el, căci lumea, ce să-i faci,
E doritoare de ceva mai nou
  Chiar şi la ţară — şi le bagi în draci
Pe boiernaşele provinciale,
De te fac ferfeniţă la taclale), —

92

Surprins fu doar de faptul c-Aurora,
  Zîmbind, în ochii lui privise ţintă.
Un zîmbet rar, ne este tuturora
  Ştiut, *ceva* înseamnă, fără smintă.
Dar nu că i-a sunat iubirii ora
  Spunea ăst zîmbet; nu-l făcea să simtă
Capcana dulce-n el, ce ţi-o întind
Femeile cu al iubirii jind.

93

Nedumerire şi compătimire
Ghicea în el — şi se roşi de ciudă,
Fapt nenţelept, căci măcar o privire
Îi dăruise ea, ce, altfel, crudă
Părea c-ar fi cu-a altora simţire,
Ştiindu-se c-atenţie ea nú dă
Nicicui... El, cu stafia-n cap, se pare
Că se simţea lipsit de apărare.

94

Ce-i rău e că ea nu roşi ca el,
Nici nu se fîstîci; sta liniştită,
Nu gravă; ochii şi-i plecă niţel
Cînd nu îl mai privi... Păli-o clipită
Uşor... De ce? Nu ştiu... Dar ea, niţel
Era cu faţa albă plămădită
Şi rar se-nviora a ei făptură,
Fiind ca marea străvezie, pură.

95

Ci Adeline azi doar pentru renume
Se străduia, cu demnitate-atentă,
Cu toată astă prea pestriţă lume,
Şi zîmbete-mpărţea, condescendentă.
Desigur, se purta aşa anume,
Fiind mereu în mintea ei prezentă;
Ideea noilor alegeri care
Cer a relaţiilor vechi păstrare.

96

Era eficientă, dar şi-n gol
Juan văzu că uneori priveşte;
Dansa parcă jucîndu-şi al ei *rôle*
Şi nu părea că s-ar purta fireşte,
Că mult făcea numai din protocol
Şi că la alte lucruri se gîndeşte,
Încît el fu cuprins de îndoială
Şi se-ntrebă-ntrucît era *reală*.

97

Se comporta perfect, răspuns precis
Dînd orişicui, astfel că unii, poate,
Că-n piept nu are inimă-ar fi zis,
Dar nu era decît mobilitate,[V]
Temperament, nu artă cu dichis.
Sînt false comportări şi-adevărate,
Căci sinceri sînt cei ce, cu nonşalanţă,
Se adaptează după circumstanţă.

98

Talentul ăsta naşte-artişti, actori,
Romancieri — eroi mai rar; niciodînd
Nu naşte înţelepţi, ci oratori,
Chiar şi financiari din cînd în cînd,
Ce legile lui Cocker[26], uneori,
Le anulează, veşnic perorînd,
Încît în loc de cifre ne servesc
Metafore în stil politicesc.

99

Poeţi ai aritmeticii sînt cei
Ce, de nu spun că cinci fac doi plus doi,
Ne-au dovedit că patru face trei,
De judeci după cît iau de la noi
Şi cît ne dau; pe-amortizări temei
De pun, cum şi pe *lichidări* apoi,
E-n van, c-adînca datoriei mare
Înghite tot şi-i înspăimîntătoare.

100

Cît Adeline făcea pe-amfitrioana,
Frumoasa Fitz-Fulke se simţea grozav.
Ridicolului îi era spioana,
Dar nu rîdea în nas, c-ar fi fost grav.
Ridicolul îi este modei mana
Şi-o strînge albine ce-au acest năravˌ
Răutăcios dorind să se desfete
Abia după aceea, pe-ndelete.

101

Sfîrşi pînă la urmă lunga seară,
Se-ajunse la cafea, chemate fură
Trăsurile; pe rînd se ridicară
Cucoanele, cu bun-rămasu-n gură,
După tipicul lor mai de la ţară.
Cu plecăciuni stîngace, domnii vrură
A le urma, tot lăudînd ospăţul,
Pe lady Adeline şi tot răsfăţul.

102

Căldura, farmecul şi politeţea
Îi lăudau, şi-a ei sinceritate
Ce o vădise şi-azi în chip măreţ ea.
Da, *rangu*-şi merita, adevărat e,
Şi fericirea... Şi, apoi, nobleţea
Şi rochia în evidenţă-i scoate,
Că-i simplă şi deloc simandicoasă,
În chip ciudat de fericit aleasă.

103

Abia plecară, lăudînd-o toţi,
Că ea se şi porni pe diatribe,
Că erau prost crescuţi, nişte netoţi
Şi bădărani, nu ştiu decît să ţipe
Vorbind... Şi unor unchi, cumnaţi, nepoţi
De-ai lor le mai găsi ea multe hibe,
Şi le găsi nevestele hidoase,
Prost coafate, ţopîrlane, grase.

104

Ci ea făcea „piezişe complimente"[27],
Ca-n Addison, ceilalţi, la unison,
Aflară vorbe şi mai elocvente,
Dar ea dezlănţuise-acest ciclon.
Ca-n muzică era cît nişte-accente
În tragic schimbă-al melodramei ton.
Plăcut e, ah, să-ţi aperi un amic!
Dar alor mei *nu m-apăraţi!* le zic.

105

Sta Aurora pură şi senină
Juan meditativ, ca pe-altă lume.
Ei doi doar nu aflau acum pricină
De savuroase zeflemeli şi glume.
Deobicei ştia să intervină
Usturător Juan şi să rezume
Impresiile zilei, nu în minte,
Ci-n muşcătoare şi de duh cuvinte.

106

Citi parc-aprobare-n ochii-atenţi
Ai fetei... Îi zicea poate că nu-i
Deloc frumos să-i critici pe absenţi
Şi că acesta e şi gîndul lui,
Că oamenii se cere-a fi decenţi.
Dar el văzu atîta: că acu-i
Privit de ea, că gîndul ea-i ascultă,
Şi asta îi făcu plăcere multă.

107

Fantoma-l ajutase, că-l făcuse
Tăcut ca o fantomă şi, astfel,
Fiinţa ei cu farmece nespuse
Părea că s-a apropiat de el.
E drept că-n suflet fata-i renăscuse
Un simţămînt parcă uitat, un fel
De sfînt şi fără seamăn ideal —
Şi cred că simţămîntu-i fu real:

108

Iubirea de ceva înălţător,
Speranţe dulci, cerească ignoranţă
A Lumii, cînd mari bucurii, cu dor
Aflăm în ochi — şi-aceeaşi rezonanţă
În altă inimă, şi-un pur fior
Ce nu ni-l poate da, cu siguranţă,
Nici gloria ce-ades ne este ţel,
Ca-n două inimi care bat la fel.

109

Au cine, inimă de-*aru* vreodată,
Aĭ, aĭ tan Kitereian[28] n-ar ofta?
S-o stinge steaua *ei* strălucinată,
Precum se stinge-n lume orice stea.
Anacreon mirt verde pe săgeată
I-a pus lui Eros — doar atît putea.
Dar tu, chiar de-n amor mai dăm şi chix,
Ni-eşti dragă, *Venus*, *alma genitrix*[29].

110

Porni plin de sublime simţăminte,
Ca valurile dintre lumea noastră
Şi alte lumi, — nu spre-a dormi cuminte,
Spre-a lui odaie unde, sub fereastră,
Nu maci avea, ci sălcii, cu fierbinte
Tristeţe strînsă-n inima sihastră,
Dulci vise tot sperînd, de care rîd
Mişeii, şi-alţii plîng cu nod în gît.

111

Era o noapte tot la fel... El sta-n
Cămaşă, deci aproape dezbrăcat,
Cu totul *sans culotte*. Pe scurt, Juan
Era de-ajuns de gol, cam turburat,
Dar nevisînd ce-ar fi dorit cu-alean,
Căci aştepta, cu suflet zbuciumat,
Fantoma iar s-apară, precum ieri —
Şi sînt de groază-asemeni privegheri.

112

Şi n-aşteaptă în van... Curînd... Ah! Ce e?
Văd... văd... pe naiba! Un motan cu pas
Ca de strigoi sau ca de dulcinee
Ce mi se furişează,-n tainic ceas,
Obol întîi ei iubiri să-i deie,
Temîndu-se mereu că stinsul glas
Al pantofiorilor ei caşti, cumva,
L-or auzi — şi-aşa se va trăda.

113

Iar!... Ce-i?... E vîntul!? Nu! De astă dată
E pasul regulat ca nişte rime
Al negrului călugăr ce-şi arată
Iar nefăptura din întunecime
La ceasul somnului, cînd lumea toată[30]
În văl de diamante vii, sublime
O-mbracă nalta slavă pentru noi.
Şi sîngele el şi-l simţi de sloi!

114

Părea că trece-un deget pe un geam,
Pe-un umed geam, iscînd scrîşniri de dinţi,
Sau c-ar ploua ciudat, o ploaie cam
De pe-alt tărîm, ce scoate-un om din minţi.
Ah, imaterialul, tam-nisam
De-apare, chiar şi cei ce cred ca-n sfinţi
În nemurirea sufletului fug
De-un *tête-à-tête* c-un suflet din coşciug.

115

Deschişi îi erau ochii? Larg! Şi gura!
Căci mut te lasă faptul nefiresc,
Dar largă e de tot deschizătura
Prin care,-n stol, cuvinte nu ţîşnesc.
Îi îngrozea urechea călcătura
De stafie cu chip monahicesc.
Deschisă gură, ochi deschişi... urma
Să se deschidă ce? Ah, uşa! Da!

116

Ca poarta iadului, crunt în ţiţîni
Scrîşni... *Lasciate ogni speranza voi*
Ch' entrate![31], ca-n poemul din bătrîni.
Cu vorbe nu-l descrii pe un strigoi,
Căci vorbe-abia de poţi să mai îngîni.
Se sperie şi nenfricaţi eroi
De-un spirit, căci *materia* de groază
Tresare, *spiritul* de-o vizitează.

117

Larg se deschise ușa, însă lin
Ca aripa de albatros planînd...
Se-nchise iar, lăsînd un spațiu prin...
Prin care umbre lungi intrau pe rînd.
Ardeau în cameră, cu tremur fin,
Și două lumînări... Și,-ntunecînd
Întunecimea (zău c-am chef de fugă!)
Sta-n prag călugărul cu sura-i glugă!

118

Juan fu iar cuprins de tremurici
Ca și-n trecuta noapte, dar sătul
De tremurat, gîndi, aici e-aici,
Că se-nșela și, rușinat destul
De faptul neîntemeiatei frici,
Își zise că, de-i trup și spirit, nu-l
Putea înspăimînta pe-un temerar
O arătare ce e spirit doar.

119

Brusc, frica lui se preschimbă-n mînie.
Se ridică... Porni spre umbra care
Dădu napoi... Simțea cum, cald, i-nvie
Iar sîngele... Și-acum, care pe care!"
Își zise... Cînd fantoma cenușie
Un deget ridică-amenințătoare,
El nu se sperie, și-atunci pitită
Stătu fantoma, lîngă zid lipită.

120

El mîna-ntinse... O, puteri eterne!
Nici trup, nici suflet nu atinse, ci
Doar zidul sub sclipirea lunii terne,
Ce din sculpturi făcea ființe vii.
Fu iar cuprins de tremur... Baliverne
Nu-s povestirile despre stafii,
Ce spun că-i sperie *non-entitatea*
Unei armate-ntregi *identitatea*.[32]

121

Dar ochii umbrei străluceau prea viu
  Şi răsuflarea îi era plăcută
Şi nu ca o miasmă din sicriu!
  Şi-o buclă blondă de sub gluga slută
Scăpa! Apoi al gurii purpuriu
  Şi dinţii-perle! Totul, sută-n sută,
Aşa era! Minune a minunii
Vedea Juan al meu în raza lunii!

122

Năuc, întinse şi cealaltă mînă...
  Dădu de-un piept fierbinte parcă, unde
Bătea ritmat o inimă păgînă.
  Pătise el ce mulţi păţesc oriunde
Că,-n loc să îi ajungă mîna pînă
  La ce voia, să afle ce se-ascunde,
Întîia oară, speriat, livid,
Dăduse, cum se vede, doar de zid.

123

Părea stafia dulce suflet cum
  Sub negre glugi nu afli-n nici un caz;
Gropiţe-avea bărbia-i — şi-a parfum
  Îi mirosea chiar splendidul grumaz!
Carnală stafia păru de cum
  Fu rasa să-şi azvîrle — un extaz!
Plinuţa, nu *prea plina*, planturoasa
Ducesă de Fitz-Fulke purtase rasa!

Notele lui Byron la Cîntul al şaisprezecelea

I. *Ce-i purpura de Tyr?...*
(Str. 10, v. 8)

Disputa asupra străvechii purpuri de Tyr încă mai continuă: unii zic că era extrasă dintr-o scoică, alţii din coşenilă sau cîrmîz; pînă şi culoarea, unii zic că-i purpurie, alţii, că-i stacojie. Eu nu mă bag.

II. *Căci ea cu acu-i propriu s-a împuns.*
(Str. 43, v. 8)

Cred că Socrate a călcat în picioare un *covor* exclamînd: — „Aşa calc eu în picioare orgoliul lui Platon!" — „Cu şi mai mult orgoliu", — i-a răspuns acesta. Dar cum *covoarele* sînt făcute tocmai pentru a se călca pe ele, poate că memoria mea mă înşală, şi o fi fost vorba de vreo robă, o carpetă, o faţă de masă, sau un alt obiect scump şi necinic.

III. *Cînd de italieni ne-am plictisit.*
Str. 45, v. 8

Îmi amintesc că primăreasa unui oraş de provincie, sastisită de prea multă muzică străină, a cutezat să întrerupă fără multă ceremonie aplauzele unui auditoriu competent; vreau să spun, competent în ce priveşte muzica, întrucît cuvintele erau un mister pentru societate. Era înainte de semnarea păcii, cînd încă mulţi nu călătoriseră pe continent, iar italiana era cam de nerecunoscut ieşită din gîtlejurile cîntăreţilor. Primăreasa a cutezat deci să strige: — „Să-i ia dracu' pe italienii voştri! Mie-mi place mai mult o baladă!" Rossini va sfîrşi prin a-i aduce pe mulţi la aceeaşi părere. Cine ar fi crezut că el va fi succesorul lui Mozart? În ce mă priveşte, nu-mi exprim această părere decît cu reticenţă, fiind un admirator al muzicii italiene în general, şi a multora dintre creaţiile lui Rossini, în special. Dar putem spune şi noi

ceea ce cunoscătorul de artă din *Vicarul din Wakefield*[1] a spus despre un tablou, şi anume că „putea fi mai bun dacă pictorul şi-ar fi dat mai multă osteneală".

IV. *Plătită nu în bani nemţeşti, ci-n lire.*
(Str. 59, v. 8)

Ausu Romano, aere Venetq[2] este inscripţia (şi cît se poate de potrivită) de pe zidurile de piatră dintre Adriatica şi Veneţia. Zidurile au fost ridicate de Republica Veneţiană, iar inscripţia, cred eu, este imperială; şi la ordinele lui Napoleon *Întîiul.* E cazul să se continue să i se dea acest titlu, întrucît oricum va exista un al doilea. *Spes altera mundi.*[3] *Dacă va trăi.* Să nu-l înfrîngem ca pe tatăl lui. În orice caz, ar fi preferabil acestor *Imbéciles.* Un cîmp glorios îi este rezervat, numai să ştie să-l cultive.[4]

V. *Dar nu era decît mobilitate.*
(Str. 97, v. 4)

În franceză, *mobilité.* Nu sînt sigur că *mobility* ar fi un cuvînt englezesc, dar este expresiv pentru o calitate care aparţine mai degrabă altui climat, chiar dacă adesea poate fi remarcată şi la noi. Poate fi definit ca o excesivă susceptibilitate faţă de impresiile imediate, fără însă *a pierde* memoria trecutului; şi este, cu toate că uneori îi poate fi de folos posesorului, un atribut dureros şi nefericit al acestuia.

Cîntul al şaptesprezecelea

1

E plină lumea de orfani... Întîi,
În sensul strict — dar un stejar stingher
Mai falnic e ca fraţii lui ce îi
Tot vezi crescînd înghesuiţi sub cer;
Şi sînt orfani ce-n lume căpătîi
Nu-şi află, îndurînd destin sever,
Că-s, cu părinţi cu sufletul de iască,
Lipsiţi de duioşia părintească.

2

„Copiii *unici*" *doar copii* rămîn,
Prea răsfăţaţi ori prea crescuţi prin băţ;
Pierduţi că-s zice un proverb bătrîn,
Ca-i lor părinţi nu trag din viaţă-nvăţ
Şi trec de-o graniţă-a iubirii pîn'
Iubirea asta-i ţinere în băţ.
Stricaţi ca suflet şi ca intelect,
Ei suferă — şi-s tot orfani, ce-i drept.

3

Dar, ca o regulă mai generală,
Orfani sînt pentru noi nişte epave
Pe marea Vieţii,-ntr-o sordidă şcoală,
Fiinţe-nfometate şi schilave,
(„Catîri" umani le zic — că-s de dîrvală —

Italienii)[1] Cazuri mult mai grave
Eu însă zic că sînt acei orfani
Ce nu-s bolnavi, flămînzi — ci bogătani.

4

Prea iute îşi devin părinţi — căci ce-s
Şi tutorii, şi-alţi veghetori pe lîngă
Părinţii naturali? Pupilu,-ades,
E-un pui de raţă pe care-o nătîngă
Găină l-a clocit, dar s-a ales
C-un pui ce-o face soarta să-şi deplîngă,
Şi mai ales de puică-i, că să-noate
Se-azvîrle-n apă cu-ale ei surate.

5

Există şi un argument livresc
Ce-adesea e rostit de orice limbă:
„De-ai tu dreptate, toţi ceilalţi greşesc".
Dar dacă altfel gîndu-n cap se plimbă,
Nu pot ajunge, logic şi firesc,
La afirmaţia ce totul schimbă:
„De tu greşeşti, toţi ceilalţi au dreptate?"
Cred că sînt limpede chiar peste poate.

6

Drept ce, eu libere discuţii cer
Pe orice temă... Mi-a fost dat s-auz
Cum veacul nou îl critică sever
Pe cel trecut, că ar fi fost obtuz,
Că n-a simţit nici acele de fier
Cît pe-o acarniţă dormit-a dus.
Dar ce a fost un paradox nevrut ieri
Azi e-adevăr — stă drept dovadă Luther.

7

Ne-au mai rămas doar două Taine Sfinte,
Iar vrăjitoare nu, de pus pe foc!
De ce s-arzi nişte babe fără minte?
(Mde... t...fele, ce-şi cată-n case loc
Şi sparg familii, cu luare-aminte,

Pîrlite-un pic se cer cu-al flamei cioc!)
S-a zis că-i inuman s-arzi vrăjitoare,
Dar pe Sir Matthew Hales[1] ăst fapt îl doare!

8

Cînd Galileu[2] aflat-a despre soare
Că-i fix — că se roteşte-n juru-i globul,
A fost băgat frumos la închisoare,
Să n-afle adevărul lui tot robul.
Bătrîn ajuns, sleit, şi-au zis, se pare,
Că-n van îi strîng ca-n fiare frunţii lobul.
Şi-azi lumea teoria-i recunoaşte!
Ce consolare pentru ale lui moaşte!

9

Socrate, Locke, Pitagora... dar file
Poţi umple cu-nţelepţi ce-au îndurat
Urgii şi persecuţii ani de zile,
Consideraţi fiind buni de legat.
Ei veacu-şi depăşesc prin minţi fertile,
Şi-ndură totul, dar asigurat
Au loc de frunte în posteritate,
Cînd faptul să-i mai bucure nu poate.

10

Dar de titanii cugetării-ndură
Asemenea destin, noi, cei de rînd
Se cere mai modeşti, într-o măsură,
Să fim! Eu mă sforţez, prin trup şi gînd,
Să scap de fierea ce mi-o simt şi-n gură,
Visînd ca înţelept s-ajung curînd,
Un *totus terres*[3] — însă vîntul bate
Şi iar simt mînios că-s peste poate.

11

Sînt cumpătat — dar fără cumpăt mult;
Modest — dar dezinvolt; sînt schimbător,
Dar pentru *Idem semper*[4] am un cult.
Sînt răbdător — dar nu-ndur mult; zburd, zbor

Şi-s vesel — dar şi plîng... Blînd — dar tumult,
Hercules Furens[5] sînt adeseori,
Încît cred că-n aceeaşi piele, poate,
Mai multe suflete am adunate.

12

În cîntul şaisprezece, don Juan
Rămas-a-n situaţie lunară,
Putînd s-arate că e un titan
Moral şi fizic... Dacă, bunăoară,
Virtutea, viciul un nou elan
I-au dat — fiind el din fierbinte ţară —
Greu mi-este să descriu de nu-mi dă ghes
O Frumuseţe c-un sărut ales.

13

Deschisă las problema... Mic dejun,
Tartine, ceai, mă rog, adică tot
Ce toţi consumă şi doar eu înstrun
Pe coarda lirei; zău că nu mai pot,
C-am rupt trei corzi cîntînd ca un nebun.
Toţi laolaltă-s iar — dar, de socot,
Veni ducesa mai tîrziu în sală,
Şi-apoi Juan, cu schima-i virginală.

14

Din pricina fantomei, sau ocultе
Pricini, Juan era cam tras, sleit,
De parc-ar fi luptat cu stafii multe.
Părea şi somnoros, şi nedormit,
Cu ochi mijiţi... Ducesa iar, destul de
Mult obosită arăta, cinstit
O spună — căci, rău palidă, părea
Că nu dormise noaptea asta ea.
.....

Nota lui Byron la Cîntul al şaptesprezecelea

I. *„Catîri" umani le zic, că-s de dîrvală / Italienii...*
(Str. 8. v. 5)

Italienii, cel puţin în unele părţi ale Italiei, le spun bastarzilor *cattri*, nu văd de ce, poate vor să spună că vlăstarele căsătoriei ar fi măgari.

NOTE

pag. 7

DEDICAŢIA
(Dedication)

1 *Dedicaţia* închinată lui Robert Southey a fost scrisă la 16 septembrie 1818, dar nu a văzut lumina tiparului pînă în anul 1833 cînd a apărut în volumul al XV-lea al operelor lui Byron, *Collected Edition of 1832—1833*. John Murray, editorul primelor Cînturi ale poemului, pretindea într-o notă de subsol care însoţea versurile că Byron, cu oarecare reţinere, a fost de acord să suprime *Dedicaţia*, dar că ea a fost tipărită pe foi volante şi a circulat într-un mare număr de exemplare, ceea ce a făcut ca, în cele din urmă, John Murray să fie de acord cu publicarea ei în volumul din 1833. Iată scrisoarea lui Byron: „Deoarece Poemul urmează să fie publicat anonim, *omite* Dedicaţia. N-o să atac cîinele pe întuneric, astfel de fapte sînt comise de ticăloşi şi renegaţi de teapa lui".

2 Robert Southey (1774—1843), poet, prozator, dramaturg, traducător şi eseist englez, devenit în 1813, Poet laureat. A fost parodiat şi atacat de Byron de nenumărate ori. Vezi şi *Viziunea Judecăţii* (Vol. I).

3 Tory, unul dintre cele două principale partide politice din Anglia, cel care avea să devină Partidul Conservator.

4 Southey a fost atacat în Camera Comunelor pentru convingerile sale politice şi declarat „renegado".

5 Lachiştii (The Lake School), termen aplicat poeţilor Coleridge, Southey şi Wordsworth care locuiau în apropierea Lacurilor engleze. Pentru prima dată ei sînt astfel numiţi de „Edinburgh Review" în numărul din luna august 1817.

6 Wordsworth fusese agent fiscal în Westmorland, în timp ce Coleridge şi Southey s-au întreţinut din scris, din subvenţii şi din pensia pe care Southey a primit-o de la guvern.

7 „Four and twenty Blackbirds in a pye" parafrazează versurile unui binecunoscut cîntec pentru copii, *Sing a Song of Sixpence (Cîntă un cîntec de şase parale):*

„Sing a song of sixpence
A Pocket full of rye,
Four and twenty blackbirds,
Baked in a pie;
When the pie was opened,
The birds began to sing;
Wasn't that a dirty dish
To set before a King?"

(„Cîntă un cîntec de şase parale,/ Un buzunar plin de secară,/ Douăzeci şi patru de mierle/ Coapte-ntr-o plăcintă;/ Cînd plăcinta a fost deschisă/ Păsările-au început să cînte;/ Ce mîncare nepotrivită/ Pentru un Rege.")

8 Regent: este vorba de viitorul George al IV-lea care s-a urcat pe tron în 1820, după ce în 1811 devenise regent, deoarece tatăl său, George al III-lea, era nebun şi incapabil să guverneze. Politica fiului nu a fost cu nimic mai bună decît a tatălui, el devenind în scurtă vreme extrem de nepopular.

9 Samuel Taylor Coleridge (1772—1884), poet romantic englez. Aici Byron face aluzie la autobiografia literară scrisă de Coleridge, *Biographia Literaria* (1817) şi care constă dintr-o discutare a concepţiilor filozofice ale lui Kant, Fichte şi Schelling şi o analiză critică a poeziei lui Wordsworth. Comentînd versul lui Byron, „I wish he would explain his Explanation" („O, de şi-ar explica Explicaţia") şi cele care urmează, editorul şi comentatorul operei lui Byron, Ernest Hartley Coleridge, le ia apărarea lachiştilor, afirmînd că Byron a scris despre operele acestora fără să le fi citit.

10 *The Excursion (Excursia)*, poem în nouă cărţi scris de William Wordsworth (1770—1850) şi publicat în 1814. El reprezintă, de fapt, una din cele trei părţi ale unui mare poem filozofic despre om, natură şi viaţa umană pe care poetul intenţionase să-l scrie intitulîndu-l *The Recluse (Recluziunea)*.

11 Keswick este un district urban din Cumberland, Anglia, în zona Lacurilor, unde au locuit Wordsworth şi Coleridge şi unde se află şi mormîntul celui dintîi.

12 Wordsworth a obţinut postul de agent fiscal pentru Comitatul Westmorland, în martie 1813, la propunerea Lordului Lonsdale. Poemul

The Excursion i-a fost dedicat lui Lonsdale într-un sonet din 29 iulie 1814.

18 Walter Scott (1771—1832), George Crabbe (1754—1832), Thomas Campbell (1771—1844), Thomas Moore (1779—1852) şi Samuel Rogers (1763—1855) poeţi englezi admiraţi şi foarte preţuiţi de Byron.

14 John Milton (1608—1674), poet clasic englez, autorul marelui poem epic *Paradise Lost (Paradisul pierdut)*, publicat în 1667.

15 Samuel, în *Vechiul Testament*, Cartea I şi a II-a a *Regilor*, profet, ultimul dintre judecătorii israeliţilor care i-a uns pe Saul şi apoi pe David regi ai Israelului.

16 Robert Stewart Castlereagh, marchiz de Londondery (1769—1822), politician şi om de stat britanic, care a deţinut diferite funcţii oficiale ce au culminat cu cea de ministru de externe între anii 1812 şi 1822, calitate în care a organizat „Concertul Europei" împotriva lui Napoleon. Atacurile lui Byron la adresa sa revin în Prefaţa la Cînturile VI, VII şi VIII ale poemului.

17 În calitate de Secretar pentru Irlanda, Castlereagh a suprimat cu multă cruzime rebeliunea din 1798.

18 Ixion, în mitologia greacă, erou din Tesalia, pedepsit de Zeus să se rotească în Hades legat de o roată de foc. El este tatăl Centaurilor.

19 Congresul de la Viena (1814—1815), care a hotărît soarta Europei după înfrîngerea lui Napoleon. Aici a luat fiinţă Sfînta Alianţă, menită să înăbuşe luptele de eliberare ale naţiunilor europene.

20 Eutrop, sclav şi eunuc armean, unul dintre cei doi miniştri ai împăratului Arcadius (395—408), care, căzînd în dizgraţie, a fost exilat în Cipru, apoi readus în Calcedonia şi decapitat în anul 399. Castlereagh este comparat aici cu Eutrop.

21 Livreana galben-bleu era uniforma adoptată de omul de stat şi oratorul britanic Charles James Fox (1749—1806) şi de partizanii partidului Whig, cel de al doilea partid politic din Marea Britanie, viitorul Partid Liberal. Într-o notă a sa, Byron remarcă: „de aici culoarea livrelei celor de la «Edinburgh Review» şi a coperţii revistei". În acea perioadă cînd duşmănia dintre partide era foarte mare, culorile partidelor erau purtate cu multă mîndrie de membrii şi de susţinătorii lor politici, care nu rare, ori se înfruntau în plină stradă. Culoarea partizanilor partidului Tory era albastru cu alb.

DEDICAȚIE

1. James Lowther, Lord Lonsdale (1736—1802), membru al Parlamentului britanic, care avea o mare influență asupra comitatelor din nordul Angliei, datorită averii sale fabuloase. El controla nouă locuri în Camera Comunelor unde reprezentanții săi erau porecliți „Sir James' ninepins" („popicele lui Sir James").

2 William Hayley (1754—1820), poet englez și prieten al poeților Cowper, Blake și Southey, care a scris biografia lui Milton și Cowper, precum și o amuzantă autobiografie.

3 Benjamin Jonson (1572—1637), celebru dramaturg și poet englez, contemporan și prieten cu Shakespeare, renumit pentru spiritul său ascuțit.

4 Edward Gibbon (1737—1794), istoric și politician englez, autorul lucrării *History of the Decline and Fall of the Roman Empire (Istoria decăderii și prăbușirii Imperiului Roman)*, al cărei prim volum a apărut în anul 1776.

5 Walter Savage Landor (1775—1864), poet și dramaturg englez, autorul tragediei *Count Julian (Contele Julian*, 1812*)*, în care contele spaniol Julian se răzbună pe regele Roderigo ce i-a dezonorat fiica.

6 Julian Apostatul, împărat roman (361—363), a fost crescut ca un creștin, dar cînd s-a urcat pe tron a făcut mari eforturi pentru a reintroduce credința în vechii zei.

pag. 15

CÎNTUL ÎNTÎI
(Canto the First)

Cîntul întîi a fost început la 6 septembrie și terminat la 1 noiembrie 1818, iar cel de al doilea a fost scris între 13 decembrie 1818 și 20 ianuarie 1819. Byron locuia pe atunci la Villa Foscarini pe malul stîng al rîului Brenta în La Mira, un sat situat cam la 10 km de locul de vărsare al rîului în laguna venețiană, la Fusina. Tot aici a scris Byron cel de al patrulea Cînt din *Childe Harold* și poemul *Beppo*.

În această perioadă, Byron primește vizita lui Percy Bishe Shelley și a soției sale, care sînt profund impresionați de primul Cînt. Shelley va citi în continuare poemul, pe măsură ce acesta iese de sub pana prietenului său. În 1821, aflîndu-se la Ravenna, Shelley declară că este mișcat de versurile lui Byron și este trist că propriile sale versuri nu sînt nici pe departe atît de reușite. După părerea lui Shelley, fiecare cuvînt din *Don Juan* este „pregnant with immortality" („marcat de nemurire").

Primele două Cînturi vor vedea lumina tiparului la 15 iulie 1819

fără a se menționa numele autorului sau al editorului. Acesta din urmă era John Murray. Omisiunea nu este probabil întîmplătoare dacă se are în vedere faptul că cele două Cînturi introduc un poem care avea să stîrnească cele mai amare proteste pe de o parte, și cea mai sinceră admirație, pe de alta.

1 „Al nostru vechi prieten Don Juan" (Our *ancient* friend, Don Juan). Eroul este într-adevăr „vechi". El a figurat ca personificare a libertinajului încă de la începuturile literaturii gotice. Comediile religioase cunoscute sub numele de *Mistere* (care reprezintă cele mai timpurii modele de compoziție dramatică) descriu personajul numit generic Libertinul (vezi *Atheista Fulminato*). El apare sub aceeași înfățișare în piesa dramaturgului spaniol Gabriel Tellez (1571—1641), care scria sub pseudonimul Tirso de Molina, *El Burlador de Sevilla y Combidado di Pierra (Seducătorul din Sevilla și ospățul de piatră)*. Subiectul acestei piese s-a bucurat de o popularitate atît de mare, încît a fost tradus și adaptat în teatrul italian și cel francez. El este tratat și de Molière în comedia *Don Juan ou le Festin de Pierre (Don Juan sau Ospățul de piatră)*. În teatrul liric, personajul a fost imortalizat de Mozart în opera *Don Giovanni*.

2 Pantomima (un spectacol dramatic englez care inițial consta din acțiune fără dialog dar care ulterior a luat forma unei povestiri dramatizate al cărei deznodămînt consta dintr-o scenă de transformare (transformation scene) urmată de dansul clovnilor, al arlechinilor și colombinelor) la care face aluzie Byron era o versiune prescurtată a piesei lui Thomas Shadwell (?1642—1692), *Libertine (Libertinul)*, din care fuseseră înlăturate pasajele obscene. Piesa a fost prezentată pentru prima dată de David Garrick (1719—1779) la Drury Lane Theatre, iar apoi a fost rescrisă de Charles Anthony Delpini și jucată la Royalty Theatre în Goodman's Fields în anul 1787. Purta acum titlul *Don Juan or the Libertine Destroyed, A Tragic Pantomimical Entertainment in Two Acts (Don Juan sau libertinul distrus, un spectacol tragic de pantomimă în două acte)*. Muzica era compusă de Gluck. La sfîrșitul spectacolului, furiile se adună în jurul eroului, îl leagă în lanțuri și îl scot din încăperea care ia foc. Diavolul însă strălucește prin absență. (Nota aceasta îi aparține lui Coleridge).

3 Edward Vernon (1684—1757), amiral englez care a luat Porto Bello în 1757 doar cu șase vase și pierzînd în luptă numai șapte oameni, ceea ce i-a uimit atît pe concetățenii săi, cît și pe dușmani. În onoarea victoriei sale s-a bătut o monedă comemorativă.

4 William August, duce de Cumberland, supranumit Măcelarul, al treilea fiu al regelui George al II-lea (1721—1765), învins de francezi în anul 1745 la Fontenoy și apoi în 1747 la Lawfeld, cu toate că armata sa era

mult mai numeroasă decît cea a duşmanului. În loc de glorie, s-a acoperit de ruşine. Smollett îl compară cu Cincinnatus care s-a retras la plug în loc să îşi dorească gloria militară.

5 James Wolfe (1727—1759), general britanic care a comandat expediţia împotriva provinciei canadiene Quebec în războiul franco-indian şi a cîştigat bătălia decisivă pentru cedarea provinciei franceze englezilor. Şi-a pierdut viaţa în momentul victoriei.

6 Edward Hawke (1705—1781), celebru amiral britanic învingătorul flotei franceze în anul 1759. După victorie, flota sa urma să acosteze pe ţărmul Irlandei.

7 John Manners Granby (1721—1770), ofiţer britanic, moştenitorul celui de al treilea Duce de Rutland, care este astăzi mai bine cunoscut din diatribele satirice ale lui Junius, decît pentru propriile sale fapte. S-a distins totuşi în Războiul de Şapte Ani. (Junius este numele sub care se ascund mai mulţi scriitori şi ziarişti englezi care între anii 1769 şi 1771 au publicat în revista „Public Advertiser" o serie de scrisori critice, ironice şi defăimătoare la adresa politicienilor vremii şi a regelui George al III-lea.)

8 Charles William Ferdinand (1735—1786), duce de Brunswick, feldmareşal prusac în Războiul de Şapte Ani şi comandant al armatei austro-prusace (1792—94) în timpul războaielor împotriva Revoluţiei franceze.

9 Richard Howe (1726—1799), amiral britanic. A apărat Canalul Mînecii în timpul Războiului de Şapte Ani. Între anii 1776—1778 a comandat flota britanică împotriva Revoluţiei americane şi a repurtat în anul 1794 o victorie împotriva francezilor, despre care A.C. Cunningham (1852), unul dintre comentatorii operei lui Byron, scria că a fost cea mai inutilă şi fără roade victorie a vreunui amiral. Victoria sa a constat din capturarea şi hărţuirea cîtorva nave franceze, menite să distragă atenţia englezilor, pentru a se putea introduce un convoi cu alimente într-un port asediat asupra căruia englezii instituiseră blocajul.

10 Auguste Keppel (1725—1786), amiral englez care, neputînd să distrugă sau cel puţin să intercepteze flota franceză de sub comanda contelui d'Orvilliers la Ouessant în 1779, a fost deferit justiţiei.

11 Richard Colley Wellesley (1760—1842), om politic britanic, fratele Ducelui de Wellington. A fost guvernator al Indiei (1797—1805), calitate în care a reuşit să înlăture dominaţia franceză din această ţară. A fost ministru de externe şi Lord locotenent al Irlandei.

12 Aluzie la piesa *Macbeth* de Shakespeare, actul V, scena 1, 65:

„1 Witch: Pour in sow's blood, that has eaten
Her nine farrow...".

(„Întîia Vrăjitoare: Sînge toarnă-i de purcea
Nouă pui care-şi mînca..."
— trad. Ion Vinea.)

13 Banquo, general al regelui Scoţiei, Duncan, în piesa *Macbeth*.

14 „Le Moniteur universel", jurnal oficial al guvernului francez, care a apărut din anul VIII al Republicii pînă în anul 1869 cînd a fost înlocuit cu „Le Journal officiel". A fost fondat în anul 1789 de librarul Charles Joseph Panchoucke (1736—1798).

15 „Le Courier", alt ziar francez din aceeaşi epocă.

16 Joseph Barnave (1761—1793), unul din principalii conducători ai Revoluţiei franceze de la 1789 şi celebru orator al Adunării constituante, al cărei preşedinte a fost în 1791. La începutul carierei sale a militat pentru o politică democratică, dar mai tîrziu i-a prezentat regelui Ludovic al XVI-lea un plan de contrarevoluţie, motiv pentru care a fost decapitat.

17 Jacques Pierre Brissot de Ouarville (1754—1793), unul dintre conducătorii girondinilor. În 1784 este arestat pentru pamfletele sale politice. Moare şi el decapitat.

18 Jean Baptiste Cloots (sau Clootz) (1755—1794), cunoscut sub porecla de Anacharsis, revoluţionar francez de origine prusacă, unul dintre fondatorii *cultului raţiunii* (împreună cu Jacques René Hébert şi Pierre Gaspard Chaumette), care se autoproclama oratorul rasei umane. În 1794 este suspectat de Robespierre şi condamnat la moarte. Va fi decapitat împreună cu hébertiştii, partizanii lui Hébert. Se povesteşte că Anacharsis Cloots s-a îndreptat spre eşafod cu un calm şi o stăpînire de sine deosebită şi că ar fi cerut să fie executat ultimul pentru a putea face nişte observaţii esenţiale cu privire la fenomenele ce se produc şi la sentimentele care le încearcă cei ce asistă la o execuţie, aşteptînd să le vină şi lor rîndul.

19 Honoré Gabriel, marchiz de Mirabeau (1749—1791), cel mai celebru orator al Revoluţiei franceze, ale cărui discursuri sînt apreciate şi astăzi. Din cauza libertinajului său excesiv şi a naturii duplicitare, pierde popularitatea de care se bucurase la început şi este suspectat chiar că ar fi pactizat cu regele. Moare însă înainte de a fi condus la eşafod, epuizat de prea multă muncă şi de viaţa uşoară pe care o dusese.

20 Georges Jacques Danton (1759—1794), cunoscut conducător al Revoluţiei franceze, ministru al justiţiei, creatorul Tribunalului revoluţionar. Era considerat cel mai mare şi cel mai clarvăzător om de stat al Revoluţiei, dar, gelos pe popularitatea sa, Robespierre ordonă să fie decapitat.

21 Jean Paul Marat (1743—1793), medic francez, devenit apoi unul dintre principalii instigatori ai masacrelor comise în timpul Revoluţiei. A fost

de două ori găsit vinovat de girondini, dar apoi a fost achitat. Moare asasinat în baie de către asociata sa, Charlotte Corday.

22 Jerôme Pétition de Villeneuve (1756—1794), om politic francez, primar al Parisului în 1791 şi preşedinte al Convenţiei. Suspectat şi el de Robespierre, se refugiază la Bordeaux. Corpul său va fi găsit pe jumătate devorat de lupi, în apropierea oraşului.

23 Marie-Joseph Morier, marchiz de La Fayette (1757—1834), general şi om politic francez, care a participat activ la Războiul de independenţă al americanilor, precum şi la Revoluţia franceză, de partea partidului liberal regal, motiv pentru care a fost nevoit să părăsească Franţa. A fost timp de cinci ani prizonier la Olmutz în Austria. A jucat apoi un rol important şi în timpul Revoluţiei din 1830 de la Paris.

24 Barthélemy Joubert (1769—1799), general francez care s-a distins sub Bonaparte, mai ales în campaniile din Italia şi Tirol. A căzut în luptă la Novi.

25 Lazare Hoche (1768—1797), general francez, una din cele mai luminoase figuri ale Revoluţiei franceze. Era un republican convins, iubit şi stimat de subordonaţi, faţă de care dovedea o solicitudine deosebită.

26 Jean Lannes, duce de Montebello (1769—1809), mareşal al Franţei. S-a acoperit de glorie în timpul Republicii şi apoi al lui Napoleon. A făcut posibilă lovitura de stat de la 18 brumar, s-a distins în luptele de la Montebello, Marengo şi Austerlitz şi a cucerit Saragosa în 1809. A fost rănit mortal în bătălia de la Essling.

27 Louis Desaix de Veygoux (1768—1800), general francez, supranumit de egipteni „Sultanul drept". Lui i se datorează, printre altele, victoriile din Egipt şi de la Marengo. El este cel care, în ciuda geloziei şi invidiei lui Napoleon, i-a salvat acestuia viaţa la Marengo, sacrificîndu-şi-o în schimb pe a sa.

28 Jean Victor Moreau (1763—1813), general francez care a luptat eroic în Italia şi Germania. El este învingătorul de la Hohenlinden. Dezgustat de atitudinea ostilă pe care i-o arăta în 1810 Napoleon, trece de partea aliaţilor şi este primit cu mari onoruri de către ţar. Se spune că lui i s-ar datora înfrîngerea lui Napoleon în Rusia. (Moscova ar fi ars la sugestia lui.) A trăit o vreme în America, apoi a luat parte la Bătălia de la Dresda, dar alături de armata rusă. Îşi găseşte sfîrşitul pe cîmpul de luptă.

29 Horace Nelson (1758—1805), celebru amiral englez care s-a distins în numeroase bătălii navale care au culminat cu victoriile de la Abukir (1798) şi de la Trafalgar, unde şi-a găsit şi sfîrşitul.

30 John Jervis, conte de St. Vincent (1735—1823), amiral englez, care a obţinut o victorie de răsunet împotriva flotei spaniole, la Capul St. Vincent, în 1797. Între anii 1801 şi 1806 a fost Primul Lord al Amiralităţii.

31 Agamemnon, regele din Micene, conducătorul eroilor greci care au asediat şi apoi au cucerit Troia. Versurile lui Byron:

„Brave men were living before the Agamemnon".

parafrazează versurile din *Oda a 9-a*, 25—26, din *Cartea a IV-a* de Horaţiu:

„Vixere fortes ante Agamemnona/ multi..."

(„O mulţime de războinici mari trăit-au înainte/ de Agamemnon" — trad. D.C. Ollanescu şi T. Costa.)

32 *In medias res* (lat. = „în miezul lucrurilor"), citat exact din *Arta poetică*, 148—149, de Horaţiu:

„Semper ad eventum festinat et in medias res
non secus ac notas auditorem rapit..."
(„El se grăbeşte mereu să ajungă la capăt, şi-atrage
Pe-ascultător chiar în fapte ce par tuturor cunoscute".
— trad. Ionel Marinescu)

Horaţiu foloseşte expresia referindu-se la Homer, care îşi aruncă cititorul în miezul faptelor.

33 Aluzie la vechiul proverb spaniol: „Quien no ha visto a Sevilla, no ha visto meravilla" („Cine n-a văzut Sevilla, n-a văzut o minune").

34 Rîul Guadalquivir trece prin Cordova şi Sevilla şi apoi se varsă în Oceanul Atlantic.

35 Portretul mamei lui Don Juan, Doña Inés, este zugrăvit de Byron după chipul şi asemănarea soţiei sale, Anne Isabella Milbanke, cu care a fost căsătorit doar timp de un an, din 1815 pînă în 1816. Ea era o persoană cultă şi o matematiciană pasionată. Aici, Annabella Byron este ironizată de poet, care se răzbună, din nou, pentru răul pe care soţia sa i l-a făcut cerînd divorţul, separîndu-l de fiica sa Ada şi condamnîndu-l la exil.

36 Pedro Calderón de la Barca (1600—1681), celebru dramaturg spaniol, autorul unor piese de capă şi spadă, al unor drame religioase într-un act şi al unor piese filozofice, printre care se numără capodopera sa, *La vida es sueño (Viaţa e vis)*.

37 Felix Lope de Vega (Carpio) (1562—1635), cel mai mare dramaturg spaniol din timpul Renaşterii. A eliberat drama de constrîngerile unităţilor clasice. A mai scris poeme epice, lirice şi povestiri.

38 Gregor von Feinagle (?1765—1819), inventatorul unui sistem de mnemice, bazat pe memoria topică a celor vechi (Cicero, Quintilian). În anul 1811 a ţinut conferinţe la Royal Institution, la Londra, sub patronajul doamnelor savante, pe care Byron le numeşte, *The Blues*.

39 Aluzie la expresia latină *sal atticum* („sare atică"), care descrie spiritul rafinat, delicat dar ascuţit al vechilor atenieni. În limba latină, cuvîntul *sal* înseamnă şi sare şi spirit.

40 Eden, cuvînt de origine ebraică, însemnînd paradis. „Good damn", injurătură engleză.

41 Samuel Romilly (1757—1818), avocat englez, pe care Byron îl înfierează în versurile sale, făcînd aluzie la sinuciderea sa care a survenit doar la cîteva zile după moartea soţiei, căreia nu îi putuse supravieţui. Cu toate că Byron va regreta mai tîrziu aceste versuri, el s-a răzbunat aici pe rolul jucat de Romilly în divorţul său. Sinuciderea lui Romilly avusese loc cu puţin timp înainte ca Byron să îşi înceapă poemul.

42 „Deşertăciune-i tot", aluzie la cuvintele prin care Ecleziastul, fiul lui David, deplînge vidul şi neantul de pe pămînt:

„Deşertăciunea deşertăciunilor, zice *Ecleziastul*, deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciuni" *(Ec.* I, 2).

43 Sarah Trimmer (1741—1810), autoarea unei cărţi celebre pentru copii, *The History of the Robins (Povestea prihorilor)*, apărută în 1786 şi a mai multor povestiri şi cărţi despre educaţie, printre care cea mai celebră este cea intitulată, *New Teacher's Assistant (Noul ajutor al profesorului)*.

44 Maria Edgeworth (1767—1849), autoarea, împreună cu tatăl său, Richard Lovell Edgeworth, a unui tratat cu titlul *Practical Education (Educaţia practică)*, apărut în 1798 şi a numeroase lucrări despre viaţa şi educaţia copiilor, dintre care cel mai cunoscut este *Treatise on Practical Education (Tratat despre educaţia practică)*, publicat în 1813. A fost prietenă cu Walter Scott care i-a apreciat romanele inspirate din viaţa din Irlanda, *Castle Rackrent (Castelul Rackrent)* (1800), *Belinda* (1801), *Ormond* (1817) etc.

45 Coelеb este eroul principal din romanul *Coelebs in Search of a Wife (Coelebs în căutarea unei soţii)*, scris de Hannah Moore (1745—1833). Romanul a fost publicat în 1809 şi este o colecţie de schiţe şi percepte sociale legate între ele prin erou, care este în căutarea unei soţii ce trebuie să îndeplinească toate cerinţele formulate de părinţii săi.

46 John Harrison (1693—1776), mecanic englez, cunoscut mai ales prin porecla Longitude Harrison, inventatorul ceasului compensator.

47 Macassar sau Mankasar, insulă la vest de insula Celebes, renumită ca mare exportatoare de ulei de cocos. Uleiul legendar sau, cum îl numeşte Byron, „incomparable oil" („ulei nepreţuit"), este o aluzie la reclamele franţuzeşti ale vremii, care atribuiau uleiului de Macassar „des vertus incomparables" („virtuţi incomparabile").

48 „Brain them with their lady's fan" este o parafrază a cuvintelor rostite de Harry Hotspur în *Partea I* din *Henric al IV-lea*, de Shakespeare, actul II, scena 3, 25:

„Zounds, **an I were now by this rascal, *I could brain him with his lady's fan*".**

(„Drace, dacă m-aş afla lîngă licheaua asta i-aş sparge capul cu evantaiul nevesti-si" — trad. Dan Duţescu)

49 Strofele 26—35 şi celelalte care urmează, sînt inspirate de experienţele triste legate de divorţul poetului. Evenimentele sînt, bineînţeles, modificate şi exagerate puţin, dar ele se bazează pe fapte reale, cum ar fi presupusa nebunie a lui Byron, preferinţa lui pentru legături extraconjugale, amestecul aşa-zişilor prieteni etc. Toate aceste acuzaţii şi multe altele au dus la separarea definitivă a poetului de soţia sa. Byron va părăsi scîrbit Anglia, fără să se mai întoarcă vreodată şi fără să poată avea vreo explicaţie cu soţia şi cu familia acesteia. Unul din motivele pentru care primele două Cînturi din *Don Juan* au apărut fără să se menţioneze numele autorului a fost şi teama poetului că versurile sale, la fel cu multe altele scrise în exil, vor fi prost primite de societatea engleză care încă nu uitase scandalul stîrnit de divorţul şi de plecarea sa neaşteptată.

50 Numa Pompilius, rege legendar al Romei, născut în Cures, în ţara săbinilor şi devenit urmaşul lui Romulus. A ajuns rege al Latiului, după ce a petrecut o bună perioadă de timp în Crotona, înfruptîndu-se din învăţăturile lui Pitagora. El este considerat primul legiuitor al Romei, care şi-a îndemnat poporul să renunţe la plăcerile desfrîului şi ale războaielor şi să se ocupe de îndeletniciri paşnice şi folositoare. Byron face în versurile sale referire la epopeea lui Virgiliu, *Eneida*, VI, 810—12:

„...primam qui legibus urbem
Fundabit Curibus parvis et paupere terra
Missus in imperium magnum".
(„...şi va da temelia cetăţii
Prin legiuiri; el din Cures cel mic, dintr-o ţară săracă
Tinde spre marea domnie"
— trad. D. Murăraşu)

51 Versurile:

„...şi toţi mişei,
În casă singur îl lăsau anume,
De-i tremurau în jur ai casei zei",

care în original sînt:

It was a trying moment that which gound him
Standing alone beside his desolate hearth,
Where all his household gods lay shiver'd round him".

vor fi reluate în drama *Marino Faliero*, actul III, scena 2, 362—364:

„My pure household gods
Were shivered on my hearth, and o'er their shrine
Sate grinning Ribaldry, and sneering Scorn".

(„Neîntinaţii zei ai casei mele îmi tremurau în vatră şi deasupra lor rînjea Desfrîul şi se hlizea Dispreţul.")

52 Ştiinţele naturale includeau biologia şi fiziologia, dar pe acestea Don Juan nu trebuia să le studieze.

53 Longin (213—273), retor grec, căruia i se atribuie lucrarea *Tratat asupra sublimului*, tradusă în limba franceză de Boileau. În Cartea a X-a, Longin laudă un pasaj din Sappho.

54 Coridon este un păstor grec, personaj din *Bucolicele* lui Vergiliu, îndrăgostit de tînărul Alexis.
Iată versurile cu care se deschide *Ecloga a II-a:*

„Formosum pastor Corydon ardebat Alexim,"
(„Coridon ardea de dorul lui Alexis cel frumos",
— trad. Th. Naum.)

55 În *De Rerum natura (Despre natura lucrurilor)*, Lucretiu îşi propune să arate că universul poate fi explicat şi fără a se face referire la vreun zeu.

56 *Satirele* lui Iuvenal atacau corupţia societăţii romane din primul secol al erei noastre.

57 Sf. Jerom (Ieronim) (340—420), ascet care a trăit în Asia Mică, la Roma şi la Bethlehem. Lui i se datorează versiunea latină a Scripturii, cunoscută sub numele de *Vulgata*.

58 Sf. Ioan Gură de Aur (Chrysostom) (?345—407), unul dintre fondatorii bisericii greceşti. A fost episcop la Constantînopol şi a propovăduit viaţa cumpătată, renunţarea la vicii şi la bogăţii. A fost renumit pentru elocinţa sa, care i-a atras şi porecla.

59 Sf. Augustin (345—430), din Hippo, oraş antic din Numidia, a fost atras de viaţa religioasă după o tinereţe furtunoasă. Devine unul dintre cei mai de seamă părinţi ai bisericii latine. În opera sa, *Mărturisiri*, îşi istoriseşte păcatele tinereţii.

60 *Verbum sat* = „Pentru un înţelept o vorbă e de-ajuns" (lat.).

61 Boabdil (m. 1538), ultimul rege maur din Granada (1482—1492), care după ce a fost înfrînt de Ferdinand şi Isabella, a vărsat lacrimi amare şi apoi s-a refugiat în Maroc.

62 „*Mi vien in mente*" = „Îmi vine în minte" (sp.).

63 Sf. Anton (?251—c. 350) pustnic egiptean care a rezistat în deşert ispitelor diavolului.

64 Armida este vrăjitoarea din poemul *Ierusalimul eliberat* de Torquato Tasso, care i-a atras pe asediatorii Ierusalimului în grădina ei vrăjită: Printre aceştia se numărau Rinaldo şi Tancredi.

65 Tarquinius Superbus (sec. VI î.e.n.), al şaptelea rege legendar al Romei, care era de origine etruscă. Spre deosebire de tatăl său, Tarquinius Priscus, care fusese un suveran moderat şi popular care a sporit puterea militară a Romei, Tarquinius Superbus a fost arogant şi tiran. Byron face aici aluzie la alungarea sa din Roma după ce fiul său, Sextus, o necinstise pe virtuoasa Lucreţia.

66 Byron parafrazează versul 138 din *Infernul* lui Dante, Cîntul V:

„Quel giorno più non vi legem, mo avante".
(De-atunci nicicînd n-am mai citit 'nainte",
— trad. Etta Boeriu.)

67 Strofa 86 aminteşte de Cartea a VII-a din *Metamorfozele* de Ovidiu.

68 Primele patru versuri din strofa 88:

„Oh! Love in such a wilderness as this,
Where transport and security entwine,
Here, is the empire of thy perfect bliss,
And here thou art a god indeed divine!"

sînt luate de Byron din poemul lui Thomas Campbell, *Gertrude of Wyoming* (1809), Cîntul II, Partea a 3-a, strofa I-a, versurile 1—4.

Byron citează adeseori din versurile altor poeţi, atît englezi, cît şi străini (mai ales latini), citatele sale nefiind totdeauna exacte, ele venindu-i în minte prin asociaţii de idei. Uneori nu verifică acurateţea lor, dar, de fiecare dată, indică sursa atunci cînd preia mai multe versuri şi nu doar cîteva cuvinte sau o idee. În legătură cu aceasta şi referindu-se tocmai la Th. Campbell pe care îl acuza că ar fi reprodus nişte versuri ale unui alt confrate, fără să menţioneze acest lucru, iată ce scria Byron la 5 ianuarie 1821:

„Cînd un mare poet îl citează pe altul, trebuie să fie corect; totodată, el trebuie să fie absolut sigur cînd îşi acuză un confrate din Parnas de «periculoasa crimă» de a fi *împrumutat* de la alţii: poate că ar fi mai bine ca poeţii să împrumute orice altceva (în afară de bani), decît gîndurile şi ideile altuia — ele vor fi, cu siguranţă, pretinse înapoi; dar este totodată foarte greu atunci cînd tu eşti cel care a dat cu împrumut, şi tot tu eşti acuzat că eşti datornic".

69 Garcilaso de la Vega (1503—1536), poet spaniol, prieten al lui Boscan, împreună cu care a contribuit la renaşterea poeziei în Spania. Cu toate că era soldat în armata lui Carol Quintul, a găsit răgaz în scurta sa viaţă care s-a încheiat pe cîmpul de luptă, să scrie sonete, ecloge şi ode. A fost imortalizat de Cervantes, care îl aminteşte în *Don Quijotte*, II, LIX.

70 Juan Boscan Almogavà (1490—1542), poet spaniol care a contribuit la introducerea formelor de versificaţie italiană în poezia castiliană. Este autorul poemului în versuri albe, *Leandro*, şi al unor canzone şi sonete după modelul lui Petrarca. A mai scris şi o *Alegorie*.

71 *Post obit* (din lat. *post obitum* = „după moarte") sînt drepturile ce i se cuvin cuiva după moartea persoanei pe care o moşteneşte. Aici Byron foloseşte termenul pentru a-i ironiza şi înfiera pe preoţii care vorbesc despre răsplata ce îi aşteaptă pe dreptcredincioşi în ceruri.

72 Huriile sînt femeile frumoase din paradisul musulman promise de profetul Mahomed credincioşilor după moarte.

73 Anacreon Moore este numele pe care Byron i-l dă prietenului său, poetul Thomas Moore (1779—1852), care a tradus în versuri *Odele* lui Anacreon şi le-a publicat în anul 1800 sub titlul *Odes of Anacreon*. Anacreon (560—478 î.e.n.), celebru poet liric din Ionia, autorul unor versuri de iubire şi de pahar. A trăit în insula Samos şi la Atena. Se presupune că doar cîteva poeme originale i s-au păstrat, majoritatea celor care îi poartă numele fiind scrise de alţi poeţi. Aici Byron se referă la povestea *Paradise and the Peri (Peri în Paradis)* din cartea lui Moore, *Lalla Rookh* (1817), care este o colecţie de poveşti orientale în versuri, legate între ele printr-o povestire în proză.

74 Platon (?427—348 î.e.n.), marele filozof grec care este invocat de Byron în legătură cu aşa-numita dragoste platonică, avînd un caracter pur spiritual şi fiind lipsită de dorinţa senzuală. În *Symposion* însă, Platon nu se referă la dragostea dintre bărbat şi femeie, ci la prietenia dintre bărbaţi.

75 Xerxe, regele Persiei (485—465 î.e.n.), fiul lui Darius Histaspes, învingătorul de la Termopile şi învinsul de la Salamina, în acelaşi an, 480. Se spune despre el că ar fi oferit o mare răsplată celui care reuşea să inventeze o nouă plăcere.

76 Aristotel (380—322 î.e.n.), marele filozof grec, autorul, printre altele, al *Poeticii*, la care se referă Byron în versurile sale.

77 William Congreve (1772—1828), inginer şi ofiţer de artilerie englez, inventatorul rachetei de război care îi poartă numele.

78 Edward Jenner (1749—1823), medic englez, descoperitorul vaccinului obţinut prin inocularea cu viruşi de la vacă a oamenilor, pentru a-i proteja împotriva variolei.

79 Humphry Davy (1778—1829), chimist englez, descoperitorul potasiului şi al sodiului şi inventatorul lămpii de siguranţă pentru mineri.

80 Tombuctu, oraş în Sudan, pe Niger, considerat multă vreme ca fiind învăluit în mister. A fost vizitat prima dată de călătorul francez René Caillé (1799—1838), primul european care s-a încumetat să intre în oraş.

81 În scrisoarea adresată lui John Murray la 8 noiembrie 1819, Byron îi povesteşte amuzat cum în timp ce scria strofa 137, Teresa Guiccioli l-a întrebat despre ce scrie şi el i-a răspuns în italiană, „soţul tău soseşte". Ea a tresărit crezînd că Byron vorbeşte despre soţul ei care era plecat într-o călătorie, apoi amîndoi s-au amuzat de confuzia ei.

82 Alexander O'Reilly (1722—1794), general spaniol de origine irlandeză, a eşuat într-o expediţie împotriva Algerului în anul 1775, cînd spaniolii au pierdut patru mii de oameni.

83 Toate numele proprii din strofele 149 şi 150, care au o tentă ironică reprezintă personaje fictive.

84 Achate sau Fidus Achates, un prieten al lui Enea, a cărui prietenie a devenit proverbială.

85 Iov, erou din *Vechiul Testament*, un om bogat şi prosper, care brusc a devenit victima unor mari calamităţi. El este simbolul răbdării în nenorocire. Soţia sa îl îndeamnă să nu mai îndure suferinţa şi să se revolte, dar el refuză.

86 *Posse comitatus* (lat. = „puterea comitatului"), termen juridic englez care se referă la cetăţenii de care se folosesc şeriful sau şeful poliţiei pentru a păstra ordinea în ţinut.

87 Se spune că George, ducele de Clarence (1449—1478), fratele lui Richard al III-lea, ar fi fost înecat într-un butoi cu vin dulce şi aromat de Malvasia (Napoli di Malvasia), pe cînd se afla deţinut în Turnul Londrei. Crima a fost pusă la cale de fratele său, viitorul rege al Angliei. Clarence este unul dintre personajele principale ale tragediei *Richard al III-lea* de Shakespeare, Episodul morţii sale apare în actul I, scena 4, 161 şi 277:

versul 161: „And then throw him into the malmsey-butt in the next room".

(„Şi să-l vîrîm în butea cu vin de malvasia din odaia de-alături")
versul 277:

„I'll drown you in the malmsey-butt within"
(„Am să te-nec în butea cea cu vin"
— trad. Dan Duţescu)

88 Aluzie la Cartea a treia a *Regilor*, I, 1—4.

89 Rigmarola este o secvenţă ilogică de aserţiuni vagi.

90 Iosif, personaj din *Vechiul Testament*, fiul lui Iacob şi al Rahilei, vîndut în Egipt de către fraţii săi. Byron se referă aici la întîmplarea povestită în *Facerea*, 39 (7—18) cînd Iosif rezistă tentaţiei soţiei stăpînului său, Putifar, şi părăseşte încăperea fiind gol, deoarece soţia lui Putifar îi rupsese hainele.

91 William Brodie Gurney (1777—1855), fiul și nepotul unor stenografi celebri, el însuși stenograf al Parlamentului britanic (1813).

92 Vandalii sînt un trib germanic care au cucerit Spania și alte părți ale Europei de sud în secolele IV și V. Erau temuți din cauza violenței și cruzimii de care dădeau dovadă.

93 Byron însuși avea un sigiliu cu motto-ul „Elle vous suit par tout" (fr. = „ea vă însoțește pretutindeni").

94 În strofa 200 poetul își declară intenția de a scrie doar 12 cînturi, dar, ulterior, în Cîntul al Doisprezecelea, strofele 54 și 55, arată că cele douăsprezece cînturi sînt doar un *preludiu* și că intenționează chiar să scrie 100 de cînturi, ceea ce, din nefericire nu s-a întîmplat, moartea poetului survenind la puțină vreme după ce acesta începuse să lucreze la Cîntul Șaptesprezece.

95 *Vade Mecum* (lat. = „mergi cu mine"), folosit cu sensul de ghid sau îndrumar. Aici Byron îi ironizează pe cei care interpretau *Poetica* lui Aristotel și *unitățile* impuse de el, ca un îndrumar folositor la scrierea tuturor epopeilor și tragediilor.

96 Strofele 200 și 201 sînt o ingenioasă parafrază a rețetelor satirice oferite de Jonathan Swift celor ce doreau să „fabrice" poezii epice, *Swift's Recipe for an Epic.* Iată una din aceste rețete:

„Pentru furtună ia-i pe Eurus, Zephyr, Auster, și Boreas și pune-i pe toți într-un vers; adaugă-le ploaie, fulgere și tunete (cele mai asurzitoare pe care le găsești), *quantum sufficit* (lat. „cît este necesar"). Amestecă-ți bine norii și talazurile, pînă ce fac spumă și îngroașă-ți descrierea ici și colo cu nisipuri mișcătoare. Fierbe-ți bine în cap furtuna înainte de a o lăsa să se dezlănțuie. Pentru o bătălie, ia un mare număr de imagini și descrieri din *Iliada* lui Homer, condimentate cu puțin Vergil, și dacă îți rămîne ceva în plus, pune-l deoparte pentru vreo încăierare. Asezonează totul din plin cu comparații și vei avea o bătălie pe cinste. Ca recuzită, ia cît de mulți zei și zeițe, împarte-i în două părți egale, dar nu uita să-l pui pe Iupiter la mijloc; fă-o pe Iunona să-l enerveze și pe Venus să-l calmeze. Nu uita ca în orice ocazie să ai la îndemînă și să folosești mercur volatil. Dacă duci lipsă de diavoli, ia-i din *Paradisul pierdut* al lui Milton și vei obține spiritele de care ai nevoie în *Ierusalimul eliberat* de Tasso. Rostul acestei recuzite cred că este evident; și cum nici un poem epic nu poate supraviețui fără ea, cel mai înțelept lucru este să o păstrezi pentru cazuri de stringentă necesitate".

97 Toate piesele bazate pe legenda despre Don Juan se încheie cu pedepsirea eroului în iad.

98 Acesta este unul dintre nenumăratele pasaje în versuri sau proză, în care Byron le ia apărarea lui Dryden şi Pope în faţa contemporanilor săi, care îi denigrau.

99 Thomas Campbell (1777—1844), poet englez, autorul poemelor *The Pleasures of Hope* (Plăcerile speranţei) (1799), *Gertrude of Wyoming* (1809) etc.

100 Samuel Rogers (1763—1855), poet englez mai puţin cunoscut, care s-a bucurat de o mare popularitate în epocă, oferindu-i-se chiar şi titlul de Poet laureat, pe care însă l-a refuzat (1850).

101 William Sotheby (1757—1833), poet englez şi traducător din poeţi contemporani şi clasici, Wieland *(Oberon)*, Vergiliu *(Eneida)*, Homer *(Iliada* şi *Odiseea)*. Spre deosebire de confraţii săi literaţi, Sotheby dispunea de o avere destul de serioasă, ceea ce îi dădea posibilitatea să nu trebuiască să se întreţină din ceea ce scria.

102 Ciorapi albaştri *(Blue Stockiug)* este porecla dată femeilor pedante din înalta societate care aveau sau pretindeau că au gusturi literare. Printre ele Byron o plasa şi pe soţia sa. (Pentru mai multe detalii, vezi introducerea la poemul *Femeile savante*, Byron, *Opere*, II).

103 În original: „I've bribed my grandmother's Review — the British" („am mituit Revista bunicii mele britanice"). Byron adresează o scrisoare editorului revistei „My Grandmother's Review" (vezi *Letters*, 1900, IV, appendix VII, 465—470), care era un răspuns la o critică adusă primelor două cînturi din *Don Juan* în nr. XXVII, 1819, al revistei „British Review" în care editorul susţinea sau dădea impresia că susţine că acuzaţia de mită adusă poetului trebuia luată „au grand sérieux" (fr. = „cu toată seriozitatea").

104 „Edinburgh Review" (1802) şi „Quarterly Review" (1809), două reviste literare rivale ale timpului care se războiau între ele şi amîndouă cu Byron, acesta din urmă nerămînîndu-le dator nici uneia. Poate că verva satirică a lui Byron se datorează tocmai criticilor şi polemicelor declanşate de cele două reviste împotriva poeziilor de debut ale lui Byron, precum şi a celor de mai tîrziu. (Vezi şi *Barzi englezi şi critici scoţieni*, Byron *Opere*, *Volumul* I).

105 „Non ego hoc ferrem calidus iuventa consule Planco" („Nu răbdam aşa, înfocat de ani, sub consulul Plancus"), este un citat exact din Horaţiu, *Pentru victoria lui August*, *Ode*, III, XIV, 27—28, trad. Const. I. Niculescu.

106 Brenta este un rîu din Italia, care izvorăşte în Tirol, curge prin Bassano şi se varsă în Marea Adriatică în apropiere de Veneţia.

107 George al III-lea (1738—1820), rege al Angliei, care a murit nebun.

108 *Timpul fost-a, este şi-a trecut* („Time is — Time was — and Time is past") sînt cuvintele rostite de capul de bronz făcut de părintele Bacon şi părintele Bungay, personajele principale din piesa lui Robert Greene (?1560—1592), *The Honorable History of Friar Bacon and Friar Bungay* (Onorabila istorie a părintelui Bacon şi a părintelui Bungay. (1594). Capul vorbeşte doar înainte de a cădea şi a se face praf.

109 În mai 1817, Byron i-a pozat sculptorului danez Thorwaldsen pentru un bust.

110 Versurile reproduse aici de Byron:

„Go, little book, from this my solitude!
I cast thee on the waters — go thy ways!
And if, as I believe, thy vein be good,
The world will find thee after many days."

sînt luate din ultima strofă a poeziei lui Robert Southey, *Epilogue to the Lay of the Laureate, L'Envoy (Epilog la cîntecul Laureatului, Mesagerul).*

pag. 72

Note la Notele lui Byron la CÎNTUL ÎNTÎI

1 Alban Butler (1710—1773), preot romano-catolic englez, autorul lucrării *The Lives of the... Principal Saints (Viețile principalilor sfinți* — 1756—1759).

2 O'Reilly (1722—1794), vezi nota 82 la Cîntul I, pag. 573. ...

3 „De-acum, mie nici femeie, nici bărbat nu mi-e pe plac,
nici nădejdea-ncrezătoare în a celuilalt iubire:
v-am pierdut, plăceri nebune, cîntece de fericire,
nu mă pot lupta cu vinul florile le-am urgisit."
(trad. D.C. Ollanescu)

pag. 74

CÎNTUL AL DOILEA
(Canto the Second)

Cîntul acesta este încă o dovadă a rapidității cu care scria Byron. Scris tot la Veneția, el a fost început la 13 decembrie 1819 şi încheiat la 20 ianuarie 1819.

1 Cadiz, oraş spaniol, capitala provinciei Andalusia, port la Oceanul Atlantic, bază navală fortificată, fondat în anul 1100 î.e.n. de către fenicieni. Pe atunci se numea Gadir. A cunoscut o dezvoltare şi o înflorire deosebită sub cartaginezi (500 î.e.n.) şi apoi sub romani, în sec. III î.e.n., care i-au schimbat denumirea în Gades. În anul 1587, William Drake a dat foc flotilei spaniole în portul Cadiz, iar apoi oraşul a fost

devastat în timpul Războiului Peninsular (1596). Între 1810 și 1812 a rezistat cu multă vitejie și eroism asediului armatelor franceze.

2 Peru s-a răsculat și și-a cucerit independența în anul 1818, sub conducerea lui Belgrano și Bolivar.

3 *Fazzolo* este folosit aici pentru a desemna vălul pe care îl purtau doamnele din Veneția pentru a-și ascunde fața de priviri indiscrete.

4 Ostilitatea compatrioților săi față de poet era atît de mare, încît ea a mers pînă la a-l critica pentru remediul pe care-l propune în poemul său, împotriva răului de mare, biftecul. Un oarecare dr. Kitchner explica chiar într-o revistă de ce biftecul nu este bun în astfel de ocazii și sugera, în schimb, puțin arsenic sau mestecarea tutunului. Desigur, Byron folosise rețeta în mod ironic, făcînd aluzie la recomandările populare ale vremii: *beef-steak and brandy and Water* (biftec, rachiu și apă).

5 Sion este numele uneia dintre colinele din Ierusalim, adeseori folosit pentru a desemna orașul în întregime. Aici Byron amintește *Psalmul* 136 din *Vechiul Testament:* „La rîul Babilonului, acolo am șezut și am plîns, cînd ne-am adus aminte de Sion".

6 Citat exact din Shakespeare, *Hamlet*, Actul V, scena 1, 266:

„Sweets to the sweet": farewell!"

(„Flori pentru-o floare — adio!" — trad. L. Levițchi și D. Duțescu)

7 În strofele 24—42 Byron descrie cu un talent deosebit o furtună pe mare. Va fi imediat atacat însă și acuzat, mai ales de partizanii lui Southey că ar fi plagiat cărțile vremii care descriau astfel de evenimente. Byron însuși declarase că informațiile tehnice cu privire la furtunile pe mare și la efectele lor dezastruoase le obținuse citind cartea lui G. Dalzell, *Shipwrecks and Disasters at Sea (Naufragii și dezastre pe mare)*, apărută în anul 1812. În scrisoarea adresată editorului său, John Murray, la 23 august 1821, poetul va declara: „În legătură cu acuzațiile cu privire la naufragiu, cred că v-am spus dumitale și d-lui Hobhouse, cu ani în urmă, că nimic din cele descrise de mine nu este inventat, ci este luat din fapte reale, dar desigur că nu doar din descrierea unui singur naufragiu, ci din fapte petrecute în timpul mai multor naufragii diferite".

Vom vedea în continuare alte surse de inspirație care au fost folosite de poet. Este vorba despre relatările cu privire la naufragiile petrecute în anii aceia și care nu erau de loc puține.

8 Strofa aceasta poate fi comparată cu descrierea naufragiului vasului Hercules, în lucrarea intitulată *Loss of Hercules (Pierderea lui Hercule):* „Noaptea fu mult mai rău decît în timpul zilei, și o schimbare bruscă a vîntului, cam pe la miezul nopții, o azvîrli sub valuri care o loviră dinspre pupa și îi sfărîmară cîrma, desprinzînd etamboul și zgu-

duindu-i întreaga pupă. Pompele fură puse în mişcare, de îndată, şi în cîteva minute, doar, apa ajunse la patru picioare".

9 Strofa 28 este inspirată de aceeaşi descriere şi poate fi comparată cu următorul pasaj: „Oamenii erau ocupaţi cu scoaterea încărcăturii de orez din carenă, pentru a se putea ajunge la spărtură. După ce trei sau patru sute de saci au fost aruncaţi în mare, am dat de ea şi am văzut cum apa ţîşnea în vas cu o uimitoare forţă; de aceea am aruncat cearceafuri, cămăşi, haine, baloturi de muslin şi alte asemenea lucruri care încăpeau în spărtură".

10 Strofa 29 îşi datorează inspiraţia aceleiaşi surse:
„Cu toate că pompele scoteau cîte 50 de tone de apă pe oră, nava s-ar fi scufundat dacă ingeniozitatea noastră nu ar fi fost încununată de succes. Pompele a căror excelentă construcţie mi-a salvat viaţa, au fost făcute de dl. Mann din Londra".

11 Strofa 30 este foarte asemănătoare cu un pasaj din *Loss of Centaur (Pierderea vasului Centaurul)*: „Pe măsură ce ziua următoare avansa, vremea părea să se stabilizeze, oamenii continuau să dea la pompe necontenit şi toate eforturile lor erau menite să menţină corabia la suprafaţă. De abia se liniştise totul, cînd o rafală care depăşea în violenţă tot ceea ce văzusem pînă atunci sau ce îmi imaginasem vreodată, răsturnă vasul «poparte»".

12 Fragmentul continuă: „Nava stătea nemişcată şi, după toate aparenţele, imposibil de a mai fi redresată. Apa îşi slăbi îmbrăţişarea, dar se strecură printre punţi".

13 Strofa 32 continuă să redea în versuri pasajele cu privire la naufragiul Centaurului.

14 Incidentul relatat în strofa 36 este luat din *Narrative of the Loss of the Abergavenny (Relatarea pierderii vasului Abergavenny)*: „Dă-ne grog", exclamară ei, „peste o oră se sfîrşeşte totul". „Ştiu că vom muri" răspunse cu răceală micimanul, „dar cel puţin să murim ca adevăraţi bărbaţi". Înarmat cu pistoale, nu îşi părăsi postul (la uşa magaziei cu băutură) nici măcar cînd nava începu să se scufunde".

15 În strofele 47—53 Byron descrie cu o acurateţe deosebită epilogul furtunii pe mare, redînd în pasaje poetice impresionante triumful mării asupra vasului şi a pasagerilor săi. Pentru aceste strofe, poetul s-a inspirat din relatările cu privire la naufragiile vaselor Sydney, Wellington, Transport, Centaur şi Pandora. Iată cîteva fragmente ilustrative:

„Opt saci de orez, şase carafe cu vin şi o mică rezervă de carne sărată de porc şi de vacă au fost puse în barca lungă ca provizii pentru călători".

„În acest moment unul dintre ofițeri îi spuse căpitanului că nava se scufundă și, luîndu-și rămas bun, sări peste bord; echipajul mai avu doar răgazul (înainte ca vasul să se ducă la fund) să sară peste bord, scoțînd cele mai îngrozitoare și greu de descris urlete".

16 Ultimele versuri din strofa 53, în original:

„But at intervals there gush'd,
Accompanied by a convulsive splash,
A solitary shriek, the bubbling cry
Of some strong swimmer in his agony".

sînt considerate inegalabile în poezia engleză, ele reprezentînd o imagine impresionantă a unui deznodămînt tragic pe mare, care nu ar fi putut fi realizată, probabil, nici măcar în pagini interminabile de proză. Poetul însuși trebuie să-și fi dat seama de emoția pe care o stîrneau aceste versuri, deoarece la ediția definitivă a Cîntului a suprimat cele șase strofe pe care le scrisese inițial, dar care ulterior i s-au părut-banale și redundante. În loc să-și continue, deci, descrierea, a încheiat-o brusc, în punctul culminant. Următoarea strofă, a 54-a aici, are un ton cu totul diferit, mai moderat, mai plin de speranță, care, treptat, devine ironic și hazliu.

17 *Aqua vita* este folosit aici cu sensul de „rachiu".

18 Imaginea din strofa 62 este luată de Byron din descrierea călătoriei căpitanului Bligh și a oamenilor săi, după ce fusese alungat de pe vasul Bounty și lăsat să navigheze fără țel, într-o barcă deschisă (vezi și poemul lui Byron *Insula*, din *Volumul* II):

„Soarele răsări roșu și înflăcărat, o dovadă sigură că va urma un vînt puternic. Nu puteam decît să ne pregătim să înfruntăm marea. Le-am servit tuturor oamenilor cîte o linguriță de rom. Pîinea pe care am găsit-o era deteriorată și mucegăită".

19 Atropos, una dintre cele trei zeițe ale sorții din mitologia greacă, fiicele lui Zeus și Themis, cunoscute și sub numele de Moire. Clotho depăna firul vieții, Lachesis îi măsura lungimea, iar Atropos îl tăia. În mitologia romană ele se numeau Parce.

20 Argo este vasul pe care au navigat căutătorii Lînii de Aur, argonauții conduși de Iason.

21 Descrierea cumplitelor scene ale clipelor de foame și canibalism din strofele 70—79 i-a fost inspirată poetului de *Narrative of the Sufferings Undergone by the Crew of the Ship Thomas (Relatarea suferințelor prin care au trecut membrii echipajului vasului Thomas):*

„El ceru doar să i se lase sînge ca să moară, chirurgul fiind şi el cu eî şi avînd în buzunar trusa cu instrumente, în momentul în care părăsise vaporul. De îndată ce instrumentul fatal atinse vena, medicul îşi lipi buzele scorojite de ea şi sorbi sîngele care curgea, în timp ce toţi ceilalţi priveau cum victima se stinge sub ochii lor şi aşteptîndu-i sfîrşitul ca să poată să-şi astîmpere foamea care îi chinuia atît de îngrozitor. Cei care s-au înfruptat cu carne şi măruntaie de om şi ale căror stomacuri mai purtau încă hrana neobişnuită, pieiră curînd, pierzîndu-şi minţile".

22 Ugolino della Gherardesca a fost conducătorul facţiunii guelfe din Pisa (sec. XIII). În Infern a fost condamnat să roadă capul duşmanului său, arhiepiscopul Ruggieri degli Ubaldini, conducătorul facţiunii ghibeline. Din ordinul arhiepiscopului, Ugolino, cu doi fii şi nepoţi ai săi, au fost lăsaţi să moară de foame în închisoare.

23 Vezi *Infernul* lui Dante, XXXIII, 76—78:

„Quando ebbe detto ciò, con gli occhi torti
Riprese il teschio misero co'denti
Che furo all'osso come d'un can forti".
(„Şi-aci sfîrşind, uită de noi, străinii,
Şi-n biata ţeastă-nfipse colţi de cîine"

— trad. Etta Boeriu)

24 *In aqua veritas*, parafrază ironică a celebrului dicton latin, *in vino veritas*.

25 Versurile:

„.....a heavenly Chameleon,
The airy child of vapour and the sun,
Brought forth in purple, cradled in vermilion
Baptized in molten gold, and swathed in dun,
Glittering like crescents o'er a Turk's pavilion".

cu care se deschide strofa 92 sînt considerate de către comentatorii şi admiratorii operei lui Byron drept unele dintre cele mai frumoase din întregul poem. Cu toate acestea, rivalii şi duşmanii poetului l-au acuzat pentru relatarea scenelor de groază şi pentru amestecul de frumos şi dezgustător din ultimele douăzeci de strofe, ce descriu cu elemente de umor şi sarcasm, împletite cu ironie, dar şi cu patos, peripeţiile lui Don Juan pe marea cuprinsă de furtună. Francis Jeffrey (1773—1850), unul dintre fondatorii revistei „Edinburgh Review", a fost cel mai înverşunat critic al poemului şi, în special, al acestui Cînt.

26 Caron era în mitologia greacă bărcagiul din Hades care ducea în luntrea sa umbrele morților care trebuiau să traverseze Styxul pentru a pătrunde în Hades.

27 Ekenhead este locotenentul de pe fregata Salsette, care, la 3 mai 1810 a traversat Helespontul înot, împreună cu Byron. (Vezi și poezia *Written after Swimming from Sestos to Abydos — Versuri scrise după ce am înotat de la Sestos la Abydos.)*

28 Este vorba despre Lady Adelaide Forbes, fiica lui George al VI-lea, Duce de Granard, pe care Byron o numește „Alpha and Omega of Beauty" („Alfa și omega frumuseții") și o compară cu Apollo Belvedere. (Vezi *Letters*, 1898, II, 230.)

29 Byron ne reamintește aici *Iliada*, IX, 213—215, unde se povestește despre ospățul dat de Ahile în cinstea solilor, în frunte cu Ulise, veniți să-l roage să-și potolească mînia și să reintre în luptă. Vinul și bucatele sînt aduse și pregătite de Patrocle:

„După ce carnea el frige și pe tocătoare o răstoarnă,
Pîine împarte pe masă Patroclu-n panere frumoase,
Iar Peleianul friptura,..."

(trad. G. Murnu)

30 Vezi *Noul Testament*, *Matei*, 4, 18—19:

„18. Pe cînd umbla pe lîngă Marea Galileei, a văzut doi frați,
pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, care
aruncau mreaja în mare, căci erau pescari.
19. Și le-a zis: Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni".

31 Cycladele, grup de insule în Marea Egee, formate din Insulele Delos, Naxos, Andros, Tenos, Melos, Paros, Keos și Syros, care azi țin de Grecia, dar care au aparținut, pe rînd, Veneției și apoi Turciei, din 1566 pînă în 1827.

32 Vezi *Noul Testament*, 1 *Corinteni*, XIII, 13:

„Și acum rămîn acestea trei: credința, nădejdea, dragostea.
Iar mai mare dintre acestea este dragostea".

33 Un nou citat din *Noul Testament*, *Matei*, XXV, 35:

„...Străin am fost și M-ați primit".

34 John Byron (1723—1786), bunicul poetului, care fusese miciman și poreclit Foul Weather Jack (Jack Vreme-Rea) din cauza nenumăratelor furtuni de care avusese parte aproape în toate călătoriile care le făcea pe mare, a naufragiat cu vasul Wager pe o insulă din apropierea coastelor statului Chile, în anul 1741. A istorisit povestea naufragiului în cartea pe care o citează aici Byron și care a fost publicată în 1768 sub titlul *A Narrative of the Honourable John Byron, Commodore in*

a late expedition round the world, containing an account of the great distress suffered by himself and his companions on the coast of Patagonia, from the year 1740, till their arrival in England, 1746. Written by himself.) (O istorisire a onorabilului John Byron, Commodore într-o recentă expediție în jurul lumii, cuprinzînd o relatare a marilor suferințe îndurate de el însuși și de tovarășii săi, pe coasta Patagoniei, din anul 1740 pînă la sosirea lor în Anglia, în 1746. Scrisă de el însuși).

35 Al doilea Cînt a fost încheiat în ianuarie 1819 cînd Carnavalul era în toi la Veneția și Byron stătea treaz nopți întregi, fie să scrie, fie să petreacă.

36 Aluzie la un calcul făcut în vremea aceea de un oarecare dr. Franklin, care era de părere că cei ce se culcă devreme și se scoală tot la fel, fac o mare economie de lumînări, ca să nu mai punem la socoteală cîștigul în sănătate, care se ridică la aproximativ 4 000 000 de lire sterline pe an.

37 Marea Roșie își datorează numele, probabil, coralilor care se găsesc în ea în număr mare, dar, de fapt, spre deosebire de locurile mai puțin adînci, ea nu diferă prea mult la culoare față de celelalte mări.

38 Scio este numele italian al insulei grecești Chios, din Marea Egee, presupusul loc de naștere al lui Homer și celebră pentru vinurile sale.

39 *Watchman* (engl. = „om de pază") este omul pus de veghe, de cart, pe vapoare.

40 Pasifae, în mitologia greacă, este soția lui Minos, regele Cretei, care a făcut o pasiune pentru taurul dăruit de Poseidon soțul ei. Din legătura Pasifaei cu taurul s-a născut monstrul Minotaur, bărbat cu cap de taur.

41 Romaica este greaca modernă colocvială.

42 Hugh Blair (1718—1800), preot și profesor de retorică scoțian, autorul a cinci volume de predici și *Lectures on Rhetoric (Prelegeri de retorică)* (1783).

43 Isaac Barrow (1630—1677), profesor de greacă veche, geometrie și matematică. Predicile sale sînt considerate cele mai celebre din limba engleză, dar sînt foarte lungi. Coleridge îl prețuiește pentru imaginația sa verbală. *(Anima Potae).*

44 John Tillotson (1630—1694), arhiepiscop de Canterbury. Predicile sale au fost foarte lăudate și apreciate de Dryden și foarte populare la vremea lor.

45 Robert South (1634—1716), predicator la curtea regelui Carol al II-lea, ale cărui predici erau pline de umor și fantezie.

46 Io, în mitologia greacă, fiica rîului Inachus. Iupiter s-a îndrăgostit de ea și, pentru a o feri de privirile și de gelozia Iunonei, o transformă în junincă. Bănuitoare, Iunona încredințează juninca în paza lui Argus, cel cu 100 de ochi. Din ordinul lui Iupiter, Mercur, fiul acestuia, îl ucide

pe Argus şi o răpeşte pe Io ducînd-o în Egipt, unde ea se transformă din nou în femeie.

47 Vezi nota 75 la Cîntul întîi, pag. 572.

48 Styx, rîul din infernul grecesc, peste care Caron trecea umbrele morţilor.

49 Aluzie la romanul Carolinei Lamb, *Glenarvon*, publicat în 1816, în care autoarea povesteşte aventura de dragoste pe care a avut-o cu Byron. Ea este cea căreia Byron i-a dedicat, printre altele, poezia *Remember Thee (Să-ţi aminteşti)* (vezi Vol. I). Poetul a susţinut însă mereu că între el şi Lady Caroline nu ar fi existat vreo legătură şi că evenimentele descrise în roman sînt doar rodul fanteziei ei bogate. Ele sînt o încercare a autoarei de a se răzbuna pentru că Byron a rezistat avansurilor ei. Apariţia romanului a făcut însă ca scandalul care se ţesea în jurul lui Byron să fie susţinut de noi dovezi acuzatoare.

50 Vezi nota 16 din *Dedicaţie*, pag. 561.

51 Byron reaminteşte aici dragostea lui Iuliu Cezar pentru regina Egiptului, Cleopatra.

52 Titus Flavius Sabinus Vespasianus, fiul lui Vespasian, şi el împărat al Romei între 79 şi 81 e.n., renumit pentru generozitatea sa ieşită din comun. Aici Byron face aluzie la dragostea lui Titus pentru Berenice, fiica lui Agrippa I, regele Iudeei şi soţia unchiului ei, Herod, iar apoi a fratelui ei, Herod Agrippa. Este dusă de Titus la Roma, dar nu se poate căsători cu ea, Berenice făcînd parte dintre duşmanii Romei. Titus cucerise Ierusalimul în timpul domniei tatălui său. În *Satira a VI-a*, Iuvenal o numeşte „incesta Berenice".

53 Leucadia este una din insulele din Marea Ionică.

54 Cneius Pompeius Magnus, Pompei cel Mare (106—48 î.e.n.), general roman, rivalul lui Cezar. Se spune că Mucia, cea de a treia soţie a sa, l-ar fi înşelat cu Cezar.

55 Profetul este Mahomed (570—632), care la bătrîneţe a avut mai multe soţii, printre care Ayesha, care era şi favorita lui. Se spune despre ea că i-ar fi trezit bănuieli soţului ei.

56 Caius Iulius Cezar (102—44 î.e.n.), cel mai renumit comandant de oşti şi strateg militar din istorie, a avut şi el mai multe soţii, dintre care cea de a treia, Pompeia, a fost acuzată că l-ar fi înşelat cu politicianul Publius Clodius Pulcher, motiv pentru care Cezar a repudiat-o (62 î.e.n.). De fapt, Clodius a fost găsit deghizat în femeie, participînd la serbările închinate zeiţei Bona Dea. La aceste serbări participau doar femei şi ele se organizau în casele patricienilor bogaţi, ale pretorilor şi ale consulilor. În anul acela serbările erau găzduite în casa lui Cezar şi Clodius voia doar să se amuze, păcălindu-le pe femei. Incidentul este relatat de Plutarh în *Viaţa lui Cezar*.

57 Belisarius (494—565), general bizantin în timpul domniei lui Iustinian. El este învingătorul perşilor, vandalilor, ostrogoţilor şi al hunilor. Soţia sa, Antonina, prietena împărătesei Teodora, se pare că ar fi fost o mare desfrînată.

58 Clio este muza istoriei.

59 Aristipp, filozof grec, elev al lui Socrate, celebru în arta de a-i flata pe tirani. Era adeptul doctrinei plăcerii, singura capabilă să aducă fericire.

60 Epicur (341—270 î.e.n.), filozof grec, elevul lui Xenocrate. La şcoala sa din Atena, propovăduia plăcerea ca fiind bunul suprem al omului. O plasa în cultura spiritului şi în practicarea virtuţilor umane. El însuşi era sobru şi moderat. Teoriile sale au fost ulterior denaturate şi mulţi consideră astăzi că el propovăduia voluptatea şi desfrîul, sens în care îl citează aici şi Byron.

61 Versul:

„Eat, drink and love, what can the rest avail us?"

îl vom regăsi în drama în versuri, *Sardanapalus* apărută în 1821, actul I, scena 2, versul 298:

„Eat, drink and love; the rest's not worth a fillip".

(„Mîncaţi, beţi şi iubiţi, restul nu face nici cît o ceapă degerată.")

62 Sardanapal a fost ultimul rege asirian, devenit legendar pentru luxul şi desfrîul de care s-a înconjurat. Asediat de mezi timp de doi ani, şi neputînd să străpungă încercuirea, şi-a dat foc în palatul său din Ninus şi a murit împreună cu concubinele, eunucii şi slugile, arzîndu-şi totodată şi toate comorile care se pare că erau fabuloase.
Adevăratul Sardanapal este însă, probabil, Assur-bani-pal sau Asnapper din Ezra, care a prădat de două ori Egiptul, între anii 670 şi 650 î.e.n., dar care apoi a fost înfrînt şi a pierit la Ninive.

63 *Beau ideal* = „frumosul ideal" (fr.).

pag. 130

CÎNTUL AL TREILEA
Canto the Third)

Byron a început să scrie Cîntul al treilea în luna octombrie 1819, înaintea declanşării avalanşei de critici, acuzaţii şi polemici care au urmat publicării primelor două cînturi. Agasat şi întristat de critică nejustă şi de atacurile neîntemeiate, care i s-au adresat, poetul nu a mai scris cele trei Cînturi care urmează cu intenţia de a le încredinţa de îndată tiparului şi, deşi Cînturile trei şi patru au fost încheiate în luna noiembrie 1819, iar Cel de al cincilea a fost început la 16 octombrie şi terminat la 20 noiembrie 1820, Byron a abandonat manuscrisul şi intenţiona chiar să-i restituie lui John Murray costul drepturilor de autor pe care acesta i le avansase. Cele trei Cînturi au văzut totuşi lumina tiparului,

dar abia la 8 august 1821 cînd au fost publicate tot de John Murray. În timp ce le scria, Byron se afla la Ravenna.

1 Chiparosul simbolizează durerea și suferința.

2 Byron reamintește aici maxima a LXXIII-a Ducelui de la Rochefoucauld:

„On peut trouver des femmes qui n'ont jamais eu de galanterie, mais il est rare d'en trouver qui n'en aient jamais eu qu'une".

(„Există femei care n-au avut niciodată aventuri galante, dar rareori găsim femei care să fi avut doar una singură".)

Maxima aceasta apare și ca motto la poezia lui Byron, *Ode to a Lady whose Lover was killed by a Ball, which at the same time shivered a Portrait next his Heart (Odă unei doamne al cărei iubit a fost ucis de un glonte, care în același timp a făcut să tresalte un portret ținut în dreptul inimii)*. Poezia aceasta a fost publicată doar în 1901.

3 Vezi piesa lui Shakespeare, *Negustătorul din Veneția*, IV, 1, 254:

„Is it so nominated in the bond?"

(„E'n contract?" — trad. Petre Solomon)

din care s-a inspirat Byron scriind:

„Yet 'tis so nominated in the bond".

4 Aluzie ironică la vechea baladă engleză, *Death and the Lady (Moartea și doamna)*.

5 O nouă referire la Annabella Milbanke, soția poetului, despre care acesta nota în al său *Journal* la data de 30 noiembrie 1813:

„Yesterday a very pretty letter from Annabella ... she is a poetess, — a mathematician, — a metaphysician".

(„Ieri, o scrisoare adorabilă de la Annabella ... E poetă, matematiciană, metafiziciană".)

6 Capul Matapan, extremitate a Peloponezului care pătrunde în Marea Ionică.

7 În strofa aceasta, Byron își amintește despre propriul său cîine și așazisa lui memorie și devotament pentru stăpîn. Într-o scrisoare adresată lui Thomas Moore la 19 ianuarie 1815, Byron îi descria prietenului său cum cîinele pe care îl avea, o corcitură de cîine lup, și care îl iubise pe vremea cînd poetul era de 10 ani, aproape că sărise la el să îl sfîșie cu zece ani mai tîrziu, rupîndu-i în orice caz pantalonii și refuzînd să se reîmprietenească cu stăpînul său, în ciuda eforturilor acestuia de a-l îmbuna dîndu-i oase. Bietul Byron sperase că propriul său cîine se va purta ca Argus, cîinele lui Ulise, primul care și-a recunoscut stăpînul după o absență de douăzeci de ani.

8 Dansul piric este dansul de război al vechilor greci, în care erau mimate scene de luptă, care se executau în acompaniament muzical. Dansatorii erau îmbrăcați în armură. Inventatorul său este un oarecare Pyrrhicus.

9 Strofa 45 care se încheie în englezește cu versurile:

„For none likes more to hear himself converse"

amintește de strofa XVIII, 151, din poemul *Morgante Maggiore* de Luigi Pulci; al cărui prim cînt, Byron l-a tradus în englezește:

„Rispone allor'Margutte, a dir tel tosto,
Io non credo più al nero ch'all'azzurro;
Ma nel cappone, o lesso, o vuogli arrosto,
E credo alcuna volto anco nel burro;
Nella cervigia, e quando io n'ho nel mosto,
Ma sopra tutto nel buon vino ho fede,
E credo che sia salvo chi gli crede".

(„Răspunde-atunci Margutte, ca să ți-o spun imediat/ Nu cred mai mult în negru decît în albastru,/ Ci în clapon sau fiert sau fript/ Uneori cred și în unt;/ În ceafă dulce, și cînd am, cred și în must/ Dar mai ales cred în vinul bun,/ Și cred că e salvat cel care în el crede.")

10 Guelfii erau o familie nobilă italiană, de origine germană, rivala familiei ghibeline în secolele XII—XV. Termenul este folosit aici ca un atac la adresa familiei regale engleze, care descindea din casa germană de Hannovra.

11 Argonauții erau legendarii căutători ai berbecului cu Lîna de Aur.

12 Dintre vechii greci, ionienii erau considerați cei mai afemeiați și cei mai rafinați.

13 Ciclopul Polifem, fiul lui Poseidon, care l-a capturat pe Ulise, dar pe care eroul grec l-a orbit ca să poată scăpa din captivitate.

14 În scrisoarea trimisă lui John Murray la 23 august 1821, Byron mărturisește:

„Aproape tot ce am scris în *Don Juan* este luat din viața *reală*, fie a mea, fie a celor pe care i-am cunoscut. Apropo, o mare parte din descrierea *mobilei* din Cîntul al treilea este luată din *Tully's Tripoli* (te rog, reține) și restul din propriile mele observații. Te rog, ține minte că nu m-am gîndit nici un moment să ascund toate acestea și nu am făcut această declarație mai devreme deoarece *Don Juan* a apărut fără prefață și fără numele autorului".

Prima ediție din cartea pe care o citează Byron, *Tully's Tripoli*, intitulată *Narrative of a ten Year's Residence in Tripoli in Africa; from the original correspondence in the possession of the Family of the late Richard Tully, Esq., the British Consul (Istorisire a șederii timp de zece ani la Tripoli, în Africa; făcută pe baza corespondenței originale aflată în posesia familiei decedatului Richard Tully, Consulul britanic)* a apărut în anul 1816.

Cartea are forma unor scrisori trimise de sora consulului diferitelor persoane din Anglia, pe care le cunoștea.

15 Descrierea mîncărurilor din care se înfruptau Don Juan și Haydee în strofele 62 și 63, este luată din relatarea vizitei consulului Tully la Lilla Amnani, soția grecoaică a lui Hagi Abderrahmam.

16 Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, a fost ultimul rege al Babilonului. Asediat de Cyrus, regele perșilor, Baltazar s-a încrezut prea mult în rezistența zidurilor cetății sale și a încercat să uite de dușmanii care îl încercuiau, benchetuind. Comițînd o profanare, văzu apărînd o mînă, care scrise pe zid trei cuvinte misterioase, pe care profetul Daniel i le interpretă ca fiind: Mene (zilele domniei ți-au fost numărate), Techel (ai fost pus în balanță și ai fost găsit prea ușor), Pares (regatul îți va fi împărțit). În aceeași noapte, reușind să schimbe cursul rîului Eufrat, Cyrus pătrunse în cetate și Baltazar fu omorît. (Vezi *Vechiul Testament*, *Daniel*, 5, 17—30.)

17 Byron face aici aluzie la un pasaj dintr-un articol critic la adresa poemului său *Mazeppa* și incidental la *Don Juan*, apărut în „Eclectic Review" în luna august 1819. În articol se scrie: „Cînd consideră că cititorul este pe punctul de a-i plînge de milă eroului, are grijă să îl ia în batjocură ca și cum ar vrea să-i spună că patosul poetului se reduce doar la sentimentalismul bețivului, manifestat între două pahare, sau la gingășia curtezanei, care, în momentul următor își reia îndrăzneala caracteristică firii ei decăzute. Cu un astfel de om cine ar dori, oare, să rîdă sau să plîngă?"

18 Descrierea mobilei și interiorului din strofele 67—69 este luată tot din relatarea vizitei consulului britanic la aceeași Lilla Amnani.

19 Veștmîntul purtat de Haydee este asemănător cu cel al Lillei Kebbiera din descrierea lui Tully.

20 Psyche este personificarea sufletului uman în literatura greacă. Ea era fiica unui rege, pe care a iubit-o Cupidon, însă i-a interzis să-l privească. Nerespectîndu-i porunca, a fost părăsită de Cupidon și condamnată să rătăcească pe pămînt în căutarea lui și să îndure toate suferințele pe care i le pregătea Venus. Făcîndu-i-se milă de ea, Iupiter o face nemuritoare și o reunește cu Cupidon.

21 Versurile cu care se încheie strofa 76:

„...'tis very silly
To gild refinéd gold, or paint the lily"

sînt inspirate din tragedia shakespeareană, *King John (Regele Ioan)*, IV, 2, 11:

„...'tis very silly
To gild refinéd gold, to paint the lilly
To throw a perfume on the violet".
(„Să sufli aurul, să faci alb crinul,
Să torni mireasmă peste viorea
.....
Risipă este şi trufie goală"
— trad. Dan Botta.)

22 Aici Byron se referă la *Vechiul Testament, Psalmi*, 44, 1, 2: „My heart is *inditing a good matter*, ...my tongue is the pen of a ready writer". („Cuvînt bun răspuns-a inima mea. Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit".)

23 Richard Crashow (1612—1649), poet religios englez despre care se spune că a fost admirat şi imitat de Alexander Pope. Este foarte puţin citit sau amintit astăzi.

24 *Vates irritabilis* = „prooroc mînios" (lat.).

25 Prin „Do at Rome as Romans do" Byron parafrazează un celebru proverb latin: *Cum fueris Romae, Romano vivito more* („Cînd vei fi la Roma, trăieşte după obiceiurile romane") şi care în engleză este cunoscut sub forma: „When thou art at Rome, thou must do as Rome does" („Cînd eşti la Roma trebuie să faci cum face Roma").

26 Imnul britanic.

27 *Ça ira?* este titlul cîntecului revoluţionarilor francezi din anul 1789.

28 Pindar (518—438 î.e.n.), considerat cel mai mare poet liric grec. A scris, printre altele, ode triumfale care premăreau victoriile atletice.

29 Quarto — volum în care foile de hîrtie sînt împăturite de două ori, aşa încît fiecare pagină reprezintă un sfert de coală.

30 Trecento, secolul al XIV-lea care marchează începutul Renaşterii în Italia. Lui îi aparţin Dante, Petrarca şi Boccaccio.

31 Teos, oraş în vechea Asie Mică, patria lui Anacreon.

32 Scio fiind patria lui Homer, cele două muze pe care le invocă Byron sînt Anacreon şi Homer.

33 Insulele fericite sau *Islands of the Blest* cum le numeşte Byron, erau, după părerea poeţilor greci din antichitate, Insulele Capului Verde sau Insulele Canare.

34 Marathon, sat în vechea Atică, devenit celebru pentru victoria lui Miltiade asupra perşilor în anul 49 î.e.n.

35 Salamina, insulă grecească, devenită celebră dătorită victoriei lui Temistocle, în fruntea flotei întregii Grecii, împotriva perşilor conduşi de Xerxes (480 î.e.n.).

36 Termopile, defileu în Tesalia, unde Leonidas, cu trei sute de spartani, a încercat să ţină piept armatei lui Xerxes, dar a fost trădat şi învins.

37 Cadmus (sec. XVI î.e.n.), fenician, fondatorul legendar al Tebei din Beoția, personaj semi-mitologic, căruia i se atribuie introducerea alfabetului fenician în Grecia și inventarea scrierii pe aceste meleaguri. Ajungînd în Beoția, legenda spune că fenicianul ar fi omorît un balaur, ai cărui dinți i-a semănat apoi, din ordinul Minervei. Din ei au răsărit de îndată oameni înarmați, care s-au ucis unii pe alții, cu excepția a cinci.

38 Poeziile lui Anacreon cîntau iubirea, plăcerile și vinul.

39 Policrate, tiranul din Samos, prietenul și protectorul lui Anacreon, ucis de Darius.

40 Miltiade, general atenian, învingătorul de la Marathon, guvernatorul Cherson-ului (490 î.e.n.). Temistocle se plîngea că laurii lui Miltiade nu îl lasă să doarmă.

41 Parga este un port în sudul Epirului, la Marea Ionică.

42 Suli, orășel în Albania, ai cărui locuitori, sulioții, au devenit celebri pentru rezistența opusă turcilor în timpul războiului de independență al grecilor. A fost devastat de Ali, pașa din Ianina.

43 Sunium este numele capătului sudic al peninsulei Atica.

44 Cele 16 strofe presupuse a fi un imn compus de un poet grec, sînt închinate de Byron unui prieten al său, Londos, care a participat la primele două războaie civile din Grecia. Byron îl cunoscuse în 1809 la Vostița, unde, după o cină copioasă, Londos obișnuia să se suie pe o masă și să cînte *Imnul de libertate al lui Riga*. Se pare că scena ospățului și imnul i-au fost sugerate poetului de amintirile din timpul primei sale călătorii în Levant.

45 Edmond Hoyle (1672—1769) a scris despre jocuri și a codificat regulile jocului de whist, cadril, table, pichet etc.

46 John Churchill, primul Duce de Marlborough (1650—1722), general și om de stat englez, unul din marii comandanți militari din istorie.

47 William Coxe (1747—1828), istoric englez, autorul unor cărți de călătorii, al lucrării istorice *Memoirs of the House of Austria (Amintiri despre Casa de Austria)* (1807), precum și al unor biografii ale lui Walpole, Marlborough etc. La amintirile lui Coxe despre John, Ducele de Marlborough, se referă Byron în versurile sale.

48 Samuel Johnson (1709—1784), celebru om de cultură englez, autorul, printre altele, al *Dicționarului*, apărut în 1755 și al lucrării *The Lives of the Poets (Viețile poeților)* (1779—1781), în care se vorbește despre John Milton și despre alți 51 de poeți.

49 Jacob Currie (1756—1805), medic scoțian cu preocupări politice și literare. În anul 1800 a publicat operele lui Burns, însoțite de o amplă notă biografică și de un studiu critic.

50 Se pare că, în copilărie, Oliver Cromwell era spaima livezilor. Fusese poreclit chiar „the Apple-Dragon" (Zmeul merelor). Singurii care îl puteau potoli erau propriii săi părinți, care erau nevoiți să folosească nuiaua cînd plîngerile vecinilor deveneau prea numeroase.

51 În revista „The Friend" („Prietenul"), 1818, II, 38, Coleridge se referă la un plan de experiment asupra perfectibilității umane, pe malurile rîului Susquehanna, din America. El nu menționează însă cuvîntul *Pantisocrație*, care apare pentru prima dată în schița biografică a lui Southey alcătuită de George Dyer, ca o contribuție la *Public Characters of 1799—1800 (Personalități ale anilor 1799—1800)*. Iată ce scria Dyer la pagina 225: „Coleridge, cu nimic mai prejos decît Southey, avea o mare pasiune pentru poezie. Între ei s-a legat o entuziastă prietenie și au elaborat un plan de a se stabili în America și a stăpîni totul în comun. Planul l-au numit Pantisocrație".

Într-o notă de subsol la recenzia sa cu privire la *Literary Life (Viața literară)* a lui Coleridge, apărută în „Edinburgh Review" în luna august 1817, Jeffrey vorbește despre *The Pantisocratic or Lake School (Școala pantisocratică sau a lacurilor)*.

52 „The Morning Post", cotidian londonez, fondat în 1772, la care au colaborat, printre alții, Coleridge, cu poezii, începînd din ianuarie 1798 și articole în proză, din 1800, precum și Southey, Wordsworth etc. Ziarul se va contopi cu „Daily Telegraph" în 1937.

53 În 1795, la 5 octombrie, Coleridge s-a căsătorit cu Sarah Fricker, iar la 15 noiembrie, Southey, cu sora ei mai mică, Edith. Într-o scrisoare adresată lui John Murray la 11 septembrie 1822, Byron afirma că deține informația potrivit căreia, înainte de căsătorie, cele două surori ar fi fost ucenice la o croitoreasă sau vînzătoare într-un magazin de galanterie.

54 Botany-Bay este un golf pe coasta de răsărit a ținutului New South Wales din Australia, unde în 1787—1788 a fost înființată o colonie pentru deținuți.

55 Pentru poemul *The Excursion*, vezi notele 10 și 12 la *Dedicație*.

56 Aluzie la presupusa sarcină a Joannei Soutcott (1750—1814), care declarase că poartă în pîntece un al doilea Mesia, pe Shiloh, dar sarcina ei s-a dovedit a fi, de fapt o tumoră, care i-a cauzat moartea.

57 „*Mai doarme și Homer*", *zicea Horațiu* este o parafrază a versurilor lui Horațiu, *Arta Poetică*, 359:

„et idem
indignor, quandoque bonus dormitat Homerus,"
(„Mă indignez eu și și bunul Homer uneori dormitează"
— trad. Ionel Marinescu.)

58 Byron se referă aici la poemul lui Wordsworth, *Benjamin the Waggoner (Benjamin căruțașul)*, scris în 1805, dar publicat abia în 1819.

59 Byron ridiculizează aici poezia lui Wordsworth, *Peter Bell*, ale cărei versuri sînt destul de puerile:

„There's something in a flying horse,
There's something in a huge baloon;
But through the clouds I'll never float
Until I have a little boat;
Shaped like the crescent of the moon" (Strofa I).

(„Este ceva într-un cal înaripat,/ este ceva într-un imens balon/ dar printre nori eu n-am să zbor/ pînă nu voi avea o mică bărcuță/ în formă de semilună".)

Poezia aceasta a fost publicată în 1819.

60 Cînd Iason a părăsit-o pe Medeea pentru o altă femeie, ea și-a ucis fiii ca să-l pedepsească, și apoi a dispărut într-un car tras de dragoni înaripați.

61 *Peddlers*, aluzie la colportorul lui Wordsworth, care povestește despre Margareta în *The Ruined Cottage (Cocioaba dărăpănată)*, poveste inclusă în Cartea I din poemul *The Excursion*. Margareta este o femeie săracă, al cărei soț pleacă la oaste și nu se mai întoarce. Margareta îl așteaptă pînă ce lipsurile și sărăcia îi distrug casa, iar ea moare.

62 *Bathos* (gr. = „adîncime", „abis"). În satira sa, *Bathos, the Art of sinking in Poetry (Bathos sau arta cufundării în poezie)*, Pope folosește termenul în sensul de coborîre de la sublim la ridicol, sens în care îl folosește și Byron în poemul său.

63 Jack Cade este numele unui aventurier irlandez, mai bine cunoscut ca Mortimer. El a condus o răscoală în Kent, împotriva abuzurilor regelui Henric al IV-lea.

64 *Absalom and Achitophel* este titlul unui poem satiric scris în cuplete eroice de către John Dryden și publicat în 1681.

Aici Byron critică articolul lui Wordsworth, *Essay, Supplementary to the Preface (Eseu, supliment la prefață)*, adăugat volumului său de poeme, *Poems*, din 1815, în care comentează critic poemul lui Dryden, *Indian Emperor (Împăratul indian)*, declarînd că: „Versurile lui Dryden sînt vagi, bombastice și lipsite de sens. Versurile sale cîndva admirate, sînt uitate astăzi".

În nota sa, E.H. Coleridge remarcă însă că, în eseul său, Wordsworth nu face nici o referire la poemul *Absalom și Achitophel*, cum susține Byron. Din nou, Byron citează din memorie și se înșală.

65 În secolul I î.e.n., Ravenna s-a dezvoltat ca port la Marea Adriatică. În secolul V, după invadarea de către Alaric a nordului Italiei, Ravenna devine reședința împăraților romani. Byron o numește „the last Caesarean fortress" (ultima fortăreață a cezarilor). În pădurea de lîngă Ravenna, Odoacru, căpetenia germanilor, i-a învins pe romani, devenind primul rege barbar al Italiei (476—493).

66 Nastagio degli Onesti povestește în *Decameronul* (V, VIII) despre vînătorul-fantomă, Guido Cavalcanti, care se sinucisese, fiind respins în dragoste de femeia iubită. Povestea lui Boccaccio este reluată de Dryden în fabula sa, *Theodore and Honoria*. Cele două personaje locuiesc la Ravenna. Honoria îl respinge pe Theodore, dar cînd acesta vrea să se sinucidă, are o viziune: o femeie urmărită de niște monștri este salvată de Guido Cavalcanti. Povestindu-i Honoriei visul pe care l-a avut, aceasta îl acceptă pe Theodore.

67 Hesperus este luceafărul de seară, planeta Venus.

68 „De bine faci risipă" („Thou bringest all good things") este un vers inspirat dintr-un poem al lui Sappho, în care Hesperus aduce (seara) acasă toate lucrurile care au fost separate în zori: mielul și iedul, băiatul la a sa mamă.

Aceeași idee o vom găsi, mai tîrziu, în poezia lui Alfred Tennyson *Locksley Hall, Sixty Years After (Locksley Hall după șaizeci de ani)*: „Hesper, whom the poet call'd the Bringer home of all good things." („Hesper pe care poetul l-a numit aducătorul acasă al tuturor lucrurilor bune").

69 Versul:

„Seeming to weep the dying day's decay"
(„Ceas blînd! Înduioșezi, stîrnești căinți")

i-a fost sugerat poetului de *Purgatoriul*, Cîntul VIII, 1—6, cum de fapt indică în note. Byron remarcă, totodată, că ultimul vers, al șaselea din Dante:

„Che paia il giorno pianger che si more".

este primul vers din *Elegy Written in a Country Churchyard (Elegie scrisă într-un cimitir de țară)* de Gray, fără ca acesta din urmă să indice sursa:

„The curfew tolls the knell of parting day,"
(„Trist zvon de clopot prohodește ziua"
— trad. Leon Levițchi.)

70 Suetoniu, în *De Vita XII Caesarum*, Lib. VI, cap. LVII, vorbește despre florile găsite pe mormîntul lui Nero, atît de urît de o lume întreagă, dar care, totuși, a reușit să facă un bine cuiva în viață și să fie răsplătit cu recunoștință. Orice om, oricît de crud, necinstit și respingător ar fi, are o sclipire de bunătate și o coardă sensibilă, care dacă este atinsă, răsună.

„Et tamen non defuerunt qui per longum tempus uernis aestiuisque floribus tumulum eius ornarent."
(„Totuși, s-au găsit și oameni care, ani de-a rîndul, i-au împodobit mormîntul cu flori, primăvara și vara.")

71 *Poetica* lui Aristotel.

pag. 162 **Note la Notele lui Byron la CÎNTUL AL TREILEA**

1 Mary Powell, prima soție a lui Milton, care avea pe atunci 17 ani, nu l-a părăsit pe poet, ci, la sfîrșitul lunii de miere, i-a cerut soțului ei permisiunea să-și viziteze familia, promițînd să se întoarcă curînd, dar evenimentele politice ale vremii au împiedicat-o. Era în anul 1642 cînd luptele dintre rege și Parlament erau în plină desfășurare. Mary va reveni la soțul ei în anul 1645. Ea moare în 1652.

2 Fez, oraș marocan situat la intersecția drumurilor ce duc spre Tanger, Rabat și Marakesh. A cunoscut o mare dezvoltare în timpurile vechi, fiind capitală în repetate rînduri. Vechiul oraș datează din anul 808 iar cel nou din 1276. A devenit renumit și pentru manufacturile sale de fesuri.

3 Deii erau comandanți de ieniceri. La origine, cuvîntul este turcesc și înseamnă unchi din partea mamei (daii).

4 „Era-ntr-al zilei blînd și tainic ceas
Ce inima în corăbieri o frînge
la gîndul celor care-n urm-au mas
Și zeci de doruri laolaltă strînge
în cei pribegi, de-aud din depărtări
un clopot surd ce pare ziu-a plînge".

(trad. Etta Boeriu.),

5 Suetoniu, *De Vita XII Caes.*, Lib. VI, cap. LVII.

pag. 164 **CÎNTUL AL PATRULEA**
(Canto the Fourth)

Acest Cînt a fost scris în luna noiembrie 1819 și revizuit pentru publicare în ianuarie 1820. Va rămîne însă în manuscris pînă în luna august 1821. Vezi și notele la Cîntul al Treilea.

1 Versurile 5 și 6 din strofa a treia:

„Now *my sere* Fancy *falls into the yellow*
Leaf, and Imagination droops her pinion,"

sînt inspirate din piesa lui Shakespeare, *Macbeth*, V, 3, 22—23:

„My way of life
Is fallen into the sere, the yellow leaf."
(„Al vieţii drum
Se pierde-n toamna galbenelor foi"
— trad. Ion Vinea.)

2 Lethe (gr. = uitare) numele unuia din rîurile din Hades, din care trebuiau să bea sufletele celor ce urmau să fie reîncarnaţi, pentru a-şi uita vieţile trecute.

3 Thetis, una dintre zeităţile marine din mitologie, fiica lui Néreu şi a nimfei Doris, soţia lui Peleu şi mama lui Achile, pe care l-a botezat în Styx, rîul urii, pentru a-l face invulnerabil.

4 În strofa a cincea Byron se referă la atacurile împotriva sa declanşate de un oarecare Watkins care afirmase că poetul intenţionează să schimbe lumea morală într-o turmă de monştri, şi de Reverendul Colton, care afirma că Byron şi-a scufundat pana adînc de tot în *viciu* şi şi mai adînc în *imoralitate* şi că el străluceşte doar pentru a-şi orbi cititorii şi a-i induce în eroare şi sclipeşte doar pentru a-i distruge. Acelaşi Mister Colton îl cita pe Ovidiu şi Aristofan ca să dovedească cum viciul conduce la orgii şi desfrîu.

5 Luigi Pulci (1432—1484), poet florentin, umanist, fondatorul epopei romantice în Italia şi al scrierilor seriocomice pe care le-a inaugurat cu poemul *Morgante Maggiore*. Cu toate că îl citează pe Pulci, Byron este mai mult adeptul lui Ariosto, mai ales în felul în care îşi mînuieşte subiectul sau mai bine-zis, varietatea subiectelor pe care le abordează pe măsură ce acestea îi vin în minte.

6 Versul 7 din strofa a şaptea:

„Meantime Apollo plucks me by the ear,"

este o parafrază a versurilor lui Virgiliu din *Bucolicele*, VI, 3:

„Cum canerem reges et proelia, Cynthius aurem
Velit et admonuit:...".
(„Eu voiam să cînt războaie, regi, dar Cintius mă trase
De urechi şi-mi zise astfel:..."
— trad. Th. Naum.)

7 Versul lui Byron:

„Whom the gods love die young, was said of yore,"

este inspirat din dictonul latin care figurează în piesa lui Plaut, *Bahidele*, IV, 7, 18:

„Quem di diligunt Adolescens moritur, dum valet sentit, sapit."
(„Cel pe care îl iubesc zeii moare tînăr, cît timp e sănătos, aude şi are miros.")

Ideea aceasta apare la Herodot, în *Istorii*, I, 31, în legătură cu povestea celor doi fraţi, Cleobis şi Biton, care, văzînd că mama lor nu are cum ajunge la timp la templul Herei, unde era aşteptată, s-au înjugat ei la carul cu boi (boii fiind încă la arat). Mulţimea adunată a felicitat-o pe mamă pentru astfel de fii, iar ea a cerut zeiţei „să le hărăzească copiilor ei dragi, ..., tot ce poate fi mai bun pentru un muritor". Cei doi au murit, Hera vrînd să arate prin aceasta că „pentru om e mai bine să moară decît să-şi trăiască viaţa". (Fragmentele din Herodot sînt traduse de Adelina Piatkovschi şi reproduse din Herodot, *Istorii*, vol. I, pag. 27—28, Buc., Ed. Ştiinţifică, 1961.)

8 Hymeneu, în mitologia greacă şi romană, zeul căsătoriei, reprezentat sub forma unui tînăr, purtînd o torţă şi un văl.

9 Aluzie la lucrarea *Confessions of an English Opium Eater (Confesiunile unui opioman englez)* a lui De Quincey, publicată în 1822, dar cunoscută deja de Byron în manuscris.

10 Strofa 28 reaminteşte de piesa shakespeareană, *Cei doi tineri din Verona*, V, 4, 2—6:

„The shadowy desert, unfrequented woods,
I better brook than flourishing peopled towns;
There can I sit alone, unseen of any,
And to the nightingale's complaining notes
Tune my distresses and record my woes".
(„Pustietatea codrului acesta,
De nimenea bătut, îmi pare astăzi
Mai mîndru decît marile cetăţi.
Însingurat îmi cat aici aleanul,
În cîntec jalnic de privighetori,
Atît de potrivit durerii mele"
— trad. Mihnea Gheorghiu.)

11 „Frînc" este un termen folosit în Orientul apropiat, pentru a-i desemna pe europeni.

12 Bohe sau bohea, varietate de ceai negru, foarte scump.

13 Phlegeton, rîul în flăcări din Hades.

14 Descrierea oraşului Fez este luată de Byron dintr-o lucrare despre Maroc, scrisă de un călător, pe numele de Jackson:

„La Fez, casele celor mari şi puternici au în interior curţi spaţioase împodobite cu galerii somptuoase, fîntîni din cea mai frumoasă marmoră şi eleştee cu peşte umbrite de portocali, lămîi, rodii şi curmali, încărcaţi cu fructe şi ornamentaţi cu trandafiri, iasomie, violete şi alte flori parfumate care degajă un miros îmbătător, aşa încît, pe bună dreptate sînt numite paradis".

15 Laokoon, preotul lui Apolo, care le-a atras atenţia troienilor să nu se atingă de calul pe care îl abandonaseră grecii în faţa cetăţii lor. Doi şerpi marini, trimişi de Atena, Poseidon sau chiar de Zeus, l-au ucis pe Laokoon şi pe cei doi fii ai săi.

16 „Cabin'd, cribb'd, confined" sînt cuvintele pe care Macbeth le rosteşte în actul III, scena 4, 24, din piesa cu acelaşi nume de Shakespeare:

„But now I am cabin'd, cribb'd, confin'd, bound in
To saucy doubts and fears".
(„Şi-s prins şi strîns de temeri şi-ndoieli
Hărţuitoare"
— trad. Ion Vinea.)

17 Cape Sigaeum, locul din Troada unde legenda spune că ar fi fost îngropat Ahile şi pe care l-a slăvit Alexandru Macedon, alergînd gol în jurul său. (Vezi Plutarh, *Viaţa lui Alexandru cel Mare.)*

18 Promontoriul Rhaetian.

19 Jacob Bryant (1715—1804) a publicat în 1796, *Dissertation concerning the War of Troy (Dizertaţie despre Războiul Troiei).*

20 Patrocle, prietenul lui Ahile.

21 Aiax, erou al Războiului troian, care a salvat trupul lui Ahile şi s-a sinucis în momentul în care armura eroului i-a fost oferită lui Odiseu. Se spune că cenuşa sa ar fi fost îngropată pe promontoriul Rhaetian.

22 Muntele Ida din Frigia, Asia Mică, este locul unde a fost crescut Paris.

23 Scamandru (astăzi Kucuk Menderes), rîu în Asia Mică. Izvorăşte din Muntele Ida, scaldă cîmpia Troiei şi se varsă în Mediterana.

24 În tinereţe, Paris păştea turmele tatălui său, Priam.

25 Frigia este aici un alt nume pentru Troia. Frigia era de fapt regiunea din care făcea parte Troia.

26 Este vorba despre celebrii castraţi care erau foarte la modă şi apreciaţi pentru vocea lor suavă, dar cei mai mulţi dintre ei erau ignoranţi şi needucaţi. La început au fost folosiţi în corul Vaticanului, unde nu erau admise femei, apoi erau angajaţi de companiile de operă italiene.

27 Raucocanti (it.), în traducere liberă, înseamnă cîntec răguşit.

28 „Arcades ambo" (lat. = „amîndoi arcadieni") este expresia folosită de Vergiliu în *Ecloga* VII, 4, din *Bucolice* referindu-se la cei doi păstori, Tirsis şi Coridon, ambii arcadieni şi, deci, buni cîntăreţi:

„Arcades ambo
Et cantare pares et respondere parati".
(„Amîndoi arcazi, în floarea tinereţei amîndoi,
Buni de cîntec deopotrivă",
— trad. Th. Naum.)

Termenul mai este folosit şi în accepţiunea de caraghioşi sau escroci, deoarece Arcadia era renumită în vechime pentru măgarii ei. În acest al doilea sens, foloseşte aici Byron celebra expresie.

29 *Id est* = adică (lat.).

30 Versurile lui Byron din strofa 96:

„Tis said no one in hand can hold a fire
By thought of frosty Caucasus"

sînt o parafrază a versurilor shakespeariene din piesa *Richard II*, I, 3, 295:

„Who can hold a fire in his hand
By thinking on the frosty Caucasus?"
(„Aş vrea să-l văd pe-acel cu mîna-n jar
Gîndind la-n veci gerosul Caucaz"
— trad. Mihnea Gheorghiu.)

31 Tobias George Smollett (1721—1771), prozator şi dramaturg englez, autorul, printre altele, al romanelor *Roderick Random* (1748) şi *Peregrine Pickle* (1751), care descriu şi înfierează moravurile şi obiceiurile vremii.

32 Matthew Prior (1664—1721), unul dintre cei mai mari epigramişti englezi şi celebru autor de versuri ocazionale. În proză, a scris eseuri.

33 Henry Fielding (1707—1754), marele romancier englez al secolului al XVIII-lea, autorul romanelor *Tom Jones*, *Amelia* etc., şi al unor puternice satire la adresa instituţiilor şi obiceiurilor vremii.

34 Ludovico Ariosto (1474—1533), autorul celui mai mare poem epic italian, *Orlando Furioso* (1532).

35 Un comentator şi admirator al lui Byron, A.C. Cunningham (1852), remarcă adevărul a ceea ce afirmă poetul în strofa 98. Dacă la data aceea Byron nu ar fi fost acuzat şi denigrat în cercurile literare sus-puse, toţi cititorii săi ar fi putut să-şi dea seama că *Don Juan* este o puternică satiră împotriva viciului şi nu constituie un îndemn la el. Byron are dreptate cînd se compară cu Fielding şi Smollett, care însă au fost mult mai puţin vehemenţi în atacurile lor satirice. La Byron, viciul este întotdeauna însoţit de catastrofă, vicioşii fiind deci pedepsiţi.

36 Aluzie la puţinele dovezi rămase pe cîmpia troiană că acolo au trăit oameni, au luptat şi au murit acoperiţi de glorie.

37 Gaston de Foix, duce de Nemours (1489—1512), celebru căpitan francez, nepotul de soră al lui Ludovic al XII-lea. În fruntea armatei franceze din Lombardia, a cîştigat bătălia de la Ravenna din 1512, dar a fost ucis în timp ce-i urmărea pe duşmanii care se retrăgeau. Este vorba despre armata hispano-papală.

38 Se spune că cenușa lui Dante ar fi fost îngropată în frumosul mormînt ridicat în amintirea sa la Ravenna. Inițial, mormîntul a fost înălțat de Guido da Polenta, prietenul și protectorul bardului exilat și a fost, ulterior, restaurat și înfrumusețat de Cardinalul Bernard Bembr în 1483. În anul 1780, monumentul funerar a fost înlocuit cu unul mai impunător, din ordinul și cu cheltuiala Cardinalului Luigi Gonzaga. Mulți florentini, foști concetățeni ai marelui poet, făceau pelerinaje regulate la mormîntul din Ravenna.

39 Castalia, fîntînă la poalele muntelui Parnas, închinată muzelor. Numele și-l datorează nimfei Castalia, care s-a înecat în fîntînă pentru a scăpa de Apolo. Se spune că apele ei sînt sursă de inspirație poetică. Aici Byron o folosește în sens ironic, vorbind despre ceai făcut din apă de Castalia.

40 Yorick este pseudonimul sub care Laurence Sterne (1713—1768) a scris *A Sentimental Journey, through France and Italy, by Mr. Yorick (Călătorie sentimentală prin Franța și Italia, de Dl. Yorick)* (1768). Graurul din colivie pe care îl pomenește Byron în versurile sale obișnuia să strige: „I can't get out, I can't get out!" („Nu pot să ies, nu pot să ies!") și țipetele sale repetate l-au vindecat pe Yorick de dorința de a fi închis la Bastilia.

41 Wordy, poet minor, pe care nu îl citește nimeni. Numele poate fi o simplă invenție a lui Byron, însemnînd, de fapt, „Cuvîntelul".

42 Aluzie ironică la cel mai înalt ordin cavaleresc britanic, *Ordinul Jartierei*, care este format dintr-o panglică de catifea, de culoare albastru închis, care se poartă sub genunchiul piciorului stîng.

43 Este vorba, probabil, despre Lady Charlemont, despre care, în *Jurnalul* său, la data de 22 noiembrie 1813, Byron nota:
„...Lady Beaumont, și toate Femeile savante (The Blues), cu Lady Charlemont în frunte — dar nu zic nimic despre *ea* — priviți-i fața și le veți uita pe toate celelalte, și absolut totul. O, fața aceea! — aș dori să fiu iubit de femeie aceea, să construiesc și să incendiez o altă Troie pentru ea".

44 Alexander Freiherr von Humboldt (1769—1859), explorator, om de știință și naturalist german. A făcut expediții în Cuba, America Centrală și de Sud. Este unul dintre creatorii geografiei botanice.

45 Este vorba despre cyanometru, instrument care măsoară intensitatea culorii albastre a atmosferei, inventat, se pare, de Humboldt, dar perfecționat de fizicianul și geologul elvețian, Horace Bénédict de Saussure (1740—1799).

46 William Wilberforce (1759—1833), om de stat britanic care a militat din răsputeri și a făcut posibilă adoptarea legii de abolire a sclaviei (1807) și care a fost pentru abolirea sclaviei în general.

47 Ossian sau Oisin, războinic şi bard legendar galic, fiul lui Finn (Fingal) despre care se spune că ar fi trăit în secolul al III-lea. Poeziile atribuite lui au fost traduse de James Macpherson (1736—1796) şi sînt variante galice ale unor vechi legende celtice. În realitate, ele sînt creaţia lui Macpherson.

48 *Duan*, în limba gaelică, înseamnă poem sau cîntec. Cuvîntul apare pentru prima dată în limba engleză în *Ossian* de Macpherson, în anul 1765 şi este explicat, într-o notă, după cum urmează: „Barzii făceau distincţie între compoziţiile în care naraţiunea este adeseori întreruptă de episoade şi apostrofe şi le numeau duane" — *The Compact Edition of the Oxford English Dictionary.*

pag. 194 **Note la Notele lui Byron la**

CÎNTUL AL PATRULEA

1 Francesco Foscari (1373—1457), membru al Consiliului celor Zece şi doge al Veneţiei din anul 1423.

2 Aluzie la *Macbeth*, V, 1, 44:

„Yet who would have thought the old man to have had so much blood in him?"

(„Dar cine-ar fi crezut ca bătrînul să aibă atîta sînge în vine?"
— trad. Ion Vinea.)

pag. 196

CÎNTUL AL CINCILEA
(Canto the Fifth)

Cîntul acesta a fost, conform declaraţiei lui John Murray, început la 16 octombrie 1820 şi încheiat la 20 noiembrie. Va fi publicat însă, cu un an mai tîrziu, împreună cu Cînturile al treilea şi al patrulea.

1 Traducere a versurilor 240—241 din *Iliada*, XIV:

„Lesne aş putea să-l adorm, chiar apele lui Ocheanos,
Rîul din care cu toţii noi zeii ne tragem fiinţa"
— trad. G. Murnu.

Rîul, în accepţiunea lui Homer, nu este Hellespontul, ca la Byron, ci apele care înconjurau pămîntul.

2 Mary Worthley Montagu (1689—1762), scriitoare engleză. Era soţia lui Edward Worthley Montagu, ambasadorul britanic la Constantinopol. De acolo a trimis nişte minunate scrisori care au fost publicate după moartea ei, sub titlul de *Turkish Letters (Scrisori turceşti)* (1763). A mai scris *Town Eclogues (Ecloge de la oraş)* (1747) şi *Court Poems by a Lady of Quality (Poezii de la curte scrise de o doamnă de calitate)*, în care descrie cu multă fineţe şi acurateţe obiceiurile şi moravurile timpului. A fost apreciată şi pentru scrisorile trimise fiicei sale, Lady Bute,

publicate şi ele postum, între anii 1763—1767. S-a certat cu Pope, care a atacat-o în versurile sale.

3 Byron avea într-adevăr slăbiciune pentru numele de Mary. Iată cîteva dintre rudele sau prietenele sale cu acest nume, pe care le-a imortalizat în versuri pline de gingăşie:

Mary Duff (mai tîrziu Mrs. Robert Cockburn) de la Aberdeen, ai cărei ochi căprui, păr negru şi rochii minunate şi le va aminti mereu. Ei i-a dedicat, printre altele, poezia *When I Roved a Young Highlander (Cînd tînăr rătăceam prin Highland).*

Mary, fiica lui James Robertson de la ferma Ballatrich on Deeside, unde Byron şi-a petrecut vacanţele din vara anilor 1796—1798. Ea este Mary cea cu bucle aurii din *Stanzas* (Strofe).

O altă Mary este cea căreia i-a dedicat poeziile *To Mary, on receiving her picture (Lui Mary la primirea portretului ei)* şi *To a Lady, who presented to the author a lock of hair braided with his own, and appointed a night in December to meet him in the garden (Unei doamne, care i-a oferit autorului o buclă de a ei împletită cu una de a lui, şi a stabilit o noapte de decembrie cînd să se întîlnească cu el în grădină).*

În sfîrşit, Mary Anne Chaworth din Annesley, pe care o evocă în *A Fragment (Fragment), The Tear (Lacrima), To My Dear Mary Anne (Dragei mele, Mary Anne), To Mary Chaworth (Lui Mary Chaworth)* etc.

Toate aceste poezii fac parte din volumele de tinereţe ale lui Byron.

4 Symplegadele sînt cele două stînci plutitoare care au rămas nemişcate după ce corabia argonauţilor, Argo, a trecut printre ele, fără să le atingă. Ele formează intrarea în Marea Neagră.

5 Mormîntul Titanului (The Giant's Grave) este o uşoară ridicătură pe malul asiatic al Bosforului, care era numit de greci şi Patul lui Hercule.

6 Parcele, vezi nota 19, Cîntul al doilea, pag. 579.

7 *Sang froid* = „sînge rece" (fr.).

8 Alexandr Vasilievici Suvorov (1729—1800), feldmareşal rus. A luptat în războaiele ruso-turce, despre care scrie Byron în poemul său.

9. Vidin, oraş port pe malul drept al Dunării, în Bulgaria de azi, care a avut o mare importanţă strategică în timpul războaielor ruso-turce.

10 *Every man has his price* (engl. = „Orice om are un preţ") este un dicton care apare pentru prima dată în lucrarea *Memoirs of Sir Robert Walpole (Amintiri despre Sir Robert Walpole)* de William Coxe apărută în 1798 şi este deviza sub care celebrul om politic britanic şi-a fondat şi şi-a desfăşurat cariera politică: „Flowery oratory he despised. He ascribed to the interested views of themselves or their relatives the declarations of pretended patriots, of whom he said, 'All those men have their price'". (Disprețuia discursurile oratorice cu înfloriturl. Declaraţiile de aşa-zişi patrioţi le punea pe seama intereselor personale

sau ale celor de familie, spunînd despre aceştia: «Toţi acei oameni au un preţ».")

11 Techinii şi paralele sînt banii turceşti din vremea aceea. Techinii erau monezi de aur.

12 Candide este personajul lui Voltaire din povestirea filozofică cu acelaşi nume (1759).

13 Alexandru Macedon (356—323 î.e.n.), fiul lui Filip al II-lea, regele Macedoniei.

14 Amon sau Amun, zeul suprem din mitologia egipteană, despre care se spune că ar fi vizitat-o pe Olimpias, mama lui Alexandru, el fiind adevăratul tată al eroului. Lui Alexandru nu îi displăcea ideea că s-ar trage dintr-un zeu şi chiar ordonase ca pe medalia bătută cu efigia sa să apară purtînd coarnele de bou, pe care le poartă şi Amon. (Vezi Plutarh, *Viaţa lui Alexandru cel Mare.)*

15 În lucrarea citată mai sus, Plutarh povesteşte că Alexandru obişnuia să spună că somnul şi relaţiile cu femei erau lucrurile care îl făceau cel mai bine să-şi dea seama că este muritor. Mînca însă cu multă cumpătare.

16 Asasinatul despre care povesteşte Byron a avut loc la 8 decembrie 1820 pe străzile Ravennei, nu departe de reşedinţa poetului. El este descris pe larg în scrisoarea trimisă lui Thomas Moore a doua zi. Cel ucis era comandantul militar al oraşului. După ce fusese împuşcat cu cinci gloanţe, a fost lăsat să zacă pe stradă. Byron interveni cu mult curaj şi transportă corpul neînsufleţit în casa sa. Comandantul fusese foarte nepopular, dar Byron nu îl putea lăsa să zacă pe stradă, cum nu ar fi lăsat nici măcar un cîine.

17 Comandantul ucis se numea Del Pinto.

18 Aluzie la legenda potrivit căreia Sf. Bartolomeu ar fi fost jupuit de viu.

19 Esau, fiul lui Isaac, care a fost păcălit de fratele său geamăn, Iacob, să-şi vîndă dreptul primului născut pe un blid de linte. (Vezi *Vechiul Testament*, *Facerea*, 25, 30—31.)

20 Byron se referă aici la ghidurile şi cărţile de călătorie devenite foarte populare şi, deci, şi numeroase, la vremea aceea.

21 Ilustraţiile sînt *The Illustrations of Childe Harold (Ilustraţii la Childe Harold)* publicate de amicul şi tovarăşul de călătorie al poetului, John Hobhouse.

22 *Certes* = „bineînţeles", „cert"; (fr.).

23 Nimrod, vînător din *Vechiul Testament*, fiul lui Cuş *(Facerea*, 10, 9) Despre el se spune că era stăpînitorul Shinar-ului (Sumeria) şi cel care ar fi construit oraşele Ninive şi Babilon. Nu există documente în acest sens.

24 Nabucodonosor, rege al Babilonului (605—562 î.e.n.), care a contribuit la înflorirea şi dezvoltarea cetăţii.

25 Daniel, profet iudeu la curtea din Babilon. Aici Byron face aluzie la episodul din *Vechiul Testament*, *Daniel*, 6, 17—22, unde se povesteşte cum, din porunca lui Darius, Daniel a fost aruncat în groapa cu lei, de unde a scăpat nevătămat.

26 Pyram şi Thisbe, doi tineri din Babilon, îndrăgostiţi unul de altul, în ciuda voinţei părinţilor. Fugind din calea unei leoaice care se afla la locul lor secret de întîlnire, care era în afara zidurilor cetăţii, lîngă mormîntul lui Ninus, sub un dud alb, Thisbe şi-a pierdut vălul. Găsindu-l însîngerat şi crezînd că iubita sa murise, Pyram s-a sinucis. Întorcîndu-se şi găsindu-şi iubitul mort, Thisbe s-a înjunghiat cu sabia lui. De atunci, dudul cel alb, stropit cu sîngele lor, a produs doar fructe roşii. Tragica poveste a celor doi îndrăgostiţi este jucată de meseriaşii din Atena, în piesa pusă în scenă de Bottom, în cinstea lui Tezeu şi a soţiei sale, în *Visul unei nopţi de vară* de W. Shakespeare.

27 Semiramida este regina legendară a Asiriei, despre care se spunea că ar fi fiica zeiţei peştilor, Derceto. A fost măritată mai întîi cu generalul Onnes şi a contribuit la căderea oraşului Bactra, asediat de soţul ei, apoi s-a măritat cu Ninus, regele Asiriei şi fondatorul oraşului Ninive, căruia i-a urmat la tron. Se spune despre ea că ar fi construit şi înfrumuseţat multe oraşe şi că înflorirea şi puterea Babilonului i s-ar fi datorat tot ei.

28 Byron face aici referire la procesul Reginei Caroline, soţia lui George al IV-lea, acuzată de adulter cu Bartolomeo Bergami, care fusese curier, apoi avansat la postul de şambelan. Procesul era în plină desfăşurare în lunile august-noiembrie cînd Byron îşi scria poemul (1820).

29 Sub numele de Claudius se ascunde aici James Rich, agentul permanent al Companiei Indiilor de Est la Curtea din Bagdad, care încerca să se relaxeze petrecîndu-şi timpul liber cu cercetarea ruinelor Babilonului. A scris *Two Memoirs on the Ruins of Babylon (Două însemnări cu privire la ruinele Babilonului)*, apărute în 1815 şi 1818, pe care le citează Byron în poemul său.

30 *Et sepulcri/ immemor struis domos* (lat. = „Şi, uitînd mormîntul,/ vrei palate să-ţi zideşti" — trad. Const. I. Niculescu) este un citat exact din Horaţiu, *Ode* II, XVIII *(Contra bogaţilor)*, 17—18.

31 Constantin I, cel Mare (274—337), fiul lui Constantius I şi al Elenei, împărat al Bizanţului, a cărei capitală a stabilit-o la Constantinopol (330).

32 Samuel Rogers, vezi nota 13 la *Dedicaţie*, pag. 561.

33 Paphos, oraş în Cipru, fondat de fenicieni, unde era centrul cultului Afroditei.

34 Maria Stuart, regina Scoției (1542—1587), fiica lui Iacob al V-lea. A devenit regină în 1561, după moartea soțului ei, Francisc al II-lea, regele Franței. A devenit curînd rivala reginei Elisabeta, din ordinul căreia a fost condamnată la moarte și decapitată. Se spunea despre Maria Stuart că era de o frumusețe răpitoare. Avea părul negru, ochii cenușiu-închis, fața albă, mîinile și brațele delicate. Era înaltă și majestuoasă. Dansa, călărea și pășea cu cea mai desăvîrșită grație. Cînta la lăută și din gură cu mult talent. Toți cei care o priveau erau cuprinși de admirație, iar soarta ce i-a fost hărăzită a mîhnit multe inimi.

35 Ninon de Lenclos (1620—1705), femeie celebră pentru frumusețea și inteligența ei. Pînă la o vîrstă înaintată (80 de ani), salonul ei era frecventat de personalitățile zilei, scriitori și mari seniori. Prin testament i-a lăsat lui Voltaire o mare sumă de bani, care să-l ajute să-și cumpere cărți. A rămas frumoasă și admirată pînă la bătrînețe.

36 *Nil admirari* (lat. = „nimic să nu te mire") este un nou citat din Horațiu, I *Epistole*, VI *(Lui Numicius)*, 1—2:

„Nil admirari, prope res est una, Numici,
Solaquae, quae possit facere et servare beatum".
(„Un singur lucru care ți-aduce mulțumire
E să ajungi, Numiciu, nimic să nu te mire"
— trad. Petre Stati.)

37 Byron îl citează în strofa 101 pe Alexander Pope, care în poemul *Imitations of Horace (Imitîndu-l pe Horațiu)*, Cartea I, epistola a VI-a, 1—4, i se adresează prietenului său, Murray, cu următoarele versuri:

„Not to admire is all the art I know
.....
To make men happy and to keep them so.
Plain truth, dear Murray, needs no flowers of speech,
So take it in the very words of Creech".)

(„Să nu te miri, este singura artă pe care o cunosc/ De-ai face pe oameni fericiți și a-i păstra așa./ Adevărul curat, dragă Murray, nu are nevoie de înfloriturí,/ Deci ia-l ca atare din cuvintele lui Creech".)
William Murray, Lord Mansfield (1705—1793), judecător englez, prieten intim al lui Pope, un frecventator ardent al cercurilor literare ale timpului, celebru avocat, jurist și politician.

38 Thomas Creech (1659—1700), traducător englez din Lucrețiu, Horațiu și Teocrit. În ediția a doua a volumului *Translations of Horace (Tradu-*

ceri din Horaţiu) apărută la patru ani după cea dintîi, în 1688, se pot citi următoarele versuri:

„Not to admire, as most are meant to do,
It is the only method that I know,
To make Men happy and to keep'em so".

(„Să nu te miri cum mulţi tind s-o facă/ Este singura metodă pe care o cunosc/ De a-i face pe oameni fericiţi şi de a-i păstra aşa".)

39 Atlas, titanul din mitologia greacă care, după căderea titanilor, a fost condamnat să sprijine pe cap şi pe mîini bolta cerească.

40 Bunul samaritean (vezi *Noul Testament*, *Luca*, 10: 30—36) a devenit simbolul omului milostiv. Samariteanul l-a ajutat pe un rănit să-şi vindece rănile, hrănindu-l şi îngrijindu-l:

„Şi, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnînd pe ele untdelemn şi vin" (34).

41 Putifar, în *Vechiul Testament*, *Facerea*, 39, căpitan la curtea Faraonului, a cărui soţie i-a făcut avansuri lui Iosif, dar a fost respinsă de acesta.

42 Fedra, în mitologia greacă, fiica lui Minos şi Pasifae, soţia lui Tezeu, îndrăgostită de fiul ei vitreg, Ipolit, care a respins-o şi a fost pedepsit cu moartea pentru această insultă. Povestea Fedrei şi a lui Ipolit a fost luată de Byron din *Satira a X-a* de Iuvenal.

43 Lady Booby este un personaj din romanul *Joseph Andrews* de Henry Fielding, care încearcă să se facă iubită de erou, dar acesta o respinge.

44 Harry Hotspur este unul din personajele principale din prima parte a dramei lui Shakespeare, *Henric al IV-lea*. Aici Byron parafrazează cuvintele lui Hotspur din actul I, scena 3, 201—202:

„By heaven, methinks it were an easy leap
To pluck bright honour from the pale-faced moon!"
(„Zău, lesne-mi pare-a fi să mă avînt
Şi să culeg din alba lună faima"
— trad. Dan Duţescu.)

45 Din nou un citat din Shakespeare. Este vorba despre cuvintele rostite de Regele Lear în actul IV, scena 6, 191:

„And when I have stolen upon these sons-in-law,
Then kill, kill, kill, kill, kill, kill".
(„Şi cînd voi da năvală peste gineri,
Atunci, omoară, omoară, omoară, omoară!"
— trad. Mihnea Gheorghiu).

46 Bob Acres, personaj din piesa *The Rivals (Rivalii)* de Sheridan, care este intrigant, dar devine laș în momentul cînd descoperă că rivalul său este tînăr și puternic (actul V, scena 3).

47 Vezi nota 16 din *Dedicație*, pag. 561.

48 Soliman al II-lea (1495—1566), cel mai mare și mai celebru sultan, care a domnit între anii 1520 și 1560. S-a aliat cu regele Francisc I al Franței împotriva lui Carol Quintul. A ieșit victorios în lupta de la Mohács, dar a fost înfrînt la Viena. A cucerit o parte din Persia.

49 Dimitrie Cantemir este amintit aici pentru ampla sa lucrare, *Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman*, tradusă în anul 1734 în englezește de către N. Tyndal, cu titlul, *History of the Growth and Decay of the Othoman Empire*.

50 Richard Knolles (?1550—1610), autorul lucrării, *General Historie of the Turkes* (1603), pe care Byron o cunoștea și din care s-a inspirat.

51 Cele Șapte Turnuri reprezintă, de fapt, Constantinopolul, a cărui cetate, Ediculé, avea șapte turnuri de fortificație.

52 Într-o scrisoare adresată lui John Murray la 16 februarie 1821, trimisă după ce Byron încheiase Cîntul al cincilea, poetul își enunța planul poemului în continuare. El diferă substanțial de poem așa cum îl știm astăzi. Iată conținutul scrisorii:

„Cel de al Cincilea este atît de departe de a fi ultimul Cînt din *Don Juan*, încît de abia îl pot considera ca fiind începutul. Am de gînd să-l port prin Europa, unde să aibă parte de o combinație de asedii, bătălii și aventuri, și să-l fac să termine ca Anacharsis Cloots (vezi nota 18 la Cîntul I) în plină Revoluție Franceză. La cîte Cînturi aș putea ajunge cu povestirea, nu știu, și nici dacă (chiar de trăiesc) o voi încheia, dar acestea au fost gîndurile mele; intenționasem să-l fac *Cavalier servente* în Italia, și pricina unui divorț în Anglia, și un sentimental cu înfățișarea lui Werther, în Germania, astfel încît să prezint diferitele aspecte ridicole ale societății din toate aceste țări, și să-l prezint *gaté* (răsfățat) și *blasé* (blazat) pe măsură ce îmbătrînește, cum este și natural. Nu m-am hotărît însă dacă să-l fac să sfîrșească în Iad, sau să eșueze într-o căsătorie nefericită, neștiind deocamdată care ar fi o pedeapsă mai severă".

pag. 237.

Note la Notele lui Byron la CÎNTUL AL CINCILEA

1 Harrow, district urban din Middlesex unde se află Colegiul cu același nume, fondat în 1571, la care a învățat Byron.

2 Highgate, suburbie rezidențială a Londrei, loc de promenadă ca și Harrow.

3 Rufus Quintus Curtius, biograf al lui Alexandru cel Mare. Era un retor cunoscut, care a trăit în timpul domniei lui Claudiu (41—54). Lucrarea sa, care s-a bucurat de o mare popularitate, cu toate că are o serie de lacune, este intitulată *De rebus gestis Alexandri magni (Despre faptele lui Alexandru cel Mare)*. Din cele zece cărți ale lucrării, s-au păstrat pînă astăzi doar cîteva fragmente incomplete din primele opt.

4 Richard Clayton, *Critical Inquiry into the Life of Alexander the Great (Incursiune critică în viața lui Alexandru cel Mare* — 1763).

5 *The Fudge Family in Paris (Familia Fudge la Paris)* este un volum de versuri satirice scris de Thomas Moore și publicat în 1818. Are forma unor scrisori scrise de sau adresate membrilor familiei Fudge, pe cînd aceștia se aflau în vizită la Paris, în anul 1817, la scurt timp după restaurarea Burbonilor. Printre ele se află și cîteva scrisori scrise în batjocură de Castlereagh sau adresate lui, pe același ton. La una dintre acestea face Byron aluzie în nota sa. Versul lui Byron:

„The gate so splendid was in all its features"

amintește de scrisoarea a II-a:

„As *thou* would'st say, my guide and teacher
In these gay metaphoric fringes,
I must *embark* into the *feature*
On which this letter chiefly *hinges*".

(„După cum spui, îndrumător și profesor al meu/ În aceste vesele marginalii metaforice/ Trebuie să adopt aceste trăsături/ În jurul cărora se învîrte scrisoarea aceasta".)

pag. 239

Note la **Prefața lui Byron la CÎNTURILE VI, VII și VIII**

Prefața a fost scrisă la Pisa în luna iulie 1822.

1 Titlul exact al lucrării despre care vorbește Byron este *Essai sur l'histoire ancienne et moderne de la Nouvelle Russie (Eseu cu privire la istoria veche și modernă a Noii Rusii)*, scrisă de Marchizul Gabriel de Castelnau, care a locuit o perioadă la Odessa, unde l-a cunoscut pe Armand Emmanuel, Duce de Richelieu.

2 Armand-Emmanuel de Plessis, Duce de Richelieu (1766—1822), ministru sub Ludovic al XVIII-lea. În timpul exilului, a participat la asediul cetății Ismail din cadrul Războiului Ruso-Turc și a devenit, apoi, guvernatorul Odessei, contribuind la prosperitatea economică a orașului.

S-a reîntors în Franța cu Burbonii și a deținut, din nou, funcții importante în conducerea afacerilor statului.

3 Charles-William Stewart-Vane, marchiz de Londonderry (1778—1854), fratele lui Castlereagh, general și om politic.

4 Doamna Malaprop, personaj din piesa *Rivalii* de Sheridan, care nu putea pronunța și utiliza corect unele cuvinte, mai ales pe cele lungi.

5 Samuel Waddington (1759—1821), binecunoscut om politic radical.

6 James Watson (1766—1838), om politic radical, acuzat de trădare, dar achitat după aceea, din lipsă de probe suficiente.

7 „Accente dureroase își făcură loc", („the syllables of dolour yelled forth") este o parafrază a versurilor lui Shakespeare din piesa *Macbeth*, IV, 3, 8:

„And yelled out Like syllable of dolour".
(„De jalea ei urlînd același vaier"
— trad. Ion Vinea).

8 În piesa *Iuliu Cezar* de Shakespeare, Marc Antoniu, prietenul lui Cezar, primește permisiunea lui Brutus și a celorlalți conjurați care îl asasinaseră pe Cezar să rostească discursul funebru. Acesta se transformă într-o ridicare în slăvi a memoriei celui dispărut și o incitare a poporului roman la revoltă împotriva celor „ce pe nedrept" l-au ucis pe Cezar (vezi actul III, scena 2).

9 George Canning (1770—1827), om politic englez din partidul Tory, ministru de externe în două rînduri. A militat în favoarea recunoașterii independenței coloniilor spaniole din America, a contribuit la parafarea acordului franco-rus cu privire la independența Greciei. A fost favorabil emancipării catolicilor. În 1822 a devenit prim ministru.

10 Lordul Castlereagh s-a sinucis în 1822, la multă vreme după ce Byron a scris prefața.

11 Aluzie la Lucius Aelius Sejanus, comandant al gărzilor pretoriene, ministru al împăratului Tiberiu. A murit strangulat, din ordinul împăratului, deoarece prin intrigi și mașinații criminale a încercat să obțină puterea supremă (31 e.n.).

12 Henry Grattan (1746—1820), om de stat irlandez și mare patriot. A reușit să obțină despărțirea Parlamentului irlandez de guvernul englez și dreptul la vot pentru catolicii din Irlanda (1792).

13 Werther este celebrul personaj al lui Goethe din romanul *Suferințele tînărului Werther*, care și-a pus capăt zilelor.

14 William Warburton (1698—1779), episcop de Gloucester, celebru pentru controversele filozofice pe care le angaja și pentru lucrările sale arogante pe aceleași teme: iată un exemplu celebru, la care se referă și Byron:

Într-o discuție cu Lordul Sandwich (1718—1798), Warburton afirmase: „Orthodoxy, my lord, is *my* doxy, and heterodoxy is any *other* man's doxy". („Ortodoxia, lordul meu, este doctrina *mea*, iar heterodoxia este doctrina oricărui *altui* om".)

pag. 242

CÎNTUL AL ŞASELEA
(Canto the Sixth)

Cînturile VI, VII și VIII au fost scrise în 1822 și publicate împreună cu *Prefața*, la 15 iulie 1823, de către John Hunt. Din cauza scandalului stîrnit de publicarea primelor cinci Cînturi, John Murray a refuzat să publice poemul în continuare. Aceste trei cînturi erau, la prima ediție, precedate de motto-ul luat din piesa *A douăsprezecea noapte sau Ce doriți* de Shakespeare, care a devenit, ulterior, motto-ul întregului poem.

1 Citat corect din piesa lui Shakespeare, *Iuliu Cezar*, IV, 3, 217—218; este vorba despre cuvintele pe care Brutus i le adresează lui Cassius:

„There is a tide in the affairs of men
which, taken at the flood, leads on to fortune".
(„Știm valul cum ne bate, el ne duce
Înspre noroc, dar dacă nu luăm seama"
— trad. Tudor Vianu.)

2 Jacob Behmen sau Boehme (1575—1624), filozof mistic german din localitatea Görlitz, a cărui doctrină propovăduia voința ca forță originală și susținea că în toate manifestările există opoziții (binele poate fi cunoscut numai în contrast cu răul), că existența este un proces conflictual între perechi de principii contrastante și conflictul este, în ultimă instanță, rezolvat într-o nouă unitate. Doctrina sa este cunoscută sub numele de *behmenism*. Aici Wordsworth este comparat de Byron cu Behmen.

3 Manicheismul, sistem religios răspîndit în secolele III—V ale erei noastre. A fost fondat de Mani (Manes sau Manichaeus), un persan care a trăit în secolul al III-lea. Principalele elemente ale doctrinei maniste sînt lumina și întunericul, Dumnezeu și Satana, spiritul și trupul. Omul a fost creat de Satana, după chipul și asemănarea sa, dar el conține și porțiuni luminoase. Îngerii luminii și demonii duc o luptă neîntreruptă pentru a pune stăpînire pe omenire etc.

4 Actium, promontoriu în nord-vestul Greciei, unde în anul 31 î.e.n. armata lui Octavian a învins-o pe cea a lui Antoniu și a Cleopatrei.

5 Marcus Porcius Cato (95—46 î.e.n.) și-a cedat soția, pe Marcia, prietenului său, Hortensius, dar a luat-o înapoi după moartea acestuia. Hortensius îi lăsase Marciei o mare avere, motiv pentru care, Iuliu Cezar

l-a atacat pe Cato în senat, afirmînd că acesta şi-a împrumutat soţia săracă lui Hortensius, pentru a o relua bogată înapoi. Episodul este relatat de Plutarh în *Viaţa lui Cato* (XXV, LII).

6 Michael Cassio, locotenentul lui Othello din tragedia shakespeariană, despre care Iago spune (I, 1, 18—20):

„And what was he
Forsooth, a great arithmetician,
One Michael Cassio, a Florentine".
(„Şi cine-i, crezi?
Pe legea mea, un mare aritmetic,
Un florentin, zis Cassio Mihail",
— trad. Ion Vinea.)

7 Marele Pat din Ware (The Great Bed of Ware), pat de stejar de dimensiuni neobişnuite, avînd 3,5 m lungime şi lăţime, cu placa de la cap frumos sculptată şi cu coloane şi baldachin, care datează din secolul al XVI-lea. Iniţial se afla la Ware Park. Astăzi, el poate fi admirat la Victoria and Albert Museum din Londra. Shakespeare vorbeşte de el în *A 12-a noapte*, actul III, scena 2, 51:

„Big enough for the bed of Ware in England".
(„Destul de mare pentru Patul din Ware din Anglia")

8 Versurile 3—5 din strofa 13:

„till they are consigned
To those sad hungry Jacobins the worms,
Who on the very loftiest kings have dined —"

amintesc de cuvintele lui Hamlet din actul IV, scena 3, 23 etc.: „...a certain convocation of politic worms are e'en at him. Your worm is your only emperor for diet: we fat all creatures else to fat us, and we fat ourselves for maggots; your fat king and your lean beggar is but variable service, — two dishes, but to one table, that's the end".
(„Chiar în clipa asta, ţine sfat în dietă cu nişte viermi politici. Cînd e vorba de dietă, viermele e adevăratul împărat. Noi îngrăşăm toate vieţuitoarele cîte sînt pe lumea asta şi ne-ngrăşăm pe noi de dragul viermilor. Regele gras şi cerşetorul slab nu sînt decît două feluri în care se găteşte o aceeaşi mîncare — două talere şi o singură masă — ăsta e sfîrşitul" — trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu.)

9 Aici Byron face aluzie la episodul despre Sf. Francisc (1182—1226) povestit de Alban Butler (1711—1773), în lucrarea sa, *The Lives of the... Principal Saints (Viețile principalilor sfinți)* (1756—1759), în care se vorbește despre cum Sf. Francisc s-a autoflagelat și s-a aruncat pe un morman de zăpadă ca să-și astîmpere pasiunile carnale.

10 *Medio tu tutissimus ibis* (lat. = „Vei merge cel mai în siguranță la mijloc"), este un citat aproape exact din *Metamorfozele*, II, 137 de Ovidiu:

„Medio tutissimus ibis".

Horațiu, care este greșit citat de Byron aici, spune în *I Epistole*, XVIII, 9, *(Lui Lollius)*:

„Virtus est medium vitiorum et utrimque reductum".
(„Dar virtutea e departe de excese, la mijloc"
— trad. Lelia Teodosiu.)

Ca și altădată, Byron citează din memorie și greșește. De data aceasta însă, face și o confuzie de autori. Este demn de remarcat faptul că indică sursa de inspirație, rămînînd, în continuare, fidel principiului său de a nu cita din confrați poeți sau scriitori furînd. Singurele surse pe care nu le indică sînt mai ales citatele sau parafrazele după piese shakespeariene, pe care le consideră atît de cunoscute de toată lumea, încît nu mai vede rostul menționării lor în notele de subsol. Cu toate acestea, ele sînt totdeauna citate între ghilimele.

11 Aici Byron amintește testamentul Lady-ei Noel, o prietenă a familiei, deschis la 22 februarie 1822, în care era încredințat executorilor testamentari un portret al lui Byron, cu specificația ca el să nu-i fie arătat Adei, fiica poetului, decît la împlinirea de către ea a vîrstei de 21 de ani.

12 Sf. Atanasie (Athanasius) (cca 296—373), episcop la Alexandria în timpul domniei împăratului Constantin. La soborul din Nikeea (326), a aruncat anatema asupra ereticilor arieni.

13 Arius, dușmanul lui Atanasie, preot din Alexandria, fondatorul ereziei ariene.

14 Caius Cezar Augustus Germanicus Caligula (12—41), împărat roman (37—41), renumit pentru cruzimea sa. Ajunsese să declare că ar fi vrut ca poporul roman să aibă un singur cap pentru ca el să-l poată reteza dintr-o singură lovitură („Utinam P.R. unam cervicem haberet"). Și-a făcut calul, Incitatus, consul. Obișnuia să spună, citînd dintr-o tragedie la modă scrisă de Accius: „Oderint, dum metuant" („N-au decît să mă urască, dar să se teamă de mine"). A murit asasinat, iar vestea morții sale a fost primită în tăcere, poporul roman temîndu-se ca nu

cumva zvonurile să fie stîrnite de Caligula însuşi pentru a-i vedea cum se bucură şi pentru a putea apoi să-i pedeapsească şi mai crunt. (Vezi Suetoniu, *De Vita XII Caes.)*

15 Briareu sau Aegeon, în mitologia greacă, unul dintre cei trei giganţi cu 100 de mîini (ceilalţi doi erau Cottus şi Gyes), fiii lui Uranus şi a Geei, care i-au ajutat pe zei în lupta cu Titanii.

16 În turceşte, *Kiaya Kadun*, era numele guvernantei sau stăpînei doamnelor.

17 François, Baron de Tott (1733—1793), diplomat şi general francez. A intrat în serviciul sultanului şi a reorganizat armata şi marina otomană şi prin măsurile sale de apărare, i-a obligat pe ruşi să renunţe la atacul strîmtorii Dardanele. În 1786 a publicat lucrarea *Amintiri cu privire la Imperiul Turc*, tradusă şi în englezeşte, cu titlul *Memoirs concerning the state of the Turkish Empire*, pe care Byron o citise.

18 În strofa 33, din neatenţie probabil, Byron repetă aceeaşi rimă în versurile 2 şi 4:

„Could you ask such a question? — but we *will*
.....
Of ladies of all countries at the *will*".

Deşi cuvîntul „will" este folosit în primul vers cu funcţie de verb, iar în cel de al doilea cu funcţie de substantiv, scăparea poetului nu a trecut neobservată de vehementul său critic de la „Edinburgh Review", William Blackwood, care a semnalat-o în cronica sa din luna iulie 1823.

19 Bedlam (de fapt o prescurtare şi o denaturare a lui Hospital of St. Mary of Bethlehem) din Londra, iniţial o mănăstire (1247), apoi, din anul 1402, ospiciu de nebuni, desfiinţat în 1815.

20 Strofa 42 se deschide cu versurile:

„A kind of sleepy Venus-seem'd Dudú,
Yet very fit *to murder sleep* in those"

în care cuvintele subliniate, *to murder sleep* („să ucidă somnul") sînt folosite ironic, în sensul că nurii ei nu lasă pe un îndrăgostit să doarmă, în timp ce la Shakespeare, de unde sînt inspirate, este vorba de somnul care nu-i mai dă tîrcoale criminalului, care a ucis în somn chiar somnul însuşi: *Macbeth*, II, 2, 34—35:

„Methought I heard a voice cry 'Sleep no more!
Macbeth does murder sleep'".
(„Mi s-a părut c-aud un glas strigînd:
«Nu mai dormi! Macbeth ucide somnul»" — trad. Ion Vinea.

21 Statuia sculptată de Pygmalion, regele Ciprului, căreia Afrodita i-a dat viaţă.

22 Djinni, în demonologia mahomedană, sînt nişte fiinţe între îngeri şi oameni, create din foc, care pot lua forma unor oameni sau a unor animale şi au o influenţă supranaturală asupra oamenilor. Există djinni buni şi răi.

23 Gul, un fel de vampir, avînd înfăţişarea unei femei tinere, care, în superstiţiile orientale, unde este numită ghoul (ar.), suge sîngele celor vii şi devorează cadavrele în timpul nopţii.

24 De aici, probabil, titlul vehementei satire a lui Byron, *The Age of Bronze (Epoca de Bronz*, vezi vol. II).
„Metalul de corint" („The Corinth Brass") era un aliaj de metale, de obicei aur şi argint, care se prelucra numai la Corint, în vechime.

25 Genul epicen, caracteristici ale ambelor sexe. Aluzie şi la *Epicoene, or the Silent Woman (Epiceone sau Femeia Tăcută)*, o comedie de Ben Jonson, în care femeia tăcută se dovedeşte în final a fi fost un bărbat travestit.

26 Loth, în *Vechiul Testament*, *Facerea*, 19:26, este fiul lui Haran şi nepotul lui Avraam. Poruncindu-i-se să părăsească Sodoma, care urma să fie distrusă, i s-a cerut să nu privească înapoi. Soţia sa, neascultînd îndemnul, „s-a uitat înapoi şi s-a prefăcut în stîlp de sare".

27 Acestea sînt celebrele versuri cu care se deschide *Infernul* lui Dante:

„Nell' mezzo, del Cummin, di nostra vita,
Mi ritrovai per una Selva oscura".
(„Spre-amiaza vieţii ajuns, fără de veste
Mă pomenii într-o pădure deasă"
— trad. Etta Boeriu.)

28 Din nou Byron face aluzie la procesul Reginei Caroline şi citează chiar din pledoaria unui avocat, care folosise expresia „odd instances of strange coincidence" („cazuri curioase de coincidenţă stranie").

29 Înaltul Kaff este expresia folosită de Byron pentru a denumi muntele Caucaz, dar tot atît de bine poetul putea face aluzie la fabulosul Kaff, care, în vechime, era considerat de asiatici că ar fi muntele de la capătul lumii, care leagă orizontul pe toate părţile. De aici, proverbul englezesc: *From Kaff to Kaff*, care înseamnă „în lumea largă".

30 Divan este un cuvînt de origine persană, care însemna, iniţial, un mănunchi de file scrise. De aici, sensul de colecţie de poeme, legi etc., ulterior chiar de sfat al ţării.

31 Ecaterina a II-a a Rusiei (Prinţesa Sophia de Anhalt Zerbst) (1729—1796), împărăteasă a Rusiei. În timpul domniei ei au avut loc cele două Războaie Ruso-Turce (1768—1774 şi 1782—1792), care au pus

bazele dominației ruse în Orientul Apropiat și au anexat, în 1786, Crimeea.

32 Alexandru I (1777—1825), împărat al Rusiei (1801—1825). A urmat la tron după uciderea tatălui său, Pavel I, fiul Ecaterinei a II-a, dar nu și al soțului ei, Petru al III-lea.

33 Este vorba despre Timon din Atena, personajul din piesa cu același nume de Shakespeare, care era mizantrop.

34 Pitia, în mitologia greacă, preoteasă a oracolului de la Delphi, care era consultată înaintea marilor bătălii.

35 Caius Sallustius Crispus (86—34 î.e.n.), celebru istoric latin, autorul cărților *Viața lui Iugurta* și *Conjurația lui Catilina*. La aceasta din urmă se referă Byron.

36 Lucius Sergius Catilina (109—61 î.e.n.), patrician roman, curajos și îndrăzneț, dar lipsit de scrupule. Complotul pe care l-a pus la cale împotriva Senatului, a fost denunțat de Cicero. Catilina a rămas prototipul conspiratorului care vrea să-și refacă averea pierdută, urcîndu-se pe ruinele patriei.

37 În *Conjurația lui Catilina*, Sallustius scrie, la sfîrșitul Cărții a XV-a: „Sufletul său vinovat, în conflict cu zeii și cu oamenii, nu își putea găsi alinare: atît de puternic îi era sfîșiată și chinuită mintea de conștiința vinovăției. Ca urmare, fața îi era palidă, ochii pierduți, pășea cînd repede, cînd încet, «citus modo, modo tardus incessus», căci, într-adevăr, în întreaga sa înfățișare era un aer de nebunie".

38 Jack Ketch (m. 1686), devenit în anul 1663 călău. Era renumit pentru barbaria și cruzimea cu care își omora victimele, pe care le chinuia îngrozitor. Numele lui este folosit azi pentru a desemna un călău-oficial.

pag. 273 **Notă la Nota lui Byron la CÎNTUL AL ȘASELEA**

1 *Waverly* este titlul primului roman al lui Walter Scott, publicat în anul 1814, din care, cuvintele citate de Byron sînt „a Highland welcome".

pag. 274 **CÎNTUL AL ȘAPTELEA**

Cînturile al șaptelea și al optulea redau cu foarte multă fidelitate evenimentele din timpul războaielor ruso-turce, așa cum ele fuseseră relatate, fie în ziarele vremii, fie în cărțile publicate la scurtă vreme după încheierea conflictului. Byron introduce însă și o serie de personaje fictive, pentru a crea culoarea locală și pentru a înțepa fin cu pana sa ascuțită. Numele acestea apar alături de cele ale unor personaje istorice cunoscute. În note, vom atrage atenția asupra statutului fiecăruia dintre aceste personaje.

1 Byron îl parafrazează aici pe Jacques Melancolicul din piesa lui Shakespeare, *As You Like It (Cum vă place)*, actul II, scena 7, 139:

„All the world's a stage"
(„Lumea-ntreagă e o scenă"
. — trad. Virgil Teodorescu.)

2 Solomon, rege al iudeilor (972—932 î.e.n.), fiul lui David. Numele său, devenit legendar, este asociat cu figura unui bătrîn înțelept, dar și cu cea a unui soț cu multe neveste. Lui îi sînt atribuite mai multe cărți din *Vechiul Testament: Proverbele, Ecleziastul, Pildele lui Solomon, Cîntarea Cîntărilor*. La aceasta din urmă se referă Byron în versurile sale.

3 Jonathan Swift (1667—1745), celebru scriitor satiric irlandez, autorul *Călătoriilor lui Gulliver* etc.

4 François VI, Duce de La Rochefoucauld (1613—1680), nobil și om politic francez, care în ultima parte a vieții a trăit în societatea unor personalități renumite ale epocii și a unor femei celebre, ca d-na de Longueville și d-na de La Fayette. El este autorul unei cărți de *Maximes (Maxime)*, foarte apreciate de Byron și al unui volum de *Memoires (Memorii)*. Vezi și nota 2 la Cîntul al Treilea.

5 François de Salignac de la Mothe-Fénelon (1651—1715), teolog francez, autorul epopeii *Les Aventures de Télémaque (Aventurile lui Telemac)*, apărută în anul 1699, scrisă în proză.

6 Niccoló Machiavelli (1469—1527), istoric și om de stat florentin, mare patriot.

7 Martin Luther (1483—1546), conducătorul Reformei în Germania. A tradus în limba germană *Noul și Vechiul Testament* (1534).

8 John Wesley (1703—1791), teolog și predicator protestant englez. Este autorul a peste 200 de tomuri (imnuri și lucrări în proză). Este fondatorul metodismului.

9 Jean Jacques Rousseau (1712—1778) își exprimă în operele sale revolta împotriva ordinii sociale existente.

10 John Tillotson (1630—1694), arhiepiscop de Canterbury. Predicile sale, foarte populare în epocă, au fost lăudate de Dryden.

11 Diogene cel Cinic (m. 412 î.e.n.), filozof grec care se opunea tuturor preocupărilor intelectuale lipsite de un scop practic.

12 Cato cel Bătrîn (237—142 î.e.n.), cetățean roman, devenit celebru pentru austeritatea sa. Ca cenzor, a făcut mari eforturi pentru frînarea luxului și a corupției la Roma, motiv pentru care a și cerut în Senat distrugerea Cartaginei. „Ceterum censeo Carthaginem esse delendam" (lat.: „Orice ar fi, Cartagina trebuie distrusă"), sînt cuvintele rămase celebre cu care

Cato își încheia orice discurs. A fost și un dușman al celor care contribuiau la pătrunderea obiceiurilor și literaturii elene la Roma.

13 Socrate (469—399 î.e.n.), marele filozof atenian.

14 Isaac Newton (1642—1727), celebru filozof și matematician englez.

15 Citat din *Vechiul Testament*, *Ecleziastul*, 1:2: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciuni!"

16 „Fierce loves and faithless wars" este o parafrază a versului spenserian:

> „Fierce warres and faithfull loves shall moralize my song".
> („Războaie înspăimîntătoare și iubiri trainice îmi vor moraliza cîntecul".)

care apare în poemul *The Faerie Queene (Regina Zînelor)*, Cartea I 1, 9. Byron schimbă însă aici în mod ironic cuvintele lui Edmund Spenser. La el se vorbește despre iubiri *înspăimîntătoare* și războaie *trădătoare*.

17 Cetatea Ismail, fortăreață turcească construită în sec. al XVI-lea în Delta Dunării, în sud-vestul Ucrainei de astăzi. A fost cucerită de ruși în 1770 și 1790 și anexată Rusiei în 1812.

18 Generalul Suvorov a început atacul asupra fortăreței Ismail la 30 noiembrie 1790. Avea o armată formată din peste 27 000 de oameni inclusiv cazaci. În Cînturile VII și VIII, Byron a versificat pasaje întregi din lucrările epocii care descriau încleștarea.

19 Aluzie la celebrul inginer militar și mareșal al Franței, Sébastien Le Prestre, senior de Vauban, care a fortificat granițele Franței și a întărit fortificațiile deja existente, făcîndu-le imposibil de cucerit la data respectivă, cu tehnica de luptă a vremii. El a impus pretutindeni sistemul de fortificații cu bastioane.

20 Sf. Gheorghe, sfîntul protector și patronul Angliei. Se spune că ar fi fost ofițer superior în armata lui Dioclețian.

21 „Bis Millah" (ar. — „În numele lui Allah"), cuvinte cu care se deschid toate capitolele din *Coran*, cu excepția Capitolului X, *Căința*. Tot cu acestea își încep musulmanii rugăciunile.

22 Jemmy este poetul englez James Thomson (1700—1748), care a scris poemul *The Castle of Indolence (Castelul indolenței)*, în strofe spenseriene, motiv pentru care Byron îl amintește și în prefața la Cînturile I și II din *Childe Harold*.

23 În farsa lui George Colman, *Love Laughs at Locksmiths (Dragostea rîde de lăcătuși)* (1818), este un cîntec despre un Căpitan Smith, pe care Byron îl citează aici:

„A Captain bold, in Halifax,
That dwelt in country quarters,
Seduc'd a maid who hanged herself
One morning in her Garters".

(Un îndrăzneț căpitan din Halifax/ Care era încartiruit la țară / A sedus o tînără care s-a spînzurat/ Într-o dimineață cu propriile ei jartiere.)

24 Marte, zeul războiului.

25 Aici Byron face aluzie la monologul lui Hamlet din actul IV, 4, 59—65:

„...to my shame, I see
The imminent death of twenty thousand men,
That for a fantasy and trick of fame,
Go to their graves like beds; fight for a plot
Whereon the numbers cannot try the cause,
Which is not tomb enough and continent
To hide the slain?"
(„Cînd, spre rușinea mea, văd moartea gata,
Să ieie douăzeci de mii de oameni
Cari, dintr-un moft și-o năzărire-a faimei,
Purced spre groapă ca-nspre pat, luptînd
Pentr-un ungher unde nu-ncap atîți,
Mormînt prea strîmt ca să-i adăpostească
Pe morți?")
— trad. Leon Levițchi și Dan Duțescu.)

26 John Bull este numele ironic dat englezilor, care, deseori este folosit pentru a-i desemna pe prostănacii grei de cap.

27 Adam Smith (1723—1790), economist scoțian, autorul lucrării *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations (O cercetare a naturii și cauzelor bogăției națiunilor)*, apărută în anul 1776. A fost un fin analist al problemelor economice.

28 Longman și Murray, cei doi celebri editori din Londra, ale-căror edituri, datînd din 1724 și, respectiv, 1768, funcționează și astăzi.

29 Joseph Elizabeth Roger, Conte de Damas d'Antigny (1765—1823), a luptat în armata rusă împotriva turcilor între anii 1787—1788 și s-a distins prin vitejie și cutezanță.

30 Andrault, Conte de Langeron (1763—1831), la izbucnirea revoluției franceze (1790), s-a înrolat în armata rusă și a comandat o divizie în campania din Germania din 1813, intrînd în Paris împreună cu Blücher, la 30 martie 1814. A fost apoi guvernator la Odessa și Novo Rosiisk. În 1828 a luptat din nou împotriva turcilor.

31 Charles Joseph, Prinţ de Ligne (1735—1814), general belgian care a luptat în armata austriacă şi apoi în cea rusă. În anul 1782, a vizitat Petersburgul în calitate de trimis al împăratului Iosif al II-lea, a cîştigat favoarea Ecaterinei a II-a şi a devenit feldmareşal în armata rusă. Este celebru pentru spiritul său rafinat şi ascuţit care reiese cu claritate din scrierile sale reunite sub titlul *Mélanges militaires, littéraires et sentimentaux (Amintiri militare, literare şi sentimentale)*, publicate în 1795 şi care constituie documente preţioase pentru cunoaşterea epocii în care a trăit, în ciuda aprecierilor nu foarte favorabile ale lui Byron.

32 *Preux chevaliers* = „cavaleri viteji" (fr.).

33 Se pare că documentele vremii au evidenţiat foarte clar nenumăratele greşeli strategice, tactice şi militare, datorate grabei şi subestimării adversarului, făcute de ambele armate aflate în conflict.

34 De Ribas (1737—1797), amiral francez în slujba armatei ruse.

35 Grigori Alexandrovici Potemkin (1739—1791), feldmareşal rus, favoritul şi consilierul Ecaterinei a II-a, cu care se pare că ar fi fost căsătorit în secret. A jucat un rol important în anexarea Crimeei, al cărei guvernator a fost.

36 Citat din *Vechiul Testament*, *Facerea*, 1:3:

„Şi a zis Dumnezeu: «Să fie lumină!» Şi a fost lumină".

37 Ceres, zeiţa agriculturii şi a fertilităţii, fiica lui Saturn şi a lui Ops.

38 Lui Suvorov îi este atribuită maxima: „Glontele e nebun, baioneta ştie ce face". Baioneta era la vremea aceea nou introdusă în dotarea armatei ruse şi Suvorov se ocupa el însuşi de instruirea trupelor, pentru a fi pregătite să dea un atac rapid, prin surprindere.

39 Momos sau Momus, în tradiţia literară greacă, personificarea batjocurii şi a celor care caută nod în papură.

40 Iov, vezi nota 85 la Cîntul I, pag. 573.

41 Hector.

42 Leonida, vezi nota 36 la Cîntul al III-lea, pag. 588.

43 *Commentarii de bello Gallico*, 52—51 î.e.n.

44 Tîrfa din Babilon apare menţionată în *Noul Testament*, *Apocalipsa*, 17: 3, 4, 5, 18:

„Şi am văzut o femeie şezînd pe o fiară roşie... Şi femeia era îmbrăcată în purpură şi stofă stacojie... Iar pe fruntea ei e scris nume tainic: Babilonul cel mare, mama desfrînaţilor. Iar femeia pe care ai văzut-o este cetatea cea mare care are stăpînire peste împăraţii pămîntului".

Tîrfa din Babilon este Biserica de la Roma.

45 Byron citează aici un vechi proverb englez: „Pigs see the wind" („Porcii simt vîntul"; sau: „Porcii simt apropierea furtunii").

CÎNTUL AL OPTULEA
(Canto the Eighth)

1 Bellona, în mitologia romană, era zeița războiului și soția lui Marte. Templul ei se afla în Campus Martius, în apropierea Romei.

2 Hidra, în mitologia greacă, șarpe de apă cu nouă capete. Cînd i se reteza unul, creșteau două la loc. Hercule a ucis-o arzîndu-i gîtul, după ce îi reteza cîte un cap.

3 Tifeu, în mitologia greacă, fiul Geei și al lui Tartar, zămislit după alungarea titanilor de către Zeus. Avea înfățișarea unui balaur cu o sută de capete, care vărsa foc ce țîșnea prin nările lui, iar din limbi îi curgea venin. Cînd vorbea, răcnea și mugea din toate capetele deodată. Zeus îl pedepsește prăvălindu-l sub muntele Etna. Din el s-au născut vînturi umede și potrivnice. (Vezi Hesiod, *Teogonia, Nașterea Zeilor.)*

4 *Allah — hu* (ar.: „Allah ajută-mă"), sînt cuvintele pe care le strigă musulmanii cînd pornesc la luptă, ele fiind un fel de strigăt de război menit să-i intimideze pe adversari, din cauza accentului marcat pe ultima silabă.

5 Ura și repulsia poetului față de război sînt cu atît mai puternice, cu cît aici el nu se mulțumește să-l amintească doar pe Wordsworth, ci chiar îl citează cu multă exactitate:

> Byron: „«Carnage» (so Wordsworth tells you) «is God's daughter»".
> Wordsworth: „Yea, carnage is thy daughter".
> („Da, măcelul e a ta fiică".)

Versurile sînt luate din *Thanksgiving Ode (Oda recunoștinței)*, dar în forma definitivă a poemului au fost omise de Wordsworth.

6 Numele sub care se ascunde Ducele de Richelieu (1767—1822), care era menționat în prima variantă a poemului.

7 Generalul Markov este fie un personaj fictiv, fie numele unuia dintre generalii menționați în lucrările despre războiul ruso-turc consultate de Byron.

8 Este vorba despre ziarul „London Gazette Extraordinary" (Ediția specială a ziarului „London Gazette") din 22 iunie 1815.

9 La 3 iulie 1815, ziarul și-a corectat greșeala.

10 Frederik al II-lea, cel Mare (1712—1786), regele Prusiei, a ieșit învingător din bătălia de la Mollwitz (o localitate rurală din Silezia, unde se retrăseseră armatele austriece conduse de Neipperg), la 20 aprilie 1741, care a fost și prima bătălie la care a participat. Se pare însă că, la un moment dat, regele a dispărut de pe cîmpul de luptă și a lipsit o bună bucată de vreme, fără să se știe unde este.

11 Erin, vechiul nume al Irlandei.

12 Ersa este gaelica irlandeză sau cea scoțiană (aceasta din urmă fiind tot de origine irlandeză). Aici Byron îi ironizează pe așa-zișii savanți irlandezi, care încercau să dovedească faptul că gaelica se trage din cartagineză sau, cel puțin, amîndouă limbile au un strămoș comun.

13 Hannibal (247—182 î.e.n.), general cartaginez, unul dintre cele mai mari genii militare ale tuturor timpurilor.

14 Didona, regina legendară a Cartaginei.

15 „Drumul spre iad este pavat cu bune intenții" este un vechi proverb portughez, care este asociat cu numele prințului Henric Navigatorul (1394—1460), fiul regelui Ioan I al Portugaliei. El este inițiatorul mai multor călătorii pentru descoperirea de noi teritorii.

16 Pall-Mall, stradă în vestul Londrei, construită în timpul domniei lui Carol al II-lea. Aici se află Palatul St. James și un mare număr de cluburi.

17 Cezar a fost nevoit, de mai multe ori, în timpul războaielor civile, să-și încurajeze soldații care alergau derutați pe cîmpul de luptă, încercînd să scape de atacurile dușmane. Prezența conducătorului lor și lupta sa corp la corp cu dușmanul îi făcea pe tovarășii săi de luptă să-și învingă teama și să se lupte cu și mai multă înverșunare, obținînd apoi victoria. (Vezi Plutarh, *Viața lui Iuliu Cezar.)*

18 Aici Byron reamintește pasajele din *Iliada*, 546—47 și 551—52, în care este descrisă scena înfruntării dintre troieni și ahei și alungarea lui Aias:

„Cum îndărătnicul asin pe lîngă un lan, dacă scapă
Unor băieți, deși multe ciomege i-au spart pe spinare,
.....
Astfel acum și pe Aias troienii cu mulții tovarăși
Tot îl gonesc de la ei ciuruindu-i cu lăncile scutul".

(trad. G. Murnu.)

19 A se compara cu prefața la *Childe Harold* (vezi vol. I), unde Byron își prezintă eroul ca un tînăr „lăsat de capul lui", un Zelucó poetic.

20 Roger Bacon (1214—1294), călugăr franciscan englez, filozof, om de știință (chimist, fizician, matematician, lingvist), unul dintre cei mai mari reprezentanți ai științei experimentale din Evul Mediu. A făcut descoperiri importante în domeniul opticii (inventatorul ochelarilor). A propus reformarea calendarului iulian. Lui i se atribuie inventarea prafului de pușcă: în lucrările sale s-a descoperit formula chimică a acestuia, pe care, probabil că o luase de la arabi, deoarece praful de pușcă fusese deja de mult folosit în Bizanț și în China. Lucrarea sa principală este *Speculum alchimiae (Tratat de alchimie).*

21 Generalul Lascy Morris a comandat una din primele coloane care au pornit atacul împotriva cetății Ismail.

22 „The spirits from the vasty deep" este un nou citat exact din Shakespeare, piesa *Henric al IV-lea, Partea I*, III, 1, 52:

„I can call spirits from the vasty deep".
(„Eu știu să chem și duhuri din genuni"
— trad. Dan Duțescu.)

23 „Pass of dread" este o parafrază a cuvintelor rostite de Hamlet în actul III, scena 1, 78:

„The dread of something after death,
The undiscover'd country".
(„Cît teama de ceva de după moarte,
Tărîmul neaflat"
— trad. Leon Levițchi și Dan Duțescu.)

24 Menno, Baron de Cohorn (1641—1704), inginer militar olandez, supranumit Vauban al Olandei. A inventat un mortar care îi poartă numele. Este și autorul unei lucrări celebre despre fortificații, care a fost publicată în 1692.

25 Mulți scriitori francezi și chiar englezi erau de părere că la Waterloo englezii erau pe punctul de a fi învinși, dacă nu ar fi sosit la timp armata prusacă. Cu toate acestea, s-a dovedit ulterior că și fără intervenția prusacă armata franceză nu ar fi obținut victoria. S-a spus, deci, că englezii au cîștigat bătălia și că prusacii au obținut și au făcut posibilă victoria (Baronul Muffling).

26 Gebhard Leberecht von Blücher (1742—1819), general prusac în timpul războaielor napoleoniene, care a avut un rol decisiv în victoria trupelor aliate la Leipzig în 1813 și apoi la Waterloo. În 1814 a fost făcut Prinț de Wahlstatt.

27 Friedrich Wilhelm Bulow (1755—1816), general prusac, participant atît la bătălia de la Leipzig, cît și la cea de la Waterloo, unde s-a acoperit de glorie.

28 August, Contele Neithardt von Gneisenau (1760—1831), feldmareșal prusac. În timpul războaielor napoleoniene a devenit celebru pentru că a apărat orașul Kolberg (1807). Sub Blücher a fost șeful statului major (1813—1815).

29 „God save the King" este imnul englez ale cărui cuvinte și muzică au fost compuse de Henry Carey și care s-a cîntat pentru prima dată în anul 1740 și se mai cîntă și astăzi.

30 Vezi *Vechiul Testament*, *I Regi*, 17:49—50:
„Și își vîrî David mîna în glugă, luă de acolo o pietricică, o repezi cu praștia și lovi pe filistean în frunte, așa încît piatra se înfipse în fruntea

lui şi el căzu cu faţa la pămînt. Aşa a biruit David pe filistean, cu praştia şi cu piatra...".

31 Elizeu sau Cîmpiile Elizee, în mitologia greacă, este lumea fericită de dincolo, paradisul eroilor iubiţi de zei.

32 Livon, locuitor din Letonia.

33 Bezonian, recrut neinstruit.

34 Pistol este un personaj din piesa *Henric al IV-lea, Partea a II-a*, tovarăşul lui Falstaff. În strofa 56, Byron citează cuvintele pe care Pistol i le adresează judecătorului Shallow în actul V, 3, 119:

„Under which king, *Bezonian?* speak, or die".
(„Care rege, posmagule? Spune sau mori!
— trad. Leon Leviţchi.)

35 William Cowper (1731—1800), poet englez. La început a scris sub influenţa lui Newton. Dintre poemele sale mai importante, amintim aici *John Gilpin* (1782) şi *The Task* (Sarcina) (1784). Versurile pe care le citează Byron:

„God made the country and man made the town"
(„Dumnezeu a făcut satul şi omul a făcut oraşul")

sînt din poemul *The Task*, I, 749. Cowper, la rîndul lui, a preluat ideea de la Marcus Terentius Varro *(De Re Rustica)*:
„Nec mirum, quod divina natura dedit agros, ars humana aedificavit urbes". („Nu e de mirare că divina natură ne-a dat ogoarele, iar meşteşugurile umane au construit oraşele".)

36 Ninive, capitala vechii Asirii, construită pe Tigru. A cunoscut o înflorire deosebită sub Asurbanapal, dar după ce a fost cucerită de mezi în anul 608 î.e.n., a decăzut treptat şi a dispărut din istorie. Conform legendei, oraşul ar fi fost fondat în anul 2000 î.e.n. de către regele Ninus, soţul Semiramidei.

37 Cartagina, oraş fondat în sec. VII î.e.n. de fenicieni, în Africa, într-o peninsulă din apropierea Tunisului de astăzi. A cunoscut o înflorire deosebită, devenind o puternică republică maritimă şi fondînd colonii în Sicilia şi în Spania. Rivala ei principală a fost Roma, împotriva căreia a purtat lungi războaie, cunoscute sub numele de războaiele punice. În urma celui de al doilea război punic, a fost cucerită de Scipio Africanul, iar lovitura de graţie i-a fost dată de către Scipio Emilianus, la sfîrşitul celui de al treilea război. După ce a fost reconstruită, a strălucit din nou în secolele V şi VI era noastră, de data aceasta, ea fiind capitala Africii romane.

38 Lucius Cornelius Sylla (136—78 î.e.n.), dictator roman, învingătorul lui Mithridate. A ocupat Atena, apoi a devenit stăpînul Italiei şi al Romei. A rămas proverbial pentru cruzimea sa. Cu un an înainte de moarte, a abdicat pe neaşteptate.

39 Daniel Boone (1734—1820), nepotul colonistului englez George Boone din Exeter. A cucerit Kentucky şi a construit fortul numit Boonesborough, de unde a condus mai multe campanii împotriva indienilor. În anul 1795, s-a mutat în statul Missouri care pe atunci era colonie spaniolă. La 82 de ani era încă plin de vitalitate şi mai făcea expediţii de vînătoare, cum spune şi Byron în poem.

40 John Kyrle, „the Man of Ross" („bărbatul din Ross"), (1637—1724), după ce şi-a încheiat studiile la Oxford, s-a retras pe moşia sa de la Ross şi s-a dedicat operelor de binefacere. Este lăudat de Alexander Pope în *Moral Essays (Eseuri morale)*, *Epistola a 3-a*.

41 Mihail Kutuzov (1745—1813), general rus. A luptat în Polonia, Turcia şi Crimeea, sub Ecaterina a II-a şi a fost trimis în sprijinul austriecilor la Austerlitz. Este învingătorul lui Napoleon la Moscova.

42 Generalul Ribaupierre, alt general de origine franceză care a luptat în armata rusă.

43 Cavalerul este o ridicătură de pămînt care este de obicei plasată la intrarea unui bastion şi e flancată de un parapet.

44 Esuţkoi, colonel rus, despre care Castellani scrie că a comandat regimentul Polusski.

45 Theodor Meknopp, general în armata rusă, care a comandat o coloană de atac în asediul cetăţii Ismail.

46 Seraschier, general turc de armată.

47 Peleu, regele legendar din Iolcos, soţul lui Tetis, tatăl lui Ahile.

48 Bender, oraş din Rusia, intrat în istorie pentru că a fost asediat de regele Carol al XII-lea al Suediei (1682—1718). Pe atunci (1709), oraşul aparţinea Turciei.

49 Culoarea preferată a musulmanilor este verdele.

50 Expresia „în culmea fericirii" este redată în engleză prin „in the seventh heaven" („în al şaptelea cer"), în timp ce în românește se spune „în al nouălea cer".

51 Cozile erau purtate de paşă, ca semn al rangului său superior în armată.

52 George al IV-lea a fost unul dintre cei mai puţin populari regi ai Angliei.

53 Sabinii erau o populaţie străveche din Italia centrală, care se stabiliseră la nord-estul Romei, împotriva căreia au luptat cu înverşunare pentru a rămîne liberi, dar au fost cuceriţi şi anexaţi în sec. III î.e.n. Legenda povesteşte că femeile şi fetele sabinilor au fost răpite în timpul unei

serbări de către oamenii lui Romulus. Cînd sabinii s-au dus să le răzbune, ele le-au ieşit în întîmpinare cu copiii în braţe, apărîndu-şi astfel soţii. Legenda face, de fapt, aluzie la fuziunea violentă a populaţiilor care au format Roma.

54 Timur Leng sau Tamerlan (1336—1405), cuceritor tătar. A luptat împotriva Corasan-ului, a Afganistanului, a Rusiei şi a Egiptului. Este fondatorul celui de al doilea Imperiu Mongol.

55 Gengis Han (1154—1227), cuceritor tătar. A cucerit Mongolia, China şi Persia, distrugînd totul în cale. Este fondatorul primului Imperiu Mongol.

56 Vezi nota 16 la Cîntul al III-lea, pag. 587.

pag. 333

Note la **Notele lui Byron la** CÎNTUL AL OPTULEA

1 Versurile lui Wordsworth pe care le citează Byron sînt:

„But Thy most dreadful instrument,
In working out a pure intent,
Is Man — arrayed for mutual slaughter, —
Yea, *Carnage is thy daughter!*"

2 *Chansons à boire* = cîntece de pahar (fr.).

3 Charles Valancey (1721—1821), a publicat în anul 1782 lucrarea *Essay on the Celtic Language (Eseu asupra limbii celtice).*

4 Laurence Parsons (1758—1841), al doilea Conte de Rosse, a publicat în 1795, *Defence of the Antient History of Ireland (În apărarea istoriei antice a Irlandei).* Vezi şi nota 12 la Cîntul VIII.

pag. 335

CÎNTUL AL NOUĂLEA (Canto the Ninth)

Cînturile IX, X şi XI au fost scrise în lunile septembrie-octombrie 1822 şi publicate de John Hunt la 29 august 1823.

1 Arthur Wellesley, Duce de Wellington (1769—1825), învingătorul lui Napoleon la Waterloo, motiv pentru care francezii nu şi-l amintesc cu plăcere. Cu toate că aceştia pronunţă mai uşor sunetul „V" decît „W", pronunţînd totuşi numele Ducelui, *Villainton*, în loc de, eventual, „*Velington*", ei îl asociază cu cuvîntul franţuzesc „*vilain*" sau cu cel englez, „*villain*", amîndouă însemnînd *ticălos.* Calamburul acesta a apărut în multe ziare franceze ale timpului:

„M. de Villainton a tout pris,
Point d'argent dans la ville de Paris".

(„D-l de Villainton a luat totul, în afară de bani din oraşul Paris".)

2 Michel Ney, Duce de Elchingen (1769—1815), Mareşal al Franţei, supranumit de Napoleon, „le Brave des braves" („cel mai Viteaz dintre viteji"). S-a distins în luptele de la Ulm şi Jena, în campania din Rusia şi la Waterloo. A fost condamnat la moarte şi executat după Restaurația Burbonilor.

Aici Byron foloseşte un joc de cuvinte. Numele Mareşalului se pronunţă la fel cu forma veche engleză de negaţie, „nay" (nei).

Poetul însuşi l-a admirat pe Ney şi, reluînd cuvintele lui Napoleon, îl numeşte „The bravest of the brave" în strofa întîi a poeziei sale *Ode from the French (Odă de la francezi)*, publicată la 15 martie, 1816.

3 În nota care însoţeşte această strofă, E.H. Coleridge explică: „Un funcţionar necinstit, Nicholle sau Marinet, i-a dezvăluit Lordului Kinnaird, la 30 ianuarie 1818, pe cînd se aflau la Bruxelles, existenţa unui complot pus la cale pentru asasinarea Ducelui de Wellington. La 11 februarie a avut loc o tentativă de asasinat. Autorităţile i-au cerut lui Kinnaird să dezvăluie numele informatorului său, dar acesta a refuzat. Asigurîndu-l pe Marinet că nu va avea neplăceri din partea guvernului francez, a plecat, împreună cu el, la Paris. Aici, în timp ce lordul era invitat la duce, Marinet a fost arestat şi i s-a stabilit identitatea. Faptul acesta a fost considerat şi condamnat de opinia publică drept o încălcare a cuvîntului dat şi s-a repercutat asupra Ducelui de Wellington însuşi, care era considerat a fi fost la curent cu tranzacţia dintre Marinet şi Lordul Kinnaird.

4 Un nou citat din piesa lui Shakespeare, *Macbeth*, III, 4, 17:

„Thou art the best of the cut-throats: yet he's good..."

(„Eşti bun casap. Dar meşter e acela"...

— trad. Ion Vinea.)

Cuvintele lui Byron, „the best of cut-throats" îl citează şi de această dată, cu fidelitate pe Shakespeare.

5. Aici Byron face aluzie la un pasaj din *Journal of a Soldier of the 71-st Regiment during the War in Spain (Jurnalul unui soldat din Regimentul 71, în timpul Războiului din Spania)*, care prezintă cu mult realism starea jalnică a armatei engleze, epuizată şi înfometată, dar care trebuia să facă faţă încleştărilor zilnice de pe cîmpul de luptă: „La vremea aceea primisem o treabă de făcut, fiind la şmotru cu încă vreo patru. Am fost trimişi să pregătim mîncarea pentru cîinii Lordului Wellington. Îmi era foame şi m-am bucurat că mi se dăduse o treabă aşa de bună. Aşa ne-am umplut şi noi burţile, ceea ce nu se mai întîmplase de cîteva zile. În timp ce hrăneam cîinii, imaginea Fiului risipitor nu îmi

ieşea nici un moment din minte şi oftam gîndindu-mă la situaţia mea umilă şi la speranţele mele spulberate".

6 Cincinnatus, erou roman semilegendar din sec. V î.e.n. După ce a devenit Consul în anul 460, a fost chemat de la ferma sa să accepte funcţia de dictator. I-a învins pe tequi şi pe volsci, după care s-a reîntors la coarnele plugului. Aici Byron, pomenindu-l pe Cincinnatus, îl ironizează pe Ducele de Wellington, care, în semn de recunoştinţă pentru victoria de la Waterloo, a primit de la Guvernul britanic o pensie substanţială şi o moşie întinsă.

7 Epaminonda (418—362 î.e.n.), general grec din Teba, învingătorul spartanilor la Leuctra (371 î.e.n.) şi la Mantinea (362 î.e.n.), unde şi-a pierdut viaţa.

8 William Pitt (1759—1806), om politic britanic, prim ministru conservator (1783—1801), în timpul domniei lui George al III-lea. A introdus sistemul alegerilor generale, a sporit taxele pentru reducerea datoriei externe şi a fost iniţiatorul unor reforme în India, Canada şi în Parlament. Politica şi cariera sa au fost puternic afectate de Revoluţia Franceză şi apoi de Războaiele Napoleoniene.

9 Un nou citat exact din Shakespeare, de data aceasta fiind vorba, poate, de cel mai celebru, cuvintele cu care Hamlet îşi începe monologul din actul III, scena 1, 56:

„To be, or nor to be, — that is the question: —"
(„A fi sau a nu fi: iată-ntrebarea"
— trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu.)

10 Hephestion sau Ephestion, general macedonean, mîna dreaptă a lui Alexandru Macedon. A murit în anul 324 î.e.n.

11 Byron îl citează aici, din nou, pe Horaţiu, *Epode*, III *(Lui Mecena)*, 4:

„O, dura messorum ilia!"
(„O, secerători, a voastre maţe tari ca fierul sînt!"
— trad. D.C. Ollanescu.)

12 *„Que scais-je?"* (fr. înv. = „Ce ştiu eu?") este celebra întrebare pe care şi-o pune Michel Eyquem de Montaigne (1533—1592), nu mai puţin celebrul moralist francez, autorul unor eseuri nemuritoare, *Essais* (1588), în care a încercat să prezinte întreaga umanitate. Întrebarea aceasta este un fel de concluzie a eseurilor sale, prin care recunoaşte imperfecţiunea judecăţii umane şi relativitatea ştiinţei umane.

13 Pyrrhon (365—275 î.e.n.), filozof sceptic grec care nega capacitatea omului de a cunoaşte adevărul. După părerea lui, toate fiinţele organi-

zate sînt supuse, în natură, unei continue reînnoiri, deci nu pot fi cunoscute decît aparențele.

14 Byron adaptează cuvintele lui Cassio din piesa *Othello*, II, 3,115, 117, pentru a-i servi demonstrației sale. Compară primele două versuri din strofa 19:

„«But Heaven», as Cassio says, «is above all —
No more of this, then, let us pray!»"

cu cele ale lui Shakespeare. (N.B. în versiunea engleză, Cassio vorbește în versuri, dar în românește, aceste cuvinte ale sale au fost redate în proză:)

„Well, — heaven's above all...
Let's have no more of this; let's to our affairs.
— Forgive us our sins".
(„Bine, bine! Mare e Dumnezeu. ...Dar să lăsăm asta.
Să mergem la slujba noastră. Iartă-ne, doamne, păcatele!"
— trad. Ion Vinea)

15 În versurile 5 și 6 ale aceleiași strofe, Byron îl citează din nou pe Shakespeare, dar, de data aceasta, din *Hamlet*. Byron scrie:

„The sparrow's fall
Is special providence,"

iar în *Hamlet*, V, 2, 231, se poate citi:

„There's a special providence in the fall of a sparrow!"
(„Și în căderea unei vrăbii lucrează providența"
— trad. Leon Levițchi și Dan Duțescu.)

16 Teogonia, genealogia și filiațiunea zeilor.

17 Cosmogonia, sistemul formării universului.

18 Lycantropia (gr. = lup-om), credința potrivit căreia, prin farmece, vrăji și magie, omul poate lua înfățișarea și comportamentul unui animal și care a fost foarte răspîndită în vechime. Se credea cel mai mult în metamorfozarea omului în lup, care, după ce se hrănea cu carne de om, își relua din nou înfățișarea de om.

19 Philippe Schwarzerd zis Melanchthon (1497—1560), savant și teolog german, prieten al lui Luther și devotat Reformei. Temperamentul său

conciliant l-a făcut să încerce să stabilească un acord între toate fracţiunil Reformei şi chiar între partizanii Reformei şi cei ai catolicismului.

20 Moise, legiuitor al Israelului, profetul care şi-a scos poporul din sclavie din Egipt, conducîndu-l în Canaan, Pămîntul Făgăduinţei. (Vezi *Vechiul Testament, Ieşirea.)*

21 „*Ei mă urăsc, nu eu pe ei*" („They hate me, not I them") spune Byron vrînd să arate că se deosebeşte de Alceste, personajul lui Molière din piesa *Mizantropul*, care poartă lumii întregi „o ură nemuritoare" („une immortelle haine"). Vezi *Le Misanthrope*, V, 1, 71.)

22 Sicofant este numele dat la Atena celor care îi denunţau pe hoţii de smochine. Prin extensie, termenul este folosit astăzi pentru a-l denumi pe un denunţător sau ipocrit.

23 Efes, oraş antic din Grecia ionică, astăzi în Turcia. Aici se afla Templul Dianei, care constituie una dintre cele Şapte Minuni ale Lumii Antice.

24 Musca Spaniei *(Centharida versicatoria)*, o varietate de coleoptere cu elitre verzi aurii, care, pisată şi uscată este folosită şi astăzi la fabricarea unor medicamente, dar care, în vechime, era considerată afrodisiac. Aici însă Byron se referă la Spania în general, care lupta pentru a-şi obţine independenţa.

25 Attica albină este poporul grec, oprimat de jugul otoman.

26 Aici Byron face aluzie la taxele extrem de mari impuse populaţiei engleze, şi mai ales fermierilor şi ţăranilor, precum şi proprietarilor de pămînt, pentru a se putea redresa bugetul ţării. Visteria fusese greu afectată de Războaiele Napoleoniene. Prin scăderea vertiginoasă a preţului grîului, şi deci şi a preţului pîinii, fermierilor li se dădea o lovitură în plus.

27 Nadir Şah sau Thamas Koul Khan (1688—1747), rege al Persiei, a cucerit Asia Centrală şi o parte din India. Cruzimea sa devenind insuportabilă, a fost asasinat de ofiţerii din garda personală. Spre sfîrşitul vieţii avea foarte dese accese de nebunie.

28 Marele Mogul este numele dat împăratului Mongoliei.

29 „Pe bătături de lorzi" („courtier's kibes"), este o nouă parafrază după Shakespeare, *Hamlet*, V, 1, 153:

> „The age is grown so picked that the toe of the peasant comes so near the heel of the courtier, he galls his kibe. —"
>
> („Vremurile sînt atît de rafinate şi piciorul ţăranului s-a apropiat atît de mult de călciiul curteanului, încît în curînd o să-l calce pe bătătură" — trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu.)

30 *À propos des bottes* = „apropo de ghete" (fr.).

31 Georges Cuvier (1769—1832), celebru naturalist francez, creatorul anatomiei comparate şi al paleontologiei. Byron menţionează aici cel de al doilea principiu enunţat de Cuvier, conform căruia, anumite caractere se presupun reciproc, în timp ce altele se exclud neapărat. Aplicînd acest principiu al corelării formelor, Cuvier a putut reconstitui specii necunoscute, pornind doar de la nişte oscioare sfărîmate. Totodată, Cuvier a enunţat principiul catastrofelor periodice, care au loc în lume şi care distrug civilizaţiile existente, viaţa trebuind să o ia mereu de la capăt.

32 „Scrîntită-i lumea" este un nou citat celebru din *Hamlet*, I, 5, 189:

„The time is out of joint"
(„Vremea e scoasă din ţîţîni"
— trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu).

33 În cartea sa, *Mémoirs Secrets (Memorii secrete)*, C.F.P. Masson dă o listă de 12 favoriţi ai Ecaterinei a II-a, iar în Cîntul acesta, Don Juan a împrumutat caracteristicile a cel puţin trei dintre ei, Lanskoi, Zorici şi Platon Zubov.

34 După moartea sau asasinarea soţului ei, Petru al III-lea, Ecaterina s-a încoronat în luna septembrie 1762, împărăteasă a întregii Rusii.

35 Citîndu-l pe Tooke, E.H. Coleridge scrie: „Dintre toţi favoriţii Ecaterinei, Lanskoi a fost bărbatul pe care ea l-a iubit cel mai mult. În anul 1784, el a murit în braţele maiestăţii sale, în urma unei febre. Ecaterina a resimţit cumplit pierderea suferită şi apoi a ridicat un superb monument în amintirea lui".

36 În lucrarea *The Story of a Throne (Povestea unui tron)*, Walziewski, care este citat de E.H. Coleridge, scrie: „La zece luni după moartea lui Lanskoi, împărăteasa s-a consolat cu Ermolov, apoi, după mai puţin de un an, acesta a fost înlocuit cu Dimitri Mamonov, care însă s-a căsătorit curînd; cu aprobarea Ecaterinei, luînd de soţie pe Prinţesa Scerbakov, una dintre doamnele de onoare de la curte".

37 Este din nou vorba de Castlereagh.

38 *Teterrima causa belli* (lat. = „hidoasa cauză a războiului") sînt cuvintele lui Horaţiu din *I Satire*", 3,107—108/137—138:

„Nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
causa, sed ignotis perierunt mortibus illi";
(„N-a fost numai Elena, aşa cum credem noi,
Femeia pentru care a fost purtat război";
— trad. A. Hodoş — Th. Măinescu).

39 Byron citează aici din piesa lui Massinger, *A New Way to Pay Old Debts (Un mod nou de a plăti datorii vechi)*, în care Sir Giles Overreach (extrem de bogat), spune:

„His fortune swells him, it is rank, he's married".
(„Norocul îl face să nu-şi mai încapă în piele, s-a însurat cu o persoană de rang".)

40 „Mercur, heraldul stînd pe-un munte care/ Sărută cerul..."
(„The herald Mercury new lighted on a heaven-kissing hill") este un nou citat exact din Shakespeare, Hamlet, III, 4, 58:

„A station like the herald Mercury
New-lighted on a heaven-kissing hill".
(La port Mercur fugaciul, pogorît
Pe-un vîrf de munte ce sărută cerul";
— trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu).

41 Simplom, trecătoare în Alpii Apenini, la 2 009 metri altitudine, traversată de un drum construit de Napoleon între 1800—1806, în lungime de 69 km.

42 Valeria Messalina, soţia coruptă a împăratului roman Claudius I, rămasă celebră pentru viaţa desfrînată pe care o ducea. În anul 48 a vrut să se căsătorească cu consulul „Silius, cel mai frumos dintre tinerii romani". („Iuventutis Romanae pulcherrimum"). Claudiu, care s-a prefăcut că e de acord, la început, a condamnat-o apoi la moarte. (Vezi Tacit, *Anale*, Cartea a XI-a.)

43 Ideea că iubirea ar fi „resortul universului" o întîlnim la filozofii tomişti şi apoi minunat redată de Dante în versurile cu care se încheie *Paradisul*, XXXIII, 145:

„l'amor che move il sole e l'altre stelle."
(„iubirea ce roteşte sori şi stele"
— trad. Etta Boeriu.)

Aceeaşi idee este exprimată de un cîntec popular francez, care se cîntă şi în Anglia:

„It's love, it's love that makes the world go round".
(„E dragostea, e dragostea, cea care face lumea să se învîrtă".)

44 Clitemnestra, în mitologia greacă, este fiica Ledei şi a lui Tindareu, sora vitregă a Elenei. A devenit soţia lui Agamemnon, pe care l-a ucis, fiind ajutată de amantul ei, Egist. Aici Byron o numeşte Clitemnestra pe Ecaterina a II-a, care a fost acuzată că şi-ar fi omorît soţul, pe Petru al III-lea.

45 Elisabeta I (1533—1603), fiica lui Henric al VIII-lea Tudor şi a Annei Boleyn. A fost regină a Angliei între anii 1558 şi 1603 şi şi-a ridicat

ţara pe cele mai înalte culmi de prosperitate, artă, cultură şi putere militară. Se spune despre ea că era foarte vanitoasă, capricioasă şi părtinitoare. Unul dintre favoriţii ei, Robert Devereux, Duce de Essex (1567—1601), a căzut în dizgraţie şi a fost executat din ordinul reginei. La el face Byron aluzie în strofa 81.

46 Protasova (n. 1744), verişoara Prinţului Orlovski, a fost numită „l'éprouveuse" într-o notă de subsol din lucrarea *Memorii secrete*, unde se spunea că ea era cea care aprecia calităţile viitorilor favoriţi ai împărătesei, fiind cea care îi „verifica".

pag. 358

CÎNTUL AL ZECELEA
(Canto the Tenth)

Cîntul acesta a fost încheiat de Byron la 5 octombrie 1822.

1 „Al veşniciei vast ocean" („The ocean of eternity") este o imagine poetică ce ne-o aminteşte pe cea folosită de Shelley în poemul *Adonais* (XXX, 3), scris şi publicat la Pisa în anul 1821, în care Byron este numit „The Pilgrim of eternity" („Pelerinul veşniciei").

2 Este vorba de *Psalmul 54:6* din *Vechiul Testament:* „Cine-mi va da mie aripi ca de porumbel, ca să zbor şi să mă odihnesc?"

3 În toamna anului 1822, Byron a părăsit Palazzo Lanfranchi de la Pisa, pe Arno, pentru a se stabili la Villa Saluzzo de la Genova.

4 Francis Jeffrey (1773—1850), unul dintre fondatorii lui „Edinburgh Review", al cărei editor a fost pînă în anul 1829. Era un critic asiduu, care nu a fost de acord cu poeţii Lacurilor, precum nici cu unele dintre poeziile lui Byron şi Shelley. Singurul romantic căruia îi prevedea un mare viitor fusese Keats.

5 Robert Southey, vezi nota 2 la *Dedicaţie*, pag. 559.

6 *Auld Lang Syne* sau în engleză *Good Old Days (Frumoasele zile de demult)* este titlul unui cîntec scoţian ale cărui versuri au fost compuse de Robert Burns, pornind de la un cîntec pe care îl auzise de la un bătrîn scoţian.

7 Dee este numele a două rîuri din Scoţia. Cel la care se referă Byron curge în Aberdeenshire, iar celălalt, în Kirkendbrighshire.

8 Don, alt rîu din Scoţia, care se varsă în Marea Nordului, în apropiere de Aberdeen.

9 Banquo, generalul scoţian şi tovarăşul lui Macbeth, este din nou amintit aici, în legătură cu fiii lui, despre care cele trei vrăjitoare preziseseră că vor ajunge regi.

10 „Pămînt de munţi şi ape" („the land of mountain and of flood") este o imagine luată din poezia lui Walter Scott, *The Lay of the Last Minstrel (Balada ultimului menestrel)*, CVI:

„O Caledonia!
Land of the mountain and the flood".
(„O, Caledonia/ Pămînt de munţi şi ape/ torente".)

11 Tiberius Sempronius Gracchus (m. 133 î.e.n.), tribun şi reformator roman, fiul Corneliei şi fratele lui Caius. Legea la care se referă Byron este cunoscută sub numele de Legea Semproniană.

12 *Doomesday Book (Cartea Judecăţii de Apoi)* şi nu *Domeesday Scroll* cum o numeşte Byron („scroll" = inventar), este un catastif în care sînt notate cui aparţin, suprafaţa şi valoarea pămînturilor engleze, precum şi numărul de suflete şi de animale aferent fiecărei proprietăţi în parte. Lucrarea a fost întocmită în anul 1086 din ordinul lui William I Cuceritorul (1027—1087), şi se numea astfel deoarece constituia ultimul şi decisivul cuvînt în materie de proprietăţi funciare.

13 Byron susţinea că strămoşii săi din partea tatălui erau normanzi veniţi în Anglia împreună cu Wilhelm Cuceritorul, alături de care au luptat.

14 Erneis şi Radulphus, vechi familii irlandeze.

15 Billy este diminutiv pentru William.

16 Un joc de cuvinte: pielea *(hide* sau *hyde,* cum este ortografiată de Byron) reprezenta, în timpul şi o perioadă după Cucerirea Normandă, o unitate de măsură pentru pămînt. Iniţial, era vorba despre suprafaţa de pămînt necesară unei familii, apoi, suprafaţa de pămînt care putea fi lucrată cu un singur plug într-un an. Şi în vechea Cartagină *pielea* constituia unitatea de măsură pentru pămînt. Se spune despre Didona că ar fi folosit o piele de bou pentru a măsura şi delimita suprafaţa pe care urma să se construiască cetatea.

17 Neva este fluviul ce izvorăşte din Lacul Ladoga, curge prin Petersburg (Leningrad) şi se varsă în Golful Finic.

18 *Bolus Potassae Sulphuret, sumendus/ Et haustus ter in die capiendus* = „A se lua pilulele de sulfat de potasiu/ şi a se bea mixtura de trei ori pe zi" (lat.).

19 *Secundum artem* = „după cum o cere arta" (lat.).

20 *Hiatus maxime deflendus* = „un hiat cît se poate de deplorabil" (lat.).

21 *Uti possidetis* (lat. = „cum posedaţi"), termen juridic din dreptul internaţional, potrivit căruia, teritoriile achiziţionate în timp de război rămîn în stăpînirea beligeranţilor.

22 Ifigenia, fiica lui Agamemnon şi a Clitemnestrei. Tatăl ei a vrut să o sacrifice Dianei pentru a obţine vînturi prielnice, care să împingă flota greacă imobilizată în Aulida, spre Troia. Zeiţa a înlocuit-o cu o junincă şi a dus-o pe Ifigenia în Taurida, unde a făcut-o preoteasă în templul ei.

Aici, Ifigenia şi-a salvat fratele, pe Oreste, de la sacrificiu (Dianei trebuiau să fie sacrificaţi toţi tinerii străini care veneau în Taurida) şi au fugit împreună în Grecia. *Noua Ifigenie* este împărăteasa Ecaterina a II-a, care în anul 1787 a făcut o călătorie în Crimeea, în compania Împăratului Austriei, Iosif al II-lea.

23 Curlanda, provincie în Rusia, la sud de Golful Riga, pe teritoriul Lituaniei de astăzi.

24 Biron (1690—1772), prinţ de Curlanda, favorit al Împărătesei Anna a Rusiei.

25 Aceasta este exclamaţia lui Napoleon după înfrîngerea suferită la Waterloo.

26 Tadeusz Kosciusko (1746—1816), general polonez. A luptat în Războiul de Independenţă al Americii. În 1794 a condus o răscoală pentru cîştigarea independenţei Poloniei, care era asuprită de Rusia şi Prusia. Este eroul naţional al Poloniei.

27 Hecla este numele unui vulcan din Islanda. Prima sa erupţie a avut loc în anul 1004.

28 Immanuel Kant (1724—1802), filozof german, una dintre cele mai mari personalităţi din istoria filozofiei. Şi-a petrecut toată viaţa la Königsberg.

29 Este vorba despre cele 35 de state germane cunoscute şi sub denumirea de Uniunea germană. Prusia nu făcea parte dintre ele.

30 Vezi *Childe Harold*, Cîntul al Treilea, LV şi următoarele, Volumul I, pag. 322.

31 *Verflucht* = „blestemat" (germ.).

32 Canterbury, oraş în comitatul Kent, centrul spiritual al Angliei. Aici există o mănăstire fondată de Sf. Augustin care a fost trimis în anul 597, de la Roma, să-i creştineze pe englezi. Oraşul a devenit loc de pelerinaj. Catedrala sa este un impozant monument de arhitectură.

33 Eduard al III-lea (1312—1377), rege al Angliei, începînd cu anul 1327 şi pînă la moarte. Împreună cu fiul său, Eduard, Prinţul cel Negru (1330—1376) a jucat un rol important în Războiul de 100 de Ani, obţinînd importante victorii în Franţa.

34 Thomas à Beckett (1117—1170), martir englez, arhiepiscop de Canterbury din 1162. A fost ucis, în catedrală, din ordinul regelui Henric al II-lea. Mormîntul lui de la Canterbury a devenit loc de pelerinaj.

35 Cressy, după ortografia engleză, de fapt, Crécy, orăşel din nordul Franţei unde, în 1346, Eduard III al Angliei, l-a învins pe regele Franţei Filip al VI-lea.

36 Faeton, în mitologia greacă, fiul lui Helios şi al nimfei Climene. Încercînd să mîne caii tatălui său, nu i-a putut stăpîni şi s-a prăbuşit din înaltul cerului, scorojind pămîntul din Deşertul Libia.

37 *Surgit amari aliquid* = „apare ceva neplăcut" (lat.).

38 *Fool's cap* este, inițial, tichia cu clopoței a bufonilor, dar ea se folosește și în sensul de tichie de prostănac, accepțiune pe care i-o dă și Byron.

39 Elisabeth Fry (1780—1845), predicatoare quaker, care a militat pentru îmbunătățirea condițiilor de trai din închisori, a celor de pe vasele care îi transportau pe răufăcători în Australia, precum și a sorții vagabonzilor din Londra și Brighton.

40 Newgate, închisoare londoneză, înființată în secolul al XII-lea. Pînă în anul 1868, în afara zidurilor ei aveau loc execuții publice. A fost demolată în anul 1902.

41 Carlton House, palat construit la Londra de către Henry Boyle, Baron Carleton (m. 1725) și apoi vîndut Prințului de Wales, în anul 1732. A devenit celebru ca reședință a acestuia, pînă ce s-a urcat pe tron (George al IV-lea).

42 William Curtis (1752—1829), burghez londonez, membru al Parlamentului, care a deținut în două rînduri funcția de Primar al Londrei și i s-a încredințat o slujbă la Curte de către George al IV-lea însuși. Aici Byron îl compară, în mod ironic, cu Falstaff, iar pe rege, cu Prințul Hal, personajele lui Shakespeare.

43 Prințul Hal, viitorul Henric al V-lea și Falstaff, personaje din piesele *Henric al IV-lea, Partea I* și *a II-a*. Falstaff este tovarășul de petreceri și de frivolități al tînărului prinț, de care însă acesta din urmă se desparte în momentul în care urcă pe tron. (Vezi piesa *Henric al V-lea.)*

44 Roland, unul dintre cei doisprezece pairi ai lui Carol cel Mare, mort în anul 778 în valea Roncevaux, unde acoperea retragerea armatei lui Carol, atacată de locuitorii basci din regiune. În legendă, bascii sînt înlocuiți cu sarazinii. Cornul lui Roland, devenit și el legendar, îi fusese dăruit de rege, pentru a-l chema în ajutor, în caz de pericol. Încercuit de dușmanii cărora nu le putea ține piept, și cu toate că prietenul său Oliver l-a rugat de trei ori să sune din corn pentru a-și vesti suveranul, Roland a refuzat, preferînd să lupte singur și convins că va birui. Cînd a sunat, în sfîrșit, din corn, a fost prea tîrziu. (Vezi epopeea medievală franceză, *Cîntecul lui Roland.)*

pag. 381

Note la Notele lui Byron la CÎNTUL AL ZECELEA

1 Cuvîntul „Reformed" nu este folosit de baronul Bradwardine în romanul *Waverly*, ci de alt personaj, Reginald Lowestoffe, în romanul lui Walter Scott, *The Fortunes of Nigel (Aventurile lui Nigel)* (1822).

2 „Mi ritrovai per una selva oscura" — („Mă pomenii într-o pădure deasă" (trad. Etta Boeriu.).

3 Sydney Smith (1771—1845) era renumit pentru umorul şi spiritul său ascuţit.

4 Anna Ivanovna (1693—1740), împărăteasă a Rusiei (1730—1740).

5 Sfînta Ursula, martiră engleză, care, potrivit legendei, ar fi fost ucisă, împreună cu 11 000 de fecioare, fiind prinsă de huni, lîngă Colonia în timp ce se aflau în pelerinaj. Se pare că, în realitate, este vorba despre o singură fecioară, pe nume Sf. Undecemilla. De aici, confuzia. Oricum legenda Sfintei Ursula apare pentru prima dată în sec. X, cu cîteva sute de ani după presupusul ei martiriu.

pag. 383

CÎNTUL AL UNSPREZECELEA
(Canto the Eleventh)

Cîntul acesta a fost terminat la 17 octombrie 1822.

1 George Berkeley (1685—1753), filozof irlandez. În primele două strofe, Byron polemizează ironic cu Berkeley, care nega caracterul obiectiv al materiei. El porneşte de la un calambur celebru al lui Thomas Hewitt Key (1799—1875), citat şi de Frederic James Furnivall (1825—1910), mai tîrziu:

„What is mind? No matter. What is matter? Never mind".

(„Ce este gîndirea? Nu materie. Ce este materia? Niciodată gîndire"). De fapt, cuvintele englezeşti *mind* şi *matter* au fiecare cîte un sens dublu: *mind* înseamnă minte sau gîndire, dar expresia „never mind" se traduce cu „nu contează"; *matter* = materie, treabă, iar „no matter" sau „it doesn't matter" = „nu e treaba ta" sau „nu contează". Ca urmare, textul de mai sus s-ar putea traduce, cum de fapt a fost şi gîndit atît de Byron, cît şi de Hewitt Key: „Ce este gîndirea? Nu contează. Ce este materia? Nu contează/ Nu-ţi bate capul cu ea".

2 *Dragul de-Ariel (Dainty Ariel)*, spiriduşul din piesa *Furtuna* de Shakespeare.

3 Tombuctu era oraşul în care se intersectau drumurile de caravane dintre Algeria şi Maroc. A fost fondat în anul 1087 şi a înflorit apoi ca centru al culturii musulmane, pînă în secolul al XVI-lea. Tot aici exista un tîrg important de aur şi de sclavi.

4 *Şibbolet* este un cuvînt parolă, folosit de galateni pentru a-i recunoaşte pe efraimiţi, duşmanii lor, care nu puteau pronunţa sunetul /ş/. (Vezi *Vechiul Testament*, *Judecătorii*, 12:6.)

5 *God dam* este o înjurătură engleză.

6 *Salam Aleikum* (ar. = „să ai parte de pace"), formula de salut a musulmanilor.

7 Versul 5, în original, din strofa 14:

„Juan, who saw the moon's late minion bleed"

este inspirat de cuvintele lui Falstaff din *Partea I* a piesei *Henric al IV-lea*, I, 2, 29 etc.:

„...let us be Diana's foresters, gentlemen of the shade, *minions of the moon:* and let men say, we be men of good government; being governed as the sea is, by our noble and chaste mistress the moon, under whose countenance we — steal!"

(„Hăitaşi de-ai Dianei, slujitori ai umbrei, răsfăţaţi ai lunii să ni se spună. Şi să se ştie că sîntem oameni stăpîniţi, pentru că noi, ca şi marea, stăpîniţi sîntem de neprihănita şi mîndra noastră domniţă, luna, sub a cărei oblăduire tîlhărim" — trad. Dan Duţescu.)

8 *Max* — gin olandez.

9 Bow Street, stradă din Londra, în apropiere de Covent Garden, unde se află sediul poliţiei metropolitane.

10 Kennington, cartier în sudul Londrei.

11 Stone Henge, impozant monument de piatră, datînd din timpuri preistorice, probabil din sec. XXI î.e.n. şi care mai poate fi admirat şi astăzi, pe cîmpia Salisbury. Este considerat a fi un templu păgîn sau chiar un observator astronomic. Este cel mai vechi monument de arhitectură din Europa.

12 Bedlam, vezi nota 19 la Cîntul VI, pag. 611.

13 Pall Mall şi Charing Cross, străzi foarte cunoscute la Londra. Pe cea de a doua se află multe prăvălii de anticari.

14 Joseph François Foullon (1715—1789), controlor financiar francez, renumit pentru cruzimea cu care îi trata pe subordonaţi şi pe ţăranii care îi lucrau moşia, precum şi pe cei de la care încasa dările. Cuvintele sale disprefuitoare la adresa celor nevoiaşi, au devenit proverbiale; „Eh bien! si cette canaille n'a pas de pain, elle mangera du foin" („Ei bine, dacă nu are pîine, canalia, să mănînce fîn"). La 22 iulie 1789, a murit spînzurat de stîlpul unui felinar, în Parisul răsculat.

15 Diogene umbla cu lumînarea aprinsă, ziua în amiaza-mare, şi spunea că este în căutarea unui om.

16 „Al nostru diplomat" este un oarecare căpitan Wallace.

17 Palatul St. James a fost construit de către Henric al VIII-lea, pe locul unui vechi spital cu acelaşi nume, care fusese destinat leproşilor. Este principala reşedinţă a monarhilor englezi. Aici Byron face un nou joc de cuvinte, unde St. James' Hells (Iadurile St. James), localurile de noapte, sînt puse pe acelaşi plan cu St. James' Palace.

18 Thomas Robert Malthus (1766—1834), economist englez, autorul lucrării *An Essay on the Principle of Population (Eseu despre populaţie)*, apărut în 1798 şi în care propune soluţii de stăvilire a ratei de creştere a populaţiei, care depăşeşte cu mult rata de creştere a mijloacelor de

subzistență. Remediile propuse de el sînt războiul, foametea, bolile etc. El era pentru stoparea sporului natural doar în familiile lipsite de mijloace materiale și deci, nu încuraja căsătoriile, cum pretinde Byron, decît în rîndul celor avuți.

19 Aluzie la vizita făcută în Irlanda de regele George al IV-lea, uzurpatorul drepturilor și libertăților irlandeze, care însă a fost primit cu multă pompă și fast, cu toate că ordonase înăbușirea în sînge a răscoalelor poporului irlandez. (Vezi și poezia *Avatarul irlandez*, Volumul I, pag. 201.)

20 *Ineresse* = „beție" (fr.).

21 *Empressement* = „amabilitate" (fr.).

22 Billingsgate, numele uneia din porțile Londrei, pe malul Tamisei, și al pieței de pește care s-a instalat aici. Limbajul celor care o frecventează este atît de vulgar, încît orice om care folosește cuvinte triviale se spune și astăzi că vorbește „billingsgate".

23 Cuvîntul „attic" are aici sensul de rafinat, prin extensie de la literatura sau stilul attic ale antichității grecești.

24 *Damme* = „fire-ar!" (engl.)

25 West End, cartierul cel mai elegant al Londrei.

26 Sir Alexander Drawcansir, pseudonimul lui Henry Fielding în literatură. Sub acest nume, celebrul romancier și-a publicat eseurile în revista „The Covent Garden Journal", pe care a început să o editeze în anul 1752 și care apărea de două ori pe săptămînă. Eseurile sale analizau și discutau creațiile literare și totodată comentau moravurile epocii.

27 Hipocrene sau Fîntîna calului se afla la poalele Heliconului, în Beoția și era închinată muzelor. Conform legendei mitologice, ea s-a format în momentul în care Pegas a izbit stînca muntelui cu copita. Aici, Byron ironizează din nou doamnele savante, sub influența cărora sau, mai bine-zis, a ciorapilor lor albaștri, chiar și apa fîntînii își va schimba culoarea. În loc ca apa Hipocrenei să fie sursă de inspirație poetică, ciorapii cei albaștri sînt acum.

28 Araminta Smith este cea care a tradus în englezește piesa lui Euripide, *Hercules furios (Hercules Furens)*. Ea nu figurează cu această traducere în nici o antologie sau istorie literară, dar a rămas în conștiința epocii grație versurilor, deloc elogioase, pe care i le dedică Byron.

29 Nume fictive.

30 Marino Faliero (1274—1355), doge al Veneției între 1354 și 1355, decapitat de patricieni pe scările propriului său palat, în urma unui proces misterios, în care a fost condamnat la moarte. Byron a scris o dramă în versuri, în cinci acte, despre Marino Faliero, publicată în 1821.

31 La Leipzig, între 16 și 19 octombrie 1813, s-a dat bătălia decisivă, cunoscută și ca Bătălia Națiunilor, care a marcat începutul seriei de înfrîngeri care au dus la distrugerea armatei napoleoniene.

32 Mont Sain Jean, una dintre localităţile belgiene din apropiere de Waterloo, unde Napoleon a fost înfrînt la 18 iunie 1815, de către armatele engleze şi prusace aliate.

33 Napoleon Bonaparte.

34 La Belle Alliance (Frumoasa Alianţă), Anglia, Prusia, Rusia şi Austria, ţările care s-au aliat împotriva lui Napoleon. Byron nu le numeşte Sfînta Alianţă, ci La Belle Alliance, în amintirea satului Belle Alliance, din apropiere de Waterloo, unde aliaţii i-au dat lui Napoleon lovitura decisivă.

35 Hudson Lowe (1769—1844), general englez, brutal şi inuman, gardianul lui Napoleon în Insula Sf. Elena.

36 Walter Scott, Thomas Moore şi Thomas Campbell, poeţii admiraţi şi iubiţi de Byron.

37 Sion este numele dat în *Vechiul Testament* munteluí Hermon, aflat la graniţa dintre Siria şi Liban, în vîrful căruia se mai află şi astăzi ruinele unui templu închinat lui Baal, zeul suprem al fenicienilor şi canaaniţilor.

38 Reverendul Rowley Powley este numele ironic pe care Byron i-l dă reverendului George Croly (1780—1860), autorul unor poveşti siropoase despre Evreul Rătăcitor, Roma în timpul lui Nero, asedierea Ierusalimului de către Titus, Revoluţia Franceză şi Războaiele Napoleoniene. Aici, se pare că Byron se referă la lucrarea *The Angel of the World, an Arabian Poem (Îngerul lumii, poem arab)*, publicată în 1820. Numele de Rowley i-a fost sugerat, probabil, lui Byron, de celebrul armăsar de rasă din timpul lui Carol al II-lea, din care s-au prăsit un mare număr de cai, la vremea aceea. Chiar şi lui Carol al II-lea i se spunea „Old Rowley".

39 Pistol, vezi nota 34 la Cîntul VIII, pag. 621.

40 Dorus, în mitologia greacă, al doilea fiu al lui Hellon sau al lui Neptun şi Alope, care a fost hrănit de o iapă. S-a stabilit la poalele Muntelui Parnas şi a fondat colonia Dorida, locuită de dorieni.

41 Sporus, favoritul efeminat al Împăratului Nero. Sub acest nume, în *Epistle to Dr. Arbuthnot (Epistolă Dr.-ului Arbuthnot)*, Pope îl satirizează pe Lordul Hervey (1696—1743). Aici Byron îl atacă pe Henry Hart Milman (1791—1868), profesor de poezie la Oxford, pe care îl bănuia că l-ar fi influenţat pe John Murray şi l-ar fi convins să nu mai publice poemul *Don Juan*.

42 Romanii, sau cum îi numeşte Byron, „the roaring Romans" („romanii care urlă") sînt soldaţii care strigă „all, all" („toţi, toţi") în piesa *Catiline*, V, 7, de Croly.

43 Cambyse, rege al Persiei între 529 şi 521 î.e.n., fiul şi succesorul lui Cirus cel Mare. A cucerit Egiptul şi s-a făcut remarcat mai ales pentru cruzimea şi sălbătăcia cu care domnea.

44 Cybele, fiica Cerului, zeița Pămîntului și a agriculturii în mitologia romană. Ea este soția lui Saturn și mama lui Iupiter, Neptun, Pluton. Centrul cultului ei era în Frigia. În mitologia greacă, ea este identificată cu Demeter și Rhea.

45 Strofa 58 a fost publicată prima dată doar în ediția din 1837, deoarece a fost considerată mult prea vehementă la data cînd a fost publicat Cîntul acesta.

46 Euphues este personajul principal al lui John Lily (1554—1606) *The Anatomy of Wit (Anatomia spiritului)* (1578) și *Euphues and his England (Euphues și a sa Anglie)* (1580). Aici, numele este folosit de Byron pentru a-l desemna pe Bryan Waller Procter (1787—1874), poet și dramaturg englez, care scria sub pseudonimul de Barry Cornwall. A fost și el educat la Harrow, ca și Byron. Poeziile sale sînt uitate astăzi, dar în timpul vieții sale fusese numit de un critic, „a moral Byron" („un Byron moral").

47 Walter Savage Landor (1775—1864), poet și prozator englez care, după părerea lui Byron, îl aprecia prea mult pe Southey.

48 John Keats (1795—1821), considerat astăzi cel mai mare poet romantic englez. Byron face aici aluzie la articolul critic apărut în luna septembrie 1818 în „Quarterly Review", vol. XIX, pp. 204—208, la adresa poemului lui Keats, *Endymion*. Autorul articolului era John Wilson Croker (1780—1857). Aici Byron adoptă atitudinea lui Shelley, care, în prefața la *Adonais* scria: „Critica sălbatică îndreptată împotriva lui *Endymion* a produs un puternic efect asupra minții sale sensibile. Din această cauză i s-a rupt un vas de sînge în plămîni, care a dus la instalarea unei tuberculoze galopante, care nu a mai putut fi vindecată". Iată însă atitudinea și reacția lui Keats însuși la articolul respectiv, așa cum apare ea în scrisoarea pe care poetul a trimis-o lui George și Georgiana Keats în luna octombrie, 1818: „Chiar și ca o chestiune de interes momentan, încercarea de a mă lovi în «Quarterly» n-a făcut decît să mă scoată în evidență și mai mult, și există o zicală printre oamenii de litere: «M-ar mira ca *Quarterly* să nu-și taie propria beregată»" (John Keats, *Scrisori*, trad. Cecilia și Nicolae Melinescu, Ed. Univers, București, 1974, p. 180).

49 Aici Byron se referă la poemele de inspirație mitologică ale lui Keats, *Endymion*, *Hyperion*, *Lamia*.

50 „Ca al iluminării lui fascicol" („'Tis strange the mind, that very fiery particle") este o parafrază a versului lui Horațiu din *II Satire*, 2, 79:

„Atque adfigit humo, divinae particulam aurae?"
(„Scînteia sacră-a minții o-ngroapă în pămînt"
— trad. Al. Hodoș, Th. Măinescu).

51 Cei treizeci de tirani erau împărații romani din timpul războaielor civile din secolul al III-lea e.n.

52 Iarba Sf. Petru *(Primula officinalis)*, plantă considerată un bun remediu împotriva paraliziei și apoplexiei, migrenelor și vertijului și folosită și ca somnifer.

53 Versul lui Byron:

„And Centaur Nessus garb of mortal clothing"

amintește de Ovidiu, *Epistole IX*, 163 *(Heroide)*:

„Illita Nesseo misi tibi texta veneno".
(„Ți-am trimis o haină infectată cu veninul lui Nessus").

54 *Or molu* = „aurit" (fr.).

55 Jack Horner este personajul unei poezioare pentru copii („nursery rhyme"):

„Little Jack Horner sat in a corner
Eating his Christmas pie:
He put in his thumb, and pulled out a plum
And said, 'What a good boy am I'".

(„Micul Jack Horner ședea într-un colț,/ Mîncîndu-și prăjitura de Crăciun/ Și-a băgat în ea degetul și a scos o prună/ Spunînd: «Ce băiat bun sînt»."

Poezia apare pentru prima dată într-o carte din sec. al XVIII-lea, intitulată *The Pleasant History of Jack Horner, containing his witty Tricks (Plăcuta istorie a lui Jack Horner, care conține și farsele sale spirituale)*. Personajul se pare că ar fi existat în realitate în timpul domniei lui Henric al VIII-lea și era servitorul unui călugăr.

56 Terpsihora este muza muzicii corale și a dansului.

57 Edward Young (1683—1765), poet preromantic și dramaturg englez, autorul amplului poem didactic, *The Complaint or Night Thoughts on Life, Death and Immortality (Jeluirea, sau cugetări nocturne asupra vieții, morții și nemuririi)* (1742—1745), care s-a bucurat de foarte multă popularitate.

58 Henry Grattan, vezi nota 12 la *Prefață la Cînturile VI, VII și VIII*, pag. 607.

59 John Philipot Curran (1750—1817), om de stat irlandez, avocat și celebru orator, care s-a opus cu înverșunare politicii britanice de subjugare și de îngrădire a drepturilor irlandeze.

60 Richard Brinsley Sheridan (1751—1816), dramaturg şi politician britanic. Autorul multor piese şi comedii de moravuri care se joacă şi astăzi, dintre care, cele mai cunoscute sînt *The Rivals (Rivalii)* (1775) şi *The School for Scandal (Şcoala calomniei)* (1777). După 1780, Sheridan a fost în Parlament unul dintre cei mai străluciţi oratori în sprijinul Revoluţiei Franceze şi împotriva politicii agresive a Angliei în India.

61 Caroline of Brunswick (1768—1821), soţia lui George al IV-lea. A fost căsătorită cu George doar un an, 1795—1796, dar în 1820 a refuzat să renunţe la drepturile de regină. Regele a încercat să obţină divorţul dar ulterior procesul a fost abandonat. Prinţesa Charlotte, fiica lui George şi a Carolinei, a murit în anul 1817. Se spune despre ea că avea vederi liberale. Byron i-a închinat şi o poezie, *Lines to a Lady Weeping (Versuri unei doamne care plînge)*, apărută în 1812, dar publicată şi în *Corsarul*, în 1814. Lacrimile prinţesei trebuiau să spele ruşinea şi greşelile tatălui ei.

62 Aluzie la scăderea valorii biletelor de bancă.

63 George Bryan Brummell (1778—1840), poreclit Beau Brummell (Frumosul Brummell), un englez bogat, celebru în epocă pentru hainele sale fine şi impecabile. A fost prieten intim al Prinţului regent. În 1816 a fugit în Franţa ca să scape de creditori.

64 William Wellesley Pole Tynley Long Wellesley (1788—1857), nepot al Ducelui de Wellington. În anul 1812 s-a căsătorit cu Catherine Long, fiica lui Sir Tynley Long. După căsătorie şi-a adăugat şi numele de familie al soţiei la al său, motiv de amuzament şi comentarii răutăcioase din partea contemporanilor.

65 Samuel Romilly s-a sinucis la 2 noiembrie 1818.

66 Samuel Whitbread, născut în 1758 ca şi Romilly, s-a sinucis la 6 iulie 1815.

67 În timpul domniei „regelui nebun", George al III-lea, America şi-a cîştigat independenţa. Aici Byron face aluzie la conflictul dintre rege şi fratele său mai tînăr, Contele de York, pe tema testamentului tatălui lor, care se pare că ar fi dispărut.

68 Fum sau Fung este o pasăre fabuloasă, unul dintre simbolurile demnităţii imperiale în China. Thomas Moore a scris un poem intitulat *Fum and Hum, the Two Birds of Royalty (Fum şi Hum cele două păsări regeşti)*. Aici Byron îl numeşte, în batjocură, pe George al IV-lea, *Fum the Fourth* („Fum al patrulea").

69 Sawney este varianta scoţiană pentru Sandy, care este o poreclă batjocoritoare pentru Scoţia. Aici, ca şi în poemul *Epoca de Bronz* (Volumul II, p. 139), Byron face aluzie la şederea mai îndelungată a lui George al IV-lea în Scoţia, în vara anului 1822, cînd, pentru a-şi cîştiga populari-

tate, a încercat să dea impresia că îl pasionau obiceiurile și tradițiile locale.

70 Grenvilii sînt o familie de mari politicieni: George Grenville (1712—1770), prim ministru britanic (1763—1765), inițiatorul nepopularei taxe de timbru (Stamp Act — 1765) care a declanșat o stare de mare agitație în America; George Nugent Temple Grenville, Marchiz de Buckingham (1753—1813), fiul celui de mai sus, membru al Parlamentului din partea partidului Whig, s-a opus politicii de forță dusă de Lordul North în America; William Wyndham Grenville (1759—1834), fratele lui George Grenville, ministru de externe între 1791 și 1801. În 1806 a format „ministry of all the talents" („ministerul tuturor talentelor"), care a abolit comerțul cu sclavi.

71 Partidul Whig s-a impus din anul 1688 pe arena politică engleză dar figura sa dominantă a fost Sir Robert Walpole (1676—1745) care i-a dat putere politică. La data la care scria însă Byron, liberalii nu mai fuseseră la conducere de 13 ani.

72 „Morning Post", ziar conservator. Vezi nota 52 la Cîntul III, pag. 590.

73 Este vorba despre Ducele de Wellington care, după înfrîngerea lui Napoleon, a intrat în arena politică.

74 Joanna Southcote, vezi nota 56 la Cîntul III, pag. 590.

75 Congresul de la Verona din 1822, unde împărații Rusiei, Prusiei și Austriei au consfințit independența Americii de Nord și au dat dreptul Franței să înăbușe revoluția din Spania, declanșată împotriva regelui Ferdinand al VII-lea. Anglia s-a opus acestei ultime hotărîri.

76 Aluzie la „The Peterloo Massacre", revolta de pe Cîmpul Sf. Petru de lîngă Manchester, din 16 august 1819, cînd 60 000 de bărbați, femei și copii au protestat pașnic împotriva legilor aspre și nedrepte și pentru o reformă parlamentară, dar au fost alungați de cavalerie, cu multă brutalitate, demonstrația transformîndu-se într-un adevărat masacru.

77 *Carpe diem* (lat. = „Profită de ziua de azi") sînt celebrele cuvinte ale lui Horațiu din *I Ode*, 11, 8

> „Carpe diem, quam minimum credula postero"
> („Culege ziua cea de astăzi: ce va fi mîine, noi nu știm"
> — trad. Teodor Naum.)

78 „E omul biet actor, sfîrșiți deci piesa/ Neghiobilor", versul care în englezește este: „Life's a poor player — then play out the play, ye villains!" este inspirat din două dintre piesele shakespeariene, *Macbeth*, V, 5, 24—26:

> „*Life's but* a walking shadow, *a poor player*
> That struts and frets his hour upon the stage
> And then is heard no more";

(„*Că viața-i doar* o umbră călătoare,
Un biet actor, ce-n ora lui pe scenă
Se zbuciumă, și-apoi nu-l mai auzi;"
— trad. Ion Vinea.)

și *Partea I* din *Henric al IV-lea*, II, 4, 531:

„*Play out the play:* I have much to say in the behalf of that Falstaff". („Stai să isprăvim comèdia. Mai am multe și bune de spus despre acest Falstaff" — trad. Dan Duțescu.)

79 Aici, Byron pomenește lucrarea *The Secret Memoirs and Manners of Several Persons of Quality of Both Sexes, from the New Atalantis (Amintirile secrete și manierele câtorva persoane de calitate, de ambele sexe, din Noua Atalantă)* (1709) de Mary de la Rivière Manley (1663—1724), o satiră la adresa personalităților de vază ale timpului și a liberalilor.

pag. 406 Notă la **Notele lui Byron la CÎNTUL AL UNSPREZECELEA**

1 „Atrăgătoarea virginitate" („pretty virginity") Anne Page este fiica soților Page din comedia lui Shakespeare, *The Merry Wives of Windsor (Nevestele vesele din Windsor)*. Byron citează aici din actul I, scena **1, 47"**.

„There is Anne Page, which is daughter to Master George Page, which is pretty virginity".

(„...Anne Page, fiica meșterului George Page, o fecioară tare drăgălașă" — trad. Vlaicu Bârna.)

pag. 407 **CÎNTUL AL DOISPREZECELEA**
(Canto the Twelfth))

Cînturile XII, XIII și XIV au fost scrise în lunile ianuarie-martie 1823, și publicate de John Hunt la 17 decembrie 1823. Cîntul XII a fost terminat în luna decembrie 1822, dar revizuit apoi de Byron în luna următoare.

1 Aluzie ironică, probabil, la *barca cu vapori*, inventată în anul 1807 de americanul Robert Fulton (1765—1815) și în care nimeni nu avusese încredere. Prezentată împăratului Napoleon, acesta nu a considerat-o viabilă.

2 *Descamicados* (sp. = „cei fără cămăși"), numele ironic dat revoluționarilor spanioli în anul 1820.

3 Francis Baring (1740—1810), celebru bancher al timpului, care a avut o influență foarte mare în viața politică. El este fondatorul firmei de mari bancheri care îi poartă numele. La moartea sa era considerat cel

mai mare comerciant şi om de afaceri din Europa. Avea mari investiţii în Argentina. Urmaşii săi, pe lîngă preocupările din lumea finanţelor, au fost şi mari colecţionari de opere de artă şi patroni ai artelor (Thomas Baring, 1772—1848).

4 Nathan Meyer Rotschild (1777—1836), mare bancher a cărui sucursală de la Londra a finanţat guvernul britanic în timpul războaielor purtate împotriva lui Napoleon, aducîndu-şi astfel contribuţia la înfrîngerea definitivă a francezilor.

5 Jacques Lafitte (1767—1844), în calitate de guvernator al Băncii Franţei, a avansat sume de bani ce urmau să fie date aliaţilor, iar în 1817, în calitate de deputat, a susţinut o serie de măsuri liberale.

6 Aladin, personaj din povestea *Aladin şi Lampa fermecată*, care face parte din ciclul de poveşti arabe reunite sub titlul *1001 de nopţi*. Aladin îl păcăleşte pe un vrăjitor maur şi îi ia lampa, care îi dă puteri şi avuţii nebănuite şi îl ajută să îşi îndeplinească toate dorinţele.

7. „Iubirea-i doamnă-n tabere, în cîng./ La curte, căci ea-i cer — Iubirea-i cerul" („Love rules the camp, the court, the grove, — for love/ Is heaven, and heaven is love") sînt versurile cu care se deschide strofa 13 şi care i-au fost sugerate lui Byron de poezia lui Walter Scott, *The Lay of the Last Minstrel (Cîntecul ultimului menestrel)*, CIII, 2:

„Love rules the court, the camp, the grove,
And men below and saints above;
For love is heaven, and heaven is love".

(„Iubirea-i doamnă la curte, în tabere, în cîng,/ Ea e stăpînă pe oamenii de pe pămînt şi pe sfinţii din ceruri,/ Căci ea e cer şi cerul e iubire".)

8 Cinthia este alt nume pentru Artemis sau Diana, pe care zeiţa îl are de la Muntele Cynthus din Delos, unde se presupune că s-ar fi născut.

9 *Lapsus plumae* = „scăpare din condei" (lat.).

10 Aluzie la articolul publicat de Jeffrey în „Edinburgh Review", în numărul din februarie 1822, în care îl atacă pe Byron pentru *Cain* şi îl dă exemplu pe Walter Scott pentru înalta ţinută morală a poemelor sale.

11 Este vorba aici despre succesul pe care Byron l-a avut după publicarea primelor două Cînturi din *Childe Harold* şi a *Poemelor Orientale*.

12 William Mittford (1744—1827), autorul lucrării intitulate *History of Greece (Istoria Greciei)*, scrisă între anii 1785 —1810, care prezintă istoria Greciei de la începuturi pînă la moartea lui Alexandru Macedon. Lucrarea a fost scrisă la sugestia lui Gibbon şi s-a bucurat de foarte mare popularitate la vremea aceea.

13 Malthus s-a căsătorit în anul 1804 cu Harriet Eckersall of Claverton, cu care a avut trei copii, dintre care doi i-au supraviețuit. Aici însă, Byron face aluzie la povestea apocrifă despre cele unsprezece fiice ale lui Malthus, povestită de J.L.A. Cherbuliez în „Journal des Économistes", 1850, XXV, p. 135 (Nota lui E.H. Coleridge).

14 William Wilberforce (1759—1833), în calitatea sa de membru al Parlamentului pentru Comitatul Yorkshire, s-a devotat abolirii comerțului cu sclavi și apoi a sclaviei în general.

15 *Paulo majora* = „cu puțin mai mari" (lat.).

16 Măgarul lui Balaam/ Valaam îi vorbește stăpînului său, întrebîndu-l de ce îl lovise. (Vezi *Vechiul Testament*, *Numerii*, 22: 20—23).

17 Henry Hallam (1777—1859), istoric englez care a studiat la Eton și la Oxford. Aici, Byron se referă la lucrarea sa intitulată *A View of the State of Europe During the Middle Ages (Privire asupra situației din Europa în Evul Mediu)*, care a apărut în 1818 și analizează procesul de formare a principalelor state europene.

18 *Tantane* (lat. = „pînă într-atît") este cuvîntul cu care se deschide versul 132 din *Eneida*, I, la care face aluzie Byron, fără însă a-l cita:

„Tantene vos generis tenuit fiducia vestri?"
(„Pînă-ntr-atît v-a dat cutezanță a neamului spiță?"
— trad. G. Murnu)

19 Acesta este un citat aproape exact al cuvintelor lui Polonius din Hamlet, II, 2, 97:

Byron: „True, 'tis a pity — pity 'tis, 'tis true".
Shakespeare: „That he is mad, 'tis true 'tis pity;
And pity 'tis 'tis true: a foolish figure".

(„Că e nebun, e drept; că-i drept, păcat e;
Și e păcat că-i drept: e cam întors"
— trad. Leon Levițchi și Dan Duțescu.)

20 *The Society for Vice Suppression* este una dintre nenumăratele societăți de binefacere apărute la începutul sec. al XIX-lea.

21 Smithfield *(smooth field:* engl. = „cîmp neted") este un cîmp întins și deschis în afara zidurilor de nord-vest ale Londrei. Aici s-a dus bătălia dintre armata lui Richard al II-lea și cea a lui Wat Tyler, acesta din urmă dîndu-și viața pe acest cîmp. Tot aici, în sec. al XVI-lea, erau arși ereticii și mai tîrziu se țineau turniruri, serbări, parăzi și demonstrații militare, iar mai recent, se organizau tîrguri de cai și de vite.

22 Aluzie la vechiul obicei potrivit căruia noul Primar al Londrei (Lord Mayor), după alegerea sa, călătorea pe Tamisa, într-o barcă specială, care se transmitea de la un Primar la altul. Primarul făcea această călătorie pentru a-şi prezenta omagiile regelui la palat.

23 Cytherea este numele din antichitate al insulei Cerigo, de pe coasta Peloponezului. Ea era considerată, în mitologie, patria fermecată a iubirii, deoarece, după ce s-a născut din spuma mării, Afrodita s-a îndreptat spre această insulă, plutind într-o scoică. Zeiţei i se mai spune şi Cytherea.

24 Strofele 54 şi 55 sînt încă o dovadă a faptului că Byron nu îşi concepuse un plan pentru poem, ci scria sub impulsul inspiraţiei de moment. În strofa 200 din *Cîntul întîi*, promitea să scrie douăsprezece cînturi, iar acum, acestea sînt considerate doar un preludiu al poemului ce urmează abia de acum încolo şi care, după afirmaţia poetului, va avea o sută de cînturi. Vezi, în continuare, şi ultimele trei strofe ale *Cîntului al doisprezecelea*, strofele 87—89.

25 *The Royal Game of Goose*, joc de noroc, care se juca cu două zaruri, pe un carton pe care erau desenate cîte o gîscă, din nouă în nouă pătrăţele. În total sînt 63 de căsuţe şi jocul se desfăşoară cu penalizări şi bonificaţii în funcţie de numerele ieşite la zaruri.

26 „Zei, dar devin palavragiu!" („Ye gods, I grow a talker!") este o parafrază a cuvintelor lui Antonio din piesa lui Shakespeare, *Negustătorul din Veneţia*, I, 1, 110:

„Farewell: I'll grow a talker for this gear".
(„Plecaţi cu bine, şi voi prinde glas"
— trad. Petre Solomon.)

27 Imaginea boului docil, *Bos piger*, este luată de Byron din Horaţiu, *I Epistole*, XIV, 43:

„Optat ephippia bos piger, optat arare caballus".
(„Boul leneş şea doreşte, calul însă vrea să are"
— trad. Lelia Teodosiu.)

28 Marius Caius (155—86 î.e.n.), general roman, a deţinut de şapte ori funcţia de Consul şi este învingătorul lui Iugurta şi al germanilor. A fost duşmanul lui Sylla, de care a fost înfrînt şi obligat să plece în exil. S-a ascuns un timp în mlaştinile din împrejurimile ruinelor Cartaginei.

29 Aluzie biblică, *Noul Testament*, *Ioan*, VIII, 11:

„Mergi, de-acum să nu mai păcătuieşti".

30 Charles Gray (1764—1847), om politic englez, membru al partidului liberal.

31 Este din nou vorba aici despre George al IV-lea, care, în anii 1790—1800, făcuse mari promisiuni partizanilor partidului Whig, pentru a-şi eclipsa tatăl, care îi prefera pe Tory, dar, devenit rege, a condus şi el cu ajutorul conservatorilor.

32 Un sculptor şi-a propus să sculpteze în muntele Athos, o statuie care să îl reprezinte pe Alexandru Macedon, purtînd un oraş într-o mînă şi din buzunar curgîndu-i un rîu.

33 Aici, Byron îi înfierează pe economiştii vremii, în frunte cu David Riccardo (1772 - 1823), care susţineau că salariile nu se pot ridica peste nivelul minim necesar pentru subzistenţă şi că valoarea şi nu preţul mărfurilor este măsurată în cantitatea de muncă necesară producerii lor. El este autorul lucrării, *Principles of Political Economy and Taxation (Principii de economie politică şi de taxare)*, apărută în 1817, pe care Byron o citise.

pag. 431

CÎNTUL AL TREISPREZECELEA
(Canto the Thirteenth)

Cele 888 de versuri ale acestui Cînt au fost scrise doar într-o săptămînă, ceea ce dovedeşte, din nou, uşurinţa cu care Byron versifica şi bogăţia de idei care parcă îi asaltau imaginaţia. Scria dintr-o suflare, condeiul zburîndu-i pe hîrtie şi dîndu-i mereu ghes. Versurile sale se vor, probabil, citite tot aşa, dintr-o suflare. Poate atunci cititorul va avea imaginea exactă a ceea ce a simţit poetul cînd şi-a scris poemul.

1 „Îmi plac cei ce urăsc cinstit" („Sir, I like a good hater"), sînt cuvintele rostite de Samuel Johnson şi citate de diferiţi cunoscuţi ai marelui om de cultură. Iată şi contextul în care au apărut: „Dear Bathurst (said to me one day) was a man to my very heart's content: he hated a fool, and he hated a rogue, and he hated a whig: he was a very good hater". („Dragul de Bathurst - mi s-a spus într-o zi — era un om pe placul inimii mele: îi ura pe proşti, şi îi ura pe escroci, şi îi ura pe liberali; el ura cu adevărat şi foarte bine" — *Johnsonian Miscellanies*, ed. G.B. Hill, 1897, vol. I, pag. 204.)

2 *Davus sum, non Oedipus* (lat. = „Sînt Davus, nu Oedip"), este un citat din piesa lui Terentiu, *Andria*, I, 2, 24. Davus era un sclav devotat, dar un om simplu, în timp ce Oedip, dimpotrivă, era un erou subtil, capabil să dezlege enigma Sfinxului.

3 „Ca-n legile persane" („the Laws of Persians and Medes"), aluzie la *Vechiul Testament*, *Daniel*, 6:9:
„Acum, o, rege, fă cunoscută oprirea şi dă poruncă scrisă, care, potrivit legii Mezilor şi Perşilor, nu se mai poate schimba".

4 Sempronia este un personaj din piesa lui Addison, *Cato*, iar versurile pe care le citează Byron sînt din actul II, scena 2:43:

„'Tis not in mortals to command success,
But we'll do more, Sempronius; we'll deserve it".
(„Muritorii nu își comandă succesul,/ Dar noi vom face mai mult, Semproniu, îl vom merita".)

Cîntul acesta abundă în citate din diferiți scriitori, pe care Byron le mînuia cu multă ușurință, fie citîndu-le integral, fie, cum este cazul de față, luînd doar un cuvînt cheie. Aici, Byron îl citează din nou pe Shakespeare, de data aceasta, un fragment din piesa *Cymbeline*, II, 3, 29:

„With every thing that pretty *bin:*
My lady sweet, arise;
Arise, arise!"
(„Iubită dulce, te trezește
Cu-ntreaga frumusețe-a firii
Iubită dulce, te trezește!"
— trad. N. Argintescu Amza.)

Din Shakespeare, Byron a preluat acum doar cuvîntul *bin*, forma veche a verbului *a fi*, sensul versului byronian fiind total diferit de cele ale lui Shakespeare:

„Also there *bin* another pious reason".
(„Am și alt motiv cuviincios să las".)

6 *Pecadillos* = „păcătoși" (sp.). Byron însuși a locuit în Piccadilly între 1815 și 1816.

7 *Recherché* = aici, cu sensul de persoană rafinată, om de lume (fr.).

8 Solomon, regele evreilor (972—932 î.e.n.), fiul lui David, căruia îi este atribuit proverbul acesta care figurează în *Vechiul Testament, Proverbe*, 11, 14: „...izbăvirea stă în mulțimea sfetnicilor".

9 *Nil admirari* — vezi nota 36 la Cîntul al Cincilea, pag. 603.

10 William Edward Parry (1790—1855), explorator arctic englez și contraamiral. A comandat două expediții în căutarea unui drum de trecere prin nord vest, între anii 1819—1820 și 1822—1823. Cu toate că nu au fost încununate de succes, expedițiile sale au furnizat un material deosebit de util pentru viitorii exploratori.

11 *Fuimus* = „am fost, s-a terminat" (lat.).

12 Este vorba aici despre sistemul religios al lui Zoroastru sau Zaratustra (sec. VI î.e.n.), a cărui trăsătură esențială constă în recunoașterea existenței a două principii fundamentale, Ahura-Mazda (Ormazd), cel înțelept, principiul luminii și al binelui și Ahriman, principiul răului, al întunericului. Cele două principii se înfruntă în lume.

13 Rotten Row, alee în Hyde Park, la Londra, unde se călăreşte.

14 Calendele greceşti (*Ad calendas graecas solvere* — lat. = „să rezolvi la calendele greceşti") înseamnă niciodată. La romani, calendele reprezentau prima zi din lună, cînd se plăteau toate datoriile. La greci ele nu existau. De aici, folosirea ironică a termenului.

15 *Cosi viaggiano i ricchi* = aşa călătoresc bogaţii (it.).

16 „Cutează a cina măreţ" („Greatly daring dine") este un citat din poemul *Dunciada* de Alexander Pope.

17 Falmouth, oraş port în Cornwall, unde însă se pare că nu s-au dat nici un fel de lupte.

18 Newstead Abbey sau Priory este cea care i-a servit lui Byron de model pentru al său castel de la Norman Abbey. A fost, la început, o mănăstire, cunoscută şi sub numele de Novo Loco, care se afla în Sherwood şi fusese construită în anul 1170 de Henric al II-lea. În 1539, în timpul domniei lui Henric al VIII-lea, cînd s-au desfiinţat mănăstirile, clădirea şi proprietăţile aferente i-au fost dăruite unui strămoş al lui Byron, „Sir John Byron the Little, with the great beard" („Sir John Byron cel Mic cu barba mare"). În anul 1817 Byron a fost nevoit să vîndă Newstead Abbey.

19 The Druid Oak este, probabil, The Pilgrim's Oak (Stejarul pelerinului), care, pe timpul său, înainte ca pădurea să fie replantată, trebuie să fi stat ca un stejar solitar (E.H. Coleridge).

20 Caratacus, conducător al britanilor, care a luptat împotriva romanilor, în sec. I e.n. El locuia, împreună cu poporul său, cunoscut sub numele de siluri, în vestul Britaniei şi a fost atacat de armatele romane conduse de generalul Ostorius. Înfrînt, Caratacus s-a refugiat la Cartimandua, regina brigaţilor, care însă l-a trădat şi l-a predat romanilor. În anul 51 a fost dus în lanţuri, la Roma, unde calităţile sale de om inteligent, integru şi viteaz, l-au impresionat pe împăratul Claudius, care l-a eliberat, împreună cu familia sa. Claudius a fost mişcat de cuvintele pline de demnitate pe care regele silurilor le-a rostit şi care au intrat în istorie: „...si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes servitutem accipiant? Si statim deditus traderer, neque mea fortuna neque tua gloria inclaruisset; et supplicium mei oblivio sequeretur; at si incolumem servaveris, aeternum exemplar clementiae ero". („Dacă voi vreţi să comandaţi lumii întregi, înseamnă că lumea întreagă trebuie să accepte să se supună? Dacă m-aş fi predat fără luptă, nici soarta mea şi nici gloria ta nu ar fi fost strălucite; şi chiar şi suferinţa mea ar fi fost dată uitării. Dar dacă îmi cruţi viaţa, voi fi pentru totdeauna o dovadă a clemenţei tale".) Citatul este luat din Tacitus, *Annalium Liber* XII, XXXVII.

Tacit spune că la vederea splendorilor Romei, Caratacus ar fi exclamat: „Cînd sînteţi stăpînii unor lucruri atît de măreţe şi de frumoase, cum de jinduiţi la colibele noastre?"

21 Carol I Stuart (1600—1649), rege al Angliei între 1625 şi 1649. Prima ofensă adusă Parlamentului şi ţării a fost căsătoria sa cu o prinţesă catolică, Henriette Marie, fiica lui Ludovic al XIII-lea.

22 Memnon, în mitologia greacă, fiul lui Thiton şi al lui Eos (Aurora), rege al Etiopei, supranumit cel mai frumos dintre muritori. A luptat alături de troieni împotriva grecilor şi cu toate că a fost ucis de Achile, la cererea mamei sale, Zeus l-a făcut nemuritor. Aici Byron vorbeşte despre statuia lui Memnon, ridicată lîngă Teba (de fapt, se pare că este statuia faraonului Amenofis al III-lea) şi despre care se spune că în momentul în care o ating razele soarelui care răsare, ca scoate un sunet armonios, ca şi cum Memnon şi-ar saluta mama. În realitate, sunetul este produs de curenţii de aer formaţi în fisurile de pe suprafaţa statuii, ca urmare a diferenţelor mari de temperatură dintre zi şi noapte.

23 Peter Lely (1618—1680), portretist olandez al cărui nume era, de fapt, Pieter van der Faes. După Van Dyck el a deţinut funcţia de pictor al curţii regale din Anglia.

24 „Camera-nstelată" („Star Chamber") este numele unui apartament din palatul regal de la Westminster, în care, în sec. XIV—XV, membrii consiliului regal elaborau şi discutau legile. Tavanul încăperii era decorat cu stele. „The Court of Star Chamber" a devenit în timpul domniei lui Iacob I şi a fiului său, Carol I, proverbial pentru deciziile sale arbitrare şi nedrepte. Era un tribunal ce s-a dezvoltat din „Star Chamber" şi a fost înfiinţat iniţial pentru a judeca pricinile celor săraci împotriva stăpînilor de moşii şi a ilegalităţilor şi abuzurilor comise de aceştia, dar, ulterior, misiunea sa a fost de a-i proteja tocmai pe cei bogaţi. A fost desfiinţat în 1641.

25 *Habeas Corpus*, prevedere din codul juridic britanic, datînd din sec. al XIV-lea, conform căreia nici o persoană nu poate fi privată de libertate, fără a fi judecată.

26 Carlo Dolci, zis Carlino (1616—1686), pictor florentin, care a excelat în tablouri cu teme religioase.

27 Tiziano Vecellio (1477—1576), celebru pictor veneţian, mare colorist şi portretist.

28 Salvatore Rosa (1615—1673), pictor şi poet italian, celebru pentru peisajele şi satirele sale.

29 Francesco Albani (1578—1660), zis l'Albano, considerat cel mai delicat reprezentant al şcolii bologneze de pictură, supranumit şi „l'Anacreonte della pittura" (Anacreonul picturii), din cauza preferinţei sale pentru subiectele mitologice.

30 Vernet este numele unei familii de mari artiști francezi:
— Claude Joseph Vernet (1714—1789), pictor de peisaje marine;
— Antoine Charles Horace Vernet sau Carle Vernet (1758—1835), litograf și pictor de scene de vînătoare, și, în sfîrșit, fiul său,
— Émile Jean Horace Vernet (1789—1863), unul dintre cei mai renumiți pictori militari din sec. al XIX-lea.

31 José Ribera, zis Spagnoletto (1588—1656), pictor spaniol care a studiat la Roma cu Caravaggio. A pictat portrete de sfinți și de filozofi.

32 Claude Lorrain (1600—1682), pictor francez de peisaje. Din 1627 s-a stabilit la Roma. Adevăratul său nume era Claude Gelée.

33 Rembrandt Harmenszom van Rijn (1606—1669), marele portretist olandez.

34 Michelangelo Merisi (Amerigi) de Caravaggio (1573—1610), celebru pictor italian, unul dintre maeștrii clar-obscurului.

35 David Teniers (1582—1649), pictor flamand, care a pictat mici scene din viața rurală, sau,
David Teniers cel Tînăr (1610—1690), fiul celui de mai sus, pictor în al cărui colorit dominau tonurile argintii.

36 „Vrăjitoareo, stai!" („Aroint Thee, witch!"), este un citat din *Macbeth*, I, 3, 6."

„Aroint thee, witch! the rump-fed ronyon cries".
(„Vrăjitoareo, hai, te cară!
Mi-ai strigat vorba de-ocară
Scorpia cu tîrtiți ghiftuită"
— trad. Ion Vinea.)

37 *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci* = „Scopul și-ajunge acel ce-mbină folos cu plăcere" (trad. Ionel Marinescu). Acesta este versul 343 din *Arta Poetică* de Horațiu.

38 Aici este vorba despre Sirius, din constelația Cînelui Mare, cea mai luminoasă dintre stelele fixe.

39 În Cîntul acesta, Byron prezintă o serie de personaje ale căror nume sînt fictive, dar care, după părerea comentatorilor săi, ascundeau personaje reale, fie militare și politice, fie prieteni sau cunoscuți ai poetului. Unele dintre ele au putut fi identificate de E.H. Coleridge, altele au rămas, pînă astăzi, un mister.

40 Sir Palavry (Parolles). Parolles este un personaj din comedia lui Shakespeare, *Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine*. Sub acest nume se ascunde avocatul Henry Peter Brougham (1778—1868), care era Lord Cancelar, bun orator și se remarcase ca avocat al Reginei Caroline. Se spunea despre el că era cam laș, preferind duelurile verbale celor cu săbii sau pistoale. El va apărea și ca personajul Foaming Fudge în romanul lui Disraeli, *Vivian Grey* (1826), unde este prezentat în aceleași culori, în

care l-a schițat și Byron: „Foaming Fudge poate face mai mult decît oricine altcineva în Marea Britanie: în aceeași zi pledează la tribunal, închide o speluncă, rostește un discurs în Parlament și se luptă în duel, găsind timp pentru toate, în afara ultimei îndeletniciri".
Alături de Jeffrey și Sydney Smith, Brougham a fost și unul dintre fondatorii lui „Edinburgh Review" și se pare că el este autorul articolului despre *Hours of Idleness (Ceasuri de trîndăvie)*, care a declanșat riposta lui Byron din vehemenţa satiră, *Barzi englezi și critici scoțieni* (Vezi *Volumul I*).

41 Le preux chevalier de la Ruse este, probabil, Casimir Comte de Montrond (1768—1843), prietenul lui Talleyrand, om de lume, bun jucător, inteligent și elegant. Și-a petrecut doi ani în Anglia, între 1812 și 1814.

42 Dick Dubyos (Dubious), probabil Sir James Mackintosh, un musafir permanent la Holland House, ale cărei saloane erau frecventate și de Byron.

43 Jack Jargon este colonelul James Macdonell (m. 1857), un bărbat cu un fizic ieșit din comun, care, în noaptea care a precedat bătălia de la Waterloo, a apărat le Château de Hougoumont.

44 Generalul Parafoc (Fireface) este Sir George Prevost (1767—1816), guvernatorul general al Canadei (1811—1815). A comandat forțele britanice în războiul din 1812, dar campaniile sale nu au fost încununate de succes și a fost nevoit să se retragă. O anecdotă povestește că în timpul unei încleștări decisive, în loc să arunce trupele în luptă, le-a trimis la bucătărie, să gătească.

45 Judecătorul Durom (Hardsman) este George Hardinge (1744—1816), membru al Parlamentului, numit în 1787 judecător al mai multor comitate. Se spunea despre el că obișnuia să facă glume, dar Byron exagerează acuzîndu-l că făcea glume pe socoteala condamnaților.

46 Longbow este John Philipet Curran, marele om de stat, avocat și orator irlandez.

47 Strongbow este Thomas Lord Erskine (1750—1823), celebrul avocat și jurist britanic.

48 În sec. al XIX-lea, cartoful era alimentul principal al săracilor din Irlanda. Cîțiva ani neprielnici acestei culturi au dus la decimarea populației și la un val de emigrație spre Statele Unite.

49 Harpa lui Eol, instrument cu coarde care vibrează la adierea vîntului. Eol, fiul Elenei, era zeul vînturilor, în mitologia greacă.

50 Aluzie la comediile de moravuri și, în special, la piesa *Love for Love (Dragoste pentru dragoste)* (1695) de William Congreve (1670—1729).

51 Ruth, personaj din *Vechiul Testament*, *Cartea lui Ruth*, moabiteanca ce a cules spice în urma secerătorilor, pătrunzînd pe pămînturile bogătașului Booz, cu care s-a măritat și a devenit străbunica regelui David.

52 Mrs. Adams este un personaj comic din romanul lui Henry Fielding, *Joseph Andrews*, din care Byron citează cuvintele cu care se încheie strofa 96: „That scriptures out of church are Blasphemies" (IV, cap. XI).

53 Kit-Cat este probabil numele sub care se ascunde Richard Sharp (1759—1835), cunoscut și sub porecla de Conversation Sharp.
Numele de Kit Cat vine de la Clubul Kit Cat, fondat la începutul sec. al XVIII-lea de mai mulți membri ai partidului Whig, și pe care îl frecventau Steel, Addison, Congreve, Garth și Vanbrugh. Ei și alți oameni de cultură ai vremii se întîlneau la început în casa patiserului Christopher Katt, care servea o specialitate, numită Kit-Cat. (Vezi și nota 3 la Cîntul XV, pag. 661.)

54 „List, oh list! — Alas, poor ghost!", citat din *Hamlet*, I, 5, 4, cuvintele fantomei tatălui lui Hamlet:

„List, list, O, list!
If thou didst ever thy dear father love"
(„Ascultă, o, ascultă! De-ai iubit
Pe scumpul tău părinte vreodată") —

căruia prințul i se adresează cu:

„Alas, poor ghost!"
(„Vai, biet Duh!") (trad. Leon Leviţchi și Dan Duțescu.)

55 Ultimele versuri din strofa 99:

„Albeit all human history attests
That happiness for Man — the hungry sinner! —
Since Eve ate apples, much depends on dinner".

i-au fost sugerate lui Byron de una dintre nenumăratele maxime rămase de la Samuel Johnson:
„For a man seldom thinks with more earnestness of anything than he does of his dinner".
(„Căci un om rareori se gîndește cu mai multă seriozitate la altceva decît la cina sa".)

56 Vezi *Vechiul Testament*, *Ieșirea*, 3:8: „...să-l duc într-un pămînt roditor și larg unde curge miere și lapte".

57 *L'ennui* = „plictiseala" (fr.).

58 Dolon, personaj din *Iliada*, X. Era troianul care a intrat în timpul nopții în tabăra grecilor ca să spioneze, dar a fost prins și ucis de Ulise și Diomede.

59 Izaak Walton (1593—1683), la început fierar din Londra. A fost prieten cu celebritățile timpului, John Donne, Henry Wotton etc., ale căror biografii le-a scris. Aici Byron îl amintește însă pentru lucrarea *The Compleat Angler, or The Contemplative Man's Recreation (Pescarul desăvîrșit sau cum se recreează omul contemplativ)* (1563, 1565), care este un dialog despre pescuit, menit să servească drept manual de inițiere în arta prinderii peștilor de apă dulce.

60 Fidias (?500—432 î.e.n.), cel mai mare sculptor al antichității grecești, ale cărui sculpturi, cu toate că s-au pierdut, sînt cunoscute astăzi prin influența pe care au avut-o asupra celorlalți artiști, precum și din descrierile timpului.

61 *Tom Jones, A Foundling (Tom Jones, un copil găsit)* (1749), celebrul roman al lui Henry Fielding ale cărui personaje principale sînt, alături de Tom Jones, Squire Western și fiica sa, Sophia.

pag. 460

Note la **Notele lui Byron la CÎNTUL AL TREISPREZECELEA**

1 Vezi *Vechiul Testament*, *Daniel*, III, 1:
„Regele Nabucodonosor făcu un chip de aur înalt de șaizeci de coți, lat de șase coți și îl așeză în cîmpia Dura din ținutul Babilonului".

2 Izaak Walton (1593—1613), vezi nota 59 la Cîntul XIII, pag. 652.

3 *Audi alteram partem* = „ascultă cealaltă parte" (lat.).

pag. 462

CÎNTUL AL PAISPREZECELEA (Canto the Fourteenth)

Cîntul acesta a fost scris în lunile februarie-martie 1823.

1 Saturn, în mitologia romană, Cronos în cea greacă, și-a mîncat propriii copii, de teamă că îi vor lua puterea. Soția sa, Rhea, l-a salvat pe unul dintre ei, pe Iupiter (Zeus) dîndu-i lui Saturn să mănînce o piatră, învelită în scutece.

2 „Și frica naște un curaj nebun" („There's a courage that grows out of fear") este o parafrază a cuvintelor lui Mentor din poemul epic al lui Fénelon, *Télémaque*, CVI: „Le vrai courage consiste à craindre et à fuir". („Adevăratul curaj constă în a te teme și a fugi".)

3 „Zvîrliți în sus un pai, ..." („Fling up a straw, 'twill show the way the wind blows") este un citat din *Novum Organum* de Bacon, care, la rîndul său, reia un vechi proverb englez, „Straw show which way the wind blows" („Paiul arată din ce parte bate vîntul").

4 *Certain* = „sigur" (fr.).

5 *Ci-devant jeunes hommes* = „acești tineri ce vă stau în față" (fr.).

6 *Le monde* = „lumea" (fr.).

7 *Haud ignara loquor* (lat. = „Știu despre ce vorbesc"), este un citat aproape exact din *Eneida*, II, 91:

(„Haud ignota loquor supersis concessit ab oris"
(„Nu spun ce n-ați ști voi cu toții"
— trad. D. Murărașu.)

8 *Nugae, quarum pars parva fui* = „Fleacuri, din care e mică parte am fost și eu" (lat.).

9 *Vetabo qui Cereris sacrum vulgarit* este un citat din Horaţiu, *III Ode*, 2, 26—27:

„Vetabo, qui Cereris sacrum
vulgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum".
(„Eu n-aş primi în casa de mine locuită
pe cel ce-ar da pe faţă al Cererei cult sfînt"
— trad. D.C. Ollănescu.)

10 Comparaţie ironică între exploratorul polar Parry şi eroul mitologic Iason.

11 *Arcanum* (lat. = „secret", „mister"), marele secret al naturii pe care alchimiştii încercau să îl descopere. Elixir.

12 Săbiile de Damasc erau celebre în Evul Mediu datorită calităţii deosebite a metalului din care erau făcute şi măiestriei execuţiei.

13 *Faux pas* = „paşi greşiţi" (fr.).

14 Camilla (cea aeriană) („Swift Camilla"), prinţesă în slujba Dianei. Era atît de iute de picior, încît fugea peste un lan de grîu fără să îndoaie vreun spic şi alerga peste mare, fără să-şi ude picioarele. Iată cum este ea descrisă de Vergiliu în *Eneida*, CVII 807—811:

„Ea o fecioară să-ntreacă şi vîntul, fugind cu piciorul.
Şi peste holde înalte ar trece zburînd făr-o clipă
Să le atingă şi-n goana-i n-ar frînge un spic cît de fraged;
Şi prin a mărilor mijloc, plutind peste apele-n clocot,
Drum şi-ar tăia, dar grăbitu-i picior neudat i-ar rămîne".
(trad. D. Murărăşu)

15 Guido Reni (1575—1642), cunoscut pictor italian. Printre capodoperele sale se numără şi *Aurora*, pînza pe care o aminteşte aici Byron.

16 În *Vechiul Testament*, *Cartea lui Iov*, 2—11, se spune despre Iov că avea trei prieteni şi nu doi, cum afirmă Byron. Ei au devenit simbolul nepăsării şi indiferenţei faţă de suferinţele aproapelui.

17 *Bonos mores* = „bunele maniere" (sp.).

18 *Eclat* = folosit aici în sensul de „dragoste fulgerătoare" (fr.).

19 *Méchante* = „răutăcioasă" (fr.).

20 *Liaison* = „legătură" (fr.).

21 „That good but rarely came from good advice" este o parafrază ironică a proverbului englez: „There came never ill of good advisement" („Un sfat bun nu poate niciodată duce la rele").

22 *Bienséance* = „bună-cuviinţă" (fr.).

23 Titus Livius sau Livy, cum îl numește, afectuos, Byron, celebru istoric roman (59 î.e.n. — 17 e.n.), autorul istoriei Romei, de la fondare pînă la moartea lui Drusus (9 î.e.n.).

24 Divan este folosit aici în sensul de sfat, consiliu de sfetnici ai monarhilor orientali.

25 *Je ne sais quoi* = „nu știu ce" (fr.).

26 Tiresias, în mitologia greacă, era un păstor, care, observînd într-o zi doi șerpi, a omorît-o pe femelă. De îndată a fost transformat în femeie și a rămas așa șapte ani, apoi, omorînd în același loc șarpele mascul, a redevenit bărbat. A fost pedepsit cu orbirea de Iunona, dar Iupiter, cu care zeița se certase și căruia Tiresias îi luase partea în această ceartă, i-a dat darul profeției. Motivul certei dintre cei doi zei a fost părerea lor despre dragoste. Iupiter susținea că femeilor le place dragostea mai mult decît bărbaților, iar Iunona pretinzînd contrariul.

27 „Iubirea-n trîndăvie" („Love in Idleness") este numele unei flori, despre care vorbește Oberon în *Visul unei nopți de vară*, II, 1, 168:

„It fell upon a little western flower, —
Before milk white, now purple with love's wound, —
And maidens call it love-in-idleness".
(„Săgeata a căzut atunci pe-o floare
Ce-n purpură-și schimbă din nou albeața,
Și fetele-i spun «dragoste» de-atunci"
— trad. Dan Grigorescu.)

28 *Eureka!* (gr. = „am găsit"), celebra expresie a lui Arhimede.

29 Medeea, în mitologia greacă, magiciană, fiica lui Aetes, regele Colchidei, care, îndrăgostită de Iason, l-a ajutat să înfrîngă toate dificultățile și piedicile puse în calea sa de rege, care voia să îl împiedice să găsească berbecul cu Lîna de Aur. Medeea și-a părăsit tatăl, îmbarcîndu-se cu Iason pe corabia Argos.

30 *Noscitur a sociis* (lat. = „e cunoscut de prieteni"), maximă latină care nu îi aparține lui Horațiu. Ea derivă, probabil, din maxima: *Nosce te ipsum* (lat. = „cunoaște-te tu însuți"), care, la rîndul ei, este traducerea celebrei inscripții grecești: *Gnothi seauton*, săpată în frontonul templului de la Delfi.

31 „Nefericită-i stridia-n amor" este un citat din piesa *The Critic (Criticul)* de Sheridan, actul III, scena 1:

„An oyster may be cross'd in love".

32 Împăratul Rusiei, Alexandru I, se pare că era chel și Byron îl compară, în batjocură, cu o mică pasăre de pradă care trăiește în mlaștini și căreia în engleză i se spune *Bald-coot* (chelbosul).

33 Sfînta Alianță, din care făceau parte Rusia, Austria și Prusia, s-a constituit în 1815.

34 În original: „What's sauce for the goose is sauce for the gander" („sosul este tot una și pentru gîscă, și pentru gînsac").

35 *Soi-disant* = „așa-zis" (fr.).

36 Aluzie la alte cuvinte celebre ale lui Arhimede, „Dați-mi un punct de sprijin și am să ridic pămîntul".

37 Sisif, rege legendar din Corint, condamnat, în iad, să urce un bolovan uriaș în vîrful unui deal. Bolovanul se rostogolea apoi la vale și Sisif își reîncepea truda, pedeapsa lui fiind veșnică.

38 Aluzie la *Vechiul Testament*, *Regi*, I, 11, unde se povestește că din cauza nenumăratelor soții (700) și amante (300), Solomon se face de rîs și este pedepsit.

39 E.H. Coleridge este de părere că aici Byron face aluzie la bunele sale prietene, Lady Holland, Lady Jersey, Madame de Staël și la sora sa vitregă, Mrs. Leigh.

40 „'Tis strange but true, for truth is always strange/ Stranger than fiction" este o parafrază a versului lui Boileau din *L'art poètique*, III, 48:

„Le vrai peut quelquefois n'être pas vraisamblable".
(„Adevărul poate fi uneori improbabil")

41 „Ce vaste peșteri și deșerturi sterpe" („What 'antres vast and deserts idle") este reproducerea fidelă a versului shakespearian din piesa *Othello*, I, 3, 140:

„Wherein of antres vast and deserts idle"
(„Caverne-adînci și lîncede pustiuri"
— trad. Ion Vinea.)

pag. 488

Note la **Notele lui Byron la CÎNTUL AL PAISPREZECELEA**

1 Pilade era prietenul și vărul lui Oreste. Prietenia lor a devenit proverbială.

2 E.H. Coleridge este de părere că personajele la care se referă Byron sînt William Drummond (1770—1828), autorul lucrării *Academical Questions (Chestiuni academice)* și spiritualul Francis Hare, poreclit și Silent Hare (Iepurele tăcut), din cauza marii lui locvacități.

3 Axel Gustavsson Oxenstierna (1583—1654), conte suedez, cancelar între anii 1612—1654, una dintre cele mai importante personalități ale războiului de treizeci de ani și un mare diplomat. Fiul său urma să plece într-o misiune diplomatică și se îndoia de posibilitatea de a face față sarcinii care îi fusese încredințată. Ca să-l liniștească, tatăl său ar fi spus, în realitate: „Nescis, mi fili, quantula scientia guvernatur mundus!" („Nu știi, fiul meu, cît de puțină știință guvernează lumea").

4 Byron citează din nou din memorie și aceasta îl înșală ca și în alte dăți. Exclamația aceasta apare în lucrarea *Confessions*, VI *(Confesiuni)* de Jean-Jacques Rousseau și nu în *Noua Eloiză*. Iată fragmentul:
„Près de trente ans se sont écoulés, sans que j'aie revue de la pervanche... en montant et regardant parmi les buissons, je pousse un cri de joie: Ah! voilà de la pervenche!"
(„S-au scurs aproape treizeci de ani fără să mai fi văzut vreun brebenel... În timp ce urcam, aruncîndu-mi ochii prin tufișuri, scot un strigăt de bucurie: Ah, iată un brebenel!" — J.-J. Rousseau, *Confesiuni*, vol. II, pag. 9, B.P.T., E.P.L., București, 1969, trad. Pericle Martinescu.)

pag. 490

CÎNTUL AL CINCISPREZECELEA
(Canto the Fifteenth)

Cînturile XV și XVI au fost scrise în lunile martie-aprilie 1823 și publicate de John Hunt la 26 martie 1824, cu puțin timp înainte ca Byron să închidă ochii pentru totdeauna, la 19 aprilie, în același an.

1 *Singultus* (lat. = sughiț), cuvînt intrat în limba engleză, grație lui Byron, care îl folosește aici în sensul de oftat *(sob)*.

2 Ransom, Kinnaird și Morland erau bancherii care administrau averea lui Byron.

3 Alcibiade (451—404 î.e.n.), comandant de oști și om politic atenian, care a luptat împotriva Spartei în Războiul Peloponeziac, dar a fost învins la Mantineea (418). A luptat și în campania din Sicilia (415). A fugit apoi în Sparta, la perși și a revenit la Atena în 411, dar a fost ucis de Lisandru, pe cînd se afla în exil după ce pierduse bătălia de la Notium din anul 406.

4 *Cupidon Déchainé (Cupidon descătușat)* este numele pe care Byron i-l dă Contelui d'Orsay, ale cărui însemnări din Jurnal Byron le apreciase. Tînărul care avea pe atunci doar 22 de ani și-a notat impresiile pe care le avea despre societatea engleză cu mult rafinament, dovedind un spirit alert al unui fin analist și bun psiholog. (Vezi și scrisoarea lui Byron din 5 aprilie 1823 adresată Contelui de Blessington.)
Alfred Guillaume Gabriel d'Orsay (1801—1852), tînăr francez, care, sosit în Anglia în 1821, a devenit curînd celebru pentru inteligența și spiritul său. A fost adoptat de Contele și Contesa de Blessington, cu care a făcut o călătorie la Genova, în 1823, unde l-a cunoscut pe Byron, căruia i-a schițat portretul în creion, desen care se păstrează și în zilele noastre.

5 Raffaello Sanzio (1483—1520), unul dintre cei mai mari pictori italieni ai Renașterii și ai tuturor timpurilor. Ultima și cea mai celebră lucrare a sa este la *Transfigurazione (Schimbarea la față)*.

6 John Locke (1632—1704), mare filozof englez, autorul lucrării *Essay concerning Human Understanding (Eseu cu privire la înțelegerea umană)*, (1690), pentru care John Stuart Mill l-a numit *„the unquestioned founder of the analytic philosophy of mind"* („fondatorul incontestabil al filozofiei analitice a gîndirii").

7 Byron recunoaște aici, sau, mai bine-zis, se confesează, că scrie din plăcerea de a lăsa ideile să curgă în versuri și pentru a se amuza conversînd și improvizînd.

8 „Omnia vult (vis) belle Matho dicere — dic aliquando
Et bene, dic neutrum, dic aliquando male."
(„Tu, Matho, vrei să le zici pe toate drăguț
Zi, odată și bine; zi nici bine, nici rău,
Zi, odată rău")

este un citat exact din Marțial, *Epigrame*, X, 63.

9 Priscianus Caesariensis, gramatician roman născut la Cezareea, în Mauritania. În timpul domniei împăratului Anastasius, a predat la Constantinopol (491—518). A fost gramaticianul favorit al Evului Mediu, cînd regulile sale gramaticale erau considerate inviolabile. Lucrarea sa principală, *Commentarii grammatici (Comentarii de gramatică)* era cunoscută de Byron. Aici, poetul se referă și la zicala: „Tó break Priscian Head" („Să-i spargi capul lui Priscian"), care avea sensul de „a încălca regulile gramaticale".

10 *Laissez aller* = „treacă-meargă", „delăsare" (fr.).

11 Dionysius Cassius Longinus (213—273), retor și filozof grec, ale cărui scrieri ni s-au păstrat doar fragmentar. Lui i se atribuie, în mod greșit, tratatul *Despre sublim.*

12 Stagiritul este Aristotel, care s-a născut în Stagiria, un vechi oraș din Macedonia.

13 *Malgré* = „în ciuda" (fr.).

14 În *Biblie* sînt doar Zece Porunci, de importanță primordială în sistemul etic atît al iudaismului, al creștinismului, cît și al islamului. *(Decalogul)*, Vezi *Exodul*, 20: 2—17. Byron, în mod ironic, adaugă Porunca a 11-a, „Să nu te însori!".

15 Holbein cel Tînăr (1497—1543), artist de frunte al Renașterii germane, pictorul lui Henric al VIII-lea (1536) și autorul unui ciclu de gravuri în lemn, *Dansul Morții*, despre care vorbește Byron în Cîntul acesta.

16 În Cartea a III-a a *Analelor*, cap. 76, Tacit descrie funeraliile Iuniei, sora lui Brutus și soția lui Cassius, care a murit în anul 22. Tiberiu a interzis ca busturile fratelui și soțului ei să fie purtate la procesiune, iar

Tacit remarcă: „efigiile lor *străluceau prin absență*": „sed praefulgebant... eo ipso quod effigies eorum non visebantur". Această expresie este folosită și în limba engleză, „*conspicuous by its absence*".

17 Aici, Byron parafrazează cuvintele lui Macbeth din actul III, scena 1, 55—57; care declară, referindu-se la Banquo:

„.....and under him,
My genius is rebuk'd; as, it is said,
Mark Antony's was by Caesar."
(„Și duhul meu e stăpînit de el
Cum fost-a Marc-Antoniu de Cezar"
— trad. Ion Vinea.)

18 *Ignes fatui* = focuri rele (lat.). Expresia aceasta a fost inițial folosită pentru a desemna focurile care se văd deseori arzînd deasupra mlaștinilor, focuri rele sau nebune, cum li se mai spune. De aici, termenul a fost extins pentru a însemna *nebun*, *miraj*, *iluzii*.

19 Sibila este o femeie care are puterea să prevadă evenimentele care urmează să se întîmple, o prezicătoare. Sibilele erau preotesele legendare ale lui Apolo, care aveau darul profeției.

20 „Sun goarna de război" („I sound my warisoh") este un vers pe care Byron l-a luat din *Cîntecul ultimului menestrel* de Walter Scott.

21 Se spunea despre Alexandru Macedon că ar fi murit din cauza exceselor și a beției. Plutarh consideră însă că lui Alexandru îl plăcea să întîrzie la masă și la un pahar de vin, ca pretext pentru a sta de vorbă cu prietenii săi în clipele de răgaz. Tot istoricul grec este de părere că Alexandru a murit otrăvit.

22 Marcus Gabius Apicius (sec. I î.e.n.), gastronom roman de la care se păstrează cîteva rețete celebre. S-a sinucis de teamă să nu moară sărac și să nu mai aibă ce să mănînce, într-un moment cînd averea lui era încă fabuloasă.

23 Lucius Licinius Lucullus (106—66 î.e.n.), chestor și apoi consul în timpul domniei lui Sylla, care timp de opt ani a luptat împotriva lui Mitridate (74—67). La întoarcerea la Roma a devenit celebru pentru bogăția și luxul pe care le afișa. A fost patron al artelor și literaturii, dar Byron îl pomenește aici pentru vastele sume de bani pe care le cheltuia pentru organizarea unei mese.

24 *Petits puits d'amour* (fr. = „mici izvoare de dragoste"), un fel de prăjitură din foietaj, cu dulceață.

25 *Gibier* = „vînat" (fr.).

26 *Palmi(s)* este o tocană făcută din vînat prăjit condimentată cu sos de vin și diferite mirodenii.

27 *Goût* = „gust" (fr.). Aici, Byron se amuză din nou cu un calambur. Cuvîntul francez *goût* se scrie ca şi cel englez, *gout/gaût/*, care însă înseamnă gută sau podagră.

28 Lucca, oraş din Italia, care pe vremea lui Byron făcea parte din Ducatul de Parma, dar care înainte, pînă în 1805, fusese o republică independentă. În Evul Mediu era renumit pentru catifelele şi pînzeturile sale.

29 Himmetus este un grup muntos din Atica, celebru încă din antichitate pentru mierea şi carierele sale de marmoră.

30 Sunium este vechiul nume al extremităţii sud-estice a Aticii, astăzi Capul Colonna, unde se ridica un templu de marmoră închinat zeiţei Atena şi din care se mai păstrează cîteva coloane. Vezi şi versul 1 din Strofa XVI a Cîntecului grecesc din Cîntul al III-lea: „Place me on Sunium's marbled steep".

31 *Penchant* = „înclinaţie", „preferinţă" (fr.).

32 Byron face o nouă confuzie aici. Nu este vorba despre *Dialogurile lui* Platon, ci despre *Banchetul* lui Xenofon, unde se vorbeşte despre cea de a doua soţie a lui Socrate, Myrto, care era mult mai tînără decît soţul ei.

33 *Sine qua non* = „fără de care" (lat.).

34 Edward Coke (1552—1634), avocat şi jurist englez, rivalul lui Bacon. Celebritatea şi-o datorează celor 11 volume de *Reports (Rapoarte)*, (1600—1615) şi *Institutes (Instituţii)*, (1628—1644), în care explică şi apără legile engleze. Prima parte a volumului *Institutes*, este un comentariu al lucrării *Tenures (Posesiuni)* de Thomas Littleton (1422—1481), judecător şi jurist englez, care a scris în limba franceză.

35 Tirian, locuitor al Tirului, port fenician, unul dintre cele mai mari oraşe ale lumii antice (actualul Sur din Liban). Cartagina a fost fondată de tirieni în sec. IX î.e.n. A rămas un important centru comercial pînă în anul 1291 cînd a fost distrus de arabi. Byron face aici aluzie la *Eneida*, IV, 110—111:

„Sed fatis incerta feror, si Iuppiter unam
Esse velit Tyriis urbem Trojaque profectis, —"
(„Soarta îmi dă îndoieli că Joe-ar dori un acelaşi
Singur oraş dăinuind pentru puni şi fugarii din Troia"
— trad. G. Murnu).

36 John Scott, Conte de Eldon (1751—1838), om de stat şi jurist englez, Procuror general şi Lord Cancelar, iniţiatorul unor legi crude şi anti-

democratice. S-a opus emancipării catolicilor şi reformelor liberale fiind un conservator inveterat.

37 Aici Byron confundă vulcanul din Islanda cu un geizer.

38 Versul al treilea din strofa 94:

„Shall 'fool me to the top up of my bent"

este un citat aproape exact al cuvintelor lui Hamlet din actul III, scena 2, 401:

„They fool me to the top of my bent".
(„E culmea cum îşi bat joc de mine"
— trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu.)

39 „Shadows the soul of Richard may appal" aminteşte de *Richard III*, V, 3, 217:

„Shadows to night·
Have struck more terror to the soul of Richard
Than can the substance of ten thousand soldiers"
(„...umbrele, azi noapte,
Au împlîntat mai multă spaimă-n Richard
Decît o mie de oşteni aievea"
— trad. Dan Duţescu.)

40 Thomas Hobbes (1588—1679) este numit de Byron, „The philosopher of Malmesbury," după localitatea în care s-a născut. I se mai spune şi „The Sage of Malmesbury" („înţeleptul de la Malmesbury").

41 Bufniţa este pasărea înţelepciunii, asociată cu Minerva la romani şi cu Atena la greci.

Note la Notele lui Byron la

pag. 516 CÎNTUL AL CINCISPREZECELEA

1 Thomas Hulme este autorul unui *Jurnal* care apare citat în lucrarea *Hints to Emigrants (Aluzii la emigranţi)*, (1817).

2 Armoniştii erau emigranţi din Würtenberg, care s-au stabilit în apropierea oraşului Philadelphia între anii 1803 şi 1805. Ei erau conduşi de George Rapp (1757—1847). Numele li se trage de la localitatea Harmony din statul Pensylvania.

3 Jacob Tonson (1656—1736), publicist englez care a cumpărat drepturile de autor pentru *Paradisul pierdut* de Milton şi care a publicat operele lui Dryden, Addison etc. Pope îl pomeneşte în *Dunciada*, luîndu-l, la început, în zeflemea, apoi fiind ceva mai blînd. Timp de mai mulţi ani, Tonson a fost secretarul Clubului Kit-Cat.

CÎNTUL AL ŞAISPREZECELEA
(Canto the Sixteenth)

Byron a început să scrie acest Cînt la 29 martie şi l-a terminat la 6 mai 1823.

1 În lucrarea sa, *Cyropaedia*, Xenophon, marele istoric atenian, vorbind despre Cyrus, fondatorul dinastiei persane, spunea că vechii perşi îşi învăţau fiii să tragă cu arcul, să călărească şi să spună adevărul, ceea ce au învăţat şi Cyrus şi urmaşii săi.

2 „Căci cauză-are-un efect defectuos" („For this effect-deffective comes by cause") este un nou citat din *Hamlet*, II, 2, 101. Sînt cuvintele pe care le rosteşte Polonius:

„And now remains
That we find out the cause of this effect,
Or rather say, the cause of this defect,
For this effect defective comes by cause".
(„Şi-acum să dibuim şi cauza efectului, adică
Mai bine zis, defectului, căci ăst
Efect, defect din cauză se trage".
— trad. Leon Leviţchi şi Dan Duţescu.)

3 *De rebus cunctis et quibusdam aliis* = „Despre toate lucrurile şi despre încă altele cîteva" (lat.).

4 Geoffrey of Monmouth sau Gaufridus Monemutensis (?1110 —1154), călugăr benedictin, autorul lucrării *Historia Regum Britanniae*, în care pretindea că îi prezintă pe toţi regii britanici pre-creştini. El este cel care a făcut din regele Arthur un erou romantic.

5 Turpin (m. 800), arhiepiscop de Rheims, care a trăit în timpul împăratului Charlemagne şi căruia, în mod greşit, îi este atribuită cronica latină *De Vita et Gestis Caroli Magni (Despre viaţa şi faptele lui Carol cel Mare)*, lucrare din care s-a inspirat, printre alţii, Boiardo.

6 În mod greşit, Byron îi atribuie Sfîntului Augustin, formula „Quia impossibile", care reprezintă un fragment din:
„Certum est quia impossibile est, credoquia absurdum est".
(„Aceasta este autentic, deoarece este imposibil; cred pentru că este absurd.")
formula menţionată de Tertullian (sec. II e.n.), în lucrarea sa, *De Carne Christi*, cap. I şi considerată ca aparţinînd Părinţilor bisericii.

7 Byron se referă aici la un fragment din lucrarea lui Samuel Johnson *The History of Rasselas, Prince of Abissinia (Istoria lui Rasselas, Prinţul Abisiniei)* (1759), cap. XXX:

„Dacă singurul lucru de care te temi sînt fantomele (zise Prinţul), te asigur că eşti în siguranţă: cei morţi nu prezintă nici un pericol; cel ce a fost odată îngropat, nu va mai fi văzut niciodată. Faptul că morţii nu vor mai fi văzuţi vreodată (zise Imlac), nu îmi pot permite să-l susţin, în ciuda dovezilor incontestabile furnizate de toate epocile sau naţiunile. Nu există nici un popor, înapoiat sau educat, la care să nu se vorbească sau care să nu creadă în existenţa fantomelor celor morţi. Această părere, care poate fi întîlnită oriunde sînt oameni, poate deveni universală doar prin adevărul ei; cei care nu au auzit vreodată unul de celălalt, nu ar fi fost de acord să creadă într-o istorie pe care nimic, în afară de experienţă nu o poate face credibilă. Că unii se îndoiesc de ea, este un fapt care nu poate contraveni opiniei generale; şi unii dintre cei care o neagă în vorbe, o mărturisesc cu propriile lor temeri".

8 Pùrpùra de Tyr era foarte renumită în antichitate, iar formula care stă la baza ei a rămas pînă astăzi un mister.

9 Titus Flavius Vespasianus (39—81 e.n.) este împăratul roman despre care se spunea că regretă zilele în care nu făcea cuiva un bine. (Vezi Suetoniu, *De Vita XII Caes. Titus*, VIII.)

10 John Horne Tooke (1736—1812), filolog englez care a accentuat necesitatea învăţării limbilor gotică şi anglo-saxonă.

11 Nodul Gordian este nodul făcut de Gordius, Regele Frigiei, pentru a-şi fixa plugul încît să nu poată fi dezlegat decît de acela care, dezlegîndu-l, urma apoi să cucerească întreaga Asie. Alexandru Macedon a tăiat nodul cu sabia şi apoi s-a proclamat stăpîn al Asiei.

12 Călugărul cenuşiu („The Black Friar") este fantoma unui călugăr care rămăsese să bîntuie în Newstead Abbey, încă de pe vremea cînd au fost desfiinţate mănăstirile. În amintirile sale, Thomas Moore povesteşte că în timpul unei vizite pe care o făcuse la abaţie în anul 1814, Byron şi-a imaginat că vede fantoma călugărului.

13 *Tu mi chamas* = „tu mă chemi" (port.).

14 Lochaber este numele unui district din comitatul Inverness din Scoţia, renumit pentru peisajul său sălbatic şi frumos.

15 Hebe, în mitologia greacă, era zeiţa tinereţii, care avea puterea să-i întinerească pe cei bătrîni.

16 Este vorba aici despre celebrul *New Bath Guide (Noul ghid al localităţii Bath)* (1766), scris de Christopher Anstey (1724—1805), care constă din mai multe scrisori în versuri care descriu cu mult umor şi vervă, aventurile familiei Blunderhead (cap încîlcit) la Bath şi prezintă obiceiurile vremii.

17 William Hayley (1745—1820), poet şi biograf englez. Ca poet nu s-a remarcat în mod deosebit, fapt pentru care Southey a declarat:

„Everything about that man is good except his poetry" (nu am ce să îi reproşez acestui om, în afară de poezia sa). Aici Byron se referă la volumul de versuri, *The Triumph of Temper (Triumful firii)* (1781).

18 *Bouts-rimés* — versuri compuse pe rime date.

19 Versul „Untying squires 'to fight against the churches'" parafrazează versurile din *Macbeth*, IV, 1, 52—53:

„Though ye untie the winds, and let them fight
Against the churches".
(„Chiar dacă vîntul l-aţi dezlănţuit
Pornindu-l spre biserici"
— trad. Ion Vinea.)

20 *Espiègle* = „răutăcios" (fr.).

21 Strofele 72—75 sînt scrise în genul discursurilor parlamentare ale vremii.

22 „And champion him to the utmost" este o nouă parafrază a versurilor lui Shakespeare din *Macbeth* III, 1, 71—72:

„Rather than so, come, fate, into the list,
And champion me to the utterance".
(„Decît aşa, pogoară-n faţă-mi, soartă,
Şi-nfruntă-mă pînă la moarte!"
— trad. Ion Vinea.)

23 Peter Pith este, după părerea lui E.H. Coleridge, preotul şi scriitorul Sydney Smith (1771—1845), unul dintre fondatorii revistei „Edinburgh Review". Byron a inventat porecla, pornind de la titlul scrisorilor lui Smith, *Peter Plymley*, în care autorul milita în favoarea emancipării catolicilor.

24 Aluzie la proprietatea Foston le Clay lîngă Barton Hill din Yorkshire, oferită lui Sydney Smith în anul 1806 de către Lordul cancelar Erskine şi pe care Byron o numeşte „a fat-fen vicarage".

25 *En avant* = „înainte!" (fr.).

26 Edward Cocker (1631—1675), profesor de aritmetică la Londra, al cărui tratat de aritmetică s-a bucurat de atîta popularitate, încît a dat naştere expresiei; *„according to Cocker"* („după Cocker").

27 „Piezişe complimente" *(Faint praise)* este o aluzie la versurile lui Pope din poezia *Letter to Dr. Arbuthnot (Scrisoare Dr. Arbuthnot-1735)*, 201, în care este lăudată inteligenţa lui Addison:

„Damn with faint praise, assent with civil leer".
(„Condamnă dînd impresia că lauzi, dă-ţi acordul cu un rînjet amabil.")

28 *Ai, ai, tan Kithereian* = „Vai, tu, Cytherea!" (gr.).

29 *Venus, alma genetrix* (lat. = „O, Venus, născătoarea ginții") sînt primele cuvinte cu care se deschide poemul lui Lucreţiu, *De rerum natura (Despre natura lucrurilor)*.

30 Vezi *Vechiul Testament*, *Iov*, IV, 13: „Atunci cînd somn adînc se lasă peste oameni".

31 Acestea sînt celebrele cuvinte scrise pe porţile Infernului.

„Pierduţi sînteţi de-mi treceţi peste prag".
(trad. Etta Boeriu.)

32 Vezi nota 38 la Cîntul XV, pag. 661.

pag. 551

Note la **Notele lui Byron la** CÎNTUL AL ŞAISPREZECELEA

1 *Vicarul din Wakefield (The Vicar of Wakefield)* este titlul romanului lui Oliver Goldsmith, publicat în anul 1766. Cuvintele citate de Byron sînt: „The picture would be better painted if the painter had taken more pains".

2 *Ausu Romano, aere Veneto* = „Cu îndrăzneala Romei şi cu banul Veneţiei" (lat.).

3 *Spes altera mundi* (lat. = „a doua speranţă a lumii") este o parafrază după Vergiliu, *Eneida*, XII, 168, unde este vorba despre Ascanio, fiul lui Enea:

„Et juxta Ascanius, magnae spes altera Romae"
(„Şi lîngă dînsul Ascaniu, nădejdea Romei măreţe"
— trad. George Murnu.)

4 Este vorba aici despre François Charles Joseph Napoleon, Duce de Reichstadt (1811—1832), fiul lui Napoleon şi al Mariei Luiza.

pag. 553

CÎNTUL AL ŞAPTESPREZECELEA (Canto the Seventeenth)

Înainte de plecarea în Italia, la data de 8 mai 1823, Byron începuse să scrie cel de al şaptesprezecelea Cînt al poemului şi a luat cu el în Grecia manuscrisul. În lucrarea sa, *Recollections* (Amintiri — 1858), Trelawny vorbeşte că a găsit 15 strofe din acest Cînt, în camera lui Byron de la Misolonghi şi că împreună cu celelalte hîrtii care îi aparţinuseră poetului dispărut, i le-a încredinţat prietenului şi executorului testamentar al acestuia, John Cam Hobhouse. Drepturile de autor au fost apoi cumpărate de John Murray.

Cele 14 strofe şi nu 15 cum greşit îşi amintea Trelawny, au fost publicate pentru prima dată doar în anul 1903, de către E.H. Coleridge.

1 Matthew Hàles (Hale) (1609—1676), judecător şi autor al unor scrieri juridice de drept penal. Era vestit pentru onestitatea şi umanitatea de care dădea dovadă. Totuşi, din cauza prejudecăţilor timpului în care trăia şi de care nu a putut scăpa în întregime, a condamnat în anul 1669, la moarte, două femei acuzate de vrăjitorie.

2 Galileo Galilei a fost acuzat că a răspîndit teoria lui Copernic despre Pămînt care se învîrte în jurul Soarelui.

3 *Totus terres* = „cu totul politicos“ (lat.).

4 *Idem semper* = „mereu la fel“ (lat.).

5 *Hercules furens* = „Hercule nebun“ (lat.). Din ordinul Herei, Hercule şi-a pierdut minţile şi şi-a omorît copiii. Ca să se vindece, a îndeplinit cele 12 munci. A mai înnebunit o dată, cînd l-a ucis pe Ifitus şi a fost pedepsit să-i slujească drept sclav Omfalei şi să poarte haine de femeie.

Postfață

Cei mai mulți comentatori ai romantismului englez vorbesc despre *Don Juan* ca despre „poemul esențial"[1], „creația care însumează trăsăturile specifice ale portretului poetic al autorului ei"[2], dînd — în același timp — „măsura întreagă a uimitoarei științe de constructor al stanței satirice al cărei novator în poezia Angliei a fost Byron"[3]. E adevărat că aproape tot ce a fost scris în ultimii cinci sau șase ani de viață ai poetului, începînd — deci — de prin 1818, stă, într-un fel sau altul, sub semnul aceleiași idei care au guvernat și această operă definită cîndva ca „un amestec bizar de fragmente autobiografice și de aventuri fanteziste, de reflecții morale și de diatribe sociale, lipsit de un principiu unificator"[4].

Perioada 1818—1824, cînd a lucrat la *Don Juan*, e și aceea a compunerii celor mai reprezentative drame ale sale, a celei mai acerbe satire din întregul romantism englez, *Viziunea Judecății de Apoi*. Unele episoade ale poemului par a se prelungi în celelalte scrieri ale acestor ani, întrebări puse aici își află răspunsul în cuvintele unor personaje ce trăiesc un alt destin dar, de fapt, seamănă foarte bine cu eroul care a fost privit atît de des ca unul dintre cele mai exacte autoportrete ale lui Byron. Nu se poate contesta că poemul nu e arhitecturat potrivit unui plan gîndit în detaliu. În 1821, cînd scrisese primele cinci cînturi, poetul îi scria lui John Murray, editorul său: „Sînt departe de a mă afla la sfîrșitul lui *Don Juan:* acesta e abia începutul. Am de gînd să-l pun să facă un tur al Europei, într-un amestec de asedii, bătălii și aventuri, să-l duc la moarte în timpul Revoluției Fran-

[1] Andrew Rutherford, *Byron*, Henley-on-Thames, 1970, p. 61.

[2] Robert Escarpit, *Byron*, Paris, 1957, vol. II, p. 337.

[3] Herbert Read, *The True Voice of Feeling: Studies in English Romantic Poetry*, Londra, 1953, p. 127.

[4] W.J. Calvert, *Byron: Romantic Paradox*, Chapel Hill, 1935, p. 94.

ceze, ca pe Anarchis Cloots[1]. La cîte cînturi voi ajunge nu știu (și nici dacă voi trăi ca să-l termin). Dar deocamdată ăsta e gîndul meu: am vrut să fac din el un *cavalier servente* în Italia și o pricină de divorț în Anglia, un Werther sentimental în Germania și astfel să pun în lumină diferitele înfățișări ridicule ale societății din toate aceste țări, să arăt cum devine *gâté* și *blasé* pe măsură ce îmbătrînește, ceea ce e și firesc. Dar încă nu m-am hotărît dacă o să-l fac să sfîrșească în infern sau ca victimă a unei căsătorii nefericite, pentru că nu știu care din ele e mai rea"[2].

Că Byron nu își alcătuise un plan al poemului o dovedește și o altă scrisoare adresată lui Murray, cu un an și jumătate înaintea celei pomenite mai sus, și în care mărturisea că, deși are în minte o mulțime de amănunte, nu știe cum avea să se dezvolte acțiunea și încotro se va îndrepta eroul său[3]. Cu șase luni înaintea morții, amenința că se va răzbuna împotriva celor care îl atacaseră și că va mai compune în acest scop încă o sută de cînturi sau poate și mai multe[4]. Dar intenția de a scrie un fel de roman picaresc în versuri era clară, tot atît de clară ca și aceea de a folosi peregrinările personajului ca pe un pretext pentru crearea unei comedii satirice.

„Dar poemul conține mai mult decît o simplă relatare a aventurilor lui Juan. Byron l-a conceput în spiritul poemelor eterogene ale italienilor; și discursivitatea modelelor lui pare a fi reprezentat autoritatea supremă care i-a îngăduit o și mai mare discursivitate a propriilor versuri. El își permite digresiuni repetate în care vorbește despre propria persoană și adoptă stilul propriilor scrisori"[5]. Subiectul său e cu adevărat eterogen: meditația asupra dragostei, celebrității, politicii și poeziei; tonul evoluează de la ironia sardonică la compasiune, ansamblul înfățișîndu-se ca una dintre cele mai complexe comedii umane din cîte a conceput epoca romantică.

Juan se află în centrul intrigii narative, dar personalitatea lui nu stîrnește reacțiile potrivnice ale cititorului. E un tînăr prietenos, mai degrabă candid, care nu are nimic din satanismul personajului lui Tirso de Molina și al lui Molière: ne vine greu să ni-l imaginăm sfîrșind într-o tragică înfruntare cu un oaspete de piatră venit de pe cealaltă lume să-și răzbune moartea. „Privirea ne lunecă pe lîngă el — constata un comentator — și se îndreaptă spre cei cu care vine în contact și spre decorul acestor întîlniri"[6].

[1] Baron prusac, sprijinitor al Revoluției Franceze; suspectat de Robespierre că ar pune la cale o trădare, a fost acuzat pe temeiul unei acuzații false și ghilotinat în 1794.

[2] *Byron: A Self—Portrait, Letters and Diaries, 1798 to 1824*, Londra, 1950, vol. II, p. 273 (scrisoare din 16.II.1821).

[3] *Idem*, vol. II, p. 199 (scrisoare din 12.VIII.1819).

[4] *Idem*, vol. II, pp. 492—3 (scrisoare din 23.X.1823).

[5] J.D.Jump, în *The Pelican Guide to English Literature*, Harmondsworth, 1967, vol. V, pp. 246—7.

[6] Elizabeth F. Boyd, *Byron's „Don Juan": A Critical Study*, New Brunswick, 1945, p. 37.

Eroul legendei din secolul al XVII-lea devine un contemporan al epocii romantice. El se desparte deopotrivă de portretul lui tradițional și de acela desenat în veacul al XVIII-lea de Goldoni, portret de un comic buf, în spiritul *commediei dell'arte*. Lumea lui e Europa din vremea sumbră a Sfintei Alianțe, a despoților „înspăimîntați de puterea pe care o au ideile sădite de Revoluția Franceză"[1], așa cum observa Byron însuși. S-a spus despre Don Juan că reprezintă reînvierea eposului eroi-comic, creat de Renașterea italiană; numai că, de data aceasta, nu eroul este cel care poartă semnificațiile comicului, ci universul în care acționează și îi ridică în cale tot felul de obstacole. Un comic, în substanța lui, tragic; pentru că înfățișează năruirea treptată a valorilor morale pe care Don Juan nu le contestă în nici un chip.

În lipsa unui deznodămînt, nu putem judeca poemul („roman în versuri", i-au spus unii, punînd în valoare semnificațiile formei narative) decît din perspectiva episoadelor compuse de poet și a personajelor desenate de el în cuprinsul acestei povestiri, totuși fragmentare. Nu atît acțiunea, în pofida schimbărilor frecvente de decor și a gustului pentru pitoresc, e aceea care concentrează sensurile majore ale scrierii; ci mai ales galeria de portrete, alcătuind laolaltă una dintre imaginile cele mai cuprinzătoare ale Europei de după Congresul de la Viena din cîte a creat literatura epocii romantice. Detaliul autobiografiei se topește necontenit în substanța plină de culoare a fundalului social pe care e proiectată acțiunea.

Nu prin forma narativă aparține *Don Juan* viziunii romantice. Poate că o concluzie cum e aceea de atîtea ori formulată, potrivit căreia Byron definea un gen narativ prin excelență romantic, e urmarea comparării cu ceea ce s-a creat ceva mai tîrziu și, posibil, sub influența lui *(Evgheni Oneghin*, de pildă). Povestirea în care eroul trăiește aventuri mereu neașteptate și străbate drumuri lungi (nu o dată primejdioase) ce-l duc prin ținuturi îndepărtate unde cunoaște oameni aparținînd diferitelor categorii sociale, purtători ai celor mai diverse idei morale e, cum se știe, o creație a Renașterii tîrzii din Spania. Dar clasicismul și, mai apoi, Secolul Luminilor vor fi acelea care vor lărgi cadrul romanului picaresc, transformîndu-l într-un comentariu amplu al unei întregi stări de lucruri. Încă din secolul al XVII-lea, *Romanul comic* al lui Scarron și *Simplex Simplicissimus* al lui Grimmelshausen anticipează într-o măsură romanul filosofic al epocii lui Voltaire.

Don Juan e, poate, un fel de Candide al secolului al XIX-lea; în primul rînd, pentru că provoacă aventurile pe care le trăiește printr-o nemăsurată inocență. El e, de fapt, *obiectul* și nu subiectul acțiunii. Din acest punct de vedere, nu seamănă cu eroii noului picaresc englezesc, cu Tom Jones al lui Fielding, cu Humphry Clinker sau Peregrine Pickle ai lui Smollett,

[1] *Byron: A Self-Portrait*, vol. II, p. 75 (scrisoare din 5.II.1816).

și nici cu Gil Blas al lui Lesage, cel care s-a bucurat de o imensă popularitate în Anglia celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea (se pare că traducerea romanului a fost, dacă nu realizată în întregime, în orice caz revăzută de Smollett). Pentru că nu el creează împrejurările surprinzătoare ale aventurilor sale; e mai curînd — asemenea lui Candide — un spectator la propriile întîmplări extraordinare.

Eroul lui Byron e elementul care leagă între ele diversele momente ale acțiunii. El se desluşeşte, de cele mai multe ori, în planul secund al scenei, privirile spectatorului fiind atrase mai ales de celelalte personaje, episodice, dar cărora Byron le încredințează, s-ar spune, rolul principal în fiecare act separat al acestei piese, amestec permanent de dramă și de comedie. Julia este, de pildă, eroina care ocupă primul plan al scenei în cîntul întîi al poemului. Energia și verva cu care își rostește tirada, copleșindu-și cu învinuiri soțul, pe gelosul Alfonso, sînt cu atît mai comice cu cît știu prea bine că bănuielile lui sînt pe deplin întemeiate, iar pătimașa pledoarie în numele virtuții a Juliei e simplă ipocrizie. Ironia poetului care îi îngăduie soției necredincioase să adopte tonul cel mai autentic al disprețului față de cei ce-i pun la îndoială credința e în descendența comicului de situații al lui Molière și Goldoni. Atacul continuă astfel, soțului imprudent neoferindu-i-se nici un fel de posibilitate să răspundă argumentelor soției dezlănțuite. Uimitorul monolog pe care îl va rosti Molly Bloom în finalul la *Ulise* al lui Joyce are, neîndoielnic, un precedent vrednic de luare-aminte.

Structura dramatică la care se referă adesea comentatorii lui *Don Juan* înseamnă, înainte de toate, această știință a manipulării monologului și a dialogului, pe un ton de mare naturalețe, lipsit de orice emfază a teatrului romantic. Replicile scînteietoare ce dăduseră culoare carnavalului venețian din *Beppo* (Byron publicase acest poem în anul în care începuse lucrul la *Don Juan)* capătă aici o virtuozitate ce îl dezvăluie pe autorul scrierilor dramatice compuse în aceeași perioadă.

Scena tîrgului de sclavi din Constantinopol, caracterizarea englezului arogant, plin de sine, fatalist pînă la nepăsarea totală față de tot ce i se întîmplă și i se mai poate întîmpla, dialogul lui cu tînărul spaniol sînt create cu evidenta abilitate a unui om de teatru. În toată construcția poemului, Don Juan e un comentator lucid și onest; comentariile lui sînt, de fapt, replici ale lui *raisonneur*, în tradiția teatrului clasic.

Și aici, și în alte episoade ale poemului, Byron rămîne pe scenă, purtînd masca transparentă a eroului său și își mînuiește celelalte personaje ca pe niște marionete. *Don Juan* e, în esență, o „comedie umană" care se joacă pe vasta scenă a unei întregi epoci; actorii sînt contemporanii lui Byron, cu o identitate aproape întotdeauna ușor de recunoscut. Dar sînt și momente cînd poetul construiește o dramă de factură romantică, o dramă sentimentală de incontestabilă intensitate. Idila dintre Juan și Haidée, cu un final tragic,

comentariul elegiac la moartea fetei[1] au un sunet grav și gingaș, comparabil cu acela al oricărui poem byronian de dragoste

În chip firesc, însă, compasiunea față de unele personaje ale sale se manifestă cu intermitență, ivindu-se arare la suprafață, cînd ironia tăioasă se liniștește; și aceasta, desigur, tot din intenția de a arhitectura o dramă ce alternează coerent, ca în teatrul romantic, scenele de factură diversă. Byron, a cărui experiență de om de teatru e bine știută (a fost, să ne amintim, membru al comitetului de conducere al celebrului Drury Lane), își dădea seama că variația tonului e o condiție a păstrării atenției constante a spectatorilor: parodia prelungită era nejustificată din punctul de vedere al construcției dramatice.

Totuși, tonul dominant al poemului e ironia. S-ar spune că poetul caută să se elibereze cît mai repede cu putință de orice patetism. Trecerea de la atitudinea lirică la cea satirică se produce repede, cu un fel de grabă de a se întoarce la uneltele familiare, a căror mînuire îl bucura în chip evident: scena canibalismului urmînd aceleia a naufragiului[2] e un exemplu dintre cele mai concludente.

Ironia lui devine mai pătrunzătoare în ultimele șase cînturi, în care Juan e primit în societatea înaltă a Angliei. În lumea atît de bine cunoscută de Byron, de care se despărțise, purtîndu-i întotdeauna o amintire plină de dispreț. Dar chiar și aici alternanța sonorităților îl sugerează deopotrivă pe omul de teatru și pe povestitor. Ritmului energic dintr-o stanță în care Juan a prezentat la prima lui întîlnire cu lumea bună londoneză, îi urmează imediat o cadență vioaie și plină de grație ce pare să modifice însăși structura ritmică a stanței. Farmecul firesc al lui Juan e prezentat într-un ritm la care Byron renunță deliberat în distihul final, unde se întoarce parcă rîzînd sardonic, sugerează J.D. Jump[3], la structura originală a versului din celelalte stanțe. Impresia creată e aceea a unei conversații spontane, expresive' caracteristică pentru întregul poem.

Un pasaj asupra semnificației căruia comentatorii au insistat adesea e acela din cîntul al XI-lea, povestind o zi din viața lui Don Juan la Londra și încheindu-se cu un bal, prilej pentru Byron de a comenta ironic înalta societate engleză pe care o cunoștea atît de bine și o privea cu atîta dispreț. Sarcasmul e nota dominantă a comentariului social și moral din *Don Juan*, aventurile eroului devenind uneori simplu suport al diatribei. Sentimentalismul și rigiditatea puritană i se par la fel de ridicule, în măsura în care amîndouă sînt potrivnice necesarei sincerități a sentimentului. Caracterizarea Dönnei Julia se produce prin citarea lungii ei tirade care portreti-

[1] Cîntul IV, stanțele 71—2.
[2] Cîntul II, stanțele 67—88.
[3] *Op. cit.*, p. 250.

zează o ființă ce nu-și poate stăpîni impulsurile sentimentale; în același timp, însă, ea ridiculizează cu deplină dreptate încercările inutile ale altora de a opune sentimentului uscata morală puritană. Filistinismul e o țintă permanentă a satirei romantice: dar *Don Juan* adaugă o acerbă ironie la adresa hipersensibilității. Ceea ce i-a determinat pe unii exegeți ai lui Byron să considere că poemul este, „în ansamblu, o capodoperă antiromantică"[1].

Concluzie care, privită din perspectiva interpretărilor tradiționale ale acestei scrieri autobiografice, poate să pară un paradox. Argumentele, însă, nu lipsesc. Poetul nu a încetat niciodată să vorbească despre *Don Juan* ca despre o creație a cărei principală calitate era fidelitatea față de adevăr: asemenea eroului său, el a privit lumea și și-a dat seama că e „altfel decît se scrie despre ea"[2]. Scopul declarat e acela de a înfățișa lucrurile așa cum sînt, și nu cum s-ar cuveni să fie[3].

Byron era convins că, rămînînd credincios adevărului, dădea poemului o semnificație morală. Cu puțină vreme înaintea morții, îi mărturisea unui prieten că e „uluit de felul în care i-a auzit pe oameni vorbind despre scrierea lui. El considera că a publicat o carte foarte morală"[4]. Adevărul căruia îi rămînea credincios era acela al faptelor reale, observabile; speculațiile metafizice îl irită și o declară fără ocolișuri:

„Renunț deci la dispute metafizice
La ce nu-i nici acolo, nici aici.
Ce este, este, cred, ba aș mai zice
Că-s franc și clar, dragi cititori și-amici"

(Cîntul XI, stanța 5).

Din această perspectivă, el se apropie mai mult de filosofia senzitivistă a urmașilor lui Locke din Secolul Luminilor, decît de aceea a contemporanilor săi, romanticii.

Judecățile lui literare susțin, e adevărat, această concluzie la care ajung cei mai mulți comentatori ai poemului. Preferințele și antipatiile lui sînt lipsite de orice echivoc:

„Să crezi în Milton, Dryden, Pope... Alungă
Pe Wordsworth, Southey sau pe Coleridge"

(Cîntul I, stanța 205).

Cei trei poeți lakiști sînt mereu ținta ironiilor lui (să recunoaștem, adesea nedrepte):

„Mai doarme și Homer — zicea Horațiu;
Eu zic că Wordsworth uneori e treaz,

[1] *Idem*, p. 252.
[2] Cîntul XI, stanța 47.
[3] Cîntul XII, stanța 40.
[4] Byron, *His Very Self and Voice: Collected Conversations*, editat de E.J. Lovell, New York, 1954, p. 479.

Cu «Căruțașii»[1] lui cu mult nesațiu
Tot fătăcind prin lacuri de topaz.
.....
De vrea spre cerul eterat să zboare
Și Pegasu-și înhamă la Căruță,
De ce nu împrumută Ursa Mare,
Ori nu-i cere Medeei, oleență,
Un zburător dragon? sau frică de-are
De-un clasic stil vulgara-i tărtăcuță
Și vrea să zboare-n lună, biet poltron,
De ce nu cere, timpul, un balon?

«Bărci»[2], «Colportori»[3], «Căruțe» — umbre ale
Lui Pope și Dryden! Asta date ni-s?
Plutesc ca mîzga care-și taie cale
Din al lui Bathos vast și sumbru-abis"

(Cîntul III, stanțele 98–100)

Wordsworth, Southey și Coleridge sînt în permanență comparați cu Pope și cu Dryden, cei mai reprezentativi poeți ai epocii clasiciste din cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea și prima jumătate a celui următor. Rezultatul acestei comparații e întotdeauna, se înțelege, în defavoarea celor trei poeți lakiști; încheiere la care Byron ajunge cu o ironie triumfătoare. Acesta nu e, însă, un motiv suficient pentru a socoti diatribele împotriva adversarilor săi ca pe o identificare cu ideile epocii clasiciste.

S-a pus, e adevărat, în evidență sinceritatea deplină a admirației sale față de poeții secolului al XVIII-lea. Pope era „numele cel mai de seamă din poezia engleză"[4], iar satira byroniană de tinerețe, *Barzi englezi și critici scoțieni*, fusese construită într-o formă prozodică preluată, evident, de la acest venerat magistru. Tema lui *Don Juan* însuși fusese împrumutată de la *Deșertăciunea dorințelor umane*, poemul unei alte personalități dominante a Secolului Clasicismului, Samuel Johnson[4], „marele moralist ursuz"[5].

[1] *Căruțașul* — poem de Wordsworth, compus în 1805.

[2] *Peter Bell* (publicat în 1819, dar scris în 1798), poemul lui Wordsworth, se deschide cu o imagine a poetului plutind printre nori cu o luntre în formă de lună nouă.

[3] Personaj din poemul *Excursia* (1814) de Wordsworth.

[4] *Byron: A Self-Portrait*, vol. II, p. 301 (scrisoare din 3.V.1821).

[4] Vezi însemnarea lui Byron din 9.I.1821; *Letters and Journals*, ed. Leslie A. Marchand, Londra, 1977, IX, p. 212.

[5] Cîntul XIII, stanța 7.

Comentatorii poemului au pus, mai ales în ultimele decenii, în lumină, structura riguroasă a stanței: acțiunea romantică e urmărită în versuri care — s-a spus — nu se abat de la modelul prozodic al clasicismului lui Pope. Fluența nu primejduiește niciodată geometria fiecărui vers în parte și aceasta constituie, fără îndoială, una dintre cele mai grele încercări la care e supus traducătorul poemului, al acestui poem declarat, aproape în unanimitate, „cea mai de seamă operă, cea mai frumoasă din întreaga creație byroniană"[1].

Eroul byronian nu e, însă, în nici un fel, succesor al celui creat de poemul clasicist. Acest „ultim descendent al cavalerului rătăcitor"[2], cum îl numea Arnold Hauser, e întruparea unei stări de spirit, a unei atitudini morale care nu au decît foarte puține relații cu cele ale personajelor poemelor scrise de Dryden, Pope sau Johnson, atît de sincer admirați de poetul lui *Don Juan*. Mai mult decît atît: tonul poemului byronian e mai apropiat de dicțiunea poetică a versurilor lui Wordsworth decît de aceea a clasiciștilor pe care Byron îi recunoaște drept modele: tonul colocvial, fluent este, la amîndoi, semn neîndoielnic al reacției împotriva retoricii emfatice a secolului al XVIII-lea, a grandilocvenței și declamatoriului. Despărțiți de o polemică neiertătoare (care va rămîne în memoria istoriei literare caracteristica esențială a raporturilor dintre ei), Byron și contemporanul său mai vîrstnic aveau, totuși, un țel comun: acela de a crea o mai mare flexibilitate a limbajului. Atitudinea potrivnică a poetului lui *Don Juan* a avut, fără îndoială, un rol însemnat în stabilirea raporturilor lui Wordsworth cu generațiile mai tinere de romantici. E aproape sigur că, dacă nu ar fi fost lovite de sarcasmul lui Byron, versurile celui care a scris *Preludiul* și *Călătoria* ar fi avut un ecou mai profund în lirica epocii; dar așa, compromise de satira unei personalități de-a dreptul idolatrizate de tinerii poeți ai Europei romantice, ele au rămas multă vreme în umbră, avînd parte de un destin, totuși, nedrept. Grăitoare e, în această privință, deosebirea dintre felul în care se scria despre Wordsworth înainte de publicarea lui *Don Juan* (și a unei alte satire oglindind punctul de vedere al generației lui Byron, *Peter Bell al Treilea* a lui Shelley) și după aceea. „Motivele pentru care poezia domnului Wordsworth nu și-a dobîndit întreaga popularitate vor trebui căutate în îndrăzneala și originalitatea geniului său"[3], scria Charles Lamb în 1814, întîmpinînd apariția poemului *Excursia* căruia îi consacra o recenzie în „The Quarterly Review". Peste cîțiva ani, un prieten din

[1] Hugh Kenner, „Byron as a Disciple of Pope", în *English Literary History*, V, 8 (Nov. 1980), p. 136.

[2] Arnold Hauser, *The Social History of Art*, New York, f.d. (1971), III, p. 213.

[3] Vezi *Moulton's Library of Literary Criticism of English and American Authors*, New York, 1967, III, p. 187.

tinereţe al poetului lakist. William Hazlitt, partizan — însă — al aripii liberale a intelectualităţii engleze, comenta astfel acelaşi poem: „*Excursia* e un prunc născut mort"[1]. Şi multă vreme acesta va fi tonul pe care se va vorbi despre versurile lui Wordsworth. Şi, direct sau indirect, generaţia lui Byron şi a lui Shelley va fi răspunzătoare pentru această largă zonă de umbră parcursă de poezia unuia dintre cei care, totuşi, au participat decisiv la creaţia unei mentalităţi romantice în Anglia.

Cursivitatea, fraza aparent improvizată au produs o impresie profundă asupra poeţilor din generaţia lui şi a celor mai tineri: „nici uşurinţa plină de graţie a lui Puşkin, nici eleganţa lui Musset nu ar fi fost posibile dacă nu ar fi existat aceste trăsături ale lui Byron"[2]. Arnold Hauser consideră că adeziunea poetului lui *Don Juan* la principiile artistice ale lui Pope e o dovadă a înclinaţiilor sale aristocratice[3]. Punct de vedere discutabil, de vreme ce însuşi cel care l-a formulat observă că „primii cititori ai poetului ar fi putut aparţine aristocraţiei şi marii burghezii, dar el şi-a aflat adevăratul public printre reprezentanţii clasei de mijloc, nemulţumite, ofensate, cu înclinaţii romantice"[4]. Acesta e, de altminteri, paradoxul fundamental al poeziei byroniene: construită din elemente ce aparţin fondului tradiţional al clasicismului (faţă de care poetul şi-a proclamat statornic admiraţia), ea constituie unul dintre exemplele esenţiale ale sensibilităţii romantice.

Pentru că, mai presus de orice simpatii şi adversităţi literare, Byron polemiza aici cu monarhiile pe care le-a detestat întotdeauna, cu aristocraţia de care se despărţise, cu prejudecăţile şi cu falsele ei pudori. Nu era preocupat, aşa cum s-a spus uneori, numai de înfăţişarea unui *alter ego*, a unui erou ce ar fi trebuit să-i urmeze etapele propriei biografii, de satirizarea diverselor medii sociale întîlnite în drum de Don Juan—Byron. Satira depăşeşte, însă, acest orizont: ea atinge „tot ceea ce i s-a părut ridicul lui Byron, inclusiv Juan însuşi"[5].

Dar *Don Juan* nu e nici o simplă reducere la ridicul. E adevărat, deopotrivă atacul împotriva excesului de sentimentalism, a puritanismului şi cel care ţintea în duplicitatea politicienilor, în cinismul şi inconştienţa aristocraţiei erau cîteodată de o violenţă necruţătoare. Dar ele se asociau cu recunoaşterea suferinţelor îndurate de o omenire obidită — prezentată, e drept, în trăsături mult mai puţin precise decît cele care definesc portretele personajelor satirizate. Byron din *Don Juan* nu e, în nici un caz, un cinic, aşa cum îl socoteau unii dintre comentatorii săi din secolul

[1] *Idem*, p. 188.
[2] Arnold Hauser, *op. cit.*, p. 215.
[3] *Ibid.*
[4] *Ibid.*
[5] Francis M. Doherty, *Byron*, Londra, 1968, p. 158.

trecut[1]. Şi, ceea ce e încă şi mai semnificativ, exegeţii recenţi au putut stabili o asemănare clară între umanitarismul byronian şi cel din *Tintern Abbey*, poemul lui Wordsworth[2]. Ironia antisentimentalistă, ridiculizarea moravurilor aristocraţiei se însoţesc, pe de altă parte, cu firească recunoaştere că atacurile împotriva unor indivizi, a unor instituţii sau idei impun obligaţia ca acel care judecă şi osîndeşte să aibă putinţa de a oferi şi soluţii. Adevărul e că Byron avea prea puţine soluţii şi că, la drept vorbind, nici nu părea interesat, dincolo de declaraţiile de principii, să realizeze ceea ce prietenul său, Leigh Hunt, numea „reconstrucţia morală". „Era un sceptic, ceea ce, însă, nu însemna că nu putea recunoaşte lipsa de onestitate"[3]. Scepticismul său era cinstit, nu era o simplă atitudine filosofică, ci un mod de a rezista ispitelor de tot felul care l-ar fi putut abate de la hotărîrea de a-şi trăi viaţa în afara unor instituţii create de aristocraţia pe care o disprețuia.

Spunea ce gîndea, neîngăduindu-şi nici un compromis cu „făţărnicia şi laşitatea mărginiţilor cu blazon" care, îi scria editorului său, l-au silit „să plece în pribegie"[4]. Se poate înţelege de ce poemul e dedicat — firește, ironic — lui Southey, „Bob Southey", cu zece ani mai vîrstnic decît el. Nu numai pentru că odinioară acesta fusese un partizan înflăcărat al Revoluţiei Franceze şi acum devenise unul dintre reprezentanţii notorii ai aripii conservatoare, ci şi pentru că era Poet Laureat, ceea ce făcea din el un simbol al regimului despotic al viitorului George al IV-lea, pe atunci regent. (Una dintre obligaţiile Poetului Laureat era ca, o dată pe an, să compună o odă închinată tronului, ceea ce, bineînţeles, Byron şi prietenii lui considerau că e culmea servilismului).

Tonul întregului poem e de o violenţă care nu avea precedent în poezia engleză; uneori, e de-a dreptul injurios şi însuşi comentatorii englezi ai textului sînt obligaţi să caute în amănunţite dicţionare de argou înţelesul exact al unor termeni pe care nici foiletoanele cele mai îndrăzneţe nu-i foloseau de teama unui proces de calomnie. Nu încape vorbă, Byron (şi, evident, editorul său, Murray) înfruntau o primejdie reală cînd puneau sub privirile cititorului englez un asemenea poem.

Tînărul Don Juan trăieşte experienţele tînărului Byron — aici, însă, maturizat, înţelepţit, asistînd la propriile aventuri de odinioară şi comentîndu-le. În stanţele poemului, exegeţii au regăsit, fără dificultăţi, întîmplările din anii studenţiei de la Harrow; în scrisoarea înflăcărată a Donnei Julia (trimisă, ca pedeapsă a păcatului ei, la mînăstire) se desluşeşte răsu-

[1] De pildă, Edmond Scherer (1863), citat în Hippolyte Taine, *Histoire de la littérature anglaise*, Paris, 1956, p. 572.

[2] Vezi Elizabeth F. Boyd, *op. cit.*, p. 226.

[3] Francis M. Doherty, *op. cit.*, p. 158.

[4] *Byron: A Self-Portrait*, II, p. 86 (scrisoare din 10.II.1817).

netul scrisorilor primite cîndva de la lady Caroline Lamb, iar în trăsăturile din portretul Doñei Inez, mama lui Juan, pe cele ale Isabellei, soţia lui Byron, rece, de o perfecţiune morală nefirească, afişată cu aroganţă.

Finalul primului cînt concentrează polemica lui Byron cu adversarii săi de totdeauna: criticul dogmatic, ascultînd numai de reguli şi de reţete, moralistul care construieşte o imagine rigidă a literaturii, fără nici o legătură cu viaţa adevărată, atotputernicele reviste literare, hotărînd arbitrar destinul scriitorilor; toate sînt respinse cu vehemenţă polemică, în numele bunului-simţ şi al firescului. Versurile ating struna gravă a meditaţiei ce-i dezvăluie poetului propriul chip îmbătrînit înainte de vreme. Sub aparenţa ironiei necruţătoare, se ghiceşte tristeţea celui care simte că şi-a pierdut în van tinereţea:

„Juneţii
I-am risipit prinosul precum nime:
În patimi inima; gîndirea,-n rime"

(Cîntul I, stanţa 217).

Îşi scrutează viaţa cheltuită şi ajunge la concluzia că nu poate scrie pentru glorie, că omul şi istoria sînt zădărnicii (temă reluată din *Childe Harold)*, că totul nu e decît praf. Ceea ce leagă poemul lui Byron de viziunea romantică (în 1818, Shelley publica sonetul *Ozymandias*, inspirat de aceeaşi imagine a prăbuşirii gloriei de odinioară) şi, prin ea, de scepticismul picturii şi sculpturii renascentiste, în care iconografia „Vanităţilor", a transformării lente a tuturor lucrurilor în moarte ocupă un loc atît de important.

„O, nume nu-ţi căta sub lespezi vraf,
Căci, iată, chiar şi Keops e azi doar praf"

(Cîntul I, stanţa 219).

Profilul tînărului Childe Harold apare din nou în versurile lui *Don Juan*; şi grandilocvenţa limbajului, gestul teatral sînt abia estompate de tonul burlesc al poemului de maturitate.

Acest joc al declamaţiei emfatice (parodiind propriile poezii de tinereţe) şi al burlescului constituie una dintre trăsăturile caracteristice ale lui *Don Juan*. Episodul despărţirii de ţărmul Spaniei (cînd recitează emfatica scrisoare a Juliei, în vreme ce sărmanu-i trup e chinuit de răul de mare şi declamarea monologului e întreruptă mereu de vaietele ce plutesc peste oceanul învolburat de vînt) e grăitor în această privinţă[1]. Eroul byronian e redus, astfel, la condiţia lui de om întru totul obişnuit şi distruge efectul teatral al tiradei în care răsună ecourile versurilor compuse de Byron însuşi în 1809 cînd, asemenea lui Juan, îşi părăsea ţara, urmărit de amintirea unei

[1] Vezi *Cîntul II, stanţele 18—20.*

dramatice idile. Şi, aducîndu-şi eroul la nivelul unui om oarecare, neputincios în faţa întîmplărilor, el relevă amara contradicţie dintre iluzoriul ideal al dragostei desăvîrşite şi grotescul chin al trupului, a cărui intensitate anulează poezia, de un idilism naiv, închinată iubitei.

Tehnica lui Byron e, de fapt, mai complexă decît a părut unora dintre comentatorii lui. Ea nu înseamnă, pur şi simplu, „o reducţie la grotesc a tot ceea ce e privit ca fiind nobil, serafic sau grav"[1]. Şi, cum observă Francis M. Doherty, nici măcar elementul autobiografic nu explică decît în parte reinterpretarea imaginii omului şi a vieţii[2]. Tonului parodistic din cîntul II, ironicei emfaze cu care e tratată tema dragostei le urmează episodul eroi-comic al naufragiului şi al morţii lui Pedro, valetul ce căzuse, beat, în mare şi astfel „se-ngropă-n trăscău şi apă"[3]. Scena în care resturile echipajului plutesc într-o barcă, în voia soartei, fără merinde şi fără apă, conţine, dincolo de umorul — totuşi, crispat — un tragism ce o apropie surprinzător de acela al vastei compoziţii a lui Géricault, *Pluta Meduzei*, pictată în 1818—19. Amintirea goticului, atmosfera macabră constituie, probabil, accentul cel mai caracteristic romantismului din întregul poem; şi asemănarea cu lumea împietrită din *Balada bătrînului marinar* a lui Coleridge pare semnificativă din această perspectivă a înrudirii cu viziunea tragică a romanticilor. S-ar spune că, furat de spectacolul sumbru, Byron a uitat pentru un timp de intenţia satirică şi se dăruieşte creării unei imagini tragice care culminează cu lugubrul episod al canibalismului.

Tensiunea emoţională e întreruptă uneori (distihurile finale ale stanţelor 75, 77, 78) de relatările prozaice ale întîmplării; dar comentariul cu caracter meditativ şi cu tragice concluzii e reluat îndată:

„...Dar, vai, Natura rabdă
Cu-atrocităţi din astea să se joace!"

(Cîntul II, stanţa 75).

Relatarea minuţioasă a uciderii şi ciopîrţirii lui Pedrillo, preceptorul lui Juan, e făcută cu o cruzime ce risipeşte orice eventual efect comic.

Byron păstrează, însă, un ton potrivnic oricărei emfaze; şi tocmai naraţiunea simplă, alternarea ei cu pasajele descriptive, de un concentrat dramatism, creează efectul de picturalitate romantică, dominantă în întregul Cînt al II-lea. Uneori, imaginea capătă o plasticitate tragică dantească, de pildă în stanţele în care se povesteşte moartea, sub ochii deznădăjduiţi ai taţilor, a doi copii răpuşi de foame şi de extenuare. Unul dintre ei,

„Mai firav, cu obrajii moi, dar care
Se tot ţinu de viaţă agăţat.

[1] George M. Ridenour, *The Style of „Don Juan"*, New Haven, 1960, p. 77.
[2] *Op. cit.*, p. 165.
[3] *Cîntul II, stanţa 57.*

Cu blîndă, fără seamăn chiar răbdare.
Văzîndu-şi tatăl trist şi disperat,
Vorbea puţin şi mai zîmbea arare,
Spre a-l mai uşura, măcar în parte,
De gîndul că se-ndreaptă toţi spre moarte".

(Cîntul II, stanţa 88).

Numele lui Ugolino e, de altfel, evocat chiar în cuprinsul acestui cînt.

În cele din urmă, Juan, singurul supravieţuitor al naufragiului, e aruncat de valuri pe ţărmul unei insule paradisiace, unde întîlneşte o făptură de o frumuseţe desăvîrşită, pe Haidée, fiica unui pirat. Contrast evident romantic între tată şi fiică; dar Haidée nu e un personaj angelic în măsura în care piratul e demonic: ea e o fire pătimaşă, iubirea ei e întru totul pămîntească. Dar e, în acelaşi timp, unul dintre puţinele portrete din poem asupra cărora nu se îndreaptă ironia comentatorului. Nici în această lume edenică, însă, Byron nu se desprinde de condiţia terestră. Legătura cu realitatea cea mai obişnuită o face Zoe, slujnica frumoasei Haidée, un fel de Sancho Panza al cărui spirit practic echilibrează firea visătoare a stăpînei ei: în vreme ce Haidée îl contemplă, în extaz, pe Juan care dormea, istovit de teribila încercare a naufragiului, Zoe

„...frigea ouă, căci, oricum;
Ştia că ei curînd şi-or cere hrana,
Aşa că ea din coş îndată scoase
Bucatele, cam simple, dar gustoase".

(Cîntul II, stanţa 144).

Şi, din nou, Juan,

Chiar gălbejit de suferinţi nebune
Era frumos cît nu se poate spune",

(Cîntul II, stanţa 148).

trăieşte o idilă pe care nu a căutat-o cu dinadinsul. S-ar zice că, de data aceasta, e victima lui Byron însuşi care avea nevoie de un episod unde să fie proslăvită puterea miraculoasă a iubirii. În cadrul general al ironiei satirice, dragostea dintre cei doi tineri îşi păstrează o mare puritate. Haidée e unul dintre cele mai delicate portrete feminine din întreaga operă byroniană; unora le-a sugerat apropierea de personajele lui Shakespeare — de Julieta şi de Ofelia[1].

Tatăl ei, piratul Lambro, e tratat de poet cu o evidentă simpatie: nu e, ca soţul Juliei din Cîntul I, un simplu instrument care îl transportă pe Juan

[1] C. Bowra, *The Romantic Imagination*, Oxford, 1960, p. 117.

de la un episod la altul al poemului. El are o biografie proprie, o viață lăuntrică pe care o trăiește cu intensitate; e, mai presus de toate, grec, își iubește țara și îi deplînge soarta vrăjmașă. E limpede că Byron îi cunoscuse bine și îi respecta pe oamenii acestor locuri, loviți de un destin potrivnic, pentru libertatea cărora avea să-și jertfească viața.

Arhitectura lui *Don Juan*, al cărei plan e atît de puțin riguros, îi îngăduie poetului să introducă în Cîntul al III-lea — întrucîtva neprevăzut, abrupt — un poem liric, *Insulele Greciei*. Era o scriere mai veche, nepublicată însă pînă atunci. Se știe azi cu siguranță că aparținea, de fapt, inițial, textului lui *Childe Harold*[1]; tonul însuși, lipsit de orice intenție parodistică, e mult mai apropiat de cel al operelor de tinerețe decît de acela al lui *Don Juan*. E un imn slăvind gloria de odinioară a Greciei, o elegie inspirată de trista înrobire a acestei țări, scrisă într-o schemă prozodică diferită de aceea a restului poemului.

Cîntecul îl conduce pe Byron, aproape inevitabil, spre o lungă reflecție asupra poeților și poeziei; nici nu i se pare necesar să-și mascheze digresiunile și lipsa de unitate a poemului. Se întoarce firesc, fără complexe, la tema poemului și, cu o glumă acidă la adresa Parlamentului, își continuă povestea:

„Napoi, la subiect! Păcătuiesc
Adesea prin digresiuni, lăsînd
Eroii-n voia soartei. Nu-i firesc
Și-n solilocvii să mă pierd, dar cînd
Mi-e pildă parlamentul englezesc,
Amîn pentru-alte sesiuni un gînd.
E pentru lume-o pierdere... Cu rost, o
Consider că nu-i chiar cît Ariosto"

(Cîntul III, stanța 96).

Și apoi, imediat, se pierde iar într-o digresiune de cîteva stanțe, vorbind despre Southey, Horațiu, Wordsworth, Dryden. Cu o amuzantă nepăsare, își prezintă această tehnică a textelor mozaicate, fiind sigur că nimeni nu o să bage de seamă discontinuitățile, pentru că „Să fii prea *epic* e plictisitor" (Cîntul II, stanța 111).

Cîntul al IV-lea cuprinde povestea romantică a răzbunării lui Lambro, care îl răpește pe Juan, și a morții nefericitei Haidée. Byron din *Don Juan* e caracterizat, poate, mai bine decît oriunde în acest cînt, unde tonul — jumătate grav, jumătate glumeț — e dominant pe întregul parcurs al acțiunii și al comentariului poetic. Uneori, însă (ca în stanțele evocînd moartea frumoasei Haidée), lirismul capătă o intensitate tragică, iar descrierea insulei „sterpe și pustii" din stanța 72 e una dintre cele mai semnifi-

[1] Vezi Francis M. Doherty, *op. cit.*, p. 166.

cative din întreaga operă byroniană pentru capacitatea ei de a concentra într-un spațiu foarte restrîns mărturia unei emoții profunde. „O întreagă lume a regretelor se desluşeşte în această stanță, un bocet pentru pierderea celei mai frumoase iubiri din poezia byroniană, un bocet şi o celebrare a Greciei ideale a lui Byron."[1]

În drum spre tîrgul de sclavi, Juan întîlneşte cîțiva cîntăreți italieni de operă, vînduți de propriul impresar. Episodul tragi-comic nu are nici o legătură cu acțiunea şi e introdus numai pe temeiul capricioaselor reguli ale picarescului care cereau, printre altele, alternarea tensiunii dramatice cu momentele de alinare sufletească şi chiar de veselie. Descrisă în culori foarte vii (prin mijlocirea unui personaj din trupă, *il buffo*, care reduce totul la grotesc, şi la carnavalesc), cîntăreții joacă rolul actorilor unui intermezzo, adăugînd o nouă digresiune textului a cărui lipsă de unitate narativă constituie o condiție a păstrării interesului constant al cititorului.

Cîntul al V-lea, cu forfota pitorească a tîrgului, revelează aceeaşi tendință de a crea o cadență variată; portretul englezului (adus aici de „şase tătari şi-un lanț") e una dintre cele mai concentrate imagini ale compatrioților lui Byron, aşa cum erau văzuți de poet. Arogant, orgolios, uitîndu-se de sus la celelalte nații, englezul din acest cînt nu e lipsit, însă, de un curaj de care nu face caz, pentru că i se pare firesc, manifestare a unei elementare solidarități umane. În digresiunea reprezentată de monologul englezului, intervine o altă digresiune — relatarea uciderii comandantului militar al Ravennei. Byron o povestise într-o scrisoare către Murray, era — cu alte cuvinte — o întîmplare la care fusese martor (şi, într-o măsură, actor) cu puțină vreme înaintea compunerii versurilor: ofițerul era un reprezentant al regimului detestat de Byron. Dar „se pare că, dacă nu l-aş fi luat la mine în casă, ar fi zăcut în stradă pînă a doua zi dimineață. Pentru că nimeni nu se amestecă în asemenea lucruri, de teama urmărilor — sau suspiciunea publică, sau răzbunarea personală a ucigaşilor. N-au decît să facă ce vor: nu voi fi abătut niciodată de la o îndatorire umană nici chiar de toți ucigaşii din Italia la un loc. Fără glumă"[2].

Acțiunea poemului se desfăşoară mai departe, amestecînd întruna comicul şi dramaticul, realul şi neverosimilul. Juan ajunge într-un harem, deghizat în femeie; de aici, în armata rusească, luptînd împotriva turcilor, la Ismail, apoi la curtea Ecaterinei a II-a şi, în cele din urmă, în Anglia. E necontenit implicat în tot soiul de aventuri; întotdeauna, însă, fără voia lui, ca o sărmană unealtă în mîinile destinului. Pe măsură ce episoadele se succed, se conturează mai clar gîndurile lui Byron, obsedat de incertitudi-

[1] *Ibid*, p. 172.
[2] *Letters and Journals*, IX, p. 70 (scrisoare din 9. XII. 1820).

nile vieții omenești și de lipsa valorilor statornice. S-ar spune că, treptat, eroul poemului începe să se deprindă cu problematica epocii romantice.

Sentimentalismul e, însă, cenzurat drastic de ironia lui Byron. Poetul renunță la certitudinile tradiționale ale scriitorului clasic, înlocuindu-le cu scepticismul și cu sardonica autoironie — apărîndu-și astfel hipersensibilitatea. Grandioasele descrieri ale luptelor din eposul clasic devin dureroase priveliști care dovedesc inutilitatea războaielor, ororile încurajate de o societate ce se răsfață cu absurditatea unor podoabe precum „medalii, titluri, panglici, roș veston" *(Cîntul VII, stanța 84)*. Byron nu-și ascunde indignarea împotriva războaielor și scrie un testament lipsit de orice ambiguități:

„Nu te lăsa tiranilor supus!
Chiar piatra am s-o-nvăț ca zbuciumată
Să fie de ce astăzi eu am spus,
C-am arătat în vers cum *fost-au* toate
Cît lumea nu trăia în libertate"

(Cîntul VIII, stanța 135).

Într-o violentă satiră îndreptată împotriva lui Wellington, poetul izbucnește într-un strigăt ce marchează o atitudine caracteristică generației a cărei adolescență fusese copleșită de suferințele unui întreg continent sfîșiat de războaie: „Războiu-i treabă de sugrumători" *(Cîntul IX, stanța 4)*. Ultimele cînturi accentuează semnificațiile romantice ale răspunsurilor pe care Byron le dă marilor întrebări ale existenței umane: „E clar, nu-s certitudini pe-astă lume" *(Cîntul IX, stanța 17)*, iată o încheiere caracteristică filosofiei romanticilor.

Viața e o absurditate:

„este straniu că, dintru-nceput,
Ne este sufletu-nvelit în lut".

(Cîntul IX, stanța 75).

Dragostea e irațională, a o lăsa să guverneze o lume absurdă e la fel de nepotrivit ca și a pune versul sub puterea rimei:

„Căci rima navă e ce, deseori,
Aiurea duce versurile mele.
Nu-s rima și cu sensul frățiori"

(Cîntul IX, stanța 74).

Byron e îngăduitor, totuși, cu capriciile sentimentale ale Ecaterinei a II-a, pentru că ele nu se abat de la regula absurdului în care el vede rațiunea su-

premă a lumii conteporane cu el. La fel de absurde ca şi scrisoarea pe care Juan o primeşte de la maică-sa:

„Putere-aş vrea *de patruzeci de popi*
Spre a te proslăvi, făţărnicie!"

(Cîntul X, stanta 34).

Făţărnicia rămîne principala ţintă a restului poemului, „unul dintre cele mai frumoase poeme comice din limba engleză, cuprinzînd gama întreagă, de la maliţios şi sardonic pînă la veselia polizată de un spirit scînteietor"[1]. Poem care i-a prilejuit unuia dintre cei mai de seamă comentatori ai fenomenului romantic o meditaţie ce merită reţinută, pentru că pune în lumină semnificaţii ale permanenţei ideilor byroniene; insistînd asupra sensului pe care îl avea, la Byron, împotrivirea faţă de sălbăticia războaielor, se relevă crezul umanist al romantismului care încearcă „să împiedice natura de a se pune chezaşă la coşmarul istoriei şi al individualismului agresiv"[2].

În esenţă, întrebările grave ale lui Juan pot trece neobservate de cititorii atenţi numai la suprafaţa scînteietoare a satirei, la pitorescul scenelor şi la spiritualele paradoxuri. Dar nu pot trece cu vederea concluziile spre care se îndreaptă, de fiecare dată, Byron: „pretutindeni unde călătoreşte Juan, îmbrăcămintea şi obiceiurile pot fi diferite. dar cei bogaţi şi puternici sînt preocupaţi de încercarea de a stăvili vitalitatea, de a aduce viaţa socială şi politică la un punct mort, de a nivela ameţitoarele fluctuaţii şi pasiunile proprii şi ale altora cu ajutorul educaţiei, religiei, al sistemelor filosofice şi, dacă acestea dau greş, cu ajutorul forţei brute"[3].

Omul — demonstrează Byron — nu poate accepta o asemenea lume Lipsa ei de sens e principalul adversar al raţiunii şi al sensibilităţii care aspiră la înţelesurile clare ale vieţii. *Don Juan* reprezintă un punct cardinal în discuţia privind natura genurilor literare şi relaţiile dintre ele. Adevăratul subiect al poemului, spre care converg concluziile celor mai mulţi exegeţi, e libertatea şi cursul nezăgăzuit a tot ce înseamnă viaţă.

DAN GRIGORESCU

[1] Francis M. Doherty, *op. cit.*, p. 176.

[2] Paul Rozenberg, *Le romantisme anglais*, Paris, 1971, p. 253.

[3] Alvin B. Kernan, *„Don Juan": The Perspectives of Satire*, în antologia de studii critice *Romanticism and Consciousness*, îngrijită de Harold Bloom, New York, 1970, p. 367.

CUPRINS

DEDICAȚIE 7
Notele lui Byron 12
CÎNTUL ÎNTÎI 15
Notele lui Byron 72
CÎNTUL AL DOILEA 74
Nota lui Byron 120
CÎNTUL AL TREILEA 130
Notele lui Byron 162
CÎNTUL AL PATRULEA 164
Notele lui Byron 194
CÎNTUL AL CINCILEA 196
Notele lui Byron 237
Prefața lui Byron la CÎNTURILE VI, VII și VIII 239
CÎNTUL AL ȘASELEA 242
Nota lui Byron 273
CÎNTUL AL ȘAPTELEA 274
CÎNTUL AL OPTULEA 297
Notele lui Byron 333
CÎNTUL AL NOUĂLEA 335
Notele lui Byron 357
CÎNTUL AL ZECELEA 358
Notele lui Byron 381
CÎNTUL AL UNSPREZECELEA 383
Notele lui Byron 406
CÎNTUL AL DOISPREZECELEA 407
Notele lui Byron 430
CÎNTUL AL TREISPREZECELEA 431
Notele lui Byron 460

CÎNTUL AL PAISPREZECELEA 462
Notele lui Byron 488
CÎNTUL AL CINCISPREZECELEA 490
Notele lui Byron 516
CÎNTUL AL ȘAISPREZECELEA 518
Notele lui Byron 551
CÎNTUL AL ȘAPTESPREZECELEA 553
Nota lui Byron 557

NOTE de Lia-Maria Pop 559

POSȚFAȚA de Dan Grigorescu 667

Coperta și supracoperta
VAL MUNTEANU

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
EDITURII UNIVERS

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

*

Coli de tipar : 43
Bun de tipar : 29.09.1987

*

Comanda nr. 70 258
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1 — București
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

„Karl Moor și Goetz, Faust și Prometeu, Lara, Childe Harold și Don Juan sînt simbolurile acestui titanism, eroii noii mitologii, ..., eroi concepuți de marii poeți care au meditat asupra soartei omului la răscrucea veacurilor."

TUDOR VIANU

„Nu stimez adînc și cu adevărat decît doi oameni, pe Rabelais și pe Byron, singurii care au scris cu intenția de a dăuna genului omenesc și a-i rîde în față. Ce poziție imensă — aceea a omului astfel așezat în fața lumii."

GUSTAVE FLAUBERT

„Îmi închipui că Don Juan este cel mai bine scris poem de o asemenea întindere, o calitate datorată în parte caracterului flexibil, accidental, improvizat al metodei folosite. Metoda aceasta este o descoperire în sine. Este ceea ce ai căutat în zadar — o formă elastică absorbind tot ceea ce dorești să pui în ea. În acest fel își putea transpune (în versuri) o stare sufletească atunci cînd o trăia, putea spune tot ce-i trecea prin cap. Nu era constrîns să fie poetic, și astfel a scăpat geniul său rău de falsul pitoresc și de falsul imaginativ."

VIRGINIA WOOLF

„Don Juan reprezintă un punct cardinal în discuția privind natura genurilor literare și relațiile dintre ele. Adevăratul subiect al poemului e libertatea și cursul nezăgăzuit a tot ceea ce înseamnă viață."

DAN GRIGORESCU

Lei 50

BYRON

POEZIA [DON JUAN]

„Byron este poetul revoltei împotriva îngustimii vieții."

GARABET IBRĂILEANU

„Don Juan este cel mai mare dintre poemele lui Byron."

T. S. ELIOT

„Don Juan nu este numai o satiră la adresa claselor aristocrate din Europa,
ci și un mare poem epic modern.
După căderea lui Napoleon, Byron și Goethe au devenit cele două mari nume care dominau Europa.
Contemporanii lui Byron erau impresionați,
mai mult decît de orice, de forța imensă a personalității sale.
Probabil că în Don Juan Byron a creat ceva ce nu va mai putea fi egalat
decît de cineva cu aceeași forță de caracter."

RONALD BOTTRALL